komünizmin abecesi

N. Buharin - Y. Preobrajenskiy

belge yayınları

E.H.Carr'ın Önsözü İle

komünizmin abecesi
N. Buharin-Y. Preobrajenskiy

BELGE YAYINLARI: 146

KOMÜNİZMİN ABECESİ

Bolşevik Partisi'nin «altın çocuğu» Buharin ile komünizmin ekonomik inşasının ünlü kuramcısı Preobrajenskiy 1919'da zorlu bir çalışmayı tamamladılar: **Komünizmin Abecesi**, tüm dünyada ilk komünist kuşakların temel başvuru kaynağı oldu. Ekim Devrimi'nin ilk günlerindeki komünizmin ilk tasarımları, somut ve kuramsal düzeyde bu kitapta ele alındı. Komünist ütopya, bu kitapta ilk saf, deforme olmamış biçimleriyle sunulmaktadır. Ünlü İngiliz tarihçisi E.H. Carr'ın ayrıntılı girişi, kitabın ve Ekim Devrimi'nin ilk dönemlerinin parlak bir çözümlemesini sunuyor.

BELGE YAYINLARI : 146
Birinci Baskı : Şubat 1992

ABC of Communism (Penguin Books, 1971) / Baskıya Hazırlayan: R. Zaralı / Düzelti: Sema Erdemli, Kâmil Sevinç / Kapak: Zehra Şenoğuz / Kapak Baskı: Orhan Ofset / Dizgi-Baskı: Yaylacık / BELGE - ULUSLARARASI YAYINCILIK: Basmusahip Sok. Talas Han 16/302 Cağaloğlu - İstanbul / Tel : 511 63 20

Buharin ve Preobrajensk

KOMÜNİZM'İN ABECESİ

E.H. Carr'ın Önsözü ile

Türkçesi: Yavuz ALOGAN

NİKOLAY İVANOVİÇ BUHARİN 1888'de Moskova'da doğdu. Rus Sosyal Demokrat Partisi'nde sürdürdüğü gençlik faaliyetleri nedeniyle tutuklandı ve sürgüne gönderildi. Daha sonra Viyana'ya yerleşerek *Pravda* gazetesinin yayımlanmasında Lenin'e yardımcı oldu ve üniversitede ekonomi üzerine çalıştı. 1914'te, milliyetçiliğin ve kapitalizmin son aşaması olarak gördüğü emperyalizmin analizine başladı. Rus Devrimi'nin ilk dönemlerinde Lenin ile birlikte çalıştıysa da, uluslararası proleter hareket anlayışında onunla ters düştü. Buharin, Merkez Komite üyesi ve Sol Kanat Bolşevikler'in lideri oldu ve Yüksek Ekonomi Konseyi'nin kurulmasına yardım etti. Lenin'in, bir uzlaşma olarak gördüğü ekonomi politikasına direniş ortamında Buharin, 1919'da, Preobrajenskiy ile birlikte *Komünizm'in Abecesi*'ni yazdı. Yeni Ekonomik Politika'ya geçilmesi üzerine Buharin parti içinde en uç soldan en uç sağa geçerek, o güne kadar savunduğu fikirlerin tam aksini savunmaya başladı. Stalin muhaliflerini tasfiye ederken Buharin'in desteğinden yararlandı, ancak 1929'da onu da iktidardan uzaklaştırdı. Buharin 1938'de yargılandı, ölüme mahkûm edildi ve vurularak öldürüldü.

YEVGENİY ALEKSEYEVİÇ PREOBRAJENSKİY 1886'da Orel eyaletinde doğdu, Sosyal Demokrat İşçi Partisi'nin Bolşevik kanadına katıldı ve çeşitli kereler hapse girdi. 1918'de Moskova'ya gitti ve Buharin ile birlikte Komünizm'in Abecesi'ni yazdı. Ancak, Yeni Ekonomik Politika'yı reddettikten sonra Merkez Komite Sekreterliği'ndeki görevinden alındı. Bir iktisatçı olarak sahip olduğu şöhret, *Sosyalist Birikimin Temel Yasası* başlıklı çalışmasına dayanır. 1927'de geçici olarak partiden ihraç edildi ve bir daha asla ön plana çıkmadı. 1934'te kendi isteği ile geçmiş hataları itiraf ettikten hemen sonra tutuklandı ve 1937'de esrarengiz biçimde öldü.

EDWARD HALLETT CARR 1892'de doğdu. 1916'da Dışişleri Bakanlığı'na girdi, 1941-46 arasında *The Times*'da yardımcı editör olarak çalıştı. Daha sonra Oxford Balliol College'da ve Cambridge Trinity College'da öğretim üyesi ve araştırmacı olarak görev yaptı. 3 Kasım 1982'de öldü. En tanınmış yapıtları, Bakunin'in yaşamöyküsü olan *Michael Bakunin* (1937) ile 10 ciltlik *A History of Soviet Russia* (Sovyet Rusya Tarihi)'dir. Öteki yapıtları arasında, *The New Society* (Yeni toplum; 1951), *What is History?* (Tarih Nedir; 1961), *1917: Before and After* (1917: Öncesi ve Sonrası; 1968) ile denemelerden oluşan *From Napolèon to Stalin* (Napolèon'dan Stalin'e; 1980) sayılabilir.

İÇİNDEKİLER

EDİTÖRÜN ÖNSÖZÜ 11
BİBLİYOGRAFİK NOT 56
SUNUŞ 57
ÖNSÖZ 58

I. TEORİK BÖLÜM

Kapitalizmin Gelişmesi ve Çöküşü

GİRİŞ : *PROGRAMIMIZ* 62

1. Program Nedir? 62
2. Önceki Programımız Neydi? 64
3. Yeni Bir Program Hazırlamak Neden Gerekli Oldu? 65
4. Programımızın Anlamı 67
5. Programımızın Bilimsel Karakteri 67

I. *KAPİTALİST TOPLUMSAL DÜZEN* 70

6. Emtia Ekonomisi 70
7. Üretim Araçlarının Kapitalist Sınıf Tarafından Tekelleştirilmesi 72
8. Ücretli Emek 73
9. Kapitalizm Altında Üretim Koşulları 75
10. Emek Gücünün Sömürülmesi 77
11. Sermaye 82
12. Kapitalist Devlet 85
13. Kapitalist Sistemin Temel Çelişkileri 92

II. *KAPİTALİST TOPLUMSAL DÜZENİN GELİŞMESİ* ... 95

14. Küçük Ölçekli ve Büyük Ölçekli Üretim Arasındaki Mücadele 95
15. Proletaryanın Bağımlı Konumu; Yedek İşgücü Ordusu; Kadın Emeği ve Çocuk Emeği 104
16. Üretim Anarşisi; Rekabet; Krizler 108

17. Kapitalizmin ve Sınıfın Gelişmesi; Sınıf Mücadelesinin Şiddetlenmesi 111
18. Komünizmin Nedensellik Faktörleri Olarak Sermaye Yoğunlaşması ve Sermayenin Merkezileşmesi 117

III. *KOMÜNİZM VE PROLETARYA DİKTATÖRLÜĞÜ* ... 120

19. Komünist Sistemin Karakteristikleri; Komünizmde Üretim 120
20. Komünist Sistemde Dağıtım. 123
21. Komünist Sistemde Yönetim 125
22. Komünist Sistemde Üretici Güçlerin Gelişmesi (Komünizmin Avantajları) 127
23. Proletarya Diktatörlüğü 132
24. Politik İktidarın Fethi 136
25. Komünist Parti ve Kapitalist Toplumda Sınıflar 137

IV. *KAPİTALİZMİN GELİŞMESİ KOMÜNİST DEVRİME NASIL YOL AÇAR? (EMPERYALİZM, SAVAŞ VE KAPİTALİZMİN ÇÖKÜŞÜ)* 147

26. Finans Kapital 147
27. Emperyalizm 156
28. Militarizm 166
29. 1914-1918 Emperyalist Savaşı 169
30. Devlet Kapitalizmi ve Sınıflar 173
31. Kapitalizmin Çöküşü ve İşçi Sınıfı 177
32. İç Savaş 185
33. İç Savaşın Biçimleri ve Maliyeti 188
34. Kaos ya da Komünizm 196

V. *İKİNCİ VE ÜÇÜNCÜ ENTERNASYONAL* 199

35. Komünist Devrimin Zaferi İçin Esas Olan İşçi Hareketi Enternasyonalizmi 199
36. İkinci Enternasyonal'in Çöküşü ve Sebepleri 201
37. «Ulusal Savunma» ve «Pasifizm» Parolaları 206
38. Jingo Sosyalistler 210
39. Merkez 213
40. Üçüncü Enternasyonal 216

II. PRATİK BÖLÜM

Proletarya Diktatörlüğü ve Komünizmin İnşası

GİRİŞ : *RUSYA'DA KOMÜNİST FAALİYETİN KOŞULLARI* 222

41. Rusya'nın Uluslararası Durumu 222
42. Rusya'da Büyük Ölçekli Sanayi. 223
43. Emperyalist Savaşın Feci Mirası 225
44. İç Savaş ve Uluslararası Emperyalizm İle Mücadele 227
45. Rusya'nın Küçük Burjuva Karakteri, Proletaryanın Yaygın Örgütlenme Deneyinin Yokluğu, vb. 228

VI. *SOVYET İKTİDARI* 231

46. Proletarya Diktatörlüğünün Bir Biçimi Olarak Sovyet İktidarı 231
47. Proletarya Demokrasisi ve Burjuva Demokrasisi 233
48. Proletarya Diktatörlüğün'in Sınıf Karakteri ve Geçişselliği 236
49. Burjuva Diktatörlüğü ve Sovyet İktidarı Altında İşçi Hakları 239
50. İşçilerin Eşitliği, Cinsiyet, İtikat ve Irk Farkı Gözetilmemesi 243
51. Parlamentarizm ve Sovyet Sistemi 248
52. Ordu ve Sovyet İktidarı 251
53. Proletaryanın Öncü Rolü 252
54. Bürokrasi ve Sovyet İktidarı 254

VII. *KOMÜNİZM VE ULUSAL SORUN* 260

55. Tabi Ulusların Ezilmesi 260
56. Proletaryanın Birliği 262
57. Ulusal Düşmanlığın Sebepleri 264
58. Ulusların Eşit Hakları ve Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı 266
59. «Ulusun İradesi»ni Kim İfade Eder? 269
60. Antisemitizm ve Proletarya 273

VIII. *KOMÜNİSTLERİN ORDU ÖRGÜTÜNE İLİŞKİN PROGRAMLARI* 275

61. Eski Ordu Programımız ve Sosyalist Devlet'te Savaş Sorunu 275
62. Kızıl Ordu İhtiyacı ve Onun Sınıfsal Bileşimi 278
63. İşçilerin Genel Askerî Eğitimi 280
64. Yukardan Dayatılan Disipline Karşı Öz Disiplin 281
65. Siyasî Komiserler ve Komünist Gruplar 282
66. Kızıl Ordu'nun Yapısı 284
67. Kızıl Ordu'nun Subayları 285
68. Ordu Subayları Seçilmeli mi, Yoksa Yukardan Atanmalı mı? 287
69. Kızıl Ordu Geçicidir 288

IX. *PROLETARYA ADALETİ* 292

70. Burjuva Toplumunda Adliye 292
71. Hâkimlerin İşçiler Tarafından Seçilmesi 293
72. Birleşik Halk Mahkemeleri 294
73. Devrim Mahkemeleri 295
74. Proleter Ceza Yöntemleri 296
75. Geleceğin Proletarya Adaleti 298

X. *KOMÜNİZM VE EĞİTİM* 300

76. Burjuva Rejiminde Okul 300
77. Komünizmin Yıkıcı Görevleri 303
78. Komünist Eğitimin ve Aydınlanmanın Bir Aracı Olarak Okul 305
79. Okul Hayatına Hazırlık 306
80. Birleşik İşçi Okulu 308
81. Uzmanlık Eğitimi 310
82. Üniversite 312
83. Sovyet Okulları ve Parti Okulları 312
84. Okuldışı Öğretim 314
85. Aydınlanma Yanlısı Yeni İşçiler 316
86. İşçilerin Yararlanabilecekleri Sanat ve Bilim Hazineleri 317
87. Devletin Komünizm Propagandası 318
88. Çarlık ve Sovyet İktidarı Dönemlerinde Halk Eğitimi 319

XI. *KOMÜNİZM VE DİN* 321

89. Din ve Komünizm Neden Bağdaşmaz? 321
90. Kilisenin Devletten Ayrılması 323
91. Okulun Kiliseden Ayrılması 325
92. Kitlelerin Dinsel Önyargıları İle Mücadele 328

XII. *SANAYİNİN ÖRGÜTLENMESİ* 334

93. Burjuvazinin Mülksüzleştirilmesi ve Büyük Ölçekli Endüstrinin Proleter Tarzda Ulusallaştırılması 334
94. Hedefimiz, Üretkenliğin Geliştirilmesi 339
95. Ekonomik Hayatın Bilinçli Örgütlenmesi 342
96. Öteki Ülkeler İle Ekonomik İşbirliğinin Gelistirilmesi 350
97. Küçük Ölçekli Endüstri, Elsanatları ve Ev Endüstrisinin Örgütlenmesi 353
98. Sanayi ve Sendikaların Örgütlenmesi 358
99. İşgücü Kullanımı 364
100. Yoldaşça İş Disiplini 365
101. Burjuva Uzmanların İstihdamı 369
102. Üretim ve Bilimin Birliği 373

XIII. *TARIMIN ÖRGÜTLENMESİ* 375

103. Rusya'da Devrim Öncesi Tarımsal Koşullar 375
104. Rusya'da Devrim Sonrası Tarımsal Koşullar 377
105. Gelecek Neden Büyük Ölçekli Sosyalist Tarımdadır? 379
106. Sovyet Tarımı 383
107. Kent ve Kır Tarımı (Pazar Bahçevanlığı) 385
108. Komünler ve Arteller 387
109. Kooperatif Çiftçilik 389
110. Tarımsal Kooperasyon 391
111. Terk Edilmiş Bölgelerin Devlet Tarafından Kullanılması; Tarım Uzmanlarının Seferber Edilmesi; Kiralama İstasyonları; Toprağın Islahı; Yerleşme Bölgeleri 391
112. Köylü Tarımına Devlet Yardımı 394
113. Tarım İle İmalat Sanayiinin Birliği 398
114. Köylülerle İlişkide Komünist Parti'nin Taktikleri 399

XIV. *DAĞITIMIN ÖRGÜTLENMESİ* 406

115. Özel Ticaretin Kaldırılması 406
116. Dağıtım Aygıtı 409
117. Eski Günlerde Kooperasyon 410
118. Çağdaş Kooperasyon 412
119. Öteki Dağıtım Organları 415

XV. *BANKALARIN VE PARA DOLAŞIMININ ÖRGÜTLENMESİ* 416

120. Bankaların Ulusallaştırılması ve Birleşik Halk Bankası; Bir Muhasebe Kurumu Olarak Banka 416
121. Para ve Parasal Sistemin Ortadan Kalkması 419

XVI. *PROLETER DEVLETTE MALİYE* 423

122. Parazit Bir Aygıt Olarak Devlet 423
123. Üretici Bir Aygıt Olarak Proleter Devlet 424
124. Proleter Devlet'in Bütçesi 426

XVII. *KONUT SORUNU* 429

125. Kapitalist Toplumda Konut Sorunu 429
126. Proleter Devlet'te Konut Sorunu 431

XVIII. *EMEĞİN KORUNMASI VE TOPLUMSAL REFAH ÇALIŞMASI* 434

127. Emeğin Korunması Ne Demektir? 434
128. Emeğin Korunmasının Başlıca Alanları 438

129. Emeğin Korunması İçin Rusya'da Neler Yapılmıştır? 439
130. Toplumsal Refah Çalışması Ne Demektir? 444
131. Toplumsal Refah Çalışmasının Başlıca Alanları 446
132. Rusya'da Toplumsal Refah Çalışması 447
133. İşçi Sınıfının Koşullarını İyileştirme Konusunda Diğer Önlemler 449
134. Partinin İlerki Görevleri 450

XIX. *HALK SAĞLIĞI* 453

135. Halk Sağlığını Özel Olarak Koruma Gereği 453
136. Sağlık Kurumlarının Ulusallaştırılması 454
137. Sağlık İşçilerinin Emek Görevi 455
138. Halk Sağlığı Alanında Acil Görevler 456

RUSYA KOMÜNİST PARTİSİ PROGRAMI 458

EDİTÖRÜN ÖNSÖZÜ

Dünyayı değiştirmeye girişen bir hareket, Ütopyasız, şimdiki zamanın gayretlerini ödüllendirecek ve çekilen acıları karşılayacak bir gelecek imgelemi olmaksızın, yapamaz. Dinlerin çoğu güçlü ütopya unsurları taşımış ve Avrupa uygarlığı, Musevi, Muhammedçi, özellikle de Hıristiyan Ütopyaların beşiğinde büyümüştür. Hıristiyan Ütopya, Musevi ve Muhammedçi Ütopyaların belli başlı pek çok karakteristiğini paylaşsa da kendine özgü bir niteliğe sahipti. Beklentisi, zenginin ve güçlünün değil, yoksul, mütevazı ve zayıf olanın nihaî zaferi idi. Bu hedef şiddet içermeyen araçlarla gerçekleştirilecek ve insan doğasının dönüşümü bunda önemli bir rol oynayacaktı. Aslan kuzu ile yan yana yatacaktı. Hıristiyanlığın, batı uygarlığının resmî dini olarak kabul edilmesi çok zayıflatılmış bir biçimde olsa da bu ütopya unsurlarına batı düşüncesi içinde süreklilik ve meşruluk kazandırmıştır.

Rönesansın ardından bir seküler uygarlığın doğuşu ya da yeniden doğuşu ile birlikte Ütopya kavramı da sekülerleştirildi. Kavrama modern anlamını kazandıran ilk seküler Ütopya on altıncı yüzyıldan kalmadır ve pek çok ardılı vardır. Ütopya tarihinde bir sonraki sınır taşı Aydınlanma idi. Başlıca Aydınlanma düşünürlerinin hiç biri tam anlamıyla ütopyacı değildi; Ütopya'nın kurulması Mably ve Morelly gibi küçük simalara düştü. Fakat Rousseau belirgin ütopyacı özelliklere sahipti; Turgot, bir Tableau Philosophique des Progrès Successifs de l'Esprit Humain *(İn-*

san Düşüncesinde Ardarda İlerlemenin Felsefi Tablosu) yazdı; ve Aydınlanma'nın ikinci kuşağından Condorcet «bir genel doğa yasası» olarak «türümüzün sınırsız mükemmelliği»ne inanan tam bir ütopyacı idi ve, bizzat giyotinin kurbanı olduktan sonra Fransız devriminin başlıca ideologu olarak kabul edildi. Ütopya ile Akıl Kültü'nün evliliği işte bütün bu düşünce karışıklığından çıktı. İnsan düşüncesinin ilerlemesi, aklın gittikçe daha fazla işlenmesi ve uygulanması sayesinde gerçekleştirildi.

Aydınlanmanın ampirik rasyonalizmine tepki olarak ortaya çıkan romantizm, kendi cesaret ve esin kotasını, insanın daraltıcı bir ortamdan kurtuluşunun ütopyacı imgelemlerine ekledi. On dokuzuncu yüzyılın ilk yarısı, özellikle de 1830'dan sonraki yıllar, ütopyacılığın, sadece en hayalci ve incelikle işlenmiş edebî Ütopyalar'ın değil, üyeleri mükemmel uyum içinde birlikte yaşayan ve çalışan, geleceğin evrensel toplumunu önceden canlandıran ideal toplulukların yaratılmasında da zirveye ulaşan, altın çağı idi. Marx bu atmosferde olgunlaştı. Fakat ütopyacı gelenek iki ayrı kanalda akma eğiliminde idi. Birinci akım - Rousseau'nun, Jakobenler'in, Fourier ve Owen'in - ilerlemeyi öncelikle ahlâksal koşullarda, faziletin zaferinde ve insan doğasının yeniden biçimlenmesinde gördü. Öteki akım - Turgot, Condorcet, Saint-Simon - ilerlemeyi öncelikle ekonomik ve teknik koşullarda, üretimin artmasında ve bilimsel bilginin yayılmasında gördü. Marx, belki bilmeden, bu iki yaklaşımı uygarlığın ilerlemesinde sentezleştirdi. Peygamberce ahlâkçılık ile soğukkanlı bilimciliğin onda birleşmesine sıklıkla dikkat çekilmiş ve ikincisi, Marksizm'in «voluntarist» ve «determinist» okulları arasında yorum farklılıklarına (burada gerçek anlamda bir farklılık olmasa da) yol açmıştır. Marx'ın mevcut toplum düzenini suçlaması, insanın ne olabildiği ve ne olması gerektiğine dair bir ütopyacı imgelemden esinlendi. Marx'ın ütopyacılığa tavrı kararsızdı. Bölüm başlık-

larından biri «Eleştirel-Ütopyacı Sosyalizm ve Komünizm» olan Komünist Manifesto, *okulun «pratik önermeler»ini büyük övgüyle ortaya koyar. Bu önermelerin çoğu ifadelerini sonunda Marx'ın kendi programında bulur:*

> «Kent ile kır arasındaki ayırımın, ailenin, endüstrilerin özel bireylerin hesabına geçirilmesinin ve ücret sisteminin feshedilmesi, toplumsal uyumun ilân edilmesi, devletin fonksiyonlarının sadece üretimin düzenlenmesine dönüştürülmesi.»

Marx'ın ütopyacı sosyalizmde reddettiği şey, bu sosyalizmin tarihsel olmayan karakteri idi. Ütopyacı sosyalizm sınıf mücadelesini hesaba katmıyor ve bu akımın yorumcuları kendilerini «proletaryanın tarihsel gelişmesine zıt» bir konuma yerleştiriyorlardı. Marx kendi tarihsel yaklaşımı ile ütopyacılığa karşı çıktı; ve zamanla, çalışmasının bilimsel karakteri üzerinde gittikçe daha kesinlikle ısrarlı oldu. Görevli, bilimsel akıt yürütme ile, Komünist Manifesto'*nun kehanetini, yani burjuvazinin devrilişinin ve proletaryanın zaferinin «eşit derecede kaçınılmaz» olduğunu saptamak ve kanıtlamak olacaktı.* Devlet ve Devrim'*de Lenin şu gözlemde bulunuyordu: «Marx'ta Ütopyalar kurma, bilinemeyecek olan hakkında boş tahminde bulunma girişiminin hiç bir izi yoktur.»*

1848 devrimlerini izleyen başarısızlıklar ve düskırıklıkları Ütopyalar için uygun olmayan bir iklim yarattı. Realpolitik *çağı başlamıştı. Gelişen sosyalist partiler bile, ideal olarak arzulanabilir olandan çok, pratik olarak mümkün olanın koşulları içinde düşünmeye koyuldular. Ütopya gerçekte tam olarak gözden düşmüş değildi. Paris Komünü'nün belirgin ütopyacı esini ile birlikte ansızın alevlenmesi sadece resmî baskı ve saygıdeğer fikrin ağırlığı ile yok edilmiş değildi. Daha sonraki yıllarında Marx geleceğe dair spekülasyon yapmada gittikçe daha fazla ihtiyatlı olurken Engels özgün doktrindeki ütopyacı unsurları canlı tuttu. Ütopya ile bilimin sentezi Marksizm'e yaban-*

cı değildi. Liberal ilerleme doktrini on dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısında popülerliğinin zirvesine ulaştı. Tıpkı sonraki yılların Marx'ı gibi, o da imgesel kehanetlerden uzak durdu. Fakat iki unsurun, Ütopya ile bilimin birleşmesi onun da özünü oluşturdu.

Bundan başka, bu yıllarda batıda Ütopya'nın böylesine itibar kaybetmesi doğu Avrupa'ya kadar uzanmadı. Burada, her türlü eleştirel düşünceyi veya pratik kamu faaliyetini baskı altında tutan bir rejim politik idealizm diyarında düşsel gezintilere giden yolu açık bıraktı. Bu dönemin en ütopyacı çalışması, Çernişevskiy'in Ne Yapılmalı romanı, Rus radikallerinin ve devrimcilerinin iki kuşağına bir incil olarak hizmet etti. Ütopyacı düşünce Rus anarşistlerinin ve narodnikler'inin içine işledi; Tolstoy'un inançları ve yazıları bunun derin damgasını taşıyordu. Bu atmosfer içinde Marksizm Rus devrimci doktrinine sızmaya ve onu etkilemeye başladı. Lenin bu atmosfer içinde olgunlaştı. Devrimin zaferi ve devamı Lenin'e duygularına yenilmeyen bir politikacı ve amansız bir örgütçü görünümü vermiştir. Fakat Lenin'in, kendisini ilk kez bu kapasitede ortaya koyduğu erken dönem çalışmasında bile - Çernişevskiy'in romanından sonra yine Ne Yapılmalı adını taşıyan çalışma - «rüya görmenin gerekliliği» üzerine, pek alıntı yapılmayan bir bölüm yer alıyordu. Burada Lenin nihilist Pisarev'den uzun bir alıntı yapıyordu:

> «Benim rüyam, olayların doğal akışı ile aynı doğrultuda yol alabilir ya da olayların doğal akışının hiç bir zaman götüremeyeceği bir doğrultuya dümen kırabilir. Birinci durumda, rüyadan bir kötülük gelmez, hattâ çalışan insanın enerjisini destekleyebilir ve güçlendirebilir... Eğer insan böyle rüya görme yeteneğinden tamamen yoksun olsaydı, zihni arasıra ileri doğru atlayarak, ellerinin henüz biçim vermeye başladığı ürünün bütün ve tamamlanmış görünümünü gözlerinin önünde canlandıramasaydı, o zaman insanı, sanatta, bilimde ve pratik faaliyet alanında büyük ve tüketici işlere girişmeye hangi itici güç sürüklerdi, bilemem.»

Ve Lenin, «hareketimizde» bu türden pek az rüya olduğu ve pek çok insan ağırbaşlılığı ve «somut»a «yakınlık»ı nedeniyle gurur duyduğu için kederleniyordu.

Lenin'e göre insanın bir parçası da ütopyacılığıdır. Erken Bolşevizm'in ütopyacı arzuları onun, ihmal edilemeyecek, önemli bir parçasını oluşturuyordu. Rousseau'dan beri ütopya alışverişinin stoğunu oluşturan, basit, eğitim görmemiş insan doğasının idealleştirilmesinin yerine Marksistler proletaryanın idealleştirilmesini geçirdiler. Birinci Dünya Savaşı'nın katı gerçeklikleri her yerde ütopyacı spekülasyonu harekete geçirdiği, batılı liberaller bir milletler cemiyeti aracılığıyla sağlanan insanlararası kardeşliği övdükleri ve Wilson, inancını dünyanın her yerindeki sıradan insanların doğru yargılarına bağladığı bir sırada, Lenin, bütün yazdıklarının en ütopyacı olanı, Devlet ve Devrim'*de, burjuva devletinin yıkılmasından ve sınıf antagonizmlerinin sona ermesinden sonra devletin zorlayıcı işlevlerinin sönümleneceği ve zorunlu, çok basitleştirilmiş yönetim ve ekonomiyi düzenleme işlevlerinin rotasyonla çalışan sıradan işçiler tarafından yerine getirileceği kendi toplum imgelemini açıkladı.*

> «İnsanlar, birlikte yaşamanın elementer kurallarına - yüzyıllardır bilinen ve binlerce yıldır bütün davranış kodları içinde tekrarlanan kurallar - uymaya; zor, zorlama, boyuneğme olmaksızın, devlet denilen *özel zorlama aygıtı olmaksızın* yaşamaya, dereceli olarak alışacaklardır.»

Bu çalışma, 1917 yazında, Lenin Bolşevikler'in iktidarı ele geçirmeleri için koşulların olgunlaşmasını beklerken yazıldı ve 1918 baharında, Bolşevik rejim kurulmaya başlandığında yayımlandı.

İç savaşın en şiddetli zamanında ve Komünist Enternasyonal'in kurulduğu kongreden hemen sonra, Mart 1919'da toplanan sekizinci parti kongresi, partinin, Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi olan adını, Rus

Komünist Partisi (Bolşevikler) olarak değiştirdi ve yeni bir parti programı çıkardı. Bu programda, eski 1903 programının, kapitalizmin yaklaşan çöküşünün nedenlerini ve proletaryanın zaferini çözümleyen bölümleri tekrarlandı; 1917 Ekim devriminin gerçekleştirilmesi kutlandı; ve devrimci rejimin başlıca kısa ve uzun vadeli hedefleri ve görevleri tanımlandı. Birkaç ay sonra partinin iki genç entellektüeli, Nikolay Buharin ve Yevgeni Preobrajenskiy program üzerine Komünizmin Abecesi *başlıklı bir yorum yazdılar ve giriş bölümünde bu çalışmayı «komünist bilginin temel ders kitabı» olarak betimlediler. Aralarındaki iş bölümü yine bu giriş bölümünde açıklanmıştır. Girişimin esas sorumlusu olan Buharin, önemli bir bölüm olan sanayinin örgütlenmesi gibi, bütün teorik bölümleri yüklendi. Diğer bölümler (sağlık bölümü dışında) Preobrajenskiy tarafından yazıldı. Preobrajenskiy'in yaptığı katkının heyecansız tonu, yazarlar arasındaki politika veya mizaç farklılıklarından çok, ele alınan konuların yapısına atfedilebilir.* Komünizmin Abecesi *on yıl boyunca sürekli olarak yeniden basıldı ve çevrildi: komünizmin «hedefleri ve görevleri»nin yetkin bir ifadesi olarak pek çok ülkede geniş çapta dağıtıldı. Yazarlarının politik bakımdan gözden düştükleri 1920'lerin sonundan itibaren Sovyetler Birliği'nde bir daha basılmadı.*

⁂

Nikolay İvanoviç Buharin'in[1] *anne ve babası öğretmendi. Geniş edebiyat bilgisine sahip bir matematikçi olan babası, oğlu tarafından «günlük hayatta pratik olmayan biri» şeklinde tanımlanmıştır. Böyle-*

1 Buharin'in kariyerinin özellikleri, referans kaynaklarının verildiği *History of Soviet Russia* başlıklı kitabımın ilgili bölümlerinde kısmen çıkarılmıştır: bk: *The Bolshevik Revolution, 1917-1923*, i, 245-7, ii, 89-95, iii, 36-40-46; *Socialism in One Country, 1924-1926*, i, 162-73.

ce Buharin diğer öncü Bolşevikler'den ayırt edici biçimde daha entellektüel bir kökene sahip bulunuyordu. 1888'de Moskova'da doğdu; illegal yayınları okudu; Marksizm'le tanıştı ve 1906'da Rus Sosyal Demokrat Partisi'ne katıldı. Aynı yıl İlya Ehrenburg ile birlikte bir çizme fabrikasındaki grevin örgütlenmesine yardım etti. Moskova Üniversitesi'nde okudu, tutuklandı, bırakıldı, yeniden tutuklandı ve nihayet 1910'da ülke dışına kaçtı. Kısa süre Hanover'de kaldıktan sonra Avusturya'ya geçti; 1912 güzünde Krakov'da Lenin ile tanıştı ve Viyana'ya yerleşti. Buradaki üniversitede Böhm-Bawerk'in ve o sıralarda moda olan «marjinal fayda» okulunun diğer ekonomistlerinin derslerini izledi. İlk çalışmaları makaleler halinde Alman ve Rus Sosyal Demokrat yayın organlarında yer aldı. Bu makalelerde Buharin sadece Böhm-Bawerk'i değil, Rus «legal marksistleri» Struve ve Tugan-Baranovskiy'i de, marksist bir bakışaçısından eleştiriyordu[2]*. Savaş başladıktan sonra Avusturya'dan sürüldü; Lozan'a yerleşti ve Lenin'in Şubat 1915'te Bern'de topladığı Bolşevik konferansına katıldı. Bu konferansta emperyalist Güçler'i suçlayan ve sosyalistleri kendi ulusal hükümetlerinin savaş çabalarına karşı faaliyet göstermeye zorlayan karar tasarıları kabul edildi*

O sırada Buharin emperyalizmin analizine girişti; kapitalizmin ulusal devletin sınırlarını aşmış olduğunu gösterdi. Bu ise, ancak sermayenin, kapitalizmin cançekişmesinin son aşaması olarak dev bir ölçekte uluslararasılaşmasına yol açabilirdi. Buharin'in bu tema üzerine çalışması, partinin hazırladığı, Eylül 1915'te yayımlanan kollektif bir ciltte, görünüşe bakılırsa Lenin'in de onayı ile, yer aldı. Bu arada, 1915

---

2 Buharin daha sonra bu araştırmalarını, Lozan, Stokholm, Christiania ve New York kütüphanelerinde sürdürdü ve bunların sonuçlarını 1919'da Moskova'da yayımlanan *The Political Economy of the Leisure Class* başlıklı bir çalışmada topladı. Çalışmanın oluşumu önsözde betimlenmiştir.

yazında Buharin Stokholm'e taşındı ve burada iki öncü Bolşevik, Pyatakov ve Evgeniya Bosh ile karşılaştı ve bu durum Lenin ile ilişkilerinde bir krize yol açtı. 1913'ten itibaren Lenin, ulusal kendi kaderini tayin hakkını savunurken şiddetli bir polemiğe girişmişti. Yıllar önce, Pilsudski'nin Polonya Sosyalist Partisi'nin «yurtsever» tavırlarına şiddetle karşı çıkan Rosa Luxemburg, milliyetçiliğin modası geçmiş ve gerici bir inanç olduğu ve milliyetçilik adına sosyalist desteğe lâyık hiç bir talepte bulunulamayacağı görüşünü öne sürmüştü. Öte yanda Lenin, ulusal bağımsızlık nihaî hedef olmasa da, sosyalistlerin, yabancı yöneticiler tarafından ezilen bağımlı ulusların kurtuluşu için mücadele etmeyi reddedemeyeceklerini öne sürüyordu. Savaşa karşı olan sosyalistlerin Eylül 1915'te topladıkları Zimmerwald konferansının manifestosu «ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı»nı onayladı. Buharin'in emperyalizm analizi, ulusları modası geçmiş olarak gören anlayışa sempati duymasını sağladı ve Kasım 1915'te Stokholm'de, Lenin'in ulusal kendi kaderini tayin hakkına verdiği desteğe «ütopyacı» ve «zararlı» diyerek saldıran bir bildiri çıkararak Pyatakov ile Bosh'a katıldı. Buharin bu tutumunu emperyalizm üzerine yazdığı bir başka çalışmada geliştirdi. Bu çalışmada, kapitalizmin «ulusal sistemi»nin çöküşü analizini tekrarladı ve işçilerin ulusal devlet ile, onu yıkmaktan başka hiç bir ilişkilerinin olmaması gerektiğini uzlaşmaz biçimde ilân etti. Ne var ki, bu çalışma partinin hazırladığı bir başka ciltte yayımlanmak üzere onaya sunulduğunda Lenin tarafından reddedildi. İlk kez Buharin, Lenin tarafından pratik olmayan bir teorisyen olarak kınanıyordu.

Ardı ardına İsveç ve Norveç'ten sürülen Buharin New York'a gitti ve burada, 1916-17 kışında kısa bir süre bir Rus yayın organında Trotskiy ile birlikte çalıştı. Şubat devriminden sonra Sibirya yolu ile Rusya'ya geri döndü. 1917 yazında Petrograd'a ulaştığında Lenin Devlet ve Devrim üzerinde çalışıyordu ve

Buharin'in ulusal devleti yanlış anlayışına daha hoşgörülü idi. Devrim yılı öncü bolşevikler arasındaki küçük görüş ayrılıklarını gündeme getirme zamanı değildi. Buharin emperyalizm üzerine 1915 tarihli çalışmasını broşür olarak yayımlatmak için genişletti ve Lenin çalışmaya bir giriş bölümü yazdı. Ne yazık ki, broşür bir polis aramasında ele geçti ve ancak on yıl sonra yayımlandı[3]*. Lenin ve öteki liderlerin çoğuyla birlikte saklanan Buharin, Ağustos 1917'de Petrograd'da toplanan Altıncı Parti Kongresi'nde başlıca sözcülerden biri oldu. Bu kongrede «proletaryanın çıkarları adına bir kutsal savaş» ilân etti ve emperyalist savaştan yegâne çıkış yolunun «pek çok kurban pahasına olsa da bir uluslararası proletarya devrimi» olduğunu açıkladı; ve partinin merkez komitesine seçildi.*

Buharin'in Ekim darbesında oynamış olabileceği role dair kimsenin bir kayıt tutmadığı görülür. Daima önde giden bir parti adamı olan Buharin iktidarın ele geçirilmesinin ertesi günü kurulan Halk Komiserleri Konseyi'nin üyesi olmadı. Fakat Yüksek Ekonomi Konseyi'nin kuruluşunda bir öncü rol oynadı ve bu kuruluşun bürosunun üyesi oldu. Aralık 1917'de Pravda *yazı kuruluna atandı. 1918'in başlarında Brest-Litovsk görüşmeleri üzerine parti merkez komitesinde çıkan ateşli tartışmalar sırasında ön planda idi. Lenin'in uzlaşma politikasına karşı çıkan en aşırı kanat ile birleşti (başlangıçta büyük çoğunluğu oluşturuyorlardı). Partinin ilkeleri emperyalizme karşı tam bir devrimci savaşı gerektiriyordu; politika adına bu ilkelerin değerden düşürülmesi hoşgörülemezdi. Buharin bütün aşamalarda Alman barış şartlarının kabulüne ve batılı müttefiklerden maddî yardımın kabulüne karşı oy kullandı. Dikte edilen Brest-Litovsk anlaşmasının kabulü için yapılan son oylamada, Trots-*

3 Broşür 1918'de *Imperialism and World Economy* başlığı altında yayımlandı.

kiy, Yoffe, Krestinskiy ve Dzerjinskiy Lenin'in çoğunluğu sağlaması için çekimser oy kullanırlarken, Buharin diğer üç uzlaşmaz ile birlikte yine karşı oy kullandı.

Mantıksal olarak bu olaylar Buharin'i, Radek (parti merkez komitesinin üyesi değildi) ile birlikte, iç politika konularında 1918 baharında Lenin ile anlaşmazlığa düşen ve Nisan'dan Haziran'a kadar Kommünist *adında küçük bir haftalık muhalif gazete çıkaran küçük bir grubun lideri haline getirdi. İlke ile politika veya idealizm ile realizm veya teori ile pratik gibi çeşitli etiketler altında toplanabilecek iki eğilim arasındaki savaş devam etti. Ana konu ekonomik politikaya kaydı. Buharin, işçiler tarafından ve işçiler adına ekonominin derhal ve bütünüyle devralınması için çağrıda bulundu: bu sosyalist devrimin özü idi. Bu sırada rejimin henüz sosyalizme geçiş aşamasında olduğuna inanan Lenin sanayiyi devlet denetimine verecek büyük sanayi tröstlerinin kurulmasından, fakat kapitalist sanayiden örgütlenme konusunda pek çok ayrıntının ödünç alınmasından ve önceki kapitalist işletmecilerin hizmetlerinden yararlanılmasından yana idi. Bunun sosyalizm değil «devlet kapitalizmi» olduğu suçlamalarına karşı Lenin devlet kapitalizminin sosyalizmin zorunlu bir ilk adımı olduğu karşılığını veriyordu. Lenin, argümanını* Sol Çocukluk ve Küçük Burjuva Ruhu *başlıklı*[4] *bir broşür ile ortaya koydu. Broşürün başlıca hedefi, Marksizm'in değil küçük burjuva idealizminin bir yansıması olan aşırı solcu, ütopyacı görüşlerin temsilcisi olmakla damgalanan Buharin idi.*

Devlet konusunda yapılan eski tartışma da yeniden alevlendi ve Lenin ile Buharin'in arası biraz daha açıldı. Mart 1918'de toplanan ve başlıca işi Brest-Li-

4 Bu, 1920'de yazılan ve esas olarak Komintern işlerini ele alan *The Infantile Disease of «Leftism» in Communism* başlıklı daha tanınmış broşürün habercisi idi.

tovsk anlaşmasını onaylamak olan yedinci parti kongresinde parti programında yapılması önerilen revizyon da tartışıldı. Buharin, «devletin olmadığı gelişmiş sosyalist düzen» şeklinde bir ifadenin programda yer alması gerektiğini düşünüyordu. Lenin bir kez daha şu karşılığı verdi: «İlerde devletin sönümleneceğini ilan etmek» «tarihsel perspektifin bir ihlali» olacaktı. «Bunun için önümüzde uzun bir yol var,» diyordu; «şu an için kayıtsız şartsız devleti temsil ediyoruz.» Buharin dirayetli bir karşılık verdi. Kommunist'*in Nisan 1918'de çıkan ilk sayısı Buharin'in, Lenin'in* Devlet ve Devrim'*ini coşkulu bir üslupla değerlendirdiği bir yazıyı içeriyordu. Yazıda, Lenin'in devletin sönümlenmesini Marksizm'in bütünleyici ve önemli bir unsuru olarak vurguladığı ve Marksist doktrinin bu bölümünü ihmal edenleri şiddetle mahkûm ettiği bütün bölümler seçilerek övülüyordu. Bu üstü kapalı saldırının ısırganlığı karşısında Lenin oldukça zayıf tepki gösterdi. Buharin, artık güncel olmayan, doğrudan devlete karşı bölümleri almış ve geçiş dönemi için «komün devleti» kurma gereğine yapılan, bugün için daha önemli referansları ihmal etmişti. Buharin'in etkilenmediği anlaşılıyor. Bu tür doktrinel anlaşmazlıklar, Lenin ile olsa bile, o sıralarda parti içinde hoşgörüyle karşılanıyor ve olağanüstü görülmüyordu. Önerilen yeni parti programı Mart 1919'da, sekizinci parti kongresinde bir kez daha tartışıldığında Buharin geleceğin devletsiz komünist toplumuna dair bir tanımın programda yer alması talebini tekrarlamadı. Ancak, Sovyet ekonomisinden bütün kapitalist unsurların derhal tasfiyesini gerektirecek ölçüde kapsamlı ifadelerle kapitalizmi kötülemeye, Lenin'in yararlı ve gerekli gördüğü «devlet kapitalizmi»nin biçimlerini mahkûm etmeye çalıştı. Aynı zamanda, bir kez daha Pyatakov ile işbirliği yaparak, Lenin'in «ulusal kendi kaderini tayin hakkı»nı destekleme konusundaki ısrarına karşı «işçilerin kendi kaderlerini tayini» formülünü savundu. Lenin kongrede bütün bu konular-*

da ona karşı savaştı ve kazandı. Gözden geçirilmiş program büyük çapta Lenin'in fikirlerini temsil ediyordu[5].

Komünizmin Abecesi'*nin içinde yazıldığı atmosfer buydu. Bu atmosfer teorik ve pratik bölümler arasındaki belirli ton farkının açıklanmasına da yardımcı olur. Teorik bölümler Buharin'in düşüncesine renk veren ütopyacılığı yansıtırken, pratik bölümler mevcut gerçeklik ile, parti programına da girmiş olan, uzlaşmaları yansıtır. Buharin'in 1920'de yayımlanan bir sonraki çalışması* Geçiş Dönemi Ekonomisi *başlığını taşıyordu*[6]. *İç savaşın baskısı altında kabul edilen, daha sonra «Savaş Komünizmi» olarak anılan ekonomik önlemler ve örgütlenme biçimleri sosyalizme giden yolda isabetli ve zamanında atılan adımlar olarak selâmlanıyordu - Yeni Ekonomi Politika'nın uygulamaya konulmasından sonra gözden düşen bir görüş*[7]. *Lenin bu kitabı halka açık olarak eleştirmedi. Fakat ölümünden sonra bulunan elindeki kopya pek çok eleştirel kenar notunu içeriyordu*[8]. *Gene 1920'de Buharin, 1921'in başlarında yayımlanan* Tarihsel Ma-

---

5 «İşçilerin kendi kaderlerini tayin hakkı» üzerine yapılan tartışma için bk. *The Bolshevik Revolution, 1917-1923*, i, 265-71.

6 Bu kitabın bir bölümünün ilk taslağı Pyatakov tarafından yazıldı. Çalışmanın bütününde Buharin ile bir kez daha işbirliği yapacaktı. Fakat Pyatakov'un «pratik görevler»i bu ortak çalışmayı engelledi (N. Buharin, *Ekonomika Perekhodnogo Perioda*, i (1920), 123); cilt «Bölüm ı» başlığını taşıyordu, fakat ikincisi ortaya çıkmadı.

7 Sovyet ansiklopedisinin Savaş Komünizmi maddesinde bu dönemde izlenen politikaların «açıkça ekonomik ütopyacılık» olduğu belirtilir *(Bol'shaya Sovetskaya Entsiklopediya*, xii (1928), 374).

8 Bunlar ilk kez, 1929'da, Buharin'in parti merkez komitesi tarafından «sağ sapma» olarak suçlandığı bir sırada yayımlandı.

teryalizm Teorisi: Bir Popüler Marksist Sosyoloji Ders Kitabı'nı yazdı. Dört yüz sayfayı bulan bu kapsamlı kitabın son bölümlerinde Buharin mevcut politikalarla ilgili pratik kaygılara düşmeksizin geleceğin kusursuz, düzenli ve özgür komünist toplumu hakkında sınırsız spekülasyon yapıyordu. Bu kitap Buharin'in yazdıklarının en ütopyacısı idi.

O sırada son nefesinde olan Savaş Komünizmi, Yeni Ekonomi Politika'nın (NEP) ihtiyatlı uzlaşmalarına teslim olmak üzere idi. Sendikalar üzerine bütün 1920-21 kışını kaplayan uzun ve sert parti içi tartışmalar sırasında, kendisini, mantıksal olarak bulunması gereken yerde, «sanayiyi bütün üreticilerin özgür ve eşit birliği temelinde örgütleme» (Engels'in sözleri) umudunu taşıyan ve sanayi üretiminin sendikalarca denetlenmesini öneren İşçi Muhalefeti'nin saflarında değil, «sendikaları üretici birliklerine dönüştürmeyi», onları devlet mekanizmasıyla birleştirmeyi (sendikaların «devletleştirilmesi») hedefleyen Trotskiy'in safında buldu. Bu politika Trotskiy'in iç savaş sırasında uygulanan zorunlu emek seferberliği talebi ile birleşiyordu. Buharin'in tutumu, o sırada Trotskiy'in onun üzerinde yarattığı güçlü kişisel etkinin belirtisi veya kendiliğinden birleşmiş bir toplum imgeleminden birliği zorla sağlayacak önlemlerin savunulmasına yumuşak bir geçiş örneği olarak, görülebilir. Mart 1921'de toplanan onuncu parti kongresi, büyük bir çoğunlukla, Lenin'in sendikaları ismen devletten bağımsız tutan ve işçileri örgütlemek için baskıdan çok iknaya dayanan karşı önerisini kabul etti.

Savaş Komünizmi'nin sert uygulamalarının gevşetilmesi, aynı kongrede onaylanan NEP'in diğer politikalarına uygundu ve tarım ürünleri ticaretinden devlet denetiminin çekilmesi ve ayni vergi uygulanması, şehirlere ve fabrikalara kırsal kesimden besin maddesi ve hammadde tedarikinde piyasaya güvenilmesi kararı çerçevesinde düşünüldü. İç savaş sırasında uygulanmış olan sosyalist ilkelerden bu apaçık ge-

ri dönüş parti tarafından neredeyse oybirliği ile dehşetli bir zorunluluk olarak fakat pek çok kuşku ile kabul edildi. Buharin'in o sırada aldığı tutumla ilgili hiç bir kayıt yoktur. Fakat NEP'in uygulanmasının Buharin'in hayatında ve düşüncesinde tam bir yön değiştirmeye varan bir dönüm noktasını oluşturduğu görüldü. Üç yıl sonra, özeleştirinin ateşinde «iz bırakmadan tüketilen ve yok olan» «çocukluk hayalleri*»ni yazdı ve «Yeni Ekonomi Politika hayallerimizin çöküşünü temsil etti» şeklinde açık bir ifade kullandı. Bu deneyimin verdiği dürtü ile hızla parti yelpazesinin aşırı Sol'undan aşırı Sağ'ına geçti. Hemen 1922'de dış ticaret tekelinin feshedilmesini isteyen ve kapitalist hükümetler ile (o sırada Almanya) ittifak politikası lehinde konuşanlarla aynı safta yer aldı. 1923'te ilk kez, Trotskiy'in hızlı sanayileşme için yaptığı baskıya muhalefet ederken, daha önceki yazılarında pek az rastlanan köylülerin şampiyonu olarak ortaya çıktı. Aralık 1923'te Trotskiy'e yönelik bir dizi kişisel saldırının ilkine tanık olundu. Bu saldırılar dört yıl boyunca gittikçe artan bir şiddetle devam etti. Bu yıllarda Buharin, Stalin'in gönüllü hizmetkârı oldu. 1920'lerin ortasında zengin köylüye tanınan ayrıcalıkların başlıca savunucusu haline geldi ve meşhur «Zenginleşin» sloganını ortaya attı. Bu slogan parti içinde öyle büyük bir hoşnutsuzluk yarattı ki, Stalin bu konuda kendisini ondan ayırmak zorunda kaldı. Buharin'in 1925'te yayımlanan* Sosyalizm Yolu *başlıklı broşürü tarımsal kooperatiflerin kollektif çiftliklere üstünlüğünü savunuyordu.*

Muhalefetin bozguna uğraması ve 1927'nin sonunda liderlerinin partiden ihraç edilmesi Buharin'in düşüşünün başlangıcı oldu. Stalin'in, Buharin'in desteğine duyduğu ihtiyaç muhalefetten gelen baskının ortadan kalkması ile azaldı ve Stalin hızla muhalefetin daha önce talep ettiğinden daha şiddetli sanayileşme politikalarına yöneldi. Köylünün savunucusu olma rolüne bağlı kalan Buharin daha önce Trotskiy'e

direndiği gibi Stalin'e de direndi. Temmuz 1928'de Kamenev ile gizli bir toplantı yaparak geleceğe ilişkin endişelerini dile getirdi. Fakat açıktan muhalefet edecek cesaretten veya taraftarlarını harekete geçirip örgütleme kapasitesinden yoksundu. Kurnaz Stalin böylelikle kopuş anını seçebildi. 1929'un başlarında Buharin önce Politbüro, daha sonra parti merkez komitesi tarafından ağır biçimde suçlandı ve bütün parti görevlerini tek tek kaybetti. Erken dönem muhalefet liderlerinin aksine tam bir dönek değil bir «sapma» olarak görüldü ve partiden ihraç edilmedi. Sözlerini kısmen geri aldıktan sonra, 1930'ların ortasında daha az kapasite gerektiren çeşitli işlerle görevlendirildi ve 1936 Sovyet anayasası taslağının hazırlanmasına katıldı. Stalin'e muhalefet eden hemen herkes gibi Stalinist terörün kurbanı oldu. 1938'de üçüncü büyük temizlik duruşmalarında sanık olarak yer aldı ve sözde Sağ ve Trotskist anti-Sovyet blok tarafından «işlenen bütün suçlar»ı kabul etti. Bununla birlikte, daha özel suçlamaları inatla reddetti; ölüme mahkûm edildi ve vurularak öldürüldü. O zamandan beri Sovyetler Birliği'nde itibarı iade edilmedi. Trotskiy gibi o da artık hain olarak suçlanmıyor, fakat sert politik olumsuzlama terimleri dışında kendisinden asla söz edilmiyor.

Yevgeni Alekseyeviç Preobrajenskiy[9] *1886'da Orel eyaletinde bir rahibin oğlu olarak dünyaya geldi. Öğrenciyken Marksist ve illegal yayınlarla tanıştı, politik olarak aktif hale geldi. 1903'te Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi'ne katıldı ve hemen Bolşevik kanata bağlandı. Bryansk, Perm ve Urallar'da parti çalışması yaptı ve pek çok kez hapse girdi. 1918'de Moskova'ya geldi ve parti Solu'na eğilim gösteren genç par-*

9 Preobrajenskiy'in hayatının ilk dönemi için kaynak, *Entsiklopedicheskii Slovar' Russkogo Bibliograficheskogo Instituta Granat* (XLI, ii (1927) Prilozhenie, cols., 120-32)'da yer alan bir otobiyografik denemedir.

tili entellektüellerinin doğal lideri Buharin'le birleşti. Kolçak'a karşı açılan savaş sırasında, doğu cephesinde görev alıp, 1919 yazında, Komünizmin Abecesi *hazırlanırken Buharin'le birlikte çalıştı. Aynı zamanda, Buharin'in yönetimi altında* Pravda *yazı kurulu üyesi idi. Mart 1920'de toplanan parti kongresinde parti merkez komitesinin üç kişilik yeni sekreterliğine seçildi.*

Ne var ki, Preobrajenskiy'nin ortodoksluğa karşı alerjisi vardı. Buharin gibi, Savaş Komünizmi'nin acil önlemlerini geleceğin sosyalist düzeninin bir belirtisi olarak sevinçle karşıladı. 1920'de, paranın aceleye getirilmiş bir kararla geçersizleştirilmesini komünizmde paranın tamamen kaldırılmasına giden yolda atılmış bir adım olarak selâmlayan ve bir ara artan miktarlarda neredeyse tamamen değersiz kâğıt para basan matbaa makinesini «Maliye Komiserliği'nin, burjuva düzenini arkadan ateşe tutan makineli tüfeği»ne[10] *benzeten bir broşürle dikkat çekti. Bir sonraki kış, merkez komitenin diğer iki sekreteri ile birlikte Lenin'e karşı çıktı ve sendika tartışmasında Trotskiy ile Buharin'in platformunu destekledi. NEP'i onaylayan Mart 1921'deki parti kongresinin, üç sekreteri görevden alması ve onları merkez komiteye yeniden seçmemesi sürpriz değildir.*

Preobrajenskiy sosyalizmin doğru ilkelerinin açıkça zayıflatılması olarak gördüğü NEP'e karşı hep güvensiz kaldı. Bu sırada en özgün çalışmasını yazdı - sosyalizmin NEP karşısında zafer kazanmasını sağlayacak önlemler üzerine, on yıl sonra bulunacak, bir dizi hayali konuşma. Komünizmin Abecesi'*ndeki ütopyacı zorlamaları son haddine kadar götüren bu çalışma 1922'de* Ot Nepak Sotsializmu *başlığı altında yayımlandı.*

NEP'e ve bu politikanın köylüyü yatıştırmak için sosyalist ilkelerden fedakârlık gerektiğini benimseyi-

10 E. Preobrajenskiy, *Bumazhnye Den'gi v Epokhu Proletarskoi Diktatury* (1920).

şine duyulan uzlaşmaz düşmanlık, Preobrajenskiy ile daha ılımlı ve daha az tutarlı olan Buharin'in yollarının ayrılması anlamına geliyordu. Bir sonraki parti kongresinin hemen öncesinde, Mart 1922'de, NEP'e yönelik eleştirisini sürdüren Preobrajenskiy köylü sorunu üzerine ilk ciddi analizine başladı. Kongre için hazırladığı tezlerde zengin köylünün gittikçe daha fazla cesaretlendirilmesinden ve kırsal kesimdeki farklılıkların artmasından duyduğu kaygıyı dile getirdi ve Sovkoziy ile diğer tarım kollektiflerinin köylü tarımından sosyalist tarıma geçişi ilerletmek için daha fazla geliştirilmesi çağrısında bulundu. Lenin tezleri «uygunsuz» bularak hoşgörüsüz bir tavırla reddetti. «Uygunsuz» terimi ile tezlerin teorik ve ütopyacı olduğunu kast ediyordu - aynı suçlama daha önce Buharin'e de yapılmıştı. Tezler kongrenin onayına sunulmadı. Ertesi yıl, Lenin'in neredeyse eylem dışı kalması ve Trotskiy'in hâkim triumvira ile - Zinovyev, Kamenev ve Stalin - çatışmaya doğru gitmesi üzerine Preobrajenskiy «46'lar deklerasyonu»nu imzaladı. Deklerasyon Trotskiy'in kullandığı terimlerle resmî ekonomik politikayı etkisizlikle suçluyordu. Bununla birlikte Trotskiy'in deklerasyonun hazırlanmasındaki kişisel sorumluluğu görülmez. Bu andan itibaren Preobrajenskiy genelde muhalefetin bir üyesi olarak görüldü. Oysa muhalefetin iç kurullarında asla yer almadı.

Preobrajenskiy'in politik yeteneğe veya politik hırslara sahip olmadığı görülüyor. 1921'den sonra parti işlerinde aktif rol almadı. Dikkat çekici bir iktisat düşünürü olarak sahip olduğu şöhret Ağustos 1924'de «Sosyalist Birikimin Temel Yasası» üzerine Komünist Akademi'de okuduğu bir metne dayanır. Metnin teması, SSCB'de büyük ölçekli sosyalist ekonominin kurulmasını ve genişletilmesini finanse etmek için gerekli sermaye birikiminin ancak küçük üreticiden esas olarak, köylüden - sağlanan fazlalara el konul-

ması ile sağlanabileceği idi[11]. *Buharin, demagojik tarzları yüzünden konuyu ekonomi analizinden çok parti polemikleri kategorisine sokan iki makale ile karşılık verdi*[12]. *Bu durum iki eski ortak arasındaki ilişkiye son vermiş olmalı. Fakat Preobrajenskiy'in açık sözlülüğü muhalefet açısından kârdan çok zararı gösteriyordu. Daha sonraki makaleleri, görüş değişikliği olmasa da, daha teorik idiler ve bunlarda daha yumuşak bir dil kullanılıyordu. Aralık 1927'de Preobrajenskiy, muhalefetin diğer öncü üyeleri ile birlikte partiden ihraç edildi ve Sibirya'ya sürüldü. Ne var ki, Trotskiy'in aksine Preobrajenskiy, Stalin ve parti çoğunluğunun muhalefetin savunduğundan bile daha etkin sanayileşme politikalarına ani dönüşünden etkilendi. Mayıs 1929'da Moskova'ya dönmesine izin verildi, görüşlerinden vazgeçtiğini belirten bir belgeyi imzaladı ve partiye yeniden kabul edildi. Fakat yıldızı bir daha asla parlamadı ve itibarı iade edildikten sonra yazdığı makaleler yayımlanmadı. 1934'teki parti kongresinde geçmiş hataların inandırıcı olmayan biçimde alenen itirafı durumda bir değişiklik sağlamadı. Preobrajenskiy 1935 veya 1936'da tutuklandı ve 1937'de öldü. Büyük temizlik duruşmalarının hiç birine katılmadı. Nasıl öldüğü hâlâ bilinmiyor.*

*
**

Komünizmin Abecesi, *rejimin ilk yıllarında kavrandığı biçimiyle komünizmin amaç ve politikalarına eşsiz bir anahtar sağlar. Buharin tarafından yazılan, kapitalizmin komünist devrime yol açan zayıflama-*

---

11 E. Preobrajenskiy, *The New Economics* (İngilizce'ye çeviren, B. Pearce, 1965); bu uyarlama (ilk kez 1926'da Rusya'da yayımlandı) ile 1924'deki orijinal metin arasındaki önemli sözcük değişimleri *Socialism in One Country, 1924-1926* başlıklı kitabımda (i, 202,5) belirtilmiştir.

12 Bu makaleler N. Buharin'in *Kritika Ekonomicheskoi Platformy Oppozitsii* (1926) başlıklı çalışmasında yeniden basıldı.

sını ve düşüşünü analiz eden bir «teorik» bölüm ile, büyük kısmı Preobrajenskiy tarafından yazılan, proletarya diktatörlüğü ve komünist düzenin kurulması ile ilgili bir «pratik» bölümden oluşan kitap pratik olanla ütopik olanın çarpıcı bir bileşimini oluşturur; ve bu programın gerçekleştirilmesi sırasında kaydedilen başarı ve başarısızlıkların gözden geçirilmesi devrimin sağladığı kazanımların geniş bir özetini sunar.

Ekim devrimi, Marksist analize göre, mevcut Rus devlet düzeninin yıkılması ve onun yerini proletarya diktatörlüğünün alması anlamına geliyordu. Bunda bir anormallik görülmüyordu; oysa, yenilgiye uğrayan rejime tam anlamıyla burjuva ya da kapitalist denemezdi ve bizzat bu rejimi deviren devrim bir geçiş aşamasında bulunuyordu ve sosyalist olduğu kadar burjuva işlevleri de yüklenmişti. Ancak, yeni parti programının kabul edildiği ve Komünizmin Abecesi'*nin yazıldığı 1919'da bu tür anormallikler üzerinde durmak artık revaçta değildi. Rus devrimi hâlâ güvenli bir biçimde daha da yakınlaşan Avrupa veya dünya devrimine prelüd olarak görülüyordu. Açık olan, proletarya diktatörlüğünü cisimleştiren Sovyet Hükümeti'nin sınıf hükümeti olması idi. Resmen «İşçi ve Köylü Hükümeti» deniyordu. Lenin Paris Komünü örneğini alarak bu hükümete «komün devleti» diyordu. Hükümetin hedefi önceki devlet mekanizmasının yıkılmasını tamamlamak ve burjuvaziyi tasfiye etmekti. Bu bir kez gerçekleştirildiğinde sınıf antagonizmleri ortadan kalkacaktı; ve her devlet sınıf çatışmasının ifadesi ve aracı olduğu için, yeni devlet, yani proletarya diktatörlüğü kendini «toplumun devlet örgütü ile birlikte yok ederek komünizme doğru olgunlaştırmış»*[13] *olacaktı.*

Marksist doktrindeki en dikkat çekici ütopyacı

13. N. Buharin, *Ekonomika Perekhodnogo Perioda*, i (1920), 110.

unsur, devletin sönümlenmesi, on dokuzuncu yüzyılın benzer toplum ve devlet dikotomisinin ışığında görülmelidir. Adam Smith, devletin bazı sınırlı işlevleri yerine getirdiği bir üreticiler ve tüccarlar toplumu imgelemine sahipti. Hegel, sonuçları farklı olmakla birlikte, politik sistemini sivil toplum ile devlet iktidarı arasındaki antitez üzerine kurdu. Marx, toplumun devlete muhalefetini benimsemekle kalmadı, ikisi arasındaki ilişkiye özel bir bakış getirerek bu muhalefeti güçlendirdi. Bu ise, Hegel'den çok Smith'in etkisini yansıtıyordu. Marx, Adam Smith'deki, kendisi tarafından belirtilmeyen ekonomi ile politika ayırımını, birincisine öncelik vererek kabul ettirdi. Sivil toplum ekonomik, devlet politik bir kavram haline geldi. Marx, sivil toplumun, «bütün tarihsel aşamalarda mevcut üretici güçler tarafından belirlenen ilişki biçimi» olduğunu yazıyordu. Devlet, «bir hâkim sınıfın bireylerinin kendi ortak çıkarlarını kabul ettirdiği ve bir çağın bütün sivil toplumunun içinde öz olarak ifade edildiği biçim» oluyordu[14].

Bu görüşler, on dokuzuncu yüzyılın batılı politik düşüncesinin yaygın bir eğilimine, toplumu idealize etmeye ve devleti yapısal olarak kötü bir şey gibi görmeye varıyordu. Toplum, kamu yararına özgürce birlikte çalışan iyiniyetli insanlardan ibaretti. Devlet ise bu insanlara yukardan dayatılan zorlama aracı ya da sembolü idi. Bu anlayış mantıksal ve aşırı ifadesini anarşizmde buluyordu. Fakat bütün aydınlanma düşünürleri, toplum işlerinin gönüllü yönetiminde bir artış ve devletin zorlayıcı işlevlerinin ortadan kalkmasını bekliyorlardı. Saint Simon, «nesnelerin yönetilmesi... insanların yönetilmesi» ile yer değiştirecek kehanetinde bulunduğunda, uzun süre popülerliğini koruyan yeni bir söz icat etmiş oldu. Politika ekonominin içinde çözülecekti. Marx bu görüşü uygun bul-

14 Marx ve Engels, *The German Ideology* (İngilizce'ye çevirisi, 1947), 26, 60

du ve onu hemen kendisine ait, devletin yapısı ile ilgili analize adapte etti. Erken dönem yazılarında, işçiler iktidara geldiklerinde, «artık sözcüğün tam anlamıyla iktidar olmayacak,» diye yazıyordu; «çünkü, politik iktidar tam olarak sivil toplum içindeki antagonizmin resmî cisimleşmesidir»[15]. *Ne var ki,* Aufhebung *dialektik terimini kullanan Marx, devletten, «aşılan» ya da «geçişsel» olarak söz ediyordu. Böylece, Hegelci «sivil toplum» ile «devlet» dikotomisini benimsedi, ancak Hegel'in ulaştığı sonucu tersine çevirdi. Devletin içindeki sivil toplumun çözülmesi ile değil, bir bütün olarak toplumun içindeki devletin çözülmesi ile nihaî senteze ulaşılacak ve toplum ile devlet arasındaki zıtlık çözümlenecekti. Engels ısrarla belirtiyordu: «Devlet gerçekte bütün toplumun temsilcisi haline geldiği zaman, kendisini gereksizleştirir». «Sönümlenme» veya «ölme» gibi biolojik metaforları cüretle kullanarak «artık boyuneğdirecek hiç bir toplumsal sınıf kalmadığı zaman devlet «ölür» diyen Engels idi.*

Engels'in ölümünden Birinci Dünya Savaşı'na kadar geçen yirmi yıl içinde devlet iktidarının her yerde gelişmesi ve batılı sosyalist partilerin amaçlarına ulaşmak için devlet mekanizmasının kullanımına gittikçe daha fazla güvenme eğilimi göstermeleri devletin sönümlenmesi sözünden vazgeçilmesine yol açtı. Savaşın patlaması, batılı sosyalistlerin çoğunluğunun kendi ulusal devletleri ile işbirliğine hazır olduklarını ortaya koyarken, savaşa karşı olan sosyalistler arasında buna zıt bir tepkiyi harekete geçirdi. Savaş sırasında Buharin'in «ulusal devlet»e karşı, Lenin'in onaylamadığı sert tartışmalarındaki esas nokta, mevcut devletlere duyduğu düşmanlık değil, işçilerin iktidarı ele geçirmelerinden hemen sonra devlet me-

15 *Marx-Engels Gesamtausgabe*, I, vi (1932), 227; bu sözler, Proudhon'a karşı 1847'de yazılan *La Misère de la Philosophie* başlıklı polemikte yer alır.

kanizmasının gereksizleşeceğini ve yok olacağını farzetmesi idi. Devlet ve Devrim'*de Lenin daha büyük bir dikkatle, proletarya devriminin yıkacağı devletin burjuva devleti, dereceli olarak yok olacak devletin ise proletarya devleti olduğunu açıkladı. Fakat Lenin, kapitalizmde bile, teknik yeniliklerin (fabrikalar, demiryolları, posta, telgraf), «eski 'devlet yönetimi'nin pek çok işlevini basitleştiren ve kayıt, tescil, araştırma işlemlerine indirgeyebilen bir durum yaratmış olduğunu da» açıklıyordu. Bu sırada Lenin devleti muhafaza etmenin ve proletarya diktatörlüğü aracılığıyla pekiştirmenin geçici zorunluluğundan çok, devletin sonunda yok olmasını, oldukça fazla vurguluyordu. Ancak devrimden sonra, düzen, örgüt ve disiplin ihtiyacı en önemli konular haline geldiğinde bu vurgu tersine döndü.*

Mart 1919'da yeni parti programı kabul edildiğinde «sömürücülerin direnişini ezmek» için bir araç olarak proletarya diktatörlüğünün sınıf karakteri ve Sovyet devletinin yerine getirmesi gereken çok yönlü görevler üzerinde ısrarla durulması *devlet iktidarının sonunda yok olacağına dair göze çarpmayan referansları gölgede bıraktı; ve Buharin* Komünizmin Abecesi'*nde belirtti ki, ancak, «sömürenlerin komünizmi yıkmak için yaptıkları girişimlere daha hızlı son verildiği oranda... proletarya devleti dereceli olarak yok olacak ve bir devletsiz komünist topluma dönüşecek»tir. Proletarya diktatörlüğü burjuva diktatörlüğü ile «biçimsel bir benzerlik»i sürdürüyordu: bu diktatörlük* «tersine dönmüş *devlet kapitalizmi,* kendi zıddına dialektik dönüşümü» *idi*[16]. *Ne var ki, imgelem aynı kalıyordu.* Komünizmin Abecesi *ısrarla belirtir: «Bir Sovyet'in her üyesi devlet yönetiminde belirli bir rol oynamalıdır»; bütün işlevler rotasyon usulü ile yerine getirilmelidir; ve «bütün çalışan nüfus kararnameler*

16 N. *Buharin, Ekonomike Perekhodnogo Perioda,* i (1920), 63-4.

ile devlet yönetimine katılmaya teşvik edilecektir» (B. 54)*. *Bir yıl sonra Buharin,* Tarihsel Materyalizm Teorisi'*nde, geleceğin komünist toplumunda* «kesinlikle *dışsal (yasal) düzenlemenin olmayacağı»nı, çünkü «yeni kalıba dökülmüş, tam olarak bilinçli ve emek dayanışması ruhu içinde yetişmiş insanlar(ın) dış dürtülere ihtiyaç duymayacaklar(ını)» öne sürmeye devam etti*[17]*. Daha sonraki yıllarda devletin sönümlenmesi doktrinine komünist literatürde ihtiyatlı olarak değinildi; yapılan referanslar adet olarak SSCB'nin düşman bir kapitalist dünya içinde tecrit edilmişliğinin güçlü bir devlet iktidarını az değil, daha çok gerekli hale getirdiği doğrulanarak dengelendi. Olağanüstü dönemlerin ve krizlerin devlet iktidarında bir çoğalmaya yol açtığı doğrudur. Fakat işlemekte olan daha derin etkiler de vardı. On dokuzuncu yüzyılın devlet ile toplum dikotomisini zayıflatan veya silen ve devletin sönümlenmesine dair on dokuzuncu yüzyılın ütopyacı imgelemlerini engelleyen, devlet otoritesinin alanı ve etkinliğinde dünya çapında meydana gelen artışın, öncelikle, üretim sürecindeki dinamik değişimlerden kaynaklandığı görülür.*

Devletin politik otoritesinin sonunda köreleceğine duyulan inanç üretimi sürdürme ve arttırma amacı ile toplum tarafından kullanılan ekonomik otoritenin sönmesi anlamına hiç bir şekilde gelmiyordu. Marx Paris Komünü deneyiminden sonra Fransa'da İç Savaş'*ta, «eski hükümet iktidarının sadece baskıcı organları»nın yıkılması zorunlu iken, «onun yasal işlevleri»nin «toplumun sorumlu ajanlarına» devredileceğini, yazıyordu. On sekizinci yüzyıl fizyokratları ve onlardan sonra klasik ekonomistler üretkenlik kavramı çevresinde dönen bir ekonomi bilimi yarattı; ve onların omuzları üzerinde duran Marx, üretime, öz-*

---

* Parantez içerisinde verilen sayılar, kitap içinde konuyla ilgili bölümlere işaret etmektedir (y.n.).

17 N. Buharin, *Teoriya Istoricheskogo Materializma* (1921), 21.

gül insan faaliyeti olan emek aracılığıyla yaklaştı. Sanayi devrimi üretim artışını ilerlemenin sembolü ve özü haline getirdi. Rus partisinin Mart 1919 programı bu noktada kategorik idi.

> «Ülkenin üretici güçlerinde genel bir artışı güvence altına almak Sovyet iktidarının ekonomi politikasının önemli bir parçasıdır... Bütün diğer kaygılar tek bir pratik hedefe tabi olmalıdır - eldeki bütün araçlar kullanılarak, nüfusun acilen ihtiyaç duyduğu malların niteliğinde hızlı bir artış.»

Ne var ki, üretimin toplumda bu merkezî konumu işgal ettiği yerde, üretimin örgütlenmesi ihmal edilemezdi; ve bu ihtiyaç, sanayinin artan ölçek ve karmaşıklığı ile birlikte büyüyordu. Kapital'*in üçüncü cildinde Marx şunu belirtiyordu: «Pek çok bireyin işbirliği yaptığı bütün iş (süreci) bu sürecin eşgüdümünü sağlayacak ve onu birleştirecek yönetici bir iradeyi zorunlu olarak gerektirir.» Engels, meşhur Saint-Simoncu formülü tekrarlarken, «nesnelerin yönetilmesi»ni «üretim sürecinin yönlendirilmesi» ile özdeşliyordu. Bir başka yerde toplumun «üretici güçlerin sahipliğini açıkça ve doğrudan sahiplenmesi»nden söz ediyordu. Orijinali 1874'te İtalyanca olarak ortaya çıkan ve 1913'e kadar Almanya'da yayımlanmayan bir makalede Engels üretim süreçlerinin artan karmaşıklığını gözlemliyor ve şu sonuca varıyordu:*

> «Büyük bir fabrikanın otomatik mekanizması, işçi istihdam eden küçük kapitalistlerin olduğundan çok daha despotiktir... Büyük ölçekli sanayide otoritenin kaldırılmasını istemek bizzat sanayinin kaldırılmasını istemekle eşittir.»

Lenin bu bölümü, devletin sönümlenmesi doktrinini en fazla işlediği çalışması, Devlet ve İhtilâl'*e aktardı. Devlet aygıtının yok olacağı inancı, bu aygıttan bağımsız olarak toplumun ekonomik süreci örgütlemek ve denetlemek için başka yollar bulacağı inancı ile makul hale getirildi. Lenin, 1917 Eylül'ünde yazdı-*

ğı tanınmış makalesi Bolşevikler Devlet İktidarını Elde Tutabilecekler mi?*'de, devletin, baskı mekanizmasına benzemeyen üretim mekanizmasının «parçalanmaması», ancak «kapitalistlerin denetimden alınması» ve «proletarya Sovyetleri'ne tabi kılınması» gerektiğini öne sürdü.* Komünizmin Abecesi, *devletin yerini toplumun almasının, üretim araçlarının mülkiyet ve denetiminin «bir sınıfın imtiyazı değil, toplumu oluşturan bütün kişilerin imtiyazı» olduğu düşüncesine dayandığını açıklığa kavuşturdu. Bu, örgütlenmenin sonu anlamına gelmiyordu; tam aksine, «komünist toplum baştan başa örgütlenmiştir»* (B. 19). *Bu süreç geçici proletarya diktatörlüğü altında bile başlatıldı. «Proletarya devletinin esas karakteristiği,» diye yazıyordu Preobrajenskiy sorumlu olduğu bölümlerin birinde, «onun, üretici olmayan bir örgütlenmeden ekonomik hayatın yönetimini sağlayan bir örgüt olmaya dereceli olarak dönüşmesidir»* (B. 122).

Toplumun kendisini, «üretim anarşisinden, birey iş adamları arasındaki rekabetten, savaşlardan ve krizlerden» sayesinde kurtaracağı araç, planlama idi. Ekonominin örgütlenmesi «bir genel üretim planını öngerektirir» (B. 19). *Devletin artık var olmayacağı geleceğin komünist toplumunda «asıl yönetim çeşitli türden muhasebe ve istatistik bürolarına havale edilecektir.» Buralarda «üretim ve onun bütün gerekleri hesaplanacaktır»* (B. 21). Komünizmin Abecesi*'nin, geçiş döneminde «Sovyet devleti»nin oynayacağı rolün bütünüyle ele alındığı, ikinci ya da «pratik» bölümünde.* «Sovyet iktidarının temel görevleri»*nden biri* «devletin yönettiği bir genel plana uygun olarak devletin bütün ekonomik faaliyetlerinin birleştirilmesi» *seklinde tanımlanmıştır* (B. 94).

Komünizmin Abecesi*'nin komünizmde muhtemel üretim artışı ile ilgili bölümleri, öne sürülen argümanların bazıları*[18] *tek yanlı ve gerçekçiliğin uzağın-*

18 Başlıca argümanlar, komünizmin sınıf mücadelesinde özüm-

da olsalar da, zamanın sınamasına en dayanıklı bölümlerdir. «Komünist toplumun temeli üretim ve mübadele araçlarının toplumsal mülkiyeti olmalıdır.» «Zafer kazanıldığında ve bütün yaralarımız iyileştirildiğinde komünist toplum üretici güçleri hızla geliştirecektir... Komünist üretim yöntemi üretici güçlerde muazzam bir gelişme kaydedecektir» (B. 22). *«Bütün politikamızın temeli üretkenliğin mümkün olan en geniş biçimde geliştirilmesi olmalıdır»* (B. 94). *Üretimin arttırılmasında çıkan sorunlar - maddî üretim araçlarının ve işgücünün nasıl arttırılacağı, farklı üretim dalları arasındaki ilişkilerin nasıl örgütleneceği, daha iyi iş disiplini ile işin kalitesinin nasıl iyileştirileceği, bilimin üretime nasıl uygulanacağı ve uzmanlardan nasıl yararlanılacağı - açıkça ortaya konulmuş ve zorluklar azımsanmamıştır. Nihayet, maddî olmayan hedefler de vurgulanmıştır.*

> «İşgünü gittikçe kısalacak ve insanlar doğanın kendilerine dayattığı zincirlerden artan ölçüde kurtulacaklardır. İnsan beslenme ve giyime daha az zaman ayırabildiğinde zihinsel gelişimi için daha fazla zaman ayırabilecektir... Erkekler ve kadınlar ilk kez vahşi hayvanlara lâyık bir hayatın yerine, düşünen insanlara lâyık bir hayata ulaşabileceklerdir» *(B. 22).*

Devrimden sonraki ilk on beş yıl içinde SSCB'nin nüfusu, iki dünya savaşının, bir iç savaşın ve şiddetli geçen iki kıtlığın tahribatlarına rağmen 120 milyondan 200 milyonun üzerine çıktı. Kent nüfusunda görülen muazzam bir artış (1917'de kentlerde yaşayan nüfusun oranı % 15 iken, 1967'de yaklaşık % 60 idi), düşük okur yazarlık oranı ve yarı cehaletten tam okur yazarlığa, orta ve yüksek öğretimde yaygın bir ge-

---

lenmiş olan veya «rekabet, kriz ve savaşlar»da tüketilen enerji ve kaynakları üretici amaçlar için kurtaracağı; büyük ölçekli üretim ekonomilerinden yararlanacağı; ve kapitalist toplumdaki parazit unsurları tasfiye ederek bunları üretici emek içinde istihdam edeceği, argümanlarıdır *(22).*

lişme standardına geçilmesi, kent nüfusunda meydana gelen artışa eşlik etti. Ve SSCB en ileri ve karmaşık üretim süreçlerinin çoğunda üstünlüğe sahip, dünyanın ikinci sanayileşmiş ulusu haline geldi. Bu olağanüstü kazanımlar Buharin'in iyimser ve kısmen ütopyacı kehanetlerinin bütünüyle isabetsiz olmadığını gösterir. Bazen, SSCB'nin devrimden önce başlayan sınaî gelişmesinin komünist rejim ile hiç bir ilgisinin bulunmadığı öne sürülüyor. Fakat bu argümanı ilk kez Bolşeviklerce uygulanan ve başka yerlerde kesinlikle reddedilen pek çok prosedürün - başlıca endüstrilerin ulusallaştırılması, planlı ekonomi, maliyenin üstün otoritesinin reddedilmesi, sendikaların ekonomik politikaların denetimine katılması - bazen üstü kapalı ve dolaylı yollardan pek çok batılı ülkede daha sonra benimsenmesi gerçeği ile bağdaştırmak güçtür. Gene de, bu bakımlardan SSCB'de ve diğer yerlerde olanların, bir devrimci ideolojinin değil öncelikle değişen sanayi teknolojisi nedeniyle oluşan köklü eğilimlerin bir ürünü olduğu söylenebilir. Böyle de olsa SSCB'nin devrimin verdiği hız ve batı kapitalizminin modern teknolojik gelişmenin gereklerini yerine getirmek için ihtiyaç duyduğu besini sağladığı laissez-faire *liberalizminden daha sorumlu bir ideoloji sayesinde çağdaş endüstriel ilerleme kervanında kendisine bir yer sağladığını kabul etmek gerekir.*

Komünizmin Abecesi*'nde tarım ve köylülük üzerinde görece daha az durulur. Köylülüğün desteklenmesi devrimin başarısının ve onun iç savaşta zaferinin gerekli bir koşulu idi. Ancak köylülük tek bir sınıf değildi; ve çoğunluğu oluşturan «orta köylüler» «burjuvazi ile proletarya arasında gidip geliyor»du* (B. 25). *Preobrajenskiy'in yazdığı, tarıma ayrılan bölüm geniş ölçekli tarımcılık lehine bilinen ve ikna edici argümanları aktarıyordu* (B. 105). *Fakat tarımı geliştirmek için tasarlanan en mütevazı projeler - Sovyet çiftlikleri, komünler, arteller, tarım kooperatifleri - devrimden hemen sonra küçük köylü işletmelerinde*

toprağın eşit parçalara bölünmesi için başlatılan hamleyi etkisiz hale getirmek bakımından açıkça yetersiz kalıyordu. Geniş ölçekli tarımı teşvik etmek için önerilen yöntemler sadece devlet teşvikleri ve propaganda idi (B. 114). «*Kesinlikle açıktır ki, buralarda zorla mülksüzleştirme asla kabul edilemez,*» (B. 97) *sözleri ile küçük sanayi esnaf ve zanaatkârları kastediliyordu. Fakat bu sözler küçük ölçekli köylü üreticiye de eşit ölçüde uygulanabilirdi. 1929'dan önce hiç bir parti yetkilisi köylünün zorla mülksüzleştirilmesini ve kollektifleştirilmesini düşünmeye hazır değildi. Başlıca çalışmasında Preobrajenskiy'nin zihnini meşgul edecek ve ekonomik politikanın merkezî ekseni haline gelecek, büyüyen bir sanayiyi finanse etmek için gerekli sermaye birikimi ve bu birikimin başlıca kaynağı olarak köylülük sorunu, henüz* Komünizmin Abecesi'*nde hiç bir yankı bulmaz.*

*
**

Parti programı ve geleceğin komünist toplumu ile ilgili her imgelem proletaryanın rolüne bağlanır. Emek, üretimin ve bu nedenle, Marksist doktrinde, bütün değerlerin kaynağıdır; başlıca insanî faaliyettir. Kapitalist dünyada emek gücünü sağlayan fabrika proletaryasıdır. Kapitalizm altında proletarya devrimci sınıf haline gelir. Ayaklanarak hâkim burjuvaziyi devirir ve böylece insanlığı, insanın insan tarafından artık sömürülmeyeceği sınıfsız toplum Ütopya'sına götürerek kendisini tasfiye eder, yani proletarya olarak varlığına son verir. Bu toplumsal dönüşüm bizzat insanın dönüşümü anlamına gelir. Marx'ın 1850'de belirttiği gibi, «İşçilere şunu söylüyoruz: Sadece toplumsal sistemi dönüştürmek için değil, aynı zamanda kendinizi dönüştürmek ve politik üstünlük sağlayabilmek için, yirmi, otuz, elli yıl iç savaşlardan ve mücadelelerden geçerek yaşamak zorunda kalacaksınız.» Komünizmin Abecesi, «*Birkaç on yıl içinde, yeni insanları ve yeni gelenekleri olan bir yeni dünya olacak,*»

diye ilân ediyordu (B. 21). Bu imgelem birden fazla Rus devrimci kuşağının sayısız bildiri ve yayınına esin vermişti.

Lenin'in ve her Bolşevik'in düşüncesinde Ekim Devrimi bir proletarya devrimi (Petrograd'da darbenin gerçekleştirilmesi sırasında aktif rolü örgütlü fabrika işçileri oynamıştı) ve devrimin kurduğu Sovyet tarzı hükümet Marx'ın sınıfsız ve devletsiz topluma bir geçiş aşaması olarak tasarladığı proletarya diktatörlüğü idi. Proletarya sadece hükümeti kurmadı; aynı zamanda üretim araçlarının sahibi haline geldi. Ulusallaştırılmış üretim araçları arasında toprak önemli bir yer tutuyordu. Rus ekonomisinde tarımın hâlâ büyük ağırlık taşımasının yol açtığı teorik zorluk, resmen «İşçi ve Köylü Hükümeti» olarak ifade edilen rejimde köylünün işçiye bir tür yardımcı olarak kabul edilmesi ile giderildi. Proletarya ile köylülük arasındaki potansiyel çıkar çatışması ancak çok sonra açığa çıktı. Bu çatışma Komünizmin Abecesi'nin hiç bir sayfasına yansımaz. 1919'da işçi ile köylü devrimin pekiştirilmesindeki ortak çıkar nedeniyle hâlâ sıkı birlik durumunda idiler. Fakat o sırada bir başka sorun belirmeye başlıyordu: İşçinin ikili işlevi, yani proletarya diktatörlüğünün hem yöneteni hem yönetileni, hem egemeni hem tebaası olarak işlevi nasıl bağdaştırılacaktı. Geçiş döneminin kısa sürmesi halinde - ve Bolşevik liderlerin sonuca götürecek bir Avrupa devrimini güvenle bekledikleri ilk aylarda ve yıllarda - sorun gözden uzak tutulabilir veya ertelenebilirdi. Fakat proletarya diktatörlüğü ve komünizme yavaş geçiş süresiz olarak uzadıkça, işçi ile rejim arasındaki ilişkiler meselesi pratikte gittikçe keskinleşti.

Bu mesele kişi hakları - özellikle de Fransız devriminin ilân ettiği özgürlük ve eşitlik hakları - bakımından rejime yöneltilen eleştirilerde sürekli ortaya çıktı. Marksist eleştiri bu anlayışa iki bakımdan meydan okudu. İlk olarak, bu haklar yalnızca legal ve politik idiler. «İnsan hakları» ifadesi ortak olarak bu anlam-

da kullanılıyordu. Halkın büyük çoğunluğu için kendi hayat tarzları bakımından belirleyici olan ekonomik statü idi. Pratikte ancak, ekonomik olarak bağımsız olan, legal ve politik haklardan yararlanıyor (Marx'ın zamanında politik haklar pek çok batı ülkesinde hâlâ, biçimsel de olsa bunlarla sınırlı idi) ve bu hakları kendi ekonomik bağımsızlığını sağlamak ve korumak için kullanıyordu; ekonomik olarak bağımlı olan için insan haklarından yararlanmak etkisiz ve anlamsız kalıyordu.

İkinci olarak, kişi hakları kavramı Fransız Devrimi sırasında geçerli ve önemli olmuştu. O sırada, legal olarak korunmuş ve ayrıcalık tanınmış «gruplar»ı veya «estate»leri temel alan bir toplumu yıkmak gerekmişti ve birey işadamı ile işçi ekonomi sahnesinde hâlâ birbirine yakın figürler olarak bulunuyorlardı. Fakat kişi hakları büyük bir şamatayla ilân edilirken, bu hakların gittikçe güçlenen yeni tip gruplara tanındığı bir yüzyılda kişi hakları kavramının geçerliği dereceli olarak tükendi. Böylelikle yirminci yüzyılın başında birey üretici periferik bir fenomen haline geldi. Sıradan birey, haklarını ve hattâ mesleğini, kural olarak, ancak uygun gruba katıldığında ve o grubun yazılı olan ve olmayan kurallarını ve anlaşmalarını onayladığında kullanabiliyordu. Bu gelişmeler, bireyin topluma karşı değil ancak toplum aracılığı ile kendine yeterli olabileceği düşüncesine yeniden geçerlik kazandırdı. Birey üretici döneminin anlamlı bir ölçekte asla yaşanmadığı Rusya'da kişi hakları doktrininin devrimciler arasında bile pek az taraftarı olmuştu. Batılı teori ve pratiğin Marksist eleştirisi burada hazır bir yanıt buluyordu.* Komünizmin Abecesi'*nin yazarları bunu öylesine olduğu*

---

* Fransız devriminden önce ayrıcalık tanınmış iki «estate» vardı: kilise ve soylular. Devrim sırasında kurulan ulusal mecliste halk «üçüncü estate/*tiers etât*» olarak yerini aldı (ç.n.).

gibi kabul ettiler ki, tartışmayı baştan savma bir tarzda ve bu durumun kendilerine karşı kullanılabileceğinin bilincine pek varmadan sürdürdüler.

Tartışma proletaryanın kollektif bir varlık olarak düşünülmesini temel alır. İşçilerin çoğunluğununkine karşı çıkarlara ve hırslara sahip bir potansiyel birey işçi nosyonu bütünüyle ihmal edilmez. Yürütülen mantığa göre, kapitalist bir kez mülksüzleştirildiğinde ve üretim araçları proleter devlete devredildiğinde «sömürünün bütün temeli yıkılmış» olacaktır. Burada net bir akılyürütme vardır:

> «Proletarya devleti proletaryayı sömüremez; şu basit nedenle ki, bizzat kendisi bir proletarya örgütüdür. Bir insan kendi sırtına çıkamaz. Proletarya kendi kendisini sömüremez» *(B. 93)*.

Aynı düşünce fabrikalardaki disipline uygulanır:

> «İş disiplini, anlayışa ve *her işçinin kendi sınıfına sorumlu olduğu bilincine*, gevşekliğin ve dikkatsizliğin işçilerin ortak davasına ihanet olduğu bilincine dayanır... İşçiler artık kapitalistler, tefeciler ve bankerler için çalışmıyorlar; kendileri için çalışıyorlar... Emeğin üretkenliğinde bir azalmanın bütün işçi sınıfının tahribine yol açacağını bütün yoldaşlar bildiklerine göre,... doğanın hayat veren enerjilerinden ortak yararlanma görevini mülksahibi gözüyle denetlemelidirler» *(B. 100)*.

İşçiden, işçi devletine ve onun organlarına, batı ülkelerinde işçiden sendikalara göstermesi talep edilen sadakatin aynısı istenmiştir[19]. *Gruptan bağımsız ve ona karşı olarak kendi çıkarlarına göre hareket etmeye çalışan işçi uyumsuzdur ve haklı olarak, işçi-*

---

19 Daha sonra Buharin *(Ekonomika Perekhodnogo Perioda*, i (1920), 114-15) kapitalist ülkelerde bile sendikaların, işçiler arasındaki rekabeti ortadan kaldırarak ve iş yerlerinin kapatılmasında ısrar ederek, grev kırıcılarını teşvik anlamına gelen burjuva tarzda «çalışma özgürlüğü»nü kısmen iptal etmiş olduklarını belirtti.

ler topluluğundan dışlanır. Bu sendika analojisinin parti içi mücadelelerde de sık dile getirilmesi ve muhaliflerin uyumsuz ve «grev kırıcı» olarak damgalanması anlamlıdır.

Bu argüman Buharin'in o sırada sık sık yaptığı bir vurgu ile - bizzat proletaryanın içinde tabakaların ve katmanların varlığı - pekiştirildi. Teorik analizde sınıflar bütünlüklü varlıklar olarak ele alınabilir ve içlerindeki küçük farklılıklar önemsenmeyebilirdi. Fakat gerçek durum böyle değildi. Kapitalist toplumda imtiyazlı işçilerden oluşan bir «işçi aristokrasisi» işçi sınıfının içinden çıkmıştı. Rus proletaryası sadece süreli fabrika işçilerinden oluşan sağlam bir çekirdekten değil, fabrikaya yeni girmiş ve hâlâ kırsal kesim ile az ya da çok aktif bağları bulunan çok sayıda köylüden, bunun yanısıra bir avuç eski bağımsız esnaf ve zanaatkârdan ve çoğu kez küçük bir toprak parçasını işlemeye devam eden ve yoksul köylüden zorlukla ayırt edilebilen tarım emekçilerinden oluşuyordu. Bu insanları fabrika işçileri olarak görmek ve onları proleter sınıf bilinci ile donatmak, emek, sabır ve sıkı disiplin gerektiren bir görevdi. Bu durum proletaryanın, pratikte parti ile özdeşlenen öncüsüne büyük sorumluluk yüklüyordu:

> «İşçilerin öncüsü on milyonları örgütlemeyi öğrenene kadar (diyordu Lenin Nisan 1918'de) onlar henüz sosyalistler ve sosyalist toplumun kurucuları değildirler.»

Proletaryanın birbirine benzemeyen ve çeşitlenmiş bu kompozisyonundan Buharin «zorlayıcı disiplin» ihtiyacı gibi paradoksal bir sonuç çıkarıyor ve bazen buna işçilerin proletarya diktatörlüğü altında «zorlayıcı öz disiplini» *diyordu*[20].

Bu düşünce şemasında sendikalara önemli bir rol düşüyordu. Parti, Sovyetler ve sendikalar proletarya-

---

20 Bu argümanların en iyi ifadesi için bk. N. Buharin, *Ekonomika Perekhodnogo Perioda*, i (1920), 141-3.

nın tamamen farklı örgütleri idiler; devrim sırasında «kapitalist toplumsal düzene karşı yan yana yürümüş» idiler. Devrimin yarattığı yeni toplumsal düzende Sovyetler «devlet iktidarı»nın araçları oldular; sendikalar (ve kooperatifler) «devlet otoritesinin ekonomik departmanları ve araçlarına dönüşecek bir tarzda gelişmek» durumunda olacaklardı. Buharin, «dipten tepeye, ekonomik hayatın tamamı, sanayi sendikaları tarafından etkin biçimde denetlenen bir birlik oluşturacaktır» (B. 98) *derken, geleceğe doğru bakıyordu. Ekonomik politikanın organları olarak sendikaların başlıca görevi üretim süreci içinde işçilerin işbirliğini sağlayarak üretkenliği arttırmak olacaktı. Parti, Sovyetler ve sendikaların proletaryanın organları olarak taşıdıkları özdeş statü sendikaların bağımsızlığı yönünde her talebin sapma olarak kabul edilmesini sağlıyordu. Aynı zamanda, birey işçilerin bir bütün olarak sendikadan veya sonuç olarak, parti ve devlet organlarından ayrı bir meşru çıkara sahip oldukları nosyonu geçersiz kabul ediliyordu. 1920'de yapılan bir sendika kongresinde Trotskiy, sorunu, sık sık saldırıya uğrayan şu açık ve keskin ifadelerle ortaya koydu:*

> «Köle emeğini biliyoruz, serf emeğini biliyoruz, orta çağ loncalarının zorlayıcı, tasnif edilmiş emeğini biliyoruz, burjuvazinin 'özgür' dediği, kiralanan ücretli emeği biliyoruz. Şimdi, bütün ülke için zorunlu, yani her işçi için zorlayıcı olan bir ekonomik plan temelinde toplumsal olarak düzenlenen bir emek tipine doğru ilerliyoruz... Biliyoruz ki, bütün emek toplumsal olarak zorlayıcı emektir. İnsan ölmemek için çalışmak zorundadır. Çalışmak istemez. Fakat toplumsal örgütlenme onu bu yönde zorlar ve iter»[21].

Bireyin çıkarlarının bütünüyle grubunkiler ile özdeşlenmesi ve partinin, hükümetin ve sendikaların, aynı yapının, proletaryanın farklı organları olarak ka-

---

21 *Tretii Vserossiiskii S'ezd Professional'nykh Soyuzov* (1920), i, 28.

bul edilmesi, batılı anlamda kişi özgürlüğünün tartışılmasını bile gerçekleştirilemez hale getirdi. Batı liberalizmi bireyi devlete karşı hak sahibi olarak gördü. Bu liberalizmin bireylerin öteki kollektif varlıklar karşısındaki haklarına yönelik tavrı, bireyin bu tür gruplara üyeliğinin gönüllü ve sözleşmeye dayalı olduğu, birey ile grup arasındaki farkın, her iki tarafın da eşit olarak kullanabileceği üyeliğe son verme hakkının kullanılması ile çözümleneceği düşüncesi ile belirleniyordu. Devlete karşı kişi haklarının uzun yıllar sonra kısmen aşınmasına, bazı büyük gruplara özellikle sendikalara gönüllü üyeliğin artık gerçekçi olmamasına rağmen liberal teori yenilenmedi. Sovyet teorisyenleri etkin politik veya ekonomik eylemin ancak gruplardan gelebileceğine, gruplar ekonomik veya politik olarak etkin olacakları için üyelerinin kollektif kararlara bağlılık ve itaatlerini sağlayabileceklerine inanırlar. Birey işçi, işçi devletine veya işçi sendikasına karşı, onun faaliyetlerine katılma hakkından başka hiç bir haktan yararlanamaz. Komünizmin Abecesi *özgürlükten söz ettiği zaman (bu çok sık olmaz) bu ya kapitalizmde işçilerin kullandıkları «hayalî» özgürlüğü açığa çıkarmak ya da proletarya diktatörlüğü altında kazanılan özgürlüğün, birey için değil, bir varlık olarak proletarya için özgürlük olduğunu açıklamak kaygısı ile yapılır. Bunun her birey işçinin kollektif karşısında yükümlülükten özgür olması anlamına geleceği düşüncesi, birey işçinin sendika disiplininden özgür olabileceğini düşünmek kadar gerçek dışıdır.* Komünizmin Abecesi'*nde Buharin, hem yeni tip bir toplumu hem de yeni tip insanı öngerektiren bu özgürlük anlayışının kapsamını - üzerinde durmakla birlikte - ayrıntılı olarak ele almadı. Bunu, bir sonraki yıl yayımlanan* Tarihsel Materyalizm Teorisi'*nde yaptı. Burada, toplumdaki bütün çelişkilerin kaldırılmasının birey iradesi ile «kollektif olarak örgütlü irade»*[22]

22 N. Buharin, *Teoriya Istoricheskogo Materializma* (1921), 38-9.

arasında bir birlik sağladığını kapsamlı olarak açıkladı. Geçiş Dönemi Ekonomisi'*nde daha net bir sonuca varır:*

> «Komünist toplumda mutlak 'kişi' özgürlüğü olacaktır; insanlar arasındaki ilişkilerin her türlü dışsal düzenlenmesi ortadan kalkacaktır ve bu durumda kişinin zorlama olmaksızın gerçekleştireceği faaliyet var olacaktır»[23].

Özgürlük kültü kendini motive ve disipline eden bu anarşizm imgelemi ile son bulur.

Eşitlik kavramı Marksist düşüncede daha da derin köklere sahiptir ve Marksist Ütopya'da özgürlük kavramından daha gözalıcı bir yere sahiptir. Bu kadim bir geleneği izliyordu. Sartre'ın belirttiği gibi, «Her devrimin altında 'biz de insanız' deklerasyonu yatar»[24]*. Stoacılar mükemmel eşitliği doğada gördüler; ve erken dönemin Hıristiyan papazları insanlar arasındaki eşitsizlikleri Günah'a bağladılar. Marx* Kapital'*in birinci cildine, asıl Hegelci damarda, tanım gereği eşit ve farklılaşmamış soyut bir insan emeğinden başladı. Eşitsizliğin kapitalizm öncesi biçimleri üzerinde durmadan, çağdaş dünyadaki eşitsizliği emeğin kapitalizmin dayatması sonucu bölünmesinin bir belirtisi ve sonucu olarak teşhis etti*[25]*. Bu, emeğe bir sınıf niteliği kazandırdı; ve özellikle, kafa ve kol emeği arasındaki doğal olmayan bölünmenin sorumlusu idi:*

> «Doğal gövdede kafa ile elin birbiriyle yardımlaşması gibi, emek süreci de el emeğini kafa emeği ile birleştirir. Daha sonra, birbirinden ayrılırlar, hattâ öldürücü düşmanlar haline gelirler.»

Marx Fransa'da İç Savaş'*ta, Paris Komünü sırasında en tepeden en aşağıya kadar bütün kamu hiz-*

---

23 N. Buharin, *Ekonomika Perekhodnogo Perioda*, i (1920), 144.

24 J.P. Sartre, *Literary and Philosophical Essays* (İngilizce'ye çevirisi 1955), 217.

25 Engels *Doğanın Dialektiği*'nin önemli bir bölümünde büyük Rönesans adamlarının «henüz emeğin bölünmesine esir olmadıkları»nı belirtti.

metlerinin (sıradan) bir işçi ücreti karşılığında *yerine getirildiğine dikkati çeker.*

Bu emeğin gelecekteki eşitliği imgeleminin ardında bir başka tahmin yatar. Saint-Simon'la başlayan diğer pek çok on dokuzuncu yüzyıl düşünürü ile birlikte Marx, büyük ölçekli makine endüstrisindeki gelişmenin üretim sürecini basitleştirerek uzmanlaşma ihtiyacını küçülteceğine ve emeğin bölünmesinin yol açtığı kötülükleri azaltacağına inanıyordu:

> «'Kunduracı haddini bil'* öğüdü (elzanaatlarının bu doruğa ulaşmış bilgeliği), saatçi Watt'ın buharlı makineyi, berber Arkwrith'ın dokuma tezgâhını, kuyumcu Fulton'un buharlı gemiyi icat ettikleri andan itibaren düpedüz saçma bir söz haline geldi.»

Emeğin bölünmesinin ortaya çıkardığı «ayrıntı işçisi»nin yerini «çok yönlü gelişmiş bir birey» (ein total entwickeltes Individuum) *alacaktı. Komünist Ütopya bağlamında bunun anlamı daha ileri bir hayalde betimleniyordu:*

> «Kimsenin özel bir faaliyet alanına sahip olmadığı, fakat herkesin istediği her dalda beceri kazanabileceği komünist toplumda genel üretimi toplum düzenler ve böylece benim bugün bir şey, yarın bir başka şey yapmamı, sabah ava, öğleden sonra balığa çıkmamı, akşam sığır gütmemi, akşam yemeğinden sonra eleştiri yapmamı, avcı, balıkçı, çoban veya eleştirmen olmadan ne istiyorsam onu yapmamı mümkün kılar»[26].

Marx'ın bu aydınlatıcı bölümde, kişinin mesleğini kendi arzusuna göre günlük veya saatlik olarak de-

---

* Bu sözlerle Yunanlı ressam Apelles, resimlerini eleştiren bir kunduracıyı yanıtlıyor (ç.n.).

26 Marx ve Engels, *German Ideology* (İngilizce'ye çevirisi, 1947), s. 22, 67. Bu bir erken çalışma idi. Fakat hayatının sonuna doğru Marx, *Gotha Programının Eleştirisi*'nde komünizm altında kafa ile kol emeği arasındaki ayırımın kalkacağını düşünmeye devam ediyordu.

ğiştirme hakkından çok kendi mesleğini seçme ve mesleklerarası toplumsal ayırımların kaldırılması («üretici emeğin bir sınıf olma niteliği ortadan kalkar»[27]*) ile ilgilendiği farzedilebilir. Aynı anlayış Lenin'in yönetim görevlerinin işçiler tarafından periyodik olarak yerine getirilmesi imgeleminde de yankısını buldu ve* Komünizmin Abecesi*'nde sulandırılmamış bir biçimde açıklandı:*

> «Komünizmde insanlar çok yanlı bir kültür alırlar ve üretimin çeşitli dallarında kendilerini evlerinde gibi hissederler: bugün, bir yönetim yerinde çalışır ve önümüzdeki ay ne kadar keçe çizme veya ne kadar kâğıt rulosu üretilmesi gerektiğini hesaplarım; yarın bir sabun fabrikasında, gelecek ay belki bir buharlı çamaşırhanede, bir ay sonra bir elektrik enerjisi istasyonunda çalışırım. Toplumun bütün üyeleri gerektiği gibi eğitildikleri zaman bu mümkün olacaktır» *(B. 19).*

Özellikle, sendikaların örgütlenmesi sayesinde, «kapitalizmin, kafa işçileri ile kol işçilerini ayrı tutmasıyla emeğin ayrıldığı iki büyük bölüm nihayet birleştirilmiş olacaktır» (B. 101). *O sırada hiç kimse, on yıl kadar sonra Mussolini'nin hapisanelerinin birinde düşünen ve yazan Gramsci'ye acı çektiren şu soruyu sorma gereğini hissetmedi:*

> «İnsan türünün süresiz bir bölünmeye (yönetenler ve yönetilenler olarak) uğradığı öncülünden hareket etmek mi, yoksa bunun sadece belirli koşullara yanıt veren bir tarihsel olgu olduğuna inanmak mı gerekir?»

Teknolojik gelişmeler, Marx, Lenin ve Buharin'in öngördüklerinden farklı bir yönde, daha fazla uzmanlaşma ve böylece daha büyük farklılaşma yönünde gelişmişti:

> «Bir anlamda denebilir ki, bölünme, emeğin bölünmesinin bir ürünü, teknik bir olgudur.»

Liderliğin teknik gerekliliği şu melankolik düşünceyi harekete geçirdi: «Diktatörce alışkanlıklara sahip

---

27 Marx, *The Civil War in France* (İngilizce'ye çevirisi, 1933), s. 43.

liderlerden kurtulmak zor» ve «yarar getirmeyen fedakârlıklardan sakınmak için işlenen ihmalkârlık suçunu kökünden söküp atmak zor»du[28]. Bu sorun Sovyetbilincine ancak çok sonraki bir aşamada girecekti.

Komünizmin Abecesi yazıldığında Sovyet rejimi yaklaşık iki yıldır iktidarda bulunuyordu ve pratik bir eşitlik sorunu emeğin karşılığının ödenmesi konusunda ortaya çıkmıştı. Kalifiye ve kalifiye olmayan emek veya farklı sanayi kolları arasındaki geleneksel ücret farklılıklarından vazgeçmenin pratikte imkânsız olduğu anlaşıldı (asla ciddî bir girişim yapılmadı). Daha sıkıcı olanı, Kızıl Ordu'da ve sanayide sorumluluk gerektiren yerlerde istihdam edilen eski Çarlık subaylarına ve mühendislere daha yüksek ücret ödemeyi reddetmenin imkânsızlığının anlaşılması idi[29]. Mart 1919'da kabul edilen parti programı «bütün emeğe eşit ödeme»yi «komünizmin tam kurulması» ile özdeşlerken şunu da açıkça kabul ediyordu ki, «Sovyet iktidarı şimdiki durumda bu eşitliğin tam olarak gerçekleştirilmesini teşvik edemez.» Komünizmin Abecesi aynı ihtiyatlı çizgiyi sürdürdü (B. 101). 1920'ler boyunca, ücret eşitsizliklerinin dereceli olarak kaybolacağı inancı geçerli kaldı. 1924'te Preobrajenskiy farklı ücret sisteminin «sosyalizm ile hiç bir ortak yanının olmadığı ve olamayacağı»nı[30] vurgulayarak tekrarladı. Sendikalar ara sıra uzmanlara ödenen yüksek maaşlara karşı çıktılar ve özellikle düşük ödeme yapılan işçilerin ücretlerini daha yüksek düzeylere çekmek için girişimlerde bulundular. Fakat endüstriel

---

28 A. Gramsci, *The Modern Prince* (İngilizce'ye çevirisi, 1957), s. 143-4.

29 Buharin, *Ekonomika Perekhodnogo Perioda*'da (1920), proletarya diktatörlüğü altında Çarlık subayları ve *burjuva* uzmanlarının emekçilere emir verecekleri şekilde istihdam edildikleri anormal ekonomik yapıyı açıklarken zorlanır (i, 65-9).

30. E. Preobrajenskiy, *Novaya Ekonomika* (1926), 176.

gelişme karmaşıklaştıkça uzmanlara olan talebin artması ve işçinin üretkenliğini çoğaltmak için teşviklere gerek duyulması, eşitlik yönündeki yaygın hareketi yenilgiye uğrattı. 1930'da Stalin kararlı bir tavırla ücret farklılıklarından yana çıktığında ve «eşitleme» veya «aynı düzeye getirme»yi bir burjuva önyargısı olarak reddettiğinde parti vicdanında şok yarattı, ancak böyle bir politika üzerindeki son resmi yasakları da ortadan kaldırmış oldu. Sanayide modern ileri teknolojinin uygulanması teknik bakımdan kalifiye, iyi eğitilmiş işçilerin sanayideki sayılarını ve oranını çok büyük çapta arttırırken en üst düzey uzmanlar ve menacerler ile kalifiye teknisyenleri oluşturan saflar arasındaki ve yine kalifiye teknisyenler ile, toplumun hâlâ gereksindiği daha sıradan görevleri yerine getiren kalifiye olmayan veya yarı kalifiye çok sayıda işçi arasındaki uçurumu küçülteceği yerde muhtemelen daha da genişletmiştir. Eşitliğin modern sanayi toplumundaki geleceği şaşırtıcı bir sorun oluşturuyor. SSCB'de eşit ücret Ütopya'sının kişi özgürlüğü Ütopya'sından daha geçerli görüldüğü ve yine de eşitsizliğin daha aşırı ve bariz biçimlerinin gelişmesini engellediği söylenebilir.

Buharin'in ulusal sorun konusundaki kişisel tutumu Komünizmin Abecesi'*nin «Komünizm ve Ulus Sorunu» bölümüne* (B. 55-60) *özel bir ilgi kazandırır. Bölüm Preobrajenskiy tarafından yazıldı. Bu konudaki görüşleri Buharin'inki ile çakışmaktadır. Bölüm, ulusal bölünme ve düşmanlıkların insanlığın birliği karşısında oluşturduğu engellerin yapaylığı üzerine bir tezle başlar ve bütün ülkelerin işçilerini birbirlerini «ezilme ve kölelikte kardeş» olarak tanımaya ve «kapitalistlere karşı mücadele için dünya çapında bir birlik» içinde birleşmeye çağırır. «Bütün ülkelerin işçileri, birleşin» daima komünist inancın özü olmuştu. Politik olduğu kadar ekonomik nedenler de birliği gerektiriyordu. «Eğer ulusal önyargı ve ulusal hırs sanayi ve tarımın uluslararasılaşmasını önlüyorsa,*

kendini nerede ve hangi renkler altında gösterirse göstersin, ondan kurtulun!» Bağımlı ulusların ezilmesi «feodal ve kapitalist çağların vahşi ulusal çatışmaları»ndan kalan bir miras idi. Tunguzlar, Kalmuklar ve Buryatlar gibi geri ulusların yanı sıra Polonyalılar, Ukraynalılar ve Yahudiler'in üzerlerindeki Çarlık baskısı Alman ve İngiliz burjuvazilerinin benzer günahları ile yan yana ele alınır. «Bir gönüllü federatif birlik» tam birliğe giden yolda bir konaklama yeri olarak gösterilir. Fakat böyle bir birliğin «dünya çapında bir ekonomik sistem kurmak için yetersiz» olduğu, bunun ancak «dünya çapında bir sosyalist cumhuriyet»e basamak olabileceği görülecektir.

Buharin'in daha önce Lenin ile çatıştığı sorun, ulusal kendi kaderini tayin hakkının ulus içinde (ulus burjuva demokrasisi altında olsa bile) mi kazanılacağı, yoksa bu hakkın «işçilerin kendi kaderini tayini» ile sınırlı mı olacağı sorunu, ihtiyatla ele alınır. Mart 1919'daki parti programı, Lenin'in tezlerini geniş çapta kabul ederken, iki ayrı tarihsel dönemde bulunan uluslar, «ortaçağ düzeninden burjuva demokrasisine geçmekte olan» uluslar ile, «burjuva demokrasisinden Sovyet ya da proletarya demokrasisi»ne geçmekte olan uluslar arasında ayırım yapmıştı. Komünizmin Abecesi *başlıca bağımlı ulusların ikinci kategoriye dahil olduğunu öne sürer ve böylelikle «ulusal kendi kaderini tayin hakkı»nın «ulus içindeki emekçi çoğunluğunun hakkı» anlamına geldiğini cesaretle ilân eder. Fakat bu yaklaşım «geri ve yarı vahşi halklar»ın hakları konusunda bir sıkıntıyı açığa vurur. Sosyalizm dünyanın daha ileri ülkelerinde gerçekleştirildiği zaman, bu halkların «halkların genel birliğine» katılmaya ancak hazır olacakları kabul edilir. Öte yanda, emperyalist ülkelerin proletaryası «geri bölgelerde yaşayanlara kendi iç işlerini diledikleri gibi düzenleme hakkını tanımalı»dır. Bu ülkelerdeki komünist partisi ise «ulusal kendi kaderini tayin hakkı talebi»ni di-*

le getirir. Diğerlerinde olduğu gibi bu sorunda da Komünizmin Abecesi *bir Ütopyacı gelecek imgelemini - ulusal farklılıkların silindiği bir dünya toplumu - yürürlükteki politikanın gereklerine verilen tavizler ile birleştirir.*

Komünizmin Abecesi'*nin «İkinci ve Üçüncü Enternasyoneller» başlıklı bölümü sade bir ifade ile başlar: «Komünist devrim ancak bir dünya devrimi olarak muzaffer olabilir.» Bu Bolşevik liderlerin o sıradaki genel düşüncesi idi ve Marx ile Engels'in yazdıklarına tam olarak uyuyordu. Mart 1919 parti programının talimatları «dünya çapında proletarya devriminin zaferini gerçekleştirme», «resmî sosyal demokrat ve sosyalist partilerin önderliklerine hâkim olan burjuva sapması sosyalizme karşı amansız bir mücadele açma», yeni kurulan Komünist Enternasyonal'i «proletaryanın kurtuluş mücadelesinde lider» olarak tanıma çağrısının ötesine geçmiyor ve emir niteliğindeki bu kararlar, ulusal savunma taraftarlarının, pasifistlerin, savaş yanlısı sosyalistlerin, merkezcilerin, Milletler Cemiyeti'nin ve artık «Milletler Cemiyeti'nin sadece resmî bir kolu olan» İkinci Enternasyonal'in suçlanması ile çeşitlendiriliyordu* (B. 35-40). *Birkaç ay sonra Buharin aynı uluslararası bağlamda* «Proletarya» *için ekonomik ve politik birlik bir ölüm kalım meselesidir,» diye tekrarlıyordu*[31].

Ne var ki, dünya devriminin yakın gelecekteki zaferi ertelendikten sonra uluslararası ilişkilere ne parti programı ne de Komünizmin Abecesi *alışılmış tarzda değindi. 1918'in ilk aylarında başlayan Brest-Litovsk krizi bir emperyalist Güç ile bir arada yaşama sorununu ortaya çıkarmış ve sorun uzun bir mücadeleden sonra, Lenin'in kişisel ağırlığı sayesinde, anlaşmayı kabul etme kararı ile çözülmüştü. O sırada Bu-*

31 N. Buharin, *Ekonomika Perekhodnogo* Perioda, i (1920), 156.

harin «devrimci savaş»ı sürdürmenin en önde giden savunucusu olmuştu; ve Preobrajenskiy de Sol muhalefete mensuptu. Şimdi, aradan bir yılı aşkın zaman geçtikten sonra, Almanya'nın silindiği, batılı müttefiklerin desteklediği «Beyazlar»a karşı verilen iç savaşın tam hızla sürdüğü bir sırada, Brest-Litovsk'un yol açtığı sorunlar unutulabilirdi.

> «Şimdi iç savaş dünya çapında yürütülüyor (gözleminde bulunuyordu *Komünizmin Abecesi*). Savaş, burjuva Ülkeler'in proleter Ülkeler'e açtıkları bir savaş biçimini alıyor» *(B. 33)*.

NEP'in yürürlüğe konulmasından önceki bir yılı aşkın süre mantıksal olarak uluslararası ilişkilerin yürütülmesinde bir uzlaşma veya bir geri çekilme (Lenin NEP'e 'geri çekilme' diyordu) ile tamamlandı. Mart 1921'de Anglo-Sovyet ticaret anlaşması, Cenova konferansı ve 1922 baharında Almanya ile Rapallo Antlaşması'nın imzalanması, potansiyel düşman kapitalist ülkeler ile geçici olarak barış içinde birarada yaşamanın Sovyet dış politikasının acil hedefi kabul edildiği bir diplomatik faaliyet döneminin başlangıcını belirledi.

*
* *

Bu durumda, NEP'in yürürlüğe konulmasının diğer şeylerin yanısıra, Sovyet tarihindeki ütopyacı dönemin sonunu belirlediği söylenebilir. Bu ütopyacı dönemde Buharin önemli bir rol oynadı ve Komünizmin Abecesi *bu dönemin anısını yansıttı. Bu dönem iç savaş ve hayatta kalma sorunlarının politikacı ve yöneticilerin bütün enerjilerini tükettiği, halk kitlelerinin dayanılmaz zorluklara maruz kaldıkları ve kendilerinden insanüstü bir çaba göstermelerinin istendiği bir dönem oldu. Böyle dönemler genellikle, harcanan cabanın ve çekilen acıların o anki karışıklığından uzun vadede çıkacak bir gelecek toplumsal düzenin imgelemlerine, uğruna mücadele edilen ideallerin cisimleştiği imgelemlere, yaşanmakta olan katı gerçekçilik ile*

yan yana ve bunu telâfi etmek üzere, esin verir. Böylesi fırtına ve gerilim zamanlarında her devrimci doktrinde yer alan ütopyacı unsurlar açığa çıkar. Lenin Devlet ve Devrim'*i iki devrim arasındaki aralıkta yazdıysa,* Komünizmin Abecesi *de iç savaşın en gerilimli momentinde, Sovyet Rusya'nın düşman bir dünya ile kuşatıldığı, Yudeniç'e bağlı orduların Petrograt üzerine saldırıya geçtikleri, Denikin'e bağlı orduların Moskova'ya doğru ilerledikleri bir sırada ortaya çıktı. Yaklaşık bir yıl sonra iç savaş kazanılmıştı. Kronştad ayaklanmasının yol açtığı kısa süreli panikten sonra Sovyet rejiminin varlığı bir daha tehdit edilmedi. Rejim kendini, neredeyse ansızın, tahrip olmuş, karışıklıklar içindeki geniş bir bölgenin tartışmasız vârisi olarak buldu. O sırada yüz yüze geldiği yegâne görev kırsal kesimde düzeni yeniden kurmak, şehirlere yiyecek ve yakıt taşımaktı. Artık kavranamayacak kadar uzak görünen bir geleceğin ütopyacı imgelemleri bu görev ile ilgisizdi. Buharin sembolik olarak, gelecek birkaç yıl içinde partinin en Sol'undan Sağ'a geçişini tamamlayarak ve «Tek Ülkede Sosyalizm»in başlıca savunucusu haline gelerek, en uç idarî basiret uğruna en uç devrimci idealizmi terk etti. Devrimin tarihinde yeni bir dönem başlamıştı.*

Ne var ki, böylesi keskin ayırımlar yanıltıcı olabilir. Pek çok sadık parti üyesi devrimci ideallerin ve devrimci isteklerin Stalinist gerçekçiliğin kaba etkisi altında bir yana bırakılmasından rahatsızdı. 1927'nin sonuna kadar bu rahatsızlık muhalefet gruplarının - sadece Trotskiy, Zinovyev ve Kamenev'in «Birleşik Muhalefet»i değil, eski «demokratik Merkeziyetçiler»den ve «İşçi Muhalefeti»nden geri kalanların; hattâ zaman zaman uyumsuz seslerle konuşan sendikaların ve Komsomol'un muhalefeti - yarı legal faaliyetleri ile canlı tutuldu. Bütün muhalifler ezildikten ve parti ile devlet monolitik biçimler aldıktan sonra Stalin, bir zamanlar Trotskiy'in hararetle övdüğü yoğun sanayileşmeye yöneldi. Sanayileşme ve Sovyet ekonomisini

modernleştirme kampanyası, iç savaş sırasındaki gibi, daha fazla çaba gösterilmesi için yapılan çağrılarla, karşılaşılan zorlukları ve acıları küçümseyerek yürütüldü. Bizzat Buharin 1928'de toplanan bir Komsomol kongresine önceki yazılarında görülebilecek kadar dokunaklı ve ütopyacı olan şu sözlerle hitap etti:

> «Bütün inşa faaliyetimize bir anlam vermek, tam sosyalizm ve komünizmin propagandasını yapmak, ona bağlanma yollarının propagandasını yapmak... çalışmamızın ekseni olmalıdır. Ancak o zaman gençlik arasında belirli bir heyecan, inşa heyecanı yaratabiliriz; ... ancak böylelikle, proletarya kahramanlığının sadece barikatlarda savaşırken veya doğrudan askerî eylem alanında açığa çıktığı şeklindeki güçlü önyargıyı yıkabiliriz. Bu önyargı doğru değildir! İşçi sınıfı, savaşırken de, dünyanın henüz tanımadığı geleceğin büyük insan toplumunu inşa ederken de kahramandır»[32].

Kampanyanın başarısını sağlamak için muazzam baskı yapıldı ve çok sert zorlayıcı önlemler yürürlüğe konuldu. Fakat bu, dipten süren yaygın bir idealizmin, gelecekteki zaferlere dair, yaşanmakta olan kâbusları hafifletecek ütopyacı bir imgelemin yokluğunda başarılı olmayabilirdi.

Ütopyacı isteklerden bütünüyle yoksun bir toplum durgunluktan kaçamaz. Sovyet toplumu durgun olmadı. 1950'lerde ve 1960'larda uzun Stalinsizleştirme mücadelesinde coşkulu idealistler ile ihtiyatlı yöneticiler arasındaki eski çatışma yeniden ortaya çıktı. 1958'de toplanan yirmi birinci parti kongresine Kruşçev'in sunduğu yedi yıllık plan üzerine tezler «kol ile kafa emeği arasındaki, kent ile kır arasındaki temel farklılıkları tasfiye etmek için... acil yeni öneriler»i ilân ederek Marksist programın eski ütopyacı maddelerini yeniden canlandırdı. 1965'de dış basında yer alan, SSCB'de Komünizmin Abecesi*'nin yeniden ya-*

32 *VIII Vsesoyuznyi S'ezd VLKSM* (1928), 31.

yımlanmasının düşünüldüğü haberi doğru çıkmadı. Fakat, böyle bir önerinin tartışılması bile, parti tarihinin daha erken ve daha idealist dönemlerini hatırlama arzusunun hâlâ canlı olduğunu gösteren bir belirtidir. Kitabın uzun bölümleri eskimiştir ve bugün sabırla okumak oldukça zordur. Geçmiş kuşakların sahip oldukları Ütopyalar'ın ortak kaderidir bu. Fakat kitabın yazıldığı ruhtan kalan bir şeyler hâlâ canlıdır. Bunun eyleme esin verecek kadar güçlü olup olmadığı görülecektir.

E.H. CARR

BİBLİYOGRAFİK NOT

Buharin'in *Komünizmin Abecesi*'nin yanısıra başlıca şu çalışmaları da İngilizce'ye çevrilmiştir:

Mirovoe Khozyastvo i Imperiaiizm, 1918 *(Imperialism and World Economy*, NY, 1929).

Politichiskaya Ekonomika Rant'e, 1919 *(The Economic Theory of the Leisure Class*, Londra, 1927).

Teoriya Istoricheskogo Materializma, 1921 *(Historical Materialism: A System of Sociology*, NY, 1925; Londra, 1926).

Ekonomika Perekhodnogo Perioda, 1920, *Ökonomik der Transformationsperiode* (1922) olarak Almanca'ya çevrildi.

Put'k Sotsializmu (1925), *Le Chemin du Socialisme* (1925) olarak Fransızca'ya çevrildi.

Buharin henüz biyografi yazarını bulmamış, İngilizce'de fikirleri hakkında bir inceleme de yayımlanmamıştır. İktisat düşüncesi, P. Khirsch'in *Die Ökonomischen Anschauugen Nikolaj I. Bucharins*'inde (1959) incelenmiştir. Batı dünyasındaki kütüphanelerin bulunabildiği kadarıyla bildirdikleri ve S. Heitman ile P. Khirsch tarafından toplanan Buharin'e ait yazıların bibliyografyası 1959'da Berlin'de Osteuropa-Institut tarafından yayımlandı.

E.H.C.

SUNUŞ

Bu kitabı, proletaryanın olanca büyüklüğü ve gücü ile sarsılmaz canlanışına; onun kahramanlığını, sınıf bilincinin kesinliğini, kapitalizme olan öldürücü nefretini, yeni bir toplumun yaratılmasına yönelik görkemli içgüdüsünü birleştirene, yüce Komünist Parti'ye, adıyoruz.

Bu kitabı, bir milyon insandan oluşan bir orduya komuta eden, siperlerde yaşayan, geniş bir ülkeyi yöneten, Komünist Cumartesiler'de odun taşıyan, insanlığın yeniden doğuş gününü hazırlayan Parti'ye adıyoruz.

Bu kitabı, aynı zamanda, savaşlarda ve zaferlerde çelikleşen Parti kıdemlilerine ve Parti'nin, mücadelemizi sonuca ulaştıracak genç üyelerine, adıyoruz.

Bu kitabı, Parti'nin savaşçılarına ve martirlerine, cephelerde sayısız yok olup gidenlere, hapiste ölmüş olanlara, işkence altında yok olup gidenlere, Parti çalışması yaparken düşmanlarımız tarafından ipe çekilmiş veya kurşuna dizilmiş olanlara adıyoruz.

ÖNSÖZ

Bizce Komünizmin Abecesi *komünist bilginin temel ders kitabı olmalıdır. Propagandist ve ajitatörlerin günlük deneyimi böyle bir ders kitabına acilen ihtiyaç olduğu konusunda bizi ikna etmiştir. Yeni katılanlarda sürekli bir artış vardır. Öğretmen ihtiyacı büyüktür ve parti okulları gibi kurumlar için yeterli miktarda ders kitabına bile sahip değiliz. Açıktır ki,* Erfurt Programı *gibi daha eski Marksist literatür bugünün ihtiyaçlarına tam olarak uymuyor. Yeni sorulara yanıtlar bulmak son derece güç. Öğrenciye gerekli olan her şey, çeşitli gazetelere, kitaplara ve broşürlere dağılmıştır.*

Bu boşluğu doldurmaya karar verdik. Abece'*mizi parti okullarında izlenecek bir temel kurs olarak görüyoruz; fakat aynı zamanda bu kitabı, parti programını anlamak isteyen her işçi veya köylünün bağımsız incelemesi için kullanılabilecek bir tarzda yazmaya çalıştık.*

Bu kitabı alan her yoldaş onu baştan sona okumalıdır. Böylelikle komünizmin hedefleri ve görevleri hakkında bir fikre sahip olabilir. Kitap öyle bir tarzda yazılmıştır ki, sunuluş biçimi, parti programı metni üzerine akıcı bir yorumu oluşturur. Okurlarımıza kolaylık olması için program metnini, paragrafları numaralanmış olarak bu cildin sonuna ekledik. Programın her paragrafı, kitabın bazı açıklayıcı paragraflarına tekabül ediyor. Metindeki numaralama programdaki ile özdeştir.

Temel konular normal tipte basılmış, daha küçük tip, daha ayrıntılı açıklamalar, örnekler, sayısal ifadeler vb. için kullanılmıştır. Küçük tipte basılan paragraflar, daha çok, yardım görmeksizin çalışmayı inceleyecek olan, konunun aslı ile ilgili bilgiye girmek için ne vakti ne de fırsatı olan yoldaşlar için düşünülmüştür.

İncelemelerini daha ileri götürmek isteyenler için her bölüme kısa bir bibliyografya eklenmiştir.

Yazarlar kitaplarının pek çok bakımdan kusurlu olduğunun farkındadırlar; parçalar halinde ve sınırlı boş zaman aralıklarında yazıldı. Komünistler yazınsal çalışmalarını normal olarak betimlenemeyecek koşullar altında sürdürmek zorundadırlar. Sunulan çalışma bunun ilginç bir örneğini oluşturuyor; zira elyazması (üstelik yazarların ikisi de) Moskova Komite Odaları'ndaki patlamanın yol açtığı yıkıntıdan kılpayı kurtuldu... Bununla birlikte, bütün kusurlarına rağmen, kitabı bir an önce yayımlamaya karar verdik. Ancak yoldaşlardan yaşadıkları pratikle ilgili her bilgi ile bizi donatmalarını istiyoruz.

Birinci Bölüm'ü oluşturan teorik bölüm, İkinci Bölüm'ün başlangıcı, Sovyet İktidarı, Sanayinin Örgütlenmesi, Emeğin Korunması ve Toplumsal Refah ve Halk Sağlığı bölümleri ile birlikte Buharin tarafından yazıldı; çalışmanın geri kalan kısmını Preobrajenskiy kaleme aldı. Fakat hiç kuşkusuz, her iki yazar da, çalışmanın tam sorumluluğunu kabul ediyor.

Kitabın başlığı, Abece, *üstlendiğimiz görevin bir ifadesidir. Bu çalışma yeni başlayanlar ve propagandistler için yararlı olursa emeğimizin boşa gitmediğinden emin olacağız.*

15 Ekim 1919

I. TEORİK BÖLÜM
Kapitalizmin Gelişmesi ve Çöküşü

GİRİŞ

PROGRAMIMIZ

1. Program nedir? 2. Önceki programımız neydi? 3. Yeni bir program hazırlamak neden gerekli oldu? 4. Programımızın anlamı. 5. Programımızın bilimsel karakteri.

1. PROGRAM NEDİR?

İster toprak sahipleri ya da kapitalistlerin, ister işçilerin ya da köylülerin olsun, her parti belirli hedefleri izler. Her partinin belirli hedefleri olmalıdır; aksi halde parti olmaz. Eğer bir parti toprak sahiplerinin çıkarını temsil ediyorsa, toprak sahiplerinin hedeflerini izler; mülk sahiplerinin toprağı kavrayışını sıkılaştırmaya, köylüleri esaret altında tutmaya, toprak sahiplerinin mülklerinden sağlanan ürüne yüksek fiyatı güvence altına almaya, emeği ucuz kiralamaya, çiftlik kiralarını yüksek tutmaya, çalışır. Eğer bir parti kapitalistlerin ve fabrika sahiplerinin ise, aynı şekilde, kendi hedeflerine sahip olacak; ucuz emek tedarik etmeyi, işçileri el altında tutmayı, mümkün olan en yüksek fiyattan satılabilecek mallara müşteri bulmayı, daha büyük kârlar sağlamayı, bu amaçla işçileri daha ağır çalışmaya zorlamayı hedefleyecektir. Daha önemlisi, bir kapitalistler partisi işçilerin yeni bir toplumsal düzene dair fikirlere yönelme eğilimi taşımayacakları şekilde işleri düzenler; işçilerin, efendilerin daima varolduklarını ve varolacaklarını düşünmelerini sağlamaya çalışır. Fabrika sahiplerinin

hedefleri böyledir. Aşikârdır ki, işçiler ve köylüler bunlardan tamamen farklı hedeflere sahip olacaklar, kendi çıkarlarının kapitalistlerin ve toprak sahiplerinin bu çıkarlarından tamamen farklı olduğunu göreceklerdir. Bir halk deyişi vardır: «Bir Rus için yararlı olan, bir Alman için öldürücüdür.» Aslında şöyle söylemek daha doğru olur: «Bir işçi için yararlı olan, bir toprak sahibi veya kapitalist için öldürücüdür.» Yani, işçi belirli şeyler yapmak zorundadır, kapitalist başka şeyler veya toprak sahibi yine başka şeyler. Ne var ki, her toprak sahibi köylülerin son kuruşunu en iyi şekilde nasıl sızdıracağını mantıklı olarak düşünmez. Pek çok toprak sahibi zamanının çoğunu içerek geçirir ve kâhyanın raporları üzerine kafa yorma zahmetine katlanmaz. Aynı şey köylüler ve işçiler için de geçerlidir. Şöyle diyenler vardır: «Oh ne âlâ, iyi kötü geçinip gidiyoruz. Canımızı niye sıkıntıya sokalım. Babalarımız nasıl yaşadıysa, biz de öyle yaşayıp gideceğiz.» Böyle kişiler asla bir şey kazanamazlar ve kendi çıkarlarını bile kavrayamazlar. Öte yandan, kendi çıkarlarını en iyi şekilde nasıl savunabileceklerini anlayanlar, bir parti içinde örgütlenirler. Kuşkusuz, bir bütün olarak sınıf partiye girmez. Parti sınıfın en iyi ve en enerjik üyelerini bir araya getirir. Böylece, partiye girenler, sınıfın geri kalan kısmına önderlik ederler. İşçilerin ve yoksul köylülerin en iyileri İşçi Partisi (Komünist Bolşevikler Partisi)'ne, toprak sahipleri ve kapitalistlerin en enerjik olanları ve onların çanak yalayıcıları, avukatlar, profesörler, subaylar vb. Toprak Sahipleri Ve Kapitalistlerin Partisi (Kadetler, Özgür Halk Partisi)'ne bağlanırlar. Sonuç olarak, her parti bağlı olduğu sınıfın en yetenekli unsurlarını birleştirir. Bu nedenle, örgütlü bir partinin üyesi olan bir toprak sahibi veya kapitalist, köylülere ve işçilere karşı, böyle bir örgütte yer almayanlardan çok daha başarılı biçimde savaşacaktır. Aynı anlamda, örgütlü bir işçi kapitalistlere ve toprak sahiplerine karşı örgütsüz bir işçiden daha iyi mücadele edebilecektir; çün-

kü örgütlü işçi, işçi sınıfının hedeflerini ve çıkarlarını zihninde iyice tartmıştır, bu çıkarların nasıl izleneceğini bilir ve en kısa yolu öğrenmiştir.

KENDİ SINIFININ ÇIKARLARINI TEMSİL EDEN BİR PARTİNİN AZİMLE İZLEDİĞİ BÜTÜN HEDEFLER O PARTİNİN PROGRAMINI OLUŞTURUR. Böylece programda belirli bir sınıfın uğruna mücadele etmek zorunda olduğu şey belirlenir. Komünist Parti'nin programında, işçilerin ve yoksul köylülerin uğruna mücadele etmek zorunda oldukları şey belirlenir. Program her parti için yüksek önem taşıyan bir meseledir. Partinin temsil ettiği çıkarları daima programdan öğrenebiliriz.

2. ÖNCEKİ PROGRAMIMIZ NEYDİ?

Şimdiki programımız, 1919 Mart'ının sonunda toplanan Sekizinci Parti Kongresi'nde kabul edildi. Daha önce, kâğıt üzerine yazılı belirli bir programa sahip değildik. Elimizde, 1903 yılında toplanan İkinci Parti Kongresi'nde hazırlanan eski programdan başka bir şey yoktu. Bu eski program hazırlandığında, bolşevikler ile menşevikler tek bir partiyi oluşturuyorlardı ve ortak bir programları vardı. Bu tarihte işçi sınıfının örgütlenmesi henüz başlıyordu. Çok az sayıda fabrika ve atelye vardı. Aslında hâlâ Rusya'da bir işçi sınıfının var olup olmayacağı tartışılıyordu. «Narodnikler» (şimdiki sosyal devrimcilerin babaları) Rusya'da işçi sınıfının gelişmediğini, ülkemizde fabrika ve atelyelerin yaygın bir gelişme göstermeyeceğini düşünüyorlardı. Öte yandan Marksistler - daha sonra bolşevikler ve menşevikler olarak bölünen sosyal demokratlar - Rusya'da işçi sınıfının, diğer yerlerdeki gibi, büyümeye devam edeceği ve devrimin ana gücünü oluşturacağı görüşünde idiler. Zaman, narodniklerin görüşlerinin yanlış ve sosyal demokratların bu görüşlerinin doğru olduğunu kanıtladı. Fakat, sosyal

demokratların programı İkinci Parti Kongresi'nde hazırlandığı sırada (hem Lenin hem de Plekhanov'un çalışmaya katılımı ile) Rus işçi sınıfının gücü son derece azdı. Bu nedenle hiç kimse burjuvaziyi doğrudan devirmenin mümkün olacağını düşünmüyordu. O sırada en iyi politikanın şu olduğu görülüyordu: Çarlığın boynunu kırmak; işçilerin ve köylülerin bütün diğerleri ile birlikte örgütlenme özgürlüğünü kazanmak; sekiz saatlik iş gününü sağlamak; ve toprak sahiplerinin gücünü azaltmak. O sırada hiç kimse, işçi yönetimini derhal gerçekleştirmenin veya burjuvaziyi derhal fabrikalarından ve atelyelerinden etmenin mümkün olacağını düşünmüyordu. 1903 yılındaki eski programımız böyle idi.

3. YENİ BİR PROGRAM HAZIRLAMAK NEDEN GEREKLİ OLDU?

1903 ile 1917 devrimi arasına önemli bir dönem girdi ve bu dönemde koşullar derin biçimde değişti. Rusya'da geniş ölçekli endüstri dev adımları ile ilerledi ve aynı zamanda işçi sınıfının sayısında büyük bir artış oldu. 1905 devrimi gibi erken bir tarihte işçiler güçlerini gösterdiler. İkinci devrim (1917) sırasında, devrimin zaferinin ancak işçi sınıfının zaferi sayesinde gerçekleştirilebileceği açığa çıkmıştı. Fakat 1917'de işçi sınıfı 1905'te yetinebildiği ile tatmin olamazdı. Bu kez işçiler öylesine olgunlaşmışlardı ki, fabrikaların ve atelyelerin ele geçirilmesini, kapitalistlerin devrilmesini ve işçi sınıfı yönetiminin kurulmasını talep etmeleri kaçınılmaz oldu. Demek ki, ilk programın formüllendirilmesinden bu yana Rusya'da iç koşullar bakımından temel bir değişim olmuştu. Ancak daha da önemlisi, dış koşullarda da aynı anlamda bir değişim meydana gelmişti. 1905 yılında bütün Avrupa'da «barış ve huzur» isteniyordu. 1917 yılında, zekâya sahip hiç kimse, dünya savaşının dünya

devrimine gitmekte olduğunu görmemezlik edemezdi. 1905'te Rus devrimini, Avusturya işçilerinin zayıf bir hareketinden, doğunun daha geri ülkelerindeki - İran, Türkiye, Çin - devrimlerden başka izleyen olmadı. 1917 Rus devrimini ise doğuda olduğu gibi batıda da devrimler izliyor. Bu devrimlerde işçi sınıfı, bayrağını, kapitalizmin yıkılması için yükseltiyor. Bu nedenle, gerek ülke içinde gerekse dışında koşullar 1903 devrimi koşullarından çok farklıdır. İşçi sınıfı partisinin, koşulların tamamen farklı olduğunu göre göre, 1903'te ve 1917-19'da aynı programa sahip olması saçma olacaktı. Menşevikler eski programımızı «reddetmiş» ve böylelikle Marx'ın öğretisini de reddetmiş olmamız temelinde bize kusur bulurlarken biz şu karşılığı verdik: Marx'ın öğretisinin özü, içsel bilinçlilikten değil, hayatın kendisinden çıkan programlar oluşturmaktır. Eğer hayat büyük değişimler göstermiş ise, program olduğu gibi kalamaz. Kışın kalın paltolar giymek zorunda kalırız. Yaz sıcağında ise, ancak bir deli kalın palto giyer. Politikada da aynısı geçerlidir. Daima hayatın mevcut koşullarını incelememizi ve ona göre davranmamızı bize Marx öğretti. Bu, zarif bir bayanın eldiven değiştirmesi gibi kanaatlerimizi değiştirmemiz gerektiği anlamına gelmez. İşçi sınıfının öncelikli hedefi komünist düzeni gerçekleştirmektir. Bu hedef sürekli bir hedeftir. Bununla birlikte, şu da aşikârdır ki, işçi sınıfı hedefine uzak veya yakın oluşuna göre farklı talepler öne sürecektir. Çarlık yönetimi altında işçi sınıfı örgütleri yer altına çekildiler ve işçi partisi, üyeleri sanki canilerden oluşuyormuş gibi cezalandırıldı. Şimdi işçi sınıfı iktidardadır ve onun partisi yöneten partidir. Kuşkusuz, zekâya sahip hiç kimse 1903 yılındaki programı bugün aynen savunamaz.

Böylece, Rus hayatının iç koşullarındaki değişimler ve uluslararası koşullardaki değişimler programımızdaki değişiklikleri gerektirmiştir.

4. PROGRAMIMIZIN ANLAMI

Yeni (Moskova) programımız bir süre önce iktidara gelen işçi sınıfı partisinin hazırladığı ilk programdır. Bu nedenle, işçi sınıfının yönetimde ve yeni bir hayatın inşasında kazandığı bütün deneyimi değerlendirmek partimiz için zorunludur. Bu sadece kendimiz için, Rus işçi ve yoksul köylüleri için değil, dışardaki yoldaşlarımız için de önemlidir. Başarı ve başarısızlıklarımızdan, hata ve kusurlarımızdan, sadece bizler değil, bütün uluslararası proletarya deneyim kazanacaktır. Programımızın, sadece partimizin yerine getirmeyi arzuladıklarını değil, üstesinden gelinmesi gereken daha kapsamlı işleri içermesinin nedeni budur. Partimizin her üyesi programı ayrıntıları ile bilmelidir. Program her grubun ve partimizin her tekil üyesinin faaliyetlerinde en önemli rehberi oluşturur. Programı kabul etmedikçe, programı geçerli görmedikçe hiç kimse parti üyesi olamaz. Ve hiç kimse programı bilmeden onu geçerli olarak göremez. Kuşkusuz, bir şeyler kapma veya kendine yontma umudu ile komünist saflara giren ve komünizm üzerine ant içen ve programa bir kez olsun göz atmamış olan pek çok kişi vardır. Biz böyle üyelerden hoşlanmayız. Böyle üyeler bize ancak zarar verebilirler. Hiç kimse programı bilmeden gerçek bir komünist bolşevik olamaz. Zekâya sahip her Rus işçisi ve köylüsü partimizin programını iyice öğrenmelidir. Rus olmayan her proleter, Rus devriminin deneyiminden yararlanabilmesi için programı incelemelidir.

5. PROGRAMIMIZIN BİLİMSEL KARAKTERİ

Kafamızdaki düşüncelerden bir program oluşturmanın yanlış olduğunu, programımızın hayattan alınması gerektiğini belirtmiş bulunuyoruz. Marx'tan önce işçi sınıfının çıkarlarını temsil edenler geleceğe

ait bir cennetin hayalî resimlerini çizme eğiliminde idiler. Bunu yaparlarken, bu cennete varılıp varılamayacağını kendi kendilerine sormak zahmetine katlanmazlar, işçilerin ve köylülerin izlemeleri gereken doğru yolu görmezlerdi. Marx bize bir başka yol öğretti. O, bugün de dünyamızı baştan başa kaplayan, kötü, adaletsiz, barbar toplumsal düzeni inceledi ve bu düzenin yapısını araştırdı. Bir makineyi, diyelim ki, bir saati incelediğimiz gibi, Marx da, işçiler ve köylüler ezilirlerken, fabrika ve toprak sahiplerinin yönettiği kapitalist toplumun yapısını inceledi. Farzedelim ki, saatimizin içindeki iki çarkın yanlış yerleştirildiğini ve her devrimde bu iki çarkın gittikçe daha fazla birbirinin hareketini engellediğini fark ettik. Bu durumda saatin bozulacağını ve duracağını önceden görebiliriz. Marx'ın incelediği, bir saat değil, kapitalist toplum idi. Marx bu toplumu baştan başa inceledi, sermayenin hâkimiyeti altındaki hayatı inceledi. Araştırmalarının sonucu olarak Marx, kapitalizmin kendi mezarını kazmakta olduğunu, makinenin bozulacağını, bozulma nedeninin işçilerin kaçınılmaz ayaklanması olacağını ve işçilerin bütün dünyayı kendilerine uygun biçimde yeni baştan düzenleyeceklerini çok açık bir biçimde gördü.

Marx'ın bütün kendisini izleyenlere bıraktığı başlıca bilgi, onların hayatı olduğu gibi incelemeli gerektiği idi. Demek ki, ancak pratik bir program hazırlanabilir. Programımızın neden kapitalist rejimin bir tasviri ile başladığı bu durumda aşikârdır.

Şimdiki halde kapitalist rejim Rusya'da yıkılmıştır. Marx'ın kehaneti gözlerimizin önünde gerçekleşiyor. Eski düzen çöküyor. Kralların ve imparatorların başlarındaki taçlar düşüyor. İşçiler her yerde devrime doğru ve sovyet yönetiminin kurulmasına doğru ilerliyorlar. Bütün bunların nasıl gerçekleştiğini tam olarak anlamak için kapitalist sistemin yapısı hakkında yeterli bilgiye sahip olmak gerekir. O zaman anlayacağız ki, bu sistemin bozulması kaçınılmazdı. Eski

sisteme dönüş olmayacağını ve zaferi işçilerin kazandıklarını bir kez kavrədığımızda, işçilerin yeni toplumsal düzeni uğruna mücadelemizi sürdürürken, yepyeni bir güç ve güven kazanacağız.

LİTERATÜR

1. 1917 Nisan Konferansı Raporları. 2. Parti Programı'nın Revizyonu üzerine materyaller. 3. Buharin ve Simirnov, makaleler, «Spartakus», No. 4-9. 4. Lenin, makale, «Prosveschenie», No. 1 ve 2, 1917. 5. Sekizinci Kongre Raporları.

Marksist programın bilimsel karakteri konusunda bilimsel sosyalizm literatürüne başvurulabilir: Golubkov, *Utopian and Scientific Socialism;* Engels, *Development of Socialism from Utopia to Science;* Marx ve Engels, *Communist Manifesto.*

Programın genel özelliklerinin incelenmesi için: **Buharin,** *The Programme of the Communist Bolsheviks.*

Yukarda belirtilen literatür içinde sadece Buharin'in broşürü ve Golubkov'un broşürünün bir kısmı popüler tarzda yazılmıştır. Diğer çalışmalar görece ileri öğrenciler içindir.

I

KAPİTALİST TOPLUMSAL DÜZEN

6. Emtia ekonomisi. 7. Üretim araçlarının kapitalist sınıf tarafından tekelleştirilmesi. 8. Ücretli emek. 9. Kapitalizm altında üretim koşulları. 10. Emek gücünün sömürülmesi. 11. Sermaye. 12. Kapitalist devlet. 13. Kapitalist sistemin temel çelişkileri.

6. EMTİA EKONOMİSİ

Kapitalist rejim altında ekonomik hayatın nasıl sürdüğünü inceleyecek olursak, öncelikli karakteristiğin, *emtiaların* üretimi olduğunu görürüz. Okur, «Bunda olağanüstü ne var?» diye sorabilir. Olağanüstü olan şudur ki, bir emtia basit bir ürün değil, *pazar* için üretilmiş bir şeydir.

Bizzat üretici için, onun kendi kullanımı için yapılmış bir ürün emtia değildir. Bir köylü ekim yaptığı, hasadı topladığı, harman dövdüğü, tahılı öğüttüğü ve kendisi için ekmek yaptığı zaman, bu ekmek kesinlikle bir emtia değildir; sadece bir ekmektir. Bu ekmek ancak alınıp satıldığı zaman, yani, bir alıcı için, pazar için üretildiği zaman bir emtia haline gelir. Kim ekmeği satın alırsa, onun sahibi olur.

Kapitalist sistemde bütün ürünler pazar için üretilir ve hepsi emtia haline gelir. Her fabrika ya da atelye olağan koşullarda sadece belirli bir ürünü üretir, ve üreticinin kendi kullanımı için üretim yapma-

dığını anlamak kolaydır. Bir mezarcı kendi atelyesinde tabut üretiyorsa, bu tabutları kendisi ve ailesi için değil pazar için ürettiği son derece açıktır. Aynı şekilde, bir hint yağı imalatçısının durumunda da, eşit derecede açıktır ki, adam sürekli sindirim bozukluğundan şikâyetçi olsa bile, fabrikasından çıkan bütün hint yağının çok küçük bir oranından daha fazlasını kendi amaçları için kullanması imkânsız olacaktır. Aynı düşünceler, kapitalizm altında, aklınıza gelen her ürüne uygulanır.

Bir düğme fabrikasında düğme yapılır; fakat bu milyonlarca düğme imalatçının ceketine dikilmek üzere üretilmez; onlar satış içindir. Kapitalist sistemde üretilen her şey pazar için üretilir. Eldivenler ve sosisler; kitaplar ve ayakkabı boyası; makineler ve viski; ekmek, botlar ve hafif silâhlar, tek kelime ile her şey bu pazara girmek için üretilir.

Bir emtia ekonomisi, zorunlu olarak, *özel mülkiyet* gerektirir. Emtialar üreten bağımsız zanaatkâr kendi atelyesine ve kendi aletlerine sahiptir; fabrika sahibi veya atelye sahibi, bütün binaları, makineleri vb. ile birlikte, kendi fabrikasına veya atelyesine sahiptir. Bu durumda, nerede özel mülkiyet ve emtia üretimi varsa, orada, müşteriler için bir mücadele veya satıcılar arasında rekabet vardır. Fabrika sahipleri, atelye sahipleri ve büyük kapitalistlerden önceki, sadece bağımsız zanaatkârların bulunduğu günlerde bile, bu zanaatkârlar müşteri için birbiriyle mücadele ediyorlardı. İçlerinde en güçlü ve en açgözlü, en iyi aletlere ve en parlak zekâya sahip olan, özellikle de bir köşeye para koyan kişi, zirveye çıkan, müşteri cezbeden ve rakiplerini mahveden kişi olurdu. Böylece, bunu temel alan küçük mülkiyet ve emtia ekonomisi sistemi, büyük ölçekli mülk sahipliğinin tohumlarını taşıdı ve pek çok kişinin mahvolmasına sebep oldu.

BU DURUMDA GÖRÜYORUZ Kİ, KAPİTALİST SİSTEMİN ÖNCELİKLİ KARAKTERİSTİĞİ EMTİA

EKONOMİSİ, YANİ, PAZAR İÇİN ÜRETİM YAPAN BİR EKONOMİDİR.

7. ÜRETİM ARAÇLARININ KAPİTALİST SINIF TARAFINDAN TEKELLEŞTİRİLMESİ

Sadece bir emtia ekonomisinin var olması tek başına kapitalizmi oluşturmaya yetmez. Bir emtia ekonomisi kapitalistlerin olmaması durumunda da var olabilir; örneğin, üreticilerin sadece bağımsız zanaatkârlardan oluştuğu ekonomi. Pazar için üretirler, ürünlerini satarlar; bu durumda kuşkusuz bu ürünler emtiadır ve bütün üretim emtia üretimidir. Bununla birlikte, bu kapitalist üretim değildir; *basit emtia üretimi*nden başka bir şey değildir. Bir basit emtia ekonomisini kapitalist üretime dönüştürebilmek için, bir yanda, üretim araçlarının (aletler, makineler, binalar, toprak vb.) zengin kapitalistlerden oluşan görece sınırlı bir sınıfın özel mülkiyetinde olması; ve öte yanda, pek çok bağımsız zanaatkârın iflâsının ve ücretli işçilere dönüşümünün sağlanması gereklidir.

Görmüş bulunuyoruz ki, bir basit emtia ekonomisi kendi içinde bazılarını yoksulluğa ve diğerlerini zenginliğe götürecek tohumları taşır. Gerçekte olan da budur. Neredeyse bütün ülkelerde, bağımsız zanaatkârların ve küçük iş sahiplerinin çoğu mahvedilmişlerdir. En yoksul olanlar sonunda aletlerini satmak zorunda bırakıldılar; «iş sahibi» iken, bir çift elden başka bir şeye sahip olmayan «sıradan insanlar» haline geldiler. Öte yanda, daha zengin olanlar servetlerini daha da arttırdılar; daha geniş ölçekte kendi atelyelerini yeniden inşa ettiler, yeni makineler kurdular, daha fazla kişi çalıştırmaya başladılar, fabrika sahipleri oldular.

Üretim için gerekli olan her şey, fabrika binaları, makineler, ham maddeler, depolar ve dükkânlar, konutlar, atelyeler, madenler, demiryolları, buharlı ge-

miler, toprak; tek sözcükle, bütün üretim araçları, azar azar, bu zengin kişilerin ellerine geçti. Bütün bu üretim araçları kapitalist sınıfın özel mülkü haline geldi; onlar, deyim yerinde ise, kapitalist sınıfın bir «tekel»i haline geldiler.

KÜÇÜK BİR ZENGİN GRUP HER ŞEYE SAHİPTİR; DEV YOKSUL KİTLELERİ, ÇALIŞMAK İÇİN KULLANDIKLARI ELLERİNDEN BAŞKA BİR ŞEYE SAHİP DEĞİLDİRLER. KAPİTALİST SINIFIN ÜRETİM ARAÇLARI ÜZERİNDEKİ BU TEKELİ KAPİTALİST SİSTEMİN İKİNCİ KARAKTERİSTİĞİDİR.

8. ÜCRETLİ EMEK

Mülksüz kalan çok sayıda kişi sermayenin ücretli emekçilerine dönüştürüldü. Yoksul düşmüş köylü ve zanaatkârın yapacak başka nesi vardı? Ya kapitalist toprak sahibinin emrinde tarım emekçisi olarak hizmet edecek ya da şehre gidecek ve orada fabrika veya atelyede iş arayacaktı. Başka çıkış yolu yoktu. Ücretli emeğin, kapitalist sistemin bu üçüncü karakteristiğinin kökeni bu idi.

Ücretli emek nedir? Geçmiş günlerde, serflerin ve kölelerin olduğu zamanlarda, her serf veya köle alınabilir ve satılabilirdi. İnsanlar, derileri, saçları, kolları ve bacakları ile efendilerinin özel mülkü idiler. Efendi kölelerinden birini ahırda öldüresiye döver, en azından, bir sarhoşluk anında üzerinde tabure veya sandalye kırardı. Eski Romalılar'da, bir efendinin mülkü, üretim için gerekli olan her şey, «*konuşmayan* aletler» (nesneler), «*yarı konuşan aletler*» (yük hayvanları, koyun, sığır, öküz vb. - tek sözcükle, meramını anlatamayan hayvanlar), ve «*konuşan* aletler» (köleler, insanlar) olarak sınıflandırılıyordu. Bir kazma, bir öküz, bir köle, bunların hepsi efendi için, *alet*ler veya *kullanım araçları* idi. Keyfine göre bun-

ları, isterse satın alır, isterse satar, dilediği gibi kullanır veya yok ederdi.

Ücretli emekçi ne satın alınabilir ne de satılabilir. Alınabilen ve satılabilen, onun *emek gücü*dür; kadın veya erkek değil, emek kapasitesidir. Ücretli emekçi kişisel olarak özgürdür; fabrika sahibi onu ahıra kapatıp dövemez veya onu komşusuna satamaz veya onu bir kurt köpeği yavrusu ile değiştiremez. Bütün bunlar ancak serfliğin hâkim olduğu zamanlarda yapılabiliyordu. Ücretli işçi sadece kiralanabilir. Kapitalist ile ücretli işçi görünüşte eşittir. «İstemiyorsan çalışma, zorlama yok,» der fabrika sahibi. Aslında işveren, işçiyi beslediğini, ona çalışması için iş verdiğini söyler.

Ne var ki, gerçekte koşullar, ücretli ve kapitalist için aynı olmaktan çok uzaktır. İşçiler açlıkla zincirlenmişlerdir. Açlık onları kendilerini kiralamaya, yani, emek güçlerini satmaya zorlar. İşçi için başka çözüm yoktur; işçinin başka seçeneği yoktur. Sadece kendi elleri ile «kendi» ürününü üretemez. Alet ve makineler olmadan çelik imal etmeyi, dokumacılık yapmayı, demiryolu vagonu inşa etmeyi deneyin bakalım. Kapitalizmde toprağın tamamı özel ellerdedir; bir iş yapabilmek için, kimsenin sahip olmadığı bir toprak parçası bile bulunmaz. İşçinin kendi iş gücünü satma özgürlüğü, kapitalistin bu iş gücünü satın alma özgürlüğü, kapitalistin ücretli ile «eşitliği» - bütün bunlar, emekçiyi kapitalist için çalışmaya zorlayan açlık zincirinden başka şey değildir.

Bu bakımdan, ücretli emeğin özü, emek gücünün satılmasından veya emek gücünün bir emtiaya dönüştürülmesinden ibarettir. 6'da betimlenen basit emtia ekonomisinde, süt, ekmek, elbise, bot, pazarda bulunuyor, fakat emek gücü pazarda bulunmuyordu. Emek gücü satılık değildi. Bu gücün sahibi, bağımsız zanaatkâr, sahip olduğu küçük meskeni ve aletlerini yaptığı işe katıyordu. Kendisi için çalışıyor, kendi işlet-

mesini yönetiyor, kendi emek gücünü bunu sürdürmek için uyguluyordu.

Kapitalizmde durum çok farklıdır. İşçi artık üretim araçlarına sahip değildir; emek gücünü kendi işletmesini yürütmek için kullanamaz; eğer kendisini açlıktan kurtaracaksa, emek gücünü kapitaliste satmalıdır. Pamuk, peynir ve makinelerin satıldığı pazarların yanıbaşında, proleterlerin, yani ücretli işçilerin kendi emek güçlerini sattıkları *emek pazarı* 'da oluşmaya başlar.

BÖYLECE GÖRÜYORUZ Kİ, KAPİTALİST EKONOMİ İLE BASİT EMTİA EKONOMİSİ ARASINDAKİ FARK, KAPİTALİST EKONOMİDE BİZZAT EMEK GÜCÜNÜN BİR EMTİA HALİNE GELMESİNDEN İBARETTİR. O HALDE KAPİTALİST SİSTEMİN ÜÇÜNCÜ KARAKTERİSTİĞİ ÜCRETLİ EMEĞİN VARLIĞIDIR.

9. KAPİTALİZM ALTINDA ÜRETİM KOŞULLARI

Demek ki, kapitalist sistemin üç karakteristiği vardır, yani: pazar için üretim (emtia üretimi); üretim araçlarının kapitalist sınıf tarafından tekelleştirilmesi; ücretli emek, emek gücünün satışı ile sağlanan emek.

Bütün bu karakteristikler şu soru ile ilişkilidir: Üretime katılan bireyler ile dağıtıma katılan bireyler arasındaki karşılıklı ilişki nedir? «Emtia üretimi» veya «pazar için üretim» dediğimiz zaman, bu sözler ne anlama geliyor? Bunun anlamı şudur: Bireyler birbirleri için çalışırlar, fakat her biri kendi işletmesinde pazar için, ürünlerini kimin satın alacağını önceden bilmeksizin üretim yapar. John adında bir zanaatkâr ve George adında bir köylü olduğunu farz edelim. Zanaatkâr John bot yapımcısıdır, botları pazara götürür ve George'a satar ve George'un kendisine ödediği para ile yine George'dan ekmek satın alır. John pazara gittiği zaman orada George ile kar-

şılaşacağını bilmiyordu. George da John ile karşılaşacağını bilmiyordu. İkisi de sadece pazara gitmişlerdi. John ekmeği, George da botu satın aldığı zaman, sonuç, önceden bilinmese de, George'un John için, John'un da George için çalışmış olduklarıdır. Pazar yerinin karışıklığı onların gerçekte birbirleri için çalıştıklarını, birbirleri olmadan yaşayamayacaklarını insanlardan gizler. Bir emtia ekonomisinde insanlar birbirleri için çalışırlar, fakat bunu örgütsüz bir tarzda, birbirlerinden bağımsız olarak, birbirlerine ne kadar gerekli olduklarını bilmeden yaparlar. Sonuç olarak, emtia üretiminde bireyler birbirleri ile belirli ilişkiler içinde olurlar ve burada ilgilendiğimiz şey de, işte bu karşılıklı ilişkidir.

Aynı şekilde, «üretim araçlarının tekelleştirilmesi»nden veya «ücretli emek»ten söz ettiğimiz zaman, gerçekte, bireyler arasındaki ilişkilerden söz etmiş oluruz. Gerçekte «tekelleştirme» ne anlama gelir? Bu, kişilerin emeklerini başkalarına ait üretim araçları ile birlikte kullandıkları koşullar altında çalıştıkları; işçilerin bu üretim araçlarının sahiplerine, yani kapitalistlere bağımlı oldukları anlamına gelir. Kısaca, burada üzerinde durduğumuz soru şudur: Malları üretirlerken bireyler arasındaki karşılıklı ilişki nedir? Üretim sürecinde bireyler arasındaki karşılıklı ilişkiler *üretim ilişkileri* olarak adlandırılır.

Kolayca anlaşılıyor ki, üretim ilişkileri daima aynı olmamıştır. Çok önceleri, insanlar küçük topluluklar halinde yaşarlarken, birlikte yoldaşça çalışıyorlar (avlanarak, balık tutarak, meyva ve kök toplayarak) ve her şeyi kendi aralarında bölüşüyorlardı. Burada bir tür üretim ilişkisi görüyoruz. Kölelik günlerinde üretim ilişkileri başka türlü idi. Kapitalizm altında üçüncü tür ilişkiler vardır. Demek ki çeşitli türde üretim ilişkileri vardır. Bu üretim ilişkisi türlerine, toplumun *ekonomik sistemleri* (tipleri) veya *üretim yöntemleri* diyoruz.

«KAPİTALİST ÜRETİM İLİŞKİLERİ» VEYA BAŞKA DEYİŞLE «KAPİTALİST TOPLUM TİPİ» VEYA «KAPİTALİST ÜRETİM YÖNTEMİ» - BU TERİMLER, KÜÇÜK BR KAPİTALİSTLER GRUBU BAKIMINDAN ÜRETİM ARAÇLARININ TEKELCİ MÜLKİYETİ İLE TANIMLANAN, İŞÇİ SINIFI BAKIMINDAN İSE ÜCRETLİ EMEK İLE TANIMLANAN BİR EMTİA EKONOMİSİNDE BİREYLER ARASINDAKİ İLİŞKİLERİ İFADE EDER.

10. EMEK GÜCÜNÜN SÖMÜRÜLMESİ

Şu soru akla geliyor: Kapitalist sınıf hangi sebeple işçi kiralar? Herkes bilir ki, sebep, kesinlikle fabrika sahiplerinin aç işçileri doyurmak istemesi değil, *onlardan kâr sağlama* isteğidir. Fabrika sahibi kâr uğruna fabrikasını inşa eder; kâr uğruna işçi alır; daima kâr uğruna daha yüksek fiyatların ödendiği yeri arar. Bütün hesaplarına yön veren güdü, kârdır. Ne var ki burada kapitalist toplumun çok ilginç bir karakteristiğini ayırt ederiz. Toplum kendisi için gerekli ve yararlı olan şeyleri üretmez; bunun yerine, kapitalist sınıf işçileri, karşılığı daha fazla ödenecek şeyleri, kapitalistlerin büyük kârlar sağladıkları şeyleri üretmeye zorlar. Örneğin, viski çok zararlı bir maddedir ve genelde alkollü içkiler, sadece teknik amaçlarla, tıpta kullanılmak için üretilmelidirler. Fakat bütün dünyada kapitalistler bütün güçleri ile alkol üretiyorlar. Neden? Çünkü insanların durmadan içki içmeleri olağanüstü kârlıdır.

Şimdi burada kârın nasıl sağlandığını açıklığa kavuşturmalıyız. Bunun için sorunu ayrıntılı olarak incelememiz gerekiyor. Kapitalist fabrikasında üretmiş olduğu emtiaları sattığı zaman kârı para biçiminde alır. Ürettiği mallardan ne kadar para sağlar? Bu fiyata bağlıdır. Bir sonraki soru şudur: Fiyat nasıl belirlenir? veya bir emtiaya yüksek fiyat verilirken, di-

ğerine neden düşük fiyat verilir? Kolayca anlaşılacağı gibi, eğer bir üretim dalında yeni makineler kullanılıyorsa ve emek yararlı biçimde uygulanıyorsa (veya, denildiği gibi, üretken ise) bu durumda emtianın fiyatı düşer. Öte yanda, eğer üretim zorsa, eğer üretilen malın niceliği küçükse, eğer emek başarısız biçimde uygulanıyorsa veya görece üretken değilse, emtianın fiyatı yükselir*.

Eğer toplumun bir kalem mal üretmek için ortalama daha çok emek harcaması gerekiyorsa, o kalemin fiyatı yüksek olur; eğer ortalama daha az emek gerekiyorsa, kalemin fiyatı düşer. İmalatın ortalama etkinliği veri kabul edilirse (yani kullanılan makine ve aletler ne çok iyi ne de çok kötü ise), *bir emtianın üretilmesi için gerekli toplumsal emek miktarı o emtianın değeri olarak adlandırılır.* Görüyoruz ki fiyat değere bağlıdır. Aslında fiyat değerin bazen daha üstünde bazen daha altındadır, fakat burada basitleştirmek için bunların bir ve aynı olduğunu farz edebiliriz.

Ücretli işçilerin kiralanması ile ilgili söylediklerimizi şimdi hatırlayalım. Bir işçinin kiralanması belirli bir emtianın satılmasıdır. Bu emtianın adı «emek gücü»dür. Emek gücü bir emtia haline gelir gelmez, diğer emtialara uygulanan ona da uygulanır. Kapitalist işçiyi kiraladığı zaman, ona emek gücünün fiyatını (ya da, basit biçimde söylersek, emek gücü-

* Burada paraya, paranın az ya da çok oluşu veya geçerli paranın altın veya kâğıt para oluşu sorununa değinmeden konuşuyoruz. Değer standardında meydana gelen değişimlerden kaynaklanan fiyat değişiklikleri çok büyük olabilir, fakat bu tür değişiklikler bütün emtiaları aynı şekilde etkiler ve bu, bir emtia ile diğeri arasındaki fiyat farklılıklarını açıklamaz. Örneğin, kâğıt para miktarında büyük bir artış bütün ülkelerde fiyatları muazzam biçimde arttırmıştır. Fakat bu genel pahalılık, bir emtianın neden diğerinden daha pahalı olması gerektiğini açıklamaz.

nün değerini) öder. Peki bu değer neyle belirlenir? Bütün emtia değerlerinin, onların üretilmesinde harcanan emeğin niceliği ile belirlendiğini gördük. Aynı şey emek gücüne de uygulanır.

Peki emek gücünün üretimi ile neyi kast ediyoruz? Emek gücü aslında, kumaş, ayakkabı veya makine gibi bir fabrikada üretilmez. O halde bunu nasıl açıklayacağız? Ele aldığımız konuyu anlamak için kapitalizmde çağdaş hayata bir göz atmalıyız. Farzedelim ki işçiler günlük işlerini henüz bitirdiler. Yoruldular, bütün enerjilerini kullandılar; artık daha fazla çalışamazlar. Emek güçleri pratik olarak tüketilmiştir. Bu gücü yenilemek için ne gerekir? Ancak, beslenme, dinlenme, uyuma ve yeniden güç toplama ile onu yenileyeceklerdir. Böylelikle çalışma kapasitesi yeniden oluşacak; işçiler bir kez daha emek gücüne sahip olacaklardır. Bu da, beslenme, giyinme ve barınmanın - tek sözcükle işçinin tüketmek zorunda olduğu şeylerin - onun emek gücünün üretimini etkilediği anlamına gelir. Kalifiye işçinin eğitimi vb. için yapılan harcamalar gibi ek unsurlar da hesaba katılmalıdır.

İşçi sınıfının emek gücünü yenilemek için tükettiği her şey, değere sahiptir. Bu nedenle, tüketim kalemlerinin ve aynı zamanda eğitim harcamalarının değeri emek gücünün değerini oluşturur. Farklı emtialar farklı değerlere sahiptir. Bu anlamda, her tür emek gücü kendine özgü değere sahiptir. Kompozitörün emek gücü bir değere sahiptir, kalifiye olmayan emekçinin emek gücü bir başka değere.

Şimdi yine fabrikaya dönelim. Kapitalist, hammadde, yakıt, makine, makine yağı ve diğer gerekenleri satın alır. O zaman emek gücü de satın alıp «el becerisini işe koşar.» Her şeyin parasını öder. Üretim işi başlar. İşçiler çalışırlar, çarklar döner, yakıt yanar, makine yağı kullanılır, fabrika binaları aşınıp eskir, emek gücü harcanır. Sonuçta fabrikadan yeni bir emtia çıkar. Bu emtia, bütün emtialar

gibi, değere sahiptir. Bu değer nedir? Her şeyden önce, bu emtia kullanılan üretim araçlarının değerini kendi içinde özümlemiştir. Bu değer, ham maddeler, tüketilen yakıt, makinelerin aşınan parçaları vb. halinde ona, ortaya çıkan emtiaya geçmiştir. Artık bütün bunlar emtianın değerine dönüştürülmüştür. İkinci olarak, emtiaya işçilerin emeği geçmiştir. Eğer 30 işçi olsa ve bunların her biri emtianın üretimi için 30 saat çalışmış olsa, bu durumda tam 900 iş saati harcanmış olur. Böylelikle, ürünün bütün değeri, kullanılan materyallerin değeri (diyelim ki, bunların değeri 600 saate eşittir) ile birlikte işçilerin kendi emekleri ile ekledikleri yeni değer, yani 900 saatten ibaret olacaktır. Bu durumda toplam, 600 (artı) 900 (eşittir) 1 500 iş saatidir.

Peki kapitalist ne kadar emtia bedeli ödedi? Ham maddelerin tamamını ödedi; yani 600 iş saatinin değerini karşılayan bir toplam para ödedi. Peki emek gücü için ne ödedi? 900 saatin karşılığını ödedi mi? Bilmecenin anahtarı burada yatar. Hipotezimize göre, iş günleri için emek gücünün tam değerini ödemiştir. Eğer 30 işçi günde on saatten üç gün, toplam 30 saat çalışmış ise, fabrika sahibi, bu günlerde emek gücünün yenilenmesi için gerekli toplam neyse, onu ödeyecektir. Bu toplam ne kadar olacaktır? Yanıt açıktır; miktar 900'den önemli ölçüde daha az olacaktır? Neden, emek gücümün yenilenmesi için gerekli olan emek niceliği bir şeydir, harcayabileceğim emek niceliği bir başka şey. Günde on saat çalışabilirim. Günlük ihtiyacım olan yeterli beslenme, giyim vb.yi sağlamak için toplam değeri 5 saate eşit olan mal kalemlerine ihtiyaç duyarım. Demek ki, emek gücümü yenilemek için gerekli olan işten daha fazla iş yapabilirim. Örnek olarak, diyelim ki, işçiler bu üç gün içinde besin maddesi, giyim eşyası vb. biçiminde 450 iş saati değerinde mal kalemleri tüketiyorlar, fakat 900 iş saati arz ediyorlar. Bu 450 saat kapitaliste kalır ve onun kârının kaynağını oluşturur. As-

lında, emtia, gördüğümüz gibi, kapitaliste 600 (artı) 450 (eşittir) 1050 saate mal olmuştur; fakat onu 600 (artı) 900 (eşittir) 1500 saatlik değerden satar; 450 saat, emek gücünün yarattığı *artık değer*dir. Sonuçta, çalışma saatinin yarısında (yani on saatlik bir iş gününün 5 saati) işçiler, kendileri için kullandıkları şeyi yerine koymak için çalışıyorlar; fakat günün öteki yarısında tamamen kapitalist için çalışıyorlar.

Bir bütün olarak toplumu ele alalım. Tek bir fabrika sahibinin veya tek bir işçinin yaptıkları bizi pek ilgilendirmiyor. Bizi ilgilendiren, kapitalist toplum adına işleyen dev makinenin yapısıdır. Kapitalist sınıf işçi sınıfını kiralar, işçi sınıfı sayıca muazzam bir büyüklüğe sahiptir. Fabrikalarda, madenlerde ve taş ocaklarında, ormanlarda ve tarlalarda, yüz milyonlarca işçi karıncalar gibi çalışır. Sermaye onlara ücretlerini, emek güçlerinin değerini öder, böylelikle sermayenin hizmetindeki bu emek gücünün durmaksızın yenilenmesini sağlar. İşçi sınıfı aldığı ücretin karşılığını emeği ile ödemekle kalmaz, daha üst sınıfların gelirlerine katkı yapar, artık değer yaratır. Bu artık değer, binlerce küçük ırmaktan akarak hâkim sınıfın ceplerini doldurur. Bir kısmı, işadamının kârı biçiminde bizzat kapitaliste gider, bir kısmı vergiler biçiminde toprak sahibine gider, bir kısmı kapitalist Devlet'in hazinesine gider; diğer kısımları, tacirlere, tüccarlara ve satıcılara geçer, kiliseler için ve genelevlerde harcanır, aktörleri, artistleri, ikinci sınıf burjuva yazarlarını ve benzerlerini destekler. Artık değerin üzerinde yaşayan bütün parazitler kapitalist sistemden türemiştir.

Ne var ki, artık değerin bir kısmı kapitalistler tarafından tekrar kullanılır; sermayelerine eklenir ve sermaye büyür. Kapitalistler işletmelerini genişletirler. Daha çok işçi çalıştırırlar. Daha iyi makineler yerleştirirler. Artan işçi sayısı onlar için daha büyük kalitede artık değer üretir. Kapitalist işletmeler daha da büyürler. Böylece, her devirde sermaye artık

değeri yığarak ilerler. Sermaye, işçi sınıfından artık değer çıkararak, işçileri *sömürerek* sürekli olarak hacim bakımından artar.

11. SERMAYE

Sermayenin ne olduğunu şimdi açıkça görüyoruz. Sermaye her şeyden önce bir değerdir: para biçimini alabilir; makine, ham madde veya fabrika binaları biçimini alabilir; imalatı tamamlanmış emtia biçimini de alabilir. Fakat sermaye, yeni değerin üretimine, artık değerin üretimine hizmet eden türden bir değerdir. SERMAYE ARTIK DEĞER ÜRETEN DEĞERDİR. KAPİTALİST ÜRETİM ARTIK DEĞERİN ÜRETİMİDİR.

Kapitalist toplumda makine ve fabrika binaları sermaye biçimini alır. Peki makine ve binalar her zaman sermaye biçimini alır mı? Kesinlikle almaz. Eğer toplumun bütünü her şeyi kendisi için üreten bir kooperatif topluluk olsaydı, ne makineler ne de ham maddeler sermaye olmaz, bunlar zenginlerden oluşan küçük bir gruba kâr sağlama araçları olarak görülmezlerdi. Demek ki, örneğin makine, ancak kapitalist sınıfın özel mülkü olduğu zaman, ücretli emeğin sömürülmesi amacına hizmet ettiği, artık değer üretimine hizmet ettiği zaman sermaye halini alır. Burada değerin aldığı *biçim* önemsiz değildir. Değer, kapitalistin üretim araçları ve emek gücü satın alacağı altın sikke veya kâğıt para biçiminde olabilir. İşçilerin çalışacakları makineler veya emtia yapacakları ham maddeler veya sonunda satılacak tamamlanmış mal kalemleri biçiminde olabilir. Bu değer ancak artık değer üretimine hizmet ediyorsa sermayedir.

Bir kural olarak sermaye sürekli yeni özellikler kazanır. Bu dönüşümlerin nasıl gerçekleştiğini inceleyelim.

I. Kapitalist henüz emek gücü veya üretim araç-

ları satın almamıştır. Ne var ki, işçi çalıştırmak, makine tedarik etmek, en iyi kalitede ham madde sağlamak, yeterli miktarda kömür vb. almak için sabırsızlanmaktadır. Ancak şimdilik paradan başka bir şeye sahip değildir. Burada *parasal biçimde* sermayeyi görüyoruz.

II. Kapitalist elindeki para ile birlikte pazara gider. Kuşkusuz, bizzat gitmesi gerekmez, çünkü telefonu, telgrafı ve bir çok adamı vardır. Pazarda üretim araçlarının ve emek gücünün satın alınması gerçekleşir. Kapitalist, parasız, fakat işçiler, makine, ham madde ve yakıt ile fabrikaya döner. Bütün bunlar artık emtia değildir. Emtia olma özellikleri ortadan kalkmıştır, satılık değildirler. Para, üretim araçları ve emek gücüne dönüşmüştür. Parasal örtü bir yana bırakılmıştır; sermaye *sınaî sermaye biçimi*ni almıştır.

Artık iş başlar. Makineler harekete geçer, çarklar döner, pistonlar ileri geri hareket eder, işçiler ter içinde kalırlar, makineler yıpranır, ham maddeler kullanılır, emek gücü yorulur.

III. Bu durumda, bütün ham madde, makinelerin yıpranması, emek gücü, dereceli olarak emtialar kitlesine dönüşmüş olur. Böylece sermaye yeni bir görünüm kazanır; fabrikadaki şekillenmesi yok olur ve emtialar biçimini alır. Burada *emtia biçimi*nde sermayeyi görüyoruz. Fakat bu kez, üretim tamamlandığında sermaye sadece örtüsünü değiştirmekle kalmamıştır. Sermaye değer bakımından da artmıştır, çünkü üretim sırasında ona artık değer eklenmiştir.

IV. Kapitalistin üretimde amacı kendi kullanımı için mal tedarik etmek değil, pazar için, satış için emtia üretmektir. Depoya konulanlar satılmalıdır. Kapitalist pazara önce bir alıcı olarak gitti. Şimdi oraya satıcı olarak gitmek zorundadır. Önce elinde para vardı ve emtialar (üretim araçları) satın almak istiyordu. Şimdi elinde emtialar vardır ve para kazanmak istemektedir. Bu emtialar satılır, sermaye emtia biçiminden parasal biçime sıçrar. Fakat kapitalistin

aldığı paranın niceliği, daha önce ödediği paranın niceliğinden farklıdır, *çünkü para toplam artık değer miktarı tarafından büyütülür.*

Ne var ki bu sermayenin hareketinin sonu olmaz. Büyüyen sermaye bir kez daha harekete geçer ve daha büyük bir nicelikte artık değeri gerektirir. Bu artık değer kısmen sermayeye eklenir ve yeni bir çevrim başlar. Sermaye bir kartopu gibi hareket eder ve her devirde ona nicelik olarak daha büyük bir artık değer eklenir. Bunun sonucu, kapitalist üretimin sürekli büyümesidir.

Böylece sermaye artık değeri işçi sınıfından soğurur ve hâkimiyetini her yere yayar. Sermayenin özellikleri onun hızlı büyümesini açıklar. Bir sınıfın diğer bir sınıf tarafından sömürülmesi eski zamanlarda da görülürdü. Örneğin, serflik zamanında bir toprak sahibini veya klasik antik çağda bir köle sahibini düşünelim. Onlar kendi serflerinin veya kölelerinin sırtından geçinirlerdi. Fakat her şeyi işçiler üretti, toprak sahipleri, köle sahipleri vb. yediler, içtiler ve giydiler - ya kendileri, ya hizmetkârları ve sayısız çanak yalayıcıları. O sıralarda çok az emtia üretimi vardı. Pazar yoktu. (Piyasa ilişkileri anlamında - ÇN.) Eğer toprak sahibi veya köle sahibi serflerini veya kölelerini büyük miktarlarda, ekmek, et, balık vb. üretmeye zorlamış olsalardı, bütün bunlar çürürdü. Üretim toprak sahibi ve onun ev halkının hayvansal ihtiyaçlarının karşılanması ile sınırlı idi. Kapitalizmde durum çok farklıdır. Burada üretim doğrudan ihtiyaçların karşılanması için değil, kâr için gerçekleştirilir. Kapitalizmde emtia, satış için, kâr etmek için, bu kârların biriktirilebilmesi için üretilir. Kâr ne kadar büyükse o kadar iyidir. Kapitalist sınıfın çılgınca kâr peşinde koşmasının nedeni budur. Bu hırs sınır tanımaz; kapitalist üretimin ekseni, baş motifidir.

12. KAPİTALİST DEVLET

Gördüğümüz gibi kapitalist toplum emeğin sömürülmesine dayanır. Küçük bir azınlık her şeye sahip olur; emekçi kitleler hiçbir şeye sahip olmazlar. Kapitalistler yönetirler. İşçiler itaat ederler. Kapitalistler sömürürler. İşçiler sömürülürler. Kapitalist toplumun özü, bu amansız ve gittikçe artan sömürüde yatar.

Kapitalist üretim pratik bir artık değer elde etme aracıdır.

Bu araç bu kadar uzun süre işlemeye nasıl devam edebilmektedir? İşçilerin böyle bir duruma katlanmalarının sebebi nedir?

Bu soruya hemen yanıt vermek kolay değildir. Genel olarak konuşursak bunun iki sebebi vardır: Birincisi, kapitalist sınıf iyi örgütlenmiştir ve güçlüdür; ikincisi, burjuvazi işçi sınıfının beyinlerini sıklıkla denetler.

Bu amaç bakımından burjuvazinin emrindeki en güvenilir araç, onun Devlet olarak sahip olduğu örgüttür. Bütün kapitalist ülkelerde Devlet sadece bir hâkim sınıf birliğidir. İstediğiniz ülkeyi ele alalım: Britanya, Birleşik Devletler, Fransa veya Japonya. Her yerde, bakanların, yüksek memurların, parlamento üyelerinin, ya kapitalistler, toprak sahipleri, fabrika sahipleri ve malî kodamanlardan ya da bunların sadık ve geliri iyi hizmetkârlarından - kapitalistlere korku ile değil inançla hizmet eden, avukatlar, banka yöneticileri, profesörler, subaylar, başpiskoposlar ve piskoposlar - oluştuğunu görürüz.

Burjuvazıye mensup bütün bu bireylerin birliği, bütün ülkeyi kapsayan ve her şeyi elinin altında tutan bu birlik Devlet olarak bilinir. Burjuvazinin bu örgütünün başlıca iki amacı vardır. Birincisi ve en önemlisi, işçilerin yarattıkları karışıklıkların ve ayaklanmaların bastırılması, işçi sınıfından düzenli olarak artık değer alınmasını sağlamak, kapitalist üretim

araçlarının gücünü artırmaktır. İkinci amaç, aynı türden öteki örgütler ile (yani öteki burjuva Devletleri'ne karşı) mücadele etmek, artık değerden daha büyük pay almak için onlarla rekabet etmektir. Demek ki kapitalist Devlet sömürüyü muhafaza etmek için kurulan bir hâkim sınıf birliğidir. Sermayenin çıkarları ve sadece sermayenin çıkarları - burada, bu soygun çetesinin bütün faaliyetlerini yönlendiren rehber yıldızı buluyoruz.

Burjuva Devlet hakkında öne sürülen bu görüşe karşı şu tür kanıtlar getirilebilir.

Devlet'in yalnızca sermayenin çıkarlarına hizmet ettiğini söylüyorsun. Ne var ki, bu nokta tartışmalıdır. Bütün kapitalist ülkelerde çocuk emeğini yasaklayan veya sınırlandıran, çalışma gününü belirleyen vb. fabrika yasası vardır. Örneğin Almanya'da, II. Wilhelm zamanında Devlet'in çok iyi işleyen bir işçi sigortası sistemi vardı. İngiltere'de, tipik burjuva bakanı Lloyd George Sigorta Yasası ve Emeklilik Yasası çıkardı. Bütün burjuva ülkelerde işçiler için, hastaneler, dispanserler ve sanatoryumlar vardır; demiryolları döşenmiştir ve bunlarla, zengin ve yoksul, herkes seyahat edebilir; şehirlerin ihtiyacı için su şebekeleri kurulmuştur vb.. Böyle şeyler kamu hizmeti içindir. Bu da, herkesin kabul edeceği gibi, sermayenin hâkim olduğu bu ülkelerde bile Devlet'in sadece sermayenin çıkarlarını gözetmediğini, aynı şekilde işçilerin çıkarlarını da düşündüğünü gösterir. Aslında Devlet fabrika yasalarına uymayan fabrika sahiplerini cezalandırır.

Bu argümanlar aşağıdaki nedenlerden ötürü yanlıştır. Burjuva otoritesinin fırsat düştükçe işçi sınıfına yararlı yasalar çıkardığı ve düzenlemeler yaptığı tamamen doğrudur. Ne var ki, bunlar da burjuvazinin çıkarınadır. Örnek olarak demiryollarını alalım. İşçiler demiryolları sayesinde seyahat ederler, bu nedenle demiryolları işçilere yararlıdır. Fakat bu demiryolları işçilere yararlı olsun diye inşa edilmezler. Tacirlerin ve fabrika sahiplerinin, mallarını taşımaları, askerî birlikleri nakletmeleri, işçileri bir yerden bir başka yere iletmeleri vb. için demiryollarına ihtiyaçları vardır. Sermayenin demiryoluna ihtiyacı

vardır ve onları kendi çıkarı için döşer. Demiryolu işçilere de yararlıdır, fakat kapitalistlerin onları döşemelerinin sebebi bu değildir. Aynı şekilde, şehirlerin temizlenmesini, kentlerdeki sağlık koşullarının iyileştirilmesini ele alalım ve hastaneleri düşünelim. Bu örneklerde burjuvazi diğerlerine kadar işçi sınıfı semtlerini de gözetir. Şehir merkezindeki burjuva semtlerine kıyasla, işçi sınıfı varoşlarında, pislik, sefalet ve hastalık vb. ile karşılaştığımız doğrudur. Gene de burjuvazi buralarda bir şeyler yapar. Neden? Çünkü bazen hastalık ve salgınlar bütün şehre yayılır ve böyle bir şey olursa, burjuvazi de etkilenecektir. Bu nedenle burjuva Devlet ve onun kent aygıtları sadece burjuva çıkarlarını kolluyor.

Bir başka örnek. On dokuzuncu yüzyılda Fransız işçileri doğum kontrol uygulamasını burjuvaziden öğrendiler. Yapay yöntemler sayesinde hiç çocuk sahibi olmamayı veya ikiden fazla çocuk yapmamayı, düzenliyorlardı. İşçilerin yoksulluğu öylesine büyüktü ki, daha geniş bir aileyi geçindirmek ya zordu ya da neredeyse imkânsız. Bu uygulamanın bir sonucu olarak Fransa'nın nüfusu adeta duraklamaya başladı. Fransız burjuvazisi asker alımını azalttı. Bir feryat yükseldi: «Ulus yok oluyor! Almanlar bizden daha hızlı çoğalıyorlar! Onların daha çok askeri olacak!» Yıllar geçtikçe askere çağrılanların gerekli özellikleri gittikçe daha az taşıdıkları, boylarının kısa, göğüs ölçülerinin daha küçük ve kendilerinin daha zayıf olduğu, görülebiliyordu. Bu kez burjuvazi durumu değerlendirip «kesenin ağzını açtı»; işçi sınıfının içinde yaşadığı koşulların düzeltilmesinde ısrar etmeye başladı. Böylelikle işçiler daha çok çocuk büyütebileceklerdi. Kuşkusuz, tavuğu öldürürseniz, ondan yumurta sağlayamazsınız.

Bütün bu örneklerde burjuvazi kesinlikle işçiler için yararlı adımlar atmıştır. Fakat bunu tamamen kendi çıkarları için yapmıştır. Ne var ki, pek çok örnekte, işçilere yararlı önlemler işçilerden gelen baskı sayesinde burjuva Devlet tarafından alınmıştır. Neredeyse bütün fabrika yasaları, bu anlamda, işçilerden gelen tehditlerin sonucu olarak güvence altına alındı. İngiltere'de iş gü-

nünü kısaltan ilk yasa (on saat olarak) işçi sınıfının baskısı sayesinde çıkarıldı. Rusya'da çarlık hükümeti ilk fabrika yasalarını işçiler arasında karışıklıklar çıkacağı, grevler olacağı endişesi ile çıkardı. Bu meselelerde, işçi sınıfının düşmanlarından oluşan Devlet, bir *ekonomik örgüt* olan Devlet, şöyle diyerek kendi çıkarlarını kollar: «Yarın iki katını ödemektense, bugün biraz ödemek daha iyidir; postu deldirmektense ödemek daha iyidir.» İşçilerinin grevde öne sürdükleri talepleri karşılayan ve onlara yarım peni fazladan veren fabrika sahibi, fabrika sahibi olmaktan çıkmaz; ne de burjuva devlet, işçi sınıfından gelen baskı karşısında bazı küçük tavizler verince, sahip olduğu burjuva özellikleri herhangi bir biçimde kaybeder.

Kapitalist Devlet, burjuva örgütler arasında en büyük ve en güçlü olmakla kalmaz; aynı zamanda bu örgütlerin en karmaşık olanıdır, çünkü çok büyük sayıda alt bölümleri ve bunlardan her yöne yayılan uzantıları vardır. Bütün bunların esas amacı işçi sınıfının sömürülmesini sürdürmek, pekiştirmek ve yaygınlaştırmaktır. İşçi sınıfına karşı Devlet farklı türde iki önlem uygular: Kaba güç ve manevi boyun eğdirme. Bunlar kapitalist Devlet'in en önemli araçlarını oluştururlar.

Kaba güç organları arasında önde gelenler, ordu ve polis, hapisaneler ve mahkemelerdir. Bir sonrakiler ise, casuslar, kışkırtıcı ajanlar, örgütlü grev kırıcılar, kiralık katiller vb. gibi yardımcı organlardır.

Kapitalist Devlet'in *ordu*su özel bir tarzda örgütlenir. Subaylar, «apoletliler» grubu en baştadır. Bunlar, toprak sahibi asillerin saflarından, oldukça zengin burjuvaziden ve kısmen de entelijansiyadan (profesyonel sınıflar) gelirler. Bunlar proletaryanın en büyük düşmanlarıdır. Çocukluklarından itibaren özel okullarda (Rusya'da kadet müfrezelerinde ve junker okullarında) eğitilmişlerdir. Buralarda onlara adam tartaklamak, «üniformanın şerefini korumak» gibi şeyler öğretilmiştir. Bütün bunlar ordu saflarında yer

alanları mutlak itaat altında tutmak ve onları rehin haline getirmek için yapılır. Asiller sınıfının ve zengin burjuvazinin en seçkin üyeleri, askeriyeye veya donanmaya girmeleri halinde, sırma ve şerit takan yüksek rütbeli kişiler, generaller veya amiraller haline gelirler.

Subaylar da yoksullar arasından çıkmaz. Bunlar askerler kitlesini tamamen ellerinin altında tutarlar. Askerler çevrelerinin öylesine etkisi altında kalmışlardır ki, neyin uğruna savaştıklarını asla sormazlar, kulaklarını sadece verilen emirlere açık tutarlar. Böyle bir ordunun niyeti öncelikle işçileri denetim altında tutmaktır.

Rusya'da çarlık ordusu işçileri ve köylüleri baskı altına almak için tekrar tekrar kullanıldı. Serflerin kurtuluşundan önce, II. Aleksander'in saltanatı zamanında sayısız köylü ayaklanması oldu ve bunların hepsi ordu tarafından bastırıldı. 1905 yılında ordu, Moskova ayaklanması sırasında işçilere ateş açtı; Baltık eyaletlerinde, Kafkaslar'da ve Sibirya'da cezalandırma seferleri düzenledi; 1906-8 yıllarında köylü ayaklanmalarını bastırdı ve toprak sahiplerinin mülkünü korudu. Savaş sırasında ordu Ivanovo-Voznesensk'te, Kostroma'da ve diğer yerlerde işçilere ateş açtı. Özellikle subaylar insafsızdı. Yabancı ordular da aynı tarzda davranırlar. *Almanya*'da kapitalist Devlet'in ordusu aynı şekilde işçileri baskı altında tutmak için kullanılmıştır. İlk donanma ayaklanması ordu tarafından bastırıldı. Berlin'de, Hamburg'da, Münih'te, bütün Almanya'da işçilerin ayaklanması ordu tarafından ezildi. *Fransa*'da ordu pek çok kez grevcilere ateş açmıştır; daha yakın zamanda işçileri ve bir çok Rus devrimcisi (taraftarı) askeri vurmuştur. *Britanya İmparatorluğu*'nda, henüz geride bıraktığımız günlerde ordu pek çok kez İrlandalı işçilerin ayaklanmalarını, Mısırlı fellahların ayaklanmalarını, Hindistan'daki ayaklanmaları ezmiştir; bizzat İngiltere'de askerler büyük işçi mitinglerine saldırmışlardır. *İsviçre*'de makineli tüfek müfrezeleri her grevde seferber edilirler ve sözde milis (İsviçre ordusu) sancak altında toplanmaya çağırılır. Ne

var ki, şimdiye kadar bu milis proleterlere ateş açmamıştır. *Birleşik Devletler*'de ordu işçi sınıfı semtlerini pek çok kez ateşe vermiş ve işçi evlerini yerle bir etmiştir (örneğin, Colorado grevi sırasında). Kapitalist Devletler'in orduları bugün Rusya, Macaristan, Balkanlar ve Almanya'daki işçi devrimlerini boğmak için birleşiyorlar; bütün dünyadaki isyanları eziyorlar.

Polis ve *jandarma*. Kapitalist Devlet, düzenli orduya ek olarak, zalimlerden, özel olarak eğitilmiş birliklerden oluşan ve özellikle işçiler ile mücadele için hazırlanmış bir orduya sahiptir. Bu kurumlar (örneğin, polis) aslında hırsızlıkla mücadele etme, «kişileri ve yurttaşların mülkünü koruma» ile görevlidir; fakat polis aynı zamanda, hoşnutsuz işçilerin tutuklanması, soruşturulması ve cezalandırılması için kullanılır. Rusya'da polis toprak sahiplerinin ve çarın en güvenilir koruyucusu olmuştur. Bütün kapitalist ülkelerde, gizli polisin ve jandarma müfrezelerinin üyeleri özellikle vahşi olmuşlardır - Rusya'da gizli polis gücü ya da «siyasî polis», *ohrana* (koruma) olarak bilinirdi. Çok sayıda dedektif, kışkırtıcı ajan, casus, grev kırıcı vb. resmî polis ile işbirliği içinde çalışır.

Amerikan gizli polisinin yöntemleri bu bakımdan ilginçtir. Bunlar, çok sayıda özel ve yarı-resmî «dedektiflik bürosu» ile işbirliği içindedirler. Nat Pinkerton'un kötü şöhretli maceraları aslında işçilere karşı bir kampanya idi. Dedektifler işçi liderlerinin üzerlerine bomba sokuşturuyorlar, onları kapitalistleri öldürmeye kışkırtıyorlardı vb. Gene bu tür «dedektifler» çok sayıda grev kırıcıyı (Birleşik Devletler'de bunlara «*scabs*» denir) ve fırsat düştüğünde grevcileri öldüren silâhlı alçaklardan oluşan birlikleri işe alırlar. Amerikan kapitalistlerinin «demokratik» Devleti tarafından istihdam edilen bu katiller kadar alçağı yoktur!

Burjuva devlette *adalet işleri* burjuva sınıf için bir kendini savunma aracıdır. Bu kurum, her şeyden çok, kapitalist mülkiyet haklarını ihlâl eden veya kapitalist sisteme müdahale edenler ile uğraşmak için ku-

rulmuştur. Burjuva adaleti Liebknecht'i hapisaneye gönderdi, fakat Liebknecht'in katilini beraat ettirdi. *Devlet hapisane servisi* burjuva Devlet'in cellâdı kadar etkin biçimde işler. Mızrağının ucu zengine değil, yoksula çevrilir.

Kapitalist Devlet kurumları böyledir. Bunlar işçi sınıfına doğrudan ve vahşi bir baskı uygulayan kurumlardır.

Kapitalist Devlet'in *manevî boyun eğdirme* araçları arasında üçü özel olarak anılmayı hak eder: Devlet okulu; Devlet kilisesi; ve Devlet basını veya Devlet desteğindeki basın.

Burjuvazi, emekçi kitleleri sadece güç kullanarak denetleyemeyeceğini gayet iyi bilir. İşçilerin beyinlerinin tıpkı bir örümcek ağı gibi tamamen sarılıp sarmalanması gerekir. Burjuva Devlet işçileri sığır sürüsü gibi görür; bu hayvanlar çalışmalı, fakat ısırmamalıdırlar. Sonuç olarak onlar, ısırmaya kalkıştıkları zaman sadece kamçılanıp vurulmamalı, aynı zamanda eğitilmeli ve ehlileştirilmelidirler. Tıpkı hayvanat bahçesindeki vahşi hayvanlar gibi, bakıcıları tarafından eğitilirler. Kapitalist Devlet, benzer biçimde, proletaryayı aptallaştıracak ve bağımlı hale getirecek uzmanlara sahiptir. Devlet'in, burjuva öğretmenleri, profesörleri, ruhbanları, burjuva yazarları ve gazetecileri vardır. Bu uzmanlar devlet okullarında çocuklara ilk yıllarından itibaren sermayeye itaat etmeyi, «isyancılar»ı hor görüp onlardan nefret etmeyi öğretirler. Çocukların kafaları, devrim ve devrimci hareket hakkında masallar ile doldurulur. İmparatorlar, krallar ve sınaî kodamanları yüceltilir. Kiliselerde, paraları devlet tarafından ödenen rahipler Tanrı'nın bağışladığı otoriteyi överler. İşçi sınıfı gazeteleri çoğu kez kapitalist Devlet tarafından yasaklanırken, burjuva gazeteleri her gün bu yalanları büyük bir şamatayla yayarlar. Bu koşullar altında işçilerin kendilerini bataklıktan kurtarmaları kolay mıdır? Bir Alman emperyalist haydut şöyle yazıyor: «Bizim sade-

ce askerlerin bacaklarına değil, onların beyinlerine ve yüreklerine de ihtiyacımız var.» Burjuva Devlet, aynı tarzda, işçileri eğitmeyi amaçlar. Böylece işçiler at gibi çalışan ve çok az yiyen evcil hayvanlara benzeyebileceklerdir.

Kapitalist sistem kendi gelişmesini bu şekilde sağlar. Sömürü makinesi işler. İşçi sınıfından sürekli olarak artık değer çıkarılır. Kapitalist Devlet muhafızlık eder, ücretli köleler ayaklanmasınlar diye göz kulak olur.

13. KAPİTALİST SİSTEMİN TEMEL ÇELİŞKİLERİ

Şimdi kapitalist ya da burjuva toplumun sağlıklı olarak mı yoksa hastalıklı olarak mı yapılandığını incelemeliyiz. Devletin bölümlerinin karşılıklı uyumu yeterince tatminkâr olduğu zaman her şey yolundadır. Bir saatin mekanizmasını düşünelim. Bütün dişli çarklar birbirine tam olarak uyuyorsa, saat dakik ve rahat biçimde işler.

Şimdi kapitalist topluma bakalım. Kapitalist toplumun ilk bakışta göründüğünden çok daha az mükemmel biçimde yapılandırıldığını zorlanmadan kavrayabiliriz. Aksine, bu toplum ağır çelişkileri ve feci kusurları açığa vurur. İlk planda, kapitalizmde malların üretimi ve dağılımı tam bir örgütsüzlük içindedir; «üretim anarşisi» sürüp gider. Bunun anlamı nedir? Bu, bütün kapitalist işadamlarının (veya kapitalist şirketlerin) emtiaları birbirinden bağımsız olarak ürettikleri anlamına gelir. Toplumun, ihtiyacının ne olduğunu, her mal kaleminin ne kadar olması gerektiğini hesaplayacak yerde, fabrika sahipleri sadece kendilerine en çok neyin kâr sağlayacağını, pazarda rakiplerini en iyi şekilde neyle yenilgiye uğratacaklarını hesaplayarak üretirler. Sonuç çoğu kez emtiaların aşırı miktarlarda üretilmesidir - kuşkusuz, savaş öncesi günlerden söz ediyoruz. Bu durumda onların

satışı olmaz. İşçiler onları satın alamazlar, çünkü paraları yetmez. Bu durumda bir kriz meydana gelir. Fabrikalar kapanır, işçiler sokaklara dökülürler. Dahası, üretim anarşisi pazar için mücadeleye yol açar; her bir üretici diğerlerinin müşterisini çekmek, pazara hâkim olmak ister. Bu mücadele çeşitli biçimler alır: İki fabrika sahibi arasındaki rekabet ile başlar, dünya savaşı ile sonuçlanır. Bu savaşta kapitalist Devletler dünya pazarı için birbirleri ile mücadele ederler. Bu sadece kapitalist toplumdaki tarafların birbirinin işine müdahale etmesi değil, taraflar arasında doğrudan bir çatışmanın olması anlamına gelir.

BU NEDENLE KAPİTALİST TOPLUMDAKİ UYUMSUZLUĞUN İLK SEBEBİ, KRİZLERE, ÖLDÜRÜCÜ REKABET VE SAVAŞLARA YOL AÇAN ÜRETİM ANARŞİSİDİR.

KAPİTALİST TOPLUMDAKİ UYUMSUZLUĞUN İKİNCİ SEBEBİ BU TOPLUMUN SINIFSAL YAPISINDA BULUNMAKTADIR. Özü bakımından kapitalist toplumda bir değil, iki toplum vardır; bir yanda kapitalistler, öte yanda işçiler, yoksul köylüler ve diğerlerinden ibarettir. Bu iki sınıf arasında sürekli ve uzlaşmaz düşmanlık vardır; *sınıf savaşı* dediğimiz, budur. Gene burada, kapitalist toplumun çeşitli parçalarının, sadece birbirine iyi uyum sağlamadığını değil, gerçekte durmaksızın çatışma halinde olduklarını görüyoruz.

Kapitalizm çökecek mi, çökmeyecek mi? Bu soruya verilecek yanıt şu düşüncelere bağlıdır. Eğer kapitalizmin evrimini inceliyor, onun zaman içinde geçirdiği değişiklikleri araştırıyor ve onun taşıdığı uyumsuzlukların azaldığını görüyorsak, bu durumda ona rahatlıkla uzun bir ömür dileyebiliriz. Öte yandan, eğer zaman içinde kapitalist makinenin çeşitli parçalarının gittikçe daha fazla ve daha şiddetli biçimde birbiri ile çatışmakta olduğunu keşfediyor ve yapısındaki bozuklukların kesin kopuşlar haline geldiğini

ayırt ediyorsak, bu durumda, «huzur içinde yat» demenin zamanıdır.

Bu nedenle şimdi kapitalizmin evrimini incelemek zorundayız.

LİTERATÜR

Bogdanov, *A Short Course of Economic Science*, Kautsky, *The Economic Doctrines of Karl Marx*. Kautsky, *The Erfurt Programme*. Lenin, *She State and Revolution*. Engels, *The Origin of the Family, of Private Property, and of the State*. Engels, *Development of Socialism from Utopia to Science*.

II

KAPİTALİST TOPLUMSAL DÜZENİN GELİŞMESİ

14. Küçük ölçekli ve büyük ölçekli üretim arasındaki mücadele. 15. Proletaryanın bağımlı konumu; yedek iş gücü ordusu; kadın emeği ve çocuk emeği. 16. Üretim anarşisi; rekabet; krizler. 17. Kapitalizmin ve sınıfın gelişmesi. Sınıf mücadelesinin şiddetlenmesi. 18. Komünizmin nedensellik faktörleri olarak sermaye yoğunlaşması ve sermayenin merkezileşmesi.

14. KÜÇÜK ÖLÇEKLİ VE BÜYÜK ÖLÇEKLİ ÜRETİM ARASINDAKİ (İŞ MÜLKİYETİ İLE KAPİTALİST İŞ DIŞI MÜLKİYET ARASINDAKİ) MÜCADELE

(A) *İmalat sanayiinde küçük ölçekli ve büyük ölçekli sermaye arasındaki mücadele.* Bazen on binden fazla işçi istihdam eden ve muazzam makinelere sahip olan dev fabrikalar her zaman var olmadı. Bu fabrikalar, zanaatkâr üretiminin ve küçük ölçekli sanayinin üzerinde, bunlar tahrip olurlarken gelişerek, dereceli olarak ortaya çıktı. Bu gelişmenin neden meydana geldiğini anlamak için her şeyden önce, özel mülkiyet ve emtia üretiminde, alıcılar için bir mücadelenin, *rekabetin* kaçınılmaz olduğu durumu değerlendirmeliyiz. Bu mücadelede kazanan kimdir? Kazanan, alıcıları kendisine nasıl çekeceğini ve onları rakiplerinden nasıl koparacağını bilen kişidir. Alıcı-

ları çekmenin başlıca yolu emtiaları düşük fiyattan satışa sunmaktır*. Kim düşük fiyattan satabilir? Yanıtlamak zorunda olduğumuz ilk soru budur. Açıktır ki, büyük ölçekli üretici, küçük ölçekli üreticiden veya bağımsız zanaatkârdan daha ucuza satabilir, çünkü büyük ölçekli üretici daha ucuza satın alabilir. Bu bakımdan büyük ölçekli üretimin pek çok avantajı vardır. En önemlisi, büyük ölçekli üretim, daha büyük sermayeyi yöneten işadamının daha iyi makineler tesis edebilmesi ve genelde daha iyi alet ve aygıtlar tedarik edebilmesi gibi bir avantaja sahiptir. Bağımsız zanaatkârın veya küçük patronun bunu başarması çok zordur; çoğunlukla bir elektrik santralına komuta edemez; daha iyi ve daha büyük makineler tesis etmeyi düşünmeye cesaret etmez; onları satın alacak parası yoktur. Küçük kapitalist en iyi makineleri tedarik de edemez. Sonuç olarak,

> Yapılan iş büyüdükçe, teknik daha mükemmel, iş gücü daha ekonomik ve üretim maliyeti daha düşük olur.

Birleşik Devletler ve Almanya'daki büyük fabrikalarda gerçekten bilimsel laboratuarlar vardır. Buralarda, yeni ve gelişmiş yöntemler sürekli olarak keşfediliyor. Böylece bilim sanayie bağlanmıştır. Böyle bir laboratuarda yapılan keşifler, laboratuarın bağlı olduğu girişimin sırları olarak kalır ve yalnızca o girişime kâr sağlar. Küçük ölçekli üretim ve el üretiminde tek bir işçi üretimin neredeyse bütün aşamalarını yürütür. Öte yandan, sayısız işçinin istihdam edildiği makine üretiminde, bir işçi sadece bir aşamadan, ikinci bir işçi ikinci bir aşamadan, üçüncüsü, üçüncü bir aşamadan vb. sorumludur. Böylelikle, *emeğin bölünmesi* olarak bilinen sistem altında iş daha hızlı yapılır. Bu sistemin ne kadar büyük avantaj sağladığı bazı Amerikalı araştırmacılar tarafından

---

* Savaş öncesi günlerden söz ediyoruz. Savaşın yıkıcı etkileri sayesinde, şimdilik satıcılar alıcıların peşinde koşacak yerde, alıcılar satıcıların peşinde koşuyor.

1898 yılında açıklandı. İşte sonuçlar. *On pulluk imalatı.* El emeği ile: 11 ayrı işlem yapan 2 işçi, 1180 saat çalıştı ve 54 dolar aldı. Makine ile: 97 işlem yapan 52 işçi (işçi sayısı arttıkça işlem sayısı artıyor) 37 saat 28 dakika çalıştı ve 7.90 dolar aldı. (Görüyoruz ki, zaman muazzam ölçüde azalıyor ve emeğin maliyeti çok daha düşük oluyor.) *100 adet dişli saat çarkı imalatı.* El emeği ile: 14 işçi, 453 işlem, 341.866 saat, 80.82 dolar. Makine ile: 10 işçi, 1088 işlem, 8343 saat, 1.80 dolar. *500 yarda kumaş imalatı.* El emeği: 3 işçi, 19 işlem, 7534 saat, 135.6 dolar. Makine: 252 işçi, 43 işlem, 84 saat, 6.81 dolar. Pek çok benzer örnek verilebilir. Ayrıca, küçük imalatçılar ve el işçileri bu üretim dallarının üstesinden gelemezler, çünkü bu dallar için yüksek düzeyde gelişmiş mekanik teknik esastır. Örneğin, lokomotif tertibatı ve zırhlı gemi imalatı; kömür madenciliği vb.

Büyük ölçekli üretim ekonomileri her yönde etkiler: İnşaatlar, makineler, ham maddeler, aydınlatma ve ısıtma, emeğin maliyeti, artık ürünlerin kullanılması vb. Farzedelim ki, bin adet küçük atelye var ve bir de, bütün bu atelyelerin bir arada ürettikleri kadar emtia üreten bir büyük fabrika var. Tek bir büyük fabrika inşa etmek bin adet küçük atelye kurmaktan çok daha kolaydır. Atelyelerde ham maddeler daha çok ziyan edilerek kullanılacak; büyük fabrikada aydınlatma ve ısıtma çok daha kolay olacak; fabrika, genel denetim, temizlik, onarım vb. gibi meselelerde avantaj sağlayacaktır. Bir sözcükle büyük fabrika her bakımdan tartışmasız olarak bir ekonomi, bir tasarruf sağlayacaktır.

Büyük ölçekli sermaye ham maddelerin ve üretim için gerekli olan her şeyin satın alınmasında da avantajlıdır. Toptan alıcı daha ucuza alır ve mallar daha kaliteli olur. Ayrıca büyük fabrika sahibi pazarı daha iyi tanır, nereden ucuz alacağını daha iyi bilir. Aynı şekilde, küçük girişim satıcı olarak pazara girdiği zaman da daima dezavantajlıdır. Sadece

büyük ölçekli üretici nereden ucuza alacağını daha iyi bildiği için değil (bu üreticinin, bu amaçla dolaşan gezici görevlileri vardır; işini karşılıklı ilişki içinde yürütür; daima çeşitli emtialar ile ilgili haberler alır; neredeyse bütün dünyaya yayılmış ticarî bağlara sahiptir): buna ek olarak, büyük ölçekli üretici *beklemeye* tahammül edebilir. Örneğin, ürününün fiyatı çok düşük ise, fiyatın yükselmesini beklerken ürünü depoda tutabilir. Küçük üretici bunu yapamaz. Günü gününe yaşar. Ürününü satar satmaz aldığı parayı doğrudan harcamalarda kullanmaya başlar. Elinde ihtiyacından fazla para olmaz. Bu nedenle, istese de istemese de satmak zorunda kalır, aksi halde açlıktan ölecektir. Bunun küçük üretici için büyük bir dezavantaj olduğu açıktır.

Belirtmek gereksiz ki, geniş ölçekli üretim *kredi* meselesinde ek bir avantajdan yararlanır. Bir büyük girişimci acilen paraya ihtiyaç duyarsa, bunu sağlayabilir. Bankalar «sağlam» bir firmaya görece düşük faiz ile daima ödünç para vereceklerdir. Fakat küçük üreticiye hemen hemen hiç kimse kredi vermeyecektir. Küçük üretici eğer borç alabilirse, kendisinden muazzam faiz talep edilecektir. Böylece küçük üretici kolayca tefecilerin eline düşer.

Büyük ölçekli girişime bağlı olan bütün bu avantajlar kapitalist toplumda küçük ölçekli üreticinin neden hep batmak durumunda olduğunu açıklar. Büyük ölçekli sermaye küçük üreticiyi ezer, onun müşterilerini alır, onu iflâs ettirir, böylece küçük üretici proletaryanın saflarına düşer veya başıboş biri haline gelir. Kuşkusuz, pek çok durumda küçük patron hayata asılmaya devam eder. Umutsuzca savaşır, kendi eliyle iş yapar, işçilerini ve ailesini bütün güçleri ile çalışmaya zorlar; fakat sonunda işini büyük kapitaliste teslim etmek zorunda kalır. Pek çok durumda, bağımsız bir patron gibi görünen kişi gerçekte tamamen büyük ölçekli sermayeye bağımlıdır, onun hesabına çalışır ve izin almadan tek bir adım bile ata-

maz. Küçük üretici sıklıkla tefecinin tuzaklarına yakalanır. Görünüşte bağımsızdır, ama gerçekte tefeci denilen o örümcek için çalışır. Diğer durumlarda, hesabına çalıştığı dükkâna bağımlıdır. Sonunda, bağımsız görünse de büyük dükkânın sahibi olan kapitalistin hizmetinde bir ücretli işçi haline gelir. Kapitalistin ona ham madde, bazen alet sağladığı da olur. Rusya'da ev endüstrisinde çalışanların pek çoğu bu durumdadır. Böyle durumlarda, son derece açıktır ki, ev işçisi sermayenin bir uydusu haline gelmiştir. Sermayeye boyun eğmenin bir diğer biçimi küçük tamir atelyeleridir. Bunlar, büyük bir işin çevresinde, tıpkı büyük bir binanın duvarındaki vidalar gibi gruplaşırlar. Bağımsızlıkları sadece görünüştedir. Bazen, bir imalat veya ticaret dalından çıkarılan, küçük patronların, bağımsız zanaatkârların, ev işçilerinin, satıcıların veya küçük kapitalistlerin, büyük ölçekli sermayenin daha az güçlü olduğu bir başka dala girdiğini görürüz. Bu şekilde iflâs etmiş kişiler, pek çok durumda, küçük satıcı, tezgâhtar vb. haline gelirler. Böylece büyük ölçekli sermaye her yerde adım adım küçük üretimin yerini alma eğilimi gösterir. Her biri binlerce ya da on binlerce işçi istihdam eden dev girişimler ortaya çıkar. Kendi işine sahip kişi ortadan kayboluyor. Onun yerini büyük ölçekli sermaye alıyor.

Rusya'da küçük ölçekli üretimin zayıflamasına örnek olarak ev işçilerini ele alalım. Bunların, kürkçüler, sepet örücüleri gibi bazıları, kendi ham maddeleri ile çalışırlar ve ürünlerini kim alırsa ona satarlardı. Zamanla ev işçisi belirli bir kapitalist için çalışmaya başladı. Moskova'da, şapka, oyuncak, fırça vb. yapımcılarına olan budur. Bir sonraki aşamada, ev işçileri ham maddeleri kendi işverenlerinden alırlar ve böylece ona esir olurlar (Pavlovsk ve Burmakino'nun çilingirleri gibi). Nihayet, işveren ev işçisine parça başı oranlarla ödeme yapar (Tver'in nalcıları, Kimriy'in çizmecileri, Makarieff'in hurufat kalıpçıları, Pavlovo'nun bıçakçıları). El tezgâhı dokumacıları benzer biçimde köleleştirilmişlerdir. *İngiltere'-*

de tükenmekte olan küçük ölçekli üretim sistemine, çok kötü koşullardan ötürü «ter döküçü sistem» denirdi. *Almanya*'da 1882-1895 döneminde, küçük girişimlerin sayısı % 8.6 azaldı; orta büyüklükte girişim sayısı (6 ile 50 işçi istihdam edenler) % 64.1 arttı; ve büyük girişimlerin sayısı % 90 arttı. 1895'den beri orta büyüklükteki önemli sayıda girişim ezilmiştir. *Rusya*'da fabrika sisteminin ev endüstrisi üzerindeki zaferi oldukça hızlı gerçekleşti. Tekstil sanayii (dokumacılık) Rusya'da en önemli imalat dallarından biridir. Pamuk endüstrisinde meydana gelen değişimleri ele alır ve fabrika işçilerinin sayısını ev işçilerinin sayısı ile karşılaştırırsak, fabrika sisteminin ev endüstrisini nasıl hızla ortadan kaldırdığını görebiliriz. Sayılar şöyledir:

Yıllar	*Fabrika işçileri sayısı*	*Ev işçileri sayısı*
1866	94.566	66.178
1879	162.691	50.152
1894-5	242.051	20.475

1866 yılında pamuk fabrikalarında dokumacı olarak çalışan her yüz işçiye karşılık, evde çalışan 70 dokumacı vardı; 1894-95 yıllarında, her yüz fabrika işçisine karşılık sadece 8 ev işçisi vardı. Rusya'da büyük ölçekli üretimin gelişmesi olağanüstü hızlı oldu, çünkü yabancı sermaye bu üretimin doğrudan örgütlenmesini üstlendi. 1902 yılında, büyük girişimler bütün Rus sanayi işçilerinin yaklaşık yarısını (% 40) istihdam ediyordu.

1903'de Avrupa Rusyası'nda, yüzden fazla işçi istihdam eden fabrikaların sayısı bütün fabrika ve atelyelerin % 17'sini buluyor; ve fabrika ve atelyelerde çalışan işçilerin toplam sayısının % 76.7'si bu büyük fabrikalarda çalışıyordu.

Büyük ölçekli üretimin bütün dünyada kazandığı zafer küçük üreticilerin büyük acılar çekmelerine neden olur. Bazı durumlarda bütün meslekler yok olur ve bölgelerdeki nüfus tamamen boşalır (örneğin, Almanya'da Silezya dokumacıları, Hintli dokumacılar, vb.).

(B) *Tarımda küçük ölçekli ve büyük ölçekli sermaye arasındaki rekabet.* Küçük ölçekli ve büyük öl-

çekli üretim arasında sanayide devam eden mücadelenin aynısı kapitalizm altındaki tarımda da meydana gelir. Fabrikadaki kapitalist gibi kendi mülkünü yöneten toprak sahibi; hırslı ve faizci zengin köylü; orta köylü; çoğu kez toprak sahibi veya zengin köylünün verdiği işi kabul eden yoksul köylü; ve tarım emekçisi - bu tarımsal seriyi, büyük kapitalist, küçük kapitalist, bağımsız zanaatkâr, ev işçisi ve ücretli işçiden oluşan sanayi serisi ile karşılaştırabiliriz. Şehirde olduğu gibi kırsal kesimde de, geniş mülkler küçük mülklere kıyasla avantaja sahiptir.

Büyük bir çiftlikte modern yöntemler kullanmak görece kolaydır. Tarım makineleri (elektrikli ya da buharlı pulluklar, biçer döverler, biçer bağlar makineler, mibzerler, harman dövme makineleri, bunların buharlı olanları vb.) küçük çiftçinin ulaşamayacağı kadar uzaktadır. Bağımsız zanaatkâr küçük atelyesinde pahalı makineler tesis edemez; bunların karşılığını ödeyecek parası yoktur; satın alması halinde bile böyle bir makineyi yeterince değerlendiremez. Aynı şekilde köylü bir buharlı pulluk alamaz, çünkü, parası olsa bile bir buharlı pulluk onun için kullanışlı olmaz. Böyle büyük bir makine, kârlı kullanım için, geniş bir toprak parçasını gerektirir; kümese bile yer olmayan bir toprak parçası üzerinde beş para etmez.

> Makine ve aletlerin etkin kullanımı ekime açılan toprağın alanına bağlıdır. Bir beygir sabanının tam kullanımı için 30 hektar toprak gerekir. Bir beygir sabanından tam olarak yararlanmak için 30 hektar toprağa; bir mibzer, biçer döğer ve harman makinesini bir araya getiren bir set için yaklaşık 70 hektar; bir buharlı harman makinesi için yaklaşık 250 hektar; bir buharlı pulluk için yaklaşık 1000 hektar toprağa ihtiyacımız vardır. Yakın zamanlarda, elektrik gücü ile işleyen makineler tarımda kullanılmaktadır; bunlar için de büyük ölçekli çiftçilik zorunludur.

Sulama yapmak, bataklıkları kurutmak, tarlaya drenaj sağlamak (yüzeyde kalan suyu nakletmek için

tarlalara toprak boru döşenmesi), hafif demiryolu kurmak vb., kural olarak, ancak büyük ölçekli çiftçilikte uygulanabilir. İmalat sanayiinde olduğu gibi tarımda da işin büyük ölçekli yapıldığı yerde, alet ve makinelerden, malzemelerden, emek gücünden, yakıt, aydınlatma vb.den tasarruf ederiz.

Büyük ölçekli çiftçilikte, desiyatin başına, tarlalar arasında daha az boş alan, daha az çalı duvar, hendek ve çit olacak; bu boş alanlarda daha az tohum kaybı olacaktır.

Bundan başka, büyük bir çiftliğin sahibi uzman tarımcılardan yararlanır ve toprağını tamamen bilimsel yöntemler ile işler.

Ticaret ve kredi meselelerinde, sanayie uygulanan tarıma da uygulanır. Büyük ölçekli çiftçi pazarı daha iyi tanır, uygun fırsatları kollayabilir, ihtiyacı olan her şeyi daha ucuza satın alabilir ve daha iyi fiyattan satabilir. Küçük rekabetçinin yapabileceği bir tek şey kalır; var gücüyle mücadele eder. Küçük ölçekli tarım ancak aşırı emek ile, ihtiyaçların kısıtlanması, yarı açlık ile birlikte varlığını sürdürebilir. Ancak böylece kendini kapitalizm altında koruyabilir. Ağır vergilerden daha kötü etkilenir. Kapitalist Devlet küçük mülk sahibini ezici bir yükün altında bırakır. Çarlık vergilerinin köylü için ne anlama geldiğini hatırlamak yeter - «Verginizi ödeyene kadar, sahip olduğunuz her şeyi satın.»

Genelde küçük ölçekli üretimin tarımda imalat sanayiinde olduğundan daha dayanıklı olduğu söylenebilir. Şehirlerde, bağımsız zanaatkârlar ve diğer küçük ölçekli üreticiler genellikle daha çabuk iflâsa sürüklenirler, fakat bütün ülkelerin kırsal kesimlerinde köy çiftliği daha dayanıklı olduğu için varlığını sürdürür. Bununla birlikte, kırsal kesimde de çoğunluğun yoksullaşması daha hızlı gelişir, ancak burada ortaya çıkan sonuçlar şehirlerdeki kadar göze batmaz. Bazen toprak miktarı bakımından çok küçük olan bir tarımsal girişimin büyük iş yaptığı görülür. Bunun

nedeni toprağa fazla sermayenin yatırılması, çok sayıda işçinin istihdam edilmesidir. Bu örnek büyük şehirlerin yakınındaki pazar bahçelerine uygulanır. Öte yandan, bazı durumlarda, bağımsız küçük üretici gibi görünen kişiler genellikle ücretli işçi durumundadırlar; bazen komşu çiftliklerde istihdam edilirler, bazen mevsimlik işler için başka yerlere gider, bazen de şehirlerde çalışırlar. Bağımsız zanaatkârların ve ev işçilerinin başlarına gelenler bir bakıma bütün ülkelerdeki köylülerin de başlarına gelir. Bunların pek azı «Kulak» olur (mülklerini arttıran içki satıcıları, tefeciler, zengin köylüler). Bunların bazıları bulundukları yerde mücadeleye devam etmeye çalışırlar. Diğerleri sonunda iflâs ederler, ineklerini ve binek atlarını satarlar, «atsız adamlar» haline gelirler; nihayet, toprak parçası da elden gider ve topraksız adam ya şehre yerleşir ya da bir tarım emekçisi olarak hayatlarını sürdürürler. «Atsız adam» ücretli işçi olur, oysa kulak, işçi kiralayan zengin köylü bir toprak sahibi ya da bir kapitalist haline gelir.

Böylece tarımda büyük miktarda toprak, alet, makine, sığır, at vb. kapitalist toprak sahiplerinden oluşan küçük bir grubun eline geçer, milyonlarca köylü bunlara bağımlı olur.

> Kapitalist sistemin diğer yerlerden çok daha tam olarak geliştiği *Birleşik Devletler*'de fabrika gibi çalışan büyük mülkler vardır. Ve fabrikalarda olduğu gibi bu çiftliklerde de tek bir ürün çıkarılır. Çilekten veya dev meyva ağaçlarından başka bir şey yetiştirilmeyen dev tarlalar, makine ile işlenen muazzam buğday tarlaları, dev kümesler olabilir. Tarımsal üretimin pek çok dalı birkaç elde toplanır. Böylelikle, örneğin, bir «tavuk kralı» (tavuk besiciliğini az ya da çok kendi elinde toplamış bir kapitalist) ortaya çıkar veya bir «yumurta kralı» vb.

15. PROLETARYANIN BAĞIMLI KONUMU; YEDEK İŞ GÜCÜ ORDUSU; KADIN EMEĞİ VE ÇOCUK EMEĞİ

Kapitalizmde nüfus kitlesi artan miktarlarda ücretli işçiye dönüşür. İflâs etmiş zanaatkârlar, ev işçileri, köylüler, tacirler, küçük kapitalistler - tek kelime ile bordadan aşağı atılanlar, büyük sermaye tarafından aşağı itilenler, proletaryanın saflarına düşerler. Servet ne kadar birikir ve kapitalistlerden oluşan küçük bir grubun eline geçerse, halk kitleleri de o kadar bu kapitalistlerin ücretli köleleri haline gelir.

Orta tabaka ve sınıfların sürekli yok olması nedeni ile işçi sayısı daima sermayenin ihtiyaç duyduğu miktarları aşar. Bu nedenle kapitalizm işçilerin elini ayağını bağlar. İşçi kapitalist için çalışmak zorundadır. Eğer çalışmayı reddederse işveren onun yerine yüz tane işçi bulabilir.

Fakat sermayeye olan bu bağımlılığın, nüfusun yeni ve daima yeni tabakasının iflâsının yanı sıra bir başka nedeni vardır. Sermayenin işçiler üzerindeki egemenliği, kapitalistin fazla işçileri sürekli olarak sokağa bırakması ve onları bir yedek iş gücü haline getirmesi yolu ile gittikçe daha da güçlenir. Bu nasıl olur? Şöyle olur. Gördük ki, her fabrika sahibi üretimin maliyetini azaltmaya çalışır. Bu nedenle sürekli olarak yeni makineler tesis eder. Fakat makine genellikle emeğin yerini alır, işçilerin bir kısmını gereksizleştirir. Yeni makinelerin kullanılması bazı işçilerin işten çıkarılacağı anlamına gelir. O zamana kadar fabrikada istihdam edilenler arasında yer alan belirli sayıda işçi işten atılacaktır. Ne var ki, yeni makineler şu ya da bu üretim kolunda sürekli olarak kullanıldığı için, *kapitalizmde daima işsizliğin var olması* gerektiği açıktır. Kapitalist herkese iş sağlamak veya herkese mal tedarik etmekle ilgilenmez; onun amacı artan kârı güvence altına almaktır. Kuş-

ku yok ki, bu durumda kapitalist kendisi için önceki kadar üretemeyen işçiyi işten çıkaracaktır.

Aslında bütün kapitalist ülkelerde her büyük kentte dev sayılarda istihdam edilmemiş işçi görürüz. Bu işsiz saflarında iş aramak için dünyanın öteki ucundan gelmiş Çinli ve Japon işçileri, iflâs etmiş köylüleri buluruz. Gene bunların arasında metal işçileri, matbaa ve tekstil işçileri buluruz. Bunlar, yıllarca fabrikalarda çalışmışlar ve yeni makinelerin işe sokulması yüzünden atılmışlardır. Bunlar hep birlikte sermaye için bir yedek emek gücü arzını, Marx'ın *yedek iş gücü ordusu* dediği şeyi oluştururlar. Bu yedek iş gücü ordusunun varlığı, süreli işsizlik sayesinde işçi sınıfının bağımlılığı ve tabiyeti sürekli olarak artar. Yeni makinelerin yardımı ile sermaye, işçilerin bazılarından daha fazla altın çıkarabilmekte, bu arada diğerleri, fazla işçiler sokaklara atılmaktadırlar. Fakat bu sokaklara atılanlar kapitalistin elinde işte kalanları düzen içinde tutmak için bir cezalandırma aracı bir kırbaç oluşturur.

> Yedek sanayi ordusu tam bir vahşileşme, yoksulluk, açlık, ölüm ve hattâ suç örnekleri oluşturur. Yıllarca işten atılmış durumda kalan kişiler yavaş yavaş içkiye alışır, aylaklar, serseriler, dilenciler vb. haline gelirler. Büyük kentlerde - Londra, New York, Hamburg, Berlin, Paris - sadece bu işsizlerin oturdukları semtler vardır. Moskova bakımından, Hitrof Pazarı benzer bir örnek oluşturur. Burada gördüğümüz artık proletarya değil, çalışmayı unutmuş kişilerden oluşan yeni bir tabakadır. Kapitalist toplumun bu ürünü *lumpenproletarya* (aylak proletarya) olarak bilinir.

Makine kullanımı aynı zamanda *kadın emeği* ve *çocuk emeğ*inin istihdam edilmesine yol açar. Bunlar daha ucuzdurlar ve bu nedenle kapitalist için daha kârlı olurlar. Eski günlerde, makine kullanımından önce özel beceri üretim işi için gerekli idi ve bazı durumlarda uzun süreli çıraklık kaçınılmazdı. Bazı makineler çocuklar tarafından bile kullanılabiliyor;

bütün yapılan iş aşınma aşırı hale gelene kadar kolu ya da bacağı hareket ettirmekten ibarettir. Makinelerin keşfinden sonra kadın ve çocuk emeğinin daha geniş çapta kullanılmasının nedeni budur. Kadınlar ve çocuklar kapitalist baskıya erkek işçilerden daha az direnirler. Daha bağımlı olurlar, daha kolay korkutulurlar; rahibe inanmaya daha fazla hazırdırlar ve yetkili kişilerin kendilerine söyledikleri her şeyi kabul ederler. Bu nedenle fabrika sahibi sık sık erkek işçileri kadın işçiler ile değiştirir ve küçük çocukları kanlarını altın kâr zincirine aktarmaları için zorlar.

1903 yılında her türden (yani sadece kol emekçisi değil) kadın işçi sayısı şöyle idi: Fransa, 6 800 000; Almanya, 9 400 000; Avusturya-Macaristan, 8 200 000; İtalya, 5 700 000; Belçika, 930 000; ABD, 8 000 000; İngiltere ve Wales, 6 000 000. Rusya'da kadın işçi sayısı sürekli olarak arttı. 1900'de bütün fabrika işçilerinin % 25'i kadın işçilerden oluşuyordu; 1908'de sayıları % 31'e çıktı; 1912'de % 45'e. Bazı üretim dallarında kadınlar sayıca erkeklerden çoktur. Örneğin Tekstil sanayiinde, 1912 yılında 870 000 işçinin 453 000'i kadın idi - yarıdan fazla, % 52'nin üstünde. Savaş sırasında kadın işçilerin sayısı muazzam miktarlarda arttı.

Çocuk emeğine gelince, yasaklamalara rağmen bu emek pek çok yerde artıyor. Kapitalist gelişmenin ileri olduğu ülkelerde, örneğin ABD'de her yerde çocuk emeği ile karşılaşılıyor.

Bu durum işçi sınıfı ailesinin parçalanmasına yol açar. Eğer anneler ve çoğu zaman çocuklar da, fabrikaya giderlerse aile hayatı kalır mı?

Bir kadın fabrikaya girip ücretli işçi haline geldiğinde zaman zaman tıpkı bir erkek gibi işsizliğin bütün zorlukları ile yüz yüze gelir. Kapitalist ona da kapıyı gösterir; o da yedek sanayi ordusunun saflarına katılır; tıpkı bir erkek gibi ahlâkî düşkünlüğe uğrayabilir. Bununla bağlantılı olarak *fahişelik* ile karşılaşırız. Kadın kendini sokakta ilk gelene sattığı

zaman olan budur. Yiyecek bulamayan, işi olmayan, her yerden kovulan, işi olsa bile ücreti çok düşük olan kadın kazanç sağlamak için vücudunu satmak zorunda kalabilir. Bu yeni ticaret bir süre sonra alışkanlık haline gelir. Böylece profesyonel fahişeler kastı ortaya çıkar.

> Büyük şehirlerde çok sayıda fahişe bulunur. Hamburg ve Londra gibi kentlerde bu talihsizlerin sayısı on binlere ulaşır. Sermaye kapitalist anlayış ile büyük genelevler örgütleyerek bu kadınları bir kâr ve zenginlik kaynağı olarak kullanır. Uluslararası alanda geniş bir beyaz köle ticareti vardır. Arjantin şehirleri bu trafiğin merkezleri olarak kullanılır. Özellikle iğrenç olan, bütün Avrupa ve Amerika şehirlerinde artış gösteren çocuk fahişeliğidir.

Kapitalist toplumda, daha iyi makineler keşfedildikçe, daha büyük fabrikalar inşa edildikçe ve emtiaların miktarı arttıkça doğal bir sonuç olarak kapitalist baskı artar, yedek sanayi ordusu daha alçalır ve yoksullaşır ve işçi sınıfının kendisini sömürenlere bağımlılığı artar.

Eğer özel mülkiyet olmasaydı, eğer her şey kooperatif olarak mülk edinilseydi, çok farklı bir durum ortaya çıkardı. O zaman insanlar çalışma gününü kısaltırlar, güçlerini idareli kullanırlar, toprağı ekonomikleştirirler, boş zamandan yararlanırlardı. Kapitalist makineleri işe soktuğu zaman sadece kârını düşünür; iş gününü azaltmayı düşünmez; bunu yapması halinde sadece kayba uğrayacaktır. Kapitalist makineleri insanları kurtarmak için değil, onları köleleştirmek için kullanır. Kapitalizm geliştikçe sermayenin gittikçe daha artan bir bölümü makinelere, muazzam binalara, dev donanımlara vb. ayrılır. Öte yandan emeğin ücretine ayrılan sermaye bölümü gittikçe küçülür. Eski günlerde, el emeği hâlâ geçerli iken dokuma tezgâhlarına ve diğer takımlara yapılan harcamalar önemsizdi; neredeyse bütün sermaye harcamaları ücretli emek üzerine idi. Şimdi tam tersine çok daha bü-

yük bir bölüm binalara ve makinelere ayrılıyor. Sonuçta, çalışan ellere duyulan talep proleterlerin sayısındaki artışı karşılamıyor ve kapitalizmin iflâs ettirdiği kişilerin akışını özümlemeye yetmiyor. Kapitalizmde teknik ilerledikçe sermaye işçi sınıfını daha vahşice eziyor; çünkü sermaye iş bulmayı güçleştiriyor, yaşamayı gittikçe daha da zorlaştırıyor.

16. ÜRETİM ANARŞİSİ; REKABET; KRİZLER

İşçi sınıfının sefaleti imalat tekniğinin gelişmesi sonucunda sürekli olarak artar. Kapitalizm altında bu gelişme, herkese yarar sağlayacak yerde sermayeye artan kâr, pek çok işçiye işsizlik ve iflâs getirir. Ne var ki, artan sefaletin başka sebepleri de vardır.

Kapitalist toplumun çok kötü biçimde yapılandırıldığını öğrenmiş bulunuyoruz. Özel mülkiyet ağırlığa sahiptir ve herhangi bir plan yoktur. Her bir fabrika sahibi kendi işini diğerlerinden bağımsız olarak yürütür. Müşteriler uğruna rakipleri ile mücadele eder, onlarla «rekabete girer».

Kapitalizm geliştikçe bu mücadele zayıflar mı, yoksa şiddetlenir mi? Burada ortaya çıkan soru budur.

İlk bakışta mücadelenin zayıfladığı görülebilir. Gerçekte, kapitalistlerin sayısı sürekli olarak azalır; büyük balık küçük balığı yutar. Eskiden on binlerce girişimci birbiri ile savaşır ve rekabet ederken, şimdi birbiri ile rekabet eden daha az kişi olduğuna göre, rekabetin de daha az şiddetli olacağı düşünülebilir. Fakat gerçekte böyle değildir. Tam tersi geçerlidir. Birbiri ile rekabet eden daha az kişi olduğu doğrudur. Fakat bunların her biri, erken bir aşamadaki rakiplerden muazzam ölçüde daha güçlü hale gelmiştir. Aralarındaki mücadele daha az değil daha çok, daha kibarca değil, daha şiddetlidir. Eğer bütün dünyayı sadece birkaç kapitalist yönetiyor olsa

idi, bu kapitalist hükümetler birbirleri ile savaşırlardı. Uzun dönemde olan da budur. Günümüzde mücadele kapitalistlerden oluşan muazzam gruplar arasında, onların ayrı ayrı devletleri arasında sürüyor. Ayrıca birbirleri ile, sadece fiyat rekabet araçları ile değil, aynı zamanda silâhlı güç araçları ile savaşıyorlar. Bu nedenle kapitalizm geliştikçe rekabetin ancak rekabet edenlerin sayıları bakımından azaldığı söylenebilir; diğer bakımlardan rekabet sürekli olarak daha şiddetli ve daha yıkıcı olmaktadır*.

Kriz terimi ile ortaya çıkan ve ele alınması gereken bir olgu daha vardır. Nedir bu krizler? Gerçek yapıları nedir? Mesele şu şekilde konulabilir. Güzel bir gün, çeşitli emtiaların aşırı miktarlarda üretildiği görülür. Fiyatlar düşer, fakat mal stokları eritilemez. Depolar ağzına kadar her türlü mal ile doludur, fakat satış yoktur. Müşteriler yetersizdir. Belirtmek gereksiz ki, çok sayıda aç işçi vardır, fakat ellerine geçen para azdır ve her zamanki kadar bile alışveriş yapamazlar. İşte o zaman felâket başlar. Belirli sanayi kollarında küçük ve orta büyüklükteki işler önce iflâs ederler ve kapanırlar; daha büyük girişimlerin iflâsı ardından gelir. Fakat bir üretim dalı bir başka üretim dalından emtia satın almakta, bu ikincisi de bir üçüncüsünden satın almaktadır. Örneğin terziler kumaşı kumaş yapımcılarından satın alırlar, kumaş yapımcıları da eğirme işlemi yapanlardan yün satın alırlar. vb. Terziler felâkete uğrarlar ve sonuçta kumaş yapımcılarının müşterisi kalmaz. Bu kez kumaş yapımcıları iflâs ederler ve onların iflâsı yün sağlayan firmaları etkiler. Fabrikalar ve atelyeler kapılarını kaparlar, on binlerce işçi sokaklara atılır, işsizlik görülmemiş boyutlarda artar, işçilerin hayatı daha da zorlaşır. Ancak bol miktarda emtia vardır. Depolar ağzına kadar doludur. Savaştan önce bu sürekli oluyordu. Sanayi gelişir; imalatçıların işleri bü-

* Ayrıntılar için bk. emperyalist savaşlar ile ilgili bölüm.

yük bir hızla çalışır. Bütün bunlar ansızın durur; ardından sefalet ve işsizlik gelir ve iş durur. Bir süre sonra iyileşme başlar; yeniden bir aşırı faaliyet dönemi gelir; daha sonra bunu yeni bir çöküş izler. Çevrim sürekli tekrarlanır.

Servetin orta yerinde insanları yoksul düşüren bu saçma durumu nasıl açıklayabiliriz?

Bu soruyu yanıtlamak kolay değildir. Fakat yanıtlamak zorundayız.

Kapitalist toplumda bir üretim kargaşasının, ya da anarşisi diyelim, hüküm sürdüğünü öğrenmiş bulunuyoruz. Her fabrika sahibi, her girişimci, kendisi için, kendi sorumluluğunda ve riski göze alarak üretir. Bu koşullarda doğal sonuç eninde sonunda çok sayıda emtianın üretilmesidir. Aşırı üretim vardır. Emtia üretimi değil de mal üretimi olduğu zaman, yani, üretim pazar için yapılmadığı zaman, aşırı üretim tehlikesi yoktu. Emtia üretiminde durum tam tersinedir. Her imalatçı, daha fazla üretmek için gerekli olan şeyleri satınalmak için, her şeyden önce ürünlerini satmak durumundadır. Eğer belirli bir yerde üretim anarşisi nedeni ile mekanizmada bir duraklama olursa, sorun, bir üretim dalından diğerine hızla yayılır ve böylece evrensel bir kriz başlar.

Bu krizlerin etkisi tahrip edicidir. Büyük miktarlarda mal yok olur. Küçük ölçekli üretimden arta kalanlar adeta bir demir süpürge ile süpürülüp atılırlar. Büyük firmalar bile çoğu kez iflâs ederler.

Bu krizlerin yükünü büyük çapta işçi sınıfı çeker.

Bazı fabrikalar toplu halde kapanır; diğerleri üretimlerini azaltır, yarı süre çalışırlar; bazıları ise geçici olarak kapanır. İşsiz sayısı artar. Yedek sanayi ordusu büyür. Eş zamanlı olarak yoksullukta ve işçi sınıfının ezilmesinde bir artış vardır. Bu krizler sırasında işçi sınıfının genelde zaten kötü olan durumu daha da kötüleşir.

Örneğin, hem Avrupa'yı hem de Amerika'yı, gerçekte bütün kapitalist dünyayı etkileyen 1907-10 krizinin verilerini ele alalım. *Birleşik Devletler*'de sendikalı işsizlerin sayısındaki artış şöyle idi: Haziran 1907, % 8.1; Ekim % 18.5; Kasım, % 32.7 (inşaat sektöründe, % 42; giyim sektöründe, % 43.6; tütün işçileri arasında, % 55). Örgütsüz işçi sayısı da hesaba katılınca, toplam işsiz sayısının daha da büyük olacağını belirtmek gereksiz. *İngiltere*'de 1907 yazında işsizlik oranı % 3.4 ile 4 arasında idi. Bu oran, Kasım'da % 5'e, Aralık'ta % 6.1'e çıktı; Haziran 1908'de % 8.2'ye ulaştı. *Almanya*'da, Ocak 1908'de işsizlik oranı önceki yılın aynı ayına göre iki kat daha fazla idi. Benzer durumlar diğer ülkelerde de gözleniyordu.

Üretimdeki düşüşe gelince, 1907'de 26.000.000 ton olan pik demir üretiminin, 1908'de sadece 16.000.000 ton olduğu söylenebilir.

Kriz zamanlarında emtia fiyatları düşer. Kâr etmek için sabırsızlanan kapitalist kodamanlar üretimin kalitesini düşürmekte duraksamazlar. Brezilya'nın kahve üreticileri fiyatları yüksek tutmak için çuvallar dolusu kahveyi denize döktüler. Şu günlerde bütün dünya kapitalist savaş yüzünden açlıktan ve malların üretilmemesinden çekiyor. Bunlar savaş felâketine yol açan kapitalizmin sonuçlarıdır. Barış zamanlarında kapitalizm her yanı tıkabasa ürünle doldurdu. Ne var ki, bu durumun işçilere yararı olmadı. Cepleri boştu. Bolluk işçilere sebep olduğu bütün kötülükler ile birlikte işsizlikten başka şey getirmedi.

17. KAPİTALİZMİN VE SINIFIN GELİŞMESİ. SINIF MÜCADELESİNİN ŞİDDETLENMESİ

Kapitalist toplumun iki temel çelişkiden, iki temel hastalıktan etkilendiğini gördük. İlk planda, kapitalizm «anarşist»tir; örgütten yoksundur. İkinci planda, kapitalizm karşılıklı olarak düşman iki toplumdan (sınıflar) oluşur. Gene gördük ki, kapitalizm geliştikçe, ifadesini rekabette bulan üretim anarşisi git-

tikçe artan çekişmelere, karışıklıklara ve iflâslara yol açar. Toplumun dağılması, azalmak bir yana, aktüel olarak artıyor. Bütün bu durum toplumun iki bölüme, sınıflara ayrılmasından çıkıyor. Kapitalizm geliştikçe, bu ayrılma, sınıflar arasındaki bu çatlak da artmaya devam eder. Bir yanda kapitalistlerin, dünyanın bütün zenginlerinin sınıfı toplanır; öte yanda, sefalet, acı ve gözyaşından oluşan ezilen sınıflar vardır. Yedek sanayi ordusu, alçalmış ve vahşileşmiş bireylerden oluşan, aşırı yoksulluk yüzünden ezilmiş bir tabaka doğurur. Fakat işlerini kaybetmeyenler bile hayat tarzları bakımından kapitalistlerden keskin biçimde ayrılırlar. Proletaryanın burjuvajziden farklılaşması sürekli artar. Eskiden daha az sayıda kapitalist vardı ve bunların çoğu işçiler ile yakın ilişkilere sahipti; işçilerden biraz daha iyi yaşarlardı. Günümüzde durum çok farklıdır. Sermayenin lordları geçmişte kimsenin hayal edemeyeceği şekilde yaşarlar. Kapitalist gelişme sırasında işçilerin hayat standartlarının iyileştiği doğrudur. Yirminci yüzyılın başlarına doğru ücretlerde genel bir artış oldu. Fakat aynı dönemde kapitalistlerin kârları çok daha hızlı arttı. Günümüzde çalışan kitleler ile kapitalist sınıf arasında büyük bir uçurum açılmıştır. Artık kapitalistler tamamen farklı bir hayat sürüyorlar. Hiçbir şey üretmiyorlar. Kapitalizm geliştikçe olağanüstü zengin kapitalistlerden oluşan küçük bir grubun pozisyonu daha da yükselir ve bu taçsız krallar ile köleleştirilmiş milyonlarca proleter arasındaki uçurum daha da derinleşir.

İşçi ücretlerinin genellikle yükseldiğini, fakat kârların daha da hızlı arttığını ve bu nedenle iki sınıf arasındaki uçurumun genişlediğini belirttik. Ne var ki, yirminci yüzyılın başından itibaren ücretler yükselmemiş, düşmüştür; gene aynı dönemde kârlar daha önce görülmemiş düzeyde artmıştır. Dolayısıyla son yıllarda toplumsal eşitsizlikte olağanüstü hızlı bir artış olmuştur.

Sürekli büyüyen bu toplumsal eşitsizliğin er ya

da geç işçiler ile kapitalistler arasında bir çatışmaya yol açacağı son derece açıktır. Eğer iki sınıf arasındaki zıtlık azalıyor olsaydı, eğer işçilerin hayat koşulları kapitalistlerinkine yaklaşıyor olsaydı, bu durumda kuşkusuz, bir «yeryüzünde barış ve iyilik» rejimi bekleyebilirdik. Ne var ki, gerçekte olan, işçinin her geçen gün kapitaliste biraz daha yaklaşacak yerde, ondan gittikçe daha fazla uzaklaşmasıdır. Bunun kaçınılmaz sonucu, proletarya ile burjuvazi arasındaki sınıf savaşının sürekli şiddetlenmesidir.

> Burjuva teorisyenler bu görüşe pek çok itiraz yöneltirler. Onlar, kapitalist toplumda işçi sınıfının içinde bulunduğu durumun sürekli iyileştiğini göstermek isterler. Sağ kanat sosyalistler de aynı şarkıyı söylerler. Bu iki okulun yazarları, işçilerin gittikçe zenginleştiklerini ve kendilerine geleceğin küçük kapitalistleri olarak bakabileceklerini iddia ederler. Bu tür beklentilerin gerçek olmadığı kanıtlanmıştır. Gerçekte, işçilerin içinde bulundukları durum kapitalistlerinkine kıyasla kesin biçimde kötüleşmiştir. En ileri kapitalist gelişmenin ülkesi olan Birleşik Devletler'den bir örnek verelim. Emeğin satın alma gücünü (yani işçinin satın alabileceği zorunlu malların miktarı) ele alalım. 1890-99 yıllarında yüzde olarak satın alma gücü şöyle oldu: 1890, 98.6; 1895, 100.6; 1900, 103.0; 1905, 101.4; 1907, 101.5. Bu, işçilerin hayat standardının pratikte hiç bir iyileşme kaydetmediği anlamına gelir. 1890'da ortalama işçinin satın aldığı yiyecek, giyim vb. miktarları önceki yıla göre %3'ten fazla artmamıştır. Bu oran işçi ücretinin satın alma gücündeki en yüksek artış idi. Fakat aynı dönemde Amerikalı milyonerler, sanayi kodamanları muazzam kâr yapıyorlardı ve elde ettikleri artık değer miktarı ölçülemeyecek miktarlarda artıyordu. Kapitalist hayat standardı, kapitalist lüks ve kapitalist gelirlere gelince, zaman geçtikçe bunların da arttığı aşikârdır.

Sınıf savaşı burjuvazi ile proletarya arasındaki çıkar çatışmasından kaynaklanır. Bu çıkarlar kurtlar ile kuzuların çıkarları kadar esaslı biçimde bağdaşmazdır.

Açıktır ki, kapitalist için işçileri mümkün olduğu kadar uzun süre çalıştırmak ve onlara mümkün olduğu kadar az para ödemek avantajlı olacaktır; öte yanda, işçiler için minimum saatte maksimum ücret için çalışmak avantajlı olacaktır. Bu nedenle, kuşku yok ki, işçi sınıfının ilk kez ortaya çıkmaya başladığı zamandan bu yana daha yüksek ücretler ve daha az saatler için bir mücadele verilmiş olmalıdır.

Bu mücadele asla kesintiye uğramamış ve asla son bulmamıştır. Ne var ki, ücretlerde önemsiz bir artış için mücadele ile sınırlı da olmamıştır. Kapitalist sistem nerede gelişti ise, emekçi kitleler, bizzat kapitalizme son vermeleri gerektiğini anlamışlardır. İşçiler, bu iğrenç sistemin emeği temel alan adil ve yoldaşça bir sistem ile nasıl yer değiştirebileceğini düşünmeye başladılar. İşçi sınıfının komünist hareketinin kökeni buradadır.

İşçiler verdikleri mücadelede sayısız yenilgi yaşadılar. Ancak kapitalist sistem proletaryanın nihaî zaferini kendi rahminde taşır. Neden? Kapitalizmin gelişmesi geniş halk kitlelerinin proleterleştirilmesini gerektirdiği için. Büyük ölçekli sermayenin zaferi, bağımsız zanaatkârların, küçük tacirlerin ve köylülerin iflâsına yol açar; bunlar ücretli işçilerin saflarını doldururlar. Kapitalist gelişmenin her adımında proletarya sayıca büyür. Masaldaki çok başlı canavar, Hydra gibidir; başlarından bir tanesini keserseniz, yerine on tane baş çıkar. Burjuvazi işçi sınıfının ayaklanmasını bastırdığı zaman, kapitalist sistemi güçlendirmiş olur. Fakat bu kapitalist sistemin gelişmesi küçük mülk sahibi ve köylülerin milyonlarcasını mahveder ve onları kapitalistlerin ayakları altına fırlatıp atar. Bu süreçte proleterlerin, kapitalist sınıfın düşmanlarının sayısı arttı. Fakat işçi sınıfının gücündeki artış sadece sayısal değildi. Ek olarak işçi sınıfı gittikçe daha güçlü biçimde bütünleşmiş hale geldi. Neden böyle oldu? Çünkü kapitalizm geliştikçe büyük fabrikaların sayısında bir artış oldu. Her büyük fab-

rika, duvarlarının arasında bin, bazen on bin kadar işçiyi bir araya getirir. Bu işçiler omuz omuza çalışırlar. Kapitalist patronlarının onları nasıl sömürdüğünü anlarlar. Yan yana çalıştıkları her işçinin dostları, yoldaşları olduğunu anlarlar. Fabrika içinde birleşmiş proleterler iş sırasında güçlerini nasıl birleştireceklerini öğrenirler. Birbirleri ile anlaşmaya daha yatkın hale gelirler. Kapitalizm geliştikçe işçilerin sayısında değil, *işçi sınıfı dayanışmasında* da bir artış olmasının sebebi budur.

Dev fabrikalar ne kadar hızlı yayılır, kapitalizm ne kadar hızlı gelişirse, bağımsız zanaatkârların, ev işçilerinin ve köylülerin iflâsı da o kadar hızlı olur. Milyonlarca insanın yaşadığı dev kentlerin gelişmesi de aynı ölçüde hızlanır. Nihayet büyük şehirlerde görece sınırlı bir alanda muazzam bir insan kitlesi bir araya gelir ve bunların büyük çoğunluğu fabrika proletaryasına mensuptur. Patronlar sınıfını oluşturan, her şeyin sahibi küçük bir grup lüks semtlerde yaşarken, bu kitleler şehrin pis ve dumanlı semtlerine yerleşirler. O küçük grubu oluşturanların sayısı sürekli olarak küçülüyor. İşçiler sayıca durmadan artıyor ve aralarındaki dayanışma gittikçe daha da büyüyor.

Bu koşullar altında, mücadele kaçınılmaz biçimde şiddetini arttırdıkça işçi sınıfının uzun vadede zafere ulaşmaması düşünülemez. Eninde sonunda, burjuvazinin bütün oyunlarına rağmen işçiler, patron sınıf ile şiddetli çatışmaya girecekler, onu tahtından indirecekler, onun soyguncu hükümetini devirecekler ve kendileri için yeni bir düzen, emeği temel alan bir komünist düzen yaratacaklardır. Bu anlamda kapitalizm, kendi gelişimi ile, kaçınılmaz olarak proletaryanın komünist devrimine yol açar.

Proletaryanın burjuvaziye karşı mücadelesi çeşitli biçimler almıştır. Bu mücadele sırasında başlıca üç tip işçi sınıfı örgütü ortaya çıktı. Öncelikle, işçileri meslek-

lerine göre gruplaştıran *sendikaları* görüyoruz. Daha sonra, esas olarak dağıtım ile ilgilenen, işçileri aracıların ve tacirlerin pençesinden kurtarmayı amaçlayan *kooperatifler* geliyor. Son olarak da, işçi sınıfının *siyasal partileri*ni (sosyalist, sosyal demokrat ve komünist) görüyoruz. Bunların programları işçi sınıfına iktidar mücadelesinde rehberlik eder. İki sınıf arasındaki mücadele şiddetlendikçe, işçi sınıfının bütün kesimlerinin tek bir amaç - burjuva Devlet'in yıkılması - üzerinde yoğunlaşmaları gereği daha temel hale geldi. İşçi sınıfı hareketinin, durumu en mükemmel kavrayan bu öncüleri bütün işçi sınıfı örgütleri arasında yakın bir işbirliğinin gerekliliği üzerinde daima ısrar etmişlerdir. Örneğin, sendikalar ile proletaryanın siyasal partileri arasında eylem birliğinin ne kadar önemli bir ihtiyaç olduğunu belirttiler; ve sendikaların «tarafsız» kalamayacaklarını (yani politik konulara kayıtsız) ilân ettiler. Sendikalar, diyorlardı, işçi sınıfının siyasal partileri ile omuz omuza yürümelidir.

Yakın zamanlarda işçi hareketi daha yeni biçimler almıştır. Bunların en önemlisi işçi delegeleri konseyleri (sovyetler)dir. Bu kitap boyunca bunlardan tekrar tekrar söz etmemiz gerekecek.

Kapitalist sistemin gelişmesi üzerine yaptığımız incelemeden rahatlıkla aşağıdaki sonuçları çıkarabiliriz:

KAPİTALİSTLERİN SAYISI GİTTİKÇE AZALIR, FAKAT BU AZ SAYIDA KAPİTALİST GİTTİKÇE DAHA FAZLA ZENGİNLEŞİR VE GÜÇLENİR; İŞÇİLERİN SAYISI SÜREKLİ OLARAK ARTAR VE AYNI ÖLÇÜDE OLMAMAKLA BİRLİKTE İŞÇİ SINIFI DAYANIŞMASI DA ARTAR; İŞÇİLER İLE KAPİTALİSTLER ARASINDAKİ ZITLIK GİTTİKÇE DAHA DA BÜYÜR. BU DURUMDA KAÇINILMAZ OLARAK, KAPİTALİZMİN GELİŞMESİ İKİ SINIF ARASINDA BİR ÇATIŞMAYA, YANİ, KOMÜNİST DEVRİME YOL AÇAR.

18. KOMÜNİZMİN NEDENSELLİK FAKTÖRLERİ OLARAK SERMAYE YOĞUNLAŞMASI VE SERMAYENİN MERKEZİLEŞMESİ

Gördüğümüz gibi kapitalizm kendi mezarını kazar. Kendi mezar kazıcılarını, proleterleri yaratır. Ne kadar gelişirse kendi öldürücü düşmanlarını o kadar çoğaltır ve onları kendisine karşı birleştirir. Fakat sadece kendi düşmanlarını doğurmakla kalmaz. Toplumsal üretimin yeni bir örgütlenmesi, yoldaşça ve komünistçe olacak yeni bir ekonomik düzen için gerekli zemini hazırlar. Bunu nasıl yapar? Yanıtı hemen vereceğiz.

Daha önce gördük ki (11. «Sermaye» bölümüne göz atın veya yeniden okuyun), sermaye miktar olarak sürekli artıyor. Kapitalist, işçi sınıfından çıkardığı artık değer bölümünü sermayesine ekliyor. Böylelikle sermaye gittikçe daha da büyüyor. Fakat sermaye miktar olarak artıyorsa, bu durumda üretimin de artıyor olması gerekir. Sermayedeki artışa, bir çift elin tuttuğu miktarın büyümesine *sermaye birikimi veya yoğunlaşması* denir.

Daha önce de gördüğümüz gibi (bk. 14. «Büyük ölçekli ve küçük ölçekli üretim arasındaki mücadele») kapitalizmin gelişmesi küçük ölçekli ve orta ölçekli üretimin azalmasını gerektirir; küçük ve orta üreticiler ve tacirler iflâs ederler (bağımsız zanaatkârlardan söz etmeye gerek yok); gördük ki, büyük kapitalist bunların hepsini yutar. Küçük ve orta kapitalistlerin daha önce sahip oldukları sermaye ellerinden kayar ve çeşitli yollardan geçerek büyük köpek balıklarının gırtlağına ulaşır. Sonuç olarak büyük kapitalistlerin sahip oldukları sermaye daha küçük kapitalistlerden söküp aldıkları miktar ile artar. Şimdi bir kişinin elinde bir sermaye birikimi vardır. Bu birikim daha önce çeşitli eller arasında dağılmıştı. Şimdi, iflâstan sonra daha küçük kapitalistlerin sermayesi galiplerin ganimeti haline gelmiştir. Daha ön-

ce dağılmış durumda olan sermayenin bu birikimine *sermayenin merkezileşmesi* denir.

*Sermaye*nin yoğunlaşması ve merkezileşmesi, sermayenin birkaç elde birikmesi henüz *üretim*in yoğunlaşması ve merkezileşmesi anlamına gelmez. Farzedelim ki, bir kapitalist artık değer birikimini bir komşusundan küçük bir fabrika satın almak için kullandı ve bu fabrikayı eskisi gibi çalıştırmaya devam etmekte. Burada birikim gerçekleşmiş fakat üretimde hiç bir değişiklik olmamıştır. Ne var ki gelişmeler her zamanki gibi farklı bir yön alır. Genellikle kapitalist (kendisi için kârlı olacağı için) çoğu kez üretim modelini değiştirir, üretimi arttırır, fabrikalarını genişletir. Bu, sadece sermayenin büyümesi ile değil, bizzat üretimin artması ile sonuçlanır. Üretim, bol miktarda makinenin kullanılması ve binlerce işçinin birleştirilmesi ile muazzam bir ölçekte yürütülür. Bir düzine ya da daha çok dev fabrikanın belirli bir emtia için bütün bir ülkenin talebini karşıladığı görülebilir. Aslında burada olanlar, işçilerin toplumun bütünü için üretim yapmaları, emeğin, uygun deyişle, *toplumsallaştırılmış* olmasıdır. Fakat denetim ve kâr hâlâ kapitalistin ellerindedir.

Üretimin bu şekilde merkezileşmesi ve yoğunlaşması gerçekte proleter devrimden sonra kooperatif üretimin yolunu hazırlar.

Üretimde bu yoğunlaşma olmadan proletarya, her biri iki ya da üç işçiden fazla çalıştırmayan yüz bin küçük atelyede üretimin gerçekleştirildiği bir sırada iktidarı ele geçirmiş olsaydı, bu atelyelerin yeterince örgütlenmesi ve toplumsal üretimin gerçekleştirilmesi imkânsız olurdu. Kapitalizmin ileri düzeyde gelişmesi ve üretimin daha yüksek düzeyde merkezileşmesi proletaryanın zaferden sonra üretimi yönetmesini kolaylaştıracaktır.

DEMEK Kİ KAPİTALİZM SADECE KENDİ DÜŞMANLARINI YARATMAKLA VE SADECE KOMÜNİST DEVRİME YOL AÇMAKLA KALMAZ, KOMÜNİST

TOPLUMSAL DÜZENİN GERÇEKLEŞMESİ İÇİN GEREKLİ EKONOMİK TEMELİN OLUŞTURULMASINI SAĞLAR.

LİTERATÜR

Birinci Bölüm'ün sonunda belirtilen kitaplar. Ek olarak okunması gerekenler: Bogdanov ve Stepanov, *Course of Political Economy*, c. 2, bölüm 2 «The Era of Industrial Capital». Marx ve Engels, *The Communist Manifesto*, London, *Under the Yoke of Imperialism*. Tarım sorunu üzerine şu çalışmalara başvurulabilir: Kautsky, *Socialism and Agriculture* (David'e yanıt). Lenin, *New Data concerning the Development of Capitalism in Agriculture in the U.S.* Lenin, *The Development of Capitalism in Russia*. Kırzhivitskiy, *The Agrarian Question*. Parvus, *The World Market and the Agrarian Crisis*.

III

KOMÜNİZM VE PROLETARYA DİKTATÖRLÜĞÜ

19. Komünist sistemin karakteristikleri. Komünizmde üretim. 20. Komünist sistemde dağıtım. 21. Komünist sistemde yönetim. 22. Komünist sistemde üretici güçlerin gelişmesi (komünizmin avantajları). 23. Proletarya diktatörlüğü. 24. Politik iktidarın fethi. 25. Komünist Parti ve kapitalist toplumda sınıflar.

19. KOMÜNİST SİSTEMİN KARAKTERİSTİKLERİ. KOMÜNİZMDE ÜRETİM

Kapitalist sistemin yıkılmasının neden kaçınılmaz olduğunu gördük. Bu sistem şimdi gözlerimizin önünde yok oluyor. Yok oluyor, çünkü iki temel çelişki taşıyor: Bir yanda, rekabete, krizlere ve savaşlara yol açan üretim anarşisi; öte yanda, toplumun bir bölümünün sayesinde kendini diğer bölümünün öldürücü düşmanı olarak bulduğu durum (sınıf savaşı), yani toplumun sınıfsal karakteri. Kapitalist toplum kötü yapılmış bir makineye benzer. Bu makinede bir bölüm sürekli olarak diğer bölümün hareketlerini engeller (bk. 13, «Kapitalist sistemin temel çelişkileri»). Bu nedenle, makinenin eninde sonunda bozulması kaçınılmazdı.

Yeni toplumun kapitalizmden daha sağlam biçimde inşa edilmesi gerektiği açıktır. Kapitalizmin temel

çelişkileri kapitalist sistemi yıktıktan hemen sonra, bu sistemin harabeleri üzerinde yeni bir toplum yükselmelidir. Bu toplum eskinin çelişkilerinden kurtulmuş olacaktır. Demek oluyor ki, komünist üretim yöntemi şu karakteristikleri temsil etmelidir: İlk planda *örgütlü* bir toplum olmalıdır; bu toplum üretim anarşisinden, tekil girişimciler arasındaki rekabetten, savaşlardan ve krizlerden kurtulmuş olmalıdır. İkinci planda, ebedî bir düşmanlıkla ikiye bölünmüş bir toplum değil, *sınıfsız* bir toplum olmalıdır; bir sınıfın bir diğer sınıfı sömürdüğü bir toplum olmamalıdır. Şimdi, sınıfların olmadığı, üretimin örgütlü olduğu bir toplum ancak *bir yoldaşlar toplumu, emeği temel alan bir komünist toplum* olabilir.

Bu toplumu biraz daha yakından inceleyelim.

Komünist toplumun temeli üretim ve değişim araçlarının toplumsal mülkiyeti olmalıdır. Makineler, lokomotifler, buharlı gemiler, fabrika binaları, depolar, tahıl ambarları, madenler, telgraf ve telefon, toprak, koyunlar, atlar, sığırlar, hepsi toplumun emrinde olmalıdır. Bütün bu üretim araçları, şimdiki gibi tekil kapitalistlerin veya kapitalist grupların denetimi altında değil, bir bütün olarak toplumun denetimi altında olmalıdır. «Bir bütün olarak toplum» derken neyi kastediyoruz? Mülkiyet ve denetimin bir sınıfın değil, toplumu oluşturan bütün kişilerin imtiyazı oluşunu kastediyoruz. Bu koşullarda toplum kooperatif üretim için çalışan dev bir örgüte dönüştürülmüş olacaktır. Bu durumda ne üretimin parçalara ayrılması ne de üretim anarşisi olacaktır. Böyle bir toplumsal düzende üretim örgütlü olacaktır. Artık bir girişim bir diğeri ile rekabet etmeyecektir; fabrikalar, atelyeler ve diğer üretim kurumları tek bir geniş halk atelyesinin alt bölümleri olacaklardır. Bu atelye bütün ulusal üretim ekonomisini kucaklayacaktır. Açıktır ki, böylesine kapsamlı bir örgüt bir genel üretim planını gerektirir. Eğer bütün fabrikalar ve atelyeler tarımsal üretimin bütünü ile birlikte muaz-

zam bir kooperatif girişimi oluşturmak için birleşirse, her şeyin kesinlikle hesaplanması gerektiği açıktır. İlerde endüstrinin çeşitli dallarına ne kadar emek harcayacağımızı; hangi ürünlerin gerekli olduğunu ve bunların her birinden ne kadar üretmek gerektiğini, makineleri nereden ve nasıl sağlayacağımızı önceden bilmeliyiz. Bunlar ve benzer ayrıntılar önceden düşünülmelidir, en azından yaklaşık olarak. Yapılan işin hesaplarımız ile uygunluk içinde olması gözetilmelidir. Komünist üretimin örgütlenmesi bu şekilde başarılacaktır. Genel bir plan, genel bir yönetim sistemi olmadan ve dikkatli hesaplara ve muhasebe olmadan, örgütlenme olmaz. Ancak komünist toplumsal düzende böyle bir plan vardır.

Ne var ki, sadece örgüt yetmez. Meselenin özü, örgütün, toplumun *bütün* üyelerinin bir kooperatif örgütü olmasında yatar. Etkin örgütlenmeye ek olarak komünist sistem, *sömürüye son vermesi, toplumun sınıflara bölünmüşlüğünü ortadan kaldırması* olgusu ile daha ileri ölçüde ayırt edilir. Üretimin örgütlenmesini, yarattığı etki bakımından şu şekilde kavrayabiliriz: Küçük bir kapitalistler grubu, bir kapitalist birlik, her şeyi denetler; üretim öyle örgütlenmiştir ki, artık kapitalist, kapitalist ile rekabet etmez; pratikte köle durumuna indirgenmiş işçilerden, birleşmiş olarak artık değer çıkarırlar. Burada örgütlenme, ama aynı zamanda bir sınıfın diğeri tarafından sömürülmesi vardır. Bu durum, üretimin örgütlenmesi ile karakterize olmakla birlikte, komünizmden çok farklı bir şeydir. Toplumun bu şekilde örgütlenmesi, temel çelişkilerden sadece birini, üretim anarşisini ortadan kaldıracaktır. Fakat aynı şey, kapitalizmin öteki temel çelişkisini, toplumun birbiri ile savaşan iki tarafa bölünmesini güçlendirecektir; sınıf savaşı şiddetlendirilecektir. Böyle bir toplum sadece bir çizgi boyunca örgütlenecektir. Öteki, yani sınıf yapısı çizgisi ikiye ayrılmış olarak kalmaya devam edecektir. Komünist toplum sadece üretimi örgütlemekle kal-

maz; ek olarak, insanları diğer insanlar tarafından ezilmekten kurtarır. Komünist toplum baştan başa örgütlenmiştir.

Komünist üretimin kooperatif karakteri aynı şekilde örgütlenmenin her ayrıntısında görülür. Örneğin, komünizmde daimî fabrika yöneticileri olmayacaktır; hayatları boyunca aynı işi yapan kişiler de olmayacaktır. Kapitalizmde bir kişi çizmecilik yapıyorsa, bütün hayatını çizme yaparak geçirir (kunduracı haddini bilir); hamurkâr ise, bütün hayatını ekmek yapmakla geçirir; eğer bir fabrika müdürü ise, günlerini emirler vermekle, idarî işlerle geçirir; eğer emekçi ise, bütün hayatı emirlere uymakla geçer. Komünist toplumda böyle şey olmaz. Komünizmde insanlar çok yönlü kültür alırlar ve üretimin çeşitli dallarında kendilerini evlerinde hissederler; bugün, bir yönetim yerinde çalışır ve önümüzdeki ay ne kadar keçe çizme veya ne kadar kâğıt rulosu üretilmesi gerektiğini hesaplarım; yarın bir sabun fabrikasında, gelecek ay belki bir buharlı çamaşırhanede, bir ay sonra bir elektrik enerjisi istasyonunda çalışırım. Toplumun bütün üyeleri gerektiği gibi eğitildikleri zaman bu mümkün olacaktır.

20. KOMÜNİST SİSTEMDE DAĞITIM

Komünist üretim yöntemi ek olarak üretimin pazar için değil kullanım için olmasını gerektirir. Komünizmde artık kişisel olarak üretim yapan imalatçı veya köylü yoktur; üretim faaliyeti bir bütün olarak dev kooperatif tarafından yerine getirilir. Bu değişim sonucunda artık *emtialar* değil, sadece *ürünler* görürüz. Bu ürünler birbiri ile değiştirilmez; ne alınır ne de satılırlar. Sadece komünal depolarda toplanırlar ve sonuçta, ihtiyaç duyanlara teslim edilirler. Bu koşullarda para artık gerekli olmayacaktır. Bazıları, «Bu nasıl olur?» diyeceklerdir. «Bu durumda bir

kişi çok fazla, diğeri çok az alacaktır. Böyle bir dağıtım yönteminde ne anlam var?» Şöyle yanıt verilebilir. Öncelikle, hiç kuşkusuz, belki yirmi ya da otuz yıl kadar çeşitli düzenlemeler gerekli olacaktır. Belki bazı ürünler, sadece çalışma defterlerinde veya çalışma kartlarında özel bir kayıt olan kişilere verilecektir. Daha sonra, komünist toplum pekiştirildiğinde ve tam olarak geliştirildiğinde, bu tür düzenlemelere gerek olmayacaktır. Bütün ürünlerde tam bir bolluk olacak, şimdiki yaralarımız uzun süredir iyileşmiş olacak ve herkes ihtiyaç duyduğu kadarını alabilecektir. «Peki insanlar ihtiyaçlarından daha fazlasını almayı çıkarlarına uygun bulmayacaklar mı?» Kesinlikle, hayır. Örneğin, günümüzde hiç kimse tramvaya binmek istediği zaman üç bilet almayı ve iki yeri boş bırakmayı düşünmez. Bütün ürünler bakımından da aynısı geçerli olacaktır. Bir kişi komünal depodan sadece ihtiyaç duyduğu kadarını alacaktır, daha fazlasını değil. Kimsenin istediğinden fazlasını alıp, bu fazlayı başkalarına satmakta çıkarı olmayacaktır, çünkü bütün bu başkaları kendi ihtiyaçlarını istedikleri zaman karşılayabilirler. O zaman para hiç bir değere sahip olmayacaktır. Kastettiğimiz şey şudur: Başlangıçta, komünist toplumun ilk günlerinde ürünler belki çalışanların yaptıkları işin miktarına göre dağıtılacaklar; ancak daha sonraki aşamada, sadece yoldaşların ihtiyaçlarına göre arzedileceklerdir.

Geleceğin toplumunda herkesin emeğinin tam ürününü alacağı sık sık öne sürülmüştür. «Emeğin ile ne yapıyorsan onu alacaksın.» Bu yanlıştır. Bunu tam olarak gerçekleştirmek asla mümkün olmaz. Neden? Şu nedenle ki, eğer herkes emeğinin tam ürününü alacak olsa idi, üretimi geliştirme, çoğaltma ve iyileştirme olanağı asla olmazdı. Yapılan işin bir kısmı daima üretimin geliştirilmesi ve iyileştirilmesine ayrılmalıdır. Eğer ürettiğimiz her şeyi tüketmek ve kullanmak zorunda kalsaydık asla makine üretemezdik, çünkü makineleri ne yemek ne de giyinmek mümkün

olmaz. Fakat aşikârdır ki, hayatın iyileştirilmesi makinelerin çoğaltılması ve geliştirilmesi ile el ele gidecektir. Daha fazla makinenin sürekli olarak üretilmesi gerektiği açıktır. Şimdi bunun anlamı, makinelerin üretimine geçen emek bölümünün bu işi yapan kişiye dönmeyeceğidir. Fakat bu hiç de gerekli değildir. İyi makinelerin yardımı ile üretim o şekilde düzenlenecektir ki, bütün ihtiyaçlar karşılanmış olacaktır.

Özetle, başlangıçta ürünler, *yapılan iş ile orantılı olarak* dağıtılacak (bu, işçinin «emeğinin tam ürünü»nü alacağı anlamına gelmiyor); sonunda, ürünler *ihtiyaca göre* dağıtılacaktır, çünkü her şeyde bir bolluk olacaktır.

21. KOMÜNİST SİSTEMDE YÖNETİM

Bir komünist toplumda sınıflar olmayacaktır. Ancak sınıflar olmayacaksa bu *komünist toplumda Devlet'in de olmayacağı* anlamına gelir. Devlet'in yöneticilerin bir sınıf örgütü olduğunu daha önce gördük. Devlet daima bir sınıf tarafından diğerine karşı yönetilir. Bir burjuva Devlet proletaryaya karşı yönetilirken, bir proleter Devlet de burjuvaziye karşı yönetilir. Komünist toplumsal düzende ne toprak sahipleri, ne kapitalistler, ne de ücretli işçiler vardır; onlar sadece insanlar, yoldaşlardır. Eğer sınıflar yoksa, bu durumda sınıf savaşı yoktur ve sınıf örgütleri yoktur. Sonuç olarak Devlet'in varlığı son bulmuştur. Sınıf savaşı olmadığı için Devlet gereksiz hale gelmiştir. Kimse kısıtlanmaz ve kısıtlama getirecek kimse yoktur.

Peki bir yönetim olmadan bu geniş örgütlenme nasıl işleyecek? diye sorulabilir. Toplumsal üretim için gerekli planları kim yapacak? Emek gücünün dağıtımını kim sağlayacak? Toplumsal gelir ve harcamanın hesabını kim tutacak? Tek sözcükle, bütün işlerin gözetimini kim yapacak?

Bu soruları yanıtlamak zor değildir. Asıl yönetim çeşitli türden muhasebe ve istatistik bürolarına havale edilecektir. Buralarda gün gün üretim ve üretim gereklerinin hesabı tutulacaktır; aynı zamanda buralarda işçilerin nereye sevkedileceklerine ve nereden alınacaklarına karar verilecek ve ne kadar işin yapılması gerektiği belirlenecektir. Çocukluklarından itibaren bütün insanlar toplumsal emeğe alıştıkları ölçüde ve herkes bu çalışmanın zorunlu olduğunu, her şey önceden hazırlanmış bir plana göre yapıldığı ve toplumsal düzen iyi yağlanmış bir makine gibi işlediği zaman hayatın daha kolay olacağını anladığında bütün insanlar bu istatistik bürosunun göstergeleri ile uyum içinde çalışacaklardır. Özel Devlet bakanlarına, polise ve hapisanelere, yasalara ve kararnamelere, bu tür şeylerin hiç birine ihtiyaç olmayacaktır. Bütün müzisyenlerin şefin değneğine baktıkları ve uyum içinde hareket ettikleri bir orkestra gibi, herkes istatistik raporlarına başvuracak ve yaptıkları işi uyum içinde sürdürecektir.

Bu durumda Devlet'in varlığı son bulmuştur. Diğer sınıfların tepesinde duran hiç bir grup ve hiç bir sınıf yoktur. Ayrıca bu istatistik bürosunda bugün biri, yarın bir başkası çalışacaktır. Bürokrasi, sürekli resmiyet ortadan kalkacaktır. Devlet ölüp gidecektir.

Açıkça ortadadır ki, bu ancak proletaryanın tam ve kesin zaferinden sonra, komünist toplumun tam olarak geliştiği ve güçlü biçimde yapılandığı durumda gerçekleşecektir; yine de, proletaryanın zaferinden hemen sonra gerçekleşmeyecektir. Daha uzun bir süre işçi sınıfı bütün sınıf düşmanlarına karşı, özellikle, tembellik, gevşeklik, suç işleme ve yağmacılık gibi geçmişin kalıntılarına karşı savaşmak zorunda kalacaktır. Bütün bunları yok etmek gerekecektir. İki ya da üç insan kuşağının yeni koşullar altında yetişmesi gerekecek, ancak bundan sonra yasalara ve cezalara, işçi Devlet'inin baskıcı önlemler kullanması-

na gerek kalmayacaktır. O zamana kadar kapitalist geçmişin bütün izleri ortadan kalkmayacaktır. Bu ara dönemde işçi Devlet'inin varlığı kaçınılmaz olsa da, sonuç olarak, tam gelişmiş komünist sistemde, kapitalizmin izleri ortadan kalktığı zaman, proleter Devlet otoritesi de ortadan kalkacaktır. Bizzat proletarya nüfusun bütün diğer tabakaları ile kaynaşacaktır, çünkü herkes derece derece ortak emeğe katılacaktır. Birkaç on yıl içinde yeni insanları ve yeni âdetleri olan yepyeni bir dünya var olacaktır.

22. KOMÜNİST SİSTEMDE ÜRETİCİ GÜÇLERİN GELİŞMESİ (KOMÜNİZMİN AVANTAJLARI)

Zafer kazanılır kazanılmaz ve bütün yaralarımız iyileşir iyileşmez komünist sistem hızla üretici güçleri geliştirecektir. Üretici güçlerin bu daha hızlı gelişmesi şu nedenlerden ötürü olacaktır.

İlk olarak, şimdi sınıf mücadelesinde özümlenen büyük miktarda insan enerjisinin kurtuluşu sağlanacaktır. Bir düşünün, politik mücadelede, grevler, isyanlar, onların bastırılması, mahkemeler, polis faaliyetleri ve Devlet otoritesi için, iki düşman sınıfın günlük faaliyetleri için ne kadar muazzam sinirsel enerji, güç ve emek harcanıyor. Şimdi sınıf savaşı muazzam miktarlarda enerjiyi ve maddî araçları tüketip yok ediyor. Yeni sistemde bu enerji kurtarılmış olacaktır; insanlar artık birbirleri ile mücadele etmeyeceklerdir. Kurtarılmış enerji üretim faaliyetine ayrılacaktır.

İkinci olarak, şimdiki durumda rekabetlerde, krizlerde ve savaşlarda harcanan veya yok edilen enerji ve maddî araçlar bütünüyle serbest kalacaktır. Sadece savaşlarda nelerin harcandığını düşünürsek bu miktarın ne kadar muazzam olduğunu anlarız. Gene, satıcıların birbiri ile, alıcıların birbiri ile ve satıcıların alıcılar ile yaptıkları mücadelede toplum ne çok

şey kaybetmektedir. Ticarî krizler ne büyük ve anlamsız yıkımlara yol açmaktadır. Üretimde süregiden örgütsüzlük ve karmaşadan ne büyük kayıplar ortaya çıkmaktadır. Şimdi tüketilmekte olan bütün bu enerjiler komünist toplumda serbest kalmış olacaktır.

Üçüncüsü, geniş ölçekli üretim daima daha ekonomik olduğu için, sanayinin amaçlı bir planla örgütlenmesi bizi sadece gereksiz harcamadan kurtarmakla kalmaz. Ek olarak, yapılan iş çok büyük fabrikalarda ve mükemmel makinelerin yardımı ile sürdürüleceği için üretimin teknik yönden de iyileşmesi mümkün olacaktır. Kapitalizmde yeni makinelerin işe sokulmasında belirli sınırlar vardır. Kapitalist ancak yeterince ucuz emek sağlayamadığı zaman yeni makineleri işe sokar. Eğer bol miktarda ucuz emek kiralayabiliyorsa, kapitalist asla yeni makineler tesis etmez, çünkü fazla derde girmeden kârını arttırabilir. Kapitalist ancak emek için yaptığı ödemeyi azalttığı taktirde makineyi gerekli görür. Ne var ki, kapitalizmde emek genellikle ucuzdur. İşçi sınıfının içinde bulunduğu kötü koşullar imalat tekniğinin geliştirilmesi bakımından bir engel oluşturur. Bu nedensel sonuç özellikle tarımda aşikârdır. Burada emek gücü daima ucuz olmuştur ve bu nedenle tarımsal çalışmada makine kullanımı olağanüstü yavaş olmuştur. Komünist toplumda ilgimiz kâra değil, işçilere yönelik olacaktır. Her teknik ilerleme derhal benimsenecektir. Kapitalizmin zorla dayattığı zincirler artık var olmayacaktır. Teknik ilerlemeler komünizmde gerçekleşmeye devam edecektir; çünkü artık herkes iyi eğitim görmüş olacak ve kapitalizm altında yok olanlar - örneğin zihinsel bakımdan yetenekli işçiler - kapasitelerini tam olarak değerlendirebileceklerdir.

Komünist toplumda parazitlik de ortadan kalkacaktır. Hiçbir şey yapmayan ve başkalarının sırtından geçinen parazitlere yer olmayacaktır. Kapitalist toplumda kapitalistlerin, oburluk, sarhoşluk ve debdebe ile tükettikleri, komünist toplumda üretimin gerekle-

rine ayrılacaktır. Kapitalistler, onların uşakları ve çanak yalayıcıları (rahipler, fahişeler ve diğerleri) yok olacak ve toplumun bütün üyeleri üretici çalışma ile meşgul olacaklardır.

Komünist üretim yöntemi üretici güçlerde muazzam bir gelişme sağlayacaktır. Sonuç olarak komünist toplumda hiç bir işçi eskisi kadar çok çalışmak zorunda kalmayacaktır. İşgünü gittikçe kısalacak ve insanlar doğanın kendilerine dayattığı zincirlerden artan ölçülerde kurtulacaklardır. İnsan beslenme ve giyime daha az zaman ayırabildiğinde zihinsel gelişimi için daha fazla zaman ayırabilecektir. İnsan kültürü daha önce asla ulaşılmamış yüksekliklere tırmanacaktır. Artık bir sınıf kültürü olmayacak, gerçek bir insan kültürü oluşacaktır. İnsanın insan üzerindeki tiranlığının ortadan kalkması ile aynı zamanda, doğanın insan üzerindeki tiranlığı da yok olacaktır. Erkekler ve kadınlar ilk kez vahşi hayvanlara lâyık bir hayatın yerine düşünen insanlara lâyık bir hayata ulaşabileceklerdir.

Komünizmin muhalifleri onu daima her şeyin eşit olarak paylaşıldığı bir süreç olarak betimlemişlerdir. Komünistlerin her şeye el koymak ve her şeyi bölmek; toprağı parsellemek, diğer üretim araçlarını ayırmak ve bütün tüketim kalemlerini paylaşmak istediklerini ilân ettiler. Bundan daha saçma bir şey olamaz. Daha önemlisi, böyle bir genel bölme imkânsızdır. Toprağı, atları ve sığırları, parayı paylaşabiliriz, fakat demiryollarını, makineleri, buharlı gemileri ve daha pek çok şeyi paylaşamayız. Saçmalığı göstermek için bu kadarı yeter. Ayrıca böyle bir bölme, uygulanamazlığı bir yana, kimse için iyi de olmaz, insanlık için ancak geriye doğru atılmış bir adım olur. Çok sayıda küçük mülk sahibi yaratır. Fakat yukarda gördük ki, büyük ölçekli mülk sahipliği, küçük mülk sahipliğinden ve küçük mülk sahipleri arasındaki rekabetten çıkar. Bu yüzden, böyle bir eşit bölme mümkün olsaydı bile, eski çevrimin aynısı yeniden üretilmiş olurdu.

Proletarya komünizmi (ya da proletarya sosyalizmi)

dev bir kooperatif topluluktur. Kapitalist toplumun tam gelişmesinin ve proletaryanın bu toplumdaki durumunun bir sonucudur. Aşağıdaki dört şeyi dikkatle birbirinden ayırmalıyız:

1. *Lumpenproletarya sosyalizmi (anarşizm).* Anarşistler komünistlere, komünizmin (iddialarına göre) geleceğin toplumunda Devlet otoritesini muhafaza edeceği görüşü zemininde yaklaşırlar. Gördüğümüz gibi bu iddia saçmadır. Aradaki esas farklılık şudur: Anarşistler üretimin örgütlenmesinden çok bölünmesi ile ilgilenirler; ve üretimin örgütlenmesini, dev bir kooperatif topluluğun değil, «özgür», küçük, kendini yöneten çok sayıda komünün kurulması olarak anlarlar. Belirtmeye gerek yok ki, böyle bir toplumsal sistem insanlığı doğanın boyunduruğundan kurtarmayı başaramaz, çünkü böyle bir sistemde üretici güçler, kapitalizmde geliştirilebilecekleri ölçüde bile geliştirilemezler. Anarşizm üretimi arttırmaz, onu parçalar. Doğaldır ki anarşistler pratikte tüketim kalemlerinin bölünmesini savunmak ve büyük ölçekli üretime karşı çıkmak durumundadırlar. Bunlar genellikle işçi sınıfının çıkarlarını ve arzularını temsil etmezler; lumpen proletarya, aylak proletarya denilen şeyin çıkarlarını temsil ederler; kapitalizmde, kötü koşullar altında yaşayan, fakat bağımsız yaratıcı çalışma yeteneğinden tamamen yoksun olanların çıkarlarını temsil ederler.

2. *Küçük burjuva sosyalizmi.* Bu düşünce başlıca taraftarlarını proletarya içinde değil, bağımsız zanaatkârların zayıflayan sınıfı içinde, aşağı orta sınıftan kasaba halkı arasında ve kısmen de entelijansiya (profesyonel sınıflar) arasında bulur. Büyük ölçekli sermayeyi protesto eder, fakat bunu küçük girişim «özgürlüğü» adına yapar. Çoğunlukla küçük burjuva sosyalistler burjuva demokrasisini savunurlar ve toplumsal devrime karşı çıkarlar; fikirlerini «barışçı tarzda» gerçekleştirmeyi umarlar - kooperatiflerin geliştirilmesi, birleşik ev işçileri örgütü vb. aracılığıyla. Rusya'da kent kooperatiflerinin çoğu bu görünümü yansıtan toplumsal devrimciler tarafından kurulmuştur. Kapitalizmde kooperatif girişimler sıradan kapitalist örgütlere dönüşerek dejenere olma eğilimindedir-

ler; ve bu durumda kooperatif yöneticileri burjuvaziden zorlukla ayırt edilebilirler.

3. *Tarımsal köylü sosyalizmi.* Bunun çeşitli biçimleri vardır ve bazı durumlarda köylü anarşizmine benzer. En ayırt edici karakteristiği, sosyalizmi bir büyük ölçekli üretim sistemi olarak görmeyi başaramaması ve bölmeye, eşitleştirmeye yönelik eğilimler taşımasıdır. Anarşizmden ayrıldığı başlıca nokta güçlü bir merkezî otoritenin yaratılmasını talep etmesidir. Bu otorite onu, bir yandan toprak ağalarından, öte yandan da proletaryadan koruyacaktır. Sosyalizmin bu biçiminde, toplumsal devrimcilerin savundukları «toprağın toplumsallaştırılması»nı buluruz. Bu devrimciler küçük ölçekli üretime süreklilik kazandırılmasını isterler, proletaryadan korkarlar ve büyük, birleşmiş bir kooperatif topluluğun oluşturulmasına karşı çıkarlar. Ek olarak, köylülüğün bazı tabakaları arasında sosyalizmin az çok anarşizme benzeyen diğer çeşitlerini buluruz. Burada Devlet otoritesi reddedilir, fakat bu eğilimlerin savunucuları pasifist görüşleri ile ayırt edilirler (Duhoborlar vb. gibi komünist eğilimli çeşitli sekterler). Tarımsal sosyalizm tipleri aradan pek çok yıl geçene kadar kökünden sökülüp atılamayacaktır. Bu sosyalizm, köylü kitleler büyük ölçekli üretimin avantajlarını anlamaya başladıklarında ortadan kalkacaktır. İlerde bu meseleye tekrar döneceğiz.

4. *Köleci ve büyük ölçekli kapitalistik sosyalizm* (denebilir). Bu biçimde sosyalizmin izini pek bulamayız. Daha önce ifade ettiğimiz üç çeşitte, hiç olmazsa bir sosyalizm rengi bulabiliriz. Bunlarda baskıya karşı bir protesto buluruz. Fakat bu dördüncü çeşitte «sosyalizm» hile yapmak için kartları karıştıranların sarfettikleri bir sözcükten ibarettir. Bu çeşidi burjuva entellektüelleri getirmiştir ve bunu sosyalist sınıf işbirliğinin savunucuları (ve kısmen Kautsky ve ortakları) onlardan devralmışlardır. Örneğin, *ancient* Grek filozofu Platon'un komünizmi böyle bir karakterde idi. Platon'un kurduğu sistemin esas karakteri, köle sahipleri örgütünün «yoldaşça» olması ve hiç bir yasal hakka sahip olmayan kölelerin «ortaklaşa» sömürülmesi gerektiği idi. Köle sahipleri söz konusu olunca, mükemmel eşitlik olacak ve her şeye

ortaklaşa sahip olunacaktı. Kölelerin durumu ise çok farklı olacaktı; onlar birer sığır haline geleceklerdi. Bunun sosyalizm ile hiç bir ilgisinin olmadığı açıktır. Benzer bir tür «sosyalizm» bazı burjuva profesörleri tarafından «Devlet sosyalizmi» adı altında savunulmuştur. Platon'un komünizminden tek farklılık, çağdaş proleterler kölelerin yerini alırken, kapitalist kodamanların köle sahiplerinin yerinde oturmalarıdır. Burada da sosyalizmin izi bile yok. Zorunlu emeğe dayanan devlet kapitalizmi görüyoruz. Bu meseleye döneceğiz.

Küçük burjuva sosyalizmi, tarımsal sosyalizm ve lumpenproletarya sosyalizmi ortak bir karakteristiğe sahiptirler. Proleter olmayan bu sosyalizm türleri evrimin genel gidişatının dışındadırlar. Toplumsal evrimin gidişatı üretimin artması yönündedir. Bu nedenle, bu tür sosyalizm kaçınılmaz olarak ütopyacı bir rüyadan başka bir şey değildir. Dolayısıyla gerçekleşmesi mümkün değildir.

23. PROLETARYA DİKTATÖRLÜĞÜ

Komünist sistemin gerçekleşmesi için proletaryanın bütün yetki ve bütün iktidarı kendi ellerinde toplaması gerekir. Proletarya, iktidarı ele almadıkça, bir süre için hâkim sınıf haline gelmedikçe eski dünyayı yıkamaz. Burjuvazinin kendi pozisyonunu savaşmadan terketmeyeceği açıktır. Burjuvazi için komünizm, eski iktidarını kaybetmesi, işçilerin kanını ve terini dökme «özgürlüğü»nü kaybetmesi; rant, faiz ve kâr hakkını kaybetmesi anlamına gelir. Sonuç olarak, komünist proletarya devrimi, toplumun komünist dönüşümü, sömürücülerin şiddetli direnişi ile karşılanır. Bundan, işçi hükümetinin ilkesel görevinin bu muhalefeti amansızca ezmek olduğu sonucu çıkar. Özellikle muhalefet kaçınılmaz olarak şiddetli olacağı için, işçilerin yetkisinin, proletarya yönetiminin bir diktatörlük biçimini alması zorunludur. Buradaki «diktatörlük» çok sıkı hükümet yöntemleri ve düşmanların kesinlikle ezilmesi anlamına gelir. Aşikârdır ki, böy-

le bir durumda herkes için «özgürlük»ten söz edilemez. Proletarya diktatörlüğü burjuvaziye özgürlük ile bağdaşmaz. Proletarya diktatörlüğüne ihtiyaç duyulmasının sebebi budur: Burjuvaziyi özgürlükten yoksun bırakmak; onun elini ayağını bağlamak; onun devrimci proletaryaya karşı mücadele etmesini imkânsız hale getirmek. Burjuvazi ne kadar kararlı direnir, güçlerini ne kadar umutsuzca seferber eder, tutumu ne kadar tehdit edici olursa, proletarya diktatörlüğü de o kadar sert ve katı olmalıdır. Olağanüstü durumlarda işçi hükümeti terör yöntemine başvurmakta duraksamamalıdır. Ancak sömürülenlerin ezilmesi tamamlandığında, direnmeyi bıraktıklarında, işçi sınıfını incitmek için iktidarda olmadıklarında, proletarya diktatörlüğü giderek ılımlılaşacaktır. Bu arada burjuvazi azar azar proletarya ile kaynaşacaktır; işçi devleti dereceli olarak yok olup gidecek; bir bütün olarak toplum, içinde hiç bir sınıfın olmayacağı bir komünist topluma dönüşecektir.

Proletarya diktatörlüğü (geçici bir durum) altında üretim araçları, ait olduğu doğadan, bir bütün olarak topluma değil, sadece proletaryaya, onun Devlet örgütüne geçecektir. Şimdilik, nüfusun çoğunluğunu oluşturan işçi sınıfı üretim araçlarını tekelleştirir. Dolayısıyla komünist üretim henüz tam olarak var olmaz. Toplum hâlâ sınıflara bölünmüştür; hâlâ yönetici bir sınıf (proletarya) vardır; bütün üretim araçları bu yeni yönetici sınıf tarafından tekelleştirilir; hâlâ kendi düşmanlarını ezen bir devlet otoritesi (proletarya otoritesi) vardır. Ancak kapitalistlerin, toprak sahiplerinin, bankerlerin, generallerin ve piskoposların direnişi ezildiği ölçüde proletarya diktatörlüğü, bir devrim olmaksızın, komünizme dönüşme yolunu tutacaktır.

Proletarya diktatörlüğü sadece düşmanı ezen bir araç değildir; aynı zamanda ekonomik dönüşümü sağlamanın bir aracıdır. Üretim araçlarının özel mülkiyeti toplumsal mülkiyet ile yer değiştirmiş olmalı-

dır; burjuvazi üretim ve değişim araçlarından yoksun bırakılmış, «mülksüzleştirilmiş» olmalıdır. Bunu kim yapacaktır ve kim yapabilir? Açıktır ki yalnız bir kişi bunu yapamaz; proleter kökenli olsa bile yapamaz. Eğer tek bir kişi veya kişilerden oluşmuş tek bir grup bunu yapacak olsa idi, en iyi durumda bu bir bölüşmeden, en kötü durumda ise bir hırsızlık eyleminden başka bir şey olmazdı. Burada burjuvazinin mülksüzleştirilmesinin neden proletaryanın *örgütlü* iktidarı tarafından gerçekleştirilmesinin gerekli olduğunu görüyoruz. Şimdiki halde bu örgütlü güç diktatoryal işçi Devleti biçimini alır.

Proletarya diktatörlüğüne çeşitli çevrelerden itirazlar geliyor. Öncelikle anarşistlerden geliyor. Onlar her türlü otoriteye ve her türlü Devlet'e karşı ayaklanma halinde olduklarını, oysa komünist bolşeviklerin Sovyet Hükümeti'ne dayandıklarını söylüyorlar. Her türlü hükümet, diye devam ediyorlar, iktidarın kötüye kullanılmasını ve özgürlüğün sınırlandırılmasını gerektirir. Bu nedenle, bolşevikleri, Sovyet Hükümeti'ni, proletarya diktatörlüğünü devirmek gerekir. Diktatörlük gerekli değildir, Devlet gerekli değildir. Anarşistlerin argümanları bunlardır. Onların eleştirisi ancak görünüşte devrimcidir. Aslında anarşistler bolşeviklerin solunda olmaktan çok sağında yer alırlar. Peri, diktatörlüğe neden ihtiyaç duyuyoruz? Burjuva rejiminin *örgütlü* biçimde yıkılması için ona ihtiyaç duyuyoruz; proletaryanın düşmanlarını *zor kullanarak* ezebilmek için ona ihtiyaç duyuyoruz. Açıkça söylüyoruz, zor kullanarak. Diktatörlük proletaryanın elindeki baltadır. Her kim proletarya diktatörlüğüne karşı çıkıyorsa, kararlı eylemden korkuyor demektir. Her kim burjuvaziyi incitmekten korkuyorsa, devrimci değildir. Burjuvaziyi tamamen yok ettiğimiz zaman, proletarya diktatörlüğü ihtiyacı artık var olmayacaktır. Fakat ölüm kalım mücadelesi devam ettikçe işçi sınıfının düşmanını tamamen ezmesi kesinlikle zorunludur. BİR KAPİTALİST TOPLUM İLE BİR KOMÜNİST TOPLUM ARASINDA KAÇINILMAZ OLARAK BİR PROLETARYA DİKTATÖRLÜĞÜ DÖNEMİ OLMALIDIR.

Diktatörlüğe itiraz eden bir sonrakiler, *sosyal demokratlar*, özellikle de menşeviklerdir. Bu saygıdeğer kişiler eski günlerde bu konuda neler yazdıklarını tamamen unutmuşlardır. Menşevikler ile birlikte hazırladığımız eski programımızda açıkça şu belirtilmiştir: «Toplumsal devrimin esaslı bir koşulu proletarya diktatörlüğü, yani politik iktidarın proletarya tarafından fethedilmesidir. Proletarya diktatörlüğü işçilerin sömürücülerden gelen her türlü direnişi ezmelerini sağlayacaktır.» Menşevikler bu ifadenin altına imza koydular. Fakat harekete geçme zamanı geldiğinde, burjuva özgürlüğünün ezilmesine, burjuva gazetelerinin kapatılmasına, bolşevist «terörün saltanatı»na karşı feryat etmeye başladılar. Bir zamanlar, burjuvaziyi seçim hakkından yoksun bırakabiliriz vb. diyen Plekhanov bile burjuvaziye karşı alınacak en amansız önlemleri baştan sona destekliyordu. Bugünlerde menşevikler bütün bunları unutmuşlardır; burjuvazinin kampına sürgün olmuşlardır.

Son olarak, bize karşı birkaç *moral* argüman getiriliyor. Bize, yargılarımızı vahşi Hotantolar (cahil kimse, barbar anlamına - ÇN.) gibi oluşturduğumuz söyleniyor. Hotanto der ki, «Komşumun karısını çaldığımda bu iyidir, ama o benim karımı çaldığında, kötüdür.» Bolşeviklerin bu vahşilere benzedikleri iddia ediliyor. Çünkü bolşevikler şöyle diyorlar: «Burjuvazi proletaryayı ezmek için zor kullandığında bu kötüdür, fakat proletarya burjuvaziyi ezmek için zor kullandığında bu iyidir.» Bunu öne sürenler neden söz ettiklerini bile bilmiyorlar. Hotantolar örneğinde, birbirinin karısını özdeş nedenler ile çalan iki eşit kişiden söz etmiş oluyoruz. Oysa proletarya ile burjuvazi eşit değildirler. Proletarya muazzam bir sınıf oluşturur, burjuvazi ise görece küçük bir gruptur. Proletarya bütün insanlığın kurtuluşu için savaşıyor; fakat burjuvazi, zulmü, savaşları, sömürüyü sürdürmek için savaşıyor. Proletarya komünizm için, burjuvazi kapitalizmi korumak için savaşıyor. Eğer kapitalizm ile komünizm aynı şey olsa idi, o zaman burjuvazi ile proletarya iki Hotanto ile kıyaslanabilirdi. Proletarya sadece yeni bir toplumsal düzen uğruna savaşıyor. Bu müca-

deleye yardım eden her şey, iyidir; bu mücadeleyi engelleyen her şey, kötüdür.

24. POLİTİK İKTİDARIN FETHİ

Proletarya, diktatörlüğünü Devlet iktidarını fethetmek suretiyle gerçekleştirir. Peki iktidarın fethi ne demektir? Pek çok kişi iktidarı burjuvaziden almanın, bir topu bir cepten diğerine nakletmek kadar kolay bir şey olduğunu düşünür. Önce, iktidar burjuvazinin elindedir; daha sonra proletarya burjuvaziyi iktidardan düşürecek ve yönetimi kendi ellerine alacaktır. Bu görüşe göre sorun yeni bir iktidarın yaratılması değil, var olan bir iktidarın ele geçirilmesidir.

Böyle bir anlayış tamamen saçmadır ve biraz düşünmek bize hatanın nerede olduğunu gösterecektir.

Devlet iktidarı bir örgüttür. Burjuva Devlet iktidarı bir burjuva örgütüdür ve bu örgütün içinde yer alan insanlar ayırtedici bir tarzda kendi rollerini yerine getirirler. Ordunun başında generaller, zengin sınıfın üyeleri; yönetimin başında bakanlar, yeni zengin sınıfın üyeleri vb. vardır. Proletarya iktidar için savaştığında, kime ve neye karşı savaşıyor? İlk planda, bu burjuva örgüte karşı savaşıyor. Şimdi bu örgüte karşı savaşırken, görevi, bu örgütü yıkacak darbeleri indirmek olacaktır. Fakat hükümetin başlıca gücü orduda olduğu için, burjuvazi üzerinde zafer kazanmak istiyorsak, burjuva orduyu dağıtmak ve tahrip etmek öncelik taşıyacaktır. Alman komünistler, Beyaz Muhafızlar ordusunu yok etmedikçe, Scheidemann ve Noske'nin rejimini yıkamazlar. Orduya dokunulmadığı takdirde devrimin zaferi imkânsız olacaktır; devrim muzaffer olacaksa, burjuvazinin ordusu dağılacak ve parçalanacaktır. Örneğin, Çarlık karşısında kazanılan zaferin Çarlık Devleti'nin kısmen yıkılmasından ve ordunun kısmen dağıtılmasından daha ötede bir

anlam taşımasının sebebi budur; fakat Kasım devriminin zaferi Geçici Hükümet'in Devlet örgütünün nihaî olarak yıkılmasını ve Kerenskiy ordusunun topyekûn dağıtılmasını ifade etti.

Demek ki devrim eski iktidarı yıkar ve yeni, daha önce var olandan farklı bir iktidarı yaratır. Kuşkusuz yeni iktidar eskinin bazı unsurlarını devralır, fakat bunları farklı bir tarzda kullanır.

O halde devlet iktidarının fethi daha önce var olan örgütün fethi değil, yeni bir örgütün, mücadelede muzaffer olmuş sınıf tarafından meydana getirilen bir örgütün yaratılmasıdır.

Bu sorun muazzam bir pratik öneme sahiptir. Örneğin Alman bolşevikler bu soruna (daha önce Rus bolşeviklerin yaptıkları gibi), orduyu bölmek, disiplinsizliği arttırmak ve subaylara itaatsizliği teşvik etmek zemininde yaklaşmışlardır. Bu müthiş bir sorumluluk olarak kavranır ve kavranmaktadır da. Fakat bunda müthiş olacak bir şey yoktur. İşçilerin karşısında yer alan, her ne kadar kendi yurttaşlarımızdan oluşsa da burjuvaziden emir alan bir ordunun bölünmesini teşvik etmeliyiz. Bu başarılamazsa devrim yenilecektir. Dolayısıyla böyle bir burjuva ordusunun dağıtılması için çalışmakta korkulacak bir şey yoktur; burjuvazinin/Devlet aygıtını yıkan bir devrimci mükemmel bir hizmette bulunduğunu düşünebilir. Burjuvaziyi devirmek isteyenler onu hasara uğratmaktan çekinmemelidirler.

25. KOMÜNİST PARTİ VE KAPİTALİST TOPLUMDA SINIFLAR

Proletaryanın bir ülkede zafer kazanabilmesi için kararlı ve iyi örgütlenmiş olması esastır; proletaryanın, kapitalist gelişmenin trendini açık bir biçimde anlayan, aktüel durumu ve işçi sınıfının gerçek çıkarlarını kavrayan, durumu yeterli biçimde yorumlayan, safları düzene sokmakta ve savaşı sürdürmekte uz-

man bir partiye, kendi Komünist Partisi'ne sahip olması, esastır. Hiç bir zaman ve hiç bir yerde bir parti temsil ettiği sınıfın bütün üyelerini kapsayamamıştır; asla bir sınıf gerekli bilinçlilik derecesine ulaşmamıştır. Genelde denildiği gibi, kendilerini bir parti içinde örgütleyenler bir sınıfın en ileri üyeleridirler; kendi sınıflarının çıkarlarını en iyi şekilde anlamışlardır; savaşta, en cesur, en enerjik ve en kararlı olanlar onlardır. Bu nedenle, partiye katılanların sayısı, partinin çıkarlarını temsil ettiği sınıfı oluşturanların sayısından daima çok daha azdır. Ne var ki, bir parti sınıfın doğru olarak yorumlanmış çıkarlarını kesinlikle temsil ettiği içindir ki, partiler genellikle öncü bir rol oynarlar. Parti bütün sınıfa öncülük eder ve *sınıflar* arasındaki iktidar mücadelesi ifadesini *siyasal partiler* arasındaki iktidar mücadelesinde bulur. Siyasal partilerin yapısını anlamak isteyen kişi, kapitalist toplumdaki çeşitli sınıfların ilişkilerini incelemelidir. Belirli sınıf çıkarları bu ilişkilerden kaynaklanır. Yukarda öğrendiğimiz gibi sınıf çıkarlarının savunulması siyasal partilerin esas amacıdır.

Toprak sahipleri. Kapitalist gelişmenin ilk döneminde tarım ekonomisinin temelini köylülerin yarı köle emeği oluşturuyordu. Toprak sahipleri toprağı köylülere kiraya veriyor, karşılığında para olarak veya ayni bir rant alıyorlardı. Ayni ödeme yöntemlerinin biri işçinin toprak sahibinin mülkünde zamanının yarısını çift sürerek geçirmesi idi. Bir sınıf olarak toprak sahipleri köylülerin şehirlere gitmelerini önlemeyi kendi çıkarlarına uygun buluyorlardı; bu yüzden bütün yeniliklere direndiler; köylerde eski yarı köle koşullarını sürdürmek istiyorlardı; imalat sanayiinin gelişmesine karşı çıkıyorlardı. Bu tür toprak sahipleri *ancient* patrimonyal senyörlük mülklerine sahiptiler; pek azı kendi mülkünde çalışıyordu ve çoğunluğu parazit olarak köylülerin sırtından geçiniyordu. Bu durumun bir sonucu olarak, toprak sahiplerini

temsil eden partiler daima ve şimdi de gericiliğin başlıca destekleri olmuşlardır. Her yerde eski düzene dönmeyi arzulayan siyasal partiler vardır; bunlar toprak sahibi soyluların yönetimine geri dönmek, toprak sahibi-çarı (monark) restore etmek, «soylu kan taşıyan asiller» hâkimiyetini sağlamak, köylüleri ve işçileri tam olarak köleleştirmek isterler. Tutucu partiler dediğimiz şeyi bunlar oluştururlar; bunlara gerici partiler demek daha doğru olur. Çok eskiden beri ordu ve donanma subayları toprak sahibi asiller sınıfının saflarından gelmişlerdir. Toprak sahiplerinin partilerinin general ve amiraller ile daima çok iyi ilişkiler içinde olmaları bu durumda çok doğaldır. Bunu dünyadaki her ülkede bulabiliriz.

Oğullarını subay okullarına gönderen Prusya junker kastının üyelerinden (Almanya'da büyük toprak sahipleri «junkerler» olarak bilinir) bir örnek olarak söz edilebilir. Benzer biçimde Rusya'da da toprak sahibi asiller sınıfı vardır. Bunlara yaban, «*oroşe*» denir. Bazıları - İkinci Markov, Krupenskiy ve diğerleri - Duma'ya milletvekili olarak gönderilmiştir. Devlet'in çarlık konseyi büyük çapta bu toprak sahibi sınıfın üyelerinden oluşuyordu. Köklü ailelere mensup zengin toprak sahiplerinin çoğu, prens, kont vb. gibi unvanlar taşırlar. Bunlar binlerce köleye sahip atalarının neslinden gelirler. Rusya'da asil toprak sahiplerinin partileri şunlardı: Rus Halk Birliği; Krupenskiy'in önderliğindeki Milliyetçi Parti; sağ Oktobristler, vb.

Kapitalist burjuvazi. Bu sınıfın çıkarı gelişmekte olan «ulusal sanayi»den sağlanan mümkün olan en büyük kârı, yani işçi sınıfından çıkarılan artık değeri güvence altına almaktır. Açıktır ki, bu çıkar toprak sahiplerinin çıkarlarına tam olarak uygun değildir. Sermaye kırsal hayatta etkisini hissettirdiği zaman önceki koşullar bozulur. Köylüler şehirlere giderler; sermaye geniş bir proletarya yaratır ve bu durum köylerde yeni ihtiyaçlara yol açar; o zamana kadar uysal ve sessiz olan köylüler «itaatsizlik» göster-

meye başlarlar. Toprak sahipleri, yabanlar yenilikleri hoş karşılamazlar. Öte yandan kapitalist burjuvazi bu yenilikleri umutla karşılar. Daha çok işçi köylerden şehirlere gelir; sonuç olarak, daha çok ücretli emek kapitalistin hizmetine amade olur; ve kapitalist bu emeği daha ucuza kiralayabilir. Köy hayatı daha kapsamlı biçimde tahrip edilir ve küçük üreticiler kendileri için bazı mal kalemleri üretmeye gittikçe daha büyük ölçüde son verirler; gittikçe bu ürünleri büyük ölçekli imalatçılardan satın almaya başlarlar. Böylece köyde her şeyi kendisi için üretmenin eski koşulları gittikçe daha hızlı ortadan kalkar. Fabrika imalatı emtiaların satışı için pazar gittikçe daha fazla büyüyecek, kapitalist sınıfın kârları gittikçe daha da yükselecektir.

Kapitalist sınıf işte bu yüzden eski asil toprak sahiplerine sövüp sayar. (Ayrıca, kapitalist toprak sahipleri vardır; bunlar mülklerini ücretli emeğin ve makinelerin yardımı ile çekip çevirirler. Çıkarları burjuvazininkine çok yakındır ve genellikle daha zengin kapitalistlerin partilerine bağlanırlar.) Fakat kuşkusuz kapitalistlerin başlıca mücadelesi işçi sınıfı iledir. İşçi sınıfı esas olarak toprak sahiplerine karşı savaştığı, burjuvaziye pek karşı çıkmadığı zamanlarda burjuvazi işçi sınıfının mücadelesine onaylayarak bakar. 1904 yılında ve 1905'te, Ekim'e kadar, olan buydu. Fakat işçiler komünist çıkarlarını kavramaya ve burjuvaziye karşı yürümeye başladıklarında, burjuvazi işçilere karşı kendi güçlerini toprak sahiplerinin güçleri ile birleştirir. Günümüzde her yerde kapitalist burjuvazinin partileri (bunlara liberal partiler denir) devrimci proletaryaya karşı şiddetli bir mücadele sürdürüyorlar ve karşı devrimin politik genel kurmayını oluşturanlar da onlardır.

Rusya'da bu tür partilerin ikisinden söz edilebilir. Öncelikle, Anayasal Demokratlar Partisi olarak da bilinen Özgür Halk Partisi vardır. İsminin baş harfleri (CD-Constitutional Democrats) olduğu için bunlara genellik-

le «(Cadets) Kadetler» denilir. İkinci olarak, şimdilerde ortadan kaybolmuş olan Oktobristler vardır. Sanayi burjuvazisinin üyeleri, kapitalist toprak sahipleri, bankerler ve bütün bunların şampiyonları (başlıca entelijansiya-üniversite profesörleri, başarılı avukatlar ve yazarlar, fabrika yöneticileri vb.) bu partilerin çekirdeğini oluştururlar. 1905 yılında Kadetler otokrasiye serzenişte bulunuyorlardı, fakat işçilerden ve köylülerden de korkuyorlardı; Mart 1917 devriminden sonra bütün bu güçlerin liderleri haline geldiler ve işçi sınıfının partisine, komünist bolşeviklere karşı saf tuttular. 1918 ve 1919 yıllarında Kadetler Sovyet hükümetine karşı her türlü komploya önderlik ettiler ve General Denikin ile Amiral Kolçak'ın yönetiminde yer aldılar. Tek kelimeyle kanlı gericiliğe önderlik ettiler ve sonunda toprak sahiplerinin partisi ile bir koalisyon bile oluşturdular. İşçi sınıfı hareketinin baskısı altında bütün zengin mülk sahibi grupları, en enerjik seksiyonlarının önderliğinde tek bir gericiler kampı halindedirler.

Kent küçük burjuvazisi. Bağımsız zanaatkârlar, küçük dükkâncılar, aylıklı küçük memurları oluşturan ikinci dereceden entelijansiya bu gruba mensuptur. Gerçekte bunlar bir sınıfı değil, karışık bir güruhu oluştururlar. Bütün bu unsurlar sermaye tarafından az çok sömürülürler ve çoğu kez aşırı çalışırlar. Pek çoğu kapitalist gelişme sırasında iflâsa uğramıştır. Ne var ki, çalışma koşulları yüzünden çoğu kapitalizm altında durumlarının ne kadar umutsuz olduğunu anlamayı bile başaramaz. Örneğin, bağımsız zanaatkârı ele alalım. Karınca gibi çalışkandır. Sermaye onu çeşitli biçimlerde sömürür; tefeci onu sömürür; hesabına çalıştığı dükkân onu sömürür vb. Zanaatkâr kendisini bir «patron» gibi görür; kendi aletleri ile çalışır ve görünüşte «bağımsız»dır. Gerçekte ise bütünüyle kapitalist örümceğin ağları tarafından sarılmıştır. Sürekli olarak durumunu iyileştirme umudu ile yaşar. Şöyle düşünür: «Kısa süre sonra işimi büyüteceğim, işte o zaman kendim için satın alacağım.» İşçiler ile karıştırılmamaya özen gös-

terir ve kendince onlara benzemekten kaçınır ve saygıdeğer biri gibi davranmaya çalışır, çünkü daima bir «centilmen» olacağını umar. Sonuçta, bir kilise faresi kadar yoksul olsa da, işçilerden çok kendisini sömüren adama benzediğini düşünür. Küçük burjuva partiler genellikle «radikaller»in veya «cumhuriyetçiler»in, bazen de «sosyalistler»in (bk. 22'deki küçük tiple yazılmış paragraflar) standardı altında birleşirler. Böyle insanları hatalı tavırlarını bırakmak için sarsmak olağanüstü zordur. Bu tavırlar onların hataları değildir; talihsizliklerinin bir sonucudur.

Rusya'da küçük burjuva partileri sosyalist maskesi takma konusunda diğer yerlerden daha çok uyum gösterdiler. Bunu, popülist sosyalistler, toplumsal devrimciler ve kısmen de menşevikler yaptılar. Toplumsal devrimcilerin destek için daha çok orta köylülere ve zengin köylülere dayandıklarını belirtmek gerekir.

Köylülük. Kırsal bölgelerde köylülük şehirlerde küçük burjuvazinin işgal ettiğine benzer bir konumdadır. Tam olarak söylemek gerekirse, köylülük tek bir sınıf oluşturmaz, çünkü kapitalizm altında sürekli olarak sınıflara bölünür. Her köy ve mezrada bazı köylülerin şehirlere iş aramaya gittiklerini görürüz. Böylece tamamen proleterlere dönüşürler; diğerleri, zengin ve tefeci köylüler haline gelirler. «Orta» köylüler istikrarsız bir tabaka oluştururlar. Bunların çoğu zamanla iflâs eder; «atsız adam» olurlar ve sonunda, tarım emekçisi veya fabrika işçisi olarak iş ararlar. Diğerleri daha başarılıdır; «dünyalık yapar», servet edinir, «patron köylüler» haline gelir, tarım emekçisi kiralar, makine kullanırlar - kısaca, kapitalist girişimciye dönüşürler. Köylülüğün tam olarak tek bir sınıf oluşturmadığını söylememizin sebebi budur. Köylüler arasında en az üç grubu ayırtetmeliyiz. Önce, zengin köylüleri, ücretli emek sömürdükleri için bir kırsal burjuvaziyi oluşturan patron köylüleri görüyoruz. Daha sonra, kendilerine ait küçük çiftliklerde çalışan ve ücretli emek sömürmeyen orta

köylüler geliyor. Üçüncü ve son olarak, kırsal yarı-proletarya ve proletaryayı oluşturan yoksul köylüler vardır.

Bu ayrı ayrı gruplara mensup üyelerin, kendi konumlarındaki farklılığa göre, proletarya ile burjuvazi arasındaki sınıf mücadelesine farklı bakacaklarını anlamak kolaydır. Bir kural olarak, zengin köylüler burjuvazi ile ve çoğu kez büyük toprak sahipleri ile ittifak halindedirler. Örneğin Almanya'da «büyük köylü» denilen kişiler rahipler ve asil toprak sahipleri ile tek bir örgütte birleşmişlerdir. Aynısını İsviçre ve Avusturya'da ve bir ölçüde de Fransa'da görürüz. 1918 yılında Rusya'da zengin köylüler bütün karşı devrimci komploları desteklediler. Yarı proleter ve tabakaya mensup olanlar doğal olarak işçileri, burjuvaziye ve zengin köylülere karşı verdikleri mücadelede desteklerler. Orta köylülere gelince mesele çok daha karmaşıklaşır.

Orta köylüler ancak kendi içlerindeki çoğunluk için kapitalizm altında çıkış yolu olmadığını, sadece birkaçının zengin köylü olmayı umabileceğini, çoğunluğun aşırı yoksulluk içinde yaşamaya yazgılı olduğunu anlarlarsa, işçilere çekinmeden destek verecek hale gelirler. Fakat onların talihsizliği de buradadır; şehirlerde bağımsız zanaatkârlara ve küçük burjuvazinin üyelerine olan bunlara da olur. Her biri, yüreğinin derinliklerinde, işlerin iyi gitmesi, zenginleşme umudunu besler. Fakat öte yandan, orta köylü, kapitalist, faizci, toprak sahibi ve zengin köylü tarafından ezilir. Sonuç, kural olarak, orta köylünün proletarya ile burjuvazi arasında gidip gelmesidir. İşçi sınıfı platformunu yürekten benimseyemez, ama aynı zamanda toprak sahibinden de dehşetli korkar.

Bu yalpalama özellikle Rusya'da açıkça görülmüştür. Orta köylüler işçileri toprak sahiplerine ve zengin köylülere karşı desteklediler. Daha sonra, «komün» içinde mutlu olamayacakları korkusu büyüyünce, zengin köylülerin tavsiyesine kulak verdiler ve işçilerin karşısında

yer aldılar. Gene daha sonra tehlike, bu kez toprak sahibi sınıfın safından (Denikin, Kolçak) gelince bir kez daha işçilerin davasını kabullenme eğilimi gösterdiler.

Aynı tereddüt parti mücadelesinde de görülmüştür. Orta köylüler bir zaman işçilerin partisine, komünist bolşeviklerin partisine bağlanırlar; bir başka zaman, zengin köylülerin partisine, SR'lerin (toplumsal devrimciler) partisine bağlanırlar.

İşçi sınıfı (proletarya). Bu sınıf «zincirlerinden başka kaybedecek bir şeyi olmayan»lardan oluşur. Onlar sadece kapitalistler tarafından sömürülmekle kalmazlar; ek olarak, yukarda öğrendiğimiz gibi, kapitalist gelişmenin gidişatı onları, birlikte çalışmaya ve birlikte savaşmaya alışmış kişilerden oluşan homojen bir güç içinde dayanışmaya götürür. Bu nedenle işçi sınıfı kapitalist toplumdaki en ilerici sınıftır. Gene bu nedenle işçi sınıfının partisi var olan en ilerici, en devrimci partidir.

Ayrıca, bu partinin amacının komünist devrimi gerçekleştirmek olması doğaldır. Bu sonuca ulaşmak için proletarya partisi kesinlikle uzlaşmaz olmalıdır. İşlevi, burjuvazi ile pazarlık yapmak değil, burjuvaziyi iktidardan alaşağı etmek, kapitalistlerin direnişini ezmektir. Bu parti «sömürenler ile sömürülenler arasındaki mutlak çıkarlar çatışmasını» açığa çıkarmalıdır (bu sözler menşeviklerin de imzaladıkları eski programımızda kullanıldı; fakat menşevikler bunları tamamen unuttular ve şimdi burjuvazi ile işbirliği halindeler).

Peki partimizin küçük burjuvaziye, büyük şehirlerimizin proleter olmayan yoksul tabakalarına ve orta köylülere yönelik tavrı ne olmalıdır?

Bu yukarda söylenenlerden anlaşılmaktadır. Kanıt göstermekten ve açıklama yapmaktan asla bıkmamalıyız. Onları, kapitalizm altında daha iyi bir hayat umutlarının başkalarını dolandırılmasının sonucu veya kendilerini aldatmalarından ötürü olduğuna ikna etmeliyiz. Orta köylülere sabırla ve açıkça

kanıtlamalıyız ki, proleter kampa duraksamadan katılmaları ve bütün zorluklara rağmen işçiler ile omuz omuza savaşmaları kendileri için daha iyi olacaktır. Görevimiz onlara burjuvazinin zaferinden kazançlı çıkacak yegâne köylülerin zengin köylüler olacağını ve böylelikle zengin köylülerin yeni bir toprak sahibi asiller sınıfına dönüştürüleceklerini göstermektir. Kısaca, bütün çalışanları proletarya ile ortak davaya kazanmalı; bütün çalışanların olayları işçi sınıfının bakış açısından görmelerini sağlamalıyız. Küçük burjuvaziye ve orta köylüler tabakasına mensup olanlar hayat koşullarından kaynaklanan önyargılar ile doludurlar. Olayların gerçeğini açığa çıkarmak görevimizdir. Kapitalizm altında zanaatkârın ve emekçi köylünün durumunun tamamen umutsuz olduğunu, hayaller ile avunmaktan vazgeçmenin kendileri için daha iyi olacağını göstermeliyiz. Orta köylüye, kapitalizm sürdükçe sırtına binmiş bir toprak sahibinin daima var olacağını söylemeliyiz. Bu toprak sahibi, ister eski tipte asil bir toprak sahibi olsun, ister bir zengin köylü, yeni tipte bir toprak sahibi olsun, durum değişmez. Proletaryanın zaferi ve gücü sayesinde hayatı yeni temeller üzerinde yeniden inşa etmekten başka çıkar yol yoktur. Ancak, bütün bu emekçileri, yeni hayatı kendisi için değerli bulan herkesi, proleterler gibi düşünmeyi ve savaşmayı öğrenenlerin hepsini, proletaryanın zaferi, işçilerin örgütlenmesi sayesinde, güçlü, sağlam ve kararlı bir partinin var olması sayesinde güvence altına alınabildiği zaman, saflarımıza çekmeliyiz.

Sağlam ve militan bir komünist partinin varlığının ne kadar önemli olduğu, Alman ve Rus örneklerinden öğrenilebilir. Proletaryanın yüksek düzeyde geliştiği Almanya'da savaştan önce Rusya'daki komünist bolşeviklerinki gibi militan bir işçi sınıfı partisi yoktu. Ancak savaş sırasında, Karl Liebknecht, Rosa Luxemburg ve diğer yoldaşlar ayrı bir komünist partisi kurmaya başladılar. 1918 ve 1919 yıllarında bir çok ayaklanmaya rağmen Alman iş-

çilerinin burjuvaziyi devirememelerinin nedeni budur. Ne var ki, Rusya'da bizim kararlı komünist partimiz vardı. Bu sayede Rus proletaryasına iyi önderlik edildi. Bu nedenle, bütün zorluklara rağmen Rus proletaryası ilk olarak sağlam ve hızlı bir zaferi gerçekleştirecekti. Bu bakımdan partimiz diğer komünist partilere bir örnek olarak hizmet edebilir ve ediyor. Onun sağlamlığı ve disiplini herkes tarafından kabul edilmiştir. Gerçekte o proletarya devriminin en militan partisidir; bu nedenle öncü konumdadır.

LİTERATÜR

Marx ve Engels, *The Communist Manifesto;* Lenin, *The State and Revolution;* Plekhanov, *The Centenary of the great French Revolution;* Bogdanov, *A Short Course of Economic Science;* Bebel, *Women and Socialism* (Geleceğin Devleti); Bogdanov, *The Red Star* (Ütopyacı); Korsak, *The Legalist Society and the Workers' Society* («Papers on realistic Philosophy» başlıklı kollektif çalışma içinde).

Anarşizm ile ilgili olarak aşağıdaki çalışmalar okunabilir: Volskiy, *The Theory and Practice of Anarchism;* Preobrajenskiy, *Anarchism and Communism;* Bazarov, *Anarchist Communism and Marxism.*

Kapitalist toplumda sınıflar ile ilgili olarak: Kautsky, *Class Interests.*

Küçük burjuva partilerinin karakteristikleri ile ilgili olarak şunları okuyun: Marx, *The 18th Brumaire of Louis Napoleon Bonaparte;* Marx, *Revolution and Counter-Revolution in Germany;* Marx, *The Civil War in France.*

IV

KAPİTALİZMİN GELİŞMESİ KOMÜNİST DEVRİME NASIL YOL AÇAR?

(Emperyalizm, Savaş ve Kapitalizmin Çöküşü)

26. Finans kapital. 27. Emperyalizm. 28. Militarizm. 29. 1914-1918 emperyalist savaşı. 30. Devlet kapitalizmi ve sınıflar. 31. Kapitalizmin çöküşü ve işçi sınıfı. 32. İç savaş. 33. İç savaşın biçimleri ve maliyeti. 34. Kaos ya da komünizm.

26. FİNANS KAPİTAL

Girişimciler arasında alıcılar için sürekli ve şiddetli bir mücadelenin olduğunu ve bu mücadelenin şaşmaz biçimde büyük girişimcilerin zaferi ile sonuçlandığını daha önce gördük. Bu durumda daha zayıf kapitalistler iflâs ederler; böylece bir bütün olarak sermaye ve üretim büyük kapitalistlerin elinde birikir (sermayenin yoğunlaşması ve merkezileşmesi). On dokuzuncu yüzyılda, seksenli yılların başında, sermayenin merkezileşmesi oldukça ileri düzeyde idi. Kişisel girişim sahipleri yerine çok sayıda anonim girişim, kooperatif şirket ortaya çıktı; ancak bu «kooperatifler»in kapitalist hisse sahiplerinin şirketleri olduğu dikkatle belirtilmelidir. Bu gelişmenin anlamı ne idi? Neden anonim şirketler ortaya çıktı? Bu soruyu yanıtlamak kolaydır. Her yeni işin önemli mik-

tarda sermayeye komuta etmesi gerektiğinde, zaman gelmişti. Bir girişim yetersiz sermaye ile kurulduğunda yaşama şansı az oluyordu ve her yandan daha güçlü rakipleri ile, daha büyük ölçekli imalat yapan girişimler ile kuşatılıyordu. Bu durumda, eğer yeni bir girişim bebeklik çağında yok olmayacaksa, iş yaşayacak ve gelişecekse, güçlü temeller üzerinde kurulması zorunlu idi. Fakat güçlü temeller ancak bol sermayeye sahip kişiler tarafından sağlanabiliyordu. Anonim şirket bu ihtiyacın sonucu oldu. Meselenin özü şudur ki, birkaç büyük kapitalist daha küçük kapitalistlerin sermayesini kullanır ve yine kapitalist olmayan grupların (çalışanlar, köylüler, kamu görevlileri, vb.) ellerinde birikmiş tasarrufları da kullanır. Düzenleme şöyle yapılır. Herkes kendi payını katar; herkes bir «pay» veya bir çok «paylar» alır. Parasının karşılığı olarak kendisine, gelirden belirli bir payı alma hakkı veren bir «hisse senedi» verilir. Böylelikle küçük toplamların birikimi kısa sürede büyük bir «anonim sermaye» miktarına ulaşır.

Anonim şirketler ilk ortaya çıktıklarında bazı burjuva teorisyenler ve ayrıca sınıf işbirliğini savunan bazı sosyalistler yeni bir çağın başlamakta olduğu konusunda dünyayı temin etmeye başladılar. Kapitalizm, diye ilân ettiler, küçük bir kapitalistler grubunun hâkimiyetine doğru gitmiyor. Bunun yerine, tasarrufları sayesinde her işçi hisse satın alabilecek ve böylece her işçi bir kapitalist haline gelebilecekti. Sermaye, diyorlardı, artan ölçülerde «demokratikleşmiş» hale gelecek; zamanla kapitalistler ile işçiler arasındaki farklılık devrim olmaksızın ortadan kalkacak.

Kuşkusuz bu tam bir saçmalıktı. Olaylar çok farklı biçimde gelişti. Büyük kapitalistler daha küçük kapitalistleri basit biçimde kendi amaçları için kullandılar. Sermayenin merkezileşmesi her zamankinden daha da hızlanarak devam etti; artık rekabet ortaklı dev şirketler arasında bir mücadele biçimini almıştı.

Büyük kapitalist ortakların küçük ortakları nasıl kendi hamalları haline getirebildiklerini anlamak kolaydır. Küçük ortak genellikle işletme merkezinin bulunduğu yerden başka şehirde yaşar ve ortaklar toplantısında hazır bulunmak için yüzlerce mil ya da daha fazla seyahat edemez. Sıradan ortakların bazıları toplantıda bulunsalar bile, örgütsüzdürler ve ancak kör köpek yavruları gibi birbirlerini itip kakarlar. Oysa büyük ortaklar örgütlenmişlerdir. Ortak bir planları vardır; istediklerini yapabilirler. Tecrübe göstermiştir ki, bütün payların üçte birine sahip olmak büyük kapitalist için yeterlidir. Bu pay ona bütün işin mutlak denetimini verir.

Fakat sermaye yoğunlaşması ve merkezileşmesinin gelişmesi daha da ileri gidecekti. Son birkaç on yıl içinde kişisel girişimlerin ve kişisel hisseli şirketlerin yeri, büyük çapta, patron *sendikaları*, *karteller* ve *tröstler* olarak bilinen büyük kapitalist birlikler tarafından doldurulmuştur. Bunlar neden oluşmuşlardır? Önemleri nedir?

Farzedelim ki, belirli bir üretim dalında, örneğin tekstil veya makine yapımında, daha zayıf kapitalistler ortadan kaybolmuşlardır. Geriye, bu özel girişim dallarındaki neredeyse bütün emtiaları üreten, sadece beş ya da altı dev firma, hisseli şirketler kalır. Gırtlak gırtlağa rekabet ederler; fiyatları düşürürler ve sonuç olarak daha az kâr sağlarlar. Bu şirketlerin ikisinin diğerlerinden daha büyük ve güçlü olduğunu düşünelim. Bu durumda, ikisi, rakipleri iflâs edene kadar mücadeleyi sürdüreceklerdir. Geri kalan iki rakibin eşit güçte olduklarını düşünelim; benzer ölçekte çalışırlar; aynı türden makinelere sahiptirler ve yaklaşık olarak aynı sayıda işçi çalıştırırlar; üretim maliyeti bakımından aralarında önemli bir fark yoktur. Bu durumda ne olacaktır? İkisi de zafer kazanamaz; ikisi de verdikleri mücadele yüzünden tükeniyor; ikisi de kâr yapamıyor. Kapitalist gruplar bu durumda aynı sonuca ulaşırlar. Neden, diye sorarlar kendilerine, birbirimize karşı fiyat düşürmeye devam

edelim? İneği sağmak için birleşsek, güçlerimizi birleştirsek daha iyi olmaz mı? Eğer birleşirsek, rekabet olmayacak, pazarı denetleyeceğiz ve fiyatları istediğimiz kadar yükseltebileceğiz.

Patron sendikası veya tröst olarak bilinen birlik, kapitalistler birliği böylece ortaya çıkar. Patron sendikası bu bakımdan tröstten ayrılır. Bir *sendika* örgütlendiği zaman, buna katılan şirketler mallarını belirlenen fiyatın altında satmayacakları konusunda anlaşırlar; veya siparişleri paylaşmayı kabul ederler; veya pazarın bölgesel bir bölümü üzerinde anlaşırlar (sen satışlarını şu bölge ile sınırlı tutacaksın, diğeri bana kalacak) vb. Ne var ki, bu anlaşmada sendika yönetimine işi durdurma yetkisi verilmez. Hepsi bir birliğin üyeleridir. Bu birliğin içinde her birine belirli ölçüde bağımsızlık tanınır. Öte yandan, *tröst*'te öylesine yakın bir birlik vardır ki, katılan her kişi bağımsızlığını tamamen kaybeder; tröst yönetimi işe son verebilir, yeniden kurabilir, bir başka yere nakledebilir, tröst için avantajlı görünen her şeyi yapabilir. İşin sahibi, elbette, düzenli olarak kârını almaya devam eder ve bu kârlar öncekinden daha da büyük olabilir; fakat bütün yönetim sağlam biçimde inşa edilmiş kapitalist birlik, tröst içinde yetkilidir.

Sendikalar ve tröstler pazar üzerinde neredeyse tam bir denetim kurarlar. Artık rekabetten korkmazlar, çünkü rekabeti ortadan kaldırmışlardır. Rekabetin yerini kapitalist *monopol*, yani, *tek bir tröstün hâkimiyeti* almıştır*.

* «Monopol» sözcüğü, iki Grek sözcüğünden, *monos* (yalnız, yegâne, tek) ile *polein* (satmak) den gelir. Bir zamanlar Rusya'da «monopol» teriminin kullanımı sadece hükümetin alkollü içki tekelini belirtmekle sınırlı idi. Fakat her emtiada monopol olabilir; ve bir monopol bir imalatçı veya bir grup imalatçı tarafından kurulabileceği gibi, Devlet tarafından da kurulabilir.

Böylelikle sermayenin yoğunlaşması ve merkezileşmesi dereceli olarak rekabetin denetlenmesine yol açar. Rekabet kendi kendini hırsla tüketip yok etmiştir. Ne kadar çılgınca gelişti ise merkezileşme de o kadar hızlı ilerledi; çünkü daha zayıf kapitalistlerin iflâsı daha hızlı gerçekleşti. Sonunda sermayenin rekabetten hareketle merkezileşmesinin rekabet için öldürücü olduğu ortaya çıktı. «SERBEST REKABET»İN YERİNİ KAPİTALİST BİRLİKLERİN HÂKİMİYETİ, SENDİKA VE TRÖSTLERİN YÖNETİMİ ALMIŞTIR.

Tröstlerin ve sendikaların kullandıkları muazzam gücü göstermek için birkaç örnek verilebilir. 1900 kadar eski bir tarihte, yani tam yirminci yüzyılın başlangıcında Birleşik Devletler'de sendika ve tröstlerin elindeki üretimin oranı şöyle idi: Tekstil, % 50'den fazla; cam, % 54; kâğıt, % 60; metaller (demir ve çelik dışında) % 84; demir ve çelik, % 84; kimyasal maddeler, % 81; vb. Belirtmek gereksiz ki, son yirmi yıl içinde birliklerin gücü muazzam biçimde artmıştır. Aslına bakılırsa, BD'nin bütün sanayi üretimi günümüzde iki tröst, Standart Oil Tröstü ve Çelik Tröstü tarafından denetleniyor; bütün diğer tröstler bunlara bağlıdır. 1913 yılında Almanya'da, Rhenish-Westphalia bölgesindeki kömür madenlerinin % 92.6'sı tek bir sendikanın elinde bulunuyordu. Alman imparatorluğunda üretilen çeliğin yaklaşık yarısı Çelik Sendikası tarafından imal ediliyordu. Şeker Tröstü iç talebin % 70'ini ve ihracatın % 80'ini karşılıyordu.

Rusya'da bile bir çok sanayi dalı neredeyse tamamen sendikaların yönetimi altına girdi. «Produgol» Donetz kömürünün % 60'ını üretiyordu; «Prodometa» (metal sendikası) üretimin % 88-93'ünü denetliyordu; «Krovlya» çatı yapımında kullanılan bütün demirin % 60'ını karşılıyordu; «Prodwagon» vagon imal eden yaklaşık 15 şirketten oluşmuş bir sendika idi; Bakır Sendikası bakır çıktısının % 90'ını denetliyordu; Şeker Sendikası şeker üretiminin tamamını denetliyordu; vb. İsviçreli bir uzmanın hesaplamalarına göre, *yirminci yüzyılın başlangıcında dünyadaki toplam sermayenin yarısı tröstlerin veya sendikaların elinde bulunuyordu.*

Sendikalar ve tröstler homojen girişimleri sadece merkezileştirmekle kalmazlar. Artan bir sıklıkla, aynı anda çeşitli üretim dallarını kapsayan tröstler ortaya çıkar. Bu nasıl olur?

Üretimin çeşitli dalları esas olarak alım satım araçları ile birbirine bağlıdır. Demir cevheri ve kömür üretimini ele alalım. Burada demir dökümhaneleri ve makine imalathaneleri için hammadde olarak kullanılan ürünlerden söz ediyoruz. Farzedelim ki, makine imal eden atelyeler var ve bu makineler bir dizi başka üretim dalına üretim aracı olarak hizmet ediyor. Şimdi, bir demir dökümhanemiz olduğunu düşünelim. Dökümhane demir cevheri ve kömür satın alır. Kuşkusuz döküm işlerinde cevheri ve kömürü mümkün olduğu kadar ucuz almakta yarar vardır. Peki cevher ve kömür başka bir sendikanın elinde ise ne olur? Bu durumda iki sendika arasında bir mücadele başlar ve bu mücadele ya bunlardan birinin zaferi ile ya da ikisinin birleşmesi ile sonuçlanır. Her iki durumda da, iki üretim dalını birleştiren yeni bir sendika ortaya çıkar. Aşikârdır ki, böyle bir birlik sadece iki üretim dalını değil, üç ya da on üretim dalını etkileyebilir. Böyle girişimlere «birleşik» (veya «birlikte») girişimler denir.

Bu anlamda sendikalar ve tröstler tekil üretim dallarının örgütlenmesinden daha fazlasını yaparlar; çeşitli üretim türlerini, bir dalı, bir ikincisi, bir üçüncüsü, bir dördüncüsü vb. ile bir araya getirerek, tek bir örgüt içinde birleştirirler. Daha önce, bütün dallardaki girişimciler birbirinden bağımsız idiler ve bütün üretim işi yüz bin kadar küçük fabrikaya dağılıyordu. Yirminci yüzyılın başlangıcında üretim, her biri üretimin pek çok dalını örgütleyen dev tröstlerin ellerinde toplanmaya başladı.

Tekil üretim dallarından oluşan birlikler «birlikte» girişimlerin yanı sıra bir başka tarzda da meydana geldiler. Okur «birlikte» girişimlerden çok daha

önemli bir olguyu düşünmelidir. Bankaların hâkimiyetinden söz ediyoruz.

Her şeyden önce bankalar hakkında söylenmesi gereken birkaç söz vardır.

Belirtildi ki, sermayenin yoğunlaşması ve merkezileşmesi önemli bir ölçüde geliştiği zaman, büyük ölçekli girişimlerin derhal kurulması için kullanılabilecek bir sermaye ihtiyacı ortaya çıkar. Bu ihtiyaç anonim şirketlerin gelişme nedenlerinden biri idi. Yeni girişimlerin örgütlenmesi gittikçe daha büyük miktarlarda sermaye gerektiriyordu.

Şimdi kapitalistin sağladığı kâr ile ne yaptığına bakalım. Bu kârın bir kısmını kapitalistin doğrudan ihtiyaçları, beslenme, giyinme vb. için harcadığını biliyoruz. Kapitalist kârın geri kalanını «tasarruf eder». Şu soru ortaya çıkıyor: Kapitalist bunu nasıl yapar? Herhangi bir zamanda işini büyütmek için, kârlarının «tasarruf edilmiş» bölümünü bu amaca ayırması mümkün müdür? Hayır, bunu yapamaz. Para sürekli olarak akar, fakat damlalar halinde. Kapitalistin ürettiği emtialar aralıklı zamanlarda satılır ve bunlardan sağlanan para aralıklı zamanlarda gelir. Açıktır ki, bu hasılatları girişimini büyütmek için kullanabilir; fakat önemli bir miktarın birikmesi gerekir. Bu durumda, ihtiyaç duyduğu parayı - diyelim ki, bu para ile yeni makineler satın almak istiyor - sağlayana kadar beklemek zorunda kalacaktır. Ancak, o zamana kadar ne yapacaktır? O zamana kadar bu parayı kullanamaz. Para atıl kalır. Bu durum sadece bir ya da iki kapitalistin değil, değişik zamanlarda bütün kapitalistlerin başına gelir. *Serbest sermaye* daima piyasada mevcuttur. Ne var ki, daha önce de belirttiğimiz gibi, sermayeye talep vardır. Bir yanda, fazla miktarlar atıl kalmakta, öte yanda bu miktarlara ihtiyaç duyulmaktadır. Sermayenin merkezileşmesi ne kadar hızlanırsa, daha büyük miktarlarda sermayeye duyulan talep o kadar artar, fakat serbest sermayenin miktarı da aynı ölçüde büyür. Bankalara

önem kazandıran, işte bu durumdur. Parasını atıl bırakmak istemeyen kapitalist onu bankaya yatırır ve banka, bu parayı, eski girişimini geliştirmek veya yeni bir işe başlamak için ihtiyaç duyan kişilere ödünç verir. Bazı imalatçılar parayı bankaya yatırırlar ve banka bu parayı öteki imalatçılara ödünç verir. Bu sonuncular, ödünç alınan sermayenin yardımı ile, artık değer sağlarlar. Hasılatlarının bir bölümü faiz olarak bankaya ödenir. Banka bu miktarın bir bölümünü mudilerine öder ve geri kalanını banka kârı olarak tutar. Böylece makinenin çarkları işlemeye başlar. Kapitalist rejimin en son aşamasında bankaların rollerinin, taşıdıkları önemin ve faaliyetlerinin neden muazzam bir ölçüde arttığını şimdi anlayabiliriz. Bankalar tarafından emilen sermaye miktarları sürekli olarak artıyor. Ve bankalar gittikçe artan ölçüde sanayie sermaye yatırıyorlar. Banka sermayesi daima sanayi içinde «işlemekte»dir; sanayi sermayesine dönüşmektedir. Sanayi, kendisini destekleyen ve sermaye ile besleyen bankalara bağımlı olarak gelişir. Burada *finans kapital* olarak bilinen sermaye biçimini buluyoruz. Özetle, FİNANS KAPİTAL SANAYİ SERMAYESİNE AŞILANAN BANKA SERMAYESİDİR.

Finans kapital, bankaları araç olarak kullanmak suretiyle, bütün sanayi dallarının birliğini, girişimlerin doğrudan birleşmesinden çok daha yakın biçimde sağlar. Neden böyledir?

Farzedelim ki, karşımızda büyük bir banka var. Bu büyük banka, sadece bir değil, bir çok girişime veya bir çok sendikaya sermaye sağlıyor (veya, denildiği gibi, «finanse ediyor»). Doğaldır ki, bu bankanın çıkarı, finans bakımından kendisine bağımlı olanların birbiri ile çatışmamalarındadır. Banka onların hepsini birleştirir. Bankanın ısrarlı politikası, işlerin, kendi yönetiminde olacak bir bütünün içinde aktüel birliğini sağlamak olacaktır. Bankaların güvenilir ajanları, tröstlerin, sendikaların ve tekil işlerin atanmış yöneticileridir.

Böylelikle sonunda karşımıza şu görünüm çıkıyor. BÜTÜN ÜLKENİN SANAYİİ SENDİKALAR, TRÖSTLER VE BİRLİKTE GİRİŞİMLER İÇİNDE BİR ARAYA GETİRİLİR. BÜTÜN BUNLAR BANKALAR TARAFINDAN BİRLEŞTİRİLİR. BÜTÜN EKONOMİK HAYATIN BAŞINDA - KENDİ BÜTÜNLÜĞÜ İÇİNDE SANAYİİ YÖNETEN BÜYÜK BANKERLERDEN OLUŞMUŞ KÜÇÜK BİR GRUP VARDIR. HÜKÜMET YETKİSİ BU BANKERLERİN VE TRÖST KODAMANLARININ ARZULARINI YERİNE GETİRİR.

Bu durum *Birleşik Devletler*'de çok açık görülür. Burada Başkan Wilson'ın «demokratik» yönetimi tröstlerin uşaklığından başka bir şey değildir. Kongre sadece, tröst kodamanlarının ve bankerlerin gizli toplantılarında önceden kararlaştırılan şeyleri yerine getirir. Tröstler kongre üyelerini satın almak için büyük para harcarlar, seçim kampanyalarını vb. finanse ederler. Amerikalı yazar Myers, 1904 yılında, büyük hayat sigortası şirketlerinin şu miktarlarda rüşvet verdiklerini belirtmiştir: Mutual, 364.254 dolar; Equitable, 172.698 dolar; New York, 204.019 dolar. Wilson'ın damadı, maliye bakanı McAdoo önde giden banka ve tröst kodamanlarından biridir. Senatörler, Devlet bakanları, kongre üyeleri, bu büyük tröstlerin sadece çanak yalayıcısıdırlar. Tröstlerin söz konusu kurumlarda büyük çıkarları vardır. Devlet otoritesi, «Hür Cumhuriyet»in hükümet mekanizması halkı sömüren bir atelyeden başka bir şey değildir.

Bu nedenle diyebiliriz ki,

FİNANS KAPİTALİN HÂKİMİYETİ ALTINDAKİ BİR KAPİTALİST ÜLKE BİR BÜTÜN OLARAK MUAZZAM BİR BİRLEŞİK TRÖSTE DÖNÜŞTÜRÜLMÜŞTÜR. BANKACILAR BU TRÖSTÜN BAŞINDADIRLAR. BURJUVA HÜKÜMETİ BU TRÖSTÜN YÜRÜTME KOMİTESİNİ OLUŞTURUR.

Birleşik Devletler, Büyük Britanya, Fransa, Almanya, vb. kapitalist Devlet tröstlerinden, yüz milyonlarca ücretli köleyi sömüren ve yöneten tröst kodaman ve bankerlerinin güçlü örgütlerinden başka bir şey değildir.

27. EMPERYALİZM

Tekil ülkelerde finans kapital ağırlığının etkisi, belirli bir ölçüde, kapitalist üretim anarşisine son vermektir. O zamana kadar birbiri ile savaşan çeşitli üreticiler artık bir kapitalist Devlet tröstü içinde güçlerini birleştirirler.

Peki bu durumda kapitalizmin temel çelişkilerinden biri (üretim anarşisi - ÇN.) ne olur? Bir çok kez, kapitalizmin örgüt eksikliği ve sınıf mücadelesinin yarattığı etki yüzünden kaçınılmaz olarak işlemez hale geleceğini söyledik. Şimdi bu çelişkilerin biri ya da ikisi (bk. 13) geçersiz ise kapitalizmin çöküşü ile ilgili öngörü temelsiz kalmış olmaz mı?

Esas olarak üzerinde durmak zorunda olduğumuz nokta budur. Gerçekte üretim anarşisi ve rekabet sona ermemiştir. Belki bir yerde sona eren şeyin bir diğer yerde daha kötü biçimde patlak verdiğini söylemek daha doğru olacaktır. Şimdi meseleyi ayrıntılı olarak açıklamaya çalışalım.

Çağdaş kapitalizm dünya kapitalizmidir. Bütün ülkeler birbirine bağlıdır; birbiri ile alışveriş halindedirler. Artık kapitalizmin ökçesi altında olmayan bir ülke bulamayız. İhtiyaç duyduğu her şeyi kendisi için üreten bir ülke de bulamayız.

> Sadece belirli yerlerde üretilebilen sayısız mal kalemi vardır. Soğuk bir ülkede portakal yetişmez. Toprağının altında maden yatağı olmayan bir ülkeden de demir cevheri elde edilemez. Kahve, kakao ve kauçuk ancak sıcak iklimlerde yetişir. Pamuk, Birleşik Devletler, Hindistan, Türkistan vd.de yetişir; bu topraklardan dünyanın bütün kesimlerine ihraç edilir. Kömür, Britanya, Almanya, Birleşik Devletler, Avusturya ve Rusya'da bulunur; fakat İtalya'da kömür yoktur. İtalya tamamen Britanya ve Almanya'da çıkan kömüre bağımlıdır. Buğday bütün diğer ülkelere, Birleşik Devletler, Hindistan, Rusya ve Romanya'dan ihraç edilir.
>
> Öte yandan bazı ülkeler, gelişme bakımından çok

ileri gitmişler, diğerleri ise geri kalmışlardır. Bunun bir sonucu olarak, daha ileri ülkelerdeki kent endüstrisinin çeşitli ürünleri geri ülkelere pazarlanır. İngiltere, Birleşik Devletler ve Almanya, dünyanın bütün bölümlerine demirden yapılmış mallar gönderir. Almanya başlıca kimyasal ürünler ihracatçısıdır.

Böylece her ülke diğer ülkelere bağımlı olur; her biri diğerlerine satış yapar ve onlardan satın alır. Bu bağımlılığın ne kadar ileri gidebileceğini Britanya örneğinden öğrenebiliriz. Bu ülkenin ihtiyacı olan buğdayın dörtte üçü ile beşte dördü ve etin yarısı ithal edilir ve bu durumda Britanya fabrikalarında üretilen malların büyük bir kısmının ihraç edilmesi gerekir.

Şimdi kendimize soralım, finans kapital dünya pazarında rekabete son verir mi, vermez mi? Tekil ülkelerdeki kapitalistleri birleştirmesi sayesinde dünya çapında bir örgüt yaratır mı? Hiç kuşkusuz, durum bu değildir. Her özgül ülke içinde üretim ve rekabet anarşisi neredeyse bütünüyle sona erer, çünkü tekil girişimciler bir kapitalist Devlet tröstü oluşturmak için birleşirler. Çeşitli kapitalist Devlet tröstleri arasında daha şiddetli bir mücadele gelişir. Sermaye merkezileştirildiği zaman daima olan şey budur. Yavru balıklar iflâs ettiklerinde, kuşkusuz, rakiplerin sayısı azalır, çünkü geriye sadece büyük balıklar kalır. Bunlar arasında şimdi daha büyük ölçekli bir mücadele sürer; tekil imalatçılar arasındaki mücadelenin yerine tröstler arasında bir savaş başlar. Kuşkusuz, tröstlerin sayısı tekil imalatçıların sayısından daha azdır. Bu yüzden mücadele daha şiddetli ve daha yıkıcı olur. Belirli bir ülkedeki kapitalistler daha zayıf olan muhaliflerini yenilgiye uğrattıkları ve kendilerini bir kapitalist Devlet tröstü içinde örgütledikleri zaman, rakiplerin sayısı da ileri derecede azalır. Çünkü bu rakipler artık dev kapitalist güçler olmuşlardır. Bu tür rekabet görülmemiş bir ölçekte harcama ve israfa yol açar. Kapitalist Devlet tröstleri arasındaki savaş «barış» zamanında ifadesini silâhlanma yarışında bulur. Bu ise sonunda mahvedici bir savaşa yol açar.

O halde, FİNANS KAPİTAL TEKİL ÜLKELER İÇİNDEKİ REKABETE SON VERSE DE, süreç içinde ve zamanı geldiğinde, ÇEŞİTLİ DEVLETLER ARASINDA ŞİDDETLİ VE SERT BİR REKABETE YOL AÇAR.

Bu nasıl olur? Dahası, kapitalist ülkeler arasındaki rekabet neden ilhakçı bir politika ve savaş ile sonuçlanır? Rekabet neden barışçı olmaz? İki imalatçı birbiri ile rekabet ettiği zaman birbirine bıçak çekip saldırmazlar, müşterilerini çalmak için barışçı yöntemlere başvururlar. O halde neden dünya piyasasındaki rekabet vahşi bir biçim almak durumundadır? Rakipler neden silâha başvururlar? Bu sorulara ayrıntılı bir yanıt vermeliyiz.

Her şeyden önce, burjuva politikasının serbest rekabetin hüküm sürdüğü eski kapitalizmden, finans kapitalin hâkim olduğu yeni kapitalizme geçmesinin neden gerekli olduğunu düşünmeliyiz.

Gümrük politikası ile başlayalım. Uluslararası mücadelede, her biri kendi kapitalistlerini korumayı amaçlayan burjuva hükümet yetkilileri uzun süredir gümrük tarifelerini mücadele aracı olarak kullanmayı benimsemişlerdir. Örneğin Rus tekstil imalatçıları, İngiliz ve Alman rakiplerinin kendi tekstil ürünlerini Rusya'ya sokacaklarından ve fiyatları düşüreceklerinden korktukları zaman, Rus hükümeti İngiliz ve Alman tekstil ürünlerine uygun miktarda bir ithalât resmi uygulardı. Kuşkusuz bu yabancı ürünlerin Rusya'ya ithalâtını engelliyordu. İmalatçılar genel olarak gümrük vergilerinin ülke endüstrisinin teşviki için gerekli olduğunu söylerler. Ne var ki, çeşitli ülkelerin gümrük vergisi politikalarını incelersek, gerçek amacın farklı olduğunu görebiliriz. Son birkaç on yıl içinde kapitalistlerin yüksek ithalat vergisi için büyük gürültü kopardıkları ve bu tür yüksek gümrük vergilerinin uygulandığı ülkeler, dünyanın en büyük ve en güçlü ülkeleridir. Bu harekette Birleşik Devletler en önde gitmiştir. Dış rekabet bu ülkeleri inci-

tebilir mi? «Neden böyle mesele çıkarıyorsun, John? Seni zarara uğratan mı var? Saldırgan olan sensin!»

Bütün bunların gerçek anlamı nedir? Tekstil endüstrisi sendikalar veya tröstler tarafından monopolleştirilmiş belirli bir ülke düşünelim. Bu durumda bir ithalât resmi konulursa ne olur? Sendikalaşmış kapitalistler bir taşla iki kuş vururlar. Önce kendilerini dış rekabetten kurtarırlar. İkincisi, kendi ülkelerindeki alıcılar için fiyatları, gümrük vergisine neredeyse eşit miktarda yükseltebilirler. Tekstilde uygulanan ithalât vergisinin yarda başına iki şilin olduğunu farzedelim. Bu durumda tekstil kodamanlarının mallarının fiyatlarına yarda başına iki şilin, hiç olmazsa 1 şilin 9 pens eklemekte duraksamaları için neden yoktur. Eğer endüstri sendikalaştırılmamış olsaydı, ülke kapitalistleri arasındaki iç rekabet derhal fiyatların düşürülmesine yol açacaktı. Ama eğer denetimi sağlayan bir sendika varsa fiyatları yükseltmekte zorluk çekmez, çünkü bu durumda yabancılar gümrük bariyerleri sayesinde pazarın dışında tutulurlar ve endüstrinin sendikalaşması sayesinde ülke içinde rekabet yoktur. İthalât olduğu ölçüde Devlet gelir sağlarken, sendikalaşmış imalatçılar fiyatların yükselmesi sonucunda ek artık değeri güvence altına alırlar. Bu ancak bir sendika veya tröstün bulunduğu yerde gerçekleşebilir. Ancak hepsi bu kadar değil. Bu artık kârlar sayesinde sendikalaşmış imalatçılar kendi mallarını başka ülkelere sokabilir ve daha düşük fiyattan satabilir, böylelikle bu ülkelerdeki rakiplerinin ayağını kaydırabilirler. Gerçekte olan da budur. Herkes bilir, Rus Şeker Sendikası şekerin Rusya'daki fiyatını yüksek tutmuşken, İngiltere'ye gülünç derecede düşük fiyattan şeker satmış, böylelikle bu ülkedeki rakibini yıkıma uğratmayı ummuştur. İngiltere'de domuzların Rus şekeri ile beslendikleri söylentisi buradan çıkmıştır. Demek ki sendikalaşmış imalatçılar gümrük vergilerinin yardımı ile kendi ülke insanlarını sömürürlerken, dış ülkelerdeki müşterileri de kendi etki alanlarına sokabilmektedirler.

Bunun sonuçları büyük öneme sahiptir. Aşikârdır ki, sendikanın artık kârları, içerde sağılanların sayısındaki artış ve gene gümrük bariyerlerinin içinde tutulanların sayısındaki artış sayesinde oransal olarak artacaktır. Eğer gümrük alanı küçük ise, kâr sağlama fırsatı da küçük olacaktır. Öte yandan, eğer gümrük alanı geniş ve nüfusu fazla ise kâr sağlama fırsatları aynı ölçüde büyük olacaktır. Bu durumda artık kârlar öyle büyük olacaktır ki, dünya pazarında pervasızca hareket etmek ve büyük bir başarı umudu beslemek mümkün olacaktır. Günümüzde gümrük alanı genellikle Devlet'in yönettiği alan ile çakışır. Devlet'in yönettiği bu alan nasıl genişletilebilir? Yabancı bir bölgeyi kapmakla, onu ilhak etmekle, onu kendi sınırlarına, kendi hükümet alanına katmakla. Bunun anlamı savaştır. Bu da, sendikaların hâkimiyetinin kaçınılmaz olarak fetih savaşları ile birleştiğini gösterir. Her soyguncu kapitalist Devlet sınırlarını genişletmek ister; genişlemeyi, tröst kodamanlarının çıkarları, finans kapitalin çıkarları gerektirir. Şimdiki halde, her kim sınırları genişletmekten söz ederse, savaş açmaktan söz etmiş olur.

Bu anlamda, sendika ve tröst kodamanlarının gümrük politikası, dünya pazarında izledikleri politika ile bağlantılı olarak şiddetli çatışmalara yol açar. Fakat burada savaşa yol açan ek nedenler de vardır.

Üretimdeki gelişmenin sürekli artık değer birikimi ile sonuçlandığını gördük. Kapitalist gelişmenin ileri olduğu her ülkede, bu nedenle, sürekli büyüyen bir *fazla sermaye* kitlesi vardır. Bu kitle geri ülkelere kıyasla daha az kâr getirir. Bir ülkede fazla sermaye ne kadar birikir ise, sermayeyi ihraç etmek, dış ülkelere yatırmak için duyulan istek o kadar artar. Bu amaca en büyük yardımı gümrük politikası sağlar. Aslında ithalât resmi malların ithalâtını büyük çapta engeller. Örneğin Rus imalatçıları Alman mallarına yüksek resimler koydukları zaman Alman ithalâtçılarının mallarını Rusya'ya sokmaları zorlaşır. (Hiç

kuşkusuz, Sovyet Hükümeti'nden önceki günlerden, imalatçıların iktidarda oldukları sırada olanlardan söz ediyoruz.)

Fakat Rusya'ya mal ihraç etme konusunda zorlukla karşılaştıkları zaman Alman kapitalistleri için bir başka yol açıktı. Rusya'ya *sermaye*lerini sokmaya başladılar. Orada fabrikalar inşa ettiler; Rusya'da yapılan işlerden hisse satın aldılar veya sermaye sağlayarak yeni girişimlere başladılar. Gümrük resimleri bir engel oluşturdu mu? Hiç böyle bir şey olmadı. Engel olmak bir yana bu resimler yardım sağladılar; sermaye akışını olumlu yönde geliştirdiler. Alman kapitalisti Rusya'da bir fabrikaya sahip olduğu ve aynı zamanda «Rus» sendikasının bir üyesi haline geldiği zaman, hiç kuşkusuz, Rus gümrük tarifesi artık kâr sağlama konusunda ona yardımcı olur. İthalât resimleri, tıpkı Rus meslektaşları gibi, onun da Rus halkını sağmasını kolaylaştırır.

Sermaye bir ülkeden diğerine sadece yeni girişimler kurmak veya var olanları desteklemek için gitmez. Pek çok durumda, sermaye girişi, sermayenin girdiği *ülkenin hükümetine verilen bir borç*, belirli bir faiz oranı ile verilen bir borç biçimini alır. Bu da, ödünç alan hükümetin *ulusal borçlarının* artması, ödünç veren hükümete borçlu olması anlamına gelir. Böyle durumlarda borçlu hükümet genellikle kreditör Devlet'in bütün sınaî borçlarını (özellikle savaş borçları) ödemeyi taahhüt eder. Böylelikle büyük miktarlarda sermaye bir Devlet'ten diğerine geçer; kısmen inşaat ve imalat girişimlerine yatırılır ve kısmen de Devlet borçları biçimini alır. Finans kapitalin hâkimiyeti altında sermaye ihracatı dev oranlara ulaşır.

Zamanı geçmiş olsa da bize bir çok şey öğretebilecek bazı sayılar vereceğiz. 1902 yılında *Fransa* yirmi altı yabancı ülkede yaklaşık otuz beş milyar frankı bulan yatırımlara sahipti. Bu toplamın yaklaşık yarısı Devlet borçları biçiminde idi. Aslan payı Rusya'ya düşmüştü (on milyar). Geçerken belirtmeliyiz ki, Fransız burjuvazisinin,

Rusların çarlık zamanından kalma borçları ertelemelerini ve tefecilere ödeme yapmayı reddetmelerini böylesine dehşetle karşılamasının sebebi budur. 1905 yılında Rusya'ya ithal edilen yabancı sermaye tutarı kırk milyarı bulmuştu. 1911 yılında *Britanya*'nın dış yatırımları 1 milyar 600 milyon pound sterlin'e ulaşır; Britanya sömürgelerine verilen borçları da buna katarsak, Britanya'nın denizaşırı yatırım toplamı 3 milyar pound sterlin'e varır. Savaştan önce *Almanya* otuz beş milyar mark gibi bir miktara ulaşan dış yatırımlara sahipti. Özetle her kapitalist hükümet yabancı ülkeleri yağmalamak için büyük miktarlarda sermaye ihraç eder.

Sermaye ihracatı bundan başka önemli sonuçlar yaratır. Çeşitli güçlü devletler sermaye ihraç etmek istedikleri bölgelere veya daha zayıf Devlet'lere sahip olmak için yarışmaya başlarlar. Ancak burada dikkat etmemiz gereken bir başka nokta vardır. Kapitalistler bir «yabancı» toprağa sermaye ihraç ettikleri zaman ortaya çıkan risk belirli miktarda emtiayı değil, milyonlara ve milyarlara varan muazzam miktarlarda parayı kapsar. Bu durumda açıktır ki, sermaye yatırdıkları zayıf ülkeyi tamamen ele geçirmek ve bu sermayeyi korumak üzere *ordu* göndermek için güçlü bir arzu ortaya çıkacaktır. Böylece ihracatçı Devlet'lerde bu bölgeleri kendi hükümet otoritelerine bağımlı kılma, bunun için her şeyi yapma, bu bölgeleri fethetme, onları zorla ilhak etme arzusu yükselir. Burada çeşitli güçlü, yağmacı Devlet'lerin zayıf bölgeleri işgal etmek için birbiri ile rekabeti söz konusudur ve açıktır ki, yağmacılar uzun dönemde birbiri ile çatışmak durumundadırlar. Bu tür çatışmalar aktüel olarak gerçekleşmiştir. Sonuçta sermaye ihracatı *savaşa* yol açmıştır.

Şimdi bazı ek noktaları ele alalım. Sendikaların gelişmesi ve gümrük vergilerinin uygulanması ile birlikte pazarlar için mücadele büyük çapta şiddetlenir. On dokuzuncu yüzyılın kapanması ile birlikte mal ihracatı için tamamen serbest kalan bir kara parçası

veya sermayenin ayak basmadığı bir bölge artık bulunmuyordu. Ham madde fiyatlarında büyük bir artış başlıyordu: Metaller, yün, kereste, kömür ve pamuk gittikçe daha fazla değer kazanıyordu. Savaştan hemen önceki yıllarda pazarlar için şiddetli bir kapışma ve *yeni hammadde kaynakları için bir mücadele* olmuştu. Kapitalistler yeni kömür madenleri, yeni cevher yatakları bulmak için dünyanın her yerine burunlarını sokuyorlardı; metal ürünlerini, dokuma ve diğer fabrika ürünlerini ihraç edebilecekleri yeni pazarları avlıyorlar, yağmalamak için yeni, «taze» bir halk istiyorlardı. Eski günlerde bir ülkedeki rakipler genellikle «barışçı» yöntemler ile rekabet eden firmalardan ibaretti; katlanılabilir şartlar içinde bulunuyorlardı. Bankaların ve tröstlerin idaresi altında büyük bir değişim gerçekleşti. Yeni bakır yataklarının keşfedildiğini düşünelim. Bir banka veya bir tröst derhal bunlara el koyar ve hepsini kendi yetkisine bağlayarak monopolleştirir. Öteki ülkelerin kapitalistlerine kendilerini şu sözlerle teselli etmek kalır: «Dökülen süte ağlanmaz.» Aynı kaygılar pazar mücadelesi için de geçerlidir. Uzaktan gelen sermayenin yine çok uzak bir sömürgeye yol bulduğunu düşünelim. Malların satışı derhal, büyük ölçekte örgütlenir. İş genellikle dev bir firmanın eline geçer. Söz konusu yerde yeni şubeler açılırken yerel yetkililere baskı yapılır; yüzlerce hile ve strateji, pazarı ele geçirmek, *monopolü* güvence altına almak, bütün rakipleri dışlamak için, uygulanır. Aşikârdır ki, monopolist sermaye ile tröstlerin ve sendikaların kodamanları kendi tarzlarında hareket etmek durumundadırlar. «Eski güzel günler»de değil, monopolist hırsızlar ve yağmacılar arasında süren bir savaş çağında yaşıyoruz.

O halde, kaçınılmaz olarak, FİNANS KAPİTALİN BÜYÜMESİ İLE BİRLİKTE PAZARLAR VE HAMMADDELER İÇİN MÜCADELEDE BÜYÜK BİR ŞİDDETLENME OLMAK DURUMUNDADIR VE BU KESİNLİKLE ŞİDDETLİ ÇATIŞMALARA YOL AÇAR.

On dokuzuncu yüzyılın son çeyreğinde büyük soyguncu Devlet'ler zayıf uluslara ait pek çok bölgeyi amansızca ele geçirdiler. 1876 ile 1914 arasında sözde Büyük Güçler yaklaşık on milyon mil karelik bölgeyi ilhak ettiler. Başka deyişle Avrupa'nın iki misline ulaşan bir karasal bölgeyi gaspettiler. Bütün dünya bu büyük soyguncular arasında paylaşılmıştı; bütün diğer ülkeler onların sömürgeleri, haraç ödeyenleri veya köleleri haline geldiler.

Bazı örnekler verelim. *Büyük Britanya* 1870'den beri Asya'da ilhaklarda bulundu: Belucistan, Burma, Wei-hai-wei ve Hong Kong'a bitişik bölge; uzak yerleşim bölgelerini genişletti; Kıbrıs'ı ve Kuzey Borneo'yu ele geçirdi. Avustralya ve Okyanusya'da bir çok adayı ilhak etti, Yeni Gine'nin doğu kesimini işgal etti, Solomon Adaları'nın büyük bir kısmını, Tonga adasını vb. ilhak etti. Afrika'da yakın zamanda sahip olduğu yerler şunlardır: Doğu Sudan, Uganda, Doğu Ekvatoryal Afrika, Somali, Zanzibar ve Pempa. İki Boer cumhuriyetini yuttu, Rodezya'yı ve İngiliz Orta Afrikası'nı işgal etti, Nijerya'yı ilhak etti, vb., vb.

Fransa 1870'den itibaren Annam'ı ele geçirdi; Tonkin'i fethetti; Laos, Tunus, Madagaskar, Sahra'nın büyük bölümü, Sudan, Gine kıyıları'nı ilhak etti; Fildişi Sahili'ndeki, Dahomey, Somali vb.deki bölgeleri ele geçirdi. Sonuç olarak, yirminci yüzyıl açıldığında Fransız sömürgeleri kendi topraklarından yaklaşık yirmi kez büyük bir bölgeye sahipti. (Bu tarihte Britanya'nın sömürgeleri kendi ülkesinden yüz kat daha genişti.)

Almanya gaspetme oyununa biraz daha sonra, 1884'e doğru katılmaya başladı; fakat kısa bir süre içinde yağmadan önemli bir pay sağlayabildi.

Çarlık Rusyası da büyük çapta bir yağma politikası izlemiştir. Son yıllarında esas olarak Asya'ya yöneldi ve burada Japonya ile çatıştı, çünkü Japonya, Asya'yı öteki taraftan yağmalamaya çalışıyordu.

Birleşik Devletler Karaib Denizi'nde pek çok adayı ilhak etti ve daha sonra Amerika kıtası üzerinde ilhakçı bir politika uyguladı. Meksika'ya yönelik tavrı son derece tehdit edici olmuştur.

1914 yılında Altı Büyük Güç'ün ana karaları toplam altı milyon mil kareye ulaşıyordu. Aynı tarihte sahip oldukları kolonilerin alanı yaklaşık otuz milyon mil kare idi.

Bu soygunların ilk olarak daha küçük ülkeleri, korumasız ve zayıf olanları etkilediğini belirtmek gereksiz. İlk önce onlar tahrip edildiler. İmalatçılar ile bağımsız zanaatkârlar arasındaki mücadelede olduğu gibi bunlar da ilk önce yenildiler. Büyük Devlet tröstleri, büyük kapitalistler yağmacılık için örgütlendiler, daha zayıf hükümetleri ezmeye, onların sahip olduklarını ele geçirmeye başladılar. Dünya ekonomisinde sermayenin merkezileşmesi de benzer çizgiler boyunca ilerledi; daha zayıf Devlet'ler tahrip olurlarken, daha büyük soyguncu Devlet'ler gittikçe daha büyük, daha zengin ve daha güçlü hale geldiler.

Bütün dünyayı ilhak ettiklerinde bu kez kendi aralarında daha şiddetli bir mücadeleye başladılar. Eşkiyaların ganimet üzerinde çekişmeleri, dünyayı paylaşmak için savaşmaları kaçınılmazdı. Geriye dev soyguncu Devlet'ler kaldı ve bir ölüm kalım savaşı bunlar arasında devam edecekti.

FİNANS KAPİTALİN, PAZARLAR, HAMMADDE KAYNAKLARI VE SERMAYE YATIRILABİLECEK YERLER İÇİN VERDİĞİ MÜCADELEDE İZLEDİĞİ POLİTİKA EMPERYALİZM OLARAK BİLİNİR. Emperyalizmi finans kapital doğurur. Nasıl bir kaplan otla yaşamazsa, finans kapital de, fetih, yağma, şiddet ve savaş politikası olmadan var olamaz. Finans kapitalist Devlet tröstlerinin her birinin esas arzusu dünyaya hâkim olmaktır; bir dünya imparatorluğu kurmaktır. Bu arada muzaffer uluslara mensup küçük kapitalistler grubu bölünmeden yönetimi elde tutacaklardır. Örneğin emperyalist Britanya'nın, bütün dünyada hâkim olacak «Daha Büyük Britanya» rüyası vardır. Bu dünya içinde Britanyalı tröst kodamanları, Zencilerin ve Rusların, Almanların ve Çinlilerin, Hinduların ve Ermenilerin emeğini, bütün renklerden, si-

yah, beyaz, sarı ve kırmızı köleleri yöneteceklerdir. Fakat ganimet çoğaldıkça istekleri de çoğalır. Aynısı öteki ülkelerin emperyalistleri için geçerlidir. Rus emperyalistlerinin rüyası, «Daha Büyük Rusya», Alman emperyalistlerinin rüyası, «Daha Büyük Almanya» vb.dir. Kuşkusuz, diğerleri, bu «büyükler» tarafından utanmazca yağmaya tabi tutulurlar.

Bu anlamda, finans kapitalin hüküm sürmesi insanlığı kaçınılmaz olarak kanlı bir savaş uçurumuna fırlatıp atar. Bu savaş bankerlerin ve tröst kodamanlarının çıkarınadır; halkın kendi toprağı için değil, başkalarına ait toprakların yağmalanması için verilir ve dünyanın fetihçi ülkenin finans kapitaline boyun eğdirilebilmesi için açılır. 1914-1918 yılları arasında verilen birinci büyük dünya savaşının yapısı böyledir.

28. MİLİTARİZM

Finans kapitalin, banka baronlarının ve tröst kodamanlarının yönetimi ifadesini büyük önem taşıyan bir başka fenomende, yani, silâhlanma harcamalarının - ordu, donanma ve hava gücüne yapılan - görülmemiş ölçüde artmasında, bulur. Bunun sebebi aşikârdır. Eski günlerde hiç bir eşkiya dünyaya hâkim olma rüyası görmezdi. Ne var ki, şimdi emperyalistlerin düşünceleri ciddî biçimde bu yöne kaymıştır. Böylesine muazzam güce sahip Devlet tröstleri arasında daha önce asla bu tür bir yarışma olmadı. Bu yeni durumun bir sonucu olarak Devlet dişine, tırnağına kadar silâhlanmıştır. Büyük Güçler, profesyonel soyguncular birbirine göz diktiler; çünkü her biri komşusunun arkadan saldıracağı korkusu içindedir. Her Büvük Güç, sadece sömürge hizmeti için, işçileri baskı altında tutmak için değil, aynı zamanda kendisi gibi eskiyalar ile savaşmak için, bir ordu bulundurmayı gerekli görür. Güçler'den biri yeni bir silâh sistemi uy-

gularsa, diğer Güçler hemen öne geçmek için hareket ederler, çünkü yarışta geri kalmaktan korkarlar. Böylece çılgın bir silâhlanma yarışı başlar, her Devlet öne geçmeye çalışır. Dev girişimler, ağır silâh kralların oluşturdukları tröstler - Putilov, Krupp, Armstrong, Vickers, vb. - kurulur. Silâh tröstleri muazzam kâr yaparlar; orduların genel kurmayları ile birlik içinde hareket ederler; kârlarının büyüklüğünün savaşa bağlı olduğunu bilerek, ateşe benzin dökmeye, çatışma fırsatlarını geliştirmeye gayret ederler.

Savaştan hemen önce kapitalist toplumun sergilediği çılgın görünüm buydu. Devlet tröstlerinin her yanı süngüler ile kaplı idi; karada, denizde ve havada her şey dünya mücadelesi için hazırlanmıştı; çeşitli ulusal bütçelerde, askeriyeye ve donanmaya ayrılan kalemler çok daha büyük oldu. Örneğin, Britanya'da 1875'te savaş amaçları için yapılan harcamalar toplam yıllık harcamaların % 38.6'sını, üçte birinden daha fazlasını oluşturuyordu; 1907-8'de bu oran % 48.6'ya, neredeyse yarıya ulaşmıştı. ABD'de savaş amaçları için yapılan ulusal harcamaların oranı 1908 yılı için, yarıdan oldukça fazla, % 56.9 idi. Diğer ülkelerde de durum aynı oldu. «Prusya militarizmi» bütün Devlet tröstlerinde gelişti. Silâh kralları kasalarını dolduruyorlardı. Bütün dünya savaşların en kanlısına doğru, emperyalizmin dünya savaşına doğru hızlı adımlarla gidiyordu.

Britanya ile Alman burjuvazileri arasındaki silâhlanma yarışı görülmemiş boyutlarda idi. 1912 yılında İngiltere, Almanya'nın her iki süperdretnot'una karşılık üç süperdretnot inşa etmeye karar verdi. Deniz kuvvetlerinin yaptığı değerlendirmelere göre 1913'de Alman Kuzey Denizi donanması, Britanya'nın 21 dretnot'una karşılık 17 dretnot'u kapsayacaktı. 1916'da bu sayı, Almanya için 26, Britanya için 36 oldu; vb.

Ordu ve donanma için yapılan harcamalardaki artış şöyledir:

	milyon pound sterlin	
	1888	*1908*
Rusya	21	47
Fransa	30	41.5
Almanya	18	40.5
Avusturya-Mac.	10	20
İtalya	7.5	12
Britanya	15	28
Japonya	0.7	9
ABD	10	20

Yirmi yıllık süre içinde yapılan harcamalar ikiye katlanmıştı; Japonya örneğinde harcamalar 13 kat artmıştı. Silâhlanma dansı savaştan hemen önce daha da canlandı. *Fransa* savaş amaçları için 1910'da 50 milyon p/s ve 1914'te 74 milyon p/s harcadı. *Almanya* 1906'da 47.800.000 p/s, 1914'te 94.300.000 p/s, yani sekiz yıl içinde iki kat harcama yaptı. Daha olağanüstü olan *Britanya*'nın harcamaları idi. 1900'de, miktar 49.900.000 p/s'ne ulaşıyordu; 1910'da yaklaşık 69.400.000 p/s'e ulaştı; sayı, 1914'te 80.400.000 p/s idi. 1913 yılında Britanya'nın donanma için yaptığı harcamalar, 1886 yılında bütün diğer Güçler'in kendi donanmaları için yaptıkları toplam harcamadan daha yüksek bir miktara ulaştı. Çarlık *Rusya*'sına gelince, 1892 yılında ülke silâhlanma için 29.300.000 p/s; 1902'de 42.100.000 p/s; 1906'da 52.900.000 p/s harcadı. 1914 yılında Rus savaş bütçesi 97.500.000 p/s'ye ulaştı.

Savaş amaçları için yapılan harcamalar ulusal gelirin muazzam bir bölümünü yuttu. Örneğin, Rusya'da bütçe toplamının üçte biri silâhlanmaya ayrıldı; aslında borçları da hesaba katarsak miktar daha da büyür. Sayılar aşağıdadır. Çarlık Rusya'sında yapılan harcamaların p/s (pound-sterlin) olarak yüzdesi şöyle idi:

Ordu, donanma ve borç faizi	40.14	
Eğitim	3.86	(13. sırada)
Tarım	4.06	(10. sırada)
Yönetim, adalet, diplomasi, demiryolları, sanayi ve ticaret, maliye vb.	51.94	
Toplam	100 p/s	

Diğer ülkelerin bütçeleri de aynı karakterde idi. Örneğin, «demokratik» Britanya'ya bakalım. 1904 yılında yapılan harcamaların p/s olarak yüzdesi şöyle idi:

Ordu ve donanma	53.8	hepsi 76.3
Ulusal Borç faizi ve amortisman fonu	22.5	
Genel kamu hizmetleri	23.7	
Toplam	100 p/s	

29. 1914-1918 EMPERYALİST SAVAŞI

«Büyük Güçler»in izledikleri emperyalist politikanın er ya da geç çatışmaya yol açması kaçınılmazdı. *Bütün* «Büyük Güçler»in oynadıkları yağmacılık oyunu, tartışmasız biçimde, savaşın gerçek sebebi idi. Savaşın Sırplar Avusturya veliaht prensini öldürdükleri veya Almanlar Belçika'yı işgal ettikleri için çıktığına inanmaya devam eden kişi ancak bir budala olabilir. Sonuçta bu felâketin sorumlusunun kim olduğuna dair pek çok tartışma yapıldı. Alman kapitalistleri Rusya'nın saldırgan olduğunu iddia ediyor, Ruslar ise her yerde savaşı Almanların başlattıklarını ilân ediyorlardı. Britanya'da, bu ülkenin «küçük güzel Belçika» uğruna savaşa girdiği söylentileri dolaşıyordu. Fransa'da herkes, muhteşem Fransa'nın kahraman Belçika ulusunu nasıl savunduğunu göstermek için yazıyor, bağırıp çağırıyor ve şarkı söylüyordu. Bu arada Avusturya ve Almanya'da, bu iki ülkenin bir Kazak istilâsını geri püskürtmekte ve tam bir savunma savaşı

vermekte olduklarına dair büyük bir şamata yapılıyordu.

Bütün bunlar baştan sona saçma idi; işçileri aldatmaya yarıyordu. Burjuvazinin askerlerini savaşa sürebilmesi için bu aldatma zorunlu idi. Bunlar burjuvazinin ilk kez kullandığı yöntemler değildi. Tröst kodamanlarının kendi ülkelerindeki insanları yağmalarken dış pazarı daha kolay fethedebilmek için yüksek gümrük vergisi uyguladıklarını daha önce gördük. Bu durumda gümrük resimleri onlar için bir *saldırı* aracı idi. Fakat burjuvazi bu resimlerin ülke endüstrisini *korumak* için konulduğunu iddia ediyordu. Savaş durumunda da aynı şey oldu. Dünyayı finans kapitalin boyunduruğuna tabi kılmak için yapılan emperyalist savaşın özü burada yatar. Bu öz saldırgandır. Günümüzde bu durum tamamen açığa çıkmıştır. Çarlığın uşakları kendilerini savunmakta olduklarını ilân ettiler. Fakat Kasım devrimi bakanlık arşivlerini açtığında ve gizli anlaşmalar yayımlandığında ortaya çıkan dokümanlar, gerek çarın gerekse Kerenskiy'in, Britanya ve Fransa ile birlikte yağmacılık için savaşmakta olduklarını, Konstantiniye'yi ele geçirmek, Türkiye ve İran'ı yağmalamak ve Galiçya'yı Avusturya'dan çalmak istediklerini kanıtladı. Şimdi bütün bunlar iki ile ikinin dört etmesi gibi apaçık ortadadır.

Sonunda Alman emperyalistlerinin maskesi de düştü. Brest-Litovsk anlaşmasını düşünün; Polonya, Litvanya, Ukrayna ve Finlandiya'nın yağmalanmasını düşünün. Alman devrimi de pek çok şeyi açığa çıkardı. Almanya'nın da ganimet için saldırıya geçtiğini ve geniş yabancı topraklar ile sömürgeleri ele geçirmeyi planlamış olduğunu dokümanlardan öğrendik.

Peki ya «asil» Müttefikler? Onların da maskesi düştü. Versailles Antlaşması'ndan sonra kimse onların asaletine inanamaz. Almanya'yı soyup soğana çevirdiler; on iki buçuk milyar savaş tazminatı talep ettiler; bütün Alman donanmasını ve bütün Alman sö-

mürgelerini aldılar; lokomotiflerin ve sağmal ineklerin çoğunu tazminat payı olarak aldılar.

Komünist bolşevikler bütün bunları savaşın başından beri söylediler. Ancak o sırada onlara pek az kişi inandı. Bugün bir akıl hastanesi dışında herkes bunun doğru olduğunu görebiliyor. Finans kapital açgözlü ve kana susamış bir hayduttur ve kapitalistlerin milliyetleri hiç bir önem taşımaz. Rus, Alman, Fransız, İngiliz, Japon veya Amerikalı olmaları hiç farketmez.

Görüyoruz ki, emperyalist savaştan söz ederken bir emperyalistin suçlu, diğerinin suçsuz olduğunu veya bazı emperyalistlerin saldırgan, bazılarının ise savunmada olduğunu söylemek saçmadır. Bu tür iddialar ancak işçileri aldatmak için öne sürülebilir. Aslında Büyük Güçler her şeye daha zayıf halklara saldırmakla başladılar; buralarda kendi sömürgelerini kurdular; buralarda dünya çapında yağmacılığın provalarını yaptılar; girdikleri her toprakta kapitalistler bütün dünyayı kendi ülkelerinin finans kapitaline tabi kılmayı umut ettiler.

Savaş bir kez başladığında kaçınılmaz olarak bir dünya savaşı olacaktı. Nedeni açıktır. Neredeyse bütün dünya «Büyük Güçler» arasında bölünmüştü ve bu Güçler dünya çapında bir ekonomik sistem ile birbirine bağlı idiler. Bu nedenle, savaşın bütün ülkeleri kapsaması, her iki yarıküreyi etkilemesi şaşırtıcı değildir.

Britanya, Fransa, İtalya, Belçika, Rusya, Almanya, Avusturya, Macaristan, Sırbistan, Bulgaristan, Romanya, Karadağ, Japonya, Birleşik Devletler, Çin ve bir düzine küçük ülke kanlı bir girdaba çekildiler. Dünyanın toplam nüfusu yaklaşık bir buçuk milyardır. Bu geniş nüfusun tamamı, küçük bir kapitalist caniler grubunun zorla dayattığı savaşın yol açtığı sefaletten doğrudan ya da dolaylı olarak etkilendi. Dünya daha önce asla böylesine muazzam orduların karşı karşıya gelişine tanık olmamış, daha önce asla böyle-

sine korkunç bir ölüm ve yıkım makinesi görülmemişti. Dünya böylesine karşı konulmaz bir sermaye kitlesine de asla tanık olmamıştı. Britanya ve Fransa kendi para kasalarını, sadece Britanya ve Fransa doğumlu olanları değil, ek olarak binlerce ve binlerce siyah ve sarı tenli sömürge kölesini de, hizmete soktu. Uygarlaşmış haydutlar kendi askerlerinin arasına yamyamları katmakta duraksamadılar. Bütün bunlar en yüce fikirler adına yapıldı.

1914 savaşı sömürge savaşlarının prototiplerini sergiledi. Bu karakterde olanlar şunlardı: «Uygar» Güçler'in Çin'e karşı seferleri; İspanyol-Amerikan savaşı; 1904 yılında Rus-Japon savaşı (Kore, Port Arthur, Mançurya vb.den dolayı); 1912'de İtalya'nın Trablus seferi; yüzyılın başında «demokratik» İngiltere'nin iki Güney Afrika cumhuriyetini vahşi biçimde ezdiği Boer savaşı. Dev bir uluslararası yangına yol açabilecek çeşitli durumlar oldu. Afrika'nın bölünmesi Britanya ile Fransa arasında neredeyse savaşa yol açıyordu (Fashoda hareketi). Almanya ve Fransa, Fas yüzünden anlaşmazlığa düştüler. Çarlık Rusyası Orta Asya'nın bölünmesi ile ilgili olarak bir kez daha Britanya ile savaşın eşiğine geldi.

Dünya savaşının başlangıcında, Afrika, Küçük Asya ve Balkanlar'da hâkimiyet konusunda İngiltere ile Almanya arasında meydana gelen çıkarlar çatışması öne çıktı. Olaylar öyle gelişti ki, Britanya'nın müttefikleri Alsace-Lorraine'i Almanya'dan koparıp almayı (Fransa) ve Balkanlar ile Galiçya'daki fırsatlardan yararlanmayı (Rusya) umdular. Soyguncu Alman emperyalizmi baş ittifakını Avusturya-Macaristan ile kurdu. Amerikan emperyalizmi ise, bir süre kadar Avrupalı güçlerin birbirlerini tüketmelerini bekledikten sonra savaşa görece geç bir tarihte girdi.

Militarizme ek olarak, emperyalist Güçler arasındaki rekabette kullanılan en iğrenç yöntemlerden biri, ifadesini gizli anlaşma ve komplolarda bulan, aslında katilin bıçak, dinamitçinin bomba kullanmasından pek farkı olmayan *gizli diplomasidir*. Emperyalist savaşın gerçek hedefleri, bir yanda, Britanya, Fransa ve Rusya'daki, öte

yanda, Almanya, Avusturya-Macaristan, Türkiye ve Bulgaristan arasındaki gizli anlaşmalarda belirlendi. İtilaf ülkelerine bağlı gizli ajanların Avusturya veliaht prensinin katlini, savaştan beş hafta kadar önce gerçekleştirdikleri açıktır. Öte yandan Alman diplomasisi cinayet karşısında hiç bir şaşkınlık belirtisi göstermedi. Örneğin, Alman emperyalisti Rohrbach şöyle yazdı: «Büyük anti-Alman komplo, arşidük Franz Ferdinand'ın katledilmesi ile, kendisini zamanından önce açığa vurduğu için, kendimizi şanslı sayabiliriz. İki yıl sonra savaş çok daha zor olacaktı.» Alman ajan provokatörleri bir an önce savaş çıkarmak için pekâlâ Alman veliaht prensini katletmek istemiş olabilirlerdi; Britanya, Fransa veya Rusya'nın gizli ajanları da aynı prensin katledilmesinden çekinmiş olamazlardı.

30. DEVLET KAPİTALİZMİ VE SINIFLAR

Emperyalist savaşın gidişatı, önceki savaşların hepsinden, sadece çatışmanın boyutları ve tahrip edici etkileri ile değil, ek olarak, emperyalist savaşa katılan her ülkede bütün ekonomik hayatın savaş amaçlarına tabi kılınması ile ayrılır. Önceki çatışmalarda burjuvazi sadece fon sağlayarak savaşa katılabilirdi. Ne var ki, dünya savaşı öyle dev boyutlara ulaştı ve yüksek düzeyde gelişmiş ülkeleri öylesine etkiledi ki, para tek başına yeterli olmadı. Bu savaşta çelik dökümhanelerinin, bütünüyle, çapı sürekli olarak büyütülen ağır silâhların yapımına ayrılmaları; kömürün sadece savaş amaçları için çıkarılması; metal, tekstil, deri ve her şeyin savaşın hizmetine sokulması gerekli hale geldi. Doğal olarak bu durumda en büyük zafer umudu, üretim çarkını en iyi işletebilen ve savaş arabasına iletebilen kapitalist Devlet tröstlerinin olacaktı.

Bu nasıl sağlanacaktı? Açıktır ki, bunun yegâne sağlanabilme yolu üretimin tam merkezileştirilmesi idi. Her şeyi öyle ayarlamak gerekiyordu ki, üretim

pürüzsüz biçimde sürmeli, iyi örgütlenmiş olmalı, tamamen savaşçıların, yani genel kurmayın denetimi altında olmalı, apolet ve yıldız takanlardan gelen bütün emirler anında yerine getirilmeli idi.

Burjuvazi bunu nasıl yapabilirdi? Mesele çok basitti. Bu sonuca ulaşmak için burjuvazinin özel üretimi, özel olarak sahiplenilmiş tröst ve sendikaları kapitalist soyguncu Devlet'in emrine vermesi gerekiyordu. Savaş süresince yaptıkları da budur. Sanayi «seferber edildi» ve «askerileştirildi». Bu demektir ki, sanayi Devlet'in ve askeri yetkililerin emrine verildi. «Peki nasıl?» diye soracaktır bazı okurlar. «Böylelikle burjuvazi gelir kaybetmiş olmayacak mı? Ulusallaştırılmış olacak! Her şey Devlet'in eline teslim edildiği zaman burjuvazinin eline ne geçecek ve kapitalistler böyle bir duruma nasıl razı olacaklar?» Burjuvazinin bu anlaşmayı onaylaması gerçek bir olgudur. Fakat bunda fazla olağanüstü bir şey yoktur; çünkü özel olarak sahiplenilmiş tröstler ve sendikalar işçi Devlet'inin eline değil, emperyalist Devlet'in, burjuvaziye ait olan Devlet'in eline geçti. Bu durumda burjuvaziyi endişelendirecek bir şey var mıydı? Kapitalistler basit bir biçimde varlıklarını bir ceplerinden ötekine aktardılar; varlıklar aynı büyüklükte kaldı.

Devlet'in sınıf karakterini asla unutmamalıyız. Devlet sınıflar üstü bir «üçüncü güç» olarak düşünülmemelidir. O başından ayağına kadar bir sınıf örgütüdür. İşçilerin diktatörlüğü altında bir işçi sınıfı örgütüdür. Burjuvazinin hâkimiyeti altında, bir tröst ya da bir sendika kadar *ekonomik* bir örgüttür.

Görüyoruz ki, burjuvazi özel olarak sahiplenilmiş sendikaları ve tröstleri Devlet'e teslim ettiği zaman, bunları kendi Devlet'ine, proleter değil, soyguncu kapitalist Devlet'e teslim eder; sonuçta kaybettiği bir şey yoktur. Aynı şey, adına Schulz veya Smith diyebileceğimiz, kârını ister bir sendikanın muhasebesinden, ister bir Devlet bankasından alıyor olsun, herhangi bir imalatçı için de geçerli değil midir? Bur-

juvazi bu değişim yüzünden kayba uğramak bir yana, gerçek anlamda kazandı. Bir kazanç vardı, çünkü Devlet'in merkezileştirdiği endüstri sayesinde savaş makinesi daha etkili çalışabilmekte idi. Bu durumda yağmacılık savaşını kazanma konusunda daha büyük bir şans vardı.

Bu durumda, savaş sırasında yaklaşık bütün kapitalist ülkelerde *Devlet kapitalizmi*nin özel sendika veya tröstlerin yerlerini almasında şaşılacak bir şey yoktur. Örneğin, Almanya pek çok başarılar kazandı ve sadece Alman kapitalizminin kendi Devlet kapitalizmini çok başarılı biçimde örgütlemesi sayesinde, düşmanlarından gelen saldırılara uzunca bir süre direnebildi.

Devlet kapitalizmine dönüş çeşitli yollardan gerçekleşti. Pek çok durumda bir Devlet üretim ve ticaret monopolü kuruldu. Bu, üretim ve ticaretin bütünüyle burjuva Devlet'in elinde olması anlamına geliyordu. Bazen dönüşüm bir anda değil bölüm bölüm gerçekleştirildi. Devlet sendika veya tröstün bir kısım hisselerini sadece satın aldığı zaman bu gerçekleşiyordu.

Bu gelişmenin içinde meydana geldiği, bir girişim yarı özel, yarı Devlet işi oluyordu; fakat burjuva Devlet ipleri elde tutuyordu. Ayrıca, bazı girişimler özel ellerde kaldığı zaman bile, çoğu kez bunlar hükümet denetimine tabi oluyorlardı. Bazı girişimler hammaddelerini özel yasalar ile diğerlerinden satın almak zorunda bırakılırlarken, bu ikinci grup birincisine belirli miktarlarda ve sabit fiyattan satış yapmak zorunda kalıyorlardı. Devlet iş yöntemlerini belirliyor, hangi malzemelerin kullanılacağını kararlaştırıyor ve bu malzemeleri bölüştürüyordu. Böylece Devlet kapitalizmi özel kapitalizmin yerini alıyordu.

> Devlet kapitalizminde burjuvazinin ayrı örgütleri yerine birleşik bir örgüt, Devlet örgütü gelişir. Savaşa kadar geçen süre içinde her kapitalist ülkede burjuvazinin Devlet örgütü ve aynı zamanda, Devlet'ten ayrı olarak

çok sayıda burjuva örgütü vardı. Bunlar, sendikalar, tröstler, girişimci dernekleri, toprak sahiplerinin örgütleri, siyasal partiler, gazeteci dernekleri, ilim dernekleri, sanat kulüpleri, kilise, ruhban dernekleri, izci kuruluşları ve askerî öğrenci birlikleri (gençliğin Beyaz Muhafız örgütleri), özel dedektif büroları vb.den oluşuyordu. Devlet kapitalizminde bütün bu ayrı örgütler burjuva Devlet ile birleşirler; oldukları kadarıyla Devlet daireleri haline gelirler ve bir genel plan ile uyum içinde, bir «yüksek komuta»ya bağımlı olarak çalışırlar; madenlerde ve fabrikalarda genel kurmay ne emrederse onu yaparlar; okullerde genel kurmayın haydutları için yararlı olacak şekilde vaaz verirler; resimleri, kitapları ve şiirleri genel kurmayın emirleri ile üretilir; makineler, silâhlar, zehirli gazlar vb. keşfederler, böylelikle genel kurmayın ihtiyaçlarını karşılarlar. Bu anlamda bütün hayat burjuvazinin sürekli hasılatını güvence altına almak için askerileştirilir.

Devlet kapitalizmi burjuvaziye muazzam bir güç kazandırma anlamına gelir. İşçi sınıfı diktatörlüğünde, işçi Devlet'inde nasıl ki işçi sınıfı oransal olarak, Sovyet otoritesinden, sendikalardan, Komünist Parti'den vb.den daha güçlü ise ve onlarla uyum içinde çalışıyorsa, burjuvazinin diktatörlüğü altında da kapitalist sınıf bir araya gelmiş bütün burjuva örgütlere kıyasla güçlü bir konumdadır. Devlet kapitalizmi, bütün bu örgütleri merkezileştirerek ve onları tek, birleşik bir örgütün araçlarına dönüştürerek sermayenin iktidarına muazzam bir katkıda bulunur. Burjuva diktatörlüğü Devlet kapitalizmi ile zirvesine ulaşır.

Devlet kapitalizmi bütün büyük kapitalist ülkelerde savaş sırasında gelişti. Çarlık Rusyası'nda da kendi tarzında (savaş endüstrisi komiteleri, monopoller vb. biçiminde) oluşmaya başladı. Ne var ki, sonuçta, Mart 1917 devrimi ile irkilen Rus burjuvazisi, geri kalan üretici endüstrinin Devlet iktidarı ile birlikte proletaryanın eline geçmesinden korkar hale geldi. Bu nedenle, Mart devriminden sonra burjuvazi üretimi örgütleme girişimlerinden vazgeçmekle kalmadı, sanayii sabote etti.

Görüyoruz ki, devlet kapitalizmi sömürüye son vermek bir yana, burjuvazinin gücünü aktüel olarak arttırır. Bununla birlikte, Almanya'da Scheidemanncılar ve diğer ülkelerdeki sosyal dayanışmacılar, bu zorunlu emeğin sosyalizm olduğunu iddia etmişlerdir. Hemen sonra, her şey devletin eline geçtiği zaman sosyalizmin gerçekleşmiş olacağını söylüyorlar. Böyle bir sistemde Devlet'in bir proleter Devlet olmadığını, çünkü Devlet'in proletaryanın kötü niyetli ve öldürücü düşmanlarının elinde olduğunu göremiyorlar.

Burjuvaziyi birleştiren ve örgütleyen, kapitalizmin gücünü arttıran Devlet kapitalizmi, kuşkusuz, işçi sınıfını büyük ölçüde zayıflatmıştır. Devlet kapitalizminde işçiler kapitalist Devlet'in beyaz köleleri haline geldiler. Grev hakkından yoksun bırakıldılar; seferber ve militarize edildiler; savaşa karşı sesini yükselten herkes mahkeme önüne çıkarıldı ve hain olarak mahkûm edildi. Pek çok ülkede işçiler hareket özgürlüğünden tamamen yoksun bırakıldılar; bir işletmeden diğerine geçmeleri yasaklandı. «Özgür» ücretli işçiler serfliğe indirgendiler; savaş alanlarında, kendi davaları uğruna değil düşmanlarının davaları uğruna yok olmaya mahkûm edildiler. Kendileri için, yoldaşları ve çocukları uğruna değil, zalimlerin çıkarına, ölene kadar çalışmaya mahkûm edildiler.

31. KAPİTALİZMİN ÇÖKÜŞÜ VE İŞÇİ SINIFI

Böylelikle savaş, başlangıçta, kapitalist ekonominin merkezileşmesine ve örgütlenmesine katkıda bulundu. Henüz tam olarak gerçekleştirilmemiş, sendikalar, bankalar, tröstler ve birlikte yapılan işler Devlet kapitalizmi tarafından hızla tamamlandı. Üretimi ve dağıtımı düzenleyen bütün organlardan bir şebeke oluşturuldu. Böylece proletaryanın artık merkezileşmiş büyük ölçekli üretimi kendi elinde toplayabileceği zemin öncekinden daha tam olarak hazırlanmış oldu.

İşçi sınıfı üzerinde böylesine ağır bir yük oluşturan savaşın zamanla proleter kitlelerin ayaklanmasına yol açması kaçınılmazdı. Savaşın öncelikli karakteristiği görülmemiş derecede öldürücü olması idi. Zorla asker toplama dev boyutlara ulaştı. Proletarya savaş meydanlarında kitleler halinde imha edildi. Raporlar, Mart 1917'ye kadar ölü, yaralı ve kayıp sayısının toplam 25 milyon olduğunu gösterir. 1 Ocak 1918'de öldürülenlerin sayısı yaklaşık 8 milyonu bulmuştu. Bir askerin ortalama ağırlığının 150 pound olduğunu düşünürsek, kapitalistlerin 1 Ağustos 1914 ile 1 Ocak 1918 arasında 1 milyar 200 milyon pound kadar bozulmuş insan kanını pazara sürmüş oldukları sonucu çıkar. Gerçek insan kayıplarını hesaplamak için sürekli olarak çürüğe ayrılan birkaç milyonu eklememiz gerekir. Frengiyi ele alalım. Tek başına bu hastalık savaş yüzünden inanılmaz boyutlarda yayılmıştır; öyle ki bu enfeksiyon şimdiki halde neredeyse evrensel hale gelmiştir. Savaş sonucunda insanlar fiziksel olarak çok daha kötüleşmişlerdir; ulusun geleceğini oluşturan en sağlıklı, en etkin unsurlar yok edilmişlerdir. Bu kayıpların esas yükünü işçi ve köylülerin çektiklerini belirtmek gereksiz.

Savaşan Devletler'in büyük merkezlerinde sakatlanmış, korkunç biçimde kötürüm kalmış insan topluluklarını görebiliriz; yüzü gitmiş, maske takan, burjuva uygarlığının canlı belirtileri olarak sefalet içinde yaşayan insanlar.

Ne var ki, proletarya sadece cephede katledilmedi. Ek olarak, hayatta kalanların sırtlarına dayanılmaz yükler bindirildi. Savaş harcamaların dondurulmasını gerektirdi. Fabrika sahipleri «savaş kârları» olarak bilinen muazzam kârları yığarlarken işçiler savaş amaçları için ağır vergilere tabi tutuluyorlardı. Savaşın maliyeti ölçülerin ötesinde artmaya devam etti. 1919 güzünde, barış konferansında Fransa'nın maliye bakanı savaşın, savaşa girenlere bir trilyon franktan daha fazlasına mal olduğunu ilân etti. Bu tür ra-

kamların ne anlama geldiğini kavramak kolay değildir. Eskiden bir yıldız ile diğeri arasındaki uzaklık (mil olarak) benzer terimler ile ifade ediliyordu. Artık bunlar insanların boğazlandığı yılların maliyetini belirtmek için kullanılıyor. Bir trilyon, bir milyon kere milyondur. Kapitalistlerin planladıkları savaşın sonucu böyle olmuştur. Bir başka değerlendirmeye göre savaşın maliyeti şöyle idi:

	Milyon s/p
Savaşın ilk yılının maliyeti	9.100
Savaşın ikinci yılının maliyeti	13.650
Savaşın üçüncü yılının maliyeti	20.470
Dördüncü yılın ilk yarısının maliyeti (1917'nin son beş ayı)	15.350
Toplam	58.570 milyon

Elde edilebilen sayılar yeterince şaşırtıcı olmakla birlikte, savaşın maliyeti sonuçta daha da arttı. Bu maliyetleri karşılamak için büyük miktarlar gerekiyordu. Bu nedenle kapitalist Devletler, doğal olarak işçi sınıfının üzerine ağır yükler bindirmeye başlamışlardır. Bunu, doğrudan vergilendirme veya tüketim kalemleri üzerine vergi koyarak veya mal fiyatlarında kasıtlı bir artış sağlayarak burjuvazinin yurtseverlik motifleri ile daha fazla katkıda bulunmasını sağlayarak yapmaktadırlar. Fiyatlar yükselmeye devam etti. Fakat imalatçılar, özellikle de savaş için gerekli malları imal etmekte olanlar işitilmemiş miktarda kazançları cebe indirdiler.

Rus imalatçılar önceki kâr paylarını iki mislinden fazlasına çıkarabildiler ve bazı işlerde sağlanan kârlar inanılmaz miktarlarda oldu. İşte bazı sayılar: Mirosyev Kardeşler'in nafta firmasının kârları % 40; Danişevskiy Ltd.'nin % 30; Kalfa tütün fabrikasının % 30 vb. arttı. Almanya'da, 1913 ile 1914 yıllarında dört endüstri dalının, yani, kimya, patlayıcı madde, metal ürünleri ve motorlu taşıt

dallarının net kârları 133 milyona ulaşıyordu; 1915 ile 1918 yıllarında aynı dalların toplam kârları ikiye katlanarak 259 milyona ulaştı. *Birleşik Devletler*'de 1916 yılının ilk yarısında Çelik Tröstü'nün kârları 1915'in ilk yarısındaki kârlardan yaklaşık üç kat daha büyüktü. Tröst'ün 1915'teki toplam kârları 98 milyon dolar oldu; 1917 yılında 478 milyon dolar. Bazı zamanlarda kâr paylarının % 200'e ulaştığı ilân edildi. Daha pek çok örnek verilebilir. Banka kârlarında da aynı şekilde dev bir artış oldu. Savaş sırasında imalatçılar arasındaki küçük balıklar iflâs ederlerken, dev köpek balıkları inanılmaz ölçülerde zenginleşti. Proletaryaya gelince, vergilerin ve yükselen fiyatların boyunduruğu altında kaldı.

Savaş sırasında üretilen başlıca mal kalemleri, şarapnel, top mermisi, yüksek patlayıcılar, ağır silâhlar, tanklar, uçaklar, zehirli gazlar, barut vb. idi. Bu mallar inanılmaz miktarlarda imal edildi. Birleşik Devletler'de barut fabrikalarının çevresinde yerden mantar gibi yeni şehirler kuruldu. Yeni barut fabrikalarının kâr etmek için sabırsızlanan sahipleri, işi öylesine dikkatsiz yönetiyorlardı ki, pek çok patlama oluyordu. Kuşkusuz mühimmat imalatçıları dev kârlar sağladıkları için, yaptıkları iş hızla gelişiyordu. Bu arada insanların içinde yaşadıkları genel koşullar gittikçe kötüleşiyordu. Yiyecek maddeleri, giyim eşyaları gibi gerçek değere sahip şeyler azalan miktarlarda üretiliyordu. İnsanlar barut ve silâhla ancak vurabilirler ve yok edebilirler, fakat barut ve silâh yemek ve giyinmek için kullanılmaz. Ne var ki, savaşanlar bütün güçlerini barut ve diğer ölüm araçlarının üretiminde kullanıyorlardı. Sıradan kullanım eşyalarının üretimi gittikçe azalıyordu. İşçiler orduya alındılar ve üretici endüstri bütünüyle savaş amaçlarına yöneltildi. Yararlı mallarda gittikçe artan bir kıtlık vardı. Besin maddeleri kıtlaştıkça fiyatlar artıyordu. EKMEK YOKLUĞU, KÖMÜR YOKLUĞU, BÜTÜN YARARLI MALLARIN YOKLUĞU VE DÜNYA ÇAPINDA BİR TÜKETME İLE BİRLİKTE GİDEN DÜNYA ÇAPINDA BİR

YOKLUK - CANİYANE EMPERYALİST SAVAŞIN BAŞLICA SONUÇLARI BUNLARDI.

Farklı ülkelerden birkaç örnek verelim.

Savaşın başladığı yıllarda Fransa'da tarımsal üretimdeki azalma şöyle oldu:

	Kental	
	1914	*1916*
Tahıl	42.272.600	15.300.500
Kök ürünler	46.639.000	15.860.000
Sınaî bitkiler	59.429.000	20.448.000

Britanya'da demir cevheri rezervlerindeki azalma şöyle oldu:

1912'nin sonunda rezervler	241.000 ton idi.
1913'ün sonunda rezervler	138.000 ton idi.
1914'ün sonunda rezervler	108.000 ton idi.
1915'in sonunda rezervler	113.000 ton idi.
1916'nın sonunda rezervler	3.000 ton idi.
1917'nin sonunda rezervler	600 ton idi.

Başka deyişle 1917'nin sonunda demir cevheri rezervleri pratik olarak tüketildi.

Almanya'da pik demir üretimi şöyle idi:

1913	19.300.000 ton
1916	13.300.000 ton
1917	13.100.000 ton
1918	12.000.000 ton

Kömür yetersizliği yüzünden dünya savaşı boyunca sanayi vahim durumda idi. Orta ve Batı Avrupa'da kömürü esas olarak Britanya sağlıyordu. Britanya'da 1918'-in ortalarında kömür üretimi % 13 azaldı. Daha 1917'de başlıca endüstri dalları kömürsüz kaldı. Elektrik tesisleri gerekli kömürün sadece altıda birini alıyordu. Tekstil ise savaş öncesi miktarın sadece on birde birini alıyordu. Versailles'da «barış» konferansı yapılırken, dünyadaki ülkelerin neredeyse tamamı müthiş bir kömür krizi yaşıyordu. Yakıt yokluğundan fabrikalar kapandı ve demiryolu

hizmetleri azaltıldı. Sanayi ve ulaşımda yaygın bir örgütsüzlük yaşanıyordu.

Aynısı Rusya'da da oldu. 1917'de savaş kömür tedariki bakımından çok kötü koşullara yol açtı. Moskova bölgesindeki sanayi kuruluşlarının her ay 12 milyon pood (61 pood: 1 ton) kömüre ihtiyacı vardı. Kerenskiy yönetimi 6 milyon pood, normalin yarısı kadar kömür tedarik etmeye söz verdi. Gerçek tedarik miktarı ise şöyle oldu:

Ocak 1917	1.800.000 pood.
Şubat 1917	1.300.000 pood.
Mart 1917	800.000 pood.

Rus sanayiinin «muazzam bir büyüme» bir yana, neredeyse durması şaşırtıcı değildir. Burada da, bütün dünyada olduğu gibi kapitalizmin iflâsı başlıyordu. 1917'de, Kerenskiy rejimi altında fabrika kapanışları aşağıdaki boyutlara ulaştı:

Aylar	*İş sayısı*	*İşçi sayısı*
Mart	74	6.646
Nisan	55	2.819
Mayıs	108	8.701
Haziran	125	38.455
Temmuz	206	47.754

İflâs dev adımlarla gelişiyordu.

Kısmen kıtlıktan, kısmen de enflasyondan kaynaklanan fiyat artışlarını ele alırsak, diğerleri arasında savaştan en az etkilenen *Britanya*'ya bakmak yeterlidir.

Burada, beş adet (çay, şeker, tereyağı, ekmek ve et) başlıca besin maddesinin fiyatları şöyle idi:

	Çay ve şeker	*Ekmek, et ve tereyağı*
Ortalama fiyatlar: 1901-1905	500	300
Temmuz sonu, 1914	579	350
Ocak sonu, 1915	786	413

Ocak sonu, 1916	946	465
Ocak sonu, 1917	1310	561
Ocak sonu, 1918	1221	681
Mayıs sonu, 1918	1247	777

Böylece savaş sırasında Britanya'da bile fiyatlar iki mislini aştı. Ücretlerdeki artış ise hayat pahalılığındaki artışı karşılamaktan çok uzaktı. Öteki ülkelerdeki koşullar daha da kötü idi. Özellikle Rusya'da koşullar kötü idi. Burada savaş tam bir tahribat yarattı ve ülke sermaye lordları sayesinde paçavralar içinde bir dilenci durumuna düştü.

Savaşın Britanya'dan bile daha az etkilediği *Birleşik Devletler*'de, 1913 ile 1918 arasında belli başlı on beş ürünün fiyatlarında % 160 artış olurken, aynı dönem içinde ücretlerdeki artış sadece % 80 kadardı.

Zamanla, kömür, çelik ve diğer önemli malların yetersizliği yüzünden, savaş amaçları için yapılan üretim bile zayıflamaya başladı. Birleşik Devletler dışında her ülkede yaygın yoksulluk vardı; açlık, soğuk ve iflâslar, bütün yer küreye yayılıyordu. Bütün bu kötülüklerden en çok etkilenenlerin işçi sınıfının üyeleri olduğunu belirtmek gereksiz. Protesto girişimlerinde bulunanlar da onlardı. Şimdi onlara karşı savaş ilân ediliyor, soyguncu burjuva Devletler bütün güçleri ile bir savaş açıyorlardı. İster cumhuriyetçi ister monarşik olsun her ülkede işçi sınıfı örneği görülmemiş cezalara çarptırıldı. İşçiler sadece grev hakkından yoksun bırakılmadılar, en ufak protesto hareketleri bile amansızca ezildi. Böylece kapitalizmin hâkimiyeti *sınıflar arasında iç savaşa* yol açtı.

Üçüncü Enternasyonal'in Beyaz Terör ile ilgili kararı savaş sırasında işçilerin uğratıldıkları cezaların çarpıcı bir görünümünü verir. Kararda şöyle denir: «Savaşın sonunda hâkim sınıflar - savaş meydanlarında on milyondan fazla insanı katlettiler ve bir o kadarını da sakat ve kötürüm bıraktılar - iç işlerinde kanlı bir diktatörlük (bir burjuva diktatörlüğü) rejimi kurdular. Rusya'da çarlık hükümeti işçileri kurşuna dizdi ve astı, anti-Yahudi pog-

romlar örgütledi ve her protestoyu bastırdı. Avusturya hükümeti Ukrayna ve Bohemya'daki köylülerin ve işçilerin ayaklanmalarını vahşetle bastırdı. Britanya burjuvazisi İrlanda halkının en seçkin temsilcilerini vahşice katletti. Alman emperyalistleri tehditler savuruyor, katliamlar yapıyordu ve ayaklanan denizciler bu emperyalistlerin vahşi öfkelerinin ilk kurbanları oldular. Fransa'da yetkililer, Fransız bankerlerinin malî çıkarlarını savunmayı reddeden Rus askerlerini vurdular. Birleşik Devletler'de burjuvazi enternasyonalistleri linç etti, en iyi proleterlerin çoğunu yirmi yıl hapse mahkûm etti ve grevdeki işçileri kurşunladı.»

Kapitalist sistem bozuluyordu. Üretim anarşisi savaşa yol açmıştı ve bu sınıf savaşına muazzam bir şiddet kazandırmıştı. Böylece savaş devrime yol açtı. Kapitalizm iki temel nedenle (bk. 13) parçalanmaya başlıyordu. Kapitalizmin çöküş dönemi başlamıştı. Bu çöküşü daha yakından inceleyelim.

Kapitalist toplum baştan sona bir model üzerine kuruldu. Bir fabrika, bir hükümet bürosu veya imparatorluk ordusunun bir tümeni gibi örgütlendi. En tepede, komuta eden zengin; en aşağıda, itaat eden yoksul, işçiler ve ücretliler; arada yönetici mühendisler, «rütbesiz subaylar» (ustabaşıları), daha yüksek düzeyde çalışanlar vb. vardı. Demek ki, kapitalist toplum kendini ancak özel asker (işçi saflarından çıkar) subayın (aristokrasiden, toprak sahibi asillerden veya varlıklı burjuvaziden çıkar) emirlerine itaat ettiği sürece; hükümet bürolarında olduğu gibi, tabi olanlar zengin şeflerinin emirlerine itaat ettikleri sürece; ve fabrikalarda olduğu gibi, işçiler yüksek ücret alan menacerlere veya artık değer ile yaşayan fabrika sahiplerine itaat ettikleri sürece muhafaza edebilir. Fakat emekçi kitleler düşmanlarının elinde piyonlardan başka bir şey olmadıklarını bir kez anladıklarında, özel askerî subaya, işçiyi fabrika sahibine bağlayan bağlar kopar. Artık işçiler fabrika sahibinin emirlerine uymazlar; özel askerler subaylarının emirlerine uy-

mazlar; kamu görevlileri şeflerinin emirlerine uymazlar. İşte o zaman, *eski* disiplinin gevşediği, zenginin yoksulu yönetmesini sağlayan, burjuvazinin işçileri sömürmesini sağlayan o disiplinin gevşediği dönem başlar. Bu dönem kaçınılmaz olarak, yeni sınıf (proletarya) burjuvaziye boyun eğdirene, burjuvaziyi işçilere hizmet etmeye zorlayana, bir *yeni* disiplin kurulana kadar devam edecektir.

Eski düzenin yıkıldığı ve yeni düzenin henüz yaratılmadığı bu durum proletaryanın iç savaşta tam zaferinden başka bir şekilde sona eremez.

32. İÇ SAVAŞ

İç savaş olağanüstü şiddetli bir sınıf savaşıdır ve sınıf savaşı devrime yol açtığı zaman meydana gelir. İki grup burjuva Devlet arasındaki emperyalist dünya savaşı, dünyanın paylaşılması için açılan bu savaş sermayenin köleleri tarafından gerçekleştirildi. İşçileri öylesine ağır bir yük altında bıraktı ki, sınıf savaşı, ezilenlerin ezenlere karşı savaştıkları bir iç savaşa, Marx'ın gerçek bir savaş olacağını ilân ettiği savaşa dönüştü.

Kapitalizmin iç savaşta en yüksek noktaya ulaşması, burjuva Devletler arasındaki emperyalist savaşın sınıflar arasında bir savaşa yol açması son derece doğaldı. Partimiz, 1914 yılında, kimsenin devrimi rüyasında bile görmediği bir sırada, savaşın daha başlangıcında, bu gelişmeyi haber verdi. Gene de, savaşın işçi sınıfına zorla dayattığı dayanılmaz yüklerin proletaryanın ayaklanmasına yol açması gerektiği açıktı. Ayrıca, burjuvazinin kalıcı bir barışı sağlayamayacağı, çünkü çeşitli yağmacı gruplar arasındaki çıkar çatışmasının hâlâ geçerli olduğu da son derece açıktı.

Öngörülerimiz bütünüyle doğrulanmıştır. Savaş, vahşet ve yıkımla geçen korkunç yıllardan sonra zalimlere karşı bir iç savaş, başladı. Bu iç savaş 1917 Mart

ve Kasım Rus devrimleri ile açıldı; Fin devrimi, Macar devrimi, Avusturya devrimi ve Alman devrimi ile devam etti; diğer ülkelerde de devrimler başladı. Burjuvaziler kalıcı bir barış sağlayamazlar. Müttefikler Kasım 1918'de Almanya'nın üstesinden geldiler; soyguncuların Versailles barışı aylar sonra imzalandı; fakat nihaî hesaplaşmanın ne zaman gerçekleşeceğini kimse bilmiyor. Versailles barışının kalıcı olmadığını herkes biliyor. Yugoslavlar ile İtalyanlar, Polonyalılar ile Çekoslovakyalılar, Polonyalılar ile Litvanyalılar, Letonyalılar ile Almanlar arasında daha şimdiden kavgalar başlamıştır. Ek olarak, bütün burjuva Devletler muzaffer Rus işçilerinin cumhuriyetine karşı saldırıda birleşmişlerdi. Böylece emperyalist savaş bir iç savaş ile sona eriyor. Bunun kaçınılmaz sonucu praletaryanın zaferi olacaktır.

İç savaş bir partinin kaprisinden kaynaklanmıyor. Bu savaşın gelişi bir rastlantı da değildir. İç savaş devrimin bir ifadesidir ve devrim kesinlikle kaçınılmazdı, çünkü emperyalistlerin soygun şavaşı büyük işçi kitlelerinin gözlerini açmıştı.

> İç savaş olmadan devrimin gerçekleşebileceğini düşünmek, «barışçı» bir devrimin olabileceğini düşünmeye eşittir. Buna inanan her kimse (iç savaşın sertliği yüzünden ağlaşıp duran menşevikler gibi) Marx'tan kopar ve fabrika sahibi ile müzakere yapılabileceğini hayal eden çok eski sosyalistlere döner. Bir kaplanı evcilleştirebileceğimize, onun çayırda otlayıp sığırlara dokunmayacağına da aynı ölçüde inanabiliriz! Marx iç savaşın ,yani silâhlı proletaryanın burjuvaziye karşı savaşının bir savunucusu idi. Marx, Paris Komünü (Parisli işçilerin 1871 yılındaki ayaklanmaları) hakkında yazarken, komünarların yeterince kararlı davranmadıklarını ilân eder. Birinci Enternasyonal'in manifestosunda (Fransa'da İç Savaş) serzeniş terimleri kullanır. Şunları okuyoruz: «Şehir inzibatı bile, silâhsızlandırılıp kilit altına alınacak yerde, Paris'in kapılarını, güvenlik içinde Versailles'a çekilebilecek şekilde, ardına kadar açık buldu. 'Düzen partisi'nin adamları (o zaman karşı-devrimcilere bu isim ve-

riliyordu) sadece silâhlı olarak bırakılmadı, Paris'in göbeğindeki birden fazla müstahkem mevkiyi sağlamlaştırmalarına ve sessizce elde tutmalarına da izin verildi... Thiers'in (Denikin'in Fransızı) açtığı iç savaşı sürdürmekte duraksamak suretiyle Merkez Komite vahim bir hata yaptı. Thiers'in ve Kırsallar'ın komplolarına bir an önce son vermek için... Versailles'a saldırmak acilen gerekli idi. Bunun yerine 'düzen partisi'nin, Mart'ın 26'sındaki komünal seçimlerde, kendi gücünü oy sandığında denemesine bir kez daha izin verildi.» Burada Marx açık biçimde karşı devrimin silâhla bastırılmasını savunur; iç savaşı savunur. Engels de şunları yazdı: «Paris Komünü burjuvaziye karşı silâhlı halkın otoritesine dayanmadan tek bir gün ayakta durabilir miydi? Gene de zorlayıcı gücünü bu kadar az kullandığı için Komünü suçlamaya hakkımız yok mudur?» Ve Engels devrimi şu sözler ile tanımlıyordu: «Bir devrim, nüfusun bir bölümünün kendi iradesini nüfusun diğer bir bölümüne, tüfekler, süngüler ve toplar ile zorla kabul ettirdiği bir eylemdir.»

Sosyalizmin liderlerinin çok ciddî bir devrim anlayışına sahip olduklarını görüyoruz. Onlar, proletaryanın burjuvaziyi barışçı biçimde ikna edemeyeceğini anlamışlardı; onlar işçilerin kendi iradelerini «tüfekler, süngüler ve toplar» ile verilen bir iç savaşta kazanacakları zafer sayesinde zorla kabul ettirmeleri gerektiğini anlamışlardı.

İç savaş, kapitalist toplumun iki sınıfının, çıkarları birbirine taban tabana zıt iki sınıfın, elde silâh, karşı karşıya gelmesidir. Kapitalist toplumun iki parçaya bölünmesi, esas olarak en az iki ayrı toplumdan ibaret olması olgusu - bu olgu, normal zamanlarda belirsizleşir. Neden böyledir? Çünkü köleler pasif biçimde efendilerine itaat ederler. Fakat iç savaşta bu pasif itaat sona erer ve toplumun ezilen bölümü ezen bölümüne karşı ayaklanır. Aşikârdır ki, böyle koşullarda sınıflar «uyum içinde yan yana» yaşayamazlar. Ordu, aristokrasi, burjuvazi, profesyonel sınıfların zengin üyeleri vb.den oluşan Beyaz Muhafızlar ile, işçi ve köylülerden oluşan Kızıl Muhafızlar arasında bölü-

nür. Fabrika sahipleri ile işçilerin yan yana oturacakları herhangi bir tür parlamentonun var olması artık imkânsızdır. Sokaklarda birbirlerini vururlarken parlamentoda «barış içinde» nasıl bir arada olabilirler? İç savaşta sınıf sınıfa karşı silâha sarılır. Bu nedenle mücadele ancak iki sınıftan birinin zaferi ile sona erebilir. Bir anlaşma veya bir tür uzlaşma ile sona eremez. Bu görüş Rusya ve diğer yerlerdeki (Almanya ve Macaristan) iç savaş deneyimi tarafından bütünüyle doğrulanmıştır. İç savaşı hemen ya proleter ya da burjuva bir diktatörlük izler. Orta sınıfların ve onların partilerinin (Sosyal Devrimci Parti, Menşevik Parti vb.) hükümeti sadece şu ya da bu tarafa geçebileceğimiz bir köprü oluşturur. Macaristan'daki Sovyet Hükümeti menşeviklerin yardımı ile devrildiği zaman yerini kısa süre için bir «koalisyon» aldı, fakat ardından mutlakiyetçi bir gerici hükûmet kuruldu. Zaman zaman Anayasal Sosyal Devrimci Parti, Ufa, Transvolga ve Sibirya'da yönetime gelebildi, fakat yirmi dört saat içinde, büyük kapitalistlerin ve toprak sahiplerinin desteklediği Amiral Kolçak tarafından her defasında devrildi. Bu da, bir işçi köylü diktatörlüğü yerine bir toprak sahibi kapitalist diktatörlüğünün kurulması anlamına geliyordu.

DÜŞMANIN KARŞISINDA KESİN BİR ZAFER VE PROLETARYA DİKTATÖRLÜĞÜNÜN GERÇEKLEŞTİRİLMESİ - BU, DÜNYA ÇAPINDAKİ İÇ SAVAŞIN KAÇINILMAZ SONUCU OLACAKTIR.

33. İÇ SAVAŞIN BİÇİMLERİ VE MALİYETİ

İç savaşlar çağını, genel ve dünya çapında olacak bir devrimin habercisinden, başlangıcından başka bir şey olmayan Rus devrimi başlattı. Devrim Rusya'da diğer yerlerden daha erken başladı, çünkü Rusya'da kapitalizmin çözülmesi daha erken oldu. Rus burjuvazisi ve Rus toprak sahibi sınıfı Konstantiniye

ve Galiçya'yı fethetme umudunu taşıyordu. Onlar, müttefikleri ile birlikte, 1914'ün cehennem kazanının kaynatılmasına katıldılar. Zayıflıkları ve örgütsel yetersizlikleri yüzünden ilk çöken onlar oldu; böylece kaos ve açlık Rusya'da diğer yerlerden daha erken ortaya çıktı. Özellikle bu yüzden Rus proletaryasının sınıf düşmanları ile başa çıkması kolay oldu. Rus işçilerinin ilk olarak kesin bir zafer kazanmalarının ve ilk olarak kendi diktatörlüklerini kurmalarının sebebi budur.

> Rus komünist devriminin dünyanın en tam devrimi olduğu sonucunu çıkarmamalıyız; ne de, bir ülkede kapitalizm ne kadar az gelişmiş ise, o ülkenin o kadar «devrimci» olacağı ve komünizme o kadar yaklaşacağı sonucunu çıkarmalıyız. Böyle bir görüşün mantıksal sonucu, sosyalizmin tam olarak gerçekleşmesinin önce Çin, İran, Türkiye'de ve proletaryanın henüz pratikte ortaya çıkmadığı diğer ülkelerde olacağıdır. Böyle olsa idi, Marx'ın öğretisi bütünü ile yanlış çıkmış olurdu.
>
> Böyle düşünenler iki şeyi birbirine karıştırıyorlar: Bir yanda, devrimin başlangıcı; öte yanda, onun karakteri, kusursuzluk derecesi. Rusya'da devrim bu ülkedeki kapitalist gelişmenin olgunlaşmamışlığı ve zayıflığından ötürü erken başladı. Fakat özellikle bu olgunlaşmamışlık ve zayıflık nedeni ile, özellikle Rusya'dan, proletarya bir azınlık olduğu ve çok sayıda küçük tacir vb. bulunduğu içindir ki, bütünlüklü bir komünist ekonomiyi örgütlemek bizim için zordur. İngiltere'de devrim daha sonra gelecektir. Fakat devrimden sonra oradaki proletarya komünizmi daha hızlı örgütleyecektir. Britanya'da proletarya nüfusun çok büyük bir bölümünü oluşturur; işçiler kollektif çalışmaya alışıktır; üretim yüksek düzeyde merkezileştirilmiştir. Bu yüzden İngiltere'de devrim daha sonra olacaktır; fakat olduğu zaman, daha yüksek düzeyde gelişmiş ve bizden daha ileriye gitmiş olacaktır.

Pek çok kişi, iç savaşımızın şiddetli karakterinin ülkemizin geriliğinden veya bazı «Asyatik» özelliklerinden ötürü olduğunu düşünmüştür. Devrimin batı Avrupa'daki muhalifleri, Rusya'da «Asyatik sosya-

lizm»in gelişmekte olduğundan, «uygar» ülkelerde devrimci bir değişimin gaddarlıklara yer olmadan gerçekleşeceğinden söz ediyorlar. Bunun tamamen saçma olduğu apaçık ortada. Kapitalist gelişmenin ilerlediği yerlerde burjuvazinin direnişi daha inatçı olacaktır. Entelijansiya (profesyonel sınıflar, teknisyenler, yönetim uzmanları, subaylar vb.) sermaye ile daha güçlü bir dayanışma içindedirler ve bu nedenle komünizme daha fazla düşmandırlar. Bu nedenle, söz konusu ülkelerde iç savaş kaçınılmaz olarak Rusya'dakinden daha vahşi bir biçim alacaktır. Alman devriminin gidişatı, kapitalist gelişmenin daha ileri olduğu ülkelerde savaşın daha sert biçimler alacağını aktüel olarak kanıtlamıştır.

Bolşevist terörden şikâyet edenler, burjuvazinin sadece para kasasını korumak için direndiğini unutuyorlar. Üçüncü Enternasyonal'in birinci kongresinde bu mesele üzerine alınan kararda şöyle deniyor:

«Emperyalist savaş iç savaşa dönüşmeye başladığı zaman ve yöneten sınıf (tarihte bilinen en büyük caniler) için merhametsiz rejimin çöküş tehlikesi yaklaştığı zaman, bu sınıfın vahşeti her zamnkiinden daha çok artar...

«Çarlık sisteminin cisimleşmiş örnekleri olan Rus generalleri işçileri kitle halinde kurşunlamak için örgütlendiler ve bunu sosyalizme ihanet edenlerin doğrudan ya da dolaylı suç ortaklığı ile yapmaya devam ediyorlar. Sosyal Devrimci Parti ve Menşevik Parti iktidarda iken hapisaneler binlerce işçi ve köylü ile dolu idi ve generaller itaatsizleri kurşunlamak için alayları harekete geçirmişlerdi. Müttefik hükümetleri ile bir tür işbirliği içinde olan Krasnov ve Denikin işçilerin on binlercesini asarak, her on adamdan birini kurşuna dizerek katletmişlerdir. Bir caydırma önlemi olarak darağacına çekilmiş cesetleri üç gün kadar orada bırakıyorlardı. Ural'da ve Transvolga'da Çek-Slovak Beyaz Muhafız çeteleri mahkûmların ellerini ve ayaklarını kesmişler, mahkûmları Volga'ya atmışlar, onları canlı canlı toprağa gömmüşlerdir. Sibirya'da generaller bin kadar komünisti boğazlamışlar, sayısız işçi ve köylüyü katletmişlerdir.

«Alman ve Avusturya burjuvazisi Ukrayna'da en vahşi eğilimlerini açıkça sergiledi. Burada, yağmalanmış işçi ve köylüleri seyyar demir darağaçlarına astılar ve kendi ülkelerinin insanı, bizim ise Avusturyalı ve Alman yoldaşlarımız olan komünistleri astılar. Burjuva demokrasisinin anayurtlarından biri olan Finlandiya'da Fin burjuvazisine, 13-14 bin proleteri kurşuna dizmesi, hapisanelerde 15 binden fazlasının işkence ile öldürülmesi için yardım ettiler. Helsingfors'da, kendilerini makineli tüfek ateşinden korumak için kadın ve çocukları ön saflara sürdüler. Onların yardımı ile, Finli Beyaz Muhafızlar ve onların İsveçli yardımcıları, Fin proletaryasını ele geçirdikleri zaman, o kanlı ayini gerçekleştirebildiler. Tammerfors'da, kadın ve çocukları, katledilmeden önce, kendi mezarlarını kazmaya zorladılar. Viborg'da, erkek, kadın ve çocuk, binlerce Rus'u öldürdüler.

«Alman burjuvazisi ve Alman Sosyal Demokratlar kendi sınırları içinde daha da büyük bir gerici şiddet gösterdiler. Komünist işçilerin ayaklanması kanla bastırıldı; Karl Liebknecht ve Rosa Luxemburg vahşice öldürüldüler; Spartakist işçiler katledildiler. Burjuvazinin altında yürüdüğü bayrak Beyaz Terör'ün bayrağıdır. Bu terör hem kitlesel hem de bireysel Terör'dür.

«Öteki ülkelerde de aynı görüntü ile karşılaşıyoruz. Demokratik İsviçre'de kapitalist yasaları ihlâle cesaret eden işçilerin cezalandırılmaları için gerekli her şey hazırdır. Amerika'da, hapisanenin, linç yasasının ve elektrikli sandalyenin demokrasi ve özgürlüğün seçkin sembolleri olduğu görülür. Macaristan ve Britanya'da, Çeko-Slovakya ve Polonya'da, her yerde, aynıdır. Burjuva katiller en iğrenç eylemlerden geri durmazlar. Onlar, rejimlerini güçlendirme umudu ile aşırı milliyetçiliği teşvik ederler ve daha kötüsü, Çarlık polisinin her zaman yaptığı gibi anti-Yahudi pogromlar örgütlerler... Polonyalı gericiler ve «sosyalist» ayak takımı Rus Kızıl Haçı'nın temsilcilerini katlettiği zaman bu, cançekişmekte olan burjuva yamyamlığının gerçekleştirdiği cinayetler ve iğrençlikler okyanusuna düşmüş bir damladan ibaretti.

İç savaş gelişirken yeni biçimler alır. Herhangi bir

ülkede proletarya ölçüsüz bir baskı altında bırakıldığında bu savaş burjuvazinin Devlet otoritesine karşı bir isyana yol açar. Şu ya da bu ülkede Proletaryanın muzaffer olduğunu ve Devlet otoritesini kendi eline aldığını düşünelim. Bu durumda ne olur? Proletarya Devlet iktidarını kendi yararına örgütlemiştir, proletarya ordusuna sahiptir, iktidarın bütün aygıtlarına sahiptir. Bu durumda proletarya kendi toprağında proleter otoriteye karşı komplolar ve ayaklanmalar örgütleyen burjuvazi ile savaşmak zorunda kalır. Bundan başka, Devlet olarak örgütlenen proletarya burjuva Devletler ile savaşmak zorundadır. İç savaş burada yeni bir biçim alır; çünkü proletarya Devlet'i burjuva Devletler ile savaşmaya başladığı zaman sınıf savaşı sıradan bir savaş haline gelir. Şimdi işçiler sadece burjuvaziye karşı savaşmamakta, fakat işçi Devlet'i sermayenin emperyalist Devletleri'ne karşı formel bir savaşa girmiş bulunmaktadırlar. Bu savaş ötekilerin elindekini almak için değil, komünizmin zaferi, işçi sınıfının diktatörlüğü için verilir.

Gerçekte olan budur. Kasım 1917 Rus devriminden sonra Sovyet Hükümeti her yönden kapitalistlerin saldırısına uğradı; İngilizler, Almanlar ve Fransızlar, Amerikalılar ve Japonlar vb. her yönden saldırdılar. Öteki ülkelerin işçileri Rus devriminin örneğinden etkilendikçe, uluslararası kapitalizm devrime karşı saflarını daha da sıklaştırdı, kapitalistlerin proletaryaya karşı soyguncu ittifakını kurmak için daha kararlı girişimlerde bulundu.

Amerikan kapitalizminin lideri düzenbaz Wilson'ın inisiyatifi ile Versailles sözde barış konferansında böyle bir ittifak kurma girişiminde bulunuldu. Soyguncu ittifak Milletler Cemiyeti'ni vaftiz etti ve bunun bir «halklar birliği» olduğu iddia edildi. Gerçekte bu halklar birliği değil, çeşitli ülkelerden kapitalistlerin ve onların Devlet yetkililerinin birliğidir.

Bu birlik, evrensel sömürüyü sürdürmek için yerkürenin tamamını kucaklayacak ve öte yandan, işçi

sınıfının ayaklanma ve devrim hareketini en amansız biçimde ezecek dünya çapında, muazzam boyutlarda bir tröst kurma girişimidir. Milletler Cemiyeti'nin barış davasını savunmak için kurulmuş olduğunu söylemek yalan olur. Aslında bu kuruluşun ikili bir amacı vardır: Bütün dünyada proletaryanın, bütün sömürgelerin ve sömürge kölelerinin amansızca sömürülmesi ve henüz başlangıç halinde olan dünya devrimini ezmek.

Milletler Cemiyeti'nde, savaş sırasında ölçüsüz biçimde zenginleşen ABD baş keman olarak çalıyor. Avrupa'nın bütün burjuva Devletleri Amerika'ya büyük miktarlarda borçlu bulunmaktadır. Birleşik Devletler, bundan başka, büyük miktarlarda hammadde ve yakıta sahip olduğu ve büyük bir buğday üretici ülke olduğu için çok güçlüdür. Bu avantajları, bütün soyguncu ortaklarına kendisine bağlayacak tarzda kullanmak istiyor. Bu ülke kesinlikle Milletler Cemiyeti'nin lideri olacaktır.

Birleşik Devletler'in öteden beri sürdürdüğü yağmacı politikasını güzel sözlerden oluşan bir bulutun ardına gizlemesi ve bunu gerçekleştirme tarzı çok ilginçtir. Bu ülke yağmacılık peşinde savaşa girdiği zaman parolaları, «insanlığın selâmeti», «köleleştirilmiş halkların kurtuluşu» vb. idi. Avrupa'nın bölünmesi, resmen «bağımsız» fakat gerçekte Amerika'ya bağımlı birkaç düzine küçük ülkeden ibaret kalması Birleşik Devletler'in işine geliyordu.

Bu yağmacılık niyeti «ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı» sözcüklerinin yüceltilmesi ile maskelendi. Wilson'un planlarına göre nerede olursa devrimi ezmeye hazır olacak kapitalist jandarma, Beyaz Muhafızlar ve Beyaz Polis, «barış ihlâlleri»nin cezalandırılmasını sağlamak için var olacaktı. 1919 yılında bütün emperyalistler ansızın barışçı kesildiler ve bolşeviklerin gerçek emperyalistler, barışın asıl düşmanları olduklarına dair söylentiler çıkardılar. Devrimi boğma planları barış ve demokrasi hevesi ile maskelendi.

Milletler Cemiyeti şimdilik kendisini bir uluslararası polis ve cellât olarak göstermiştir. Cemiyet'in yürütme görevlileri Macaristan ve Bavyera'daki Sovyet Cumhuri-

yetleri'ni yıktı. Sürekli olarak Rus proletaryasını ezmeye gayret etmişlerdir; Rusya'nın kuzeyinde ve güneyinde, doğusunda ve batısında, İngiliz, Amerikan, Japon ve Fransız orduları ve başka ordular işçi sınıfının Rus düşmanları ile davalarını birleştirmişlerdir. Milletler Cemiyeti Rus ve Macar işçilere karşı (Odesa ve Budapeşte'de) asker kullandı. Bir Kasaplar Cemiyeti'ne girmiş olan bu «uygar» haydutların sözde Kuzey-Batı Yönetimi'nin şefi General Yudeniç ile kurdukları ortaklık Milletler Cemiyeti'nin alçalabileceği derinliği göstermiştir. Milletler Cemiyeti, Sovyet Rusya'ya saldırmaları için Finlandiya, Polonya vb.yi kışkırtıyor; yabancı Güçler'in konsoloslarının yardımı ile komplolar örgütlüyor; ajanları köprüleri uçuruyor, komünistlerin üzerine bombalar atıyorlar vb. Milletler Cemiyeti'nin yapamayacağı kötülük yoktur.

Proletarya ne kadar kararlı biçimde saldırıya geçerse, kapitalistler de saflarını o kadar sıklaştırırlar. 1847 yılında kaleme alman Komünist Manifesto'da Marx ve Engels şöyle yazdılar: «Avrupa üzerinde bir hayalet, komünizm hayaleti dolaşıyor. Yaşlı Avrupa'nın bütün güçleri, papa'dan çar'a, Metternich'den Guizot'ya, Fransız radikallerinden Alman polisine kadar, bu hayaleti kovmak için kutsal bir ittifak içinde birleşmişlerdir.» O zamandan beri pek çok yıl geçti. Komünizm hayaleti ete kemiğe bürünmeye başladı. Ona karşı açılan seferberliğe artık sadece «Yaşlı Avrupa» değil bütün dünya katılıyor. Bununla birlikte Milletler Cemiyeti bu iki hedefini, yani dünya ekonomisinin tek bir tröst içinde örgütlenmesini ve devrimin evrensel biçimde ezilmesini, gerçekleştiremeyecektir. Büyük Güçler arasında bile yeterli birlik yoktur. Birleşik Devletler Japonya'ya düşmandır; bu iki Güç savaşmak için silâhlanıyor. Yenilgiye uğramış Almanya ile «tarafsız» haydut İtilâf arasında dostça duygular olabileceğini düşünmek zordur. Duvarda kesinlikle bir çatlak var. Daha zayıf devletler birbiri ile savaşıyorlar. Hindistan, Mısır, İrlanda vb. gibi ülkelerde birçok sömürge ayaklanması ve savaşların olması

şimdi daha da önemlidir. Köleleştirilmiş ülkeler kendilerini «uygarlaştıran»lara karşı savaşmaya başlıyorlar. İç savaşa, proletaryanın emperyalist burjuvaziye karşı açtığı sınıf savaşına, emperyalizmin dünya çapındaki hâkimiyetinin zayıflamasına ve yıkılmasına yardım eden sömürge ayaklanmaları ekleniyor. Böylece emperyalist sistem iki farklı etki grubu ile dağılıyor. Bir yanda, proletaryanın yükselen hareketini, proleter cumhuriyetler tarafından açılan savaşları ve emperyalistlere köleleşen ulusların ayaklanma ve savaşlarını görüyoruz. Öte yanda, büyük kapitalist Güçler arasındaki anlaşmazlıkları ve uyumsuzlukları görüyoruz. «Kalıcı barış» yerine tam bir kaos vardır; proletaryanın evrensel düzeyde ezilmesi yerine şiddetli bir iç savaş vardır. Bu iç savaşta burjuvazinin gücü tükenirken, proletaryanın gücü artıyor.

Proletarya diktatörlüğünün zaferi kesinlikle kolay olmayacaktır. İç savaş, diğer savaşlar gibi, kişilerin fedakârlığını, maddî değerlerden fedakârlığı gerektirir. Her devrim bu tür maliyetlere yol açar. Doğal bir sonuç şudur ki, bu iç savaşın açılan bölümlerinde emperyalist savaşın yol açtığı hasar çeşitli yerlerde büyük ölçüde artar. Aşikârdır ki, en iyi işçiler, üretim faaliyetinde çalışacak veya üretimi örgütleyecek yerde, toprak sahiplerine ve askerî kasta karşı kendilerini savunmak için elde tüfek cepheye giderler. Fabrikalardaki hayatın durması gerekir. İç savastan kaynaklanan karışıklık zarar verir. Yoldaşların kaybedilmesi, hiç kuşkusuz, maliyeti çok yüksek bir fedakârlıktır. Fakat her devrimde bu kaçınılmazdır. Fransa'da, 1789-93 yıllarındaki burjuva devrimi sırasında burjuvazi asil toprak sahiplerinin boyunduruğunu kırarken, iç savaş büyük bir karışıklığa yol açtı. Ne var ki, toprak sahipleri ve aristokratlardan oluşan kast fethedildiğinde Fransa hızlı ve yaygın bir gelişme sağladı.

Bir baskı sisteminin yıkılması sonucuna ulaşan, proletaryanın evrensel devrimi gibi dev bir devrim-

de, inşa edilmesi yüzyılları gerektiren bir devrimde, maliyetin fazlasıyla büyük olması gerektiğini herkes anlayabilir. İç savaşın artık dünya çapında yürütülmekte olduğunu görmekteyiz. Bu savaş kısmen burjuva Devletler'in proleter Devletler'e açtıkları bir savaş biçimini alıyor. Emperyalist haydutlara karşı kendilerini savunan proleter Devletler, sınıf savaşı, gerçekte bir kutsal savaş veriyorlar. Fakat bu savaş insanların kanı pahasına fedakârlık gerektiriyor. Savaş yayıldıkça kurbanların sayısı çoğalacak ve karışıklıklar yaygınlaşacak.

Fakat devrimin maliyeti yüksek olacak diye, bu sebeple devrimden geri durmamalıyız. Yüzyıllardır gelişen kapitalist sistem korkunç emperyalist savaşta en yüksek noktaya ulaştı ve nehirler gibi kan aktı. İç savaşın yıkıcı etkileri, emperyalist savaştan kaynaklanan amansız karışıklık ve yıkım ile, insanlığın birikmiş servetinin kaybı ile kıyaslanabilir mi?

AÇIKÇA ÖNEMLİ OLAN ŞUDUR Kİ, İNSANLIK KAPİTALİZME İLK VE SON KEZ OLMAK ÜZERE SON VERECEKTİR. GÖRÜNÜRDEKİ BU HEDEF SAYESİNDE İÇ SAVAŞLAR DÖNEMİNE DAYANABİLİRİZ VE BÜTÜN YARALARIMIZI İYİLEŞTİRECEK VE HIZLA İNSAN TOPLUMUNUN ÜRETİCİ GÜÇLERİNİN TAM GELİŞMESİNE YOL AÇACAK KOMÜNİZMİN YOLUNU HAZIRLAYABİLİRİZ.

34. KAOS YA DA KOMÜNİZM

Devrim geliştikçe bir dünya devrimi haline gelir; tıpkı emperyalist savaşın da bir dünya savaşı haline gelmesi gibi. Bütün önemli ülkeler birbirine bağlıdır. hepsi dünya ekonomisinin parçalarıdır; hemen hepsi savaşa katıldı ve savaş tarafından ortak bir anlayışta birleştirildi. Gene bütün ülkelerde savaş muazzam bir yıkım üretti, açlığa, proletaryanın köleleştirilmesine yol açtı. Bu durum her yerde kapitalizmin derece-

li olarak çözülmesini ve çöküşünü hızlandırdı ve nihayet, ordu, fabrika ve atelyedeki vahşi disipline karşı bir isyana yol açtı. Böylece de, kaçınılmaz olarak proletaryanın komünist devrimine götürdü.

Kapitalizmin çözülmesi ve komünist devrimin gelişmesi bir kez başladığında artık durdurulamaz. Kapitalizmin çöküşü yakındır. Eski kapitalist temeller üzerinde gerçek bir insan toplumu kurmak için yapılan her girişim kesin başarısızlığa mahkûmdur. Proleter kitlelerin sınıf bilinci şimdi öylesine gelişiyor ki, bu kitleler sermaye için ne çalışabilirler ne de çalışacaklardır. Sermayenin, sömürge politikalarının vb. yararına birbirlerini öldürmeyi reddediyorlar. II. Wilhelm'in ordusunu bugünkü Almanya'da yeniden kurmak mümkün olamaz. Nasıl ki ordu içinde emperyalist bir disiplini yeniden kurmak imkânsız ise, nasıl ki, proleter askerleri Junker generallerin boyunduruğuna tabi olmaya zorlamak imkânsız hale geldi ise, emek üzerinde kapitalist disiplini yeniden kurmak, işçileri patronun, köylüleri toprak sahibinin aleti olmaya zorlamak da öylesine imkânsızdır. Yeni ordu ancak proletarya tarafından yaratılabilir; yeni iş disiplini ancak işçi sınıfı tarafından yaratılabilir.

O halde iki ve sadece iki alternatif ile yüz yüzeyiz. Ya tam bir çözülme daha fazla vahşet ve karışıklık, *mutlak kaos ya da komünizm* var olmak durumundadır. Kitlelerin bir süre için iktidarı kendi ellerine aldıkları bir ülkede kapitalizmi yeniden kurmak için yapılan bütün girişimler bu alternatiflerin geçerliliğini doğrular. Ne Fin burjuvazisi ne Macar burjuvazisi, ne Kolçak, ne Denikin ne de Skoropadskiy ekonomik hayatı restore edecek bir konumda oldu. Kendi kanlı sistemlerini bile sağlam bir zemin üzerinde kurmayı başaramadılar.

İNSANLIK İÇİN MÜMKÜN OLAN YEGÂNE SONUÇ KOMÜNİZMDİR. VE KOMÜNİZM SADECE PROLETARYA TARAFINDAN GERÇEKLEŞTİRİLEBİLECEĞİ İÇİN, GÜNÜMÜZDE PROLETARYA, İNSANLIĞI

KAPİTALİZMİN DEHŞETİNDEN, SÖMÜRÜNÜN BARBARLIKLARINDAN, SÖMÜRGE POLİTİKASINDAN, SÜREKLİ SAVAŞLARDAN, AÇLIKTAN, VAHŞET VE GADDARLIĞA DÜŞMEKTEN, FİNANS KAPİTAL VE EMPERYALİZMİN YOL AÇTIĞI BÜTÜN İĞRENÇLİKLERDEN KURTARACAK GERÇEK GÜÇTÜR. PROLETARYANIN GÖRKEMLİ TARİHSEL ÖNEMİ BURADADIR. İŞÇİLER TEKİL SAVAŞLARDA VE HATTÂ TEKİL ÜLKELERDE YENİLGİYE UĞRAYABİLİRLER. FAKAT PROLETARYANIN ZAFERİ EN AZ BURJUVAZİNİN ÇÖKÜŞÜNÜN KAÇINILMAZLIĞI KADAR KESİNDİR.

Öteden beri açıktır ki, kapitalizmi yeniden inşa etmenin mümkün olduğuna inanan, sosyalizm için zamanın henüz gelmediğini hayal eden bütün gruplar, sınıflar ve partiler, gerçekte, isteseler de istemeseler de, bilseler de bilmeseler de, karşı devrimcilerin ve gericilerin rolünü oynamaktadırlar. Bu karakterdeki bütün partiler sınıf işbirliğini övmektedirler. Daha sonraki bölümde bu meseleye döneceğiz.

LİTERATÜR

Kamenev, *The Economic System of Imperialism;* Lenin, *Imperialism as the latest Phase of Capitalism;* Buharin, *The World Economy and Imperialism;* Tsyperoviç, *Syndicates and Trusts in Russia;* Antonov, *Militarism;* Pavloviç, *What is Imperialism?*, Pavloviç, *The Great Railways;* Pavloviç, *Militarism and Navalism;* Pavloviç, *The Results of the World War;* Hilferding, *Financial Capital* (öncelikli öneme sahip standart bir çalışma, fakat okuması güç); Kautsky, *The Road to Power;* Kerzhentsev, *British Imperialism;* Lozovskiy, *Iron and Coal; the fight for Alcase Lorraine;* Zinovyev, *Austria and the World War;* Pokrovskiy, *France during the War;* Heraskov, *Britain during the War;* Larin, *The Victorious Land;* Larin, *The Consequences of the war;* Zinovyev, *The Triple Alliance and the Triple Entente;* Lomov, *The Break-up of Capitalism and the Organization of Communism;* Osinskiy, *The Upbuilding of Socialism;* London, *Iron Heel.*

V

İKİNCİ VE ÜÇÜNCÜ ENTERNASYONAL

35. Komünist devrimin zaferi için esas olan işçi hareketi enternasyonalizmi. 36. İkinci enternasyonalin çöküşü ve sebepleri. 37. «Ulusal Savunma» ve «Pasifizm» parolaları. 38. Jingo sosyalistler. 39. Merkez. 40. Üçüncü Enternasyonal.

35. KOMÜNİST DEVRİMİN ZAFERİ İÇİN ESAS OLAN İŞÇİ HAREKETİ ENTERNASYONALİZMİ

Komünist devrim ancak bir dünya devrimi olarak muzaffer olabilir. Bir ülkenin işçi sınıfı tarafından yönetildiği bir durum ortaya çıkmışken, diğer ülkelerdeki işçi sınıfı, korkudan değil de ikna nedeni ile sermayeye boyun eğmiş durumda kalırsa, büyük soyguncu Devletler sonunda birinci ülkenin işçi Devleti'ni ezerler. 1917-18-19 yıllarında bütün Güçler Sovyet Rusya'yı ezmeye çalışıyorlardı; 1919'da Sovyet Macaristan'ı ezdiler. Ne var ki Sovyet Rusya'yı ezemediler, çünkü kendi ülkelerindeki iç koşullar kritik idi ve bütün hükümetler, işgalci orduların Rusya'dan çekilmesini talep eden kendi işçileri tarafından devrilmekten korkuyordu. Bunun anlamı, ilk planda, tek ülkede gerçekleştirilen proletarya diktatörlüğünün, başka ülkelerin işçileri aktif destek vermedikçe ciddi biçimde tehlikede oluşudur. İkinci olarak bu, işçiler tek bir ülkede zafer kazandıkları zaman ortaya çıkan koşullar

altında, bu ülkede ekonomik hayatın örgütlenmesinin çok zor olacağı anlamına gelir. Böyle bir ülke dışardan ya çok az şey alır ya da hiçbir şey alamaz; her yönden ablukaya alınmıştır.

Ne var ki, komünizmin zaferi için bir dünya devriminin olması ve çeşitli ülkelerdeki işçilerin birbiri ile yardımlaşması esas ise, bu, işçi sınıfının uluslararası dayanışmasının zafer için bir ön gereklilik olduğu anlamına gelir. İşçilerin genel mücadelesinin koşulları her tekil ülkedeki işçi sınıfı mücadelesinin koşullarına benzer. Tek tek ülkelerde işçiler tecrit durumunda grev kazanamazlar; ancak ayrı ayrı fabrikalardaki işçiler karşılıklı destek verdikleri, ortak bir örgüt kurdukları ve bütün fabrika sahiplerine karşı birleşik bir kampanya yürüttükleri zaman grevleri kazanabilirler. Çeşitli burjuva ülkelerde yaşayan işçiler için aynı durum geçerlidir. Ancak omuz omuza yürüdüklerinde, kendi içlerinde anlaşmazlığa düşmediklerinde, bütün ülkelerin proleterleri kendilerini ortak çıkarlara sahip tek bir sınıf olarak hissedip birleştiklerinde zaferi kazanabilirler. Karşılıklı tam güven, kardeşçe bir ittifak, dünya kapitalizmine karşı birleşik devrimci eylem - sadece bunlar işçi sınıfının zaferini sağlayabilir. İŞÇİLERİN KOMÜNİST HAREKETİ ANCAK BİR ULUSLARARASI KOMÜNİST HAREKET OLARAK KAZANILABİLİR.

Proletaryanın uluslararası mücadelesinin gerekliliği öteden beri kabul edilmiştir. Geçen yüzyılın kırklı yıllarında, 1848 devriminin hemen öncesinde Komünist Federasyon olarak bilinen gizli bir uluslararası örgüt vardı. Örgütün liderleri Marx ve Engels idi. Örgütün Londra konferansında örgüt adına bir manifesto yazmakla görevlendirildiler. Komünist Parti Manifestosu'nun kökeni buydu. Proletaryanın büyük şampiyonları bu Manifesto'da komünist öğretiye ilk katkılarını yaptılar.

1864'te Marx'ın liderliği altında, genel olarak *Birinci Enternasyonal* olarak sözü edilen Uluslararası İşçi Birliği kuruldu. Birinci Enternasyonal'de çeşitli ülkelerden bir-

çok işçi sınıfı lideri bir araya geldi, fakat oluşturulan birlik yetersizdi. Ayrıca örgüt henüz geniş işçi kitlelerini temel almamıştı, daha çok devrimci propagandistlerin oluşturdukları bir uluslararası dernek biçiminde idi. Enternasyonal'in üyeleri 1871'de Parisli işçilerin ayaklanmasına (Paris Komünü) katıldılar. Bunu Enternasyonal'in şubelerinin her yerde cezalandırılması izledi. İç bölünmeler, Marx'a bağlı olanlar ile anarşist Bakunin'e bağlı olanlar arasındaki mücadeleler yüzünden oldukça zayıflayan örgüt 1874'te çöktü. Birinci Enternasyonal'in dağılmasından sonra sosyalist partiler çeşitli ülkelerde gelişmeye başladı. Sanayinin gelişmesi hızlandıkça bu partilerin gelişmesi de hızlandı. Öylesine güçlü bir karşılıklı dayanışma ihtiyacı hissedildi ki, 1889'da pek çok ülkenin sosyalist partisinden gelen delegelerin hazır bulunduğu bir uluslararası sosyalist kongre toplandı. *İkinci Enternasyonal* böylece ortaya çıktı. İkinci Enternasyonal 1914'e kadar varlığını sürdürdü. Bu tarihte savaş ona öldürücü darbeyi indirdi. Bu başarısızlığın nedenleri aşağıdaki bölümde tartışılacak.

Komünist Manifesto'da Marx bu savaş çığlığını atıyordu: «Bütün ülkelerin proleterleri, birleşin!» Manifesto'nun son satırları şöyledir: «Komünistler fikirlerini ve hedeflerini gizlemeye gerek görmezler. Amaçlarına ancak mevcut toplumsal düzenin zorla yıkılması ile ulaşılabileceğini açıkça ilân ederler. Bırakın hâkim sınıflar bir komünist devrim karşısında titresinler. Proleterlerin zincirlerinden başka kaybedecekleri bir şey yoktur. Kazanacakları bir dünya vardır. Bütün ülkelerin proleterleri, birleşin!»

Görülmektedir ki, proletaryanın uluslararası dayanışması eğlencelik veya parlak bir söz değil, hayatî bir zorunluluktur. Bu olmadan işçi sınıfı hareketi yenilgiye mahkûm olacaktır.

36. İKİNCİ ENTERNASYONALİN ÇÖKÜŞÜ VE SEBEPLERİ

Büyük dünya savaşı 1914 Ağustosu'nda başladı-

ğında, çeşitli savaşçı ülkelerin sosyalist ve sosyal demokrat partileri (Rusya, Sırbistan ve daha geç bir tarihte İtalya dışında) savaşa karşı savaş açacakları ve işçileri ayaklanmaya yöneltecekleri yerde kendi hükümetlerinin yanında yer aldılar ve yağmacılık seferine yardımcı oldular. Aynı şekilde, Fransa ve Almanya'daki sosyalist milletvekilleri parlamentoda savaş kredilerine oy verdiler ve böylece kendi soyguncu hükümetleri ile dayanışma içine girdiler. Cani burjuvaziye karşı bir ayaklanma içinde güçleri birleştirecek yerde bu sosyalist partiler birbirinden ayrı durdular, her biri «kendi» burjuva hükümetinin bayrağı altında yer aldı. Savaş sosyalist partilerin doğrudan desteği ile başladı; bu partilerin liderleri ceketlerini değiştirdiler ve sosyalizm davasına ihanet ettiler. İkinci Enternasyonal alçakça bir ölümle göçüp gitti.

İlginçtir ki, ihanetten sadece birkaç gün önce sosyalist basın ve sosyalist partilerin liderleri savaşa karşı çıkıyorlardı. Örneğin, Fransız sosyalizmine ihanet eden Gustave Hervè kendi gazetesi «La Guerre Sociale» (Sınıf Savaşı; daha sonra Zafer adı altında yeniden vaftiz edildi) de şöyle yazdı: «Çar'ın prestijini kurtarmak için savaşacağız!... Böylesine şerefli bir dava uğruna ölmek ne hoş!» Savaşın patlamasından üç gün önce Fransız Sosyalist Partisi savaşa karşı bir manifesto çıkardı ve Fransız sendikalistleri kendi yayın organlarında, «İşçiler! Korkak değilseniz, karşı durun!» diye yazdılar. Alman sosyal demokratlar savaşı protesto etmek için büyük mitingler düzenlediler. Basle uluslararası kongresinde benimsenen kararın anısı henüz taze idi. Bu kararda, savaşın çıkması halinde mümkün olan bütün araçların «işçileri ayaklanmaya yöneltmek ve kapitalizmin çöküşünü hızlandırmak» için kullanılması gerektiği belirtiliyordu. Fakat aynı partiler ve aynı liderler bir ya da iki gün içinde «anavatanın savunulması» gerektiğini ısrarla belirtmeye başladılar (bu «kendi» burjuvazilerinin soyguncu Devlet'ini savunmak anlamına geliyordu). Avusturya'da «Arbeiter Zeitung» (İşçi Gazetesi) işçilerin «Alman İnsanlığı»nı savunmaları gerektiğini açıkça ilân etti!

İkinci Enternasyonal'in utanç verici çöküşünü anlamak için, işçi sınıfı hareketinin savaştan önce kaydettiği gelişmeyi incelemeliyiz. Bu çatışmadan önce Avrupa ve ABD'deki kapitalizm gelişmesini daha çok sömürgelerin çılgınca yağmalanmasına borçlu olmuştu. Kapitalizmin iğrenç ve kana susamış özellikleri bu noktada olağanüstü bir açıklıkla ortaya çıktı. Vahşi sömürü, soygunculuk, sahtekârlık ve zor yoluyla, değerler sömürge ülkelerden çekilip alındı, Avrupa ve Amerikan finans kapitalinin köpek balıkları için kâra dönüştü. Dünya pazarında bir kapitalist Devlet tröstünün pozisyonu güçlendikçe, bu tröstün sömürgelerden çıkarıp aldığı kârın miktarı da büyüdü. Bu artık kârlar sayesinde tröst kendi ücretli kölelerine sıradan işçi ücretlerinin biraz üzerinde ödeme yapabildi. Bu ödeme, kuşkusuz, bütün ücretli işçilere değil, sadece kalifiye işçi denilenlere yapılabildi. İşçi sınıfının bu tabakaları böylelikle sermayenin saflarına kazanıldılar. Bunlar şöyle mantık yürütürler: «Eğer 'bizim' sanayimiz Afrika sömürgelerinde bir pazar bulursa çok daha iyi olur; bu durumda sanayi daha fazla gelişecek; patron daha büyük kâr sağlayacak, pastadan bize de bir parmak düşecektir.» Böylece sermaye, kendi ücretli kölelerini, sömürge yağmasından düşecek bir pay ile cezbedilen bir kesimini satın alarak kendi Devlet'ine bağlar.

Bilimsel komünizmin kurucuları bu olguya dikkat çekmişlerdir. Örneğin Engels 1882'de Kautsky'e bir mektubunda şöyle yazdı: «İngiliz işçilerin sömürge politikaları hakkında ne düşündüklerini soruyorsunuz. Genelde politika hakkında ne düşünüyorlarsa bu konuda da onu düşünüyorlar. Burada henüz bir işçi partisi yok; sadece kooperatifler ve liberal radikaller var; bu arada işçiler Britanya'nın dünya pazarında ve sömürgelerde kurduğu monopol sayesinde çoğalttığı avantajlardan memnuniyetle yararlanıyorlar. Bu topraklar üzerinde özgül bir kölelik, işçilerin kendi ülkelerinin burjuvazisine bağlılık, onların önünde alçalma biçimi gelişti.» Engels 1889'da şöyle yaz-

dı: «Burada, İngiltere'de en iğrenç olgu işçilerin ilikle-rine kadar işleyen burjuva saygınlığıdır... 'Daha iyi' ve 'daha üstün' olana duyulan saygı öylesine derin köklere sahip ki, bay burjuva için işçileri ağına düşürmek çok kolay bir mesele. Gerçekten inanıyorum ki, kalbinin de-rinliklerinde John Burns, kendi sınıfında popüler olmak-tan çok, Kardinal Manning ve diğer asiller arasında po-püler olmaktan gurur duyuyor»*.

Emekçi kitleler uluslararası çapta büyük bir sa-vaşa girmeye alışkın değildiler. Aslında böyle bir fır-sata sahip olmamışlardı. Örgütlerinin faaliyeti gene-llikle kendi burjuvazilerinin yönettiği ülkenin sınırları içinde kalmıştı. «Kendi» burjuvazileri sömürge politi-kası sayesinde işçi sınıfının bir kesimini ve esas ola-rak kalifiye işçiler tabakasını kazançlı çıkarmayı ba-şardı. İşçi sınıfı örgütlerinin liderleri, işçi sınıfı bü-rokrasisi ve işçilerin parlamenter temsilcileri de aynı zokayı yuttular. Bütün bu kişiler rahat köşeleri tut-tular, «barışçı», «sakin» ve «yasalara uygun» yönte-mlerin savunulmasına meylettiler. Yukarda kapitaliz-min kana susamış özelliklerinin özellikle sömürgeler-de açığa çıktığını belirttik. Avrupa ve Birleşik Dev-letler'de sanayi yüksek düzeyde gelişti ve bu bölge-lerde işçi sınıfının mücadelesi görece barışçı biçim-lere büründü. 1871'den beri Rusya dışında hiç bir yer-de büyük bir devrim olmamıştı. 1848'den beri de dün-yanın pek çok ülkesinde böyle bir şey olmamıştı. Halk genel olarak kapitalizmin gelecekteki gelişmesinin ba-rışçı olacağı fikrine alışıktı ve hattâ, yaklaşan savaş-tan söz edenlere kendi çevrelerinde bile pek inanıl-mıyordu. İşçi sınıfı liderleri de dahil işçilerin bir ke-simi, işçi sınıfının sömürge politikalarında çıkarları olduğu ve bu konuda işçilerin «ortak ulusal refah»ı geliştirmek için kendi burjuvazileri ile güçbirliği yap-maları gerektiği fikrini benimsemeye gittikçe daha

* John Burns: 1858-1943, İngiliz işçi önderi ve sosyalist. İşçi sınıfından gelen ilk hükümet üyesi - ÇN.

fazla eğilim gösteriyorlardı. Sonuçta alt orta sınıfa mensup çok sayıda kişi kitle halinde sosyalist partilere girdi. Örneğin Almanya'da sosyal demokrat parlamento grubunun üyeleri arasında çok sayıda meyhaneci ve geçimini işçi sınıfı lokantalarında çalışarak sağlayan kişi vardı. 1892'de 35 sosyalist parlamento üyesinden 4'ü bu tür mesleklere mensuptu. Bu sayı 1905'te, 81'de 6; 1912'de, 110'da 12 idi.

Kritik anlarda bunların soyguncu emperyalist Devlet'e bağlılıklarının uluslararası dayanışmaya olan bağlılıklarına ağır basması şaşırtıcı değildir.

GÖRÜYORUZ Kİ, İKİNCİ ENTERNASYONAL'İN DAĞILMASININ BAŞLICA SEBEBİ SÖMÜRGE POLİTİKASININ VE BÜYÜK KAPİTALİST DEVLET TRÖSTLERİNİN MONOPOLİST KONUMUNUN İŞÇİLERİ - VE ÖZELLİKLE İŞÇİ SINIFININ 'ÜST TABAKASI'NI - EMPERYALİST BURJUVA DEVLETE BAĞLAMIŞ OLMASI OLGUSUNDA BULUNMAKTA İDİ.

İşçi sınıfı hareketi tarihinde işçilerin kendilerini ezenlerle ortak davayı savunmalarına sıklıkla rastlanmaktadır. Örneğin, gelişmenin çok erken aşamalarında patronları ile aynı masada oturan işçiler patronlarının atelyesini kendi malları imiş gibi görürler ve patronlarına düşman olarak değil «işveren» olarak bakarlardı. Ancak zamanla işçiler bütün fabrikalarda bütün patronlara karşı birleştiler. Büyük ülkeler kendilerini «kapitalist Devlet tröstleri»ne dönüştürdükleri zaman işçiler bu kapitalist Devlet tröstlerine karşı eskiden tekil patronlara karşı gösterdikleri gibi bir bağlılık göstermeye devam ettiler.

Ayrı ayrı kendi burjuva Devletleri'nin safında yer almamaları, bu burjuva Devletler'i yıkmak ve proletaryanın diktatörlüğünü gerçekleştirmek için güçlerini birleştirmeleri gerektiğini onlara ancak savaş öğretti.

37. «ULUSAL SAVUNMA» VE «PASİFİZM» PAROLALARI

Sosyalist partilerin ve İkinci Enternasyonal'in liderleri, işçilerin davasına ve işçi sınıfının ortak mücadelesine ihanetlerini, anavatanı savunmanın esas olduğunu söyleyerek haklı çıkarmaya çalıştılar.

Emperyalist savaş bakımından bunun tamamen saçma olduğunu gördük. Bu savaşta Büyük Güçler'in hiç biri savunmada değildi; hepsi saldırgandı. «Anavatanın savunulması» (burjuva Devlet'in savunulması) sloganı palavra idi ve bu liderler tarafından ihanetlerini gizlemek için atıldı.

Burada sorunu biraz daha ayrıntılı olarak ele almak gerekiyor.

Her şeyden önce, anavatanımız nedir? Bu sözcüğün gerçek anlamı nedir? Aynı dili konuşan insanları mı ifade ediyor? Anavatan «ulus» ile aynı mıdır? Hayır, değildir. Örnek olarak çarlık Rusyası'nı ele alalım. Rus burjuvazisi anavatanın savunulmasından söz ettiği zaman, bir ulusun, diyelim ki Beyaz Ruslar'ın yaşamakta oldukları bölgeyi düşünmüyordu; Rusya'ya yerleşmiş çeşitli uluslardan halkları kastediyordu. Peki burjuvazi, gerçekte ne demek istiyordu? Rus burjuvazisinin ve toprak sahiplerinin Devlet otoritesinden başka bir şeyi değil. Kapitalistlerin Rus işçilerinin savunmalarını istedikleri şey budur. Gerçekte, hiç kuşkusuz, Devlet otoritesini sadece savunmayı değil, bu otoritenin sınırlarını Konstantiniye ve Krakov'u da kapsayacak şekilde genişletmeyi düşünüyorlardı. Alman burjuvazisi anavatanı savunma şarkısını söylediği zaman bu ne anlama geliyordu? Burada da Alman burjuvazisinin otoritesi, II. Wilhelm'in yönettiği soyguncu devletin sınırlarının genişletilmesi söz konusu idi.

O halde, kapitalizm altında işçi sınıfının bir anavatana sahip olup olmadığını araştırmak durumundayız. Marx, Komünist Partinin Manifestosu'nda bu

soruya şu karşılığı verdi: «İşçilerin vatanı yoktur.» Ne demek istiyordu? Yanıt çok basittir. Çünkü kapitalizm altında işçiler iktidara sahip değiller; çünkü kapitalizm altında her şey burjuvazinin elindedir; çünkü kapitalizm altında Devlet sadece işçi sınıfına zulmetmenin ve onu baskı altında tutmanın bir aracıdır. Proletaryanın görevinin burjuva Devlet'i savunmak değil, onu yıkmak olduğunu gördük. O halde proletarya ancak Devlet otoritesini ele geçirdiği ve ülkenin efendisi haline geldiği zaman bir vatana sahip olacaktır. Ancak o zaman anavatanı savunmak proletaryanın görevi olacaktır; çünkü proletarya o zaman kendi otoritesini, kendi davasını savunacaktır; düşmanlarının otoritesini savunuyor olmayacak ve kendisini ezenlerin soygun politikasını savunuyor olmayacaktır.

Burjuvazi bütün bunların gayet iyi farkındadır. Bunun göstergeleri vardır. Proletarya Rusya'da iktidarı ele geçirmeyi başardığı zaman Rus burjuvazisi istekli olan herkesle - Almanlar, Japonlar, İngilizler, Amerikalılar ile, bütün dünya ile - bir ittifak oluşturarak Rusya'ya karşı savaşmaya başladı. Neden? Çünkü Rusya'da iktidarını kaybedince, soygun ve yağma gücünü, sömürü gücünü de kaybetmişti. Rus kapitalistleri her an *proleter* Rusya'yı, yani Sovyet iktidarını yıkmaya hazırdı. Bir diğer örnek olarak Macaristan'ı ele alalım. Burjuvazi iktidarı elde tuttuğu zaman anavatanın savunulması için çağrı çıkardı; fakat proleter Macaristan'ı yıkmak için Romenler, Çeko-Slovaklar, Avusturyalılar ve İhtilâf ile hemen ittifak kurmak istedi. Demek ki burjuvazi ne yaptığını gayet iyi biliyor. Anavatanın savunulması görünümü altında, bütün yurttaşlara kendi burjuva iktidarını savunmaları için çağrı yapıyor ve yardımı reddedenleri ihanet suçundan mahkûm ediyor. Öte yandan proleter anavatanı yıkmak söz konusu olduğunda bütün güçlerini bir araya topluyor ve hiçbir şeyden çekinmiyor.

Proletarya (bu konuda) burjuvazi gibi yapmalı; *burjuva* anavatanını yıkmalı, onun savunulması ve genişletilmesi için hiçbir şey yapmamalı; ancak *kendi* anava-

tanını vargücüyle ve kanının son damlasına kadar savunmalıdır.

Bu düşüncelere şu şekilde itiraz edilebilir. Sömürge politikasının ve emperyalizmin Büyük Güçler'in sınaî gelişimine yardım ettiğini ve bu sayede patronların masasından kırıntıların işçi sınıfına düştüğünü bilmiyor musunuz, diyeceklerdir. Bu da, kuşkusuz, işçinin patronunu savunması, rakiplere karşı kendi patronuna yardımcı olması gerektiği anlamını taşır.

Böyle bir anlam taşımaz. Farzedelim ki iki imalatçı var. Bunlardan birine Schultz, diğerine Petrov diyelim. Bunlar pazarda rekabet etmektedirler. Schultz adamlarına şöyle der: «Arkadaşlar, bütün gücünüzle beni destekleyin. Petrov'un fabrikasını, Petrov'un kendisini ve işçilerini zarara uğratmak için elinizden gelen her şeyi yapın. Bu durumda benim fabrikam büyüyecek, çünkü Petrov'u batırmış olacağım ve benim işim gelişecek. Böylelikle sizleri de kalkındırabileceğim.» Petrov da kendi adamlarına aynı şeyi söyler. Şimdi Schultz'un elinden gelen her şeyi yaptığını düşünelim. Büyük olasılıkla bu zafer sayesinde Schultz işçilerini kalkındıracaktır. Fakat bir süre sonra ücretleri eski düzeyine indirecektir. Şimdi eğer Schultz'un fabrikasındaki işçiler, greve giderlerse daha önce Petrov'un fabrikasında çalışmış olup da şimdi kendilerinden yardım isteyenler şöyle diyeceklerdir: «Çok güzel. Bize zarar vermek için elinizden geleni yaptınız ve şimdi gelmiş bizden yardım istiyorsunuz. Çekin arabanızı!» Böylece bir genel grev düzenlemek imkânsız olacaktır. İşçilerin birliği bozulduğu zaman kapitalist güçlenir. Rakibini batırmış olan kapitalist işçilerin birliğini bozmak için elinden gelen her şeyi yapabilir. Kısa bir dönem Schultz'un fabrikasındaki işçiler yüksek ücret sağlamışlar, fakat hemen sonra bu kazanımlarını kaybetmişlerdir. Aynı şey uluslararası mücadele için de geçerlidir. Burjuva devlet bir patronlar birliğidir. Böyle bir birlik diğerinin zararına palazlandığında işçilere rüşvet verebilmektedir

İkinci Enternasyonal'in çöküşü ve işçi sınıfı hareketinin liderlerinin sosyalizme ihaneti, bu liderlerin patronların masasından düşen kırıntıları «savunma» istekleri ve bu kırıntıların miktarını arttırmayı ummaları yüzünden gerçekleşti. Savaş sırasında işçiler sözü edilen ihanet nedeniyle birliklerini kaybettiklerinde bütün ülkelerdeki sermaye işçilerin üzerine korkunç ağırlıklar yükledi. İşçiler yanlış hesap yaptıklarını anlamaya başladılar; liderlerinin onları yok pahasına satmış olduklarını anlamaya başladılar. Sosyalizmin yeniden doğuşu böyle başladı. İlk protestoların neden ücreti yetersiz, kalifiye olmayan işçilerden geldiğini kolayca anlayabiliriz. «Emek aristokrasisi» (örneğin, matbaacılar) ve eski liderler hain rolü oynamaya devam ettiler.

(Burjuva) anavatanı savunma sloganı ile yetinmeyen burjuvazi işçileri kandırmak ve dolandırmak için başka araçlara da başvurmuştur. *Pasifizm* denilen şeyi kastediyoruz. Kapitalizm çerçevesinde - devrim ve herhangi bir işçi ayaklanması olmadan - kalıcı bir evrensel barışın kurulabileceği görüşüne bu isim (pasifizm) veriliyor. Söylendiğine göre, çeşitli Güçler arasında hakemlik yapacak mahkemelerin kurulması, gizli diplomasinin kaldırılması, silâhsızlanmanın (muhtemelen önce sınırlı bir ölçüde) onaylanması yeterli olacaktır. Bunlar ve bunlara benzeyen birkaç önlem ile her şey yoluna girecektir.

Pasifizmin temel hatası şudur ki, burjuvazi silâhsızlanma gibi olumlu işleri kolayca gerçekleştirmez. Emperyalizm ve iç savaş çağında silâhsızlanmayı övmek kesinlikle saçmalıktır. Burjuvazi daha çok silâhlanmaya özen gösterecektir; ve eğer işçiler silâhsızlandırılırlar veya kendilerini silâhlandırmayı başaramazlarsa, felâketi davet ediyor olacaklardır. Bu durumda pasifist parolaların işçi sınıfını yoldan çıkaramayacağını görüyoruz. PASİFİZM İŞÇİLERİN DİKKATLERİNİ KOMÜNİZM İÇİN SİLÂHLI MÜCADELE ÜZE-

RİNDE YOĞUNLAŞTIRMALARINI ÖNLEMEYE ÇALIŞIR.

Pasifizmin sahte karakterinin en iyi örneğini Wilson'ın politikası, onun on dört maddesi verir. Burada, güzel sözlerin ardında ve Milletler Cemiyeti adına dünya çapında yağmacılık ve proletaryaya karşı bir iç savaş resmen savunulmaktadır. Şu örnekler pasifistlerin ne kadar alçalabildiklerini gösterir. Bir süre ABD başkanı olan Taft Amerikan Barış Derneği'nin kurucularından biri, aynı zamanda da kudurmuş bir emperyalist idi. Meşhur Amerikan otomobil imalatçısı Ford pasifist görüşlerinin propagandasını yapmak için Avrupa'da düzenlenen bütün seferleri finanse etti; fakat aynı zamanda fabrikalarının savaş için yapmakta olduğu işlerden milyonlarca dolar sağlıyordu. Fried, Barış Hareketi İçin El Kitabı'nda *(Handbuch der Friedensbewegung,* c. ii, s. 149-50) okurlarını, emperyalistlerin 1900'de Çin'e yaptıkları ortak seferin «ulusların kardeşliği»ni kanıtladığı konusunda temin eder. Şöyle yazar: «Çin seferi çağdaş uygulamalarda barış fikrinin hüküm sürmekte olduğunu gösteren bir diğer kanıtı oluşturdu. Bir *uluslararası ordular birliği* gerçekleştirildi... Ordular bir pasifist güç olarak bir Avrupalı genel kurmay başkanının komutası altında yürüdüler. Barış dostları olan bizler bu dünya genel kurmay başkanını (II. Wilhelm'in genel kurmay başkanlığına atadığı Kont Waldersee'den söz ediyor) «idealimiz olan barışçı yöntemleri gerçekleştirebilecek bir konumda olacak dünya çapında bir devlet adamının habercisi» olarak görüyoruz.» Burada açık ve evrensel soygun için tasarlanmış «ulusların kardeşliği» anlayışını buluyoruz. Benzer biçimde, soyguncu Kapitalistler Cemiyeti, Milletler Cemiyeti sosuna bulanıyor.

38. JİNGO SOSYALİSTLER*

Burjuvazinin her gün kitlelerin kulaklarını sağır

* Jingo: Devlet'in safında yer alıp, milliyetçilik ve savaş çığırtkanlığı yapan - ÇN.

ettiği, gazeteleri dolduran ve ilân panolarında feryat eden sahte parolalar sosyalizme ihanet edenler tarafından da slogan olarak benimsendi.

Eski sosyalist partiler neredeyse bütün ülkelerde bölündü. Üç eğilim açığa çıktı. İlk önce, açık ve yüzsüz hainler, jingo sosyalistler vardı. İkinci olarak, merkez denilen şeyi oluşturan gizli ve kararsız hainler vardı. Üçüncü olarak, sosyalizme sadık kalanlar vardı. Bu üçüncü grubun üyelerinden oluşan komünist partiler sonunda örgütlendiler.

Yaklaşık her ülkede eski sosyalist partilerin liderleri jingo sosyalistler olduklarını kanıtladılar. Sosyalizmin bayrağı altında uluslararası nefreti övdüler; anavatanı savunma sahte parolası altında soyguncu burjuva Devletler'e verilen desteği övdüler. Almanya'daki jingo sosyalistler arasında, Scheidemann, Noske, Ebert, David, Heine ve diğerleri; İngiltere'de Henderson; ABD'de, Russell, Gompers; Fransa'da, Renaudel, Albert-Thomas, Guesde, Jouhaux; Rusya'da, Plekhanov, Potresov, sağ SR'ler (Breşko-Breşkovskaya, Kerenskiy, Cernov), ve sağ menşevikler (Liber, Rosanov); Avusturya'da, Renner, Seitz, Victor Adler; Macaristan'da, Gerami, Buchinger vb. yer aldılar.

Bunların hepsi burjuva anavatanı «savunma» yanlısı idi. Pek çoğu soyguncu ilhak ve tazminat politikasına taraftar olduğunu ilân etti ve öteki ulusların sömürge varlıklarının ele geçirilmesini savundu. Bunlardan genellikle emperyalist sosyalistler olarak söz edildi. Savaş boyunca bu görüşleri, sadece savaş kredilerine oy vererek değil, propaganda yoluyla da desteklediler. Rusya'da Plekhanov'un manifestosu çarın Devlet bakanı Hvostov tarafından geniş çapta ilân panolarına asıldı. General Kornilov, Plekhanov'u kendi yönetimine üye yaptı. Kerenskiy (toplumsal devrimci) ve Tseretelli (menşevik) çarın gizli anlaşmalarını halktan sakladılar; Temmuz günlerinde Petrograd proletaryasını sopaladılar; toplumsal devrimciler ve sağ menşevikler Kolçak yönetiminin üyeleri oldular;

Rosanov, Yudenic'in casuslarından biri oldu. Tek sözcükle, burjuvazinin tamamı gibi onlar da soyguncu burjuva anavatanın desteklenmesini ve proleter sovyet anavatanın yıkımını desteklediler. Fransız jingo sosyalistler, Guesde ve Albert-Thomas, soyguncu hükümete katıldılar; İtilâf'ın bütün yağmacı planlarını desteklediler; Rus devriminin bastırılmasına ve Rus işçilerine karşı askeri birliklerin gönderilmesine taraftar oldular. Alman jingo sosyalistler, II. Wilhelm henüz tahtta iken bakanlık yaptılar (Scheidemann); imparator Fin devrimini bastırdığı ve Ukrayna ile Büyük Rusya'ya vahşice saldırdığı zaman onu desteklediler. Sosyal Demokrat Parti'nin üyeleri (örneğin, Riga'da Winnig) Rus ve Letonyalı işçilere karşı düzenlenen seferleri yönettiler; nihayet, Alman jingo sosyalistler Karl Liebknecht ile Rosa Luxemburg'u katlettiler ve Berlin, Leipzig, Hamburg, Münih vb. de komünist işçi ayaklanmalarını kana boğdular. Macar jingo sosyalistler iktidarda olduğu sürece monarşik hükümete destek verdiler. TEK SÖZCÜKLE JİNGO SOSYALİSTLER BÜTÜN ÜLKELERDE İŞÇİ SINIFINA KARŞI CELLÂT ROLÜ OYNADILAR.

Plekhanov Rus gazetesi «Iskra»da (İsviçre'de yayımlanıyordu) yazan bir devrimci iken, sosyalizmin gerçekleşmesine tanık olacak yirminci yüzyılda sosyalist saflarda muhtemelen büyük bir bölünme olacağını ve iki fraksiyon arasında şiddetli bir mücadelenin süreceğini öne sürmüştü. Tıpkı Fransız devrimi sırasında (1789-93) en uçtaki devrimci partinin (takma adı Dağ) daha sonra karşıdevrimci bir parti örgütleyen (Gironde olarak sözü edilir) ılımlılara karşı bir iç savaş vermesi gibi, diyordu Plekhanov, yirminci yüzyılda da, bir zamanlar fikren kardeş olanlar muhtemelen iki ayrı seksiyona bölünecekler, bu seksiyonlardan biri burjuvazinin yanında yer alacak.

Plekhanov'un kehaneti doğrulandı. Ancak kendisi bunları yazarken hainler arasında yer alacağını göremedi.

Böylelikle jingo sosyalistler (bunlara bazen oportünistler de denir) proletaryanın açık sınıf düşman-

larına dönüşmüşlerdir. Büyük dünya devrimi sırasında onlar Kızıllar'a karşı Beyazlar'ın saflarında çarpışıyorlar; askerî kast ile, büyük burjuvazi ile, toprak sahipleri ile omuz omuza yürüyorlar. Onlara karşı, tıpkı ajanlığını yaptıkları burjuvaziye karşı yaptığımız gibi amansız bir savaş açmak durumunda olduğumuz apaçık ortadadır.

İkinci Enternasyonal'in kalıntıları, bu partilerin yeniden canlanmaya çalışan üyeleri Milletler Cemiyeti'nin sadece bir şubesini oluşturuyorlar. İKİNCİ ENTERNASYONAL ARTIK BURJUVAZİNİN PROLETARYA İLE SAVAŞIRKEN KULLANDIĞI SİLÂHLARDAN BİRİDİR.

39. MERKEZ

Bir diğer partiler grubu bir zamanlar «Merkez»i oluşturan sosyalistleri bir araya topladı. Bu eğilime mensup kişilerin «Merkez»i oluşturdukları söylenir, çünkü onlar komünistler ile jingo sosyalistler arasında yalpalarlar. Bu kompleks şunlardan oluşur: Rusya'da Martov'un liderliğinde sol menşevikler; Almanya'da Kautsky ve Haase'nin liderliğinde «bağımsızlar» (Bağımsız Sosyal Demokrat Parti); Fransa'da Jean Longuet'nin önderliğindeki grup; ABD'de Hilquit'in liderliğinde Amerika Sosyalist Partisi; Büyük Britanya'da, Britanya Sosyalist Partisi'nin bölümü, Bağımsız İşçi Partisi vb.

Savaşın başlangıcında merkezciler anavatanın savunulmasını (bu meselede sosyalizme ihanet edenlerin gerekçesi ile) savundular ve devrim fikrine karşı çıktılar. Kautsky, «düşman işgali»nin dünyanın en korkunç şeyi olduğunu, sınıf mücadelesinin her şey bitene kadar ertelenmesi gerektiğini, yazdı. Kautsky'e göre, savaş sürdükçe, Enternasyonal'in yapabileceği hiçbir şey yoktu. «Barış»ın gerçekleşmesinden sonra Kautsky her şeyin büyük bir karışıklık içinde olduğu-

nu, sosyalizmin hayal bile edilemeyeceğini yazmaya başladı. Yürütülen mantık buraya varıyor. Savaş devam ederken sınıf mücadelesini bırakmalıydık; çünkü bu mücadele yararsız olacaktı, savaşın bitmesini beklemeliydik. Barış geldiğinde ise, sınıf savaşını düşünmeye bile gerek yoktur, çünkü emperyalist savaş genel bir tükenişe sebep olmuştur. Kautsky'in teorisinin tam bir güçsüzlüğün ilânı olduğu, proletaryayı yolundan çevirmek için hesaplandığı ve ihanete çok yakın olduğu açıktır. Daha kötüsü, bizler devrimin doğum sancıları içindeyken Kautsky bolşeviklere karşı sürdürülen avı desteklemekten başka yapacak şey bulamadı. Marx'ın öğretisini unutarak proletarya diktatörlüğüne, Terör'e vb. karşı bir seferberlik başlattı. Bunu yaparken, burjuvazinin Beyaz Terörü'ne bizzat yardımcı olduğu gerçeğini görmezlikten geldi. Artık sıradan bir pasifist olarak görünüyor; hakemlik edecek mahkemeler ve buna benzer şeyler istiyor. Böylelikle kendisi sıradan bir burjuva pasifistine benzemeye başladı.

Kautsky'in pozisyonu merkezin sağında olsa da, onu ötekilerden daha çok örnek olarak gösteriyoruz, çünkü teorisi merkezci bakış açısı bakımından tipiktir.

Merkezci politikanın başlıca karakteristiği burjuvazi ile proletarya arasında yalpalayışıdır. Merkez kendi bacaklarının üzerinde rahatsızdır; uzlaşmazları uzlaştırmak ister ve kritik anda proletaryaya ihanet eder. Rus Kasım Devrimi sırasında, Rus Merkezi (Martov ve ortakları) bolşeviklere karşı güç kullanılması için yaygara yaptılar; herkesi «uzlaşma»ya teşvik ettiler ve böylelikle Beyaz Muhafızlar'a yardım ettiler. mücadele anında proletaryanın enerjisini azalttılar. Menşevikler askerî kast adına casus ve yağmacı olarak hizmet edenleri kendi partilerinden atmadılar. Proletarya mücadelesinin yol açtığı kriz sırasında Merkez proletarya diktatörlüğüne karşı Yasama Meclisi adına grevi savundu. Bu menşeviklerden bazıları, Kol-

çak'ın saldırısı sırasında, burjuva komplocular ile dayanışma içinde «İç Savaşı Durdurun» sloganını attılar (menşevik Pleskov). Almanya'da «bağımsızlar» Berlin işçileri ayaklandıkları sırada haince bir rol oynadılar, çünkü savaş gelişirken «uzlaşma» politikalarını uyguluyorlardı. Böylelikle yenilgiye katkıda bulundular. Bağımsızlar arasında Scheidemanncılar ile işbirliğini savunan pek çok kişi vardır. Fakat işledikleri en vahim suç burjuvaziye karşı bir kitlesel ayaklanmayı savunmaktan geri durmaları ve proletaryayı pasifist umutlar ile zehirlemek istemeleri olmuştur. Fransa ve Britanya'da Merkez, karşı-devrimi «lânetler»; devrimin ezilmesini sözde «protesto eder»; fakat kitle eylemi konusunda tam bir yeteneksizlik sergiler.

Şimdiki durumda merkezci grup tam da jingo sosyalistler kadar zarar veriyor. Bazen Kautskyciler olarak sözü edilen merkezciler, tıpkı jingo sosyalistler gibi, İkinci Enternasyonal'in cesedini canlandırmaya, onu komünistler ile «uzlaştırmaya» çalışıyorlar. Kesin bir kopuş olmadan, onlara karşı kararlı bir mücadele verilmeden karşı devrim üzerinde bir zaferin kazanılması, kesinlikle imkânsızdır.

İkinci Enternasyonal'i yeniden canlandırma girişimleri soyguncu Milletler Cemiyeti'nin yardımsever himayesi altında sürdürülüyor. Gerçekte jingo sosyalistler çökmekte olan kapitalizmin sadık savunucuları oldukları için ve yeniden canlandırma girişimleri son dayanakları olduğu için böyle yapıyorlar. Emperyalist savaş sosyalist partilerin ihaneti olmasaydı asla beş yıl sürmezdi. Devrim dönemi başladığında burjuvazi proletarya hareketini ezmek için sosyalist hainlerden yardım istedi. Bazen sosyalist partiler işçi sınıfının kapitalizmi devirme mücadelesinde başlıca engeli oluşturdular. Savaş boyunca hain sosyalist partilerin her biri burjuvazinin her söylediğini tekrarladı. Versailles barışından sonra Milletler Cemiyeti kurulduğu zaman İkinci Enternasyonal'in kalıntıları (jin-

go sosyalistler kadar Merkez de) Milletler Cemiyeti'nin bütün sloganlarını tekrarlamaya başladılar. Cemiyet bolşevikleri terörizm, demokrasiyi ihlâl etmek ve Kızıl emperyalizm ile suçladı. İkinci Enternasyonal bu suçlamaları aynen tekrarladı. Emperyalistlere karşı kararlı bir mücadeleye girişecek yerde İkinci Enternasyonal emperyalist savaş çığlıklarını tekrarladı. Sosyalist hainlerin çeşitli partilerinin kendi ayrı ayrı burjuva yönetimlerini desteklemeleri gibi, İkinci Enternasyonal de Milletler Cemiyeti'ni destekledi.

40. ÜÇÜNCÜ ENTERNASYONAL

Jingo sosyalistler ve Merkez savaş sırasında (burjuva) anavatanın savunulmasını parola olarak benimsediler. Bu, proletarya düşmanlarının Devlet örgütünün savunulması anlamına geliyordu. Mantıksal sonuç, burjuva Devlet'e boyun eğme anlamına gelen «parti ateşkesi» parolası oldu. Bu nokta son derece açıktır. Plekhanov veya Scheidemann çarcı veya kayzerci anavatanı «savunma»nın gerekli olduğunu düşündükleri zaman, hiç kuşkusuz, işçilerin soyguncu Devlet'in savunulmasına hiç bir şekilde müdahale etmemelerini istemek zorunda kaldılar. Bu durumda grev olmamalı, burjuvaziye karşı ayaklanmanın sözü bile edilmemeli idi. Sosyalist hainler şöyle mantık yürütüyorlardı. Öncelikle, diyorlardı, «dış» düşman ile hesaplaşmalıyız, sonra duruma bakarız. Örneğin Plekhanov manifestosunda Rusya tehlikede iken grev yapılmamalıdır diye ilân ediyordu. Savaşan bütün ülkelerin işçileri aynı şekilde burjuvazi tarafından köleleştirildi. Fakat savaşın ilk günlerinden itibaren güvenilir sosyalistlerden oluşan gruplar da vardı. Bunlar «anavatan savunması»nın ve «partiler ateşkesi»nin proletaryanın elini kolunu bağladığını ve bu sloganları atmanın işçilere ihanet olduğunu anladılar. Bolşevikler bunu başından itibaren gördüler. 1914 gibi

orken bir tarihte burjuvazi ile ateşkes yapılmamasını, kapitalistlere karşı mücadelenin, devrim mücadelesinin durdurulmamasını söylediler. Bir ülkede proletaryanın ilk görevi kendi burjuvazisini devirmektir - savaşın ilk günlerinde partimizin dile getirdiği fikir buydu. Almanya'da da Karl Liebknecht ile Rosa Luxemburg'un önderlik ettikleri yoldaşlar bir grup oluşturdular. Bu grup, proletaryanın uluslararası dayanışmasının bütün görevlerden önde geldiğini ilân ederek Enternasyonal adını aldı. Hemen sonra Karl Liebknecht iç savaşın gerekli olduğunu açıkça ilân etti ve işçileri burjuvaziye karşı silâhlı ayaklanmaya yöneltti. Alman bolşeviklerinin - Spartakist grup - oluşturdukları partinin kökeni buydu. Öteki ülkelerde de eski partilerde bir bölünme oldu. İsviç'te Sol Sosyalist Parti olarak bilinen grubu oluşturan bolşevikler vardı. Norveç'te ise «sollar» partinin tam kontrolunu ele geçirdiler. İtalyan sosyalistler bütün bu dönem içinde sağlam bir tutum aldılar. Tek sözcükle devrim yanlısı partiler yavaş yavaş ortaya çıkıyordu. İsviçre'de birleşik eylem sağlamak için bir girişim yapıldı. Peşpeşe Zimmerwald ve Kiental'de toplanan iki konferansta Üçüncü Enternasyonal'in temelleri atıldı. Ne var ki bir süre sonra Merkez'den gelen ve güvenilir olmayan bazı unsurların harekete katılmakta ve onu engellemekte oldukları görüldü. Uluslararası Zimmerwald birliği içinde Yoldaş Lenin'in liderliği altında «Zimmerwald Solu» denilen bir grup oluştu. Zimmerwald Solu kesin eylemden yana idi. Kautsky'in önderliğindeki Zimmerwald Merkezi'ni şiddetle eleştirdi.

Kasım devrimi ve Rusya'da Sovyet İktidarı'nın kurulmasından sonra bu ülke uluslararası hareket içinde en önemli yeri işgal etmeye başladı. Partimiz kendisini sosyalizme ihanet edenlerin partisinden ayırmak ve geçmişten gelen o güzel savaşçı ismi yeniden benimsemek için kendine Komünist Parti dedi. Rus devriminin verdiği hızla başka ülkelerde de komünist

partiler kuruldu. Spartaküs Birlik adını Alman Komünist Partisi olarak değiştirdi. Macaristan'da bir zamanlar Rusya'da savaş esiri olarak bulunan Bela Kun'un başkanlık ettiği bir komünist parti kuruldu. Avusturya, Çeko-Slovakya, Finlandiya vb.de ve son olarak Fransa'da da Partiler kuruldu. Birleşik Devletler'de merkez, sol kanadı partiden ihraç etti. Bunun üzerine sollar savaşçı bir komünist parti içinde örgütlendiler. Britanya'da 1919 güzünde birleşik bir komünist partinin kurulması için görüşmeler başlatıldı. Özetle, Merkez ile Sol arasındaki bölünmeden sonra her yerde gerçek devrimci işçi partileri kurulmaya ve gelişmeye başladı. Bu partilerin gelişmesi yeni bir Enternasyonal'in, Komünist Enternasyonal'in kurulmasına yol açtı. Mart 1919'da Moskova'da, Kremlin'de, Üçüncü ya da Komünist, Enternasyonal'in resmen kurulduğu birinci uluslararası komünist kongre toplandı. Kongre'de delege olarak, Alman, Rus, Avusturyalı, Macar, İsveçli, Norveçli, Finlandiyalı komünistler hazır bulundu; Fransız, ABD'li ve Britanyalı vb. komünistler de temsil edildi.

Alman ve Rus komünistlerin öne sürdükleri platform kongre tarafından oybirliği ile kabul edildi. Bu da gösteriyor ki, proletarya diktatörlüğü, sovyet iktidarı ve komünizm bayrağı altında toplanmıştır.

Üçüncü Enternasyonal Karl Marx'ın başkanlığını yaptığı Komünist Federasyon ismine uygun olarak Komünist Enternasyonal adını aldı. Üçüncü Enternasyonal bütün faaliyetlerinde Marx'ın izinde, yani kapitalist sistemin zor kullanılarak yıkılmasına giden devrimci yolda olduğunu göstermektedir. Uluslararası proletaryanın bütün canlı, güvenilir ve devrimci düşünceye sahip üyelerinin gittikçe artan bir sabırsızlıkla yeni Enternasyonal'e yönelmeleri ve işçilerin öncüsünü oluşturmak için güçlerini birleştirmeleri şaşırtıcı değildir.

Komünist Enternasyonal ismi bu örgütün sosyaliz-

me ihanet edenler ile hiç bir ortak yanı olmadığını göstermeye yeter.

Marx ve Engels «sosyal demokrat» isminin devrimci proletaryanın partisi için uygun olmadığını düşünürler. «Demokrat» belirli bir yönetim biçimini savunan kişi anlamına gelir. Ancak, daha önce de gördüğümüz gibi, geleceğin toplumunda herhangi bir tür «Devlet» olmayacaktır. Geçiş dönemi sırasında bir işçi diktatörlüğünün olması gerekecektir. İşçi sınıfına ihanet edenler bir cumhuriyetten daha ötesini görmezler. Bizler komünizmin peşindeyiz.

Komünist Manifesto'nun 1888 baskısının girişinde Engels, 1847'de, Manifesto kaleme alındığı sırada, sosyalist isminin «işçi sınıfı hareketinin dışında yer alan, daha çok destek vermeye hazır 'eğitim görmüş' sınıflardan kişiler» anlamına geldiğini, fakat 1847'de komünizmin bir işçi sınıfı hareketi olduğunu yazdı. Aynısını bugün de görüyoruz. Komünistler işçi saflarından destek arıyorlar: sosyal demokratlar ise, işçi aristokrasisinden, profesyonel sınıflardan, küçük iş sahiplerinden ve genelde küçük burjuvaziden destek arıyorlar.

BÖYLECE KOMÜNİST ENTERNASYONAL MARX'IN DOKTRİNİNİ AKTÜEL BİR OLGU OLARAK GERÇEKLEŞTİRMİŞTİR, ÇÜNKÜ ONU KAPİTALİST GELİŞMENİN «BARIŞÇI» DÖNEMİNDE OLUŞAN KALINTILARDAN KURTARMIŞTIR. KOMÜNİZMİN BÜYÜK ÖĞRETMENİNİN YETMİŞ YIL ÖNCEKİ ÖĞÜDÜ BUGÜN KOMÜNİST ENTERNASYONALİN LİDERLİĞİ ALTINDA YERİNE GETİRİLİYOR.

LİTERATÜR

Lenin ve Zinovyev, *Socialism and the War;* Lenin ve Zinovyev; *Up Stream;* Zinovyev, *The War and the Crisis in Socialism;* Lenin, *The Proletarian Revolution and the Renegade Kautsky;* Gorter, *Imperialism.*

Zimmerwald Manifestoları ve Zimmerwald Komitesi'nin Bültenleri. «Komünist Enternasyonal» dosyası.

II. PRATİK BÖLÜM
Proletarya Diktatörlüğü ve Komünizmin İnşası

GİRİŞ

RUSYA'DA KOMÜNİST FAALİYETİN KOŞULLARI

41. Rusya'nın uluslararası durumu. 42. Rusya'da büyük ölçekli sanayi. 43. Emperyalist savaşın feci mirası. 44. İç savaş ve uluslararası emperyalizm ile mücadele. 45. Rusya'nın küçük burjuva karakteri, proletaryanın yaygın örgütlenme deneyinin yokluğu vb.

41. RUSYA'NIN ULUSLARARASI DURUMU

Daha önce de belirttiğimiz gibi komünist devrimin zorunluluğu her şeyden önce Rusya'nın dünya ekonomik sistemi ile yakından bağlantılı olmasından çıkar. Ülkemiz dünya ekonomisinin sadece bir parçasıdır. Ülkenin içinde bulunduğu geri koşullara rağmen Rusya'nın komünist sisteme nasıl geçebileceği sorulacak olursa, buna, esas olarak, devrimin uluslararası önemi belirtilerek yanıt verilecektir. Günümüzde proletarya devrimi bir dünya devrimi olmalıdır. Devrim ancak dünya çapında gelişebilir. Orta ve Batı Avrupa kaçınılmaz olarak proletarya diktatörlüğünden geçecek ve komünizme bu yoldan ulaşacaktır. O halde Rusya, Almanya, Fransa ve İngiltere proletarya diktatörlüğüne geçtiklerinde nasıl kapitalist bir ülke olarak kalabilir? Açıktır ki, Rusya sosyalizme yönelen hareket içinde yer almak durumundadır. Rusya'nın geriliği, sınaî bakımdan görece azgelişmişliği vb. eğer

Rusya uluslararası veya sadece Avrupalı bir sovyet cumhuriyetinin parçası olur da, böylelikle daha ileri ülkeler ile birleşirse, aşılabilecektir. Avrupa'nın savaşın tahribatından ve devrimden sonra korkunç biçimde tükenmiş ve zayıflamış olacağı doğrudur. Fakat azimli ve yüksek düzeyde gelişmiş bir proletarya birkaç yıl içinde sınaî sistemi sağlam bir zeminde yeniden kurabilecek ve geri kalmış Rusya bile aynısını yapabilecektir. Rusya, kereste, kömür, petrol, demir vb. gibi büyük doğal kaynaklara sahiptir; geniş ve bâkir toprakları vardır; doğru örgütlenme ile ve barış koşulları altında bütün bunlar tam olarak değerlendirilebilir. Bizler batılı yoldaşlarımıza Rus hammaddeleri ile yardımcı olabiliriz. Bütün Avrupa'nın proletaryanın otoritesi altında olması şartıyla üretimde bütün ihtiyaçları karşılayacak kadar bir gelişme olacaktır. Ne var ki, proletarya her yerde kaçınılmaz olarak iktidara yükseleceğine göre, açıktır ki, Rus işçi sınıfının misyonu komünizme geçiş için elinden gelen her şeyi yapmak olacaktır. Bu nedenledir ki, Birinci Bölüm'de öğrendiğimiz gibi, partimiz komünizmin bir an önce kurulmasını kesin hedef olarak belirlemiştir.

42. RUSYA'DA BÜYÜK ÖLÇEKLİ SANAYİ

Rus tarımına kıyasla küçük olmakla birlikte Rus imalat sanayi büyük ölçekli kapitalist üretim yöntemlerine uygun olarak örgütlenmişti. Rusya'da kapitalist üretimin en önemli dallarında on bin ve daha fazla işçi istihdam eden girişimlerin bulunduğunu Birinci Bölüm'de belirttik. 1907'den itibaren Rus sanayiinin merkezileşmesi hızlı bir ilerleme kaydetti ve üretim sendikalar ile tröstlerden oluşan bir şebekenin denetimine girdi. Savaş başladığında burjuvazi Devlet kapitalizmini örgütlemeye koyuldu. Bu durum, Rus sanayiinin süreç içinde zorluklar olsa da

birleşik bir bütün olarak örgütlenebileceği ve yönetilebileceği şeklindeki görüşümüzü doğrular. Önemle belirtmek gerekir ki, Rusya'da sosyalizmin kesinlikle imkânsız olduğunu ilân etmekten asla usanmayan sağ toplumsal devrimciler ve menşevikler sanayi üzerindeki devlet düzenleme ve denetimini daima savunmuşlardır. Fakat bunun zorunluluğuna ancak bütün otorite burjuvazinin elinde olduğu, «düzenleme» ve «denetleme» yetkisi kapitalist Devlet'e ait olduğu zaman inanıyorlardı. Başka deyişle, menşevikler ve SR'ler, yurtseverliğe yönelttikleri protestolara rağmen Prusya modeline uygun bir Devlet kapitalizmi taraftarı idiler. Fakat son derece açıktır ki, ekonomik hayatın sosyalist örgütlenmesinin mümkün olduğuna inanmadıkça Devlet kapitalizminin mümkün olacağına inanamayız. İki sistem arasındaki yegâne farklılık buradadır. Birinci durumda burjuva Devlet tarafından örgütlenir; öteki durumda ise proleter Devlet tarafından örgütlenir. Eğer Rusya'da sınaî üretim proleter Devlet tarafından örgütlenemeyecek kadar geri olsa idi, onu Devlet kapitalisti temeller üzerinde örgütlemek de mümkün olamazdı. Büyük ölçekli sanayinin var olmadığı, üretimin küçük patronların ortaya çıkardıkları miktarlardan ibaret olduğu bir ülkede sanayii Devlet kapitalisti bir çizgi üzerinde bile örgütlemek imkânsız olacaktır. Gayet iyi biliyoruz ki sanayinin merkezileşmesi ancak sermayenin merkezileşmesi belirli bir aşamaya ulaştığı zaman mümkün olur. Rus kapitalizmi bu merkezileşme aşamasına ulaşmış bulunuyordu. Komünizmin muhalifleri bile burjuva Devlet'in «sanayii düzenlemesi» mümkün olduğunu görerek bu olguyu kavradılar. Rus ekonomik hayatının geriliği büyük fabrikaların yokluğundan ibaret değildi, zira bu tür fabrikalardan bol miktarda vardı. Gerilik, gerçekte, bir bütün olarak ele alındığında imalat sanayiinin tarıma kıyasla küçük olmasından ibaretti. Mantıksal sonuç şudur: Bütün güçlüklere rağmen Rus proletaryası sanayii proleter bir tarzda örgütlemeli-

dir, batıdan yardım gelene kadar sanayi üzerindeki denetimini muhafaza etmelidir. Rus tarımı konusunda, yoldaşların kooperatif üretim yaptıkları yerlerde bir çok odak nokta kurmalıyız. Ne var ki, Rus imalat endüstrisi batının üretim sanayii ile güçlerini birleştirebildiği zaman üretimin ortak örgütlenmesi sayesinde küçük üreticileri ve köylüleri hızla genel ve kapsamlı bir kooperatif örgütlenmeye çekebileceğiz. Örneğin, eğer işçi sınıfı tarafından örgütlenmiş tek bir büyük Avrupa üretim sistemi var ise bu durumda büyük miktarlarda kent sanayi ürünü kırsal bölgelere arz edilebilir. Ancak kent sanayii bu ürünleri kırsal kesime örgütlü bir tarzda sunmak zorunda olacaktır. Artık, eskiden olduğu gibi, kırsal bölgelerin ihtiyaçlarını karşılayan binlerce, tacir, aracı ve spekülatör olmayacaktır. Bu ihtiyaçları Devlet'in antrepoları sağlayacaktır. Açıktır ki, köylüler de ürünlerini örgütlü bir tarzda teslim edeceklerdir. Kırsal bölgeler kararnameler ile toplumsal üretime alıştırılacaktır. Bir aşama gelecek ve kırsal hayat büyük bir kooperatif aile hayatı olacaktır. Güçlü ve iyi örgütlenmiş bir sınaî sistem sonunda köylerde de bir komünal hayata yolaçacaktır. Böyle bir sistemin yardımı ile yeni plana göre yaşamanın çok daha iyi olduğunu anlayacak olan köylüden yardım sağlamak mümkün olacaktır.

Ancak bu hedefe ulaşmak zordur. Gerekli değişikliklerin yapılabilmesi ve hayatın yeni çizgilere uyum sağlayabilmesi için yılların geçmesi gerekir. Neden zor olduğunu aşağıda açıklayacağız.

43. EMPERYALİST SAVAŞIN FECİ MİRASI

Dünya devrimi muzaffer olana kadar Rusya tek başına davranmak durumundadır. Rus işçi sınıfı, 1917 yılında iktidarı fethettiğinde feci bir miras devraldı. Bütün ülke örgütsüz ve yoksulluk içinde idi.

Savaş ülkenin bütün gücünü tüketmişti. Fabrikaların yarıdan fazlası savaş için çalışmak zorunda bırakılmış, kaynaklar yıkım işinde israf edilmişti. 1915 yılında 11,5 milyar tutan «ulusal gelir»in 6 milyarı savaşa harcandı. Devrimin daha başlangıcında savaşın korkunç sonuçları açığa çıktı. Makine imalatında çıktı % 40, tekstilde % 20 oranında azaldı. Kömür, demir ve çelik arzında da hızla muazzam bir azalma ortaya çıktı. 1 Mart ile 1 Ağustos (eski takvimle) 1917'de 568 işletme kapatıldı ve 100.000'den fazla proleter işten atıldı. Ulusal borç görülmemiş rakamlara ulaştı. Ay ay ve gün gün ülkenin durumu daha da umutsuz bir hale geldi.

Açıktır ki proletarya Kasım 1917'de iktidara geldiğinde örneği görülmemiş zor bir görevle, son derece karışık bir ülkede bir sosyalist ekonomi inşa etme görevi ile yüz yüze bulunuyordu. Feci miras emperyalist savaşın bitiminde daha da feci bir hal aldı. Ordumuzun terhis edilmesi bile muazzam harcamaları gerektirdi. Ulaşım sistemi savaş yüzünden bozulmuş, yer yer kesintiye uğramıştı. Seferberlik öldürücü darbeyi indirdi ve demiryolu sistemi tamamen işlemez hale geldi. Böylece ulaşım, tıpkı üretim gibi pratikte sona erdi.

Bunun işçi devrimi ile doğrudan ilgisi kesinlikle yoktur. Burjuvazi iktidarda kalmış olsaydı, büyük emperyalist savaşta yer almaya devam edecek, Fransa ve Britanya'nın çıkarına muazzam miktarlar ödemeyi sürdürecek ve bütün yükü - hatırlanması gereken en önemli nokta budur - işçilerin omuzlarına yükleyecekti. Yoksulluğumuz ve tükenmişliğimiz, proletaryayı eski dünyayı yeni temeller üzerinde inşa etmeye her zamankinden daha çok yöneltecekti; eski kaynaklarımızdan yararlanmamız için daha çok tasarruf ve daha dikkatli bir örgütlenme sistemi zorunlu olacaktı; ve maliyetin çoğunu mümkün olduğu kadar burjuvaziye transfer etmek gerekecekti; proletarya otoritesinin emrindeki her türlü güç ve her türlü araçla işçi

sınıfını korumak gerekecekti. Ancak bu zorunlulukları yerine getirmek, neredeyse inanılmaz zorluktaki koşullar altında devrimci proletaryaya düştü. İşçiler emperyalist lordların yaptıkları pisliği temizlemek zorunda kaldılar.

44. İÇ SAVAŞ VE ULUSLARARASI EMPERYALİZM İLE MÜCADELE

Burjuvazi iktidardayken işçi sınıfının üretimi örgütlemesini engellemek ve bir işçi toplumunun inşasını önlemek için elinden gelen her şeyi yapmaya devam etti. Proletaryanın zaferinden hemen sonra burjuvazi yaygın bir sabotaj politikası oluşturdu. Bütün yüksek görevliler, bütün yönetici mühendisler, öğretmenler, banka görevlileri, bütün patronlar çalışmayı engellemek için ellerinden gelen her şeyi yaptılar. Komplolar birbirini izledi; bir karşı-devrimci ayaklanmanın ardından bir diğeri geldi. Rus burjuvazisi, Çekoslovaklar, İtilâf, Almanlar, Polonyalılar vb. ile ittifaklara girdi; sonu olmayan savaşlarla Rus proletaryasını ezme girişiminde bulunuldu. Proletarya, büyük bir ordu, bütün ülkelerin toprak sahibi ve kapitalistlerinin gönderdikleri orduların saldırılarını geri püskürtebilecek bir ordu kurmak zorunda kaldı. Dünyanın bütün emperyalistleri güçlerini Rus proletaryasının üzerine saldılar.

Proletarya için bu savaş kutsal bir savaş, bir kurtuluş savaşıdır; ancak muazzam maliyetlere yol açıyor. Sanayiden geri kalanı Kızıl Ordu'nun hizmetine vermek gerekti; en iyi şekilde örgütlenmiş binlerce işçi cepheye çağırıldı. Dahası, burjuvazi işin başında ülkenin ekonomik hayatı için özel önem taşıyan bazı bölgeleri elinde tutmayı başarabildi. Don Kazakları'nın askerî liderleri işçi sınıfını Donetz kömür havzasından yoksun bırakmayı başardı. İngilizler Bakü petrol bölgesini ele geçirdiler. Ukrayna, Sibirya ve kıs-

men Transvolga'nın tahıl alanları karşı devrimin elinde idi. Bu nedenle işçi sınıfı sadece silâha sarılmak ve sayısız hasımlarının saldırılarını göğüslemek zorunda kalmadı; ek olarak, bazı en önemli üretim araçlarından yoksun - yakıt ve hammaddeden yoksun - proleter ekonomisini sürdürmek zorunda kaldı.

Bütün bunlar bize işçilerin bir martirin yolunu izlemek zorunda olduklarını gösterir. Onların birinci görevi düşmanlarını yenilgiye uğratmaktı. Bu gerçekleştirilene kadar işçiler yeni bir hayatı tam olarak inşa etmeye başlayamazlardı.

İşçi sınıfı ile mücadelesinde burjuvazi Rus proletaryasının ekonomik yıkımını sağlayabilecek bütün araçlardan yararlandı. Kapitalistler Rusya'yı her yönden kuşattılar; ülke yıllarca sıkı biçimde ablukaya alındı; Beyazlar geri çekilirlerken her şeyi yakıp yıktılar. Örneğin, Amiral Kolçak on milyon pound tahılı ateşe verdi, Volga filosunun yarısını yok etti vb. Burjuvazinin direnişi, onun çılgınca mücadeleleri, dünya çapında emperyalizmden aldığı yardım - bunlar işçi sınıfının yoluna dikilen ikinci büyük engeli oluşturdu.

45. RUSYA'NIN KÜÇÜK BURJUVA KARAKTERİ, PROLETARYANIN YAYGIN ÖRGÜTLENME DENEYİNİN YOKLUĞU VB.

Rusya'da üretimin, proletaryanın denetimi altında ulusallaştırılabilecek, işçi Devleti'nin mülkiyetine transfer edilebilecek ve yeni temeller üzerinde örgütlenebilecek ölçüde merkezileşmiş olduğunu görmüş bulunuyoruz. Ancak ülkenin bütün ekonomik hayatına kıyasla imalat sanayii hâlâ çok zayıf durumdadır. Rusya nüfusunun oldukça büyük bir bölümü kentsel değil, kırsaldır. 1897 sayımlarına göre şehir nüfusu 16 milyon, kırsal nüfus 101 milyon (Sibirya vb. dahil, Finlandiya hariç) kadardı. 1913'de, Oganovskiy'in he-

saplamalarına göre, Rusya'nın kent nüfusu yuvarlak rakamlarla 30 milyon, kır nüfusu 140 milyon kadardı. O halde, bu tarihte kent nüfusu toplamın % 18'inden biraz daha azdı. Ayrıca şehirlerde oturanların hepsi proletaryaya mensup değildi. Kent nüfusu, ticaret sınıfını, imalatçıları, küçük burjuvaziyi ve profesyonel sınıfları kapsar. Bu tabakalar sayıca milyonları bulur. Kuşkusuz, kırsal bölgelerde, eski işçilerin, yarı proleterlerin ve yoksul köylülerin bulunduğu doğrudur. Bu unsurlar işçileri destekler. Fakat kent işçilerinden daha az sınıf bilinçlidirler ve onlar kadar iyi örgütlenmiş değildirler.

Rus nüfusunun büyük çoğunluğu küçük mülk sahiplerinden ibarettir. Bunlar kapitalistlerin ve toprak sahiplerinin boyunduruğu altında inlemelerine rağmen, ayrı, mülk sahipliği olan tekil ekonomi sistemlerine öylesine alışmışlardır ki, ortak dava fikrine kazanılmaları, kooperatif bir topluluğun inşasına katılmaları çok zordur. Tamamen kendisine ait olacak ve başkasından alınacak bir şeye sahip olma, sadece kendi hesabına çalışma anlayışı her küçük burjuva mülk sahibinin zihninde köklenmiştir. Bu nedenle Rusya'da komünizmin yerleşmesinde, diğer zorluklar bir yana bırakılsa bile sırf bu açıdan, büyük zorluklar olacaktır.

Zayıflığımız işçi sınıfına da yansıyor. Genel olarak Rus işçilerinin devrimci bir zihniyette olduklarından söz edilir; onlar savaşçı bir ruha sahiptirler. Fakat onların içinde de, geri unsurlar, örgütlenme alışkanlığı olmayan kişiler görüyoruz. Bütün işçiler Petrograd işçileri gibi değil. Pek çoğu geri ve cahil; böyle insanlar takım halinde çalışmaya uygun değil. Şehirlere yeni gelen çok sayıda işçi var. Bunların çoğu köylü zihniyetine sahip ve köylülük ile dayanışma halinde.

İşçi sınıfının bu kusurları, işçiler kendi davaları uğruna mücadeleye girmek zorunda kaldıkları oranda ortadan kalkıyor. Ne var ki, belirli oranda geriliğin

görevimizin gerçekleştirilmesi bakımından bir engel oluşturduğu aşikârdır. Ama kuşkusuz görevimizin gerçekleşmesini imkânsızlaştırmıyor.

LİTERATÜR

Sekizinci Parti Kongresi'nin raporu ve özellikle Lenin ile Buharin'in program üzerine konuşmaları; yine, Lenin'in konuşması, «Günümüzün Başlıca Görevi». Rusya'nın ekonomik durumu için şu kaynaklara başvurun: Tysperovic, *Syndicates and Trustsin Russia,* Milyutin, *The Economic Organization of Soviet Russia;* Osinskiy, *The Upbuilding of Socialism* (bu çalışmanın birinci bölümü savaşın yol açtığı tahribatın sosyalizmi kaçınılmaz hale getirdiği konusunda ikna edici kanıtlar içerir).

VI

SOVYET İKTİDARI

46. Proletarya diktatörlüğünün bir biçimi olarak Sovyet İktidarı. 47. Proletarya demokrasisi ve burjuva demokrasisi. 48. Proletarya diktatörlüğünün sınıf karakteri ve geçişselliği. 49. Burjuva diktatörlüğü ve Sovyet İktidarı altında işçi hakları. 50. İşçilerin eşitliği, cinsiyet, itikat ve ırk farkı gözetilmemesi. 51. Parlamentarizm ve sovyet sistemi. 52. Ordu ve Sovyet İktidarı. 53. Proletaryanın öncü rolü. 54. Bürokrasi ve Sovyet İktidarı.

46. PROLETARYA DİKTATÖRLÜĞÜNÜN BİR BİÇİMİ OLARAK SOVYET İKTİDARI

Sovyet İktidarı talebini ilk formüle eden ve gerçekleştiren partimiz oldu. Kasım 1917 büyük devrimi, «Bütün iktidar Sovyetler'e!» parolası altında gerçekleştirildi. Partimiz bulana kadar bu sloganı hiç kimse işitmemişti. Fakat bu anlayış basit biçimde aklımıza gelivermiş değildi. Tam aksine, fikir hayatın özünde oluşturuldu. 1905-6 devrimi kadar erken bir tarihte, işçi delegeleri sovyetleri olarak bilinen işçilerin sınıf örgütü ortaya çıktı. 1917 devriminde bu örgütler bol miktarda göründü; hemen her yerde, işçi sovyetleri, asker sovyetler ve daha sonra köylü sovyetleri yerden mantar biter gibi oluştu. İktidar mücadelesinde kullanılacak araçlar olarak tasarlanan bu

sovyetlerin kaçınılmaz olarak iktidarın kullanılması için gerekli araçlara dönüştürülmesi gerektiği açıktı.

1917 Rus devriminden önce pek çok kişi proletarya diktatörlüğünden söz etmiş ve bu konuda yazmıştı, fakat hiç kimse bu diktatörlüğün hangi biçimde gerçekleştirilebileceğini açıkça kavramış değildi. Şimdi, Rus devriminde diktatörlük biçimi Sovyet İktidarı olarak açığa çıkmış bulunuyor. SOVYET İKTİDARI HÂKİM SINIF OLARAK SOVYETLERDE ÖRGÜTLENMİŞ VE KÖYLÜLERDEN YARDIM GÖREN, BURJUVAZİ VE TOPRAK SAHİPLERİNİN DİRENİŞİNİ EZEN PROLETARYANIN DİKTATÖRLÜĞÜNÜN GERÇEKLEŞMESİDİR.

Bir ara pek çok insan proletarya diktatörlüğünün Yasama Meclisi tarafından kurulması gereken ve nüfusu oluşturan bütün sınıfların temsil edildiği bir parlamento tarafından yönetilen sözde demokratik bir cumhuriyet biçiminde mümkün olabileceğine inanıyordu. Şimdi bile oportünistler ve toplumsal dayanışmacılar, sadece Yasama Meclisi'nin ve demokratik bir cumhuriyetin ülkeyi iç savaş felâketinden kurtarabileceğini ilân ederek aynı fikri savunmaya devam ediyorlar. Oysa aktüel deneyim farklı bir şey söylüyor. Örneğin Almanya'da Kasım 1918 devriminden sonra böyle bir cumhuriyet kuruldu. Bununla birlikte, 1918 yılı biterken ve 1919 yılında kanlı mücadeleler oldu. İşçi sınıfı sürekli olarak bir sovyet rejiminin kurulmasını talep ediyordu. Sovyet rejimi talebi aslında proletaryanın uluslararası parolası haline gelmiştir. Bütün ülkelerde işçiler proletarya diktatörlüğü talebi ile bağlantılı olarak bu savaş çığlığını atıyorlar. Havat sloganımızın doğruluğunu kanıtlamıştır. Sadece Rusya'da değil, bir proletaryanın bulunduğu her ülkede «Bütün iktidar sovyetlere!»

47. PROLETARYA DEMOKRASİSİ VE BURJUVA DEMOKRASİSİ

Bir burjuva demokratik cumhuriyet, genel oy hakkını, sözde «halkın iradesi»ni, «bütün ulusun iradesi»ni ve «bütün sınıfların ortak iradesi»ni temel alır. Bir burjuva demokratik cumhuriyetin, bir Yasama Meclisi'nin vb. savunucuları bize ulusun ortak iradesini ihlâl etmekte olduğumuzu söylüyorlar. Önce bu meseleyi ele alalım.

Birinci Bölüm'de çağdaş toplumun, çıkarları birbiri ile çatışan sınıflardan oluştuğunu öğrendik. Örneğin, uzun çalışma saatleri burjuvazi için kârlı olabilir, fakat bu işçi sınıfı için dezavantajdır. Sınıflar arasında barış kurtlar ile koyunlar arasındaki barış kadar imkânsızdır. Kurtlar koyunları yemek isterler, bu yüzden koyunlar kurtlara karşı kendilerini savunurlar. Eğer bu böyleyse (ki tartışmasız böyledir), kurtlar ile koyunların ortak bir iradeye sahip olup olamayacaklarını sormamız gerekir. Her zekî insan bilir ki, böyle bir şeyden söz etmek saçmadır. Koyunlar ile kurtların ortak iradesi kesinlikle olamaz. Şu iki şeyden birini seçmemiz gerekir: Ya aldatılmış ve ezilmiş koyunları köleleştiren kurdun iradesi ya da koyunları kurtlardan kurtarmak ve yağmacıları kovmak isteyen koyunların iradesi. Bu meselede orta yol olamaz. Şimdi, günışığı kadar açıktır ki, aynı şey iki sınıflı insan toplumu için de geçerlidir. Çağdaş toplumda, sınıf sınıfa karşı, burjuvazi proletaryaya karşı ve proletarya burjuvaziye karşı saf tutar. İkisi arasında kanlı bıçaklı bir savaş vardır. Ortak irade, bir burjuvazi-proletarya iradesi nasıl mümkün olabilir? Aşikârdır ki artık burjuva-proleter niyet ve arzuları kurt-koyun arzuları kadar imkânsızdır. Ya burjuvazinin, kendi iradesini çeşitli yollardan halkın ezilen çoğunluğuna zorla kabul ettiren burjuvazinin iradesini benimseyeceğiz, ya da proletaryanın, kendi iradesini zorla burjuvaziye kabul ettiren proletaryanın

iradesini. Eski dünyanın parçalanarak döküldüğü bir sırada, bir iç savaş çağında, bir devrim döneminde bütün sınıfların ortak iradesinden, bütün ulusun ortak çıkarlarından söz etmek özellikle aptalcadır. Proletarya dünyayı dönüştürmek istiyor; burjuvazi eski köleliği güçlendirmek istiyor.

Burjuvazi ile proletarya arasında bir ortak «irade» nasıl olabilir? Açıktır ki, bütün ulusun ortak iradesi hakkında söylenen her söz, bu sözler bütün sınıflara uygulanmak isteniyorsa bir yalandan ibarettir. Böyle bir ortak irade gerçekleşmemiştir ve gerçekleşemez.

Fakat bu sahtekârlık burjuvazi için, kapitalist yönetimin sürdürülmesi için gereklidir. Kapitalistler azınlıktadırlar. Yönetimin bu küçük azınlıkta olduğunu söylemeye asla cesaret edemezler. Burjuvazinin, «bütün halk», «bütün sınıflar», «bütün ulus» vb. adına yönetmekte olduğunu ilân ederek yalan söylemek zorunda kalmasının sebebi budur.

Bu sahtekârlık bir «demokratik cumhuriyet»te nasıl sürdürülür? Proletaryanın bugün köleleştirilmiş olmasının başlıca sebebi onun *ekonomik bakımdan* köleleştirilmiş olmasıdır. Demokratik bir cumhuriyette de fabrikalar ve atelyeler kapitalistlere ve toprak, hem kapitalistlere hem de toprak sahiplerine aittir. İşçiler içgüçlerinden başka hiçbir şeye sahip değildirler; yoksul köylü bir avuç topraktan başka hiçbir şeye sahip değildir. Dehşet verici koşullar altında sonsuza kadar çalışmak zorundadırlar, çünkü patronun ökçesi altındadırlar. Onlar kâğıt üzerinde çok şey yapabilirler, fakat gerçekte hiçbir şey yapmazlar. Hiçbir şey yapamazlar, çünkü bütün servet, sermayenin bütün gücü düşmanlarının elindedir. *Burjuva demokrasisi* denilen şey işte budur..

> Birleşik Devletler'de, İsviçre'de ve Fransa'da burjuva cumhuriyetler vardır. Fakat bütün bu ülkeler vicdansız emperyalistler, tröst kralları ve banka baronları, işçi sı-

nıfının amansız düşmanları tarafından yönetilirler. 1919 yılında var olan en demokratik cumhuriyet Ulusal Meclis'e sahip Alman Cumhuriyeti idi. Ancak bu Karl Liebknecht'in katillerinin mensup oldukları cumhuriyet idi.

Sovyet İktidarı yeni ve çok daha mükemmel tipte bir demokrasiyi, *proletarya demokrasi*sini gerçekleştiriyor. Bu proletarya demokrasisinin özü *üretim araçlarının işçilere geçmesini* temel almış, böylece burjuvaziyi bütün gücünden yoksun bırakmış olmasıdır. Proletarya demokrasisinde, daha önce ezilen kitleleri oluşturanlar ve onların örgütleri yönetim aygıtları haline gelmiştir. Kapitalist toplum sisteminde, burjuva demokratik cumhuriyetlerde işçi ve köylü örgütleri vardı. Ne var ki, bunlar zengin örgütler tarafından boğulmuşlardı. Öte yandan proletarya demokrasisinde zengin kendi servetinden yoksun bırakılmıştır. İşçilerin, yarı-köylülerin vb. kitle örgütleri (sovyetler, sendikalar, fabrika komiteleri vb.) proleter Devlet otoritesinin aktüel temelleri haline gelmiştir. Sovyet Cumhuriyeti anayasasının başlangıcında şu ifadeyi görüyoruz: «Rusya kendini bir işçi, asker ve köylü delegeleri cumhuriyeti olarak ilân eder. Gerek merkezi, gerek yöresel bütün iktidar bu sovyetlere verilmiştir.»

Sovyet demokrasisi işçi örgütlerini hükümetten dışlamamakla kalmaz, aktüel olarak onları hükümetin araçları haline getirir. Fakat sovyetler ile işçi sınıfı ve köylülüğün diğer örgütleri üye sayısı bakımından milyonları bulduğunda Sovyet İktidarı daha önce ezilen ve horlanan sayısız insan kitlesine yeni işlevler verir. Halk kitleleri, işçiler ve yoksul köylüler, sovyetlerin, sendikaların ve fabrika komitelerinin ortak faaliyetlerine daha büyük bir ölçüde katılmaya başlarlar. Bu her yerde olmaya devam ediyor. Kasaba ve köylerde, daha önce asla böyle bir şey yapmamış olan insanlar şimdi yönetim faaliyetine ve yeni bir hayatın inşasına aktif olarak katılıyorlar. Böylelikle Sovyet İktidarı çeşitli yerleşim yerlerinde en geniş öz-yönetimi güvence altına alıyor ve aynı zaman-

da geniş halk kitlelerini hükümet faaliyetine katılmaları için biraraya topluyor.

Partimizin kendisini bu yeni proletarya demokrasisinin dünya çapında geliştirilmesine adadığı açıktır. Proleterlerin ve yoksul köylülerin en geniş tabakalarının vargüçleriyle sovyetlerin faaliyetlerine katılmalarını eninde sonunda sağlamalıyız. Kasım devriminden önce yayımlanan broşürlerinden birinde Yoldaş Lenin çok doğru bir biçimde, görevimizin her aşçının hükümet yönetimine katılmayı öğrenmesini sağlamak olacağını yazdı. Kuşkusuz bu kolay bir iş değildir ve gerçekleşmesinin önünde pek çok engel vardır. Bu engellerden biri kitlelerin düşük kültür düzeyidir. İşçilerin öncüsü sadece küçük bir yapıdır. Bu öncü içinde, örneğin metal işçileri göze çarpar. Fakat işçilerin büyük bir bölümü geridir ve bu özellikle ülkenin kırsal yerleşim birimleri için geçerlidir. İnisiyatiften, yaratıcı yetenekten yoksundurlar; bir kenarda durur ve ilk adımı başkalarının atmasını beklerler. Partimizin görevi bu geri tabakayı sistematik ve dereceli olarak genel yönetim faaliyetine katılmaya çekmekten ibarettir. Kuşkusuz bu tabakayı faaliyete katılmaya teşvik etmenin yegâne yolu onların kültürel düzeyini ve örgütlenme kapasitesini yükseltmektir. Bu partimizin de görevidir.

48. PROLETARYA DİKTATÖRLÜĞÜNÜN SINIF KARAKTERİ VE GEÇİŞSELLİĞİ

Burjuvazi her yerde sınıf hâkimiyetini «bütün halkın menfaati» maskesi ardında saklamıştır. Görece küçük bir parazitler grubundan oluşan burjuvazi kendi sınıf iradesini herkese nasıl empoze edebilmektedir? Burjuvazi devletin bir soyguncular birliği olduğunu ilân etmeye cesaret edebilir mi? Kuşkusuz, böyle bir şey yapamaz. Burjuvazi bir askerî diktatörlüğün kanlı standardını uyguladığı zaman bile «bü-

tün halkın menfaati»nden söz etmeye devam eder. Fakat kapitalist sınıf sözde demokratik cumhuriyetlerde halkı elçabukluğu ile aldatmakta ustadır. Buralarda burjuvazi yönetir ve diktatörlüğünü belirli görüntüleri muhafaza ederek sürdürür. İşçilere üç ya da dört yılda bir yapılan parlamento seçimlerinde oy kullanma hakkı verilmiştir. Ancak işçiler her türlü yönetim gücünden dikkatle dışlanmışlardır. Ancak, genel oy hakkı var olduğu için kapitalist sınıf «bütün halk»ın yönettiğini yüksek sesle ilân eder.

Sovyet İktidarı kendi sınıf karakterini açıkça ilân eder. Bir sınıf iktidarı olduğunu, Sovyet İktidarı'nın yoksulların diktatörlüğü olduğunu gizlemeye kalkışmaz. Bu nokta onun isminde de vurgulanır: Sovyet Hükümeti'ne, İşçi ve Köylü Hükümeti denilmektedir. Anayasa, yani Sovyet Cumhuriyeti'nin temel yasası, üçüncü Bütün Rusya Sovyet Kongresi, açıkça şunu ilân eder: «İşçi, asker ve köylü delegelerinin üçüncü Bütün Rusya Sovyet Kongresi, proletarya ile sömürücüler arasındaki şu kesin mücadele anında, hiç bir iktidar aracında sömürücülere yer olamayacağını ilân eder.» Bu nedenle Sovyet İktidarı sadece kendi sınıf karakterini ilân etmekle kalmaz, proletarya ile köylülüğün düşmanı olan sınıfları iktidar araçlarından dışlamakta ve onları seçme; seçilme haklarından yoksun bırakmakta da duraksamaz. Sovyet İktidarı nasıl böylesine açıkça hareket edebiliyor ve etmek zorundadır? Çünkü Sovyet İktidarı gerçekten emekçi kitlelerin iktidarı, nüfusun çoğunluğunun iktidarıdır. Bu iktidarın işçi sınıfı semtlerinde doğduğunu gizlemeye gerek yoktur. Tam aksine, Sovyet iktidarı kendi kökeni ve anlamı üzerinde ne kadar ısrarlı olursa, kendisi ile kitleler arasındaki bağlar o kadar sıkı olacak ve sömürücülere karşı mücadelede kazandığı başarılar o kadar çarpıcı olacaktır.

Kuşkusuz bu durum sonsuza dek sürmeyecektir. Meselenin özü sömürenlerin direnişinin ezilmesi gerekliliğinde yatar. Ancak sömürücüler ezildiklerinde,

dizginlendiklerinde ve ehlileştirildiklerinde, çalışmaya alıştırıldıklarında ve diğer herkes gibi emekçi haline getirildiklerinde, üzerlerindeki baskı gevşetilecek ve proletaryanın diktatörlüğü dereceli olarak kalkacaktır.

> Şu nokta anayasamızda (II. Bölüm, 5. Kısım) açıkça yer almıştır: «Rus Sosyalist Federatif Sovyet Cumhuriyeti anayasasının - şimdiki geçiş döneminin ihtiyaçlarına uygun bir anayasa - temel görevi, kent ve kır işçilerinin ve yoksul köylülerin diktatörlüğünü güçlü bir Bütün Rusya Sovyet İktidarı biçiminde kurmaktan ibarettir. Bu iktidarın amacı burjuvazinin tam olarak ezilmesini sağlamak, insanın insan tarafından sömürülmesine son vermek, ne sınıflara bölünmüşlüğün ne de herhangi bir Devlet otoritesinin olacağı sosyalizmi gerçekleştirmek olacaktır.»

Partimizin görevlerini bu noktadan çıkarsayabiliriz. Parti, burjuvazinin hâlâ sürmekte olan sahtekârlığını sistematik olarak açığa çıkarmalıdır. İşçiye bazı haklar verilmiştir, fakat işçi, patrona maddî olarak bağımlı kalmıştır. Sonuç olarak partimizin görevi proletaryanın elindeki her türlü araçla sömürücüleri ezmektir. Ayrıca, olabildiği ölçüde sömürücüleri ve onların çanak yalayıcılarını ezmenin yanısıra, öncelikle uygulanması gereken önlemleri hafifleten ve geri alan kararnameler ile onlara olabildiği ölçüde yeniden biçim vermek de partimize düşecektir. Örneğin, profesyonel sınıfların işçi sınıfına daha da yaklaştıklarını, artık işçilere düşman olmadıklarını, hep birlikte Sovyet İktidarı'nın yanında yer aldıklarını, proletarya ile tam bir anlayış birliği içinde olduklarını düşünelim. Bu gerçekleştiğinde (ve bu sadece bir zaman sorunudur) profesyonel sınıflara bütün medenî hakları tanımak ve onları ailemize kabul etmek bize düşecektir. Bugün, bütün dünya İşçi Cumhuriyeti'ne karşı silâhlanmışken hakların bu şekilde genişletilmesinden söz etmek erken doğum olacaktır. Fakat şu noktayı durmaksızın açıklığa kavuşturmamız gerekir ki, sö-

mürücülerin komünizmi yıkma girişimlerine ne kadar hızlı son verilirse, hakların tanınması ve genişletilmesi de o kadar çabuk gerçekleştirilecektir. Proletarya Devleti işte bu anlamda dereceli olarak yok olup gidecek ve sınıflara bölünmenin tamamen ortadan kalkmış olacağı Devletsiz bir komünist topluma dönüşmeye başlayacaktır.

49. BURJUVA DİKTATÖRLÜĞÜ VE SOVYET İKTİDARI ALTINDA İŞÇİ HAKLARI

Burjuva demokrasisinin başlıca hilelerinden biri sadece görünüşte tanıdığı haklardan ibarettir. İşçilerin tam bir özgürlük içinde parlamentoya seçilebileceklerini, patronlar ile aynı haklara sahip olduklarını (buna «yasalar önünde eşitlik» diyorlar), toplantı ve gösteri yapma haklarına sahip olduklarını, diledikleri gazete veya kitabı yayımlayabileceklerini vb. kâğıt üzerinde okuruz. Bütün bunlara «demokrasinin özü» deniyor. Demokrasinin herkes için, bütün halk için, bütün yurttaşlar için olduğu, bu yüzden koşulların Sovyet Cumhuriyeti'ndekinden tamamen farklı olduğu konusunda bizi temin ediyorlar.

Öncelikle şunu belirtmeliyiz ki, böyle bir burjuva demokrasisi asla varolmamıştır. Yüz yıl kadar önce vardı, fakat Bay burjuva onu uzun zaman önce yok etti.

> Bu konuda en iyi örneği Birleşik Devletler oluşturur. Bu ülkede, savaş sırasında şu yasalar çıkarıldı: Başkan hakkında kötü söz söylemek yasaklandı; Müttefikler'i gözden düşürecek herhangi bir şey söylemek yasaklandı; BD ile İtilâf'ın savaşa girmesinin kirli ve maddî sebeplerden kaynaklandığını ilân etmek yasaklandı; BD hükümetinin izlediği politikayı kamuya açık şekilde mahkûm etmek yasaklandı; Almanya lehine herhangi bir şey söylemek yasaklandı; mevcut düzenin yıkılmasını savunmak yasaklandı; özel mülkiyetin kaldırılmasını, sınıf savaşına

son verilmesini vb. savunmak yasaklandı. Bu yasalardan birini ihlâl etmenin cezası 3 yıldan yirmi yıla kadar hapisti. Tek bir yıl içinde yaklaşık 1500 işçi bu tür suçlardan tutuklandı. IWW (Dünya Sanayi İşçileri) olarak bilinen işçi sınıfı örgütü ve bu örgütün bazı liderleri linç edildi. «Grev hakkı»na bir örnek olarak 1917 yılında Arizona bakır madencilerinin yaptıkları grevden söz edebiliriz. İşçilerin çoğu kurşunlandı, diğerleri kırbaçlandı, bazıları katran ve tüye bulandı; bütün aileleri evlerinden barklarından çıkarıldı ve dilenciliğe zorlandı. Aynı şekilde, Kolorado eyaletindeki Ludlow'da Rockefeller'in köleyen Standart Oil Trust'ün başkanı Rockefeller; demiradamları yüzlerce erkek ve kadın işçiyi vurdular ve yaktılar. Kongre genel oyla seçilmiş olsa da sadece tröst kralların emirlerini yerine getirir, çünkü yaklaşık bütün kongre üyeleri tröstlerde paya sahiptir. Taçsız krallar Amerika'nın gerçek diktatörleridirler. Şu isimler verilebilir: Petrol kuyularının yanısıra çok sayıda bankayı denetleyen Standart Oil Trust'ün başkanı Rockefeller; demiryolu kralı, aynı zamanda çok sayıda bankayı denetleyen Morgan; çelik kralı Schwab; et tröstünün başkanı Swift; savaş sırasında inanılmaz servet yapan barut kralı Dupont. Rockefeller'in gelirinin *saatte* 10.000 dolar olduğunu belirtmek yeterli! Böyle bir gücün karşısında kim durabilir? Bu Schwablar ve Rockefellerler çetesi her şeyi «demokrasi» adına kendi ellerinde tutarlar.

Burjuva demokrasisi denilen şey gerçekten var olsa bile, Sovyet İktidarı'na kıyasla beş para etmez. Gerçekleşmesi mümkün olmadıkça kâğıt üzerindeki yasaların işçi sınıfı için kullanımı yoktur. Ayrıca, böyle bir gerçekleşme olanağı, kapitalistlerin bütün servete sahip oldukları bir sistemde var olamaz. İşçiler kâğıt üzerinde toplantı yapma hakkına sahip olsalar bile çoğu kez bu hakkı kullanmaları imkânsızdır. Örneğin, sermayenin büyük köpek balıkları tarafından kışkırtılan veya işçilere duydukları düşmanlıkla hareket eden salon sahipleri çoğu kez salonlarının toplantılarda kullanılmasını reddedeceklerdir. Bu durumda işçiler toplanacak yer bulamazlar. Bir başka örnek.

İşçiler gazete çıkarmak isterler ve bunu yapmak yasal haklarıdır. Fakat gazete çıkarmak için, paraya, kâğıda, bürolara, matbaa makinelerine vb. ihtiyaçları vardır. Bütün bunlar kapitalistlerin elindedir. Kapitalistler pençelerini gevşetmezler. Bir şey yapmazlar! İşçilerin eline geçen ücretle bu tür işler için gerekli fonları biriktirmek imkânsızdır. Sonuç, gazetelere burjuvazinin sahip olması ve bu sayede işçileri her gün aldatabilmeleridir. Öte yandan işçiler, «yasal haklar»ına dayanarak kendi basınlarına pratikte sahip olamazlar.

Burjuva demokrasisi altında işçi «özgürlüğü»nün gerçek karakteri işte budur. Özgürlük sadece kâğıt üzerinde vardır. İşçiler «resmî» özgürlük denilen şeye sahiptirler. Ne var ki, gerçekte özgür falan değildirler, çünkü resmî özgürlükleri gerçeklik alanına aktarılamaz. Hayatın diğer alanlarında olduğu gibi, burada da aynı şey geçerlidir. Burjuva teorisine göre kapitalist toplumda patron ve işçi eşittir, çünkü «özgür sözleşme» geçerlidir. İşveren işi arz eder; işçi arz edilen işi kabul veya ret etmekte özgürdür. Kâğıt üzerinde böyledir! Gerçekte ise, patron zengin ve besilidir; işçi yoksul ve açtır. Ya çalışacak ya da açlıktan kırılacaktır. Eşitlik bu mudur? Yazılı sözler ne derse desin zengin ile yoksul arasında eşitlik olamaz. Kapitalist rejimde «özgürlük» işte bu nedenle bir burjuva görüntüsüdür.

Öte yandan Sovyet Cumhuriyet'inde işçi sınıfı için özgürlük gerçek anlamda vardır. Rus Sosyalist Federatif Cumhuriyeti'nin anayasasından (II. Bölüm, 5. Kısım) alıntı yapalım.

«14. İşçilerin fikirlerini ifade etme özgürlüklerini güvence altına almak için Rus Sosyalist Federatif Sovyet Cumhuriyeti basının sermayeye bağımlılığını ortadan kaldırır ve gazetelerin, broşürlerin, kitapların ve bütün diğer basılı ürünlerin yayımlanması için gerekli bütün teknik ve maddî araçları işçi sınıfına ve

yoksul köylülüğe teslim eder ve bu yayınların ülke çapında serbestçe dağıtılmasını sağlar.

«15. İşçilerin toplanma hakkını güvence altına almak için Rus Sosyalist Federatif Sovyet Cumhuriyeti, Sovyet Cumhuriyeti'nin bütün yurttaşlarına toplantı, kongre ve gösteri yürüyüşü vb. yapma hakkını tanır ve halka açık toplantı yapma amacına uygun bütün binaları, aydınlatma, ısıtma vb. donanımı ile birlikte, işçi sınıfına ve yoksul köylülere teslim eder.

«16. İşçilerin biraraya gelerek örgütlenme özgürlüğünü güvence altına almak için Rus Sosyalist Federatif Sovyet Cumhuriyeti, mülk sahibi sınıfların ekonomik ve politik gücünü yıkarak ve şimdiye dek burjuva toplumunda işçilerin ve köylülerin etkin biçimde örgütlenme ve faaliyet gösterme özgürlüklerini önleyen bütün engelleri kaldırarak, işçileri ve yoksul köylüleri, biraraya gelmelerini ve örgütlenmelerini sağlayacak her türlü yardımı, malzemeyi ve morali sağlayarak donatır.

«17. İşçilerin etkin biçimde bilgilenmelerini güvence altına almak için Rus Sosyalist Federatif Sovyet Cumhuriyeti, işçilere ve yoksul köylülere, tam, çok yönlü ve dereceli bir eğitim sağlamayı görev olarak benimser.»

Burada burjuva demokrasisinin sahte özgürlükleri ile proletarya demokrasisinin etkin özgürlükleri arasındaki muazzam farkı görüyoruz.

Sovyet İktidarı ve partimiz bu yönde daha şimdiden çok şey yapmıştır. Asillerin malikâneleri, tiyatrolar, matbaa makineleri, kâğıt vb. - şimdi bütün bunlar işçi sınıfı örgütlerine ve işçi Devleti'ne aittir. Bir sonraki görevimiz, proletarya ve köylülüğün geri tabakasının bu haklardan tam olarak yararlanmasına yönelik mümkün olan bütün yardımı sağlamaktır. Bu görev iki yoldan gerçekleştirilecektir. Birinci olarak, belirttiğimiz yolda sürekli olarak ilerlemeli ve işçilerin özgürlüğünün maddî temellerini genişletmek için elimizden gelen herşeyi yapmalıyız. Bu amaçla, yeni

binalar tasarlamalı ve inşa etmeli, yeni matbaa makineleri kurmalı, işçi evleri vb. tesis etmeliyiz. İkinci olarak, nüfusun geri tabakası, şimdi de var olan ama cehalet, ilgisizlik ve kültürsüzlük yüzünden şimdiye dek yararlanamadığı bu özgürlük olanakları ile yakından tanıştırılmalıdır.

50. İŞÇİLERİN EŞİTLİĞİ, CİNSİYET, İTİKAT VE IRK FARKI GÖZETİLMEMESİ

Burjuva demokrasisi sözde bir dizi özgürlük verir, fakat bu özgürlükler ezilenlerden kilitler ve duvarlarla korunur. Burjuva demokrasisi, diğer şeylerin yanısıra sıklıkla halk arasında cinsiyet, itikat, ırk ve milliyet farkı gözetilmediğini ilân eder. Burjuva demokratik sistem altında herkesin, kadınların ve erkeklerin; beyazların, sarıların ve siyahların; Avrupalıların ve Asyalıların; Budistlerin, Hıristiyanların ve Yahudilerin, eşit olduklarına yüksek sesle yemin edilir. Emperyalist çağda, ırk ve milliyet baskısında dünya çapında müthiş bir artış olmuştur. (Ayrıntıları bir sonraki bölümde göreceğiz.) Ancak kadınlar konusunda burjuva demokrasisi eşitliği gerçekleştirmekten uzaktır. Kadın, haklardan yoksun olarak, bir ev hayvanı, aile evinde bir mobilya parçası olarak kalmıştır.

Kapitalist toplumda çalışan kadın özellikle ezilir, özellikle haklardan yoksun bırakılır. Bütün meselelerde, burjuvazinin emekçi insana bahşettiği dilencilere lâyık hakların daha da azına sahiptir. Kadınların seçimlerde oy kullanma hakkı sadece birkaç ülkede tanınmıştır. Miras hakkına gelince, kadına her yerde dilencilere lâyık bir miktar bırakılır. Aile hayatı içinde kadın daima kocasına bağımlıdır. Kötüye giden her şeyin onun kusuru olduğu düşünülür. Tek sözcükle burjuva demokrasisi her yerde kadın konusunda, kadınları tıpkı menkul mallar, oyuncak bebekler veya yük hayvanları gibi alıp satan, cezalandıran veya

çalan vahşilerin âdetlerini bizlere kuvvetle hatırlatan kural ve âdetleri sergiler. Rusyamızda şöyle söylenir: «Tavuk nasıl kuş değilse, kadın da kişi değildir.» Burada gördüğümüz köleci topluma özgü bir değerlendirmedir. Bu durum proletarya açısından son derece zararlıdır. Emekçiler arasında erkeklerden çok kadınlar vardır. Aşikârdır ki, proletaryanın mücadelesi, onun iki yarısı, kadınlar ile erkekler arasındaki eşitsizlik yüzünden büyük bir engelle karşı karşıyadır. Kadınların yardımı olmaksızın proletaryanın genel bir zafer kazanacağı, «emeğin özgürleşeceği» düşüncesi boş bir hayaldir. Bu nedenle, proletaryanın iki yarısını oluşturan kadınlar ile erkekler arasında tam bir yoldaşlığın olması ve bu yoldaşlığın eşitlik ile güçlendirilmesi işçi sınıfının yararınadır. Bu eşitliği hayatın her alanında; evlilikte, ailede, politikada vb. ilk kez gerçekleştiren Sovyet İktidarı olmuştur. Bütün Sovyet Rusya'da kadınlar her konuda erkekler ile eşittir.

Aktüel hayatta bu eşitliğin gerçekleşmesini sağlama görevi partimize düşmektedir. Her şeyden önce, geniş işçi kitlesine kadınların bağımlı durumunun kendileri için son derece zararlı olduğunu açıkça anlatmalıyız. Şimdiye kadar işçiler arasında kadınları aşağı görme âdeti vardı. Köylüler ise «sıradan kadın» toplumsal işlerle ilgilenmeye başladığında alay ederler. Sovyet Cumhuriyeti'nde emekçi kadın emekçi erkek ile aynı haklara sahiptir; sovyetlere seçilebilir ve seçimlere katılabilir; bir komiserin bürosunda oturabilir; orduda, ekonomik alanda ve Devlet yönetiminde her türlü işi yapabilir.

Fakat Rusya'da emekçi kadın, emekçi erkekten çok daha geri kalmıştır. pek çok insan onları hakir görür. Bu konuda muazzam çaba göstermek gerekmektedir. Ancak böylelikle, erkeklerin, kadınların yolunu kesmesi önlenebilir ve kadınların haklarını tam olarak kullanmayı öğrenmeleri, utangaçlığı ve çekingenliği bırakmaları sağlanabilir.

Unutmamalıyız ki, «her aşçı hükümet yönetimine katılmayı öğrenmelidir.» Yukarda öğrendik ki, gerçekten önemli olan, bir hakkın kâğıt üzerinde olması değil, o hakkın pratikte kullanılması olanağıdır. Emekçi bir kadın bütün zamanını ev işlerine ayırması, pazara gidip alışveriş yapması, ev halkının çamaşırlarını yıkaması, çocuklara bakması, bütün bu ağır ev işlerini tek başına yüklenmesi halinde, sahip olduğu hakları etkin biçimde nasıl kullanabilir?

Sovyet Cumhuriyeti'nin ve partimizin hedefi, emekçi kadını bu tür kölelikten kurtarmak, emekçi kadını bu modası geçmiş, Nuhnebi'den kalma koşullardan özgürleştirmek olmalıdır. Merkezi çamaşırhaneleri olan ev komünlerinin (insanların ağız dalaşı yapacakları yerler değil, insan gibi yaşayacakları yerler) örgütlenmesi; komünal mutfakların örgütlenmesi; komünal çocuk bakım yerlerinin, anaokullarının, oyun yerlerinin, çocuklar için yaz kamplarının, komünal yemekhaneleri olan okulların vb. örgütlenmesi - bu tür şeyler kadınlara serbestlik sağlayacak ve onların şimdi proleter erkeğin ilgilenmekte olduğu bütün meselelerle ilgilenmelerini mümkün kılacaktır.

Bir yıkım ve açlık döneminde bütün bunları gerektiği gibi yapmak, kuşkusuz, zordur. Bununla birlikte partimiz emekçi kadının ortak görevde rol alması için elinden gelen her şeyi yapmalıdır.

Ulusal eşitlik, ırksal eşitlik vb. bir sonraki bölümde ele alınacaktır. Burada anayasanın konuyla ilgili paragraflarını (II. Bölüm, 5. Kısım) almakla yetineceğiz.

«20. Bütün ülkelerin işçilerinin dayanışması bakımından, Rus Sosyalist Federatif Sovyet Cumhuriyeti, Rus Cumhuriyeti topraklarında yaşayan yabancılara, kendi emekleri ile yaşamaları, işçi sınıfına veya başkasının emeğini kullanmayan köylülere mensup olmaları şartı ile Rus yurttaşlarının sahip oldukları siyasal hakları garanti eder; yerel sovyetlerin uzun formaliteler olmaksızın bu tür yabancıları büyük Rusya yurttaşlığına alma hakkını tanır.

«21. Rus Sosyalist Federatif Sovyet Cumhuriyeti politik veya dinsel suçlar yüzünden cezaya çarptırılan bütün yabancılara sığınma hakkı tanır.

«22. Rus Sosyalist Federatif Sovyet Cumhuriyeti, ırksal veya ulusal kökenlerine bakılmaksızın bütün yurttaşlara eşit haklar tanır; köken temelinde herhangi bir imtiyaz veya öncelik tanınmasının veya muhafaza edilmesinin cumhuriyetin temel yasasına ters düşeceğini, aynı şekilde ulusal azınlıkların herhangi bir biçimde baskı altında tutulmasının veya onların sahip oldukları eşit hakların herhangi bir biçimde sınırlandırılmasının da temel yasaya ters düşeceğini ilân eder.»

51. PARLAMENTARİZM VE SOVYET SİSTEMİ

Burjuva demokratik Devletler'de parlamento olarak bilinen şey her şeyin başında gelir. Bu temsilî bir kurumdur ve oy kullanma hakkı ülkeden ülkeye farklılıklar gösterir. Bazı yerlerde sadece zenginler oy kullanır; bazı yerlerde bir bölüm yoksulun oy kullanmasına izin verilir; üçüncü bir grupta, belli bir yaşa gelmiş bütün insanlar oy kullanabilirler; bir dördüncü grupta aynı şekilde kadınlar da oy kullanabilirler.

Fakat genel oyla seçilmiş bir parlanmetoda bile koltukların çoğu her zaman burjuvazinin temsilcileri tarafından işgal edilir. Neden hep böyle olur? Nedeni, az önce öğrendiğimiz şey bakımından, aşikârdır. Ülkede çoğunluğu oluşturan işçilerin oy kullanma hakkına sahip olduklarını düşünelim. Yine düşünelim ki, bütün servet kapitalistlerin elindedir; bütün gazetelere, halka açık toplantı yapılabilecek bütün yerlere onlar sahiptir; sanatçılar, matbaa makineleri, milyonlarca broşür onların emrindedir; ruhbanlar kilise kürsülerinden onların davasını savunmaktadırlar. Düşünelim ki, yoksul işçiler her gün tüketici bir işte çalışmaktadırlar; toplantı yapacak yerleri yoktur; çev-

relerinde zeki insanlar (burjuvazinin ajanları, avukatlar, gazeteciler ve diğer ağzı lâf yapan kişiler) dolaşmakta ve mükemmel görünen parolaları savunmaktadırlar ve böylece işçilerin kafasını karıştırmaktadırlar; unutmayalım ki, tröst kodamanları muazzam parasal kaynaklara sahiptirler ve bunlarla işçi temsilcilerini - başlangıçta dürüst olabilseler de - baştan çıkarabilmekte, onlara rahat işler, günlük basına girme vb. gibi olanaklar sağlayabilmektedirler. Bu durumda, bu tür parlamentolarda çoğunluğun neden daima burjuvazinin, finans-kapitalin, banka krallarının gizli veya açık ajanlarından ibaret olduğunu anlayabiliriz.

Bu durumda emekçi kitlelerin kendi topluluklarının temsilcileri olarak seçilmeleri olağanüstü zordur.

Bir temsilci yolunu bulup parlamentoya girdiğinde mesele bitmiştir; seçmenlerine kulak asmayabilir; koltuğu üç ya da dört yıl için güvencededir. Seçmenlerinden bağımsızdır artık. Kendini sağa sola satar. Seçmenleri tarafından görevinden alınamaz; yasalar bu tür şeylere izin vermez.

Parlamentarizm ile yönetilen bir burjuva demokratik cumhuriyette işler böyle yürür. Sovyet Cumhuriyeti'nde durum çok farklıdır. Burada parazitlerin - tüccarlar ve fabrika sahipleri, dinadamları ve toprak sahipleri, subaylar ve zengin köylüler - oy kullanma hakkı yoktur. Ne seçebilirler ne de seçilebilirler. Öte yandan işçiler ve köylüler kolay ve basit biçimde oy kullanırlar. Bundan başka her sovyet delegesi, kendisini o makama gönderebilen seçmenler tarafından geri çağrılabilir. Delege görevini kötü yaparsa, ceket değiştirirse vb. geri çağırılabilir. Bu geri çağırma hakkı hiçbir yerde Sovyet Cumhuriyeti'ndeki kadar kapsamlı biçimde kabul edilmiş değildir.

Bir burjuva cumhuriyette parlamento bir «gevezeler kulübü»dür. Üyeler tartışmaktan ve nutuk atmaktan başka bir şey yapmazlar. Esas işler bürolarda, Devlet bakanlıklarında vb. yapılır. Parlamento ya-

saları çıkarır, çeşitli sorular sorarak bakanları «denetler»; yönetimin aldığı kararları oylar. Yasama yetkisi denen şey parlamentoda toplanır. Fakat yürütme yetkisi kabinenin elindedir. Bu nedenle parlamento (fiilen) hiçbir şey yapmaz; parlamento sadece lâf üretir. Sovyet sisteminde işler tamamen farklı biçimde yürütülür. Hükümetin en yüksek ve en önemli aygıtı Sovyetler Kongresi'dir. Anayasa'da şunlar yazılıdır: «Bütün Rusya Sovyetler Kongresi Rus Sosyalist Federatif Sovyet Cumhuriyeti'nin yüksek otoritesidir.» Yılda en az iki kez toplanması gerekir. Genel duruma bakarak uygun kararları alır. Bu kararlar yasa haline gelir. Kongre üyeleri profesyonel hatipler değil, belirli işler yapmak durumunda olan gerçek işçilerdir. Kongre aralarında yüksek otorite Kongre'nin seçtiği Merkez Yürütme Komitesi'ne aittir. Merkez Yürütme Komitesi aynı zamanda hem yasama hem de yürütme işlerini yerine getirir; yani, sadece yasa çıkarmakla kalmaz, aynı zamanda kamu işlerini yönetir. Halk Komiserlikleri olarak bilinen bölümleri vardır. Komite üyeleri bu komiserliklerde çalışırlar. Bu yüzden Merkez Yürütme Komitesi gerçek bir *emekçi* komitesidir.

Merkez Yürütme Komitesi gibi, diğer sovyet kurumları da sıkı biçimde birleştirilmiştir ve emekçi kitlelerin bütün örgütlerini temel alır. Sovyet kurumları Komünist Parti'yi, sendikaları, fabrika komitelerini ve kooperatifleri temel alır. Bu örgütler, hepsi Sovyet iktidarını desteklemekte birleşen milyonlarca işçiyi biraraya getirir. Bu örgütler aracılığı ile çalışan kitleler Devlet yönetimine aktif olarak katılırlar. Komünist Parti ve sendikalar en güvenilir üyelerini bütün mevkileri doldurmak ve bütün işlevleri yerine getirmek için görevlendirir. Bu yolla, işçilerin arasında en iyiler, sadece lâf üretmek için değil, aktüel olarak yönetmek için delege olurlar. Sözde demokratik cumhuriyette böyle şeyler olmaz. Oralarda, işçi sınıfından gelen seçmen sandığa gidip oyunu atar ve iş biter.

Burjuvazi «yurttaşlık görevleri»ni yerine getirdiği konusunda onu temin eder; Devlet işleri hakkında kafa yorması artık gerekmez.

Bu düzenlemeler burjuva hükümet sisteminin temel hilelerinden birini gizler. Buradaki hile daha önce açıklananlar ile aynı yapıdadır. Bir biçimde işçi «katılım»ı kâğıt üzerinde görünür. Gerçekte ise işçiler hep birlikte olayların dışındadırlar. Her şey, kitlelerden tamamen kopuk ve bürokrasi olarak bilinen şeyi meydana getiren özel burjuva görevlileri kastı tarafından yönetilir ve bütün işler onlar tarafından yapılır. Kitleler yönetim aygıtına ulaşamazlar; kitleler bu aygıtla herhangi bir biçimde temas kuramazlar.

On altıncı veya on yedinci yüzyıla kadar Devlet görevlileri sadece asillerden oluşuyordu. Kapitalist sisteme dönüşüm sırasında bir profesyonel görevliler tabakası oluşmaya başladı. Son yıllarda bu profesyonel görevliler entelijansiya veya profesyonel sınıflar denilen saflardan esas olarak sağlanmıştır. Fakat daha yüksek görevler daha zengin burjuvazinin üyeleri tarafından doldurulmuştur. Ne var ki, daha önemsiz görevliler bile soyguncu Devlet'e bağlılık ruhu ile eğitilirler; içlerinde daha yetenekli olanlar saflarda yükselmeye, yetki ve unvan almaya, «resmî kariyer» yapmaya çalışırlar. Sonuç, bu centilmenlerin çoğunun «sıradan halk»a karşı derin bir küçümseme ile dolu olmalarıdır. Bu resmî görevliler tabakasının boyutları ve büyüklüğü *Olşevskiy*'in *Bureaucracy* kitabından alınan şu rakamlardan öğrenilebilir. 1874 yılında Avusturya'da sayıları 27.000 civarındaydı. Bu sayı 1891'de 36.000'e; 1900'de 169.000'e ulaştı. *Fransa*'da 1891 yılında görevlilerin sayısı 1.500.000, yaklaşık olarak nüfusun % 4'ü idi. Aynı yıl içinde *Britanya*'da, nüfusun yaklaşık % 2.6'sını oluşturan 1.000.000 kadar görevli (kamu görevlisi) vardı. 1890 yılında *Birleşik Devletler*'de 750.000 görevli vardı. Kendisi bir burjuva olan Olşevskiy bize burjuvazinin şu özellikler ile karakterize olduğunu söyler: Rutinizm, kırtasiyecilik, küstah tavırlar, sıradan işlerle uğraşma. Bütün kapitalist ülkelerde yönetim işi, aktüel olarak, bu karakterde bir görevliler tabakasının elindedir. Bir kez daha

belirtmeliyiz ki, en yüksek görevliler zengin burjuvaziden, asillerin ve büyük toprak sahiplerinin oluşturdukları çevrelerden gelirler. Burjuvazinin yönettiği kapitalist toplumda bu kaçınılmazdır.

Sovyet Cumhuriyeti'nde kitleler sadece seçmekle kalmazlar (paralı avukatları değil, kendi insanlarını seçmek) yönetim faaliyetine de katılırlar, çünkü sovyetler ve emekçi kitlelerin diğer örgütleri yönetim faaliyetine gerçek anlamda katılırlar.

Sovyetlere gelince, seçimler, bu yapılar ile kitleler arasında en yakın ilişkiyi kuracak niteliktedir. Sovyetler için yapılan seçimlerde seçim bölgeleri değil, halkın çalıştığı yerler (fabrikalar, atelyeler vb.), deyim yerindeyse, «üretici birimler» temel alınır. Çalışma hayatı içinde biraraya gelmiş olanlar kendi delegelerini kendi içlerinden seçerler. Bunlar en fazla güvendikleri kişilerdir.

Böylelikle Sovyet İktidarı demokrasinin çok daha yüksek bir biçimini, çok daha gerçek anlamda halkçı bir biçimini, proletarya demokrasisini, gerçekleştirir.

O halde partimizin daha ilerdeki görevi nedir? Genel çizgimiz açıktır. Partimiz, proletarya demokrasisini çok daha büyük ölçüde gerçekleştirmek; delegeler veya seçilmiş kişiler (çeşitli görevleri yerine getirmek için seçilmişler) ile kitleler arasında gittikçe daha yakın bir ilişki kurmak; işçileri yönetim faaliyetine gittikçe daha çok ve daha etkin biçimde katmak; nihayet, milyonlarca gözün delegeleri gözlemesini ve onların çalışmasını denetlemesini sağlamak zorundadır. Yetkiye sahip bütün kişilerin sorumlu tutulması ve sık sık hesap vermeye çağırılması için mümkün olan her şey yapılmalıdır.

Bu görevlerin yerine getirilmesi büyük bir iştir. Üstesinden gelinmesi gereken pek çok engel vardır. Engeller aşılmalıdır. Şu üç unsurun tam ve ayrılmaz birliğini sağlamalıyız: Devlet aygıtı; proletaryanın aktif kitleleri, komünizmi kuranlar; ve yoksul köylüler.

52. ORDU VE SOVYET İKTİDARI

Bütün diğer Devletler'de olduğu gibi proletarya demokrasisi de kendi silâhlı güçlerine - ordu ve donanmasına - sahiptir. Burjuva demokratik Devlet'te ordu işçileri bastırmak ve kapitalistlerin para kasalarını savunmak için kullanılır. Proletaryanın ordusu, Sovyet Cumhuriyeti Kızıl Ordusu proletaryanın sınıfsal amaçları ve burjuvaziye karşı mücadele için kullanılır. Sonuç olarak, hizmet koşulları ve politik haklar bakımından bir burjuva ordusu ile bir proletarya ordusu arasında büyük bir farklılık vardır. Burjuvazi, kendi ordusu «politikanın üzerinde» imiş gibi davranır. Gerçekte, orduyu, «ulusal çıkarlar»ın savunulması bayrağı altında yağmacı ve karşı-devrimci politikasını geliştirmenin bir aracı olarak kullanır. Ordu ile halk arasına ayrılık sokmak için elinden gelen her şeyi yapar. Binlerce kaçamağa başvurarak askerleri kendi politik haklarını kullanmaktan yoksun bırakır. Sovyet Cumhuriyeti'nde durum çok farklıdır. İlk olarak, proletarya Kızıl Ordu'nun burjuvaziye karşı politik sınıf mücadelesinde kullanılan bir araç olduğunu dürüstçe ilân eder. İkinci olarak, Sovyet İktidarı ordu ile halk arasında yakın bir birlik sağlamak için mümkün olan bütün araçları kullanır. İşçiler sovyetlerde Kızıl Ordu askerleri ile dayanışma halindedirler; bu sovyetler, «İşçi ve Asker Delegeleri Sovyetleri» olarak bilinirler. İşçiler ve askerler aynı okullarda yetişir, aynı kurslara katılır, mitinglerde bir araya gelir, gösterilerde omuz omuza yürürler. İşçiler savaş bayrağını her zaman Kızıl Ordu askerlerine emanet etmişler; ve askerler her zaman işçi birliklerine güven duymuşlardır. Sovyet Devleti'nde, ki ondan başka büyük bir işçi cumhuriyeti yoktur, başarı ancak düşmanlarımıza karşı savaşta, Kızıl Ordu ile devrimci işçi sınıfı arasındaki birlik yıkılmaz olduğu zaman kazanılabilir.

İşçi sınıfının ordu ile ve ordunun işçi sınıfı ile

dayanışması ne kadar sıkı olursa, devrimci savaş gücümüz de o kadar kalıcı olacaktır. Partimizin bu birliği desteklemesi, geliştirmesi ve güçlendirmesi gerektiği açıktır. Yaşanan deneyler göstermiştir ki, proletarya örgütleri ile yakın işbirliği ordu üzerinde dikkat çekici bir etki yaratır. 1919 yazında Kolçak'a ve aynı yılın güzünde Denikin'e direnme çağrısında bulunmamız gerekti. Partiden, sendikalardan gelip orduya katılan işçilerin yardımı olmasaydı bu zaferler kazanılamazdı. Bu nedenle proletaryanın Kızıl Ordu'su sadece sözde değil, gerçek anlamda da ilk halk ordusu, işçilerin iradesi ile yaratılan, işçiler tarafından örgütlenen, onlarla dayanışma kuran, ayrılmaz biçimde onlarla birleşen ve sovyetlerde temsil edilmek suretiyle ülkenin yönetimine katılan ilk halk ordusudur. Kızıl Ordu halktan ayrı değildir; işçilerden ve yoksul köylülerden oluşur; ve işçi sınıfının liderliği altında yürür. Cephe gerisinde ordu işçiler ile iç içe yaşar. Partimizin kesin görevi bu birliği pekiştirmek için yorulmadan çalışmaktır.

53. PROLETARYANIN ÖNCÜ ROLÜ

Bir komünist devrim olan devrimimizde başlıca rol, liderlik rolü, proletaryaya düşmüştür. Proletarya en birleşik ve en iyi örgütlenmiş sınıftır. Proletaryanın kapitalist toplum içindeki hayat koşulları komünist görüşleri benimsemesini sağlayacak şekilde gelişmiştir. Doğru hedefi belirleyebilecek ve doğru yoldan ona ulaşabilecek koşullara yalnızca proletarya sahiptir. Bu nedenle proletarya doğal olarak bu devrimin lokomotifi olmuştur. Köylüler (orta köylüler ve hattâ bazı yoksul köylüler) kararlı olmaktan uzaktılar. Ancak proletarya ile güçbirliği yaptıkları zaman başarılı oldular. Öte yandan köylüler ne zaman proleterlerinkinden farklı bir çizgi tutturdularsa, kaçınılmaz olarak, Denikin ve Kolçak, veya toprak sahiple-

rinin, kapitalistlerin ve askeri kastın temsilcileri tarafından köleleştirildiler.

Bu öncü rol, proletaryanın bu ana görevi, ifadesini sovyet anayasasında bulur. Yasalarımız proletaryaya bazı tercihli politik haklar tanımıştır. Örneğin, Sovyet Kongreleri'nin seçim kuralları öyle bir yapıya sahiptir ki, seçilenlerin sayısına oranla kent işçileri köylülerden daha fazla delegeye sahiptirler.

Anayasa'nın ilgili paragrafları şöyledir:

«Bütün Rusya Sovyetler Kongresi, her 25.000 seçmen için bir delege göndermeye yetkili Şehir Sovyetleri'nin ve her 125.000 kişi için bir delege göndermeye yetkili Eyalet Sovyetleri'nin temsilcilerinden oluşur.» (III. Bölüm, 5. Kısım, Pr. 25.)

«Sovyet Kongreleri: (a) 25.000 kişiye bir delege oranı ile Şehir Sovyetleri'nden ve İlçe Sovyetleri Kongreleri'nden ve bütün bölge için 500 delegeden fazla olmamak şartı ile 5000 seçmene 1 delege oranı ile Şehirler'den gönderilen temsilcilerden oluşan - veya Eyalet Kongresi, Bölgesel Sovyetler Kongresi'nden önce toplanmışsa aynı temelde seçilen Eyalet Sovyetleri Kongresi'ne gönderilen temsilcilerden oluşan - Bölgesel Kongreler'den; (b) 10.000 kişiye bir delege oranı ile Şehir Sovyetleri'nin ve Kırsal Bölge Sovyetleri Kongreleri'nin temsilcilerinden ve bütün Eyalet için 300 delegeden fazla olmamak şartı ile, 2000 seçmene 1 delege oranı ile Şehirler'den gönderilen temsilcilerden oluşan Eyalet Kongreleri'nden ibarettir - ancak bir İlçe Sovyetleri Kongresi, Eyalet Sovyetleri Kongresi'nden önce toplanırsa seçimler Kırsal Bölge Sovyetleri Kongresi'ne değil, İlçe Sovyetleri Kongresi'ne yapılır.» (III. Bölüm, 10. Kısım, Pr. 53.)

Şehirlerde delegelerin seçmen sayısı ile orantılı olarak, fakat köylerde nüfus sayısı ile orantılı olarak (bunlar sadece işçilerden değil, seçim hakkı olmayan çocukların yanısıra zengin köylülerden, ruhbanlardan ve kırsal burjuvaziden vb. oluşur) seçildikleri görülecektir. Burada, kent işçilerine köylüler karşısında tanınan tercih hakkının ilk bakışta göründüğünden daha dar kapsamlı olduğu çıkar. Fakat tercih hakkı uygulaması tartışma götürmeyecek kadar açıktır.

Anayasal olarak tanınmış bu imtiyazlar, gerçekte olanın, yani sıkı biçimde örgütlenmiş kent proletaryasının örgütsüz kırsal kitlelere önderliğinin ifadesidir.

Komünist Parti'nin ilk görevi bu imtiyazların geçici olduğunu göstermek için elinden gelen her şeyi yapmaktır. Kırsal bölgelerde yaşayanların en geri tabakası gittikçe daha fazla aydınlatıldıkça, yaşanan deneyim onları işçilerin aldıkları önlemlerin haklı ve yararlı olduğuna ikna ettikçe ve onlar burjuvazi ile değil proletarya ile yürümeleri gerektiğini anladıkça, yukarda belirtilen geçici eşitsizlik, hiç kuşkusuz, ortadan kalkacaktır.

Komünist Parti proletaryaya tanınan imtiyazlardan, kırsal bölgeleri etkilemek için, en ileri işçilerin köylüler ile dayanışmasını sağlamak için yararlanmalıdır. Yoksul köylülerin devrimci aydınlanması ancak bu sayede başarılı olarak gerçekleştirilecektir. Bu imtiyazlı pozisyon işçilere kendilerini kırsal bölgelerde yaşayanlardan ayrı görmeleri için değil, Sovyetler'deki ve yönetimdeki büyük etkileri sayesinde bu imtiyazı onların yararına kullanabilmeleri için; işçi sınıfı ile köy hayatı arasında yakın bir ilişki kurabilmeleri için; proletaryanın orta ve yoksul köylüler ile yoldaşça birliğini gerçekleştirebilmeleri ve sağlamlaştırabilmeleri için verilmiştir. Böylelikle işçiler köylüleri, zengin köylülerin, ruhbanların, toprak sahiplerinin vb. etkisinden kurtarabileceklerdir.

54. BÜROKRASİ VE SOVYET İKTİDARI

Sovyet İktidarı eski burjuva iktidarının harabeleri üzerinde yeni bir sınıfın, proletaryanın iktidarı olarak örgütlenmiştir. Proletarya kendi iktidarını örgütlemeden önce hasımlarının iktidarını kırmak zorunda kaldı. Sovyet İktidarı'nın yardımı ile proletarya eski Devlet'in kalıntılarını ele geçirdi ve yıktı. Eski polis

gücünü parçaladı, gizli servisin kalıntılarını feshetti, jandarmayı, savcıları ve maaşlı avukatları ile birlikte çarcı burjuva mahkemelerini feshetti. Eski hükümet kurumlarının pek çoğunu silip süpürdü, Devlet'in burjuva bakanlıklarını ordu kurumları ile birlikte imha etti. Bütün bunların amacı neydi? Ve partimizin şimdiki genel görevi nedir? Bu çalışmanın Birinci Bölüm'ünde bu meseleyi ele almış bulunuyoruz. Görev, eski memurlar tabakasının bizzat kitleler ile yer değiştirmesi, çalışan nüfusun yönetim işini ele almasını (bazı işlerde kısa süreli, bazı işlerde uzun süreli çalışarak) sağlamaktır. Fakat yüz yüze olduğumuz ciddî zorluklar bulunmaktadır. Başlıca engeller aşağıda belirtilmiştir.

En başta, kentsel nüfusun ve daha çok kırsal nüfusun geri tabakalarının az gelişmişliği, bilgi eksikliği ve çekingenliği gelmektedir. Gerek fiziksel gerek zihinsel bakımdan aktif olanların, yeterli bilgiye sahip olanların cesur kişilerden oluşan öncüsü, sayısal bakımdan görece zayıf bir tabakadır. Diğerleri çok yavaş hareket etmektedirler. Pek çoğu hâlâ sabanın sapını kavramaktan korkuyor; pek çoğu hâlâ kendi haklarından habersiz ve ülkenin efendisi olduğunun henüz farkında değil. Bunun nedenini anlamak zor değil. Kitleler yüzyıllardır ezilmişler ve köleleştirilmişlerdir; içinde yaşadıkları yarı-vahşi koşullardan bir hamlede çıkarak ülkeyi yönetebilecek düzeye gelebilmeleri imkânsızdır. Cepheye ilk gelenler en yüksek düzeyde gelişmiş tabakalara mensup olanlardır; örneğin, Petrograd işçileri. Her yerde bunlarla karşılaşıyoruz. Onları, ordu komiserleri, üretimi örgütleyenler, kırsal bölgelerde yürütme komitesi delegeleri, propagandistler, en yüksek sovyet kurumlarının üyeleri, öğretmenler olarak görüyoruz. Alınan kararlar sayesinde en geri kitleler bile mayalanıyorlar; eski âdetleri bir yana bırakıyorlar; yeni olanı özümlüyorlar; azar azar kendilerini yetiştiriyorlar. Ne var ki, düşük

olan genel kültür düzeyinin ilerlemenin önünde büyük bir engel oluşturduğu aşikârdır.

İkinci olarak, yönetim faaliyetinde tecrübemiz yetersizdir. Bu durum en iyi yoldaşlar için bile geçerlidir. İşçi sınıfı ilk kez iktidarı kendi ellerine almıştır. Daha önce hiç bir yönetim işi yapmamış, hiç kimse ona bu tür işlerin nasıl yapılacağını öğretmemiştir. Tam aksine, çarlık rejimi sırasında on yıllarca ve kısa süren Guçkov-Kerenskiy yönetimi sırasında proletaryanın böyle bir deneyim kazanmasını engellemek için mümkün olan her şey yapıldı. Gerek burjuvazi gerekse feodalist Devlet, işçileri eğitmek için değil, onları baskı altında tutmak için kurulmuş örgütlerdi. Bu yüzden, doğal olarak iktidara yükselen işçiler kendi deneyimleri ile öğrenirlerken büyük hatalar yapacaklardır. Bu hatalardan öğreniyorlar, fakat kaçınılmaz olarak hata yapıyorlar.

Üçüncü olarak, eski okula mensup burjuva uzmanları ile sorunlarımız oldu. Proletarya onların çoğunu işlerinin başında tutmak zorunda kaldı. Onlara boyun eğdirdi, çalışmaya zorladı, yaptıkları sabotajların üstesinden geldi. Sonunda onları doğru çizgiye getirdi. Fakat bu burjuva uzmanlar eski âdetlerine bağlı kalmaya devam ediyorlar. Kitlelere tepeden bakıyorlar ve eşit şartlar altında onlarla kaynaşmıyorlar; çoğu kez eski ve kötü büro rutinine bağlı kalıyorlar; işleri ağırdan alıyorlar; ve verdikleri kötü örnek bizim insanlarımızı da olumsuz etkiliyor.

Dördüncü olarak, en büyük enerjiyi orduya aktardık. İç savaşın en kritik döneminde, ordunun en güvenilir ve cesur savaşçıları acilen ihtiyaç duyduğu bir sırada çoğu kez en iyi insanlarımızı cepheye sürmek gerekti. Bunun bir sonucu olarak cephe gerisinde en ileri işçilerin görece pek azı kaldı.

Bütün bu koşullar işimizi olağanüstü güçleştirdi ve bürokrasinin bir ölçüde Sovyet sistemine girmesine yol açtı. Bu proletarya için büyük bir tehlikedir. İşçiler, eski çürümüş devleti yeniden köklenip geliş-

mesine izin vermek için yıkmadılar. Bu nedenle partimiz bu tehlikeyi önlemek için elinden geleni yapmalıdır. Bu tehlike ancak işçileri yapılan işe katarak önlenebilir. Temel mesele, kuşkusuz, işçilerin ve köylülerin genel kültür düzeyini yükseltmek, cehalete bir son vermek, aydınlanmayı yaymaktır. Bundan başka, bir dizi değişik önlem almak esastır. Bunlar arasında partimiz aşağıdaki önlemleri savunmaktadır.

Bir sovyetin her üyesinin Devlet yönetimi faaliyetinde belirli bir rol oynaması gereğinden kesinlikle vazgeçilemez. Sadece tartışmaya açılan sorunlarla ilgili fikir ileri sürmek değil, belirli bir toplumsal görevi kişisel olarak yerine getirmek suretiyle ortak göreve bizzat katılmak bir sovyetin her üyesine düşen görevdir.

Bir sonraki önemli nokta, bu görevlerde sürekli bir rotasyonun sağlanmasıdır. Bunun anlamı her yoldaşın, belirli bir süreden sonra belirli bir işten diğerine geçmesi gerektiğidir. Böylelikle, yönetim faaliyetinin bütün önemli dallarında tecrübe kazanmış olacaktır. Bir yoldaş aynı işe yıllarca saplanıp kalmamalıdır. Eğer böyle yaparsa eski tipte, belirli bir rutini izleyen bir memur haline gelecektir. Bir görev yerindeki rutin işleri öğrenir öğrenmez, bir diğerine geçmelidir.

Son olarak, partimiz, genel çalışma düzeninin gerektirdiği ölçüler içinde, bütün emekçi nüfusun Devlet yönetimine katılmasını sağlamaya çalışır. Aslında politik sistemimizin gerçek temeli buradadır. Bu yönde bazı adımlar şimdiki halde atılmış bulunmaktadır. Örneğin, on bin proleter Petrograd burjuvazinin ev ev denetlenmesine katıldı. Gene aynı şekilde, Petrograd'ın yaklaşık bütün emekçi nüfusu kentin savunulmasına katıldı. Gene, erkeklerin başka görevleri yerine getirebilmeleri için, emekçi kadınlar milis hizmetine girdiler. Sovyetlerde üye olmayanları yardımcılar olarak eğitmek mümkündür. Önce yapılan işi

gözleyerek, yürütme komitesinin ve alt komitelerin nasıl çalıştığını öğrenebilirler. Aynısı, bütün üyelerin sırayla görev alabildikleri fabrika komiteleri ve sendikalarda da yapılabilir. Tek sözcükle, şu ya da bu yoldan (pratik deneyim bize en iyi yöntemleri öğretecektir) Paris Komünü'nün adımlarını izlemeli, yönetim faaliyetini basitleştirmeli, kitlelerin bu faaliyete katılımını sağlamalı, bürokrasiye tamamen son vermeliyiz. Kitlelerin katılımı ne kadar kapsamlı biçimde sağlanırsa, proletarya diktatörlüğünün yok olup gitmesi de o kadar çabuk gerçekleşecektir. Nüfusun istisnasız bütün yetişkin ve erkek üyeleri yönetime katıldığında, bürokrasinin son kalıntıları da yok olacaktır. Burjuva antagonistlerimizin tamamen ortadan kalkması ile birlikte Devlet'in cenaze törenini gerçekleştirebileceğiz. İnsanların yönetilmesi nesnelerin yönetilmesi ile - makinelerin, inşaatların, lokomotiflerin ve diğer aygıtların yönetilmesi - yer değiştirecektir. Komünist toplum düzeni tam olarak tesis edilmiş olacaktır.

Devlet'in yok olup gitmesi, emperyalistler üzerinde tam bir zafer kazanıldığı zaman çok daha hızlı ilerleyecektir. Bugün, şiddetli bir iç savaş hâlâ sürerken, bütün örgütlerimiz savaşa katılmak zorundadır. Sovyet İktidarı aygıtlarının askerî kurallara uygun olarak inşa edilmesi gerekmiştir. Sovyetler yeterince sık toplanacak zamanı bulamamakta ve bu nedenle, bir kural olarak, yürütme komiteleri her konuda karar almak zorunda kalmaktadırlar.

Bu iç durum Sovyet Cumhuriyeti'nin askerî durumundan ötürüdür. Bugün Rusya'da var olan sadece proletaryanın diktatörlüğü değildir; bir militarist-proleter diktatörlüktür. Cumhuriyet silâhlı bir kamptır. Hiç kuşkusuz, yukarda belirtilen koşullar, bütün örgütlerimizin militarizasyonu için duyulan ihtiyaç sürdükçe, tamamen ortadan kalkmayacaktır.

LİTERATÜR

Lenin, *The State and Revolution;* Lenin, *Will the Bolsheviks Retain the Authority of the State?;* Osinskiy, *A Democratic Republic or a Soviet Republic?;* Lenin, Komünist Enternasyonal'in Birinci Kongresi'nde benimsenen burjuva ve proleter demokrasisi üzerine tezler; Lenin, *The Proletarian Revolution and the Renegade Kautsky;* Stucka, *The Constitution of the RSFSR in Question and Answer;* Buharin, *Parliamentarism or Soviet Republic?;* Karpinskiy, *What the Soviet Power is;* Karpinskiy ve Latsis, *What the Soviet Power is and how it is built up.*

VII

KOMÜNİZM VE ULUSAL SORUN

55. Tabi ulusların ezilmesi. 56. Proletaryanın birliği. 57. Ulusal düşmanlığın sebepleri. 58. Ulusların eşit hakları ve kendi kaderini tayin hakkı; federasyon. 59. «Ulusun İradesi»ni kim ifade eder? 60. Antisemitizm ve proletarya.

55. TABİ ULUSLARIN EZİLMESİ

İnsanın insan tarafından ezilmesinin bir biçimi tabi ulusların ezilmesidir. İnsanları birbirinden ayıran engeller arasında, sınıf engellerine ek olarak, ulusal uyumsuzluk, ulusal düşmanlık ve nefret engelini görüyoruz.

Ulusal düşmanlık ve kin proletaryayı duyarsızlaştırır ve onun sınıf bilincini karartır. Burjuvazi, kendi çıkarlarını kollamak için bu duyguları başarılı biçimde nasıl geliştireceğini bilir.

Sınıf bilinçli proleterlerin nasıl yaklaşmaları gerektiğini, komünizmin hız kazanan zaferini ileri götürmek için bu sorunu en iyi şekilde nasıl çözebileceklerini düşünelim.

Ortak bir dilin kullanımında birleşmiş ve belirli bir bölgede yaşayan bir insan grubuna ulus veya halk denir. Ulusun başka karakteristikleri de* vardır,

* Uzun süre önce Yahudiler belirli bir bölgede yaşıyorlardı

fakat bu ikisi en önemli ve en temel karakteristiklerdir.

Bir tabi ulusun ezilmesinin ne anlama geldiğini kavramak için birkaç örnek bize yardımcı olacaktır. Çarlık hükümeti Yahudiler'i cezalandırdı, Rusya'nın belirli bölgelerinde yaşamalarını yasakladı, onlara Devlet hizmeti götürmedi, okullara girmelerini kısıtladı, anti-Yahudi pogromlar örgütledi vb. Çarlık hükümeti, ayrıca, Ukraynalı çocukların okullarda Ukrayna dilini öğrenmelerine izin vermezdi. Ukrayna dili ile gazete çıkarılması yasaklandı. Rusya'daki tabi ulusların hiç birine Rusya'nın bir parçası olarak yaşamak isteyip istemedikleri konusunda karar verme izni verilmedi.

Alman hükümeti Polonya okullarını kapattı. Avusturya hükümeti Çek dilinin kullanılmasını yasakladı ve Almanca'yı Çekler'e zorla dayattı. Britanya burjuvazisi Afrika ve Asya yerlilerini hakir görür; geri, yarı-vahşi halklara boyun eğdirir, onları yağmalar, Britanya boyunduruğundan kendilerini kurtarma girişiminde bulunduklarında onları vurur.

Tek kelimeyle, herhangi bir Devlet'te bir ulusun halkı bütün haklara sahip ve diğer ulusun halkı bu hakların sadece bir kısmına sahip olduğu zaman; bir ulus, zayıf olan ulus, daha güçlü olan ile zor yoluyla birleştirildiği zaman; güçlü ulus zayıf ulusun iradesine rağmen yabancı bir dili, yabancı âdetleri vb. ona zorla dayattığı zaman - işte o zaman, tabi bir ulusun ezilmesi denilen şeyle, ulusal esaretle karşılaşıyoruz.

---

ve ortak bir dile sahiptiler; bugün ne üzerinde yaşadıkları bir bölge var ne de çoğu İbranice'yi anlayabiliyor. Çingenelerin kendi dilleri vardır, fakat belirli bir bölgede yaşamazlar. Sibirya'daki göçebe olmayan Tunguzlar'ın belirli bir bölgeleri vardır, fakat kendi dillerini unutmuşlardır.

56. PROLETARYANIN BİRLİĞİ

Ne var ki, her şeyden önce olağanüstü önemli ve temel bir sorunu ortaya koymalı ve sonuçlandırmalıyız. Rus işçisi ve Rus köylüsü, Almanlar'ı, Fransızlar'ı, Britanyalılar'ı, Yahudiler'i, Çinliler'i veya Tatarlar'ı, mensup oldukları sınıfları dikkate almaksızın düşman olarak görmeli midir? Rus işçileri ve köylüleri bir başka ulusa mensup olanlara, sadece farklı bir dil konuştukları, derileri siyah veya sarı, görenekleri ve yasaları farklı olduğu için kin duyma veya kuşku ile bakma hakkına sahip midirler? Hiç kuşkusuz bu, çok yanlış olacaktır. Alman işçiler, Fransız işçiler, Zenci işçiler Ruslar kadar proleterdirler. Başka ülkelerden işçilerin konuştukları dilin önemi yoktur. Onların içinde bulundukları durumun esas özelliği, hepsinin sermaye tarafından sömürülmesi, hepsinin yoldaş olması, hepsinin yoksulluk, baskı ve adaletsizlik yüzünden acı çekiyor olmalarıdır.

Rus işçisi Rus kapitalistini, kendi ülkesinin insanı onu tanıdık Rus koşulları içinde aşağılıyor diye, patronu onu Rus yumruğu ile dövüyor veya Rus kırbacı ile kırbaçlıyor, diye sever mi? Kuşkusuz, hayır. Aynı şekilde Alman işçisi de Alman kapitalistini kendisine Alman dilinde sövüp sayıyor veya Alman usulü davranıyor diye sevmez. Bütün ülkelerin işçileri tek sınıfa mensup kardeşlerdir. Onlar bütün ülkelerin kapitalistlerinin düşmanlarıdırlar.

Aynı görüşler her ülkenin yoksul köylüleri için de geçerlidir. Rus köylüsü (yoksul köylü veya orta köylü) için, yarı-proleter Macar köylüsü ya da Sicilya'nın veya Belçika'nın yoksul köylüsü, kendi ülkesinin sömürücü zengin köylüsünden veya Rus toprağında doğmuş ve Rusça konuşan cimri toprak sahibinden daha yakın ve daha değerlidir.

Fakat bütün dünyanın işçileri kendilerini sadece sınıf kardeşleri, baskı ve kölelikte kardeş olarak görmekle yetinmemelidirler. Eğer sadece kendi dillerinde

kapitalist yurttaşlarına sövüp saymakla yetinselerdi; her ülkede acı çekenler birbirlerinin gözyaşlarını silselerdi; ve düşmana karşı sadece kendi ülkelerinde mücadele etselerdi, iyi olmazdı. Baskıda ve kölelikte kardeş olanlar kapitalistler ile mücadele için dünya mücadele etselerdi, iyi olmazdı. Baskıda ve kölelikte kardeş olanlar kapitalistler ile mücadele için dünya çapında kurulan birlik içinde de kardeş olmalıdırlar. Birliği engelleyen bütün ulusal farklılıkları unutarak, kapitalizme karşı ortak bir savaş vermek için tek bir büyük ordu içinde birleşmelidirler. Ancak saflarını böyle bir uluslararası ittifak içinde sıklaştırarak dünya kapitalizmini fethetmeyi umabilirler. Komünizmin kurucuları Marx ile Engels'in yetmiş yıl kadar önce meşhur Komünist Manifesto'larında o muhteşem sloganı patlatmalarının nedeni budur: «Bütün ülkelerin proleterleri, birleşin!»

İşçi sınıfının bütün ulusal önyargıların ve ulusal düşmanlıkların üstesinden gelmesi esastır. Bu, sadece sermayeye dünya çapında saldırı ve kapitalist sistemin tamamen yıkılması için değil, dünya çapında tek bir ekonomik sistemin örgütlenmesi için de elzemdir. Sovyet Rusya, Donetz kömürü, Bakü petrolü, Türkistan pamuğu olmadan var olamaz; aynı şekilde, Orta ve Batı Avrupa, Rus kerestesi, keneviri, keteni ve platini olmadan yapamaz; aynı şekilde, İtalya, Britanya kömürünü hayatî bir ihtiyaç olarak görür ve Britanya Mısır pamuğuna şiddetle ihtiyaç duyar vb., vb. Burjuvazi bir dünya ekonomisi örgütleyebilecek yeteneğe sahip değildir ve burjuva sistemi bu güçlük nedeniyle karaya oturmuştur. Yalnızca proletarya böyle bir sistemi başarıyla örgütleyebilecek yetenektedir. Ne var ki, proletarya bu sonuca ulaşmak için şu parolayı ilân etmelidir: «Bütün dünya ve bu dünyanın kapsadığı bütün zenginlik emek dünyasına aittir.» Bu parola, Alman işçilerinin kendi ulusal zenginliklerinden tamamen vazgeçmeleri, İngilizlerin ve diğerlerinin de aynı şekilde hareket etmeleri gerektiği anlamına ge-

lir. Eğer ulusal önyargı ve açgözlülük sanayi ve tarımın uluslararasılaştırılmasına engel oluşturursa, kendisini nerede ve hangi renkler altında gösterirse göstersin, onu yok edin!

57. ULUSAL DÜŞMANLIĞIN SEBEPLERİ

Ancak, komünistlerin ulusların ezilmesine ve ulusal önyargılara karşı savaş açması, kapitalizme karşı mücadelede uluslararası birliği savunması, muzaffer proletaryanın dünya çapında ekonomik ittifakını arzulaması, yetmez. Her türlü jingoizmi ve ulusal egoizmi, ulusal budalalığı ve gururu, çeşitli uluslardan işçiler arasındaki karşılıklı güvensizliği yıkma doğrultusunda hızla harekete geçmemiz gerekir. İnsan hayatının vahşi döneminden, feodal ve kapitalist çağların vahşi milliyetçi mücadelelerinden devralınan bu kalıntı, dünya proletaryasının boynunda ağır bir yük gibi asılı durmaktadır.

Ulusal düşmanlıklar çok uzun bir geçmişe sahiptir. Farklı kabilelerin sadece topraklar ve ormanlar için birbiri ile savaşmakla kalmadıkları, birbirlerini gerçek anlamda yedikleri bir dönem oldu. Ulus ile ulus, ırk ile ırk arasındaki bu vahşi güvensizlik ve düşmanlığın kalıntıları, bütün ülkelerin işçileri ile köylüleri arasında var olmaya devam ediyor. Bu kabilelerarası düşmanlığın izleri, dünya ticareti geliştikçe, ekonomik ilişki sağlandıkça, göçler ve karışmalar aynı bölgede yaşayan insanlar arasında daha yakın ilişkilere yol açtıkça dereceli olarak ortadan kalkar; fakat bunlar, özellikle, bütün ülkelerdeki işçilerin sınıf mücadelesinin evrenselliği sayesinde ortadan kalkar. Ancak kabileler arası bu düşmanlıklar, eski ulusal düşmanlık sebepleri bir sınıf çıkarları antagonizmi veya böyle bir antagonizmin ortaya çıkışı ile aşılınca sadece sönmemekle kalmaz, aynı zamanda, yenilenen hayat ile birlikte tekrar alevlenir.

Her ülkede burjuvazi kendi ülkesindeki proletaryayı sömürür ve baskı altında tutar. Fakat bunu yaparken kendi proletaryasını, düşmanlarının yurttaş burjuvalar arasında değil, başka ülkelerin halkları arasında bulunduğuna ikna etmek için elinden gelen her şeyi yapar. Alman burjuvazisi Alman işçilerine şöyle seslenir: «Kahrolsun Fransız! Kahrolsun İngiliz!» Britanya burjuvazisi Britanya işçilerine şöyle seslenir: «Kahrolsun Almanlar!» Bunun amacı, işçilerin kendi kapitalist zalimlerine karşı sınıf mücadelesini uluslar arasında bir mücadeleye saptırmaktır.

Ne var ki burjuvazi, işçilerin zihnini sınıf mücadelesinden çelme arzusu gösterirken ulusal kini alevlendirmekle yetinmez. Ek olarak işçilere başka halkların ezilmesinden maddî çıkar sağlamaya çalışır. Son savaş sırasında burjuvazi, «Almanya, Almanya her şeyin üstünde» diye ulusal marş söylerken, Almanya'nın burjuva ekonomistleri Alman işçilerini, zaferden büyük kazanç sağlayacaklarına, fethedilen ülkelerdeki işçilerin ezilmesinden ve yağmalanmasından kazanacaklarına ikna etmeye çalışıyordu. Savaştan önce burjuvazi, işçi sınıfının liderlerine sömürge yağmacılığından ve geri, zayıf ulusların ezilmesinden sağlanan kârlar ile rüşvet verme pratiği yaptı. Daha ileri Avrupa ülkelerinin işçileri, işçi sınıfının en fazla ücret alan üyeleri olmanın verdiği itilimle hareket ederek, kapitalistlerin önerilerine razı oldular ve jingo sosyalistlerin, eğer sömürgelerin ve kısmen de bağımlı ulusların yağmalanmasına katılırlarsa onların da bir anavatana sahip olacakları düşüncesini kendilerine aşılamalarına izin verdiler. Kapitalizm altında kendisini bir yurtsever olarak ilân eden işçi kendi gerçek anavatanı olan sosyalizmi birkaç kuruş karşılığında satmış oluyor; ve böylelikle geri ve zayıf ulusları ezenlerden biri haline geliyor.

58. ULUSLARIN EŞİT HAKLARI VE KENDİ KADERLERİNİ TAYİN HAKKI; FEDERASYON

İnsanın insan tarafından ezilmesine karşı amansız bir savaş açan Komünist Parti, burjuva sistemin varlığından ayrılmaz olan tabi ulusların ezilmesi konusunda kararlı bir tutum alır. Komünistler bu baskıya işçi sınıfının en önemsiz biçimde de olsa, katılmasına daha da büyük bir amansızlıkla karşı durur. Ne var ki, büyük ve güçlü bir ülkedeki proletaryanın, kendi ülkesindeki burjuvazi veya aristokrasinin başka ülkelerin halklarını ezme girişimlerine karışmaması yetmez. Önemli olan, ezilen ulusların proletaryalarının, ezenlerin ülkelerindeki yoldaşlarına güvensizlik duymamalarıdır. Çekler, Avusturya'nın Alman burjuvazisi tarafından ezildikleri zaman Çek işçileri, bütün Almanları kendilerini ezenler olarak gördüler. Bizim çarlık hükümetimiz Polonyalılar'ı ezdi ve Polonya halkı, sadece Rus çarına, Rus toprak sahibine ve Rus kapitalistine değil, bütün Ruslar'a güvensizlik duymaya devam etti. Ezilen ulusların işçilerinin ezen ulusların işçilerine duydukları güvensizliği giderirsek, ulusal eşitliği sadece ilân etmiş olmayız, onu pratikte gerçekleştirmiş de oluruz. Bu eşitlik, ifadesini, dil, eğitim, din vb. gibi meselelerde eşit hakların garanti edilmesinde bulur. Sadece bu kadar değil. Proletarya, ulusal kaderini tayin hakkını tam olarak garanti etmeye hazır olmalı; yani, bir ulusun çoğunluğunu oluşturan işçilere, bir ulusun diğeri ile tam olarak birleşmesi veya onunla federasyon kurması veya ondan tamamen ayrılması konusunda karar verme hakkını tanımaya hazır olmalıdır.

Okur, komünistlerin ulusların ayrılmasını savunabilmeleri mümkün müdür, diye sorabilir. Bu durumda, komünistlerin kurmayı istedikleri dünya çapında birleşmiş proletarya Devlet'i nasıl var olacaktır? Burada bir çelişki var gibi görünüyor.

Aslında burada hiç bir çelişki yoktur. Dünyanın

bütün işçilerinin tam birliğini mümkün olduğu kadar hızlı biçimde sağlamak için bir ulusun diğerinden ayrılmasını geçici olarak desteklemek bazen gereklidir.

Böyle bir çizginin zorunlu olabileceği koşulları düşünelim. Şu anda Almanya'nın bir parçasını oluşturan Bavyera'da bir Sovyet cumhuriyetinin ilân edildiğini, bu arada Berlin'de Noske ve Scheidemann burjuva diktatörlüğünün hüküm sürmekte olduğunu düşünelim. Bu durumda Bavyeralı komünistlerin Bavyera'nın bağımsızlığı için mücadele etmeleri doğru mudur? Kesinlikle doğrudur! Ve sadece Bavyeralı komünistler değil, Almanya'nın diğer bölgelerindeki komünistler de Sovyet Bavyera'nın ayrılmasını uygun görmelidirler, çünkü bu, Alman proletaryasından bir ayrılma değil, Alman burjuvazisinin boyunduruğundan bir kurtuluş olacaktır.

Örneği ters çevirelim. Bavyera dışında bütün Almanya'da bir Sovyet cumhuriyeti ilân edilmiş olsun. Bavyera burjuvazisi Sovyet Almanya'dan ayrılmak isterken, Bavyera proletaryası birlik istiyor. Komünistler bu durumda ne yapmalıdırlar? Hiç kuşkusuz, Almanya'nın komünistleri Bavyeralı işçilere yardım etmeli, Bavyera burjuvazisinin ayrılıkçı gayretlerine karşı silâhlı direnişe başvurmalıdırlar. Bu Bavyera'nın ezilmesi değil, Bavyera burjuvazisinin ezilmesi olacaktır.

Gene bir başka örnek, Sovyet İktidarı hem İngiltere'de hem de İrlanda'da, hem ezenlerin ülkesinde hem de ezilenlerin ülkesinde ilân edilmiş olsun. İrlandalı işçiler, İrlanda'yı yüzyıllardır ezen bir ülkeye mensup olan İngiliz işçilerine güvenmeyeceklerdir. Ayrılma, ekonomik bakışaçısından, zararlı olacaktır. İngiliz komünistler bu koşullarda nasıl bir çizgi izlemelidirler? Her ne olursa olsun, İrlanda ile birliği sürdürmek için, İngiliz burjuvazisinin yaptığı gibi zora başvurmamalıdırlar. İrlanda'ya «mutlak ayrılma özgürlüğü»nü garanti etmelidirler. Neden böyle yapmalıdırlar?

Her şeyden önce, İrlandalı işçileri, İrlanda'nın ezilmesinin İngiliz proletaryasının değil İngiliz burjuvazisinin işi olduğuna ikna etmek gerektiği için. İngiliz işçiler İrlandalı işçilerin güvenini kazanmak zorundadırlar.

İkincisi, bir küçük bağımsız devlet kurmanın dezavantajını İrlandalı işçiler kendi deneyleri ile öğrenmek zorunda kalacakları için. Kendi deneyleri ile öğreneceklerdir ki, İrlanda'da üretim, bu ülke proleter İngiltere ve diğer proleter ülkeler ile sıkı ekonomik ve politik birlik kurmadıkça tam olarak örgütlenemez.

Son olarak, burjuva hükümetine sahip bir ulusun durumunu ele alalım. Bu ulus proleter rejime sahip bir ulustan ayrılmak istemektedir. Farzedelim ki, ayrılmak isteyen ulusta, işçilerin çoğunluğu veya bu işçilerin önemli bir oranı ayrılma yanlısıdır. Ayrılacak ülkedeki işçilerin geçmişte burjuvazisi tarafından ezildikleri ülkenin sadece kapitalistlerine değil, işçilerine de güvensiz olduklarını düşünebiliriz. Bu durumda bile, ayrılacak ülkenin proletaryasının kendi burjuvazisi ile kendi tarzında anlaşmaya varmasına izin vermek daha uygun olacaktır; aksi halde bu ülkenin burjuvazisi, «Seni ezen ben değilim, falanca ülkenin halkıdır,» diyerek iktidarı elde tutmaya devam edecektir. Bu durumda işçi sınıfı, burjuvazinin bağımsızlığı, kendi proletaryasını bağımsız biçimde soyup soğana çevirmek için arzuladığını hızla anlayacaktır. Bundan başka işçiler, komşu Sovyet Devleti'ndeki proletaryanın birliği, küçük ülkedeki işçileri ezmek ve sömürmek için değil, bütün işçilerin sömürü ve baskıdan kurtulmak amacıyla ortak bir mücadele içinde birleşebilmeleri için istediklerini de hızla anlayacaklardır.

Bu nedenle komünistler, bir genel ilke olarak, özellikle söz konusu ülkeler sıkı ekonomik bağlara sahipseler bir ulusun diğerinden ayrılmasına karşı çıkarlarsa da, geçici ayrılmalara razı olabilirler. Bu konuda komünistler ateşin ne olduğunu anlayabilmeleri

için çocuklarının parmaklarını yakmalarına izin veren bir anne gibi davranacaklardır.

59. «ULUSUN İRADESİ»Nİ KİM İFADE EDER?

Komünist Parti ulusların, ayrılma noktasına kadar, kendi kaderlerini tayin hakkını kabul eder. Fakat, ulusun iradesini burjuvazinin değil, ulusun emekçi çoğunluğunun cisimleştirdiğini düşünür. Bu nedenle, şunu söylemek doğru olacaktır ki, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkından söz ettiğimiz zaman, bir ulusun emekçi çoğunluğunun hakkını kastetmiş oluyoruz. Burjuvaziye gelince, iç savaş ve proletarya diktatörlüğü döneminde onu nasıl yurttaşlık haklarından yoksun bıraktıysak, ulusal meseleler ile ilgili söz söyleme hakkından da yoksun bırakmış bulunuyoruz.

Görece düşük veya son derece düşük kültürel düzeye sahip ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ve ayrılma hakkı konusunda nasıl bir tavır almamız gerekir? Sadece proletaryaya değil burjuvaziye bile sahip olmayan veya bunların olgunlaşmamış bir biçimine sahip olan uluslar ne olacak? Örneğin, Rus topraklarında yaşayan Tunguzlar'ı, Kalmuklar'ı veya Buryat'ları düşünelim. Bu uluslar, büyük uygar uluslardan tamamen ayrılmak isterlerse ne yapılmalıdır? Daha önemlisi, bunlar sosyalizmi gerçekleştirmiş uluslardan kopmak isterlerse ne yapılmalıdır? Kuşkusuz, bu tür kopmalara izin vermek, uygarlık pahasına barbarlığı güçlendirecektir.

Bizler, sosyalizm dünyanın daha ileri ülkelerinde gerçekleştirildiği zaman, geri ve yarı-vahşi halkların oluşturacakları genel birliğe katılma konusunda son derece istekli olacakları görüşündeyiz. Sömürgeleri elde tutan ve onları zor kullanarak ilhak eden emperyalist burjuvazinin sömürgelerin ayrılmasından korkması için uygun nedenleri vardır. Sömürgeleri yağmalamak gibi bir arzusu olmayan proletarya onlardan

ham madde gibi gerekli malları alışveriş yoluyla tedarik edebilir ve bu geri bölgelerde yaşayan insanları kendi iç işlerini diledikleri gibi düzenlemeleri konusunda serbest bırakabilir. Bu durumda, ulusal baskı ve ulusal eşitsizliğin bütün biçimlerine son vermek isteyen Komünist Parti, ulusal kendi kaderini tayin hakkı talebini dile getirmeye devam eder.

Bütün ülkelerin proletaryası, önce milliyetçiliği yıkmak için, ikinci olarak öncü bir federatif birlik oluşturmak için, bu haktan yararlanacaktır.

Bu federatif birliğin dünya çapında bir ekonomik sistem kurmaya yetmediği kanıtlandığında ve büyük çoğunluk aktüel deneyim sayesinde bunun yetersizliğine ikna olduğunda, dünya çapında tek bir sosyalist cumhuriyetin yaratılma zamanı gelmiş olacaktır.

Burjuvazinin ulusal sorunu ele alma ve çözme (veya, çoğu zaman olduğu gibi içinden çıkılamaz hale getirme) tarzını incelediğimiz zaman, kapitalist sınıfın gençlik günlerinde ulusal sorunu belli bir tarzda, yaşlılık ve çöküş günlerinde ise tamamen farklı bir tarzda ele aldığını görürüz.

Burjuvazinin ezilen bir sınıf olduğu zamanlarda, başında bir kralın ya da bir çarın bulunduğu aristokrasinin hüküm sürdüğü sıralarda, krallar ve çarlar bütün halka kızlarının çeyizi kadarını bağışlarlarken, burjuvazi ulusların özgürlüğü hakkında sadece güzel sözler söylemekle yetinmez, bu özgürlükleri pratikte gerçekleştirmeye çalışırdı - ya da en azından, her ulusun burjuvazisi bunu kendi çıkarlarının gerektirdiği ölçüde yapardı. Örneğin, İtalya, Avusturya hükümdarlığı tarafından yönetilirken İtalyan burjuvazisi ülkesinin yabancı boyunduruktan kurtarılmasını ve tek bir devlet içinde birleştirilmesini sağlamaya çalışırken, ulusal bağımsızlık hareketinin başını çekiyordu. Almanya çok sayıda küçük prensliğe bölünmüşken ve Napoleon'un çizmesi altında eziliyorken Alman burjuvazisi ülkenin tek bir Devlet'te birleştirilmesini sağlamaya çalışıyor ve Almanya'yı Fransız boyunduruğundan kurtarmak için savaşıyordu. XVI. Louis'nin

otokrasisini yıkan Fransa, Avrupa'nın geri kalan monarşik devletlerinin saldırısına uğradığı zaman, devrimci Fransız burjuvazisi ülkenin savunulmasına önderlik etti ve Marseilles olarak bilinen ulusal marşı besteledi. Tek sözcükle, ezilen ulusların burjuvazisi kurtuluş mücadelesinde daima başı çekti; zengin bir ulusal edebiyat yarattı; pek çok dahi, ressamlar, yazarlar, şairler ve filozoflar çıkardı. Burjuvazinin ezilen bir sınıf olduğu eski günlerde olan budur.

Ezilen ulusların burjuvazisi neden ulusal özgürlük adına mücadele etti? Burjuva şairlerine kulak verir ve burjuva sanatçıların ürünlerine bakarsak, burjuvaziyi harekete geçiren güdü, her türlü ulusal baskıya duyduğu nefret, ne kadar küçük olursa olsun her ulusun özgürlüğüne ve kendi kaderini tayin hakkına duyduğu saygı idi. Gerçekte, herhangi bir ülkenin burjuvazisi o ülkeyi yabancı boyunduruğundan kurtarmak için savaştığında, kendi burjuva Devlet'ini kurmak için, başka sömürücüler ile rekabet etmeden kendi halkını soyma gücünü elde etmek için, kendi ülkesindeki kent ve kır emekçilerinin yarattıkları artık değerin tamamına sahip olmak için savaşmış oluyordu.

Bütün kapitalist ülkelerin tarihi bu gerçeğe tanıklık eder. Burjuvazi kendi ulusunun emekçi halkı ile birlikte ezilirken genelde ulusların özgürlüğünü savunur ve her türlü ulusal baskıya ısrarla karşı çıkar. Fakat kapitalist sınıf iktidarı güvence altına aldığında ve yabancı fatihleri kovduğunda - bunlar aristokrat veya burjuva olabilir - eğer kârlı olduğunu düşünüyorsa, zayıf bir ulusu derhal tabi kılar. Danton, Robespierre ve devrimin ilk döneminde görülen diğer dikkat çekici simalar tarafından temsil edilen devrimci Fransız burjuvazisi, bütün dünya halklarına her türlü tiranlıktan kurtulma çağrısı yaptı; Rouget de l'Isle tarafından yazılan ve devrimin orduları tarafından söylenen Marseilles, bütün ezilen halkların yüreklerine işledi. Fakat aynı Fransız burjuvazisi, Napoleon rejimi

altında devrimin ikinci aşamasına girince, Marseilles'in sözlerini ihlâl ederek, İspanya, İtalya, Almanya ve Avusturya halklarını ezdi ve Napoleon savaşları boyunca bu halkları yağmalamayı sürdürdü. Alman burjuvazisinin baskıya maruz olduğu sıralarda *Wilhelm Tell*'i yazan Schiller gibi yazarlar halkların yabancı tiranlara karşı mücadelesini dile getirdiler. Fakat aynı Alman burjuvazisi Bismarck ve Moltke'nin liderliği altında Alsace-Lorraine'in Fransız bölgelerini zor kullanarak ilhak etti, Danimarkalılar'dan Schleswig'i aldı, Posen Polonyalıları üzerinde tiranlık uyguladı vb. Kendisini Avusturya aristokrasisinin boyunduruğundan kurtaran İtalyan burjuvazisi, Trablus'taki Bedevileri, Adriyatik kıyısında Arnavutlar'ı ve Dalmaçyalılar'ı, Anadolu'daki Türkler'i kurşunlamaya hazırdı.

Hâlâ devam etmekte olan bu olayların sebebi neydi? Neden burjuvazi her defasında ulusal özgürlük talebini seslendirdi ve hiç bir zaman bu özgürlüğü gerçekleştiremedi?

Bunun nedeni, kendisini bir başka ulusun boyunduruğundan kurtaran her burjuvazinin her defasında kendi egemenliğini yaymaya çalışması ile açıklanır. Ele alacağınız her kapitalist ülkede burjuvazinin kendi proletaryasını sömürmekle yetinmediğini göreceksiniz. Kapitalistler yeryüzünün her yerinden gelecek hammaddelere ihtiyaç duyarlar. Bu nedenle sömürgeleri ele geçirmeye çalışırlar; yerli halkı bir kez tabi hale getirdikten sonra fabrikaları için ihtiyaç duydukları hammaddeleri, bu durumu gizlemeye gerek görmeden, çekip alabilirler. Ürünlerini satabilmeleri için pazarlara ihtiyaçları vardır ve bu pazarları geri ülkelerde bulmaya çalışırlar. Bunu yaparken, o ülkede yaşayan halkın veya o ülkenin henüz zayıf durumdaki burjuvazisinin nasıl etkileneceği ile hiçbir şekilde ilgilenmezler. Sermaye fazlasını ihraç edebilecekleri bölgelere ihtiyaç duyarlar. Böylelikle uzak ülkelerdeki işçilerin sırtından kâr sağlayabilirler ve bu ülkeleri köleleştirirler. Bu ülkelerin halklarına kendi topraklarında sahip olabilecekleri kadar özgürlük bırakırlar. Sömürgelerin fethi ve geri ülkelerin ekonomik bakımdan

köleleştirilmesi sırasında bir başka güçlü burjuvazi rakip olarak ortaya çıkarsa, anlaşmazlık savaşla çözülür ve bu da bir dünya savaşı biçimini alma eğilimi gösterir. Yakın zamanda Avrupa'da sona eren savaş böyle bir savaştı. Büyük savaş sömürgelerin ve geri ülkelerin köleleştirilmesine son vermedi; sadece hâkim olanların değişmesi şeklinde bir değişiklik oldu. Ayrıca, savaşın sonucu olarak, daha önce özgür olan ülkeler, Almanya, Avusturya ve Bulgaristan, köleleştirildi. Bu anlamda, burjuva sistemin gelişmesi, başka ülkeler ve bu ülkelerin burjuvazisi tarafından köleleştirilen ülkelerin sayısında bir azalmadan çok bir artışın meydana gelmesine yol açtı. Burjuva egemenliği evrensel ulusal baskı bakımından artmıştır; çünkü şimdi bütün dünya muzaffer kapitalist Devletler grubu tarafından köleleştirilmiştir.

60. ANTİSEMİTİZM VE PROLETARYA

Ulusal düşmanlığın en kötü biçimlerinden biri antisemitizm, yani Semitik nesebe (Araplar bir diğer büyük dalını oluştururlar) mensup Yahudiler'e yönelik ırkçı düşmanlıktır. Çarlık otokrasisi, işçilerin ve köylülerin devrimini önleme umudu ile Yahudiler'e karşı sürek avına girişti. Kara Yüzler, «Sizler yoksulsunuz, çünkü Yahudiler sizi soyup soğana çeviriyor,» derlerdi; ve ezilen işçilerin ve köylülerin hoşnutsuzluğunu toprak sahipleri ve burjuvaziden çekerek bütün Yahudi ulusuna yöneltmeye çalışırlardı. Diğer uluslar arasında olduğu gibi Yahudiler arasında da farklı sınıflar vardır. Yahudi ırkının sadece burjuva tabakaları halkı sömürür ve diğer ülkelerin kapitalistleri ile birlikte yağmacılık yapar. Çarlık Rusyası'nın Yahudiler'in yerleşmesine izin verilen uzak bölgelerinde Yahudi işçiler ve zanaatkârlar korkunç bir yoksulluk ve düşkünlük içinde yaşarlar, öyle ki, içinde bulundukları durum Rusya'nın diğer bölümlerindeki sıradan işçilerin durumlarından da kötüdür.

Rus burjuvazisi Yahudiler'e karşı, sadece sömü-

rülen işçilerin öfkesini saptırma umudu ile değil, aynı zamanda ticaret ve sanayi alanlarında rakiplerden kurtulma umudu ile sürek avına girişti.

Son yıllarda, neredeyse bütün ülkelerin burjuva sınıfları arasında anti-Yahudi duygular artmıştır. Diğer ülkelerdeki burjuvazi, sadece rakip sömürücülerden kurtulmak için değil, devrimci hareketin gücünü kırmak için de başvurulan anti-Yahudi duyguların alevlendirilmesinde II. Nikola'dan örnek alabilirler. Yakın zamanlara kadar, Almanya, Büyük Britanya ve Birleşik Devletler'de antisemitizmden pek söz edilmezdi. Bugün, İngiliz Devlet bakanları bile zaman zaman antisemitik nutuklar atıyorlar. Bu durum, batıdaki burjuva sistemin çöküşün eşiğinde olduğunu, Rothschildların ve Mendelsohnların işçi devrimini savuşturmak için işçilerin önüne kemik atmaya çalıştıklarını gösteren şaşmaz bir belirtidir. Rusya'da Mart devrimi sırasında antisemitizm askıya alındı, fakat hareket burjuvazi ile proletarya arasında iç savaş olarak güç kazandıkça şiddetini arttırdı; ve Yahudiler'e karşı girişilen saldırılar, burjuvazinin sonuçsuz kalan iktidarı ele geçirme girişimlerine oranla çok daha şiddetli oldu.

Bütün bu görüşler biraraya geldiğinde antisemitizmin sosyalizme direnişin biçimlerinden biri olduğu kanıtlanır. Bir işçi veya köylünün sınıf düşmanları tarafından bu şekilde yoldan çıkarılmaya izin vermesi tam bir felâkettir.

LİTERATÜR

Lenin, *The Right of Self-Determination;* Stalin, *Marxism and the Problem of Nationality;* Zalevskiy, *The International and the Problem of Nationality;* Petrov, *Truth and Falsehood about the Jews;* Kautsky, *The Jews;* Bebel, *Antisemitism and the Proletariat;* Steklov, *The Last Word in Antisemitism.*

VIII

KOMÜNİSTLERİN ORDU ÖRGÜTÜNE İLİŞKİN PROGRAMLARI

61. Eski ordu programımız ve sosyalist Devlet'te savaş sorunu. 62. Kızıl Ordu ihtiyacı ve onun sınıfsal bileşimi. 63. İşçilerin genel askerî eğitimi. 64. Yukardan dayatılan disipline karşı öz disiplin. 65. Siyasî komiserler ve komünist gruplar. 66. Kızıl Ordu'nun yapısı. 67. Kızıl Ordu'nun subayları. 68. Ordu subayları seçilmeli mi, yoksa yukardan atanmalı mı? 69. Kızıl Ordu geçicidir.

61. ESKİ ORDU PROGRAMIMIZ VE SOSYALİST DEVLET'TE SAVAŞ SORUNU

12. Kısım'da burjuva Devlet'in sürekli orduyu nasıl kurduğunu ve hangi amaçlar için kullandığını açıkladık. Rus sosyal demokratlar da dahil bütün ülkelerin sosyalistleri sürekli orduların dağıtılmasını talep etmişlerdir. Sosyalistler, sürekli ordu yerine halkın silâhlandırılmasını (bir halk ordusu) istediler; subaylar kastının feshedilmesini ve subayların askerler tarafından seçilmelerini talep ettiler.

Komünistlerin bu taleplere yönelik tavırlarının ne olması gerektiği üzerinde duralım.

Bu bağlamda ortaya çıkan ilk soru bu taleplerin nasıl bir toplumsal düzen adına öne sürüldükleridir. Bu taleplerin, bir burjuva toplumu veya bir sosyalist toplum veya burjuva düzeni ile sosyalizm arasında mücadelenin sürdüğü bir toplumda yarattıkları etki nasıldı?

İkinci Enternasyonal'e bağlı sosyalist partilerin kendi programlarını ilişki içinde oluşturdukları toplumun yapısı hakkında açık seçik fikirleri yoktu. Onların programı genellikle bir burjuva toplumuna uygundu. Genel olarak bu sosyalistlerin kafasındaki model, sürekli ordunun değil bir ulusal milisin bulunduğu İsviçre Cumhuriyeti idi.

Sosyalistlerin ordu programının, burjuva toplumunda, daha önemlisi, sınıf mücadelesinin sürekli olarak keskinleşmekte olduğu bir çağda gerçekleştirilemez olduğu aşikârdır. Kışlaların ortadan kaldırılması, işçilerin ve köylülerin kendi sınıf kardeşlerini katletmek için eğitilmekte oldukları yerlerin ortadan kaldırılması anlamına gelir. Subaylar kastının ortadan kaldırılması, sadece bir çelik disiplini muhafaza etmede uzmanlaşmış, yalnızca silâhlı insanları burjuva sınıfın iradesine tabi kılabilecek en iyi eğiticilerin ortadan kaldırılması anlamına gelir. Subayların seçilmesi, silâhlı işçi ve köylülerin subayları kendi içlerinden seçmelerini sağlayacak ve bu subaylar burjuva olmayacaklardır. Burjuvazinin bu tür önerilere razı olması, kendi rejimini yıkmaya niyetli bir ordunun kurulmasına razı olması anlamına gelecektir.

Avrupa'da kapitalizmin bütün tarihi, sosyalist partinin eski ordu programının burjuva toplumunun çerçevesi içinde gerçekleştirilmesinin, toplum sınıflara bölünmüşken ve sınıf mücadelesinin gittikçe şiddetlenmekte olduğu bir sırada gerçekleştirilmesinin imkânsız olduğunu kanıtlamıştır ve kanıtlamaya devam etmektedir. Sınıf mücadelesi şiddetlendiği oranda burjuva yöneticilerin bütün ulusu silâhlandırmaktan cayd ığını ve silâhı sadece güvendiği Beyaz Muhafızlar'ın eline verdiğini görürüz.

Peki programın burjuva rejimini yıkma kesin amacı ile formüllendirilmesi mümkün değil midir? Böyle olsa bile gerçek durum farklı idi. Burjuvazi, iktidarı ele geçirme umudunu taşıyan işçi sınıfına karşı kendini savunmak ister. Bu nedenle silâhlı işçiler fik-

rini asla dikkate almayacaktır. Burjuvazi genel askerlik hizmetini yürürlüğe sokmuş ve eli tüfekli işçi-askere, ancak bu askerleri kapitalist yöneticilerin emirlerine itaat etmeye devam edecek insanların arasından çıkarmayı umut edebildiği sürece güven duymuştur. Fakat doğrudan doğruya kendi ülkesi için savaşmayı düşünen insanların silâhsızlandırılması gerekir! Bütün uyanık burjuva politikacılar bu durumun gayet iyi farkındadırlar. Öte yandan, işçilerin ve köylülerin, burjuvaziyi devirip iktidarı ele geçirebilmek için silâhlanmak istedikleri zaman, bütün ulusu silâhlandırmayı düşünmeleri akla uygun olmayacaktır. Bütün bunlardan, proletaryanın iktidar için mücadele ettiği geçiş döneminde sosyalistlerin eski ordu programının geçersiz olduğu sonucu çıkar. Böyle bir program ancak sürekli burjuva ordusunun dağılmakta olduğu çok kısa bir dönemde uygulanabilir. Bu program ancak subaylar kastının dağılmakta olduğu, sıradan askerlerin subayların seçilmesi sorununu gündeme getirdikleri bir dönemde uygulanabilir. 1917 yılında Bolşevikler, eski programlarının parçasını oluşturan bu fikri aktüel olarak gerçekleştirdiler. Çarlık ordusunda ve Kerenskiy ordusunda bulunmuş subaylar kastını baskı altına almak suretiyle bolşevikler bu ordunun gücünü kırmış ve onun burjuva-toprak sahibi sınıfa bağımlılığına son vermiş oldular.

Öte yandan sosyalizmin muzaffer olduğu bir toplumda eski ordu programı tam olarak uygulanabilir. Proletarya burjuvaziyi devirdiği ve birçok ülkede bu sınıfı tamamen ortadan kaldırdığı zaman halkın genel silâhlandırılmasını gerçekleştirmek mümkün olacaktır. O zaman sadece emekçi nüfus silâhlandırılmış olacaktır, çünkü bir sosyalist toplumda herkes emekçi olacaktır. Kışla hayatını tamamen ortadan kaldırmak da o zaman mümkün olacaktır. İşte o zaman, şiddetli iç savaş döneminde proleter ordu için bazı nadir ve istisnaî durumlar dışında uygun olmayan bir

yöntemin, yani subayların seçimle işbaşına getirilmesi yönteminin, uygulanması mümkün olacaktır.

Burada çok doğal bir soru akla geliyor. Bir sosyalist rejimin kurulduğu ülkelerde halkın genel silâhlandırılması neden gerekli olsun? Farzedelim ki, belirli ülkelerde burjuvazi fethedilmiş, burjuva olanlar emekçi haline gelmiştir ve sosyalist Devletler arasında bir savaş sorunu yoktur. Fakat şunu unutmamak gerekiyor ki, sosyalizm dünyanın bütün ülkelerinde aynı zamanda zafer kazanamaz. Hiç kuşkusuz, bazı ülkeler, burjuva sınıfını ortadan kaldırma ve sosyalizmi gerçekleştirme bakımından diğer ülkelerin gerisinde kalacaktır. Bu koşullarda, burjuvazinin yıkıldığı ve burjuvazinin bütünüyle emekçi haline geldiği ülkeler, proletarya diktatörlüğünün henüz kurulmadığı ülkelerin burjuvazilerine karşı savaşmak veya savaşa hazır olmak zorunda kalabilirler; veya işçi sınıfı diktatörlüğünün yürürlükte olduğu, fakat burjuvazi ile mücadelenin henüz başarıya ulaştırılamadığı ülkelerin proletaryasına askerî yardımda bulunmak zorunda kalabilirler.

62. KIZIL ORDU İHTİYACI VE ONUN SINIFSAL BİLEŞİMİ

İkinci Enternasyonal'e bağlı sosyalistlerin çoğu sosyalizmin parlamentoda çoğunluk sağlamak suretiyle gerçekleştirilebileceğini düşünür. Bu çaptaki sosyalistler fikirler ile oyalandıkları, küçük burjuva villâlarının barışçı atmosferinden beslendikleri için, sosyalizm uğruna savaş döneminde bir proleter ordu örgütlemenin mümkün olduğuna veya böyle bir şeyin gerekli olduğuna ihtimal vermemeleri doğaldı. Diğer sosyalistler, silâhlı işçiler tarafından zor kullanılarak gerçekleştirilecek bir dönüşümün kaçınılmazlığını kabul etseler de, bu silâhlı mücadelenin uzun süreceğini, Avrupa'nın sadece bir sosyalist devrimler döneminden

değil, aynı zamanda bir sosyalist savaşlar döneminden geçeceğini kavramayı başaramazlar. Sonuç olarak bu sosyalist programların hiç biri Kızıl Ordu'nun, yani, silâhlı işçi ve köylülerden oluşan bir ordunun örgütlenmesinin gerekli olduğunu dile getirmedi. Bütün dünyada ilk kez* Rus işçi sınıfı böyle bir ordu kurabildi. Şunu demek istiyoruz ki, bütün dünyada ilk kez, Rus işçileri Devlet otoritesini tam olarak ele geçirebildi ve kazandığı şeyi, Rus burjuvazisinin saldırılarına karşı ve uluslararası kapitalizmin şiddetli hücumlarına karşı savunabildi. Kızıl Ordu olmasaydı Rus işçileri ve köylülerinin devrimlerinin tek bir kazanımlarını bile muhafaza edebilmeleri imkânsız olurdu. Bu nokta son derece açıktır. Kızıl Ordu olmasaydı onlar ülke içindeki ve dışındaki gericiliğin güçleri tarafından ezileceklerdi. Bir Kızıl Ordu genel askerlik hizmeti temelinde kurulamaz. Mücadele hâlâ sürerken proletarya, başarı ufukta görünmüş olsa bile, kent burjuvazisinin veya zengin köylülerin üyelerine silâh verme riskini göze alamaz. Proletarya ordusu sadece işçi sınıfına mensup kişilerden, emek sömürmeyen ve işçi sınıfının zaferinde doğrudan çıkarı bulunan kişilerden oluşturulmalıdır. Ancak kentlerde yaşayan sanayi işçileri ve köylerden gelen yoksul köylüler Kızıl Ordu'nun çekirdeğini ve temelini oluşturmalıdırlar. Kızıl Ordu orta köylülerin katılımı ile bütün emekçi nüfusun ordusu haline getirilecektir. Burjuvazinin ve köylülüğün zengin tabakasının üyelerine gelince, onlar askerlik yükümlülüklerini savaş cephesinden uzakta görev yapan milisler olarak yerine getirmelidirler. Kuşkusuz bu durum, yeterince güçlü bir proleter otoritenin, sürekli ordusu sayesinde proleterleri kendi sı-

---

Burada terimin gerçek anlamında bir ordudan söz ediyoruz. Böyle bir Kızıl Ordu'nun ilk kez nerede kurulmaya çalışıldığını söylememiz gerekirse, Kızıl Ordu'muzun habercisi olan Paris Komünü'nün ordusunu - Parisli işçilerin 1871 yılında kurdukları ordu - gösterebiliriz.

nıf kardeşlerini vurmaya zorlayan burjuvazi gibi, sıra kendisine geldiğinde, sömürücüleri karşı siperdeki Beyaz kardeşlerini vurmaya zorlamaktan geri duracağı şeklinde düşünülmemelidir.

Burjuvazinin sürekli ordusu, genel askerlik hizmeti temelinde kurulmuş olsa da ve bütün halkın ordusu gibi görünse de, gerçekte bir sınıf ordusudur. Ancak proletarya kendi ordusunun sınıf karakterini gizlemeye gerek görmez. Kızıl Ordu Sovyet Devleti'nin organlarından biridir ve genel olarak konuşursak proletarya diktatörlüğünün diğer Devlet organları ile aynı tipte kurulmuştur. Nasıl ki Sovyet anayasası ekonomik ve toplumsal konumunu zayıflatmayı amaçladığı kişilere seçme ve seçilme hakkı tanımıyorsa, Kızıl Ordu'da da aynı şekilde yok edilmesi gerekenlere yer yoktur.

63. İŞÇİLERİN GENEL ASKERÎ EĞİTİMİ

Rus Sovyet Cumhuriyeti'nin gerçekleştirmeye başladığı işçilerin askerî eğitim sisteminin başlıca hedeflerinden birisi kışla hayatını en aza indirgemektir. İşçiler ve köylüler askerlik hizmeti için eğitilirlerken, mümkün olduğu ölçüde, üretim faaliyetinden çekilip alınmamalıdırlar. Böylece ordu için yapılan harcamalar büyük çapta azaltılacak ve üretimin kesintiye uğraması veya düzensizleşmesi önlenmiş olacaktır. Boş zamanlarında silâh eğitimi gören işçiler ve köylüler değer üretimini aksatmaksızın devrimin askerleri olmaya alışırlar.

İşçilerin genel askerî eğitimi bağlamında ikinci büyük ihtiyaç her şehirde ve her kırsal yerleşim bölgesinde düşman yaklaştığı an savaşa hazır olabilecek proleter ve köylü yedek güçlerin oluşturulmasıdır. Rusya'da iç savaş deneyimi sosyalist seferberliğin başarılı olabilmesi için bu tür yedeklerin ne kadar büyük önem taşıdığını göstermiştir. İşçi yedeklerden olu-

nun alayların Petrograd'ı Beyaz Muhafızlar'a karşı nasıl başarıyla savunduklarını hatırlamak; veya Ural bölgesindeki ve Donetz havzasındaki işçileri veya Orenburg şehir ve eyaletindeki, Uralsk şehrindeki vb. işçilerin ve köylülerin mücadelesini düşünmek yeterlidir.

64. YUKARDAN DAYATILAN DİSİPLİNE KARŞI ÖZ DİSİPLİN

Emperyalist bir orduda öz disiplin imkânsızdır. Böyle bir ordunun yapısı bu fikri reddeder. Emperyalist bir ordu çeşitli toplumsal gruplardan oluşur. İşçiler ve köylüler zorla burjuva ordusunun kışlalarına doldurulmuşlardır. Kendi çıkarlarına olduğunu anlamaya başlasalar bile, apoletli üstlerinin dayattıkları disipline bilinçli olarak boyun eğmek bir yana, bu disipline sürekli olarak direnirler. Bu nedenle, burjuva ordularının disiplini ancak zor yoluyla sağlanabilir; bu nedenle, dayak, her türlü işkence ve kitle halinde kurşuna dizme arada bir meydana gelen olaylar değil, düzen, disiplin ve «askerî eğitim»in temelleridir.

Öte yandan, işçilerin ve köylülerin kurduğu ve onların çıkarlarını savunan Kızıl Ordu'da zorlayıcı disiplin değil, işçilerin büyük çapta gönüllü olarak kabul ettikleri iç savaş disiplini uygulanmalıdır. Kızıl Ordu kendi gerçek yapısının gittikçe daha fazla farkına varırken, Kızıl askerler de son kertede, İşçi Devleti ve onun askerî kurmayı aracılığı ile bütün işçi sınıfı tarafından yönetilmekte olduklarını anlamaktadırlar. Böylece Kızıl Ordu'nun disiplini azınlığın (askerlerin) işçilerin çoğunluğunun çıkarlarına tabi olmasından kaynaklanır. Akla uygun olan her emir, komutan subay veya onun geçici kaprislerine, burjuva azınlığa veya onun yağmacı çıkarlarına değil, bütün İşçi ve Köylü Cumhuriyeti'ne dayanır. Bu nedenle Kızıl Or-

du'da ajitasyon ve propaganda, saflarda yer alanların politik eğitimi özel bir önem taşır.

65. SİYASÎ KOMİSERLER VE KOMÜNİST GRUPLAR

Bütün işçilerin kendi iradelerini sovyetler aracılığı ile ifade edebildikleri Rus Sovyet Cumhuriyeti'nde işçiler ve köylüler son iki yıldır çeşitli yürütme organlarına komünistleri seçmektedirler. Komünist Parti - meseleyi burjuva terimleri ile koyarsak - kitlelerin iradesi ile cumhuriyetin yönetici partisi haline gelmiştir. Diğer partilerin hiç biri muzaffer işçi ve köylü devrimini başarıya ulaştıramadı. Bunun bir sonucu olarak partimiz proletarya diktatörlüğünün dev bir yürütme komitesi haline gelmiştir. Komünistlerin Kızıl Ordu'da öncü rol oynamalarının sebebi budur. Siyasî komiserler proletaryanın sınıf iradesinin ordu içindeki temsilcileridir; parti ve askerî merkezlerin emri ile hareket ederler. Komiserlerin askerî kurmay ve bağlı olduğu birliğin komünist grupları ile karşılıklı ilişkileri bu anlayışla belirlenmiştir. Komünist grup yönetici partinin bir seksiyonudur; komiser bir bütün olarak partinin yetkilisidir. Komiser, gerek ordu birliği gerekse bu birliğin komünist grupları içindeki öncü rolünü buradan sağlar. Bu durumda askerî kurmayı denetleme yetkisi vardır. Komiser teknik uzmanları görevlerini yerine getirirlerken gözetim ve denetim altında tutan bir politik liderdir.

Komünist grupların görevi Kızıl Ordu askerlerine iç savaş hakkında açık seçik fikirler vermek, onların çıkarlarının bütün işçilerin çıkarlarına tabi olması gerektiğini anlatmaktır. Komünist grupların ordu içindeki bir sonraki görevleri, örnek olmak, devrime bağlılıklarını kanıtlamak ve böylelikle diğer askerleri de aynı şekilde davranmaya özendirmektir. Komünist grupların üyeleri kendi komiserlerinin ve diğer komiserlerin komünist görevlerini nasıl yerine

getirdiklerini denetleme yetkisine sahiptirler; alınan önlemlerin yürürlüğe konulması için bizzat çaba gösterebilirler (yüksek parti örgütlerine veya sorumlu komiserlere başvurarak). Bu durumda ancak Komünist Parti - Komünist olan Kızıl askerlerin genel askerî disiplini bozulmaksızın - kendi üyeleri üzerinde tam denetim sağlar ve iktidarın her türlü kötüye kullanımını önler.

Kızıl Ordu'nun politik eğitimi ordu içindeki komünist gruplardan ve siyasî komiserlerden ayrı olarak birliklerde bütün politik seksiyonların oluşturduğu şebeke tarafından denetlenir. Bu denetim Savaş Komiserliği'nin propaganda seksiyonları tarafından da yapılır. Rusya'nın proleter Devleti çeşitli bölümlerinde ordunun aydınlatılması ve örgütlenmesi için güçlü bir araç yaratmıştır ve en az çaba ile en büyük sonucu sağlamaya gayret eder. Bu aygıtın varlığı sayesinde ordumuzdaki ajitasyon ve aydınlatma faaliyeti gelişigüzellikten kurtulmuştur ve sistematikleştirilmiş bir karaktere sahiptir. Gazeteler, mitinglerde yapılan konuşmalar ve eğitim metinleri Kızıl Ordu'daki her asker için temin edilir.

Ne yazık ki, yukarda betimlenen örgütler Sovyet iktidarının bütün organlarına örnek olacak şekilde genelleştirilememiştir. Bazı örgütler bürokrasiye gömülmüşler; bir yandan kitlelerden, diğer yandan partiden kopma eğilimi göstermişler; ve pratikte, partinin savaş bürolarına mensup aylakların ve yeteneksizlerin sığınacakları limanlar olarak görülmüşlerdir. Komünist partisi için bu tür suistimallere karşı güçlü bir kampanya açmanın, genel sovyet mekanizmasındaki bürokrasi ve gevşekliğe karşı kampanya açmaktan çok daha acil bir önem taşıdığı görülecektir, çünkü iç savaşta hızla zafer kazanmamız, denebilir ki bir anlamda bu birinci kampanyanın başarısına bağlıdır.

66. KIZIL ORDU'NUN YAPISI

Genel askerî eğitim sistemimizde kışla hayatı en aza indirilmelidir; böylelikle sonunda Kızıl Kışlalar tamamen ortadan kalkabilir. Kızıl Ordu'nun yapısı dereceli olarak işçilerin üretim birimlerinin yapısına yaklaştırılmalıdır; böylelikle askerî toplanmanın yapay karakterinin üstesinden gelinecektir. Çarlık zamanının tipik sürekli ordusunun ve burjuvazi ile toprak sahibi asillerin Devlet'indeki düzenli ordunun da, ayrı sınıflara mensup kişilerden oluştuğunu belirterek meseleye daha bir açıklık getirebiliriz. Askerlik hizmetine çağırılan kişiler kendi doğal ortamlarından zorla koparılırlardı; işçi, fabrikadan; köylü, sabanının başından; memur, bürosundan; dükkâncı, tezgâhından. Askere alınanlar kışlalarda toplanırlar ve oradan çeşitli birliklere dağıtılırlardı. Askere alınan proleter ile fabrikası, köylü ile köyü arasındaki bağı koparmak burjuvazinin işine geliyordu. Bu durum işçi ve köylüyü emekçi kitlelerin ezilmesinde kullanılan kör birer araç haline getiriyor ve bir eyaletin işçi ve köylülerini diğer eyalettekileri kurşunlamaya göndermek kolaylaşıyordu.

Kızıl Ordu inşa edilirken Komünist Parti tam aksi yönde hareket ediyor. İç savaş koşulları partiyi çoğu kez eski örgütlenme yöntemlerinin en iyisini kullanmaya zorlamışsa da, niyet tamamen farklı bir yöndedir. Amacımız, inşa sırasında ordu alt kademelerinin (bölük, alay, tabur, tugay vb.) fabrika, atelye, köy, mezra vb. ile mümkün olduğu kadar uyum içinde olmalarını sağlamaktır. Tek sözcükle, amacımız yapay askerî üniteyi - sadece kendisi için varolan bir ünite - işçilerin oluşturduğu doğal ve üretici bir ünite halinde yeni bir modele kavuşturmak ve böylelikle ordu hayatını yapaylıktan kurtarmaktır. Bu tarzda inşa edilen proleter birlikler daha sağlamdır; üretim yöntemi sayesinde disiplinlidirler; ve bu nedenle disiplini yukardan dayatmak gerekmez.

Sağlam, sınıf bilinçli bir proleter çekirdeğin oluşturulması Kızıl Ordu için öncelikli öneme sahiptir. Köylülerin nüfusun büyük çoğunluğunu oluşturdukları Rusya gibi bir ülkede proletarya diktatörlüğü, kaçınılmaz olarak, proleter azınlığın köylü çoğunluğu (orta köylülük) örgütlemesi ve ona önderlik etmesi; ve köylü çoğunluğun örgütlü proletaryayı izlemesi ve kentli işçilerin politik yeteneğine ve yapıcı kapasitesine tam olarak güvenmesi anlamına gelir. Bu durum, özellikle iskeleti proleter ve komünist olduğu ölçüde güçlü ve disiplinli olan Kızıl Ordu için tam anlamı ile geçerlidir. Bu iskeletin malzemesini bir araya getirmek, onu uygun oranlarda dağıtmak ve bu çerçeveyi tam anlamı ile birleşik olmayan fakat bol köylü malzemesi ile donatmak - bu, Kızıl Ordu'nun inşasında Komünist Parti'nin temel örgütsel görevini oluşturur.

67. KIZIL ORDU'NUN SUBAYLARI

Kızıl Ordu'nun kuruluşu eski çarlık ordusunun yıkıntıları üzerinde başlatıldı. Proletarya Kasım devriminde zaferi kazandığı zaman kendisine bağlı bir Kızıl subaylar grubuna sahip değildi. İşçilerin önünde dünya savaşının deneyimlerini etkin biçimde kullanabilmek, bu deneyimleri iç savaşa uygulayabilmek, kendi ordusunu devrilen rejimin teknik askerî deneyim birikimi ile eğitebilmek için sadece üç yol vardı. Birincisi tamamen Kızıllar'dan oluşan yeni bir kurmay oluşturmak ve eski subaylar kastının üyelerini sadece eğitmen olarak kullanmak. İkinci bir yol, yeni ordunun komutasını komiserlerin gözetimi altında eski ordunun subaylarına teslim etmek olabilirdi. Üçüncü bir çizgi bu iki yöntemin birleştirilmesi idi. Zaman sıkıştırıyordu; iç savaş başlamıştı; yeni ordu bir an önce kurulmalı ve beklemeksizin savaşa gönderilmeli idi. Bu nedenle proleter yetkililer üçüncü yön-

temi benimsemek zorunda kaldı. Kızıl subaylar için okullar örgütlemeye başladılar. Bu subaylar genelde küçük rütbeleri doldurdular. Ek olarak, eski ordu subaylarından bir çoğu Kızıl Ordu'nun kuruluşuna katılmaya ve komutayı paylaşmaya davet edildi.

Eski ordu subaylarının kullanılması çok sayıda ve ağır, henüz üstesinden gelinmemiş zorluklar taşıyordu. Bu subaylar, iki küçük ve bir büyük olmak üzere, üç gruba ayrıldılar. Bazıları Sovyet İktidarı'na oldukça güçlü bir sempati duyuyordu. Diğerleri yeni rejime kesinlikle karşı çıkıyordu. Bunlar proletaryanın sınıf düşmanları ile aynı safta yer alıyor ve bu düşmanlara aktif yardım sağlamaya devam ediyorlardı. Diğer ikisinden daha büyük olan üçüncü grup, kazanan tarafta yer almaya eğilimli ve Sovyet hükümetine tıpkı ücretli işçinin emek gücünü satın alan kapitaliste hizmet ettiği gibi hizmet etmek isteyen ortalama subaylardan oluşuyordu. Bu durumda Komünist Parti sempati duyan azınlığın hizmetinden mümkün olduğu kadar yararlanmak zorunda kaldı. Öteki azınlığa gelince, her türlü baskı aracını bu gericileri zararsız hale getirmek için kullanmak gerekti. Nihayet, iç savaşta politik tutumu tarafsız olan ortalama subayları proletarya hizmette tutmak ve onların, cephede olsun, cephe gerisinde olsun, yaptıkları işi bilinçli olarak yapmalarını sağlamak zorunda kaldı.

Eski subayların kullanılması Kızıl Ordu'nun kurulması bakımından çok önemli sonuçlar sağladı. Bu sayede askerî işlerde burjuva ve toprak sahibi rejiminin sağladığı teknik deneyimi değerlendirebildik. Ne var ki, onların kullanımı müthiş tehlikeler de taşıyordu, çünkü bu subayların yaygın ihanetine, ihanete uğrayan ve kitle halinde düşmana teslim edilen Kızıl askerlerin muazzam fedakârlıklarına yol açıyordu.

Komünist Parti'nin bu bağlamda başlıca görevi ilk olarak Kızıl Ordu'daki kendi komutanlarımızın etkin biçimde eğitilmesidir - Sovyet İktidarı'nın kurduğu Kızıl Akademi'de sürdürülen eğitim sayesinde genel

kurmayda çalışmaya uygun hale getirilecek Kızıl subayların, komünistlerin eğitilmesi. İkinci olarak, komünist olmayan bütün subayların etkin biçimde gözetim altında tutulması ve denetlenmesi için savaş güçleri içinde yer alan komünist komiserler ile partinin bütün diğer üyeleri arasında yakın bir birlik kurmamız gerekti.

68. ORDU SUBAYLARI SEÇİLMELİ Mİ, YOKSA YUKARDAN ATANMALI MI?

Kapitalist devletin genel askerlik hizmetini temel alan ordusu, asillerden ve burjuvaziden gelen subayların komutası altındaki köylülerden ve işçilerden oluşur. Eski programımızda subayların seçilmesini talep ettiğimizde amacımız, ordu komutasını sömürülen sınıfların ele almalarını sağlamaktı. Politik iktidar henüz burjuvazinin elinde iken ordunun demokratikleştirileceğini düşknüyorduk. Kuşkusuz bu gerçekleştirilemeyecek bir fikirdi, çünkü dünyanın hiç bir yerinde burjuvazi hiç bir direniş göstermeden askerî baskı aygıtını teslim edemezdi. Fakat militarizme karşı mücadelede, subaylar kastının imtiyazlarına karşı açılan kampanyada, subayların seçilmesi talebimiz muazzam önem taşıyordu ve böylelikle emperyalist orduların genel dağılmasına katkıda bulunmak da önemli idi.

Öte yandan Kızıl Ordu proleter denetim altında idi. İşçiler, kendileri de seçilmiş olan merkezî sovyet organları sayesinde orduyu yönetiyorlardı. Ordu hayatının her kademesinde proletarya, gerek cephede gerekse cephe gerisinde esas olarak işçilerin arasından çıkan komünist komiserler aracılığıyla denetimi sağlıyorlardı. Bu koşullarda, seçilmiş subaylar sorunu sadece teknik anlamda bir sorun haline gelir. Asıl önem taşıyan mesele, içinde bulunduğumuz koşullarda orduyu, en etkin savaş gücünü, nasıl kurabilece-

ğimiz meselesidir. Bu bakış açısından, en iyisi subayların seçilmesi mi, yoksa yukardan atanması mı olacaktır? Kızıl Ordumuzun esas olarak köylülerden oluşturulduğunu dikkate aldığımızda, köylüleri büyük zorluklara çağırdığımızı, onların iki savaşta tükendiklerini ve orduya katılan köylülerin düşük bilinç düzeyini hatırladığımızda, apaçık olarak ortaya çıkacaktır ki, subayların seçilmesi güçlerimizin arasında parçalayıcı bir etki yaratabilecektir. Kuşkusuz bu, farklı koşullar altında subayların seçilmesinin zarar vermeyebileceği olasılığını dışlamaz; örneğin, tamamen güçlü devrimci duygulara sahip insanlardan oluşan gönüllü birliklerde. Buralarda da seçim yukardan atanacak subayları pratikte görevden uzaklaştırır. Ne var ki, genel bir kural olarak subayların seçilmesi ideal bir yöntem olarak görülmekle birlikte, pratik nedenlerle, tehlikeli ve zararlı olabilir. Fakat, şimdi Kızıl Ordu'ya giren emekçi kitleler subayların seçilmesinin yararlı ve zorunlu olacağı bir düzeye ulaştıklarında belki de artık dünyada ordulara ihtiyaç kalmamış olacaktır.

69. KIZIL ORDU GEÇİCİDİR

Burjuvazi kapitalist sistemi insan toplumunun «doğal» düzeni olarak görür; kendi rejimini sonsuz kabul eder ve bu nedenle kendi iktidar aygıtını - orduyu - sağlam biçimde, sonsuza kadar olmasa da uzun yıllar sürecek şekilde inşa eder. Proletarya ise kendi Kızıl Ordu'sunu daha kısa vadeli görür. Kızıl Ordu işçiler tarafından sermayenin Beyaz Ordu'su ile mücadele etmek için kurulmuştur. Kızıl Ordu iç savaştan çıktı; bu savaşta tam bir zafer kazanıldığı zaman, sınıf ortadan kaldırıldığı zaman, proletarya diktatörlüğü kendiliğinden sönümlendiği zaman Kızıl Ordu da ortadan kalkacaktır. Burjuva ordusu burjuva toplumundan doğmuştur ve burjuvazi bu çocuğun son-

suza kadar yaşamasını ister, çünkü o burjuva toplumunun ölümsüzlüğünü yansıtır. Öte yandan Kızıl Ordu işçi sınıfının çocuğudur ve işçiler çocuklarının doğal ve şerefli bir ölümle gitmesini isterler. Kızıl Ordu'nun sürekli olacak şekilde dağıtılabildiği gün, komünist sistemin nihaî zaferinin gerçekleştirildiği gün olacaktır.

Komünist Parti Kızıl Ordu askerlerine şunu açıklamalıdır ki, bu ordu sermayenin Beyaz Muhafızlar'ı karşısında zafer kazanırlarsa, galipler dünyadaki son ordunun askerleri olacaklardır. Parti aynı zamanda Kızıl Ordu'nun kurulmasına katılan herkese mükemmel biçimde açıklamalıdır ve bütün proleter ve köylü askerleri ikna etmelidir ki, işçiler sadece geçici bir süre için askerdirler ve geçici bir ihtiyacı karşılamaktadırlar; *üretim* alanı onların doğal faaliyet alanıdır ve Kızıl Ordu'da sürdürülen faaliyet sanayi ve tarımdan sürekli olarak çekilip alınan bir kastın oluşumuna yol açmamalıdır.

Kızıl Ordu'nun kurulmasına, Kızıl Muhafızlar'dan oluşturulan ordunun kurulmasına, başlandığında, menşevikler ve sosyal devrimciler komünistlere şiddetle saldırdılar; komünistlerin bütün halkın silâhlandırılması parolasını hiçe saydıklarını ilân ettiler; onları sadece tek sınıftan oluşan bir sürekli ordu kurmakla suçladılar. Fakat iç savaşın sonsuza dek süremeyeceği gerçeği, Kızıl Ordu'nun bir sürekli ordu olamayacağını açıkça gösterir. Ordumuzun bir sınıf ordusu olmasının gerçek nedeni, sınıf mücadelesinin son derece şiddetli bir noktaya ulaşmış olmasıdır. Ancak bir küçük burjuva ütopyacı, umutsuz derecede budala olan biri, iç savaşı kabul ederken, bir sınıf ordusunun varlığına itiraz edebilir. Burjuvazinin, dünya savaşının sona erdiği bir sırada, kendi ordusunun sınıf karakterini gizlemeyi gerekli, hattâ mümkün bile görmemesi, karakteristiktir. Almanya, Britanya ve Fransa'da sürekli ordunun kaderi, bu bağlam içinde, son derece öğretici olmuştur. Alman Ulusal Meclisi genel oyla seçildi. Baş destekçisi Noske'nin gönüllü karşı-devrimci birlikleri idi. Sınıf mücadelesinin şiddetlendiği aşamada, Al-

manya toplumunun şimdi ulaştığı burjuva toplumunun çöküş aşamasında, genel askerlik hizmetini temel alan bir ordunun, burjuva kurumlarının muhafazasında kullanılabilmesi imkânsızdır. Aynı şekilde 1919 yılında Fransa ve Britanya'da hükümet, genel hizmet anlayışı ile kurulmuş ve büyük savaşta zafer kazanmış bir ordunun değil, karşı-devrimci askerlerden ve polisten oluşan gönüllü bir gücün desteğine muhtaçtı. Demek ki, sadece 1917'den itibaren Rusya'da değil, 1918'den itibaren bütün orduda, genel askerlik hizmetinin ortadan kaldırılması ve bir sınıf orduları sisteminin benimsenmesi karakteristik bir olgu oluşturdu. Rusya'da sosyalizme ihanet edenler - menşevikler ve sosyal devrimciler - proletaryanın Kızıl Ordu'sunun kurulmasına şiddetle karşı çıktılar. Tam da o sırada Orta Avrupa'da bu hainlerin dostları, Noske ve Scheidemann, burjuvazinin Beyaz Ordusu'nu örgütlüyorlardı. Böylece proletaryanın sınıf ordusunun kurulmasına karşı verilen mücadele (genel askerlik hizmeti adına ve «demokrasi» adına yürütülen bir mücadele) pratikte kendisini, burjuvazinin sınıf ordusunun kurulması mücadelesi olarak gösterdi.

Ulusal milis sorununu ele aldığımızda bütün burjuva cumhuriyetlerinin en demokratiği olan İsviçre örneğini görüyoruz. Burada milisin sınıf mücadelesinin şiddetlendiği bir sırada rol oynadığı görülüyor. İsviçre'nin, bir burjuva rejim altındaki ulusal milisi, «halk milisi», daha az demokratik ülkelerde sürekli ordunun yaptığı gibi proletaryayı baskı altında tutan bir silâh olarak görülüyor. Kapitalizmin politik ve ekonomik rejimi altında ne zaman ve nerede olursa olsun, bütün ulusun silâhlandırılması kaçınılmaz olarak bu sonuca götürecektir.

KOMÜNİST PARTİ HALKIN SİLÂHLANDIRILMASINI DEĞİL, İŞÇİLERİN SİLÂHLANDIRILMASINI SAVUNUYOR. SADECE İŞÇİLERDEN İBARET BİR TOPLUMDA, SADECE BİR SINIFSIZ TOPLUMDA BÜTÜN HALKI SİLÂHLANDIRMAK MÜMKÜN OLACAKTIR.

LİTERATÜR

Bu konuda çok az literatür vardır. Trotskiy, «Pravda» ve «Izvestiya»da makaleler yayımlamıştır. Editörlüğünü Podvoitskiy ve Pavloviç'in yaptıkları bir sempozyum, *Revolutionary War*; Trotskiy, *The International Situation and the Red Army;* Trotskiy, *The Soviet Power and International Imperialism;* Zinovyev, *Our Situation and the Creation of the Red Army;* Zinovyev, Kızıl Ordu hakkında konuşma; Yaroslavskiy, *The New Army.*

IX

PROLETARYA ADALETİ

70. Burjuva toplumunda adliye. 71. Hâkimlerin işçiler tarafından seçilmesi. 72. Birleşik halk mahkemeleri. 73. Devrim mahkemeleri. 74. Proleter ceza yöntemleri. 75. Geleceğin proletarya adaleti.

70. BURJUVA TOPLUMUNDA ADLİYE

Burjuva toplumunun emekçi kitleleri ezmeye ve aldatmaya hizmet eden çeşitli kurumları arasında burjuva adaleti özellikle anılmalıdır. Bu saygıdeğer kurum sömürücü sınıfın çıkarlarına uygun yasaların rehberliğinde yönetilir. Bileşimi ne olursa olsun mahkemenin aldığı kararlar, sermayenin bütün imtiyazlarını ve emekçi kitlelerin bütün yoksunluklarını kapsayan kurallardan oluşan kalın ciltlere uygun olarak belirlenir.

Burjuva adaletinin örgütlenme tarzı burjuva devletinin karakteristikleri ile mükemmel bir uyum içindedir. Burjuva Devlet'in yöntemlerinde görece dürüst olduğu yerde, mahkeme kararlarının hâkim sınıfın çıkarlarına uygunluğu konusundaki kararlılığının iki-yüzlülükten uzak olduğu yerde, hâkimler yukardan atanırlar; fakat bu hâkimler seçildikleri zaman bile, sadece imtiyazlı tabakanın üyeleri oy kullanma hakkına sahip olurlar. Kitleler tam olarak sermayenin ökçesi altına girdiklerinde, böylelikle tam olarak bo-

yun eğdiklerinde ve burjuva Devlet'in yasalarını kendi yasaları gibi gördüklerinde, kendi yargıçlarını belirlemeleri konusunda işçilere bir ölçüde izin verilir. Böylelikle işçiler sömürücüleri ve onların uşaklarını parlamentoya seçebilirler. Jürili yargılama da böyle ortaya çıktı. Bu usul sayesinde sermayenin çıkarlarına uygun yasal kararlar «bütün halk» tarafından alınan kararlar gibi gösterilerek maskelenebilir.

71. HÂKİMLERİN İŞÇİLER TARAFINDAN SEÇİLMESİ

İkinci Enternasyonal'e bağlı sosyalistlerin programı hâkimlerin halk tarafından seçilmesi talebini kapsıyordu. Proletarya diktatörlüğü çağında bu talep, genel oy talebi veya halkın silâhlandırılması talebi kadar uygulanamaz ve gerici bir talep olarak görünür. Proletarya iktidarda olduğu zaman sınıf düşmanlarının hâkim olmalarına izin veremez. İşçiler, kapitalist rejimi yıkmak için çıkarılmış yeni yasaların sermayenin ve toprak sahiplerinin temsilcileri tarafından yürütülmesine razı olamazlar. Kamu ve ceza davalarında mahkemelerin yaptıkları işler, inşa edilmekte olan yeni bir sosyalist toplum ruhuyla yönetilmelidirler.

Bu nedenlerle Sovyet iktidarı, sermayeye hizmet eden ve ikiyüzlülükle halkın sesini dile getirdiğini ilân eden eski adalet mekanizmasını tamamen yıkmakla yetinmedi. Daha da ileri gitti ve sınıf karakterini gizlemeye kalkışmayan yeni mahkemeler kurdu. Eski mahkemelerde sömürücülerden oluşan sınıfsal azınlık emekçi çoğunluğu yargılıyordu. Proletarya diktatörlüğünün mahkemeleri, emekçi çoğunluğun sömürücü azınlığı yargıladığı yerlerdir. Özel olarak bu amaç için kurulmuşlardır. Hâkimler yalnızca işçiler tarafından seçilirler. Hâkimler yalnızca işçiler arasından seçilirler. Sömürücüler için yegâne hak, yargılanabilme hakkıdır.

72. BİRLEŞİK HALK MAHKEMELERİ

Burjuva toplumunda adlî işler son derece yüklüdür. Burjuva hukukçular, mahkemelerin, alt mahkemeler, üst mahkemeler, temyiz mahkemeleri vb. gibi derecelendirilmesi sayesinde mutlak adaletin temin edildiğini ve adlî hataların en aza indirildiğini, gururla ilân ederler. Gerçekte ise, geçmişte ve günümüzde bu bir dizi mahkeme mülk sahibi sınıfların yararına işlemiştir ve işlemeye devam etmektedir. Büyük paralarla avukat tutabilecek, hali vakti yerinde insanlar uygun kararı çıkarana kadar mahkeme mahkeme dolaşabilirler; oysa yoksul bir davacı çoğu kez daha fazla masrafa girmemek için davasından vazgeçmek zorunda kalır. Adlî makamlara başvurma hakkı bu anlamda bir «eşitlik»i temin eder. Bu ise kararın sömürücü grupların çıkarına uygun olmasını sağlar.

Proletarya Devlet'inin birleşik halk mahkemeleri, dâvanın mahkemeye getirilmesi ile nihaî kararın verilmesi arasındaki süreyi en aza indirir. Adaletin ertelenmesi durumları çok azaltılmıştır; eğer bazı işlemler hâlâ yavaş gidiyorsa bunun sebebi, proletarya diktatörlüğünün ilk aylarında ve yıllarında bütün sovyet kurumlarının mükemmel işlemiyor olmasıdır. Fakat ulaşılan genel sonuç şudur ki, mahkemeler nüfusun en yoksul ve en cahil tabakalarının girebilecekleri yerler haline getirilmişlerdir. Mahkemelerin bu özelliği, şiddetlenen iç savaş dönemi sona erince ve cumhuriyetin yurttaşları arasındaki karşılıklı ilişkiler daha istikrarlı hale gelince, daha da geliştirilecektir. *Inter arma leges silent* (savaş zamanında yasalar askıya alınır). Romalılar böyle derlerdi. Fakat iç savaş sırasında yasalar işçiler söz konusu olduğu zaman askıya alınmamıştır. Halk mahkemeleri çalışmaya devam ediyor, fakat şimdilik bütün nüfusun yeni mahkemelerin yapısını kavraması ve onların sağladığı avantajları doğru olarak değerlendirmesi imkânsızdır.

Eski toplumun yıkılmakta, yeni toplumun inşa

odilmekte olduğu bu dönemde halk mahkemeleri muazzam bir görevi yerine getirmek durumundadırlar. Değişim süreci öylesine hızlı olmuştur ki, sovyet yasaları bu hıza ulaşamamışlardır. Burjuva toprak sahibi sisteminin yasaları lâğvedilmiş; fakat proletarya Devlet'inin yasaları henüz tam olarak ortaya konulmamıştır. Bu yasalar asla kâğıt üzerinde kalmayacaktır. İşçiler hâkimiyetlerini sonsuza dek sürdürme niyetinde değiller; bu yüzden ciltler dolusu yazılı yasalara ihtiyaçları yoktur. İradelerini temel kararnamelerin birinde ifade ettikleri zaman bunun yorumlanmasını ve uygulanmasını, pratik detaylar ile birlikte, hâkimleri işçiler tarafından seçilmiş halk mahkemelerine bırakabilirler. Önemli olan yegâne mesele, bu mahkemelerden çıkan kararların burjuva sisteminin âdetleri ve ideolojisi ile tam bir kopuşma içinde olması; halk hâkimlerinin önlerine gelen davalarda, burjuva ideolojisine değil proletarya ideolojisine uygun kararlar vermeleridir. Eski geleneklerin bırakılması ve proletaryanın sahip olduğu hakların gerçekleştirilmesi sırasında ortaya çıkan bitmek tükenmek bilmez tartışmalarla uğraşırken, halk mahkemeleri, 1917 Kasım devrimi ile başlayan ve kaçınılmaz olarak sovyet cumhuriyetindeki bütün yurttaş ilişkilerini kapsaması gereken dönüşümü tam olarak yansıtabiliyorlar. Öte yandan, halk mahkemeleri, devrimci dönemin özgül koşullarından bağımsız olarak meydana gelen çok sayıda vaka ile uğraşırken - küçük burjuva karakterde küçük suçlar - devrimci proletarya tarafından da benimsenen tamamen yeni bir yaklaşımı benimsemeli, böylece ceza önlemlerine devrimci bir karakter kazandırmalıdırlar.

73. DEVRİM MAHKEMELERİ

Bu halk mahkemeleri - hâkimlerin seçildiği, gerektiğinde geri çağırılabildiği, sırası geldiğinde her iş-

çinin hâkimlik görevini yerine getirdiği - Komünist Parti tarafından proletarya Devlet'inin normal mahkemeleri olarak görülürler. Fakat iç savaşın olağanüstü şiddetlendiği bir sırada halk mahkemelerinin devrimci mahkemelerin atanması ile takviye edilmesi gerekli görülmüştür. Devrimci mahkemelerin işlevi proletarya devriminin düşmanları ile hızlı ve amansız biçimde uğraşmaktır. Bu mahkemeler sömürücüleri ezen silâhlar arasında yer alırlar ve bu bakış açısından, Kızıl Muhafızlar, Kızıl Ordu, Olağanüstü Komisyonlar gibi proleter saldırı ve savunma araçlarıdırlar. Sonuç olarak, devrimci mahkemeler halk mahkemelerine nazaran daha az demokratik bir çizgide örgütlenmiştir. Bunlar sovyetler tarafından atanırlar ve doğrudan doğruya işçiler tarafından seçilmezler.

74. PROLETER CEZA YÖNTEMLERİ

Kapitalizme karşı girişilen kanlı mücadelede işçi sınıfı deklare edilmiş düşmanlarına en şiddetli cezaları vermekten geri duramaz. İç savaş sürerken ölüm cezasının kaldırılması imkânsızdır. Fakat proletarya adaleti ile burjuva karşı-devriminin adaleti arasında yapılacak tarafsız bir kıyaslama, işçi mahkemelerinin, burjuva adaletinin cellâtlarına kıyasla çok daha yumuşak olduklarını gösterir. İşçiler ölüm cezalarına ancak uç durumlarda başvururlar. Özellikle proletarya diktatörlüğünün ilk aylarında yapılan işlemlerin karakteristiği buydu. Petrograd'da, kötü şöhretli Pruskevic'in devrimci mahkeme tarafından sadece iki hafta hapse mahkûm edildiğini hatırlamak yeter. Geleceğin kurucusu olan ilerici sınıfların düşmanlarına çok nazik davrandıklarını, ölmekte olan sınıfların ise neredeyse inanılmaz bir vahşet sergilediklerini görüyoruz.

Karşı-devrimci olmayan suçlara proletarya mahkemelerinin verdikleri cezalara baktığımızda bunla-

rın burjuva mahkemelerinin aynı tür suçlara verdiği cezalardan radikal olarak farklı olduğunu görüyoruz. Doğaldır ki, burjuva Devlet suçlulardan intikam alır ve burjuva toplumunun verdiği cezalar, çılgına dönmüş mülk sahibinin intikam duygularının çeşitli ifadelerini taşır. Tıpkı kasıtlı olmayan veya burjuva toplumundaki kişisel ilişkilerin temelden bozuk karakterinden kaynaklanan suçlara verilen cezaların saçmalığında olduğu gibi (bu suçlar toplumdaki aile ilişkilerinden kaynaklanırlar; romantik eğilimlerden çıkarlar; alkolizmin ya da zihinsel dejenerasyonun sonuçlarıdırlar; cehaletin veya baskı altına alınmış toplumsal güdülerden vb. kaynaklanırlar.) Proletarya mahkemesi burjuva toplumunun, etkileri hâlâ işlemekte olan bu toplumun hazırladığı zeminde işlenen suçlarla ilgilenmek zorundadır. Çok sayıda profesyonel suçlu, eski düzende suçlu muamelesi gören kişi proletarya mahkemeleri için çalışarak hayatını sürdürüyor. Bu mahkemeler hiç bir şekilde intikam duygusu taşımamaktadırlar. Burjuva toplumunda yaşanmış şeyler yüzünden insanlardan intikam alamazlar. Mahkemelerimizin alınan kararlarda devrimci bir değişimi açığa vurmalarının sebebi budur. Şartlı cezaların gittikçe daha sık verildiğini görüyoruz. Bunların amacı suçun tekrarlanmasını önlemektir. Bir diğer yöntem toplumsal eleştiri yöntemidir. Bu ancak sınıfsız bir toplumda, toplumsal bilincin ve toplumsal sorumluluk duygusunun çok arttığı bir toplumda etkili olabilir. Bir iş yapmadan hapiste kalmak, zorunlu parazitlik, çarlık rejimi altında çok sık uygulanan bir ceza yöntemi idi. Bu yöntemin yerini, zorunlu toplumsal emek almıştır. Proletarya mahkemelerinin hedefi, işlenen suçun topluma verdiği zararın bu suçu işleyen kişi tarafından toplumsal emek ile karşılanmasını sağlamaktır. Son olarak, mahkeme suç işlemeyi alışkanlık haline getirmiş kişiler ile ilgilenmek zorunda kaldığı zaman (bu tür kişiler cezalarını çektikten sonra da diğer yurttaşların hayatlarını tehlikeye

atacaklardır) suçlunun toplumdan tecriti gerekli olur; ancak bu durumda da suçluya ahlâkî bakımdan kendini yenileme fırsatı verilir.

Geleneksel ceza yöntemlerinde tam bir dönüşümü kapsayan, yukarda betimlenen örneklerin çoğu en iyi burjuva kriminologları tarafından tavsiye edilmiş bulunmaktadır. Fakat burjuva toplumunda bütün bunlar bir rüya olarak kalmaya devam eder. Bunların gerçekleşmesini proletaryanın zaferinden başka bir şey sağlayamaz.

75. GELECEĞİN PROLETARYA ADALETİ

Devrimci mahkemeler, proletarya adaletinin bu biçimi, gelecek açısından hiç bir önem taşımaz. Aynı şekilde, Beyaz Muhafızlar'ı yendikten sonra Kızıl Ordu'nun veya Olağanüstü Komisyonlar'ın da gelecek açısından hiç bir önemi olmayacaktır. Tek sözcükle proletaryanın iç savaşın kritik dönemi için yarattığı bütün araçlar geçicidir. Karşı-devrim başarılı biçimde ezildiğinde bu araçlara artık ihtiyaç olmayacaktır ve bunlar kaldırılacaktır.

Öte yandan seçilmiş halk mahkemeleri biçimindeki proletarya adaleti iç savaşın sonuna kadar yaşamaya tartışmasız devam edecektir ve ondan sonra da burjuva toplumunun kalıntıları ile uğraşmak için gerekli önlemleri almaya devam etmek zorunda kalacaktır. Sınıfların kaldırılması sınıf ideolojisinin hemen kaldırılması ile sonuçlanmayacaktır. Bu ideoloji, ürettiği toplumsal koşullardan daha uzun yaşar, yol açtığı sınıf güdüleri ve sınıf alışkanlıklarından daha dayanıklıdır. Bundan başka, sınıfın kaldırılması uzun bir süreç olarak ortaya çıkabilir. Burjuvazinin emekçi halka, köylülerin sosyalist bir toplumun işçilerine dönüşmesi uzun süreli bir iş olacaktır. Köylü ideolojisindeki dönüşümün de çok yavaş olması muhtemeldir ve bu nedenle yasalara çok iş düşecektir. Ayrıca,

komünist dağıtım tam olarak gelişmesinden önce yaşanması gereken dönemde, tüketim kalemlerinin hâlâ özel olarak mülk edinildiği dönemde pek çok suç sebebi var olacaktır. Nihayet, kişisel bencillikten kaynaklanan anti-sosyal suçlar ve ortak refaha karşı işlenen her türlü suç mahkemelere iş çıkarmaya uzun süre devam edecektir. Bu mahkemelerin karakterinde dereceli bir değişimin olacağı doğrudur. Devlet yok olup giderken mahkemeler kamu oyunun ifadesi için basit organlar haline gelme eğilimi göstereceklerdir. Bunlar arabulucu mahkemeler karakterini kazanacaklardır. Alacakları kararlar artık fiziksel araçlar ile zorlanmayacak ve saf anlamda moral öneme sahip olacaklardır.

LİTERATÜR

Burjuva proleter adlî mahkemeleri ile ilgili komünist literatür oldukça azdır. Eski çalışmalar arasında şunlar tavsiye edilebilir:

Marx, *Address to the Jury at the Cologne Communists' Trial;* Engels, *The Origin of the Family, of private Property, and of the State;* Lasalle, *Colleced Works,* özelikle: *Speechesfor the Defence, The Idea of the Working Class, The Programme of the Workers;* Engels, *Anti-Dühring* (Devlet ile ilgili bölümler); Kautsky, *The Nature of Political Offences;* Van Kon, *The Economic Factors of Crime;* Gernet, *The Social Factors of Crime.*

Yeni çalışmalar: Stucka, *The People's Court;* Holchbart, *What schould a People's Court be?*

X

KOMÜNİZM VE EĞİTİM

76. Burjuva rejiminde okul. 77. Komünizmin yıkıcı görevleri. 78. Komünist eğitimin ve aydınlanmanın bir aracı olarak okul. 79. Okul hayatına hazırlık. 80. Birleşik işçi okulu. 81. Uzmanlık eğitimi. 82. Üniversite. 83. Sovyet okulları ve parti okulları. 84. Okuldışı öğretim. 85. Aydınlanma yanlısı yeni işçiler. 86. İşçilerin yararlanabilecekleri sanat ve bilim hazineleri. 87. Devletin komünizm propagandası. 88. Çarlık ve Sovyet İktidarı dönemlerinde halk eğitimi.

76. BURJUVA REJİMİNDE OKUL

Burjuva toplumunda okul başlıca üç görevi yerine getirmiştir. Birincisi, yeni işçi kuşaklarına kapitalist rejime saygı ve bağlılık aşılar. İkincisi, hâkim sınıfların gençliğinden emekçi nüfusun «kültürlü» denetçilerini çıkarır. Üçüncüsü, bilimlerin tekniğe uygulanmasında kapitalist üretime yardımcı olur; böylece kapitalist kârlar artar.

Bu görevlerin birincisine baktığımızda, tıpkı burjuva ordusunda «haklılık ruhu»nun subaylar tarafından aşılanması gibi, kapitalist rejimdeki okullarda da gerekli etkinin esas olarak «popüler aydınlanma subayları»nın oluşturdukları kast tarafından gerçekleştirildiğini görürüz. İlkokul öğretmenleri, terbiyeci olarak oynayacakları role hazırlık olarak özel eğitim

görürler. Ancak burjuva görüşünü tam olarak kazanmış kişiler öğretmen olarak okullara girmişlerdir. Kapitalist rejimde eğitim bakanları sürekli gözetimde bulunurlar ve bütün tehlikeli unsurları (sosyalistleri böyle görürler) acımadan tasfiye ederler. Alman ilkokulları devrimden önce II. Wilhelm'in kışlalarının tamamlayıcısı olarak hizmet ettiler ve toprak sahibi asiller ile burjuvazinin sermayeye bağlı ve kör kölelerin imalatında okulu nasıl kullandıklarını gösteren parlak örnekler oluşturdular. Kapitalist rejimin ilkokullarında öğretim, çocukları kapitalist sisteme mükemmel biçimde adapte eden belirli bir program ile uyum içinde verilir. Bütün ders kitapları bu ruh ile yazılmıştır. Burjuva literatürünün tamamı aynı amaca hizmet eder, çünkü burjuva toplumsal düzeni, doğal, kalıcı ve mümkün olan bütün rejimlerin en iyisi olarak gören kişiler tarafından yazılmıştır. Böylelikle bilginler burjuva ideolojisi ile göze görünmez biçimde tıkabasa doldurulmuşlardır; bütün burjuva faziletlerini coşku ile kaparlar; servet, şöhret, ünvan ve düzen onların esin kaynağıdır; dünya ile barışıktırlar ve kişisel rahatlarını düşünürler. Din eğitimi veren kilise görevlileri burjuva eğitimcilerinin işini tamamlar. Sermaye ile kilise arasındaki yakın işbirliği sayesinde Tanrı'nın yasaları varlıklı sınıfların yasalarını sürekli olarak doğrular*.

Kapitalist toplumda burjuva eğitiminin başlıca ikinci hedefi, emekçi kitleleri orta ve yüksek öğretimden dikkatle uzak tutmaktır. Ortaokullarda ve daha çok yüksek okullarda öğrenim görmek olağanüstü pahalıdır ve dolayısıyla işçilerin malî kaynaklarının

* Çarlık Rusyası'nda halk kitlelerinin aristokratik Devlet'e bağımlı tutulma yöntemi, bir burjuvazi - ruhban - çarlık aydınlatma yöntemi değil, her türlü aydınlatmanın önlenmesi idi. Bu bağlamda, cehaletin otokrasinin başlıca dayanağı olduğunu düşünen meşhur karanlıkçı (obscurantist) Pobedonotsev'in kötü şöhretli «teori»sine değinebiliriz.

çok ötesindedir. Orta ve yüksek öğretim on yıl ya da daha fazla sürer. Bu nedenle, ailelerini beslemek için çocuklarını çok genç yaşta fabrikaya veya tarlaya göndermek zorunda olan veya evde çalıştırmak durumunda olan işçi ve köylü bu kurumlara giremez. Pratikte, orta ve yüksek okullar burjuva gençliğe ayrılmıştır. Yönetici sınıfın genç üyeleri buralarda sömürü kariyerinde babalarını izlemek veya kapitalist Devlet'in resmî ve teknik kademelerini doldurmak üzere eğitilirler. Bu okullarda yapılan öğretim belirli bir sınıf karakterine sahiptir. Matematik, endüstri tekniği ve doğal bilimler gibi alanlarda bu durum daha az göze batıyor olabilir; fakat öğretimin bu sınıf karakteri, öğrencinin dünya görüşünü gerçek anlamda biçimlendiren toplumsal bilimler alanında çok çarpıcıdır. Burjuva politik ekonomisi «Marx'ın imhası» için en mükemmel yöntemler ile verilir. Sosyoloji ve tarih aynı şekilde tamamen kapitalist bakış açısından öğretilir. Hukuk bilimi tarihi, burjuva hukuk biliminin «insan ve yurttaş»ın doğal hakları olarak görülmesi ile sonuçlanır. Özetle, yüksek ve ortaokullar, kapitalistlerin çocuklarına, burjuva toplumunun ve bütün kapitalist sömürü sisteminin korunması için gerekli bütün verileri öğretir. Eğer bir işçi çocuğu istisnaî bir armağan olarak yüksek okula gitmenin yolunu bulabilirse, burjuva skolastik aygıt onu kendi sınıfından ayırmanın bir aracı olarak hizmet eder ve ona burjuva ideolojisini aşılar; böylelikle bu işçi sınıfı çocuklarının yetenekleri uzun vadede işçilerin ezilmesi için kullanılır hale getirilecektir.

Son olarak, kapitalist eğitimin üçüncü görevine gelirsek, okulun bu görevi şu şekilde yerine getirdiğini görürüz. Kapitalizmin hâkim olduğu sınıflı bir toplumda bilim emekten ayrılmıştır. Sadece varlıklı sınıfların mülkü haline gelmiş değildir. Dahası, bilim küçük ve görece dar bir çevrenin mesleği haline gelir. Bilimsel öğretim ve bilimsel araştırma emek sürecinden kopar. Bilimsel verilerden bizzat yararlana-

bilmek ve bunu üretimde kullanabilmek için burjuva toplumu bilimsel buluşların imalat tekniklerine uygulanmasına hizmet eden çok sayıda kurum oluşturmak zorundadır; ve üretimin «saf» bilimin ilerlemesi ile sağlanabilecek düzeyde tutulmasını kolaylaştıracak bir çok teknik okul kurmak zorundadır. Bu ise bilimin emekten ayrılması anlamına gelir. Bundan başka, kapitalist toplumun politeknik okulları teknik uzman sağlayarak kapitalist topluma hizmet etmekle kalmazlar; buna ek olarak, menacer olarak iş görecek, «sanayi kaptanları» olarak görev yapacak kişileri sağlarlar. Ayrıca, emtia dolaşımını gözetim altında tutacak personeli oluşturmak için, sayısız ticaret okulu ve akademisi kurulmuştur.

Üretim ile her ne şekilde olursa olsun bağlantılı olan bütün bu örgütler kalıcı olacaktır. Fakat sadece *kapitalist* üretim ile ilgili olan her şey yokolup gidecektir. Bilimsel ilerlemeyi sağlayan her şey kalacaktır; bilimin emekten ayrılmasına yol açan her şey yok olacaktır. Teknik öğretim yöntemleri korunacaktır - fakat fiziksel emek performansından tamamen kopuk teknik yöntemlerde öğretim ortadan kaldırılmış olacaktır. Daha fazla üretim için bilimden yararlanma korunacak ve geliştirilecektir. Öte yandan, bilimden bu şekilde yararlanmanın önündeki engeller, sermayenin bilimi sadece kârları arttırmak için kullanma tarzları, kaldırılmış olacaktır.

77. KOMÜNİZMİN YIKICI GÖREVLERİ

Eğitim meselesinde, bütün diğer meselelerde olduğu gibi, Komünist Parti sadece yapıcı görevler ile yüz yüze değildir. Her zaman olduğu gibi, faaliyetinin başlangıç aşamalarında yıkıcı görevler ile yüz yüze gelmiştir. Kapitalist toplumdan miras kalan eğitim sisteminde okulları kapitalist sınıf hâkimiyetinin araçları haline getiren her şey hızla yıkılmalıdır.

Kapitalist toplumda okul hayatının yüksek aşamaları tamamen sömürücü sınıflara aitti. Bu tür okullar, bitmek tükenmek bilmez bir sürü klasik yüksek okul, yüksek modern okullar, enstitüler, subay okulları vb. yıkılmalıdır.

Burjuva okullarının öğretim kurmayı, burjuva kültürünün ve sahtekârlığının amaçlarına hizmet ediyordu. Kitlelerin komünist aydınlanmasının araçları haline gelemeyen ve gelemeyecek olan bütün eski okulların öğretmenlerini proleter okullardan amansız biçimde sürüp çıkarmalıyız.

Eski rejimin okullarında öğretmenler burjuva ruhu ile endoktrine edilmiş kişilerdi; bu okullardaki öğretim yöntemi burjuvazinin sınıf çıkarlarına hizmet ediyordu. Bizim yeni okullarımızda bu tür şeyleri tamamen temizlemeliyiz.

Eski okul din ile yakın bağlara sahipti - zorunlu din öğretimi, dualara zorla katılma, zorla kiliseye gitme. Yeni okul, hangi kılığa bürünmüş olursa olsun ve geri getirilmek amacı ile gerici hami gruplar tarafından nasıl sulandırılmış olursa olsun, dini, duvarlarının arasından zor kullanarak çıkarıp atar.

Eski üniversite, üniversiteye yeni bir öğretim gücü kazandırmayı önleyen kapalı bir profesörler korporasyonu, bir öğretmenler loncası yarattı. Burjuva profesörlerinin bu kapalı korporasyonu dağıtılmalıdır ve profesörlük koltuğu bütün uzman öğreticilere açılmalıdır.

Çarlık yönetimi altında Rusça Devlet hizmetinde ve okulda kullanılmasına izin verilen yegâne dildi; Çar'ın Rus olmayan tebalarının kendi dilleri ile öğrenim görmelerine izin verilmezdi. Yeni okullarda ulusal baskının bütün belirtileri öğretim alanından kaldırılır, her ulusa kendi dilinde eğitim yapma hakkı verilir.

78. KOMÜNİST EĞİTİMİN VE AYDINLANMANIN BİR ARACI OLARAK OKUL

Burjuvazi nüfusun çok küçük bir azınlığını oluşturur. Ne var ki, bu milyonlarca işçiyi eğitmek, onlara burjuva ideolojisini aşılamak için okulu kullanmak suretiyle diğer sınıfsal baskı araçlarını takviye etmesini engellemez. Böylelikle nüfusun çoğunluğu sayısal bakımdan önemsiz bir azınlığın bakış açısını ve ahlâkını kabul etmeye zorlanır.

Kapitalist ülkelerde proletarya ve yarı-proletarya nüfusun çoğunluğunu oluşturur. Rusya'da kent işçileri azınlıkta olsalar da politik meselelerde bütün emekçiler adına verilen mücadelenin liderleri ve örgütçüleri haline gelmişlerdir. Bu nedenle, doğaldır ki, kent proletaryası ele geçirdiği iktidarı, emekçi nüfusun bütün geri tabakalarını komünist bilinç düzeyine yükseltmek için kullanmak durumundadır. Burjuvazi, okulu, bütün emeği ile yaşayanları köleleştirmek için kullandı. Proletarya, okulu, bu emekçileri özgürleştirmek için, işçilerin bilincinden ruhsal köleliğin son kalıntıları silip atmak için kullanacaktır. Okullar sayesinde burjuvazi proleter çocuklarına burjuva zihniyetini empoze edebildi. Yeni komünist okulun görevi, burjuva ve küçük burjuva çocuklarına bir proleter zihniyeti empoze etmektir. Zihinsel alanda, psikolojik alanda komünist okul, Sovyet İktidarı'nın ekonomik alanda üretim araçlarını ulusallaştırarak gerçekleştirdiği mülksüzleştirmeyi sağlamalı; burjuva toplumunun bu alanda devrimci bir tarzda yıkılmasını gerçekleştirmelidir. İnsanların zihinleri yeni toplumsal ilişkilere hazırlanmalıdır. Eğer kitleler komünist bir toplum inşa etmekte zorluk çekiyorlarsa, bunun nedeni, zihinsel hayatın pek çok bölümünde ayaklarını hâlâ burjuva toplumunun toprağına basıyor olmaları, burjuva önyargılardan kendilerini tam olarak kurtarmamış olmalarıdır. Bu nedenle, yetişkinlerin zihniyetini değişen toplumsal koşullara uyarlamak kısmen yeni

okulun görevidir. Bundan başka, ideolojisi yeni komünist toplumun toprağına derin biçimde kök salacak olan genç kuşağın eğitilmesi de yeni okulun görevidir.

Bu sonuca ulaşmak için eğitim reformlarımızın tamamı gerçekleştirilmelidir. Bu reformların bazıları şimdiden gerçekleştirilmiştir; diğerleri hâlâ gerçekleştirilmeyi beklemektedir.

79. OKUL HAYATINA HAZIRLIK

Burjuva toplumunda çocuğa, tam olmasa da büyük ölçüde, ana babasının mülkü olarak bakılır. Ana baba, «Benim kızım», «Benim oğlum» dediği zaman bu sözcükler sadece bir ana baba ilişkisinin var olduğunu göstermekle kalmaz; aynı zamanda ana babanın kendi çocuklarını eğitme hakkına sahip oldukları anlamına gelir. Sosyalist bakış açısından böyle bir hak yoktur. Birey olarak insan kendine değil, topluma, insan soyuna aittir. Birey ancak toplum sayesinde yaşayabilir ve başarılı olabilir. Bu nedenle çocuk, içinde yaşadığı topluma aittir ve toplum sayesinde var olur - ve bu toplum, kendi ana babasının oluşturduğu «topluluk»tan daha geniş bir şeydir. Aynı şekilde çocuğun ilk ve temel eğitim hakkı da topluma aittir. Bu bakış açısından, ana babanın kendi çocuğunu yetiştirme ve böylelikle çocuğun psikolojisini kendi sınırları içinde biçimlendirme iddiası reddedilmekle kalmamalı, tamamen hiçe sayılmalıdır. Toplum çocuğun eğitimini ana babaya emanet edebilir; fakat bunu reddedebilir de. Toplumun eğitimi ana babaya emanet etmemesinin daha başka nedenleri de vardır. Eğitim gören çocuğun yeteneklerinin ana babasının yeteneklerini aştığı nadiren görülür. Yüzlerce anne içinde iyi eğitimci olan sadece bir ya da iki kisi bulabiliriz. Gelecek toplumsal eğitime bağlıdır. Toplumsal eğitim sosyalist toplumun gelecek kuşakları en başarılı bi-

çimde, en düşük maliyetle ve en az enerji harcayarak eğitmesini mümkün kılacaktır.

Bu nedenle, çocukların toplumsal eğitimi pedagojinin yanısıra başka nedenlerle de gerçekleştirilmelidir. Bunun muazzam ekonomik avantajları vardır. Bu sayede yüz binlerce, milyonlarca anne üretim faaliyeti ve kültürel faaliyetler için serbest kalmış olacaktır. Ev işlerinin yıkıcı rutininden, evde çocuk eğitmenin gerektirdiği sayısız küçük işlerden kurtulmuş olacaklardır.

Sovyet Iktidarı'nın toplumsal eğitimin geliştirilmesi için, kararnamelerle genelleştirilmesi düşünülen bir çok kurum yaratmaya çalışmasının sebebi budur. Bu kurumlar sınıfına, el emekçilerinin ve diğer görevlilerin çocuklarını gönderebilecekleri, böylece onları, çocuğu okula hazırlayacak uzmanlara emanet edebilecekleri ana okulları da dahildir. Gene bu kategoriye çocuk evleri ve sürekli bakım sağlayan ana okulları da dahildir. Çocukların anne babalarından uzakta, sürekli veya belirli bir dönem için yaşayabilecekleri çocuk kolonileri de vardır. Bunların yanısıra, kreşler, dört yaşından küçük çocukları kabul eden kurumlar vardır. Anne babaları işteyken çocuklar buralarda bakılırlar.

Dolayısıyla Komünist Parti, bir yandan, sovyet kurumları aracılığıyla, çocukları okul hayatına hazırlayacak yerlerin hızla gelişmesini ve bu tür yerlerde verilen eğitim sürekli olarak iyileştirilmesini sağlamalıdır. Öte yandan parti, ana babalar arasında propagandaya hız vererek, ev eğitiminin gerekliliği ve üstünlüğüne dair burjuva ve küçük-burjuva önyargıların üstesinden gelmelidir. Burada, teorik propaganda Sovyet İktidarı'nın en iyi şekilde yönetilen eğitim kurumlarından verilen örnekler ile güçlendirilmelidir. Ancak çoğu kez, çocuk evleri, kreşler, anaokulları vb.-nin tatmin edici olmayan durumu ana babaları çocuklarını buralara emanet etmekten caydırıyor. Ana babaları, uzak durarak değil, çocuklarını mevcut ku-

rumlara göndererek, ana baba örgütleri aracılığıyla bu kurumlar üzerinde mümkün olan en geniş denetimi sağlayarak toplumsal eğitimin iyileştirilmesi için çalışmaya ikna etmek Komünist Parti'nin, özellikle de kadın seksiyonlarının görevi olmalıdır.

80. BİRLEŞİK İŞÇİ OKULU

Hazırlayıcı kurumlar yedi yaşına kadar olan çocuklar içindir. Bu yaştan sonra eğitim ve öğretim evde değil okulda sürdürülmelidir. Eğitim zorunlu olmalıdır. Bu zorunlu eğitim Çarlık zamanına kıyasla büyük bir ilerlemeyi ifade eder. Eğitim parasız olmalıdır, ki bu da büyük bir ilerlemeyi ifade eder, çünkü en ileri burjuva ülkelerinde bile sadece ilk öğretim parasızdır. Eğitim doğal olarak herkese açıktır, çünkü nüfusun belirli gruplarının eğitsel ve kültürel imtiyazları kaldırılmış bulunmaktadır. Genel, eşit ve zorunlu eğitim yedi ile on yedi yaş arasındaki bütün çocukları kapsamalıdır.

Okul birleşik olmalıdır. Bu her şeyden önce, okulda cinsiyet ayrımının ortadan kaldırılması, erkek ve kız çocukların birlikte eğitim görmesi anlamına gelir. Bundan başka, birleşiklik, okulların, ilkokullar, ortaokullar, yüksek okullar şeklinde birbiri ile bağlantısız ve birbirinden tamamen bağımsız programlar ile faaliyet gösteren kurumlar olarak sınıflandırılmalarının ortadan kaldırılması anlamına gelir. Artık, bir yanda ilk, orta ve yüksek okullar, öte yandan uzmanlık okulları ve teknik okullar veya genel okullar ve nüfusun belirli sınıfları için özel okullar şeklinde bir ayırım olmamalıdır. Birleşik okul tek dereceli bir sistem sağlar. Sosyalist cumhuriyetteki her öğrenci bu sistemden geçebilir ve geçmelidir. Erkek ve kız çocuklar ana okulundan başlayacaklar ve hep birlikte bütün aşamalardan geçerek en yüksek düzeye ulaşacaklardır. Bu süreç genel zorunlu eğitimle sonuçlana-

cak ve her öğrenci için teknik eğitim de zorunlu olacaktır.

Okurlarımız anlayacaklardır ki, birleşik okul sadece her ileri eğitimcinin ideali değil, sosyalist bir toplumda, yani sınıfsız bir toplumda veya sınıfı ortadan kaldırmaya çalışan bir toplumda uygulanabilecek yegâne mümkün okul tipidir. Bazı burjuva eğitimciler bu yönde eğilimler gösterseler de, bu birleşik okul idealini ancak sosyalizm gerçekleştirebilir.

Sosyalist cumhuriyette okul bir emek okulu olmalıdır. Bu ise, eğitim ve öğretimin emek ile birleştirilmesi, emeği temel alması anlamına gelir. Bu mesele pek çok bakımdan önemlidir. Her şeyden önce eğitimin başarılı olabilmesi için önemlidir. Çocuk daha kolay öğrenir, daha çok isteklidir ve kitaplardan veya öğretmenin sözlerinden değil, kendi elleriyle yaptığı şeylerden sağladığı kişisel deneyimden hareketle daha iyi öğrenir. Doğa üzerinde, onu kendi girişimimizle değiştirmek için çalıştığımız zaman, içinde bulunduğumuz doğal çevreyi daha kolay anlayabiliriz. Eğitimin bu şekilde emek ile birleştirilmesi en ileri burjuva okullarında da uygulanmaya başlanmıştır. Ne var ki, bunu burjuva sistemi içinde gerçekleştirmek imkânsızdır. Bu sisteme kasten parazit unsurlar sokulmuştur ve fiziksel çalışma zihinsel çalışmadan aşılmaz bir uçurumla ayrılmıştır.

Emek, sadece çocuğun sağlıklı fiziksel gelişimi için değil, bütün yeteneklerinin tam olarak gelişmesi için de, gereklidir. Deneyim şunu göstermiştir ki, çocuğun okulda her türlü teorik bilgiyi edinerek pratik çalışma ile geçirdiği zaman, teorik alanda ilerlemesine daha büyük bir katkıda bulunur.

Son olarak, emek okulu komünist toplum için kesinlikle vazgeçilemezdir. Böyle bir toplumda yaşayan her yurttaş, en azından, bütün el sanatları ile tanışmış olmalıdır. En parlak bilim adamı bile el emeğinde hünerli olmalıdır. Komünist toplumda kapalı korporesyonlar, stereotip loncalar, katılaşmış uzman

grupları olmayacaktır. Komünist toplum birleşik işçi okulundan mezun olan çocuğa şöyle der: «Profesör olursun veya olmazsın; fakat her durumda değer üretmelisin.» Bir çocuğun ilk faaliyetleri oyun biçimini alır; oyun, farkedilmeyen bir geçiş ile dereceli olarak işe dönüştürülmelidir. Böylelikle çocuk en başından itibaren çalışmayı istenmeyen bir zorunluluk veya ceza değil, yeteneğin doğal ve kendiliğinden bir ifadesi olarak görmeyi öğrenecektir. Çalışma, yeme içme arzusu gibi bir ihtiyaç olmalıdır; bu ihtiyaç komünist okulda kazandırılmalı ve geliştirilmelidir.

Büyük bir teknik ilerlemenin yaşanacağı komünist toplumda kaçınılmaz olarak bir bölümden diğerine büyük ve hızlı iş gücü geçişleri olacaktır. Örneğin, dokuma veya eğirme endüstrisinde yapılacak bir buluş bu alanlardaki işçi sayısını azaltabilir ve pamuk yetiştirme alanında daha çok işçiye ihtiyaç olabilir. Böyle durumlarda, enerjinin ve mesleklerin yeniden dağılımı esas olacaktır ve bu ancak, komünist toplumdaki her işçi çeşitli becerilere sahipse başarılı olabilecektir. Burjuva toplumu bu tür zorlukları yedek sanayi ordusu ile karşılar; bu da her zaman az ya da çok bir işsizler kitlesinin varlığı anlamına gelir. Komünist toplumda işsizler ordusu olmayacaktır. İş gücü yetersizliğinin görüldüğü bir üretim dalı için gerekli işçi rezervi, üretimin diğer dallarındaki, boş yerleri doldurma yeteneğine sahip işçiler ile karşılanacaktır. Komünist toplumun en değişik işlevlerini yerine getirebilecek işçilere gerekli eğitimi ancak birleşik işçi okulu sağlayabilir.

81. UZMANLIK EĞİTİMİ

On yedi yaşa kadar cumhuriyetteki bütün genç insanlar, komünist toplumun her yurttaşı için elzem olan teorik ve pratik bilgi toplamını edinecekleri birleşik işçi okuluna katılmalıdırlar. Fakat öğretim bu-

rada sona ermemelidir. Genel bilgiye ek olarak uzmanlık bilgisi gerekir. En önemli bilimlerin toplamı öylesine geniştir ki, hiç bir birey bunların hepsini kavrayamaz. Eğitimin birleşik işçi okulunda birleştirilmesi uzmanlık eğitimini dışlamak gibi bir niyet taşımaz. Hedefimiz sadece uzmanlık eğitimini ulaşılacak son aşamaya bırakmaktır. Birleşik işçi okulundaki çalışmanın daha sonraki aşamalarında, on dört ile on yedi yaş arasındaki öğrencilerin şu ya da bu mesleğe yönelik ilgileri açığa çıkacaktır. Bilimlerin bazıları ile daha yakından tanışma arzusunun açığa çıkarılması sadece mümkün değil, aynı zamanda gereklidir. Kuşkusuz bu, işçi okulunun genel eğitim programının ihmal edilmesine yol açmamalıdır.

Ne var ki, gerçek uzmanlık eğitimi on yedi yaştan sonraya bırakılmamalıdır. Bu yaş sınırı çeşitli nedenlerle seçilmiştir. İşçi okulundaki öğrenciler on yedi yaşına kadar işçiden çok öğrenci durumundadırlar. Okulda gerçekleştirilen emek sürecinin temel hedefi, değer yaratmak, Devlet bütçesine katkıda bulunmak değil, öğretimi gerçekleştirmektir. On yedi yaşından sonra öğrenci bir işçi haline gelir. Emek kotasını doldurmalı, insan topluluğu için mal üretme işinde kendi rolünü üstlenmelidir. Öncelikle topluma olan temel görevini yerine getirdiği ölçüde uzmanlık eğitimi alabilir. Bu nedenle, on yedi yaşından sonra genç insana uzmanlık eğitimi, doğru olarak, ancak çalışma saatlerinin dışında verilebilir. İmalat tekniğinin gelişmesi ile birlikte iş gününün sekiz saatten daha az olabileceğini umabiliriz. Bu durumda komünist toplumun her üyesinin uzmanlık eğitimi için bol zamanı olacaktır. Bazı durumlarda, olağanüstü becerilere sahip kişilerin söz konusu olduğu yerde, inceleme ve araştırma fırsatı sağlamak için birkaç yıl kadar belirli kişileri çalışma sürecinin dışında tutmak uygun görülebilir. Eğer toplumsal çıkarlar bakımından çalışma sürecinin dışında tutmak uygun görül-

mezse, böyle kişiler için çalışma saatlerinde özel bir indirim yapılabilir.

82. ÜNİVERSİTE

Uzmanlık öğretimi yapan yüksek okulların komünizmde nasıl bir karakter kazanacağını şimdiden tam olarak kestirebilmek neredeyse imkânsızdır. Muhtemelen bu okullar çeşitli tiplerde olacaktır. Kısa kursların verileceği yerler olacaktır. Öğretimin deneysel araştırma ile birlikte gerçekleştirildiği politeknikler veya laboratuar okulları olacaktır; buralarda profesörler ile öğrenciler arasında her türlü ayırım ortadan kalkacaktır. Bugün bile görebiliriz ki, profesörlerden oluşan bir kurmaya sahip şimdiki üniversiteler yararlı kurumlar olmaktan çıkmıştır. Bunlar eski tip burjuva ortaokullarında verilen türde öğretimi bir ileri aşamaya taşıyorlar. Şimdilik bu üniversiteler bu profesörlerin arasına dışardan kişilerin katılması ile reformdan geçirilebilir. Katılacak kişiler «burjuva toplumunun bilgili uzmanları» ile aynı standartta olmayabilirler; fakat toplumsal bilimlerin öğrenilmesinde gerekli devrimi yapabilecek yetenekte olacaklar ve burjuva kültürünü bu son sığınaktan sürüp çıkarabileceklerdir. Bundan başka, izleyicilerin bileşimi değişecektir, çünkü öğrencilerin çoğu işçi olacaktır ve böylelikle, hiç kuşkusuz, teknik bilim işçi sınıfının sahipliğine geçecektir. Fakat işçilerin üniversitelere girmesi öğretim döneminde bunların ihtiyaçlarının Devlet tarafından karşılanmasını gerektirecektir. Bütün bunlar parti programının eğitim bölümünde ele alınmaktadır (bk. s. 300).

83. SOVYET OKULLARI VE PARTİ OKULLARI

Kerenskiy rejimi sırasında çarlığın okul aygıtlarına

pratikte hiç dokunulmadı. İktidara geldikten sonra Komünist Parti bu aygıtları tamamen yıkmayı iş edindi. Eski sınıf okulunun enkazı üzerinde komünistler, komünist toplumun normal işçi okulunun embriyosu olan birleşik işçi okulunu inşa etmeye başladılar. Onlar kapitalist hâkimiyetin sürmesi için kullanılan her şeyi burjuva üniversitesinden çıkarıp atmaya çalışıyorlar. Mülk sahibi sınıfların iktidarda bulundukları sırada biriktirilmiş olan bilgiye bütün işçilerin ulaşması sağlanıyor. Böylece komünist toplum için normal olan üniversite tipinin inşasına başlanıyor.

Ancak burjuva kültürünün aşina olduğu bütün bilimler arasında, proletarya devriminin nasıl gerçekleştirileceği hakkında bilgi veren bir bilim yoktur. Burjuvazinin kurduğu ve komünist toplumun yeniden kurmaya başladığı bütün okullar arasında, proleter Devlet'in nasıl inşa edileceğini öğreten bir okul da yoktur. Kapitalizm ile komünizm arasındaki geçiş dönemi özel tipte bir okulun ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu okul şu anda gelişmekte olan devrime hizmet etmeyi ve sovyet aygıtlarının kurulmasına yardımcı olmayı amaçlar. Bunlar partinin ve sovyet okullarının hedefidir. Bu okullar kısa ve aralıklı öğretim kursları vermek üzere gözlerimizin önünde gelişmişlerdir ve gerek parti içinde gerekse sovyetlerde çalışanların eğitilmesi için sürekli kurumlara dönüştürülmektedirler. Dönüşüm kaçınılmazdı. Bir sovyet Devlet'inin kurulması bütünüyle yeni bir iştir. Herhangi bir tarihsel örnek yoktur. Sovyet kurumlarının işleyişi gün gün gelişiyor ve iyileşiyor. Sovyetlerdeki her işçinin kendisinden öncekilerin bütün deneyimi ile kendisini donatabilmesi başarı için esastır. Bütün işçilerin sovyetlere katılımı ile sağlanabilecek olan idarî işlerde kendi kendini eğitimin yetersiz kaldığı görülecektir. Bu alanda kazanılan deneyim bir araya getirilmeli, sistemleştirilmeli, üzerinde durulmalı ve sovyet sisteminin inşasına katılan bütün işçilerin yararlanabilecekleri hale getirilmelidir. Ancak böylelikle

yönetime katılabilecek duruma gelen her işçinin kendisinden öncekilerin işledikleri hatalardan sakınabilmesi sağlanabilir; ancak böylelikle yeni gelenler, bedelini Devlet'in bir an önce ödemek durumunda olduğu, kendi hatalarından değil öncekilerin işledikleri hatalardan öğrenebileceklerdir. Şimdi sovyet okulları bu sonuca da hizmet etmelidirler. Artık Sovyet Cumhuriyeti'nde, Bütün Rusya Merkez Yürütme Komitesi'ne bağlı merkezî bir sovyet okuluna sahip bulunuyoruz. Bu sürekli bir okuldur ve kısa süre içinde, hiç kuşkusuz, benzer sovyet okulları bütün eyaletlerin başkentlerinde kurulacaktır.

Parti okullarını ele aldığımızda bunların komünizme aktüel geçiş döneminde radikal bir karakter değişimi geçirdiklerini görüyoruz. Başlangıçta bunlar, proletarya tarafından desteklenen ve bu aşamada tamamen politik niteliğe sahip, belirli bir partinin okulları idiler. Şimdi ise toplumun komünist dönüşümü için eğitim veren yerler haline geliyorlar ve bu yüzden Devlet okulları durumundadırlar. Aynı zamanda bunlar iç savaşa yönelik askerî akademilerdir. Ancak bu okullar sayesindedir ki proletarya dönüşümün objektif anlamına dair bir fikir oluşturabilmiştir. B dönüşüm deneyerek, neredeyse güdüsel olarak gelişiyor. Bu bakımdan, ancak dar somut hedefler gerçekleştiriliyor ve devrimci sürecin yapısını bir bütün olarak kavramada yetersiz kalınıyor. Parti okulları proletaryaya doğanın bilimsel açıklamasını, devrimin hedefini vermekle kalmıyor, aynı zamanda işçilere devrimin hedeflerine kısa yoldan ve en az çaba harcayarak nasıl ulaşabileceklerini öğretiyor.

84. OKULDIŞI ÖĞRETİM

Çarlık rejimi altında emekçi nüfusun büyük çoğunluğu kasten sürekli bir ilgisizlik ve cehalet durumunda tutuldu. Sovyet iktidarı otokrasiden muaz-

zam bir cahiller kitlesi devraldı ve doğal olarak, bu mirastan kurtulmak için kahramanca önlemler almak zorunda kaldı. Kamu öğretimi ile ilgilenen bölümler yetişkinler için okuma yazma kursları açtılar ve cehalete son vermek için bir çok ek uygulama gerçekleştirdiler. Eğitim Komiserliği'nin öğretim aygıtlarının kullanılmasından başka Komünist Parti, kitlelere cehaletten kurtulma fırsatı sağlamak için elinden gelen her şeyi yapmalıdır. Eğitim meseleleri ile ilgilenen bütün işçi ve köylülerden seçilen halk kültürü sovyetleri üzerlerine düşeni yapmalıdırlar. Bir diğer araç okuma yazma bilen herkesin bilmeyenleri eğitmek üzere seferber edilmesi olmuştur. Bu seferberlik cumhuriyetin çeşitli bölgelerinde başlıyor. Bu hareketin belirli bir plana uygun olarak her yere yayılmasını sağlamak partinin işidir.

Cehalete karşı sürdürülen mücadeleye ek olarak Sovyet İktidarı, nüfusun, özellikle de yetişkinlerin kendilerini kültürel bakımdan geliştirmelerine yardımcı olmak için gayret göstermeli ve gerekli maddî araçları sağlamalıdır. Emekçi nüfusun taleplerini karşılamak için pek çok kütüphane faaliyete geçirilmiştir. Mümkün olan her yerde halk evleri ve kulüpleri kurulmuş ve halk üniversiteleri oluşturulmuştur. Şimdiye kadar kitlelerin moralini bozan ve mülk sahiplerini zenginleştiren bir araç olarak kullanılan sinema, yavaş olmakla birlikte, dereceli olarak kitlelerin aydınlatılması ve onların sosyalizm ruhu ile eğitilmeleri için kullanılan en uygun araçlardan biri haline getiriliyor. Herkesin para ödemeden girebileceği çeşitli kurslar, kısalan iş günü sayesinde, işçilerin hizmetine sunulabiliyor. Gelecekte, aydınlanma meselesinde büyük önem taşıyan bir uygulama olarak tatil gezileri örgütlenecektir. Bu geziler işçilerin kendi ülkeleri ile ve dış dünya ile tanışmalarını sağlayacaktır. Hiç kuşku duyulamaz ki, o günler geldiğinde bu tür geziler bütün ülkelerin işçileri için muazzam önem taşıyacaktır.

85. AYDINLANMA YANLISI YENİ İŞÇİLER

Sovyet İktidarı'nın eğitim reformları, diğer alanlarda gerçekleştirilen reform ve buluşlardan çok daha başarılı olmuştur. Sovyet Devleti'nin halk eğitimine bir burjuva Devlet'ine nazaran çok daha büyük oranlarda kaynak ayırması olgusunun yanı sıra bunun bir nedeni daha vardır. Tekrar tekrar hatırlamak durumundayız ki, birleşik işçi okulu fikrinin gerçekleştirilme tarzı, önemli ölçüde, burjuva toplumunun en ileri eğitimcileri tarafından hazırlanmıştır. Önde giden Rus eğitimcileri sovyet rejimi altında bu fikri pratikte uygulayabilmişlerdir. Bu eğitimciler salt pedagojik bakış açısından toplumsal olarak gerekli görüşe ulaşmış bulunuyorlar. Burjuvazinin saflarından gelen ve Sovyet iktidarının yanında yer almayı çıkarlarına uygun bulan eğitim emekçileri arasında, hâlâ proletarya devrimine genelde muhalif olan, fakat proletaryanın eğitim alanında gerçekleştirdiği devrimi yürekten benimseyen pek çok kişi görüyoruz.

Ne var ki, bu uygun koşullar proletarya Devlet'inin gerçekten komünist eğitim emekçileri bulma konusunda karşılaştığı zorlukların üstesinden gelmeye yetmiyor. Öğretmenler arasında, genelde uzmanlar arasında olduğu gibi, komünist sayısı sadece önemsiz bir azınlığı oluşturuyor. Öğretmenlerin çoğu komünizme karşıdır. Ne var ki, bunların çoğu zihinsel bakımdan resmî tipte, belirli bir hükümete hizmet etmeye, belirli bir müfredat programına uymaya hazır kişilerdir. Ancak babalarına ve büyük babalarına aşina bir programa özel bir düşkünlük göstermektedirler. Bu nedenle komiserlerin bu konuda ikili görevi vardır. İlk önce, öğretim mesleğinin en iyi unsurlarının tamamını seferber etmelidirler ve etkin bir faaliyet göstererek bunların arasında komünist bir çekirdek oluşturmalıdırlar. İkinci olarak, Komünist Parti genç kuşaktan tamamen yeni bir eğitimciler okulu oluşturmak zorundadır. Bu okul, en başından iti-

baren komünizm ruhu ile eğitilmiş ve komünist eğitim programının ruhunu kavramış kişilerden oluşturulmalıdır.

86. İŞÇİLERİN YARARLANABİLECEKLERİ SANAT VE BİLİM HAZİNELERİ

Kapitalizmde yetenek ona sahip olanın özel mülkü olarak görülür ve bir zenginlik olarak anlaşılır. Kapitalist toplumda yeteneğin ürünü belirli bir fiyata satılabilen bir emtiadır ve bu yüzden gücü yeten kişinin mülkü haline gelir. Bir deha ürünü, toplumsal önemi sınırsız olan bir şey, kollektif bir ürün, Kolupayev adlı bir Rus veya Morgan adlı bir Amerikalı tarafından satın alınabilir ve bu alıcı bu ürünü dilediği gibi değiştirme veya bozma hakkına sahip olur. Eğer meşhur Moskovalı tüccar Tretyakov bir gün aklına esip de resim galerisini Moskovalılara sergileyecek yerde ateşe vermeye karar verse idi, kapitalist toplumda ona bu eyleminin hesabını soracak yasa bulunmazdı. Sanat eserlerinin, değerli kitapların, elyazmalarının vb. özel olarak alınıp satılmasının bir sonucu olarak halk kitleleri bunların çoğuna ulaşamaz hale geldi ve bu nadide parçalar sadece sömürücü sınıfın malı oldu. Sovyet Cumhuriyeti bütün sanat eserlerinin, kolleksiyonların vb. toplumsal mülkiyet altında olduğunu ilân etmiştir ve bunlardan toplumsal olarak yararlanmayı engelleyen her şeyi ortadan kaldırmaktadır. Büyük kütüphanelerin özel mülkiyetten çıkarılmasını amaçlayan kararnameler de aynı amaca hizmet eder; böylelikle kitaplar toplumsal mülkiyete geçirilmiştir.

Komünist Parti, Devlet otoritesinin bu çizgiyi izlemeye devam edeceğini görmek durumundadır. Şimdiki kitap eksikliği ve çok sayıda basımı ve yeniden basımı hızla gerçekleştirmenin imkânsızlığı, özel mülkiyetin daha da sınırlandırılmasını, kitapların halka

açık kütüphanelerde ve okullarda toplanmasını gerektiriyor.

Bundan başka, aydınlanma yararına ve mümkün olan en geniş sayıda kişinin tiyatroya gidebilmesini sağlamak için bütün tiyatrolar ulusallaştırılmış ve böylece, dramatik sanat ve müziğin doğrudan doğruya toplumsallaştırılması gerçekleştirilmiştir.

Böylelikle bütün sanat ve bilim ürünleri - emekçi kitlelerin sömürülmesi sayesinde yaratıldılar, onların sırtlarına yüklendiler, onların hayatı pahasına üretildiler - gerçek sahiplerine iade edilmiştir.

87. DEVLETİN KOMÜNİZM PROPAGANDASI

Kapitalist sistem artık yıkılmıştır ve onun yıkıntıları üzerinde yeni komünist toplum inşa ediliyor. Bu durumda komünist fikirlerin propagandası sadece Komünist Parti'ye düşmez ve sadece onun mütevazi araçları ile yürütülemez. Komünist propaganda yenilenmekte olan bütün toplum için bir zorunluluk haline gelmiştir. Bu kaçınılmaz dönüşüm süreci hızlandırılmalıdır. Çoğu zaman ne yaptıklarının farkında olmadan çalışan mucitler için komünist propaganda onların enerjilerini ve emeklerini değerlendiren bir şey olmalıdır. Sadece proletarya okulu değil, ona ek olarak proleter Devlet'in bütün mekanizmalarının komünist propaganda faaliyetine katkıda bulunması gereklidir. Bu propaganda ordu içinde yürütülmelidir; Sovyet İktidarı'nın bütün aygıtları içinde ve bu aygıtlar tarafından yürütülmelidir.

Devlet'in komünist propagandasının en güçlü yöntemi Devlet'in basın yayın faaliyetidir. Bütün kâğıt rezervlerinin ve bütün matbaa kuruluşlarının ulusallaştırılması, büyük kâğıt kıtlığına rağmen, proleter Devlet'in, belirli bir anda kitleler için özellikle önemli olan literatürü milyonlarca basmasını mümkün kılmaktadır. Devlet basın yayın organlarından çıkan her

şey bütün halkın hizmetine sunulmakta ve kararnameler yolu ile, parasız kitap, broşür, gazete ve poster basmak mümkün olmaktadır. Devlet'in komünizm propagandası uzun vadede burjuva propagandasının eski rejimden devralınan son izlerinin silinmesinde kullanılan bir araç haline geliyor. Aynı zamanda bu, yeni bir ideolojinin, yeni düşünce modellerinin ve yeni bir dünya görüşünün yaratılması bakımından da güçlü bir araçtır.

88. ÇARLIK VE SOVYET İKTİDARI DÖNEMLERİNDE HALK EĞİTİMİ

Rusya'da halk eğitimi için yapılan devlet harcamaları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Yıllar	*Ruble*
1891	22.810.260
1911	27.683.000
1916	195.624.000
1917	339.831.687
1918	1.914.082.124
1919 (yarı yıl)	3.888.000.000

İktidarın proletaryaya geçmesi ile birlikte halk eğitimi için yapılan harcamalarda yaklaşık on kat artış olduğunu görüyoruz.

1917 yılında, 1 Eylül tarihinde 38.387 ilkokul (26 eyalette) vardı.

1917-18 öğretim yılında 4.138.982 öğrencisi olan 52.274 ilkokul vardı.

1918-19 öğretim yılında yaklaşık 62.238 ilkokul vardı.

Ortaokullara gelince, 1917-18 öğretim yılında sayıları 1830, 1918-19 öğretim yılında ise 3783 idi.

Çarlık rejiminde hazırlık okulları ve benzer kurumlar kesinlikle bilinmiyordu. Sovyet iktidarı bu ko-

nuda her şeye baştan başlamak zorunda kaldı. Uygun olmayan koşullara rağmen, 1 Ekim 1919'da, 31 eyalette, ana okullarının, oyun okullarının ve çocuk evlerinin sayısı 2615 idi ve buralarda 155.443 çocuğa bakım sağlanıyordu. Bu tarihte üç ile beş yaş arası bütün çocukların yaklaşık % 2.5'i bu tür kurumlara gidiyorlardı. Şehirlerde, bu şekilde bakım gören çocukların oranı şimdi 10.1'dir ve bu oran sürekli yükselmektedir.

LİTERATÜR

İşçi okulu ile ilgili olarak: RSFSC'nin (1918) birleşik İşçi Okulu ile ilgili yönetmelikleri; Posner, *The Unified Labour School* (1918); İşçi Okulu, Moskova Sovyeti Halk Eğitim Bölümünün Raporları; Slonskiy, *The School of the Working Class;* Blonskiy, *The Labour School;* Levitin, *The Labour School,* Levitin, *International Problems of Socialist Pedagogy;* Krupskaya, *Popular Culture and Democracy;* Dune, *The School and Society;* Sharelman, *The Labour School;* Sharelman, *On the Laboratory of an Elementary School Teatcher;* Gansberg, *Pedagogics;* Gansberg, *Creative work in the School* - «Halk Eğitimi Komiserliğinin Haftalık Yayın Organı» - Birinci Bütün Rusya Kongresi'ne sunulan eğitim raporu (1919).

Eğitim konusunda komünist olmayan literatür: Kerchensteiner, *The Idea of the Labour School:* Kerschensteiner, *The Labour School* (1918); Gurlitt, *The Problems of the General Unified School;* Ferrière, *The New School;* Wetekamp, *Independent Activity and Creative Work;* Schulz, *Educational Reforms of the Social Democrats;* Fedorov-Hartvig, *The Labour School and Collectivism* (1918): Yanzhul, *The Labour Principle in European Schools* (1918); Shatskiy, *The Active Life*; Münch, *The School of the Future.*

XI

KOMÜNİZM VE DİN

89. Din ve komünizm neden bağdaşmaz? 90. Kilisenin devletten ayrılması. 91. Okulun kiliseden ayrılması. 92. Kitlelerin dinsel önyargıları ile mücadele.

89. DİN VE KOMÜNİZM NEDEN BAĞDAŞMAZ?

«Din halkın afyonudur,» diyordu Karl Marx. Bu doğruyu emekçi kitlelerin en geniş çevresine kavratmak Komünist Parti'nin görevidir. Dinin geçmişte ve günümüzde eşitsizliği, sömürüyü ve emekçilerin kölece boyun eğmişliğini sürdürmek için zalimlerin elindeki en güçlü araçlardan biri olduğunu en geri olanlar da dahil bütün işçilerin zihnine iyice yerleştirmek partinin görevidir.

Kişiliği zayıf komünistler şöyle düşünürler: «Din benim bir komünist olmama engel olmaz. Hem Tanrı'ya hem de komünizme inanıyorum. Tanrı'ya olan inancım beni proletarya devrimi uğruna savaşmaktan alıkoymuyor».

Bu düşünce zinciri kesinlikle hatalıdır. Din ve komünizm gerek teorik gerekse pratik olarak birbiri ile bağdaşmaz.

Her komünist toplumsal olguları (insanlar arası ilişkiler, devrimler, savaşlar vb.) belirli yasalar ile uyum içinde meydana gelen süreçler olarak görmelidir. Toplumsal gelişmenin yasaları tarihsel materya-

lizm teorisi temelinde bilimsel komünizm tarafından tam olarak geliştirilmiştir. Bunu, büyük öğretmenler, Karl Marx ile Friedrich Engels'e borçluyuz. Bu teori, toplumsal gelişmenin doğa üstü güçler tarafından gerçekleştirilmediğini açıklar. Bu kadar değil. Aynı teori şunu da kanıtlamıştır ki, Tanrı ve doğa üstü güçler ile ilgili her fikir insanlık tarihinin belirli bir aşamasında ortaya çıkar ve bir diğer belirli aşamada, pratik hayata, insan ile doğa arasındaki mücadeleye hiç bir şekilde uymayan çocukça bir kavram olarak görülür ve ortadan kaybolmaya başlar. Fakat halkı cehalet içinde bırakmak, halkın mucizelere beslediği çocukça inancı sürdürmek (bilmecenin anahtarı gerçekte sömürücünün cebindedir) yağmacı sınıf için kârlıdır ve dinsel önyargıların bu kadar kalıcı olmasının, farklı düşünen kişilerin bile zihnini karıştırmasının sebebi budur.

Ayrıca doğa ile ilişkilerde olup bitenlerin doğa üstü güçler ile hiç bir şekilde ilgili olmadığı açıktır. İnsan doğa ile mücadelesinde büyük başarı kazanmıştır. Doğayı kendi çıkarlarına uygun biçimde etkiler ve doğa güçlerini denetler. Bütün bunları Tanrı inancı ve Tanrı'nın kutsal yardımı sayesinde değil, bu tür inançlara rağmen başarır. İnsan bu başarıları, pratik hayatta ve bütün önemli meselelerde bir ateist gibi davrandığı için kazanır. Doğa olguları ile ilgili görüşlerinde bilimsel komünizme doğa bilimlerinin verileri rehberlik eder. Bunlar dinsel hayaller ile uzlaşmaz bir çelişki içindedirler.

Komünizm dinsel inanç ile teoriden çok pratikte bağdaşmaz. Komünist Parti kendi üyeleri için belirli bir taktik çizgi belirler. Her din de benzer biçimde kendi inananları için ahlâk yasaları koyar. Örneğin Hıristiyan yasası şunu söyler: «Sağ yanağına tokat atarlarsa sol yanağını döneceksin.» Çoğu durumda, komünist taktiklerin ilkeleri ile dinsel emirler arasında bağdaşmaz bir çelişki vardır. Dinin emirlerini reddeden ve partinin çizgisine uygun hareket eden

bir komünist artık inançlı biri olamaz. Öte yandan, kendisine komünist diyen biri dinsel inanca bağlı kalmaya devam eder ve dinsel emirler adına parti talimatlarını reddederse artık bir komünist olamaz.

Din ile mücadele iki yanlı olmuştur ve her komünist bu iki yan arasında açık seçik bir ayırım yapmalıdır. Bir yanda, dinsel propaganda için var olan ve kitlelerin cahil ve dine kölece bağlı kalmalarında maddî çıkarı olan özel bir örgüt olarak kilise ile mücadele etmekteyiz. Öte yanda, emekçi nüfusun çoğunluğunu geniş çapta etkileyen ve derinlere kök salmış önyargılar ile mücadele etmekteyiz.

90. KİLİSENİN DEVLETTEN AYRILMASI

Hıristiyan kateşizmi kilisenin ortak bir imanda, kutsal ayinde birleşmiş bir inanç topluluğu olduğunu öğretir. Komünist için kilise, inanç pahasına, cehalet ve kültür yoksunluğu pahasına elde edilen belirli bir gelir kaynakları tarafından birleştirilmiş kişilerden oluşan bir topluluktur. Kilise, öteki sömürücülerin, toprak sahipleri ve kapitalistlerin oluşturdukları topluluk ile ve onların Devlet'i ile birleşmiş, işçilerin ezilmesinde bu Devlet'e yardımcı olan ve bu işlevi sayesinde Devlet'ten yardım alan bir topluluktur. Kilise ile Devlet arasındaki birliğinin uzun bir geçmişi vardır. Kilise ile toprak sahiplerinin feodal Devlet'i arasındaki birlik son derece sıkı idi. Otokratik-aristokratik Devlet'in topraktan sağlanan çıkarlar ile ayakta durduğunu hatırladığımızda bu durumu açıkça kavrayabiliriz. Bizzat kilise milyonlarca hektar toprağa sahipti. Bu iki güç emekçi kitlelere karşı kaçınılmaz olarak güçbirliği yaptılar ve kurdukları ittifakı, işçiler üzerindeki hâkimiyetlerini sağlamlaştırmak için kullandılar. Kent burjuvazisinin feodal asiller ile çatışmaya girdiği dönemde burjuvazi kiliseye şiddetle saldırdı, çünkü kilise burjuvazinin kendisi için iste-

diği toprakların sahibi idi. Toprak sahibi olarak kilise emekçilerden sağlanan gelirlerin sahibi durumundaydı ve burjuvazi bu gelirlere gözkoymuştu. Bazı ülkelerde (örneğin, Fransa) mücadele olağanüstü sert oldu; diğer ülkelerde (İngiltere, Almanya, Rusya) daha az şiddetli idi. Fakat bu çatışma, kilise ile Devlet'in ayrılması talebinin neden liberal burjuvazi tarafından ve burjuva demokrasisi adına yapıldığını açıklar. Bu talebin gerçek temeli Devlet'in kiliseye tahsis ettiği gelirlerin burjuvaziye transferi için duyulan arzu idi. Fakat burjuvazi kilisenin Devlet'ten ayrılması talebini hiç bir yerde tam olarak gerçekleştirmedi. Bunun sebebi işçi sınıfının kapitalistler ile mücadelesinin her yerde şiddetlenmekte oluşu idi. Bu durumda burjuvazi kilise ile Devlet arasındaki ittifakı koparmayı uygun bulmadı. Kapitalistler, kilise ile anlaşmanın, sosyalizm ile mücadele adına rahipleri satın almanın, kilisenin etkisini kültürsüz kitleleri etkilemek, onların zihnine sömürücü devlete kölece boyun eğme duygusunu yerleştirmek için kullanmanın daha avantajlı olacağını düşündüler. («Bütün iktidar Tanrı'dan gelir».)

Burjuvazinin kilise ile mücadelesinde bitirmeden bıraktığı işi proleter Devlet sonuca ulaştırdı. Rusya'da Sovyet İktidarı'nın ilk kararnamelerinden biri kilise ile Devlet'in ayrılması ile ilgili kararname oldu. Sahip olduğu bütün mülkler kilisenin elinden alındı ve emekçilere teslim edildi. Kilisenin elindeki bütün sermaye işçilerin mülkü haline geldi. Çarlık rejiminde kiliseye tahsis edilen bütün bağışlar müsadere edildi. Bu bağışlar «sosyalist» Kerenskiy'in yönetimi altında büyük bir hoşnutlukla sürüp gitmişti. Din her yurttaşın özel meselesi haline getirildi. Sovyet İktidarı kilisenin, proleter Devlet'i güçlendirmenin bir aracı olarak her ne surette olursa olsun kullanılmasını reddeder.

91. OKULUN KİLİSEDEN AYRILMASI

Dinsel propagandanın skolastik öğretim ile birleştirilmesi, ruhbanların, kilise rejimini güçlendirmek ve kilisenin kitleler üzerindeki etkisini arttırmak için kullandıkları ikinci güçlü silâhtır. İnsanlığın geleceği, gençlik, rahiplere emanet edilir. Çarların yönetimi altında, dinsel fanatizmin korunması, aptallığın ve cehaletin korunması Devlet tarafından çok önemli bir mesele olarak görülüyordu. Okullarda verilen öğretimin en önemli konusu din idi. Bundan başka okullarda otokrasi kiliseyi, kilise de otokrasiyi destekliyordu. Kilisenin, okullarda zorunlu din dersinin ve dinsel törenlere zorunlu olarak katılma kuralının yanı sıra başka silâhları da vardı. Kilise halk eğitiminin tamamından sorumlu olmaya başladı ve bu amaçla Rusya kilise okullarından oluşan bir şebeke ile kaplandı.

Okulun kilise ile birleşmesi sayesinde genç insanlarımız küçük yaşlardan itibaren dinsel boşinançların kölesi haline getirildiler. Bu durumda evren hakkında bütünsel bir görüş edinmeleri imkânsızdı. Aynı soruya din ile bilim farklı yanıt verirler (örneğin, dünyanın oluşumu konusunda). Bu nedenle çocuğun kolay etkilenen zihni doğru bilgi ile karanlıkçıların muazzam yanlışları arasında bir savaş alanı haline gelir.

Pek çok ülkede genç insanlar sadece hâkim rejime boyun eğmiş bir ruhla değil, aynı zamanda otokratik, dinsel-feodal düzene boyun eğmiş bir ruhla eğitilirler. Fransada olan budur. Bu tür propaganda, burjuva devletinin bakış açısından bile gericidir.

Burjuva liberalizminin programı okulun kiliseden ayrılması talebini içerir. Liberaller okullarda dinsel öğretimin yerine burjuva ahlâkına göre eğitimi geçirmek için uğraştılar; ve dinsel dernekler ile manastırların örgütledikleri okulların kapatılmasını talep ettiler. Ne var ki, bu mücadele hiç bir yerde sonuca ulaştırılmadı. Örneğin Fransa'da yirmi yıldır bütün burjuva bakanlar, mezhep-

lerin faaliyetlerine son vereceklerine, bunların mülklerini müsadere edeceklerine ve eğitim faaliyetlerini yasaklayacaklarına and içmişlerdi. Bununla birlikte Katolik ruhbanlar ile sürekli uzlaştılar. Devlet ile kilise arasındaki bu tür uzlaşmalara mükemmel bir örnek Clemenceau'nun son yaptığı hareket idi. Bir zamanlar bu bakan kiliseye şiddetle karşı çıkmıştı. Ne var ki sonunda düşmanlığını unuttu ve Katolik ruhbanlara yurtseverlik hizmetlerinin bir ödülü olarak bizzat şeref rütbeleri dağıttı. Başka ülkelerin sömürülmesi için mücadelede (Almanya ile savaş) ve işçi sınıfına karşı ülke içinde sürdürülen mücadelede burjuva Devlet ile kilise ittifaka girmişlerdir ve birbirlerine karşılıklı olarak destek verirler.

Burjuvazi ile kilise arasındaki bu uzlaşma, ifadesini sadece burjuvazinin eski anti-din parolalardan ve dine karşı açtığı kampanyadan vazgeçmesinde bulmaz. Çok daha önemli bir şey daha var. Artık burjuvazi, gittikçe artan bir ölçüde bir «inançlı sınıf» haline geliyor. Çağdaş Avrupa burjuvazisinin öncüleri ateist, özgür düşünceli kişilerdi; rahiplere ve rahiplik kurumuna şiddetle karşı idiler. Ardılları geri adım attılar. Bir kuşak önce burjuvazi, hâlâ ateist eğilimli olmakla, dinsel peri masallarına inanmamakla, dine üstü kapalı biçimde gülüp geçmekle birlikte, anlatılan masalların halk nezdinde saygın tutulması gerektiğini düşündü, çünkü din insanlar için yararlı bir sınırlama idi. Bu burjuvazinin çocukları günümüzde dini halk için yararlı bir bukağı olarak görmekle kalmıyorlar, kendileri de aynı zincirleri takınıyorlar. Kasım devriminden sonra liberal burjuvazi ve profesyonel sınıfların üyeleri gözümüzün önünde kiliselere doluşup hararetli biçimde dua ettiler. Oysa daha iyi günlerinde bu tür şeyleri küçümsüyorlardı. Ölüm halindeki bütün sınıfların kaderi böyledir işte. Sonunda gidip dinde «teselli» ararlar.

Hâlâ iktidarda bulunan Orta ve Batı Avrupa burjuvazileri arasında din yanlısı benzer bir hareket gözleniyor. Fakat burjuvazi Tanrı'ya ve öteki dünyaya inanmaya başlıyorsa bu sadece şu anlama gelir ki, burjuvazi hayatının sona ermek üzere olduğunu kavramıştır!

Okulun kiliseden ayrılması işçi ve köylüler ara-

sındaki geri unsurların devam etmekte olan protestolarına yol açtı. Eski kuşaktan pek çok kişi dinin okullarda seçmeli ders olarak öğretilmesini talep etme konusunda ısrarlı. Komünist Parti bu tür geri dönüş girişimleri ile kararlı biçimde mücadele ediyor. Okullarda karanlıkçı kilise düşüncesinin öğretilmesi, öğretim seçmeli olsa bile, şimdiki Devlet'in dinsel önyargıların korunmasına yardımcı olması anlamına gelecektir. Bu durumda kiliseye çocuklardan oluşan hazır bir dinleyici kitlesi sağlanmış olacaktır. Oysa çocuklar okullarda dinsel düşüncelere dalmanın tam tersi amaçlar için bir araya getiriliyorlar. Din dersi uygulaması gerçekleşse idi, kilise, Devlet'e ait okul binalarını kullanabilecek ve böylelikle din zehirini, okulun kiliseden ayrılmasından önce yaptığı gibi, genç insanlarımız arasında yayabilecekti.

Okulun kiliseden ayrılması ile ilgili kararname katı biçimde uygulanmalı ve proleter Devlet ortaçağa en ufak bir taviz bile vermemelidir. Şimdiye kadar din boyunduruğunu kaldırıp atmak için yapılanlar çok azdır, çünkü çocukların zihnini dinsel masallarla sakatlama gücü hâlâ cahil ana babaların elinde bulunmaktadır. Sovyet İktidarı'nda yetişkinlerin vicdan özgürlüğü vardır. Fakat ana babanın bu vicdan özgürlüğü, kendi gençliklerinde kilisenin yaptığı gibi, çocuklarının zihinlerini din afyonu ile zehirleme özgürlüğü biçiminde anlaşılamaz. Bazı ana babalar kendi körlüklerini ve cehaletlerini çocuklarına dayatıyorlar; bir sürü saçmalığı gerçekmiş gibi gösteriyorlar; böylelikle birleşik işçi okulunun başa çıkmak zorunda olduğu zorlukları büyük çapta arttırıyorlar. Proleter Devlet'in en önemli görevlerinden biri çocukları ana babalarından gelen gerici etkiye karşı korumaktır. Bunu radikal biçimde gerçekleştirmenin yolu çocuğa toplumsal eğitim vermek ve bunu mantıksal sonucuna ulaştırmaktır. Yakın gelecekte, din propagandasını okullardan çıkarıp atmakla yetinmemeliyiz. Okulun evdeki din propagandasına karşı saldırıya geç-

mesini sağlamalıyız. Ancak böylelikle, küçük yaştan itibaren çocuğun zihni, pek çok kişinin büyüme çağında gerçek sandığı bütün bu dinsel peri masallarına karşı bağışıklık kazanmış olacaktır.

92. KİTLELERİN DİNSEL ÖNYARGILARI İLE MÜCADELE

Proleter otoritenin kilisenin Devlet'ten, okulun kiliseden ayrılmasını sağlaması görece kolay olmuştur ve bu değişimler neredeyse acısız gerçekleştirilmiştir. Kitlelerin bilincine derin kökler salan ve hayata inatla asılan dinsel önyargılar ile mücadele etmek çok daha zordur. Mücadele uzun sürecek ve büyük azim ve sabır gerektirecektir. Programımızda bu konu ile ilgili olarak şunları okuyoruz: «Dinsel önyargıların bütünüyle yok olmasına, kitlelerin toplumsal ve ekonomik faaliyetlerinde kararlı ve tam bilinçli olmaktan başka bir şeyin yol açamayacağı kanaati, Rus Komünist Partisi'ne rehberlik eder.» Bu sözlerin anlamı nedir?

Din propagandası, Tanrı'ya ve her türlü doğaüstü güce sahip, en bereketli toprağını, toplumsal hayattaki kurumların kitlelerin bilincini doğa ve toplum olgularının doğaüstü açıklanmasına yönelttikleri yerde bulur. Kapitalist üretim tarzının yarattığı ortam bu yönde güçlü bir eğilim taşır. Kapitalist toplumda üretim, ürünlerin el değiştirmesi, tam bilinçle ve önceden tasarlanmış bir planla gerçekleştirilmez; bütün bunlar doğa güçlerinin sonucuymuş gibi gelişir. Piyasa ürünü denetler. Emtiaların ihtiyaçtan fazla mı yoksa yetersiz mi üretildiğini kimse bilmez. Üretici kapitalist, kapitalist üretim mekanizmasının ne kadar büyük ve ne kadar karmaşık olduğunu tam olarak kavramaz; krizlerin meydana gelmesinin ve ansızın işsizliğin artmasının sebebi; fiyatların bir ara yükselip düşmesinin vb. sebebi budur. Kendi hayatını biçimlen-

diren toplumsal olayların gerçek sebepleri hakkında hiçbir şey bilmeyen sıradan işçi, evrensel bir açıklama olarak «Tanrı'nın iradesi»ni kabul etme eğilimindedir.

Öte yandan, örgütlü komünist toplumda üretim ve dağıtım alanları işçi açısından artık gizemli olmayacaktır. Her işçi sadece toplumsal işin kendisine ayrılmış bölümünü yapmakla kalmayacaktır. Ek olarak genel üretim planının hazırlanmasına katılacaktır ve en azından bu konuda açık seçik fikirlere sahip olacaktır. Bütün bir toplumsal üretim mekanizmasında artık gizemli, anlaşılamaz veya beklenmedik herhangi bir şey olmayacak ve bu nedenle de mistik açıklamalara veya boşinançlara yer bulunmayacaktır. Masa imalatına katılan biri masanın nasıl yapıldığını tam olarak bilecek ve yaratıcıyı bulmak için gözlerini öteki dünyaya çevirmesine gerek olmayacaktır. Böylelikle komünist toplumda bütün işçiler, kollektif enerjileri ile ne ürettiklerini ve nasıl ürettiklerini açıkça anlayacaklardır.

Bu nedenle yalnızca örgütlenme olgusu ve sosyalist sistemin güçlenmesi dine telâfisi mümkün olmayan bir darbe indirecektir. SOSYALİZMDEN KOMÜNİZME GEÇİŞ, KAPİTALİZMİ SONA ERDİREN TOPLUMDAN, SINIF AYRIMININ VE SINIF MÜCADELESİNİN BÜTÜN İZLERİNDEN TAMAMEN KURTULMUŞ TOPLUMA GEÇİŞ, BÜTÜN DİNLERİN VE BÜTÜN BOŞİNANÇLARIN DOĞAL ÖLÜMÜNÜ SAĞLAYACAKTIR.

Ancak bu sözler, dinin gelecek bir tarihte yokolacağı kehanetinden hoşnut, rahat rahat oturabileceğimiz anlamına gelmemelidir.

Şimdiki durumda dinsel önyargılara karşı en kararlı biçimde savaşmak esastır, çünkü kilise artık tam bir karşı-devrimci örgüt haline gelmiştir ve proletarya diktatörlüğüne karşı politik mücadelede kitlelere yol göstermek için dinin sahip olduğu etkiyi kullanmaya çalışmaktadır. Rahiplerin savundukları orto-

doks itikat monarşi ile ittifakı amaçlar. Sovyet iktidarı bu nedenle yaygın anti-din propagandayı bu bağlamda sürdürmeyi gerekli görür. Amacımız, özel konferanslarla, tartışmalarla, uygun literatürün yayımlanması ve bilimsel bilginin yaygınlaştırılması ile, yavaş fakat emin adımlarla dinin otoritesini zayıflatmaktır. «Çürümemiş» cesetleri görmek için türbeler açıldığında*, kilise ile savaşta, yakın zamanda cumhuriyetin pek çok bölgesinde kullanılan mükemmel bir silâh keşfedilmiş oldu. Bu olay, geniş halk kitlelerine, özellikle de dinsel inançları en güçlü olanlara, genelde kilisenin, özelde de Rus Ortodoks kilisesinin temelini oluşturan hileyi gösterdi.

Ancak kitlelerin geriliğine karşı açılan kampanya, enerji ve kararlılığın yanısıra, sabır ve anlayışla yürütülmelidir. Saf kalabalıklar duygularını incitecek şeylere çok hassastırlar. Kitlelere ateizmi zorla kabul ettirmeye çalışmak, dinsel uygulamalara zor kullanarak müdahale etmek, halkın saygı duyduğu şeyler ile alay etmek dine karşı açılan kampanyaya yardımcı olmayacak, aksine bunu engelleyecektir. Kilise cezalandırılırsa kitleler arasında sempati kazanır, çünkü cezalandırma kitlelere, ulusal özgürlüğün savunulması ile din arasında birliğin kurulduğu neredeyse unutulmuş günleri hatırlatacaktır; anti-semitik hareketi güçlendirecektir; ve genelde, artık ölmeye yüz tutmuş bir ideolojinin bütün kalıntılarını harekete geçirecektir.

Burada, çarlık rejiminin kiliseye halkın parasının ne kadarını verdiğini; kilisenin bu amaçla halkı nasıl sömürdüğünü; ve İsa'nın hizmetkârlarının elinde nasıl servet biriktirdiğini gösteren bazı rakamlar vermek istiyoruz.

Çarlık hükümeti, sinodlar aracılığıyla ve diğer yol-

---

* Eski Rusya'da azizlerin cesetlerinin çürümeyeceğine inanılırdı. Bu konuda bk. Dostoyevskiy, *Karamazov Kardeşler*, c. I.

lardan kiliseye yılda ortalama 50 milyon ruble (o zaman ruble şimdikinden yüz kat daha değerli idi) yardım sağlıyordu. Sinodların bankalarda 70 milyon ruble parası vardı. Kiliseler ve manastırlar geniş topraklara sahipti. 1905 yılında kiliselerin 1.872.000 desyatin, manastırların ise 740.000 desyatin toprağı vardı. Solovyetskiy manastırı 66.000 desyatin, Sarovskaya 26.000, Aleksandro Nevskaya 25.000 desyatine sahipti vb. En büyük manastırlardan altısı 182.000 desyatine sahipti. 1903'te Petrograd'daki kiliseler ve manastırlar, ticarethaneler, dükkânlar, inşaat siteleri vb. biçiminde 266 adet rant üreten mülke sahipti. Moskova'da, 32 otelden başka, 1054 adet rant ödeyen ticarethaneye sahiptiler. Kiev'de kiliseler 114 ticarethaneye sahipti. Metropolitanların ve piskoposların maaşları da kaydedilmiştir. Petrograd metropolitanı yılda 300.000 ruble alıyordu; Moskova ve Kiev metropolitanlarına her yıl ayrı ayrı 100'er bin ruble ödeniyordu; Novgorod piskoposunun maaşı 310.000 ruble idi.

30.000 kilise okulu vardı ve bu okullara 1 milyon öğrenci devam ediyordu. 2.000'den fazla din öğretmeni Eğitim Bakanlığı'na bağlı ilkokullarda «çalışıyor»du.

Otokrasinin Ortodoks kilisesini hâkim ve yegâne kilise olarak desteklediğini herkes bilir. Müslümanlar (Tatarlar ve Başkırlar), Katolikler (Polonyalı) ve Yahudiler milyonlarca ruble vergi ödüyorlardı. Bu para Ortodoks ruhbanlar tarafından bütün diğer itikatların sahte olduğunu kanıtlamak için kullanılıyordu. Çarlık rejiminde dinsel nedenlerle cezalandırma görülmemiş boyutlarda uygulandı. Rusya'da yaşayan her 100 kişinin (70'i Ortodoks iken), 9'u Katolik, 11'i Muhammedî, 5'i Protestan, 4'ü Yahudi ve biri de diğer dinlere mensup idi. Ortodoks ruhbanların sayısına gelince, 1919 yılına ait sayılar şöyle idi:

52.869 Rus kilisesinde:	
Başrahipler	2.912
Rahipler	46.730
Diyakozlar	14.670
Tefsirciler	43.518
455 manastırda:	

Keşişler	9.987
Erkek ihvanlar	9.582
418 rahibe manastırında:	
Rahibeler	14.008
Kadın ihvanlar	46.811
Toplam	188.218

Bu sayılar sadece Ortodoks kilisesine aittir. Her ulusta, başka dinlere mensup olsalar da benzer bir parazit kast bulunur. Bu kitle, cehaleti geliştirmek için halktan para sızdıracak yerde, el emeğine katılmış olsaydı, muazzam miktarlarda değer üretebilirdi. Sosyalist devlet, ekonomik aygıtları mükemmelleştiğinde, üretken olmayan bütün diğer sınıflar için olduğu gibi, ruhbanların da iş gücüne katılmalarını sağlayacaktır; böylece onlar işçi ve köylü haline geleceklerdir. Çarlık rejimi altında devletin kent ve kır ruhbanlarına her yıl ödediği ruble 12.000.000'dan fazla idi. Saygıdeğer pederlerin kilisenin Devlet'ten ayrılmasına neden karşı oldukları yeterince açıktır. Bu ayrılma ceplerinden bir düzine milyon rublenin ayrılması anlamına geliyordu. Ne var ki, bu miktar bile din adamlarının sağladıkları gelirin sadece bir bölümü idi. Büyük bölümü, hizmet karşılığı alınan ücretlerden, toprak kiralarından ve kiliseye ait sermayenin faizinden geliyordu. Rus kilisesinin sağladığı gelirlerin tam miktarını kimse hesaplayamamıştır. Toplamın, yaklaşık olarak, 150 milyon ruble olduğu - o sırada rublenin şimdikinden yüz kat daha değerli olduğunu bir kez daha hatırlatalım - düşünülebilir. Bu miktarın önemli bir bölümü hâlâ halk tarafından ruhbanlara ödenmektedir.

LİTERATÜR

Kilcevskiy, *Wealth and Revenues of the Clergy;* Lukin, *Church and State;* Melgunov, *Church and State in the Days of Transition;* Minin, *Religion and Communism;* Stephanov, *The Clergy, its Income, its Prayers and its Curses;* Kunov, *The Origin of Religion and Faith in God;* Kautsky, *The Origin and Faith in God;* Kautsky, *The Origin of Biblical History;* Kautsky, *The Classical World, Judaism and Christianity;* Kautsky, *The Catholic Church and Social Democracy;* Bebel, *Christianity and Socialism;* Stamler ve Vandervelde, *Social Democracy and Religion;* Lafargue, *The Origin of Religious Belief;* Danilov, *The Black Army;* Kilver, *Social Democracy and Christianity;* Buharin, *Church and School in the Soviet Republic;* Burov, *What is the meaning of the Law concerning Freedom of Conscience?;* Lafargue, *The Myth of the Immaculate Conception;* Nikolskiy, *Jesus and the early Christian Communities;* Vipper, *The Rise of Christianity;* Pokrovskiy, *The History of Russia* (Nikolskiy'in makalesi); Bedniy, *Reverend Fathers.*

XII

SANAYİNİN ÖRGÜTLENMESİ

93. Burjuvazinin mülksüzleştirilmesi ve büyük ölçekli endüstrinin proleter tarzda ulusallaştırılması. 94. Hedefimiz, üretkenliğin geliştirilmesi. 95. Ekonomik hayatın bilinçli örgütlenmesi. 96. Öteki ülkeler ile ekonomik işbirliğinin geliştirilmesi. 97. Küçük ölçekli endüstri, elsanatları ve ev endüstrisinin örgütlenmesi. 98. Sanayi ve sendikaların örgütlenmesi. 99. İşgücü kullanımı. 100. Yoldaşça iş disiplini. 101. Burjuva uzmanların istihdamı. 102. Üretim ve bilimin birliği.

93. BURJUVAZİNİN MÜLKSÜZLEŞTİRİLMESİ VE BÜYÜK ÖLÇEKLİ ENDÜSTRİNİN PROLETER TARZDA ULUSALLAŞTIRILMASI

Proletaryanın ve proletarya diktatörlüğünün aracı olarak Sovyet İktidarı'nın en birinci görevi üretim araçlarını burjuvazinin elinden almak ya da burjuvaziyi mülksüzleştirmektir. Aşikârdır ki, burada, küçük ölçekli endüstrinin veya zanaat üretiminin kamulaştırılması ile değil, büyük kapitalistlerin elindeki üretim araçlarına el konması ile, büyük ölçekli endüstrinin yeni bir temel üzerinde inşa edilmesi ile ve yeni ilkelere uygun olarak örgütlenmesi ile ilgileniyoruz. Sovyet İktidarı bütün bunları nasıl yapabildi? Birinci Bölüm'de öğrendik ki, proletarya fabrika ve atelyeleri bölme girişiminde bulunmamalı, on-

ları yağmalamamalı, üretimin toplumsal ve kooperatif örgütlenmesini gerçekleştirmelidir. Açıktır ki, proletarya diktatörlüğü çağında bunu gerçekleştirmenin tek bir yolu vardır, o da *proleter tarzda ulusallaştırma*dır. Bu terimle, bütün üretim, dağıtım ve değişim araçlarının proleter Devlet'in, işçi sınıfı örgütlerinin en büyüğünün ve en güçlüsünün eline transfer edilmesini kastediyoruz.

Burjuva rejiminde üretimin ulusallaştırılması ile proleter rejimde üretimin ulusallaştırılmasını karıştırmamak için dikkatli olmalıyız. Ulusallaştırma «Devlet'e transfer» anlamına gelir. Ancak nitelik belirtmeden, Devlet'in burjuva Devlet mi, yoksa proleter Devlet mi olduğunu araştırmadan bu konuyu ele alan kişi esas noktayı gözden kaçırır. Burjuvazi hâkim sınıf olduğunda ve tröstler ile sendikaları ulusallaştırdığında, bu ulusallaştırma hiç bir şekilde burjuvazinin mülksüzleştirilmesi anlamına gelmez. Bütün olup biten, burjuvazinin bir cebinden aldıklarını öteki cebine koymasından ibarettir. Her şey burjuvazinin kendi Devlet'inin, patronlar Devleti'nin mülkiyetine geçirilir. Burjuvazi işçi sınıfını o zamana kadar olduğu gibi sömürmeye devam eder. İşçi sınıfı o zamana kadar olduğu gibi, kendi sınıf düşmanı için çalışmaya devam eder. Bu tür ulusallaştırma burjuva tarzda ulusallaştırmadır. Bu tür ulusallaştırmanın sonucu, Birinci Bölüm'de Devlet kapitalizmi adı altında ele aldığımız toplumsal düzenin üretilmesidir. Ulusallaştırmanın proletaryanın yönetimi altında gerçekleştirilmesi çok farklı bir meseledir. Bu durumda, fabrikalar, atelyeler, ulaşım araçları vb. proleter İktidar'a geçer; patron örgütlerinin değil, işçi örgütlerinin denetimi altına girer. Demek ki, bu durumda burjuvazi gerçek anlamda mülksüzleştirilir. Kapitalistler, servetlerinin, hâkimiyetlerinin, enerjilerinin ve iktidarlarının temellerini gerçek anlamda kaybederler. Sömürünün temeli yıkılır. Proletarya devleti proletaryayı sömüremez; şu basit nedenle ki, bizzat kendisi bir proletarya ör-

gütüdür. Bir insan kendi sırtına çıkamaz. Proletarya kendi kendisini sömüremez. Devlet kapitalizminde burjuvazi, özel girişimcilerin ayrı ayrı çalışmaya son vermelerinden ötürü bir kayba uğramaz; halkı sömürmek için elbirliği yapmışlardır. Proleter tarzda ulusallaştırmada ayrı fabrikalardaki işçiler kendi fabrikalarının patronları olmamakla bir şey kaybetmezler. Bu tarz ulusallaştırmada, bütün girişimler, bir bütün olarak işçi sınıfına, Sovyet Devleti olarak bilinen, bütün işçi örgütlerinin en büyüğüne aittir.

Burjuvazinin, Kasım devriminden hemen sonra başlayan mülksüzleştirilmesi şimdi pratikte tamamlanmış durumdadır. Sovyet Rusya sınırları içinde bütün ulaşım sistemi (demiryolları ve suyolları) ulusallaştırılmıştır ve büyük ölçekli üretimin % 80-90 kadarı proleter Devlet'in ellerindedir. Yüksek Ekonomi Konseyi Fabrika ve Atelye İstatistikleri Bölümü'nün raporlarına göre, Eylül 1919'da 30 eyalette 3330 girişim ulusallaştırılmıştır. Bu girişimler 1.012.000 işçi ve 27.000 diğer çalışan tarafından işgal edildi. Bu sayılar ulusallaştırmanın boyutlarını gene de tam olarak yansıtmaz, çünkü başka verilerden öğrendiğimize göre şimdiki durumda 4000 girişim daha ulusallaştırılmıştır. Raporda belirtildiği üzere 3330 girişimin pek çoğu faaliyet halindedir. Bunu aşağıdaki sayılardan anlıyoruz. Eylül 1919'da 1375 ulusal girişim faaliyet halinde idi; bunların 1258'inde 782.000 işçi ve 26.000 görevli bulunuyordu. Bir milyon işçinin yaklaşık 800.000'i, sanayinin içinde bulunduğu son derece zor koşullara rağmen çalışmaya devam ediyordu. Kapalı duran 691 girişim vardı; buralarda 170.000 işçinin bulunması gerekiyordu. 57.000 işçinin bulunduğu 1248 girişim ile ilgili ayrıntılar eksiktir. Bunlar görece küçük girişimlerdir.

1919 güzünde, faaliyet halinde bulunan ulusallaştırılmış ve «şeflikler» veya «merkezler»de birleştirilmiş işletmeler şunlardı:

I. Madencilik ve benzeri endüstriler (Dağ Sovyeti'nin

genel yönetimi altında).

1. Kömür şefliği (kömür üretimi yönetim şefliği).
2. Maden şefliği.
3. Petrol şefliği.
4. Odun kömürü şefliği.
5. Arduvaz şefliği.
6. Tuz şefliği.
7. Altın şefliği.

II. Metal endüstrileri (Yüksek Ekonomi Konseyi Metal Bölümü'nün genel yönetimi altında).

1. Gomza (Devlet makine işliklerinin kısaltılmışı).
2. Havacılık şefliği.
3. Bakır merkezi.
4. Çivi merkezi.
5. Motorlu taşıt imalatı.
6. Malzov atelyeler grubu.
7. Kaluga ve Ryazan atelyeler grubu.
8. Podolia'daki lokomotif işleri.

III. Elektro-teknik endüstriler («Ogep», Gomza gibi kısaltılmış isimdir. «Ogep» Birleşik Devlet Elektrik İşletmeleri anlamına gelir).

IV. Tekstil endüstrisi («Tekstil Şefliği»).

V. Kimya endüstrisi (Yüksek Ekonomi Konseyi Kimya Endüstrisi Bölümü'nün genel yönetimi altında).

1. Kimyasal hammaddeler.
2. Anilin-boyalar şefliği.
3. Vernik merkezi.
4. İlâç şefliği.
5. Kibrit şefliği.
6. Cam şefliği.
7. Potas şefliği.
8. Çimento merkezi.
9. Kozmetik merkezi.
10. Asbest merkezi
11. Deri şefliği.
12. Kürk şefliği.
13. Domuz kılı merkezi.
14. Kemik merkezi.
15. Yağ merkezi.
16. Kâğıt şefliği.

17. Lâstik şefliği.
18. Kimyasal ağaç işleme.
19. Kimyasal bitki yağları.
20. İspirtolu içkiler merkezi.
21. Tütün şefliği.
22. Nişasta şefliği.
23. Şeker şefliği.

VI. Besin maddesi imalatı (Yüksek Ekonomi Konseyi Besin Maddesi İmalat Bölümü).

1. Un şefliği.
2. Tatlılar şefliği.
3. Çay merkezi.
4. Süt merkezi.
5. Tenekelenmiş ürünler şefliği.
6. Soğutulmuş ürünler merkezi.

VII. Kereste komite şefliği.

VIII. Matbaacılık endüstrisi (Yüksek Ekonomi Konseyi Matbaacılık Bölümü).

IX. Oto-seksiyon merkezi (motorlu araçların birleştirilmesi ve tamiri).

X. Giysi imalat merkezi (küçük terzi dükkânları vb.).

XI. Artık ürünlerin kullanımı (Kullanım merkezi).

XII. Savaş Ulaşımı.

XIII. İnşaat malzemeleri ve inşaat endüstrisi (Devlet İnşaat Komitesi).

XIV. Savaş mühimmatı (Savaş Mühimmatı Bölümü - «Voyenzag (kıs.) Merkezi»).

XV. Yüksek Ekonomi Konseyi, ulaştırma, yükleme, depolama bölümü (Yüksek Ekonomi Konseyi Malzeme Ulaştırma için «Tramot» Bölümü).

Burjuvazinin ilke temelinde mülksüzleştirilmesi mantıksal sonucuna ulaştırılmalıdır. Partimize düşen birinci görev budur. Ancak küçük mülk sahiplerinin mülksüzleştirilmeyeceklerini unutmamalıyız. Küçük ölçekli endüstrinin «ulusallaştırılması» kesinlikle söz konusu değildir. Her şeyden önce şu nedenle ki, küçük endüstrinin dağılmış parçalarını örgütlemek gücümüzü aşar; ikinci olarak, Komünist Parti milyonlarca küçük iş sahibinin düşman olmasını istemez ve isteyemez. Bu insanların sosyalizme bağlılığı gönüllü

olacak, zor yoluyla mülksüzleştirilmelerinden kaynaklanmayacaktır. Bu gerçeği özellikle küçük ölçekli üretimin yaygın olduğu yerlerde bulunanlar akıllarından çıkarmamalıdırlar.

Bu sınırlamalara bağlı olmak kaydıyla, yüz yüze gelmek durumunda olduğumuz ilk görev ulusallaştırmanın tamamlanmasıdır.

94. HEDEFİMİZ, ÜRETKENLİĞİN GELİŞTİRİLMESİ

Bütün politikamızın temeli üretkenliğin mümkün olan en geniş ölçüde geliştirilmesi olmalıdır. Üretimin örgütsüzlüğü öylesine yaygın, bütün ürünlerin savaş sonrası kıtlığı öylesine barizdir ki, her şey bu göreve tabi olmalıdır. Daha fazla ürün! Daha fazla çizme, daha fazla tırpan, namlu, kumaş, tuz, giysi, mısır vb. Esas ihtiyacımız bunlardır. İstenen sonuç nasıl elde edilebilir? Ancak ülkenin üretici güçlerinin arttırılması, üretkenliğin arttırılması ile. Başka yol yoktur.

Burada, dünya çapındaki karşı-devrim güçlerinin bize karşı giriştikleri saldırıdan kaynaklanan muazzam bir zorlukla karşı karşıya bulunuyoruz. Abluka altında ve savunma durumundayız, öyle ki, aynı anda hem iş gücünden yoksunuz, hem de maddî üretim araçlarımız eksik. Toprak sahibi ve kapitalistlerden silâh zoru ile petrol ve kömür almak zorundayız. Bu bizim birinci büyük görevimizdir. Üretimi, bütün kaynakları kullanarak harekete geçirmek zorundayız. Bu bizim ikinci büyük görevimizdir. Gerçekten zor durumdayız!

İşçi sınıfı bütün ülkenin efendisi haline gelmeden önce bu bizim işimiz değildi. Fakat şimdi işçi sınıfı iktidardadır. Herşey onun emrindedir. Ülkenin kaderinden o sorumludur. Sovyet Cumhuriyeti'ni, açlık, soğuk ve karışıklık felâketinden kurtarma sorumluluğunun bütün yükü proletaryanın omuzlarındadır. İşçi sınıfı iktidara gelmeden önce, başlıca görevi es-

ki düzeni yıkmaktı. Şimdi başlıca görevi yeni düzeni kurmaktır. Eskiden üretimi örgütlemek burjuvazinin işi idi; şimdi bu proletaryanın işidir. Bu nedenle, açıktır ki, en yaygın karışıklıkların görüldüğü bugünlerde proletaryanın bütün düşüncesi sanayinin örgütlenmesi ve üretimin arttırılması üzerinde toplanmalıdır. Üretimi arttırmak, emeğin verimliliğini arttırmak, daha fazla mal üretmek, her bakımdan daha iyi çalışmak, her geçen gün daha iyi sonuçlar almak demektir. Güzel sözlerin zamanı geçmiştir ve çok çalışma zamanı gelmiştir. Artık Moskova ve Petrograd'da haklarımızı elde etmemiz için savaşmamız gerekmiyor; işçi sınıfı haklarını güvence altına almıştır: onları cephede savunuyor. Şimdi yapmamız gereken, daha çok sayıda çivi, at nalı, saban, kilit, makine, palto vb. üretmektir. Eğer, savaşın sonucu olan harabenin orta yerinde açlıktan ölmek istemiyorsak, giyinip kuşanmak, güçlenmek zorundaysak, yeni bir hayata giden yolda hızla ilerleyeceksek, bu tür şeyler kesinlikle hayatî öneme sahiptir.

Üretimi arttırma sorunu bir çok başka sorunu da beraberinde getirir. Üretim araçlarının (makine, kömür, hammaddeler) sayısını nasıl arttırabiliriz; ve iş gücü miktarını nasıl arttırabiliriz? Üretimi en iyi şekilde nasıl örgütleyebiliriz? (Ekonomik hayatımızı bir bütün olarak planlamanın en iyi yolu nedir? Bir üretim dalının diğeri ile bağlantısını nasıl sağlamalıyız? Üretimi nasıl yönetmeliyiz? Hammadde rezervlerini en iyi ve ekonomik tarzda tahsis etmenin yolu nedir? Eldeki iş gücünü en iyi şekilde nasıl dağıtabiliriz?) Bizzat işçilere bağlı olduğu ölçüde en iyi işi nasıl sağlayabiliriz? (Yoldaşça iş disiplini; dikkatsizliğe, gevşekliğe, kayıtsızlığa vb. karşı mücadele sorunu). Bunların hepsini, bilimin üretime uygulanması sorununa, yetenekli uzmanların çalışması sorununa gelip dayanır.

Bütün bu sorunlar muazzam öneme sahiptir. Bunları pratik olarak çözmek, eylem içinde çözmek zo-

rundayız. Bunları, tek bir fabrika içinde veya tek bir fabrika için değil, işçi sınıfı ve yarı-proleterlerin sayıca milyonları bulduğu dev bir ülkenin tamamı için çözmek zorundayız. Aşikârdır ki, bu meselede tek bir görüş açısına bağlı kalmalı, çiviyi doğru yere çakmalı, ekonomik hayatını yeni komünist emek temelinde inşa etmekte olan bütün ülkenin üretkenliğini arttırmalıyız.

Muhaliflerimiz - sosyal devrimciler, menşevikler, burjuvazi vb. - bizim marksist olmadığımızı, bizim komünizmimizin sadece bir tüketici komünizmi olduğunu, bir dağıtım komünizmi olduğunu ilân ediyorlar. Bolşevikler, diyorlar, burjuvaziyi kesip biçiyorlar, burjuvaziyi evlerini ve iş yerlerini teslim etmeye zorluyorlar; bolşevikler tüketim mallarını bölüştürüyor, fakat üretimi örgütlemiyorlar. Bu suçlama tamamen temelsizdir. Toplumun üretici güçleri iki şeyden ibarettir: Bir yanda maddî üretim araçları; öte yanda, yaşayan insanlar, emekçiler. Üretimin temel gücü işçi sınıfıdır. Eğer makineler, aletler vb. hasara uğratılmışsa, bu talihsiz bir durumdur fakat kayıp hayatî değildir; çünkü deneyimli işçiler, emek gücünün zararına da olsa, eksik olan her şeyi yeniden üretebilirler. Yaşayan üretim gücü tahrip olduğunda, işçiler köylere göçtüklerinde, soğuk ve açlık yüzünden kentleri terketmek zorunda kaldıklarında, işçi sınıfı parçalanıp dağıldığında, durum çok farklı olur. Ne pahasına olursa olsun bu durum önlenmelidir. Böyle bir durumda, tüketim araçlarının örgütlü biçimde kamulaştırılması yaşayan emek gücünü korumak için en iyi yoldur. Böylece, tüketim malları komünizmi, gerçek amacımızın, üretimin örgütlenmesinin kaçınılmaz ön aşamasından başka bir şey değildir. Burjuvazi her yerde, savaşın maliyetini, savaşın yol açtığı bütün yoksulluğu, bütün soğuğu, bütün açlığı proletaryanın üzerine yıkmak ister. Kendi geleceği uğruna proletarya, savaş sonrası dönemin yüklerini omuzlaması için burjuvaziyi zorlamalıdır. Fakat kuşkusuz, öncelikli görevimiz, üretimin örgütlenmesi ve üretkenliğin geliştirilmesidir.

95. EKONOMİK HAYATIN BİLİNÇLİ ÖRGÜTLENMESİ

Dağılan kapitalizm proletaryaya miras olarak sadece geniş çapta bir üretim araçları yetersizliği değil, aynı zamanda büyük bir karışıklık bıraktı. Rusya tamamen parçalandı; ülkenin çeşitli bölgeleri arasındaki bağlantılar tahrip edildi; bir sanayi bölgesi ile diğeri arasındaki ilişki olağanüstü güçleşti. Devrimin bir sonucu olarak fabrika sahipleri yönetimden düşürülmüşlerdi ve bir çok yerde fabrikalar bir anda yöneticisiz kaldı. İşte o zaman, daha fazla bekleyemeyen işçiler sistematik olmayan bir tarzda işyerlerini ele geçirdiler. Bu tür yerel «ulusallaştırma» Kasım devriminden önce başlamıştı. Kuşkusuz bu gerçek anlamda ulusallaştırma değildi; sadece girişimlerin oralarda çalışan işçiler tarafından örgütsüz olarak ele geçirilmesi idi. Bu ele geçirme olayı daha sonra ulusallaştırmaya dönüştürüldü. Kasım devriminden sonra bile ulusallaştırma gelişigüzel yapıldı. Açıktır ki, öncelikle en büyük ve en iyi donatılmış girişimlerin ulusallaştırılması gerekiyordu; fakat beklendiği gibi olmadı. Genel eğilim, sahiplerinin terkettiği ve bakımsız bırakılamayacak girişimlerin ulusallaştırılması idi. Ne var ki, pek çok durumda girişimler sahipleri işçilere özellikle düşman oldukları için ulusallaştırıldı. İç savaş günlerinde bu durumda pek çok işletmenin bulunması doğaldı; fakat bunların arasında kötü durumda ve çalışamayacak halde bulunan işletmelerin sayıca hiç de az olmaması da eşit derecede doğaldı. Bunların çoğu savaş sırasında yerden mantar gibi bitti ve «savunma» amaçlarına yönelikti. Alelacele kuruldukları için, devrim sırasında aynı hızla çöktüler. Bütün bunlar kaçınılmaz olarak karışıklığın artmasına yol açtı.

Başlangıçta Sovyet İktidarı'nın elinde neler olup bittiğini doğru olarak gösteren raporlar yoktu. İşyerlerinin listesi yoktu; hammadde, yakıt ve tamamlanmış emtiaların arzını gösteren tablolar yoktu; üretim

olanakları hakkında değerlendirme yoktu; ulusallaştırılmakta olan pek çok işyerinin ne kadar üretim kabiliyetine sahip olduğuna dair hiç bir fikir yoktu. Burjuvazi ölüyor, fakat ardında vasiyetname bırakmadan ölüyordu. Proletarya burjuvazinin servetine «mirasçı» oldu; fakat şiddetlenen bir iç mücadele içinde mülkiyete el koymak suretiyle mirasçı haline geldi. Bu yüzden, ilk günlerde hiç kuşkusuz genel bir ekonomik plandan söz edilemiyordu. Eski örgütlenme, kapitalist sistem, çökmüştü; yeni örgütlenme, sosyalist sistem, henüz ortaya çıkmamıştı.

BUNUNLA BİRLİKTE, SOVYET İKTİDARININ TEMEL GÖREVLERİNDEN BİRİ, DEVLETİN YÖNETTİĞİ GENEL BİR PLANA UYGUN OLARAK ÜLKENİN BÜTÜN EKONOMİK FAALİYETLERİNİ BİRLEŞTİRMEK OLDU VE ŞİMDİ DE ÖYLEDİR. Üretkenliği daha sonraki gelişmeye izin verebilecek bir düzeyde tutmak ancak böyle mümkün olur. Birinci Bölüm'de öğrendik ki, komünist sistemin büyük yararlarından biri, kapitalist sistemin yarattığı kaosa, «anarşi»ye son vermesidir. Komünizmin özü burada yatar. Kısa bir zaman süresi içinde, açlık ve soğuk hüküm sürerken, yakıt ve hammadde eksikliği varken, hızlı ve tatmin edici sonuçlara ulaşmanın mümkün olacağını ummak, hiç kuşkusuz, saçma olacaktır. İnsanlar evlerinin temelinde yaşamazlar, temeller üzerinde bina yükselene, yapı iskelesi çekilip alınana kadar evin içinde yaşayamazlar. Bununla birlikte temelden kesinlikle vazgeçilemez. Bu kıyaslama komünist toplumun inşası için de geçerlidir. Komünist toplumun temelleri, sanayinin örgütlenmesi ile, her şeyden önce Devlet denetimi altında sanayinin bilinçli olarak birleştirilmesi ile atılır.

Bu tasarıyı pratiğe geçirmek için her şeyden önce stokları bilmek gerekiyordu. Proletarya İktidarı'nın elindeki kaynakların ne kadar olduğunu tam olarak bilmek zorunda idik. Ne kadar malzeme, ne kadar işyeri vb. olduğunu bilmek zorunda idik. Kararna-

meler ile, daha önce birbirinden bağımsız olan girişimler arasında bağlar kuruldu. Hammadde, yakıt ve yardımcı araç arzını sağlamak için merkezi aygıtlar kuruldu. Sanayinin yerel ve merkezi yönetimini sağlamak için bir organlar şebekesi yaratıldı. Bu şebeke genel bir planı hazırlayacak ve bu planı bütün ülkede uygulayacak bir pozisyonda bulunuyordu.

Sanayinin yukardan denetlenen yönetim aygıtları şu şekilde inşa edilmiştir. Her fabrikanın başında *işçilerin fabrika yönetimi* vardır. Bu yönetim, doğal olarak o girişimde çalışan, ilgili sendikalara üye işçilerden ve işçi sendikası merkez komitesinin onayı ile göreve atanmış teknik heyet üyelerinden ibarettir: Fabrika yönetimi üyelerinin üçte ikisi sıradan işçi, üçte biri teknik heyettendir. Bazı durumlarda, birçok görece küçük işyeri ile meşgul olmak durumunda kaldığımız yerlerde *bölge yönetimleri, yerel ekonomi konseyleri* ile yakın ilişki içindedirler. Bu yönetimler ile yerel işçi delegeleri sovyetleri arasında da ilişki vardır. Daha büyük işyerleri doğrudan «şeflikler» ve «merkezler» denilen birimlere bağlıdır. Bu «şeflikler» ve «merkezler» üretimin bütün dallarının birleşmesini sağlarlar. Örneğin tekstil şefliği bütün tekstil endüstrisini denetler; çivi şefliği bütün çivi üretimini denetler. Kömür şefliği bütün kömür üretimini denetler (93'teki kısaltılmış listeye bakınız). Devlet kapitalizminde özgül üretim dallarını yöneten Devlet tröstleri olmuş, örgütler bizim sistemimizde «şeflikler» ve «merkezler» haline gelmiştir. Şefliklerin ve merkezlerin bileşimi Yüksek Ekonomik Konseyi, prezidyumu veya yürütme komitesi (aşağıya bakınız) tarafından veya ilgili sendikanın merkez komitesi tarafından kararlaştırılır. Herhangi bir anlaşmazlık durumunda, bu sendikanın yerini, bir «merkez»in bileşimini Yüksek Ekonomi Konseyi Prezidyumu ile uyum içinde belirleyen Bütün Rusya Sendikaları Merkez Sovyeti alır. Yerel ekonomi konseyleri doğal olarak küçük girişimlerin örgütlenmesinden sorumludur.

«Şeflikler» ve «merkezler» de benzer endüstri grupları içinde birleştirilir. Örneğin bu tür «şeflik» birlikleri, ayrı ayrı «Gomza»yı (Devlet makine işlikleri), Bakır Merkezi'ni, Altın Şefliği'ni, Çivi Şefliği'ni vb. oluşturur.

Örneğin Metal Bölümü'nü oluşturan grupların listesi şöyledir:

	Girişimlerin Sayısı
1. Sormovo ve Kolomna fabrikaları (Gomza)	17
2. Kok kömürü, demir-döküm tesisleri	3
3. Kaluga ve Ryazan demir madenleri	9
4. Malzov tesisleri	6
5. Bakır Merkezi	10
6. Avtozav (motor tesisleri) vb.*	3

Başında Tekstil Merkezi'nin bulunduğu tekstil endüstrisinde ayrıca «Kust» denilen birimler (özellikle pamuk endüstrisinde) vardır; bu birimler çeşitli imalat aşamalarında yarı-mamul ürünler ve aynı zamanda nihaî ürünler üretirler.

Genel olarak belirtmek gerekirse, denebilir ki, bu örgütlenmenin tamamı hâlâ bir dalgalanma durumundadır; sürekli olarak yeni biçimler oluşturulmakta, eski biçimler sürekli olarak yok olup gitmektedir. Hummalı bir inşa faaliyeti sırasında bu durum kaçınılmazdır. İçinde bulunduğumuz koşullar öylesine zordur ki, Ural bölgesini bugün kazanabilir, yarın düşmana kaptırabiliriz; Ukrayna'yı bugün elden çıkarabilir, yarın gene denetim altına alabiliriz.

Demek ki, tekil üretim dalları sadece birleştirilmiş değil, aynı zamanda, daha ileri düzeyde bütünleştirilmiş, daha büyük birimler içinde biraraya getirilmiştir. Belirtmek gereksiz ki, üretim dalları arasında

* Metal Bölümü komitesinin Yüksek Ekonomi Konseyi prezidyumu veya yürütmesi için hazırladığı rapordan alınmıştır. Rapor Yoldaş Milyutin tarafından hazırlanmıştır.

gerçekleştirilen bu tür birlikler, her şeyden önce, benzer özelliklere sahip dallar arasında oluşturuluyor. Örneğin, çivi, makine, bakır, bakır aletler üretimi vb. bir metal grubu içinde birleştiriliyor. Bu «şeflikler» grubu Yüksek Ekonomi Konseyi Metal Bölümü'nü oluşturuyor. Bu türde çeşitli bölümler vardır. Metal Bölümü'nün yanısıra, Kimya Endüstrisi Bölümü, Besin Maddesi Bölümü, Matbaacılık Bölümü vb. vardır. 1919 güzünde bu çeşitli bölümlerin yapısı hâlâ birörneklikten uzaktı. Metal Bölümü'nde esas olarak Bütün Rusya Metal İşçileri Birliği Merkez Komitesi etkili idi. Metal işçileri öncü işçiler arasında bulunuyorlardı; uyanık ve harika işçilerdi; bu nedenle de mükemmel bir yönetme kapasitesine sahiptiler. Diğer bölümlerin bazılarında koşullar bu kadar uygun değildi. Örneğin, 1919 güzüne kadar işçiler Kimya Endüstrisi Bölümü'nün yönetimine katılmaya başlamadılar, çünkü bu tarihe kadar bu iş sınıfında korporatif bir birlik oluşturulmadı.

Bütün bu bölümler Yüksek Ekonomi Konseyi'ne (Vysovnarhoz (veya SEC)) bağlıdır. Bu kuruluş Sendikalar Sovyeti'nin, Sovyetler'in Bütün Rusya Merkez Yürütme Komitesi'nin ve halk komiserlerinin temsilcilerinden oluşur. İşler bir prezidyum tarafından yürütülür. Böylelikle SEC ülkedeki bütün ekonomik faaliyetlerin eşgüdümünü sağlar. Konseyin başlıca görevi ekonomik hayattaki Devlet yönetimi için birleşik bir şema hazırlamak ve bunu yürürlüğe koymaktır.

Gomza'nın faaliyetleri, uygun örgütlenme tipi sayesinde, işçilerin sahip oldukları üretimi arttırma kapasitesini ortaya koyar. Metal İşçileri Birliği, hatırlanacağı üzere, bu alanda önemli bir etki yaratmıştır.

Aşağıdaki tablonun en alt satırında belirtilen zaman periodu, bir üst satırdaki periodun üç katı uzunluktadır. Üretimin üç kat daha büyük olduğu görülecektir.

ÜRETİM MİKTARLARI

	Lokomotif yedek parçaları, yolcu ve yük vagonu	*Zırhlı Tren Vagonlar*					
		Lokomotif-ler	*Platform-lar*	*Yeri platformlar*	*Tank vb. onarım*	*Zırhlı vagon*	*Makas*
	Pud (16.4kg.)						
2 ay, Kasım-Ar. 1918	24.240	2	4	477	—	148	—
6 ay, Ocak-Haz. 1919	94.419	10	19	1181	1049	522	7543

Tablo: Yoldaş Larin

Tatmin edici gelişme gösteren belirli bir örgütlenmenin yardımı ile hammadde arzını sağlayan aygıtların şimdiye kadar «şeflikler»in yaptığından daha bilinçli olarak kullanılmasını sağlamak ve üretimin daha iyi merkezileştirilmesini, üretimi en iyi şekilde donatılmış işyerleri ile sınırlamak suretiyle gerçekleştirmek mümkün olmuştur. Bu durum genel bir planın mantıksal sonucudur. En iyi donatılmış işyerlerini kullanmanın, bütün enerjimizi bunların devamı üzerinde yoğunlaştırmanın, kaynakları yetersiz ve kötü donanımlı işyerleri ile uğraşmaktan daha avantajlı olduğu açıktır. Gene bu meselede de yakıt ve hammaddedeki genel kıtlığı hesaba katmak zorundayız. Kıtlık yüzünden sık sık en büyük işyerlerinden bazılarını (örneğin, tekstil endüstrisinde) kapatmak zorunda kaldık. Bugün bile üretimin hâlâ süren kısmî örgütsüzlüğü nedeni ile bu tür önlemlere başvurmak zorunda kalıyoruz. Ne var ki, buradaki esas sorun örgüt eksikliği değil, üretimin gerektirdiği materyalin eksikliğidir.

Bununla birlikte üretimin merkezileştirilmesi karşı konulmaz adımlarla ilerliyor. Örneğin, Gomza çok sayıda ikinci sınıf girişimi kapatmıştır ve üretimi en iyi donanıma sahip on altı fabrikada toplamıştır. Kapitalizm altında tamamen dağıtılmış olan elektroteknik endüstri şimdi birleştirilmiştir. Aynı şey üretimin çeşitli diğer dallarında da (tütün, öğütülmüş besinler, şeker, tekstil vb.) yapılmıştır.

Arz edilen materyalin ve enerjinin tam olarak ve verimli biçimde kullanılması çok önemli bir meseledir. Öncelikle, gördüğümüz gibi, envanter yoktur. Kaynakların doğru kullanımını tartışmaya başlamadan önce, bir çok depo yok edildi, bunlara bağlı mağazalar yağmalandı veya anlaşılmaz bir şekilde ortadan kayboldu. Fakat bu alanda da düzen, büyük zorluklara rağmen, dereceli olarak sağlandı. Pek çok mal kaleminde, elde bulunan miktarlar hakkında kesin bilgiye sahip bulunuyoruz (aşağıdaki tabloya bk.)..

Ekonomik hayatın düzenlenmesini ve örgütlenmesini mükemmelleştirmek için daha yapılması gereken pek çok şey olduğu açıktır. Karışıklık ve düzensizliğin üstesinden önemli ölçüde gelinmiştir. Aygıtlar henüz tam olarak işlemiyor, ancak genel çerçeve oluşturulmuştur. Şimdiki görevimiz faaliyeti üç çizgi boyunca ilerletmekten ibarettir: Birincisi, ülkenin bütün ekonomik faaliyetlerini en mükemmel biçimde birleştirmeliyiz; ikincisi, genel ekonomik yönetim planımızı mükemmelleştirmeli, üretimi daha bütünlüklü olarak merkezileştirmeli, daha iyi örgütlemeli ve yönetim aygıtlarımızı iyileştirmeye devam etmeliyiz; son olarak, ülkedeki hammaddeleri ve stokları çok daha iyi kullanmayı öğrenmeliyiz.

Aşağıdaki tablo, 1918 ve 1919 yıllarında yakıt ve hammadde tedariki ile ilgili kıyaslamalı bir değerlendirme sunuyor. Veriler Yoldaş Milyutin tarafından hazırlanmıştır.

Yakıt ve hammadde türü	*1918*	*1919*
A. Yakıt		
1. Moskova ve Borovic bölgelerinden sağlanan kömür.	30 milyon pud.	30 milyon pud.
2. Kullanılan veya stoklanan odun.	4 milyon c.s.	5 milyon c.s.
3. Odun kömürü.	58 milyon pud.	60 milyon pud.
4. Petrol	93 milyon pud.	—*
B. Kullanılan veya stoklanan hammadde.		
1. Keten.	Kayıt yok	5.500.000 pud.
2. Pamuk.	Kayıt yok	6.500.000 pud.**
3. Yün.	Kayıt yok	2.000.000 pud.
4. Kenevir.	Kayıt yok	2.000.000 pud.
5. Metaller.	30 milyon pud.	40.000.000 pud.***
6. Kürkler.		

* Baku İngiliz işgali altında.

** Yolda olan Türkistan pamuğu dahil.

*** Urallar'dan gönderilen metaller dahil.

c.s.: cübic sazhenes (yaklaşık 2.3 m^3).

Tablo pek çok bölümde düzenin sağlanmakta olduğunu gösteriyor. Aynı zamanda en büyük sorunumuzun petrol tedarikindeki yetersizlik olduğu görülüyor.

96. ÖTEKİ ÜLKELER İLE EKONOMİK İŞBİRLİĞİNİN GELİŞTİRİLMESİ

Dış dünya ile ilişkilerimiz sorunu büyük ölçekli sanayinin örgütlenmesi sorunu ile yakından bağlantılıdır. Sovyet Rusya bir abluka ile kuşatılmıştır ve bu durum ülkeye büyük zarar veriyor. Aşağıdaki tabloda yer alan sayılar, diğer ülkeler ile ekonomik ilişkilerin kesintiye uğramasının Rusya üzerinde imalat endüstrisi ve tarım alanlarında yarattığı etkinin ne kadar önemli olduğunu gösteriyor.

RUSYA'YA YAPILAN İTHALÂT

Yıllar	Besin maddeleri 1000 ruble	%	Ham ve yarı mamul kalemler 1000 rb.	%	Çiftlik Hayvanları 1000 rb.	%	Mamul Kalemler 1000 rb.	%	Toplam 1000 rb.	%
1909	182.872	100.1	442.556	100.0	7.972	100.0	272.937	100.0	906.336	100.0
1910	191.462	104.7	554.386	125.3	10.791	135.4	327.807	120.1	1.084.446	119.7
1911	206.909	113.1	553.143	125.0	10.997	137.9	390.633	143.1	1.161.682	128.2
1912	209.647	114.6	555.516	125.5	11.979	150.3	394.630	144.6	1.171.772	29.3
1913	273.898	130.1	667.989	150.9	17.615	221.0	450.532	165.1	1.374.034	151.6

Başlıca ithalâtımız imal edilmiş kalemlerdi ve 1909 ile 1913 yılları arasında bu ithalâtın miktarı % 65 arttı. Ham ve yarı mamul mal ithalâtı aynı dönemde % 60 oranında arttı. Böylece ithalâtın önemi dikkate değer biçimde arttı. En önemli ithal malları, çeşitli türdeki sanayi makineleri, madenî eşya, tarım makineleri, kimyasal ürünler, elektrik donanımları ve diğer üretim araçları idi. Fakat tüketim kalemleri ithalâtında da sürekli bir artış vardı (tekstil ürünleri, deri eşyalar vb.).

Savaşın başında Almanya ile bütün ilişkiler kesildi. Sovyet Rusya abluka altına alındığında İtilâf ülkeleri ile olan ticarî ilişkiler de sona erdi. Savaş öncesi değerlendirmelere göre toplam ithalâtımız nerede ise bir buçuk milyar rubleye ulaşıyordu. Bu sayı abluka yüzünden uğradığımız kaybı gösterir.

Bu nedenle politikamız diğer Devletler ile ekonomik ilişkileri yeniden başlatmayı hedeflemelidir - kuşkusuz, genel hedeflerimiz ile bağdaştığı ölçüde. Bu bağlamda en sağlam garanti karşı-devrim üzerinde kesin bir zafer olacaktır.

İkinci bir görev Rusya ile proletaryanın üstünlük kazandığı ülkeler arasındaki karşılıklı ekonomik ilişkileri kapsar. Bu ülkeler ile sadece ekonomik alışverişi değil, eğer mümkünse, onlarla ortak bir ekonomik plan çerçevesinde işbirliği yapmayı hedeflemeliyiz. Almanya'da proletarya zafere ulaşırsa, iki sovyet cumhuriyetinin ortak ekonomi politikasını yürütecek bir organ oluşturmalıyız. Alman proleter sanayi ürünlerinden Sovyet Rusya'ya ne miktarda ürün gönderileceğine; ne kadar kalifiye işçinin Almanya'dan göç etmesi (örneğin Rus lokomotif fabrikalarına) gerektiğine; ve nihayet, Rusya'dan Almanya'ya ne miktarda hammadde gönderileceğine bu organ karar verecektir. Çeşitli ülkeler arasında böyle bir birliğin kurulması halinde Avrupa'nın şimdiki karışıklık durumundan çok daha hızlı çıkabileceğini gayet iyi biliyoruz. Doğal olarak herhangi bir kapitalist ülke ile

birleşmeye niyetimiz yok. Öte yandan, Sovyet cumhuriyetleri ile yakın bir ekonomik işbirliğine girebiliriz ve girmeliyiz; onlarla genel bir ekonomik plan çerçevesinde işbirliği yapmalıyız. EKONOMİNİN ULUSLARARASI ÇAPTA EKONOMİK, PROLETER MERKEZİLEŞTİRİLMESİ - HEDEFİMİZ BUDUR

97. KÜÇÜK ÖLÇEKLİ ENDÜSTRİ, EL SANATLARI VE EV ENDÜSTRİSİNİN ÖRGÜTLENMESİ

Rusya'da komünizmi kurmanın önündeki başlıca engellerden birinin genelde ülkemizde, bütün gelişmemiş ve geri ülkelerde olduğu gibi, küçük girişimin yaygınlığı olgusundan kaynaklandığını görmüş bulunuyoruz. Bu durum her şeyden önce Rus tarımı için geçerlidir. Fakat Rusya'daki imalat endüstrisi de eski tip ilişkilerin kalıntılarını barındırır; çok sayıda ev emekçisi, bağımsız zanaatkâr ve küçük ölçekli üretici vardır. Savaş öncesi istatistiklere göre, 34 eyalette yaklaşık 1.700.000 kadar, ev emekçilerinin yürüttüğü küçük girişimler vardı.

Aşağıdaki değerlendirmede bu ev endüstrileri ürünün niteliğine göre sayısal olarak sınıflandırılmıştır.

I. MİNERALLER 66.400
(çömlekçilik ve toprak işleri, kiremit, değirmentaşı, bileğitaşı, bakır tel, kireç)

II. KERESTE 467.900
(çerçeve, fıçı, tekne, boru, mobilya, ayakkabı kalıbı, kızak ve araba, sepet ve küfe, dümen, tekerlek çemberi, karakalem, zift ve katran, kaşık ve diğer ahşap gereçler, sandal ve sal -toplam, 18 endüstri)

III. METALLER 130.500
(çivi, balta ve benzer demirhane işleri, kilit ve mücevherat, saatler, döküm işleri, pencere ve kapı çerçeveleri, kova ve borular)

IV. EĞİRME VE DOKUMA 65.200
(dokuma, çırpma, eğirme, dantel işleme, başörtüsü

yapımı, ağ ve halat yapımı, halı yapımı, takke yapımı, fırça yapımı vb. - toplam 11 endüstri)

V. DERİ EŞYALAR 208.300
(çizme ve ayakkabı, koyun derisi ceket, küçük deri eşyalar, saraciye, eldiven, tarak)

VI. DİĞER 185.400
(Terzilik, 104.900
çeşitli endüstriler, 73.800
ikon yapımcılığı, 3.600
akordeon yapımcılığı 3.100)

Bazı değerlendirmelere göre, bağımsız ev emekçilerinin sayısı savaş zamanında bir milyon kadar azaldı. Buna rağmen, büyük ölçekli imalatın dağılması nedeniyle pek çok işçi ev endüstrisine katıldı. Azalma, daha fazla yiyecek bulabilecekleri yer arayan ev emekçilerinin göçmesi ve dağılması ile açıklanabilir. Vologda, Novgorod ve benzer bölgelerdeki eyaletlerde, beslenme koşullarının özellikle kötü olduğu yerlerde % 20-25 oranında azalma oldu. Öte yandan. Kursk, Orel, Simbirsk ve Tambov eyaletlerinde % 15-20 artış görüldü.

Proletarya iktidarı şu sorun ile yüz yüzedir: Bu küçük üreticiler kitlesi, inşa edilmekte olan sosyalist ekonominin genel sistemi ile nasıl birleştirilebilir?

İlk olarak, şu nokta kesinlikle açıktır ki, buralarda zorla mülksüzleştirme asla kabul edilemez. Küçük üreticiler sosyalist alana zorla sokulmamalıdırlar. Onların zorunlu değişime alışmalarını kolaylaştırmak ve bunun sadece zorunlu değil aynı zamanda avantajlı olduğunu anlamalarını sağlamak için elimizden gelen her şeyi yapmalıyız. Bu ancak ev emekçisine belirli koşulların sağlanması ile gerçekleştirilebilir. Bu koşullar nelerdir? Nasıl sağlanabilirler?

Her şeyden önce, EV ENDÜSTRİSİNİ DEVLETİN YAKIT VE HAMMADDE TEDARİKİ İÇİN HAZIRLANAN GENEL PLAN KAPSAMINA ALMALIYIZ. Çünkü ev emekçisi proletaryanın Devlet örgütünden kendi üretim faaliyeti için gerekli olan yakıt ve hammaddeyi alıyorsa, bu durumda proletarya örgütüne ba-

ğımlı hale gelecektir. Eski günlerde, kapitalizmde, işadamı veya fabrika sahibi çoğu kez ev emekçisine hammadde tedarik ederdi ve böylelikle ev emekçisi ona bağımlı hale gelirdi. Kuşkusuz, işadamı veya fabrika sahibi ev emekçisini sömürmek için bu şekilde «kollardı». Ev emekçisi gerçekte kendisi için değil, bir kapitalist için çalışıyordu. Ev emekçisinin proleter Devlet'e bağımlılığı ise çok farklı bir niteliktedir. Proleter Devlet, işçi Devlet'i, ev emekçisini sömürmeyi ne ister, ne isteyecektir, ne de isteyebilir. Proleter Devlet ancak ev emekçilerinin diğer emekçiler ile ortak örgütlenmelerine yardım etmek ister. Proleter Devlet ev emekçisinden kâr sağlamayacaktır (kimseden kâr sağlamaz); amacı, ev emekçilerini ve onların örgütlerini sanayideki genel işçi örgütüne bağlamaktır. İşadamına veya fabrika sahibine bağımlı olan ev emekçisi işadamı veya fabrika sahibi hesabına çalışır. Onun yük hayvanı haline gelir. Proleter Devlet'e bağımlı olan ev emekçisi bir toplumsal emekçidir. Bu nedenle yapılması gereken ilk şey ev emekçisini, yakıt ve hammadde tedariki için hazırlanan genel plan kapsamına almaktır.

İkinci olarak, EV EMEKÇİSİNİN DEVLETTEN MALİ YARDIM ALMASI elzemdir. Daha önce, kapitalizmde, tefeci tüccar para meselelerinde ev emekçisine yardım ederdi. Fakat ev emekçisini, tıpkı halatın asılmış bir adamı desteklemesi gibi «desteklerdi». Tüccar ev emekçisini en barbarca biçimde esir alırdı, çünkü tüccar, tıpkı bir örümcek gibi ev emekçisinin özünü emip tüketirdi. Proleter Devlet ev emekçisine gerçekten parasal olarak yardım edebilir, ona Devlet'in emirlerini yerine getirebileceği parayı sağlayabilir ve bunu kâr sağlama, sömürme amacı ile yapmaz.

Üçüncü olarak, açıkça görülmektedir ki, PROLETER DEVLET EV EMEKÇİSİNE MERKEZİLEŞTİRİLMİŞ BİR SİSTEM İLE UYUM İÇİNDE DAVRANMAK DURUMUNDADIR. Ev emekçisine hammadde, yakıt, mal-

zeme ve diğer gerekenleri sağlarken proleter Devlet bütün bunları belirli bir plana uygun olarak yapar; ve ev emekçisini genel toplumsal üretim şemasına sokabilmektedir.

Böylece ev emekçisi kararnameler ile sosyalist temeller üzerinde örgütlenmekte olan genel üretim sistemine çekilecektir. Bizzat ev emekçisi proleter Devlet'in aygıtları tarafından oluşturulan bir plana uygun olarak doğrudan doğruya proleter Devlet için çalışacaktır.

Dördüncü olarak; EV EMEKÇİSİNE YAPILAN YARDIM (yukarda betimlendiği şekilde) DİĞER İŞÇİLER GİBİ ÖRGÜTLENMELERİ KOŞULUNA BAĞLANMALIDIR. Proleter Devlet, birleşen, üretim *artelleri* veya kooperatifler içinde örgütlenen ev emekçilerine öncelik vermelidir. Daha önemlisi, bu tür örgütler arasında da, küçük üretim yerine büyük ölçekli kooperatif üretimi gerçekleştirenlere öncelik vermelidir.

Her girişimci, faaliyetlerinin ölçeği ne kadar küçük olursa olsun veya bağımsız ev emekçisi olsun, kalbinin bir köşesinde büyük bir girişimci olma, «dünyayı yakalama», kendi işine sahip olma, «güçlüler» arasında yer alma arzusunu besler. Kapitalizmde, üretim artelleri veya kooperatifler, güçlendikçe, kapitalist iş yerleri halinde dejenere olma eğilimi göstermiştir. Proletarya diktatörlüğünde durum çok farklı olacaktır. Burada kapitalizme yer yoktur. Bunun yerine, işçiler arasında mümkün olan her türlü birliği örgütleyen, topluluğun bütün malî kaynaklarını, daha da önemlisi, bütün üretim araçlarını elde tutan işçilerin Devlet otoritesi bulunmaktadır. Daha önceleri, artellerin bizi sosyalizme yaklaştırabileceğine inanmak saçma idi; arteller, gelişimleri sırasında kaçınılmaz olarak kapitalist şirketlere dönüşüyorlardı. Ancak şimdi, işçi Devlet'inin örgütü içine çekebildiğimiz zaman bu tür örgütler sosyalizmin inşasına yardımcı olabilirler. Ev emekçileri komünizmi kurmak için sabırsızlandıkları için değil (ev emekçilerinin çoğu, ge-

nelde küçük girişimciler gibi, komünizme karşı önyargılıdırlar), eski yollar tamamen kapanırken önlerinde yeni yollar açılmakta olduğu için yardımcı olabilirler.

Ev emekçilerini emekçi örgütleri kurmaya teşvik etmek suretiyle işçilerin, büyük çapta birleşmiş, örgütlenmiş, «mekanize olmuş» toplumsal üretim sistemine acısız geçmelerini teşvik etmiş oluyoruz.

Bu yolda çok şey yapılmıştır. Örneğin, 1919-20 kışı için Devlet ev emekçilerine dağıtılmak üzere şunları sağladı: 2.000.000 çift keçe çizme; 2.200.000 çift yün eldiven; çok sayıda örme eşya; hasır ayakkabılar; koyun derisi ceketler; vb. Üretimdeki artış daha şimdiden dikkat çekici olmuştur. 1918-19 kış döneminde, keçe çizme üretimi 1 Mart 1919'a kadar (!) sadece 300.000 çift idi; 1919-20 kış döneminde, Kasım 1919 tarihinde bu sayı 500.000'e ulaştı.

Bu gelişmeler belirli bir plana uygun olarak sağlandı; hammadde, petrol, aydınlatma gereçleri ve yakıt tedarik edildi. 1918-19 yılında, örgütlenme çalışması aşağıdaki biçimi aldı. Kooperatif örgütlerinin, ev emekçileri birliğinin (Centro-soyus, Sentrosectia, Moska, Kustarbyt, vb.) temsilcileri ve Yüksek Ekonomi Konseyi ev endüstrisi seksiyonunun temsilcilerinin katıldığı konferanslar düzenlendi. Bu konferanslarda genel bir plan hazırlandı. Kustarbyt (ev emekçileri ve artellerin imal ettikleri malların üretimi ve dağıtımı için kurulan kooperatiflerin oluşturdukları merkez birlik) genel örgütsel şema içinde yer alan ev emekçilerinin en büyük örgütüdür. 1306 kooperatifi kapsayan, 631.860 ev emekçiliği girişimini temsil eden 29 birliği kapsar. Bunlar gerekli malzemeyi ya merkez örgütten ya da yerel ekonomi konseyleri aracılığı ile sağlarlar.

Sovyet rejiminde derneklerin sayısı halen artmaktadır.

Belirtmek gereksiz ki, ekonomik sovyet aygıtlarının çeşitli bölümleri arasındaki bağlantılar henüz inşa edilmekte olduğu için, nihaî biçimler oluşmamıştır. Her şey hâlâ bir akış durumundadır. Fakat dikkati-

mizi üzerinde toplamamız gereken bir mesele vardır - aygıtların düzenlenmesi, örgütlenmenin uyumlu hale getirilmesi, bütün faaliyetlerimizin bilinçli olması.

98. SANAYİ VE SENDİKALARIN ÖRGÜTLENMESİ

Rusya'da, sanayii örgütleme ve yönetme alanında yeni görevlere uygunluğu önceden kanıtlanmış olan aygıtlar sendikalardır.

Kapitalist toplumda sendikaların işlevi - önce bir el sanatı temelinde, daha sonra sanayi (üretken) temelinde kuruldular - öncelikle, kapitalizme karşı mücadelenin bir aracı olarak, ekonomik mücadelenin bir aracı olarak hizmet etmekti. Fırtına ve gerilim günlerinde sendikalar, işçi sınıfı partileri ile, bolşevikler ile, sermayeye karşı genel saldırıya öncülük etmek üzere, güçbirliği yaptılar. Parti, sendikalar ve sovyetler kapitalist toplumsal düzene karşı yan yana yürüdüler. Politik iktidarın fethinden sonra sendikaların rolü doğal olarak değişime uğradı. Örneğin, şimdiye kadar, kapitalistlere karşı grev yapmışlardı. Artık kapitalistler bir hâkim sınıf olarak, patronlar ve işverenler olarak var olmuyorlar. Şimdiye kadar sendikaların başlıca amacı, fabrikalarda daha önce hüküm süren sistemin yıkılmasını sağlamaktı. Fakat Kasım 1917'den sonra yeni düzenin kurulma zamanı gelmişti.

Üretimin örgütlenmesi - proletarya diktatörlüğü çağında sendikaların yeni görevi buydu. Sendikalar çok sayıda proletarya örgütünü bir araya getirebildi ve sendikalar doğrudan üretim faaliyeti ile birleştirildiler. Ayrıca devrim sırasında Rusya'da sendikalar proletarya diktatörlüğü fikrini tam olarak onaylıyorlardı. Dolayısıyla, üretimin bütün unsurlarının en önemlisinin yönetimi - iş gücünün yönetimi - dahil, üretimin yönetilmesindeki aktüel sorumluluğun bu örgütlere teslim edilmesi şaşırtıcı değildir.

Sendikalar ile proletaryanın Devlet iktidarı arasındaki ilişki nasıl olmalıdır?

Burjuvazinin en büyük başarılarını güvence altına almak için ne yaptığına bakalım. Burjuvazi, Devlet İktidarı ile yakın ilişkisi olan bütün örgütleri birleştirerek Devlet kapitalizmi sistemini inşa etti. Bu durum özellikle burjuvazinin ekonomik organları (sendikalar, tröstler, işveren dernekleri) için geçerlidir. Sermayeye karşı mücadelesinde başarılı bir sonuca ulaşmak zorunda olan proletarya da kendi örgütlerini aynı tarzda merkezileştirmelidir. Proletarya, Devlet otoritesinin araçlarını oluşturan işçi delegeleri sovyetlerine sahiptir; sendikalara sahiptir; kooperatiflere sahiptir. Açıktır ki, faaliyetlerinin etkili olabilmesi için bütün bunların karşılıklı olarak birbirlerine bağlı olması gerekir. Burada örgütler arasında bağlantı kurma sorunu ortaya çıkıyor. Bu soruna verilecek karşılık basittir. Hepsinin içinde en büyük ve en güçlü olanı seçmeliyiz. Böyle bir organizma, işçi sınıfının Devlet örgütü, Sovyet İktidarı tarafından oluşturuluyor. O halde, SENDİKALAR VE KOOPERATİFLER ÖYLE BİR TARZDA GELİŞTİRİLMELİDİR Kİ, DEVLET OTORİTESİNİN EKONOMİK BÖLÜMLERİ VE ARAÇLARINA DÖNÜŞTÜRÜLSÜNLER; BUNLAR «DEVLETLEŞTİRİLMİŞ» OLMALIDIRLAR.

Sosyal dayanışmacılar (bunlar sınıf mücadelesinin önemini sürekli gözardı ederler), proletarya diktatörlüğü çağında sendikaların oynaması gereken rolü ele aldıklarında, doğal olarak, sendika hareketi için «bağımsızlık» talep edenlerin bakış açısını benimserler. Bu baylar sendikaların sınıf örgütleri olduğu konusunda bizi temin ederler; bu nedenle sendikalar Devlet otoritesinden tamamen bağımsız olmalıdırlar.

Burada bir «sınıf» bakışı gibi maskelenen sahteliği ortaya çıkarmak çok kolaydır. «Devlet», «sınıf» örgütleri ile karşı karşıya gelemez; çünkü devletin kendisi bir sınıf örgütüdür. Menşevikler ve diğerleri, işçi Devlet'ine sahip bir sendikaya itiraz ederlerken, gerçekte, işçi Dev-

let'ine yönelik düşmanlıklarını ifade etmektedirler. Burjuvazinin yanında yer alıyorlar. Aynı şekilde burjuva Devlet'in bağımsızlığını da savunduklarını görüyoruz.

Sendikaların «Devlet fonlarının desteğinde» oluşundan küçümseyerek söz ediyorlar. Fakat artık (Rusya'da) Devlet hazinesi işçilere aittir. Açıkça görülüyor ki menşevikler Devlet gelirlerinin burjuvaziye ait olmasını tercih etmektedirler! İşçilerin Devlet İktidarı'nın bağımsızlığı gerçekte burjuvaziye bağımlılık anlamına gelir.

Sendikalara düşen yeni görevler, bunların mümkün olduğu kadar hızla dev sanayi (üretken) sendikaları haline gelmelerini gerekli kılıyor. Aşikârdır ki, sendikaların üyeleri üretimin örgütlenmesinden sorumlu olduklarına göre işçiler el sanatları hattında değil, üretici sanayi hattında örgütlenmelidirler. Başka deyişle, yeni işlevin tam olarak yerine getirilmesi için, sendikaların, her girişimdeki bütün işçi ve çalışanların tek bir sendikada birleştirilmesini sağlayacak şekilde örgütlenmesi gerekiyordu. Daha önce sendikalar o şekilde yapılanmışlardı ki, işçiler kendi küçük el sanatlarına göre örgütlenmişlerdi. Daha sonra, sanayi (üretim) hattına göre örgütlenme teşvik edildiğinde karışıklık hâlâ sürüyordu. Örneğin Metal İşçileri Sendikası, sadece metalürji endüstrisinde fiilen çalışan işçileri değil, metal ile bir şeyler yapabilme özelliğine sahip her işçiyi, metalürji ile ilgili olsun olmasın, üye olarak kabul ediyordu. Kuşkusuz, her işi veya her üretim dalını ayrı bir organizma olarak ele aldığımızda, gerçek anlamda sanayi (üretken) örgütlenmesini gerçekleştiremiyoruz. Sanayi üretiminin örgütlenmesini sağlamak için, uygun tarzda, üretimin bütün dalları ile uyum içinde örgütlenmeli ve her özgül dalda yer alan bütün işçi ve çalışanları tek bir sendika içinde örgütlemeliyiz.

Bir çok küçük el sanatı sendikasının büyük bir sanayi sendikası oluşturmak üzere birleştirilmesine bir örnek olarak Petrograd metal işçilerinin örgütlenmesini gösterebiliriz.

Birleşmeden önce (1917 sonu ve 1918 başı).	Birleşmeden sonra
1. Metal İşçileri Sendikası.	1. Seksiyonları ile birlikte Metal İşçileri Sendikası (Bütün Rusya Metal İşçileri Sendikası'nın bir dalı) metalürji endüstrisinde yeralan bütün işçileri ve çalışanları kapsar.
2. Ateşçiler Sendikası.	
3. Tesfiyeciler Sendikası.	
4. Kaynakçılar ve Kırpıcılar Sendikası.	
5. Kalıpçılar Sendikası.	
6. Altın ve Gümüşçüler Sendikası.	
7. Saatçiler Sendikası.	
8. Elektrikçiler Sendikası.	
9. Makinistler Sendikası.	
10. Seçiciler Sendikası.	

Böylelikle, el sanatları temelinde örgütlenen çok sayıda küçük sendikanın yerine, merkezileştirilmiş, büyük sanayi (üretken) sendikaları varolmuştur. BU BAĞLAMDA PARTİMİZİN GÖREVİ, DÖNÜŞÜMÜ HIZLANDIRMAK, SANAYİ (ÜRETKEN) SENDİKALARININ KURULMASINI TEŞVİK ETMEK, SANAYİ ÜRETİMİNİN BELİRLİ BİR DALINDA ÇALIŞAN HİÇ KİMSEYİ DIŞARDA BIRAKMAKSIZIN BÜTÜN İŞÇİLERİ VE ÇALIŞANLARI BU SENDİKALARDA TOPLAMAKTIR.

Bütün Rusya Sendikaları Merkez Sovyeti'nin istatistik bölümünün hazırladığı verilere göre sendika üyeliği şöyle idi:

1917'nin ilk yarısında	335.938
1917'nin ikinci yarısında	943.547
1918'in ilk yarısında	1.649.278
1918'in ikinci yarısında	2.250.278
1919'un ilk yarısında	2.825.018

1919 yılının ilk yarısında 31 Bütün Rusya sendikasının üyeliği, Demiryolu İşçileri Sendikası ve Su Ulaşım İşçileri Sendikası dışında, 2.801.000 idi - işçilerin geri kalanı yerel sendikalarda örgütlü idi. 722.000 demiryolu işçisini ve 200.000 su ulaştırma işçisini eklersek, sendikala-

ra toplam üyeliğin 3.700.000'den fazla olduğunu görürüz. Bunların 33 merkez yürütme komitesi vardır. Ek olarak, henüz merkezileştirilmemiş bir çok sendika bulunmaktadır. İstatistik bölümü, örgütlü işçilerin toplam sayısını (düşman işgalindeki eyaletler dahil) 4.000.000 olarak değerlendirmektedir. Unutmamalıyız ki, faaliyet halinde bulunmayan fabrikalara mensup işçiler hâlâ bu fabrikaların işçileri olarak kaydediliyorlar ve ilgili sendikaların üyesi olmaya devam ediyorlar.

Sovyet Cumhuriyeti'nin yasalarına ve yaşanan pratiğe uygun olarak sendikalar (sanayi veya üretken sendikalar) sanayi yönetiminin bütün merkezi ve yerel organlarının faaliyetine katılırlar. Komiserliklerin, ekonomi konseylerinin, Yüksek Ekonomi Konseyi'nin, şefliklerin ve merkezlerin, fabrikalardaki işçi yönetiminin - tek sözcükle, sendikaların önemli, hattâ belirleyici bir rol oynadıkları her yerde - faaliyetlerine katılırlar.

Bununla birlikte, üretimin sendikalar tarafından denetimi hâlâ tamamlanmış olmaktan uzaktır. İşçilerin denetimi henüz üstlenmedikleri, üstlenmek durumunda oldukları, ekonomik hayatın pek çok dalı bulunmaktadır. Bu durum özellikle «şeflikler» ve «merkezler» için geçerlidir. Buralarda çoğu kez burjuva uzmanların çalıştıklarını görüyoruz. Bu kişiler tam bir denetime boyun eğmiyorlar. Bunlar ekonomik örgütlenmeyi kendi planlarına göre yeniden yapılandırmak isteyeceklerdir, çünkü «eski güzel günler»e dönüleceğini, merkezlerin hızla kapitalist tröstlere dönüşeceğini umuyorlar. Bu tür tasarılara karşı durmak için elzem olan şudur: SENDİKALAR SANAYİ YÖNETİMİNDE GİTTİKÇE ARTAN BİR PAYA SAHİP OLMALIDIRLAR. (İLERDE) DİPTEN TEPEYE, EKONOMİK HAYATIN TAMAMI, SANAYİ (ÜRETKEN) SENDİKALARI TARAFINDAN ETKİN BİÇİMDE DENETLENEN BİR BİRLİK OLUŞTURACAKTIR.

Sanayi yönetiminin daha alt düzeylerinde özellikle fabrika komitelerinin faaliyetine değinmeliyiz. Bunlar

gerçekten de, her durumda ilgili sendikanın rehberliğine tabi sendika hücreleridir. Belirli bir fabrika veya atelyenin işçileri tarafından seçilen fabrika veya işyeri komiteleri iş gücü ile ilgili meselelerde girişimin iç işlerini denetler. İşçileri işe almaktan ve azletmekten sorumludurlar; işçi aileleri ile ilgilenirler; ücret ödemelerini denetler, çalışma saatlerini düzenlerler ve disiplin vb. meselelerinde yetkilidirler. Ayrıca geniş halk kitleleri için mükemmel bir temel yönetim okuludurlar.

Böylelikle sendikalar (sanayi veya üretken) Devlet yönetiminin merkez organları, ekonomik hayat ile geniş işçi kitleleri arasında en yakın birliği sağlarlar.

Sanayi (üretken) sendikaların öncelikli, en önemli işlevi, kitlelerin ekonomik hayatın denetimine katılmalarını gittikçe artan ölçülerde sağlamaktır. Fabrika komitelerini temel almak ve bütün işçileri pratikte birleştirmek suretiyle sanayi (üretken) sendikaları, kendi çıkarları için gittikçe daha fazla işçiyi, üretimin örgütlenmesine katmalıdırlar. Burada özellikle yönetim faaliyetinin kazandırdığı doğrudan deneyim önemlidir (örneğin, fabrika komitelerinde, işçilerin fabrika yönetimlerinde, ekonomi konseylerinde, «şeflikler»de vb.).

Kitlelerin yapıcı faaliyete bu şekilde katılmaları, aynı zamanda, Sovyet İktidarı'nın ekonomik aygıtlarında bürokrasiye karşı olan eğilimi güçlendirmenin en iyi yoludur. Az sayıda işçinin, fakat çok sayıda «sovyet çalışanları»nın bulunduğu yerlerde bürokrasi muazzam oranlara ulaşmaktadır. Tekdüzelik, aylaklık, kötü davranış, gevşeklik, sabotaj - bütün bunlar ekonomik hayatta fazlasıyla var. Bu tür istismarlardan kurtulmak için sadece bir yol biliyoruz: alt düzeydeki işçileri bir üst düzeye yükseltmek. Ancak böylelikle, bütün ekonomik kurumlarımızdaki faaliyetlerin gerçek, kitlesel denetimini sağlayabiliriz.

99. İŞ GÜCÜ KULLANIMI

Eldeki iş gücünün doğru kullanımı Rusya'nın geleceği bakımından çok önemlidir. Üretim araçlarının neredeyse tükenmiş ve hammaddelerin çok yetersiz olduğu bir sırada her şey iş gücünün doğru uygulanmasına bağlıdır. O halde şu görevleri yerine getirmemiz gerekiyor. Mevcut iş gücünün tamamını kullanmalıyız; başka deyişle, çalışabilecek bütün unsurların bir şeyler yapmasını sağlamalıyız; tam olarak istihdam edilmeliler. Açlık günlerinde yararlı bir iş yapmaksızın yiyen kimsenin topluma yük olduğunu unutmamalıyız. Böyle kişiler çoktur. Bununla birlikte, karmaşık araçlar olmadan da yapılabilecek bir çok iş vardır; örneğin, şehir temizliği; caddelerin onarılması; yüksek yollar ve demiryolları; acil durumlarda kullanılmak üzere tahkimat yapımı; kışlaların temizlenmesi; vb. Yakıt ve hammadde tedariki ile ilgili pek çok çalışma türü vardır: Odun kesmek, kereste nakliyatı, odun kömürü üretimi vb. Kuşkusuz burada pek çok zorlukla yüz yüze bulunuyoruz. İnsanlarımız ve baltalarımız olabilir. Fakat insanlar için gerekli besin maddesi eksik olabilir ve bu durumda odun kesme tasarılarımız hiç bir anlam taşımaz. Ancak aşikârdır ki, pek çok zorluğun üstesinden gelmenin yegâne yolu elimizdeki iş gücünü doğru kullanmaktır.

Şu ya da bu türde toplumsal çalışmayı gerçekleştirmek için genel seferberlikler açmak, bu sorun ile bağlantılıdır. Tahkimat çalışması acilen gerekli olduğunda kitlelerin iş gücü en iyi şekilde kullanılmalıdır; aksi halde yapılan iş boşa gidecektir. Bu görev sistematik olarak yerine getirilmelidir. Çalışma yükümlülüğü Rus Sosyalist Federatif Sovyet Cumhuriyeti anayasasında yer alır; fakat pratikte bunun gerçekleştirilmesinden çok uzak bulunuyoruz. O halde, ilk görevimiz, İşçi Cumhuriyeti'nin bütün iş gücünün eşit kullanımını sağlamaktır. İkinci görevimiz iş gücünün dağılımı ve yeniden dağılımı ile ilgilidir. Yeterince

açıktır ki, emeğin üretkenliği emek gücünün çeşitli bölgelere ve çeşitli iş kollarına bilinçli dağılımını nasıl sağlayacağımıza bağlı olacaktır.

Bu iş gücü dağılımı, iş gücünün gerekli yerlere arz edilmesi, tayinler zekice yapılacaksa, iş gücünün kapsamlı biçimde kaydedilmesini gerektirecektir. Elimizdeki araçları tam olarak bilmezsek, onlardan yararlanamayız. Sendikaların işbirliği olmadan Sovyet İktidarı bu görevi tam olarak yerine getiremez ve gerçekte bu faaliyet sendikalar aracılığı ile gerçekleştirilmelidir.

100. YOLDAŞÇA İŞ DİSİPLİNİ

Bir ülkenin üretkenliği sadece, makine, hammadde ve diğer gerekli üretim araçlarının miktarı ile belirlenmez; üretkenlik aynı zamanda iş gücüne bağlıdır. Rusya'da bugün, maddi üretim araçları çok kıt olduğu için, iş gücü, canlı emek muazzam önem taşıyor.

Kapitalist üretim yöntemi işçilere boyun eğdirdi; onları patronları için çalışmaya zorladı; onlara kamçı disiplini uyguladı.

Devrim, bu kapitalist iş disiplinini zayıflattı ve yıktı; orduda emperyalist disiplini ortadan kaldırıp askerlerin çarlık subaylarına itaatine bir son verdiği gibi, bu iş disiplinini de ortadan kaldırdı. Ne var ki, sosyalist inşa faaliyetinin yeni bir iş disiplini olmadan gerçekleştirilemeyeceği de açıktır. Burada gene ordu örneğini vermek yerinde olacaktır. Eski orduyu yıktık. Bir süre için «anarşi», düzensizlik, karışıklık oldu. Fakat yeni temeller üzerinde yeni bir ordu kurduk. Bu, eski orduya mensup olan toprak sahiplerine ve kapitalistlere karşı savaşan, proletaryanın elinde olan bir ordu idi.

Aynı şey «emekçiler ordusu»nda, işçi sınıfının içinde de gerçekleşiyor. Eski disiplini yıkma dönemi

tamamlanmıştır. Şimdi, patronlar tarafından zorla dayatılıp sürdürülmeyen, kapitalist kamçı sayesinde zorla dayatılıp sürdürülmeyen, bizzat işçi örgütleri tarafından, fabrika komiteleri, iş yeri komiteleri ve sendikalar tarafından gerçekleştirilen yeni, yoldaşça bir iş disiplini geliştiriliyor. Üretimi örgütlerken emeğin fabrikada örgütlenmesini ihmal edemeyiz.

Yoldaşça iş disiplini toplumsal üretimin örgütlenmesi ve üretkenliğin arttırılması için gerekli olan en önemli araçlardan biridir. *İşçi sınıfının tam kendiliğindenliği* yoldaşça iş disiplinine eşlik etmelidir. İşçiler yukardan emir beklememeli, inisiyatif eksikliği göstermemelidirler. Bundan başka, üretimde sağlanan her iyileşme, emeğin örgütlenmesinde uygulanan her yeni yöntem izlenmelidir. İşçilerin geri tabakaları eldeki işin nasıl yapılacağını çoğu kez anlamıyor. Fakat elimizde gerekli araçlar bulunmaktadır. İşçiler sendikalarda örgütleniyorlar ve bu sendikalar üretimi denetliyor; fabrika ve iş yeri komitelerinin, fabrikalardaki işçi yönetimlerinin faaliyetleri her gün işçilerin gözleri önünde gerçekleşiyor. Gerekli olan her şey, bu işçi örgütleri aracılığı ile aşağıdan yukarı sağlanabilir. Ancak bunun tek şartı biraz daha çok kararlı, daha az ürkek olmak, işçi sınıfının kendi hayatının efendisi haline gelmiş olduğunu daha tam olarak kavramaktır.

İş disiplini anlayışa ve *her işçinin kendi sınıfına sorumlu olduğu bilincine*, gevşekliğin ve dikkatsizliğin işçilerin ortak davasına ihanet olduğu bilincine dayanır. Kapitalistler artık hâkim bir kast olarak mevcut değildirler. İşçiler artık kapitalistler, tefeciler ve bankerler için çalışmıyorlar; kendileri için çalışıyorlar. Kendi işleri ile uğraşıyorlar; inşa etmekte oldukları yapı işçilere aittir. Daha önceleri, kapitalist rejimde, bir işin en iyi şekilde nasıl yapılacağı bizi ilgilendirmezdi. Şimdi bir başka günün şafağı sökmüştür. Bütün işçi sınıfına yönelik bu sorumluluk duygusu her işçinin bilincinde hayat bulmalıdır.

Nihayet, iş disiplini *en sıkı biçimde karşılıklı denetimi* temel almalıdır. Emeğin üretkenliğinde bir azalmanın bütün işçi sınıfının tahribine yol açacağını bütün yoldaşlar bildiklerine göre, bu bakımdan gelişmeyi başaramazsak kaçınılmaz biçimde yok olacağımıza göre, işçiler, doğanın hayat veren enerjilerinden ortak yararlanma görevini mülk sahibi gözüyle denetlemelidirler. Çünkü çalışmak için bir mücadele vermek, doğaya karşı bir mücadele vermektir. Doğaya karşı zafer kazanmak zorundayız; doğanın sunduğu ham kaynakları, giysiye, yakıta ve ekmeğe dönüştürmeliyiz. Sınıfımızın düşmanlarına karşı, kapitalistlere, toprak sahiplerine, subaylara karşı verdiğimiz mücadelede yaptığımız gibi, bu alandaki başarılarımızı da değerlendiriyoruz, korkanların, tembellerin ve hainlerin üzerinden gözümüzü ayırmıyoruz. O halde, bu konuda birbirimizi karşılıklı olarak denetlemeliyiz. Artık işçinin arabasını saplandığı çamurdan kurtarmaya yardım etmeyen kişi işçilerin davasına ihanet etmiş oluyor. Artık o bir grevkırıcıdır.

Yeni bir iş disiplinini yaratma faaliyetinin çetin bir faaliyet olacağı açıktır; çünkü bu, *kitlelerin yeniden eğitilmesini* gerektirecektir. Köle psikolojisi ve kölece alışkanlıklar hâlâ derin köklere sahiptir. Durum, orduda olduğu gibidir. Çar işaret ettiğinde işçi harekete geçiyordu; fakat kendi davasını savunması gerektiğinde asker kollarını kavuşturdu ve hiçbir şey yapmadı. Ancak, ordu sorununun üstesinden gelebildik, çünkü işçi öncüsünün üyeleri neyin söz konusu olduğunu gayet iyi farketmişlerdi ve gerekeni yaptılar. Şimdi üretim konusunda da aynı sonuçları elde etmek zorundayız. Emekçi kitlelerin, kaderlerinin bizzat kendi ellerinde olduğunu anlamaları (ve yaşayarak gün gün öğrenmiş olmaları), işçilerin yeniden eğitimini kolaylaştıracaktır. Çeşitli bölgelerde Sovyet İktidarı bir süre için karşı-devrim tarafından devrildiğinde çok iyi bir ders almış oldular. Örneğin, Uraller'da, Sibirya'da vb.

Komünistler, işçilerin öncüsü, emeğin üretkenliğini olağanın ötesinde arttırmak için gönüllü ve parasız çalıştıkları *Komünist Cumartesiler*'i uygulamak suretiyle yeni, yoldaşça disipline çarpıcı bir örnek verdiler.

Yoldaş Lenin, Komünist Cumartesiler'den «büyük inisiyatif» diye söz etti. Moskovalı demiryolu işçileri, komünistler arasında, *Komünist Cumartesiler*'in örgütlenmesinde başı çektiler ve daha başından itibaren emeklerinin üretkenliğinde dikkate değer bir artış oldu. Alexander Demiryolu üzerinde 5 tornacı 4 saat içinde 80 silindir yaptı (normal üretimden % 213 daha fazla); 20 işçi, 4 saat içinde 600 pud hurda demiri birleştirerek, her biri 3,5 pud ağırlığında 70 vagon yayı imal etti (normal üretimden % 300 daha fazla). Bu başlangıçtı. Bunun üzerine Petrograd da Komünist Cumartesiler'i benimsedi ve büyük çapta örgütledi. Sayılar şöyle:

	İşçi Sayısı	*Beş günlük çalışmanın nakit değeri.*
1. Cumartesi (16 Ağustos)	5.175	
2. Cumartesi (23 Ağustos)	7.650	
3. Cumartesi (30 Ağustos)	7.900	1.167.188 ruble
4. Cumartesi (6 Eylül)	10.250	
5. Cumartesi (13 Eylül)	10.500	

Komünist Cumartesiler, Petrograd ve Moskova'dan eyaletlere yayıldı ve parti üyesi olmayanlar bile aynı tarzda çalışmaya başladı. Moskovalı demiryolu işçilerinin inisiyatifi, onlar yeni disiplinin öncüleri oldukları için böylesine etkili oldu.

Belirtmek gereksiz ki, yeni iş disiplininin kurulması sendikaların işbirliği olmadan gerçekleştirilemezdi. Dahası, bu yolda ilerlemek, yeni yöntemler ve yeni yollar denemek sendikalara düşüyordu. Bu alanda her şey deneyseldir; bizden önce bu işi yapan yok.

Benimsenen ve mümkün olan her yolla geliştirilmesi ve mükemmelleştirilmesi gereken önlemler arasında partimizin özellikle vurguladıkları şunlardır:

1. *Kayıt tutma uygulaması.* Rusya'da bu bakım-

dan çok geriyiz. Fakat uygun kayıtlar olmadan, ne örgütlenme, ne araştırma, ne de denetim sağlanabilir. Kayıt olmadan meselenin kökenini anlamak imkânsızdır.

2. *Normal iş gününün ve normal emek yoğunluğunun uygulanması.* Burada da gelişmenin henüz ilk aşamasında bulunuyoruz. Kapitalistler kendi işletmelerinde, artık değer sağlama amacıyla, sabit iş saatleri ve işçiler için standart bir çalışma hızı uyguladılar. Saatler ve hız patron örgütleri tarafından belirleniyordu. Sovyet Rusya'da iş saatleri ve emek yoğunluğu sendikalar tarafından kararlaştırılıyor; yani görevi bu alanda faaliyet göstermek olan işçi örgütleri tarafından. İşçi örgütleri, soğuk, açlık, malzeme kıtlığı ve makinelerin durumunu değerlendirerek iş olanakları hakkında karar verir. Saatler ve yoğunluk belirlendikten sonra işçi standarda uygun biçimde çalışacaktır. İşçinin çalışmasına belirli bir kural getirmeliyiz; böylelikle, uygun bir gerekçe olmaksızın bir işçi, ortak dava için kendi kotasını dolduramazsa, rezil bir aylak olarak görülecektir.

3. *Yoldaşça çalışma sorumluluğunun oluşturulması.* Bu sadece, herkesin kendi çalışma arkadaşlarının gözetimi altında olacağı değil, aynı zamanda herkesin kötü çalışmanın hesabını vermeye davet edileceği anlamına gelir. Burada da mesele, bir patronun kendi çalışanını gözetim altında tutması değil, işçi sınıfının ve onun örgütlerinin tekil üyelerini sorumluluğa zorlamasıdır.

Pek çok benzer önlem düşünülebilir. Bunların hepsi aynı sonuca, emekçiler ordusunun, yeni toplumsal düzeni inşa etmekte olan öncüler ordusunun saflarını harekete geçirmeye, yöneltilecektir.

101. BURJUVA UZMANLARIN İSTİHDAMI

Çağdaş büyük ölçekli üretim, yönetici mühendisler, teknisyenler, bilgili uzmanlar, araştırmacılar ve

özgül pratik deneyime sahip kişiler olmaksızın düşünülemez. İşçi saflarında bu kategorilere giren pek az kişi vardır. Ne çarlık ve feodalist rejimde, ne de burjuva rejiminde işçilere öğrenme fırsatı verildi. Ancak bizler bu görevi yerine getirmek zorundayız ve bu zorluktan kurtulmanın tek bir yolu vardır. Burjuvaziye korku ile değil istek ile hizmet etmiş, uzmanlık becerilerine sahip kişilerden yararlanmalıyız. Parti gayet iyi farkındadır ki, teknisyenlerden ve entellektüellerden oluşan bu tabaka, burjuva ideolojisini sabık menacerler ve kapitalist organizatörler tabakasından daha az özümlemiş değildir. Dahası var. Bu türden pek çok kişi bize doğrudan doğruya düşmandır ve sınıf düşmanımız hesabına bize ihanet etmek ister. Bununla birlikte bu burjuvaları hizmetimize almak zorundayız. Yapabileceğimiz başka şey yoktur.

Uzmanlar ve teknisyenler, öncelikle sabotaj yolu ile proletaryaya karşı şiddetli bir mücadeleye girişmişlerdir. Fakat Sovyet İktidarı sabotaja son verebildi. Alınan kararlar sayesinde pek çok kişi saflarımıza geçti. İşçilerin yıktıkları kadar yaratmakta olduklarını, partimizin Alman emperyalizmi lehine Rusya'ya ihanet etmek niyetinde olmadığını gördüler. Bazıları kapitalizmin ölüm çanlarının gerçekten çalmakta olduğunu anlamaya başlıyorlar. Saflarında bir çatlak başlamıştır. Bu çatlağı sonuna kadar genişletmek proletaryaya düşmektedir.

Kuşkusuz, bu uzmanlardan sadakat beklersek, komünizme bağlanmalarını beklersek hata yapmış oluruz. Burjuvaziye binlerce bağla bağlanmış olan bu insanların ansızın değişeceklerini ummak saçmadır. Ancak burada proletarya uzak görüşlü bir işveren gibi davranmalıdır. Burjuva uzmanlarına ihtiyaç var ve onları çalışmaya zorlamak gerekiyor.

Şu yöntemleri izlemeliyiz. Ekonomik kaygılar iyi çalışana her türlü teşviki sağlamamızı gerektiriyor; bu kişilere verilecek maaş konusunda hasis olmamalıyız. Fakat, karşı devrimci olduğu kanıtlanan, prole-

taryaya karşı savaşan, hain veya sabotör olan kişilere karşı kesinlikle acımasız olmalıyız. Proletarya kendisi için sadakatle çalışanı ödüllendirmeli ve nasıl ödüllendireceğini de bilmelidir. Ancak işçiler, özellikle böyle bir dönemde, açlık sancıları çektiğimiz ve binlerce belâ ile uğraştığımız bir sırada kendilerine haksızlık yapanın cezasız kalmasına izin veremezler.

O halde, özellikle, büyük iş menacerleri çevresinden ve büyük kapitalistler arasından gelen uzmanların söz konusu olduğu zamanlarda sıkı denetim uygulamalıyız. Bu tür kişiler sıklıkla kendi saflarına gizlice hizmet etmeye kalkışacaklardır. Hizmetimize girmiş sabık çarlık rejimi subayları cephede ihanet ettikleri zaman almak zorunda kaldığımız önlemleri sivil hayatta da benimsemek zorundayız.

Öte yandan, parti, uzmanların hizmetinden tamamen vazgeçebiliriz şeklindeki sağlıksız ve çocukça görüşle de hesaplaşmak zorundadır. Böyle bir şey akıldışı olacaktır. Böyle bir fikir ile ancak lâftan anlamaz ve cahil kişiler oyalanabilirler. Bu kişiler, proletaryanın şimdi omuzlamak durumunda olduğu görevleri hiç bir şekilde kavramamışlardır. Proletarya, bilimin en son kazanımlarının yardımı ile çağdaş üretimi gerçekleştirmek zorundadır. En azından bu proletaryanın hedefi olmalıdır. Kuşkusuz, proletarya kendi Kızıl subaylarını oluşturduğu gibi, kendi Kızıl yönetici mühendis ve teknisyenlerini de yaratacaktır. Fakat zaman sıkıştırıyor. Eldeki malzemeyi kullanmak zorundayız. Bize duygusal bakımdan düşman olan bütün kişilerin çalışmasını örgütlü biçimde denetleyerek kötü sonuçlara karşı tedbir almalı, bu uzmanları dikkatle kullanmalıyız.

Bu bağlamda ele almamız gereken bir başka sorun, teşvik sorunudur. Komünizmin hedefi herkese eşit ödeme sağlamaktır. Ancak, ne yazık ki, komünizme bir hamlede varamayız. Ona yönelik sadece ilk adımları atıyoruz. Bu meselede de yarar sağlama düşüncesi bize rehberlik etmelidir.

Eğer uzmanlara sıradan bir emekçinin aldığı kadar ücret verseydik, onlar için sıradan emekçi, uzman veya müstahdem olmak farketmeyecekti. Bu durumda, farklı bir hayat tarzına alışmış bu kişilerden daha iyi iş beklemek aptallık olurdu. Daha iyi sonuçlar sağlayabiliyorsak, onlara daha fazla para vermemiz daha iyi olur. Bu meselede proletarya zeki bir işveren gibi davranmalıdır. Vazgeçilemez bir hizmet sunan kişilerden daha iyi iş çıkarabilmek için onlara daha çok para ödemelidir.

Gene de, herkese eşit ödemenin yapıldığı bir sistem için çalışmak temel politikamız olmaya devam etmektedir. Sovyet İktidarı bu konuda daha şimdiden önemli bir gelişme kaydetmiştir. Bir ara, yüksek görevlilere (menacerler, muhasebeciler, önemli mühendis ve organizatörler, bilimsel danışma uzmanları vb.) ödenen para, çeşitli özel ikramiyeler ile birlikte, sıradan emekçiye ödenen miktarın düzinelerce daha fazlasını oluşturuyordu. Şimdi bu tür kişilere ortalama dört kat kadar fazla ödeme yapılıyor. Gene de, yukarda söylenenlere rağmen, ödeme oranlarının eşitlenmesine yönelik önemli bir mesafe kaydetmiş bulunuyoruz.

İşçilerin derece farkları bakımından da bir eşitlik sağlanıyor. Yoldaş Schmidt'in hazırladığı verilere göre, 1914 yılında işçilerin % 4.43'üne günde 50 kopek ödeniyordu ve aynı yıl içinde günde on rubleden daha fazla kazanmakta olan pek az işçi (% 0.04) vardı. Demek ki ikinci grup işçi birincisinden 20 kat daha fazla kazanıyordu. Kuşku yok, 1914 yılında bu kadar yüksek ücret alan talihli kişiler çok az sayıda idiler; ama yine de böyle kişiler vardı. 1916 yılında, günlük kazancı sadece 50 kopek olan erkek işçilerin oranı % 0.5 iken, 10 rubleden fazla kazananların oranı % 1.15 idi.

1919 güzünde çıkarılan kararnameye göre, en düşük gelir 1.200 ruble, maksimum gelir 4.800 ruble idi. İkinci sayı, «uzmanlar» için de maksimum olan miktarı ifade ediyor.

Teknik bakımdan kalifiye pek çok entellektüel grubunun burjuvaziden ayrılması ve proletaryanın davasını benimsemesi, Sovyet İktidarı istikrar kazandıkça artacaktır. Sovyet İktidarı'nın güçlenmesi nasıl kaçınılmazsa, entellektüellerin bağlılığı da aynı şekilde kaçınılmazdır. Kuşkusuz, onları kovmak bizim için anlamsız olacaktır. Bunun yerine onları yoldaşça işbirliği temelinde hizmetimize almalıyız. Bizimle ilişki içinde bakışaçılarını değiştirebilirler. Ortak görevde birleşmemiz halinde bizim kendi insanımız haline gelebilirler. Bir çok saçma ve hatalı önyargıları var, fakat belirli koşullar altında bizimle işbirliği yapabilirler ve yapacaklardır. Daha şimdiden sendikalar aracılığı ile dereceli olarak faaliyetlerimize katılıyorlar, yeni duruma gittikçe alışıyorlar ve bize daha olumlu bakmaya başlıyorlar. Bu nedenle, ana görevimiz, bu gelişmeye yardım etmek ve bize yaklaşmakta olan bu unsurlarla buluşmaktır. Onlar ve biz işin örgütlenmesinde işbirliği halinde olduğumuz için sanayi sendikalarında ve bu sendikalar sayesinde, kapitalizmin, kafa işçileri ile kol işçilerini ayrı tutmasıyla emeğin ayrıldığı iki büyük bölüm nihayet birleştirilmiş olacaktır.

102. ÜRETİM VE BİLİMİN BİRLİĞİ

Üretkenliğin tam olarak geliştirilmesi için, bilimin üretim ile birleştirilmesi elzemdir. Kapitalizmde büyük ölçekli üretim bilimden yaygın biçimde yararlanıyordu. Birleşik Devletler'de ve Almanya'da büyük imalat kurumları özel laboratuarlara sahiptir. Buralarda, uzun araştırmalar ile yeni yöntemler ve yeni aygıtlar keşfedilir. Bütün bunlar özel olarak sahiplenilmiş sermayenin kârı için yapılır. Şimdi biz de aynı tarzda emekçi toplumun bütünü için örgütlenmeliyiz. Zamanımızın mucitleri icatlarını gizli tutuyorlar. Yaptıkları araştırmaların değerli sonuçları girişimci-

lerin özel dosyalarına ve sağlam kasalarına konuluyor. Çağdaş Rusya'da, kendi buluşlarını bir diğerinden saklayan işyerleri yoktur; öğrenilen her şey herkesin ortak malı haline gelir.

Bu anlamda Sovyet İktidarı bir dizi önlem almıştır. Teknik ve ekonomik nitelikli bir çok bilimsel kurum oluşturmuş, çeşitli laboratuarlar ve deney istasyonları örgütlemiştir. Bilimsel araştırmalar yayımlanmaktadır. Bu araştırmaların verimli sonuçları arasında petrol kuyularının ve şist yataklarının bulunuşu sayılabilir. Cumhuriyet'in bilimsel araştırmaları, genelde, belirli bir düzene sokulmuştur ve değerlendirilmektedir.

Daha pek çok eksiğimiz var ve bunların bazıları, yakıttan hassas bilimsel aygıtlara kadar uzanan, acilen gerekli şeylerdir. Bu tür çalışmanın büyük önemini açık bir biçimde kavramalıyız ve bilimin teknik ile, üretimin örgütlenmesi ile birliğini geliştirmek için elimizden gelen her şeyi yapmalıyız. KOMÜNİZM, ZEKÂ, KARARLILIK VE SONUÇ OLARAK BİLİMSEL ÜRETİM ANLAMINA GELİR. O HALDE, ÜRETİMİN BİLİMSEL ÖRGÜTLENMESİ SORUNUNU ÇÖZMEK İÇİN ELİMİZDEN GELEN HER ŞEYİ YAPACAĞIZ.

LİTERATÜR

Osinskiy, *The Upbuilding of Socialism;* Milyutin, *Economic Development and the Dictatorship of the Proletariat;* Milyutin, 1919 yılında «Politik Ekonomi»de yer alan makaleler; Sekizinci Parti Kongresi Raporları (parti programı üzerine tartışma); *The Break-up of Capitalism and the Upbuilding of Communism;* Stepanov, *Workers' Control and Workers' Administration;* Bütün Rusya Ekonomi Kongresi'nin birinci ve ikinci raporları; Tysperovic, *Syndicates and Trusts in Russia;* Tomskiy, «The Communist International»da yer alan Rusya'da sendika hareketi üzerine makaleler; Sendika kongresinin raporları; «The Metalworkers' News»daki makaleler; Holzmann, *The Normalization of Labour;* Lenin, The Great Initiative.

XIII

TARIMIN ÖRGÜTLENMESİ

103. Rusya'da devrim öncesi tarımsal koşullar. 104. Rusya'da devrim sonrası tarımsal koşullar. 105. Gelecek neden büyük ölçekli sosyalist tarımdadır? 106. Sovyet tarımı. 107. Kent ve kır tarımı (Pazar Bahçevanlığı). 108. Komünler ve arteller. 109. Kooperatif çiftçilik. 110. Tarımsal kooperasyon. 111. Terkedilmiş bölgelerin Devlet tarafından kullanılması; Tarım uzmanlarının seferber edilmesi; Kiralama istasyonları; Toprağın ıslahı; Yerleşme bölgeleri. 112. Köylü tarımına Devlet yardımı. 113. Tarım ile imalat sanayiinin birliği. 114. Köylülerle ilişkide Komünist Parti'nin taktikleri.

103. RUSYA'DA DEVRİM ÖNCESİ TARIMSAL KOŞULLAR

Devrimden önce de Rus tarımı köylülüğün ağır bastığı bir tarımdı. Kasım devriminden, toprak sahiplerinin mülklerinin istimlâk edilmesinden sonra tarımımız neredeyse tamamen köylü tarımı haline geldi ve küçük çiftçilik hâkim oldu. Bu koşullarda Komünist Parti büyük ölçekli kollektif çiftçilik için açtığı kampanyayı yürütmekte büyük zorluklarla karşılaştı. Ancak bu kampanya sürmektedir ve en zor dönemi oluşturan bu başlangıç döneminde bile bazı sonuçlara ulaşılmıştır.

Partimiz tarımın içinde bulunduğu ortamı ve kır-

sal bölgelerin durumunu anlamak için programını gerçekleştirmek zorundadır. Devrim öncesi Rus tarımı ve devrimin meydana getirdiği değişiklikler ile ilgili verileri incelemeliyiz.

Devrim öncesinde Avrupa Rusyası'nda toprak mülkiyetinin dağılımı şöyle idi:

Devlet toprakları	138.086.168 desyatin
Köylü çiftlikleri	138.767.587 desyatin
Özel kişi ve kurumların mülkiyetindeki toprak	118.322.788 desyatin

Yaklaşık bütün Devlet toprakları ormanlardan ibaretti veya başka bakımlardan ekime uygun olmayan koşullarda bulunuyordu. Bireyler ve kurumlar tarafından özel olarak mülk edinilen toprak (köylülerin elde tuttuklarından ayrı olarak) şu şekilde sınıflandırılabilir:

Büyük mülkler	101.735.313 desyatin
Hanedan toprakları	7.843.115 desyatin
Kilise toprakları	1.871.858 desyatin
Manastırlar	733.777 desyatin
Belediye toprakları	2.042.570 desyatin
Kazak bölgeleri	3.459.240 desyatin
Diğer	646.885 desyatin

Köylülerin topraklarına gelince, 1905 yılı istatistiklerine göre bunlar 12.227.355 çiftlikten oluşuyordu ve bir köylü çiftliğinin ortalama büyüklüğü 11.37 desyatin idi. Toprağın büyük kısmının ekime uygun olmadığı uzak eyaletlerde köylü çiftlikleri bu ortalamadan önemli ölçüde daha geniştir. Bu da, kuşkusuz toprak açlığının orta Rusya'daki eyaletlerin köylüleri arasında yaygın olduğu anlamına gelir. Aslında, köylü nüfusumuzun çoğunluğunu oluşturan sabık serflerin mülkiyetindeki çiftliklerin ortalama büyüklüğü sadece 6-7 desyatin kadardır. Bazı eyaletlerde ve bazı ilçelerde çiftlikler bu büyüklüğün sadece yarısı kadardır. 1916 yılında köylü çiftliklerinin sayısı, köylülüğün toplam ekilebilir topraktaki payının çok az art-

masına rağmen, 15.492.202'ye çıkmıştı. Böylelikle toprak açlığı büyük çapta artmıştı.

Ne var ki, hanedan topraklarının çoğu ekim için uygun olmadığından, köylülerin ellerindeki araziyi arttırabilmelerinin yegâne yolu «özel bireyler ve kurumlar»ın mülkiyetindeki toprak pahasına oldu.

Mülklerinden yoksun bırakılması gereken bu özel bireyler arasında, genellikle, büyük toprak sahipleri (53.169.008 desyatine sahip), tüccarlar, zengin köylüler, çeşitli kooperatifler, burjuva tarzda para yapan şirketler vardı. 20 desyatinden fazla olup da bireysel olarak mülk edinilmiş topraklar 82.841.413 kadardı. Kooperatifler 15.778.667 desyatin toprağa sahipti. Köylü devriminin esas atılımı bu yönlerde gerçekleşti. Kurumların mülkiyetindeki topraklara gelince, köylüler esas olarak, kilisenin, manastırların elindeki mülklere ve gene bir ölçüde hanedan topraklarına ilgi gösterdiler.

104. RUSYA'DA DEVRİM SONRASI TARIMSAL KOŞULLAR

Devrimden önce, özel olarak mülk edinilmiş topraklar ve özellikle de büyük toprak sahiplerinin mülkiyetindeki topraklar oldukça zor koşullarda idi. 60.000.000 desyatinden fazla toprak toplam 3.497.864.000 ruble karşılığında ipotek edilmişti. Başka deyişle, bu mülklerin gerçek sahipleri Rus ve yabancı bankalar idi. Çeşitli sosyal dayanışmacı partilerin ve özellikle de sosyal devrimcilerin, özel olarak mülk edinilmiş toprakların toprak sahibine tazminat ödenmeksizin köylülere teslim edilmesi için feryat etmelerine rağmen, konuyla yüz yüze gelmekten neden korktuklarını veya günü geldiğinde istimlâkı neden ertelemek istediklerini, bu durum açıklamaktadır. Köylü devrimini toprak sahiplerine yönelterek mantıksal sonucuna (sosyal dayanışmacılar ile ters düşerek) ulaştıran

yegâne parti, komünist bolşeviklerin partisi, kapitalizm ile ilişkisi sadece ölümüne mücadeleden ibaret olanların partisi oldu. Bu devrim, Komünist Parti tarafından öne sürülen ve ikinci sovyet kongresi tarafından benimsenen Toprak Kararnamesi'nde yasal ifadesini buldu.

Bu kararnameye ve üçüncü kongrede kabul edilen Temel Toprak Yasası'na göre toprakta özel mülkiyet resmen kaldırıldı. Cumhuriyetin bütün toprakları, bu topraklarda emekçi olarak bulunan ve toprağı kendi emeği ile ekip biçen kişilerin tasarrufuna bırakıldı. Milliyet konusunda hiç bir kısıtlama getirilmemiştir. Toprak, orada bulunan emekçinin gerektiği gibi işleyebileceği miktarı aşmamak şartıyla bütün nüfusa eşit olarak tahsis edilmiştir. Ayrıca, sosyalist toprak dağıtımı ilkelerine uygun olarak, cumhuriyetin bütün topraklarının, toprak konusunda yüksek hakka sahip olan bütün işçi ve köylülerin Devlet'inin mülkü olduğu ilân edilmiştir.

Böylelikle, yasal olarak da gerçekleştirilen toprak devriminin sonucu olarak Rusya'daki tarımsal koşullar bütünüyle dönüştürülmüştür ve şimdi de, sayısız değişiklik gerçekleştirilmektedir.

Daha önemlisi, Büyük Rusya'nın tamamında, ister büyük ister küçük ölçekli olsun toprak mülkiyeti feshedilmiştir. Böylelikle, toprak mülkiyeti konusunda zengin köylüler orta köylüler ile aynı düzeye getirilmişlerdir.

Öte yandan, toprağın yoksul ve topraksız köylüler tarafından kullanımı eşit düzeye getirilmiş ve bunlar zengin köylülerin hayvancılık ve çiftçilik araçlarında bir paya sahip kılınarak ve aynı zamanda büyük mülklerin bölünmesinin bir sonucu olarak kazançlı hale getirilmişlerdir.

Çeşitli kırsal mıntıkalarda, ilçelerde ve eyaletlerde toprak işletmelerinin eşit hale getirilmesine gelince, bu süreç devam etmektedir ve henüz tamamlanmış olmaktan uzaktır.

Tarım devriminin sonuçları hakkında tam bir bilgi vermek, şimdiki durumda imkânsızdır. Genel olarak konuşursak şunu söyleyebiliriz ki, özel bireyler tarafından mülk edinilmiş yaklaşık bütün topraklar, ister çok büyük ister daha küçük ölçekli olsunlar, çiftliklerde çalışan köylülerin eline geçmiştir.

Özel mülkler ekime açılmıştır. Sovyet İktidarı sovyet tarımına yaklaşık 2.000.000 desyatin toprak tahsis etmiştir. Köylüler belediyeye ait toprakları da ekmektedirler. Ayrıca köylüler, bütün kilise topraklarını, bütün manastır topraklarını ve hanedana ait toprakların bir kısmını almışlardır. Toplam olarak, köylüler, devrimden önce özel olarak mülk edinilmiş toprağın yaklaşık 40.000.000 desyatinini kapamışlardır.

Sovyet İktidarı'nın rezervlerine ve şeker rafinerilerinin bulunduğu topraklara ek olarak, Devlet arazisi olarak kullanılan bütün topraklar, daha önce toprak sahiplerine ait olan ulusallaştırılmış ormanlar da Sovyet Devleti'nin emrinde bulunmaktadır.

Böylelikle Rus Komünist Partisi, toprak sorunu bakımından uygun olmayan koşullara rağmen sosyalizm uğruna savaşmayı sürdürmüştür. Devlet'in elindeki toprağın oldukça büyük bir kısmı tarıma uygun değildir. Tarıma uygun toprağın büyük kısmı, az sayıda köylüye, kendi çiftliklerinde çalışanlara tahsis edilmiştir.

Ancak gene de, Rusya'da tarımın toplumsallaştırılması bakımından uygun olmayan koşullar ve küçük burjuva tarımsal sistemin inatçı direnişi nedeniyle kırsal Rusya'nın geleceği özellikle büyük ölçekli sosyalist tarıma aittir.

105. GELECEK NEDEN BÜYÜK ÖLÇEKLİ SOSYALİST TARIMDADIR?

Büyük ölçekli kapitalist yöntemler zanaata dayalı üretim ve köylü üretimi yöntemleri karşısında za-

fer kazanmıştır. Buna rağmen belirtilmelidir ki, bu zafer imalat endüstrisince tarımda olduğundan daha hızlı ve daha tam gerçekleşmiştir. Komünist ekonomik sistem, kapitalist ekonomik sistemden daha avantajlı ve daha üretkendir; bu bakımdan, büyük ölçekli komünist çiftçiliğin, küçük ölçekli köylü çiftçiliğinden daha üretken olduğu kanıtlanacaktır.

Bu meseleyi ayrıntılı olarak tartışmalı ve en iyi biçimde açıklamalıyız.

Öncelikle yapılması gereken şudur ki, sosyalist tarımda cumhuriyetin bütün topraklarından, her mıntıka, çiftlik ve tarlada belirli bir ürünün (çavdar, yulaf, saman, keten, kenevir, pancar, yerelması, vb.) yetiştirilmesine olanak verecek şekilde yararlanılmalıdır. Toprağın kalitesi ve özellikleri dikkate alınarak yapılan bu tür tarım en büyük avantajı sağlayacaktır. En uygun ürünün seçilmesi tarım uzmanlarının karar verebilecekleri bir meseledir. Bizim köylü tarımı sistemimizde çoğu kez tam tersi oluyor. Örneğin, kenevir ekilecek yere buğday ekildiği zaman rekolte kötü olur; veya buğday ekiminin daha iyi olacağı yere çavdar ekilir. Daha büyük yanlışlar da yapılabiliyor.

Ekime açılan toprakta bilimsel yöntemlerin genel olarak kullanılması, sadece daha iyi ürün seçimi, diğer bakımlardan her şeyin eskisi gibi sürmesi halinde bile, rekolteyi büyük ölçüde arttıracaktır.

Fakat çok tarlalı sistem ancak küçük tarımın yerine orta ölçekli veya büyük ölçekli tarımın benimsenmesi ile uygulanabilir; ve kuşkusuz, büyük ölçek orta ölçekten daha avantajlıdır. Ürün rotasyonu sayesinde topraktan daha iyi yararlanabiliriz. Bugün köylümüz üç tarlalı sistem ile belirli bir dönem için toprağın üçte birini nadasa bırakıyor.

Tam ürün rotasyonunu ve çok tarlalı sistemi uygulamak, köylüler için pratikte imkânsızdır. Kendi toprağında tecrit olmuş durumda çiftçilik yapan köylü için bu imkânsızdır, çünkü tam bir sistem uygu-

lamak için yeterli toprağı yoktur. Komünal toprak tarlalar halinde bölündüğü zaman bu daha da imkânsızdır.

Büyük ölçekli tarımda toprak israfından kurtuluruz. Oysa küçük ölçekli tarımda, tarlaların köşelerinde ve kenarlarında bu tür israfa uğramak kaçınılmazdır. Köylülerimiz bu şekilde yüz binlerce desyatin toprağı israf etmektedirler. Benim hesaplamalarıma göre, kayıp, 60.000.000 - 80.000.000 pud'u bulmaktadır.

Gübreleme toprağın verimini korumanın başlıca aracıdır. Büyük ölçekli tarımda, az sayıda at belirli bir toprak parçasını sürmeye yeterli olacağı için, daha çok büyük baş hayvan beslenebilir ve böylelikle ahırlardan daha çok gübre elde edilir. Büyük ölçekli tarımda yapay gübre kullanmak veya çeşitli türde gübreleri imal etmek, kârlıdır; oysa küçük tarımda böyle şeyler daha az uygulanabilir.

Küçük ölçekli tarımda özellikle zor olan, uygun zamanda, yeterli derinlikte ve emekten tasarruf eden bir tarzda toprağın sürülmesini sağlamaktır. Bu konuda, tecrit edilmiş durumdaki köylü, sosyalist tarımdaki rakibine göre (aslında büyük ölçekli kapitalist rakibine göre de) sadece bir cücedir. Toprağı en ucuz, en çabuk ve en derin biçimde sürme traktörlerin yardımı ile yapılır. Köylü tarımının küçük toprak parçaları üzerinde traktöre yer yoktur. Ayrıca, tek bir traktörle çalışmak, sekiz ya da on traktörlük gruplarla çalışmaktan daha az avantajlıdır.

Aynı şey emek tasarrufu sağlayan diğer makineler için de geçerlidir. Buharlı harman makineleri ancak büyük ölçekli tarımda tam olarak kullanılabilir.

Nihayet, bütün çiftlik araçlarından tam olarak yararlanmak ancak büyük ölçekli tarımda mümkündür. Tam yararlanma konusunda şöyle bir örnek verilebilir:

alet-araç	*desyatin*
bir atlı saban için	27
bir ekici, bir biçici ve bir harman makinesi (buharsız) için	63
bir buharlı harman makinesi için	225
bir buharlı saban için	900

Diğer koşullar değişmeden kalsa bile buharlı sabanların ve traktörlerin kullanılması toprağın verimliliğinde üçte bir oranında artış için yeterli olacaktır.

Atların yardımı ile tarım yapmak zorunda olduğumuz zaman bile, büyük ölçekli tarım küçük tarımdan daha avantajlı olacaktır, çünkü her bir attan daha geniş bir bölgede yararlanılacaktır. Büyük ölçekli tarımın yaklaşık üçte bir oranında at gerektirdiği hesaplanmıştır.

Elektrik ancak büyük ölçekli tarımda kullanılabilir. Ve büyük bir çiftlikte elektrik kullanımı sayesinde, yüzlerce küçük ve kötü inşa edilmiş ahır ve yüzlerce küçük mutfak vb.den vazgeçilebilir. Her şeyi tek ve iyi donatılmış bir binada gerçekleştirebiliriz.

Süt imalatına dayanan çiftçilik ekonomik olarak ancak büyük ölçekte gerçekleştirilebilir.

Fakat en büyük tasarruf iş gücünden sağlanır. Toprağın verimliliğini azaltmadan, tam aksine üç ya da dört kat arttırarak, kırsal kesimde yaşayan insanın çalışma saatlerini yarı yarıya ya da üçte bir oranında azaltmak mümkündür.

Bir örnek verelim. 1916 yılında yapılan son sayımlara göre Rusya'da 71.420.800 desyatin ekilebilir toprak vardır. Bu alanın yılda bir kez sürüldüğünü düşünürsek (her tarımcı bunun çok liberal bir değerlendirme olduğunu bilir) köylüler bütün iş güçlerini (20.000.000 insan) ve bütün çiftlik hayvanlarını kullanmak zorunda kalacaklardır. Fakat aynı alanı traktörlerin yardımı ile sürmek için (bir traktör günde 8-10 desyatin arasında, sürekli çalışırsa daha da fazla, toprak sü-

rer) 1.000.000 işçinin emeği yeterli olacaktır. Bu durumda bir kişi yirmi kişilik iş yapar*.

Eğer ayrı mutfaklarda 100 öğün yemek hazırlama yerine, köy komününün mutfağında aynı sayıda insan için bir öğün yemek hazırlayacak olursak, 100 aşçının 90'ına ihtiyaç olmayacaktır. Bu aşçıların hizmetinden başka alanlarda yararlanılabilir. Böylelikle bu alanlarda daha az çalışma sağlanabilir.

Bu durumda Komünist Parti'nin görevi, daha mükemmel bir tarım sistemi, bir komünist sistem kurmak için mümkün olan her şeyi yapmaktır. Bu sistem, kırsal nüfusumuzun, cüce tarım sisteminin yol açtığı barbarca enerji israfından kurtulmasını; Rusya'nın, hâlâ devam etmekte olan barbarca toprak tüketiminden; barbarca ve Asyatik sığır besiciliği yöntemlerinden; barbarca bireysel aşçılık yönteminden kurtarılmasını sağlayacaktır.

Komünist Parti bu büyük hedefe nasıl ulaşacaktır? Çeşitli yollar vardır. Önce en kestirme yolu ele alalım.

106. SOVYET TARIMI

1917 yılının sonunda köylüler toprak sahiplerine ait mülkleri ele geçirdikleri zaman, bu mülklerin arasında pek çok model çiftlik vardı. Buralarda iyi cins hayvan besleniyor ve en son tarım makineleri kullanılıyordu. Sovyetler tarafından bakıma alınan bu çiftliklerin bazıları yıkımdan kurtarıldı ve sovyet çift-

* Bir adamın kaç desyatin toprağı sürebileceğini hesaplamadan önce, traktörle çalışan insanlara ek olarak, traktör yapılan fabrikalarda çalışan işçileri ve petrol üretiminde çalışanları vb. hesaba katmak durumunda olduğumuz doğrudur. Bu, traktör kullanmanın sağlayacağı avantaj hakkında yaptığımız değerlendirmeyi bir ölçüde azaltacaktır, ancak avantaj gene de önemli ölçüde büyük olacaktır.

likleri olarak bilinen hale getirildi. Ayrıca Sovyet tarım sistemi kapsamına alınan bazı mülkler bütünüyle köylülere dağıtılamadı, çünkü bu topraklar köylülerin işleyemeyecekleri kadar genişti.

Sovyet çiftlikleri, büyük ölçekli sosyalist model çiftliğin bütün avantajları ile işletilebileceği yegâne çiftliklerdir. Köylülere, büyük ölçekli kollektif tarımın avantajlarını ancak sovyet çiftlikleri sayesinde kanıtlayabiliriz.

Sovyet çiftliklerinde tam bir ürün rotasyonu uygulayabilir, üç tarlalı sistemin yararlarını pratikte kanıtlayabiliriz.

Buralarda en karmaşıkları dahil her türlü tarım makinesini de kullanabiliriz.

Sovyet çiftlikleri, cins hayvanların yok olmaktan korunabileceği ve beslenebileceği yegâne yerlerdir. Kuşatılmış durumdaki köylülüğün elindeki çiftlik hayvanlarını sovyet haralarının kullanılması sayesinde iyileştirebileceğiz.

Sovyet çiftliğinde köylüler için örnek tarlalar oluşturmak ve seçici yöntemler ile tohum geliştirmek kolay olacaktır. Şimdiki halde bu çiftliklerde en iyi tohumu seçmek için kullanılan makinelerimiz var ve komşu köylü çiftçiler de bu makineleri kullanıyorlar.

Sovyet çiftlikleri tarım okulları kuruyor, tarım konusunda konferanslar düzenliyor, tarım sergileri açıyor vb.

Sovyet çiftlikleri tarım araçlarının onarımı için atelyeler kuruyorlar. Bunlar öncelikle kendi ihtiyaçları için, ikinci olarak da bölgedeki köylü çiftçilere yardım için kullanılıyor.

Komünist Parti'nin görevi, mümkün olan her yerde, sovyet çiftliklerinin sayısını arttırmak ve onları genişletmektir (köylü tarımının çıkarlarına zarar vermeyecek ölçüde). Kararnameler yolu ile cumhuriyetin en iyi çiftlik hayvanlarını buralarda toplamalıyız. Tarımsal üretimde en mükemmel tekniğin kullanılmasını sağlayacak şekilde örgütlenmeliyiz. Bürokra-

siye son vermeli, sovyet çiftliklerinin sadece kendi çalışanları ve işçilerinin refahı ile ilgilenen, Sovyet Devleti için hiçbir şey yapmayan manastırlara dönüştürülmesinden dikkatle sakınmalıyız. Çiftlikler üst düzeyde kalifiye işçilerden oluşan bir kurmayı bir araya getirmelidir; işçi denetimini sadece arttırmakla kalmamalı, işçilerin çiftlikleri gerçek anlamda yönetmesini sağlamalıdırlar. Çevre bölgelerden köylülerin çiftlikler ile bizzat ilgilenmeleri sağlanmalı ve onlara tarımsal yöntemlerin uygulanmasında ve planların incelenmesinde önderlik edilmelidir. Bu uygulama köylüler sovyet çiftliklerinin bütün emekçi nüfusun yararına olduğunu görene kadar sürdürülmelidir.

1919 güzünde 3.536 sovyet çiftliği vardı. Bu topraklar üzerindeki ekilebilir alan (ormanlık bölgeler dışında) 2.170.000 desyatini buluyordu.

107. KENT VE KIR TARIMI (PAZAR BAHÇEVANLIĞI)*

Savaşın ve devrimin kaçınılmaz sonucu olan şiddetli besin maddesi kıtlığı nedeniyle, sağlam bir pazar bahçevanlığı sistemi kent proletaryasının selâmeti bakımından olağanüstü öneme sahip olmuştur. Bu tarım biçimi gelişmeye başlıyor; ve büyük bir geleceğe sahip olacaktır. Yerleşim yerlerinde yapılan tarımın doğrudan görevi, pazar bahçevanlığının geniş çapta gelişmesine uygun yeterli miktarda ekilebilir toprağa sahip her şehirde belirli bir bölgeyi güvence altına almaktır. Devrimden önce şehirlerimizde bu özelliğe sahip yaklaşık 2.000.000 desyatin toprak vardı. Binaların, otlakların, parkların ve sebze bahçelerinin bulunduğu bu alanın büyük kısmı halen şehirlere aittir. Ekilebilir toprağın bir bölümü köylülere

* Bildiğimiz «pazar bahçevanlığı» terimi, «mutfak-bahçe» ürünleri artık kapitalist pazar için üretiliyor olmasa da, bu bölümde gene özel bir tarım biçimi olarak betimlenmiştir.

tahsis edildi ve böylelikle şehirler için kaybedildi. İlerde şehirlerin çevresindeki bütün topraklar kamulaştırılmalıdır. Bu önlem, sağlam ve genelleştirilmiş bir pazar bahçevanlığı sistemi için gereklidir.

1919 yılında bazı şehirlerde sovyetlerin tarımsal seksiyonları pazar bahçevanlığına başarılı biçimde girişmiş bulunuyorlar ve bütün bir yıl boyunca şehirlerdeki nüfusa yeterli sebze sağlıyorlardı. Bu çizgi ilerde de sürdürülmelidir. Her şehir, bütün nüfusa mutfak-bahçe ürünleri sağlamaya yeterli miktarda toprağı pazar bahçevanlığı için ayırmalıdır. Bundan başka, her şehrin düşkünler ve çocuklar için süt sağlayacak büyük bir süthaneye ve sığırlara saman sağlayacak yeterli büyüklükte bir toprak parçasına sahip olması elzemdir. Belediyeler tarımsal faaliyeti gerektiği gibi yürütürlerse kent işçilerine sadece patates ve kabak değil, un da (buğday ve akdarı) sağlayabilirler. Böylelikle her şehir, şehirdeki bütün atları kendi kaynaklarından besleyebilecek; bu da, ulaşım sisteminin ulusallaştırılması için yapılan düzenlemeleri kolaylaştıracaktır. İki büyük kenti değerlendirme dışı bırakırsak, şimdiki halde kazanılmış olan deneyim önümüzdeki yıl bu tür bir planın cumhuriyetin bütün şehirleri için mümkün olabileceğini göstermiş bulunmaktadır - kendi nüfuslarına mısır sağlama şeklindeki ütopik tasarıyı gerçekleştirme girişiminde bulunmamaları şartı ile.

Şehirlerdeki sovyet tarımı bunlara ek olarak iki nedenle de büyük önem taşır. Birincisi, her şehirde, caddelerde, evlerde ve ahırlarda üretilen bol miktarda gübreden daha iyi yararlanılması için fırsat sağlar. Şimdiki halde bu tür gübrenin büyük kısmı ziyan olmaktadır. İkincisi, bu tarım, imalat endüstrisi ile tarım arasında daha iyi bir birlik sağlar. Önümüzdeki yıl belirli oranda kent nüfusunu, şehirlere bitişik büyük ölçekli pazar bahçelerini faaliyete geçirmek suretiyle tarımsal üretime katkı yapar hale ge-

tirmek (imalat endüstrisine müdahale olmaksızın) mümkün olacaktır.

Sovyet tarımına ve şehirlerdeki pazar bahçevanlığına model işletmeler kadar önem verilmelidir. Bunlar besin maddesi krizinin giderilmesine kesinlikle yardımcı olmalıdırlar. Deneyim göstermiştir ki, en zor sezonda, kırsal bölgelerde ürünün henüz kaldırılmadığı, köylülerin harmana başlamadıkları veya henüz başladıkları bir sırada, sovyet çiftliklerinin varlığı durumu kurtarmıştır. 1918 ve 1919 yıllarında yeni hasadın ilk ürününü sovyet çiftlikleri sağladı. Sovyet çiftliklerinin bu bakımdan taşıdıkları önem gelecekte büyük çapta artacaktır. Sovyet çiftliklerinde toprağın tamamının kullanımı sayesinde Sovyet Cumhuriyeti, kentlerdeki işçileri ve çalışanları beslemek için gerekli olan tahılın yaklaşık yarısını sağlayabilecektir. Bu da kent halkının köylülere bağımlılığını önemli ölçüde azaltacaktır.

108. KOMÜNLER VE ARTELLER

Sovyet çiftlikleri ancak çevrelerindeki nadasa bırakılmış alanlar pahasına veya, gelişmiş yöntemler ile, ıslah ve drenaj ile ekilen hanedan toprakları pahasına çoğaltılabilir. Rus tarımı genelde ele alındığında, köylü tarımı sosyalist yola girene kadar sosyalist tarım gerçekleştirilemez. Sovyet çiftliklerinde köylüler büyük ölçekli kollektif tarımın avantajlarını öğrenebileceklerdir. Fakat bu ilerlemeyi bizzat kooperatif çiftçilik sayesinde, birleşik komün ve arteller kurarak gerçekleştirebileceklerdir. Kapitalist toplumda, küçük köylü tarımından büyük ölçekli tarıma geçiş genellikle küçük mülk sahiplerinin yıkıma uğratılması ve proleterleştirilmesi ile gerçekleştirildi. Sosyalist toplumda, büyük ölçekli kollektif çiftçilik, esas olarak, birçok küçük çiftliği birleştirmek suretiyle küçük ölçekli çiftçilikten çıkacaktır.

Köylüler arasında «artel» ve «komün» sözcükleri hemen hemen aynı anlama gelir. Çoğu komünü artel anlamında kullanır, çünkü köylü «komün» sözcüğünden hoşlanmaz ve komün, pratikte zorunlu olduğu zaman bile bu sözcüğü kullanmaktan korkar. Genel olarak denebilir ki, komün ile artel arasındaki fark, artelin sadece üretici bir birlik (bir üretim kooperatifi), komünün ise sadece üretici değil, aynı zamanda dağıtıcı bir birlik - aynı anda üretim, dağıtım ve tüketim yapan bir kooperatif - olmasıdır.

Sovyet Rusya'da komün ve artellerin sayısı hızla artıyor. 1919 güzüne ait olan son rakamlar şöyledir:

	Sayı	*Ekilebilir alan*
Komünler	1901	150.000 desyatin
Arteller	3698	480.000 desyatin
Kooperatif çiftçi birlikleri	668	

Sayılar, komün ve artellerin oluşturulmasına yönelik eğilimin bir kitle hareketi niteliği kazandığını ve gelişmekte olduğunu gösteriyor. Fakat sayılar bu birlik tipinin zayıf yanlarını da gösteriyor. Özellikle komünler için ortalama toprak genişliği çok küçüktür. Şu anda üzerinde durduğumuz konu, küçük ölçekli tarımdan büyük ölçekli tarıma geçiş değil, orta ölçekli tarıma geçmek veya küçük ölçekli tarımı biraz daha iyileştirmektir. Dolayısıyla komünler kendi üyelerine veya komşu nüfusa büyük ölçekli tarımın gerçek avantajlarını gösterememektedirler. Tarımsal makineler birkaç desyatinlik toprak üzerinde bütün güçlerini kullanamazlar; böyle bir çiftliğin tam bir ürün rotasyonunu örgütlemesi de mümkün olmaz. Bu nedenle, bu birliklerin orta ölçekli tarım bakımından taşıdığı önem çok büyüktür. Bunlar emeğin bölünmesinden kaynaklanan avantajları gerçekleştirirler. Kadınların bir kısmı ev işinden kurtulur ve böylelikle topraktaki çalışmanın daha çabuk bitirilmesine yardımcı olur; belirli bir alanda daha az sayıda ata ih-

tiyaç olur, iş zamanında bitirilir ve toprak tam olarak işlenir; sonuç olarak, sıradan köylü tarımının bölünmüş küçük tarla parçalarına nazaran çok daha iyi gelir elde edilir.

Komünün gerçekleştirdiği iş gücü ekonomisi kendini pek çok komünün tarım faaliyetine ek işlere girişmesiyle de ortaya koyar. Bunlar değirmen inşa eder; çeşitli küçük ev endüstrilerini işletir; onarım atelyeleri kurarlar vb.

Komünler ancak daha ileri bir birlik süreci sayesinde sosyalizm yolunda ilerleyebilirler.

Bu birlik, iki komşu komünün birleşmesi ile; veya bazı komünlerin komşu köylüler arasından çok sayıda yeni üye kazanarak genişlemesi ile; veya, son olarak, bir ya da daha fazla komünün bitişik bir sovyet çiftliği ile birleşmesi yoluyla gerçekleştirilebilir.

Komünist Parti'nin kırsal bölgeler ile ilgili olarak başlıca görevi, bu bağlamda, küçük ölçekli köylü tarımını daha yüksek bir düzeye çıkarmak ve ilk adım olarak orta ölçekli komünal tarım aşamasına geçirmektir. Bu yolda toprağın üretkenliğinin daha da arttırılacağını umut etmek için yeterli nedenler vardır. Sadece sözlü propaganda ve yapılan işler ile (sovyet çiftçiliği) değil, kuruluş süreci içinde komünal çiftliklere mümkün olan her türlü olanağı sağlayarak - onlara malî destek sağlayarak; onlara, tohum, sığır, araç gereç ve tarımsal yöntemlerle ilgili tavsiye sağlayarak - bu süreci hızlandırmak proleter Devlet'in yetkisi dahilindedir.

109. KOOPERATİF ÇİFTÇİLİK

Komün, sadece üretken emek için değil, aynı zamanda dağıtım amaçları için ve kooperatif toplumsal hayat için köylüler arasında kurulmuş sıkı bir birliktir. Artel, yalnızca üretici amaçlar için, ortak emek

için kurulmuş daimî bir birliktir. Kooperatif çiftçilik, artelden daha az sıkı, daha gevşek, deyim yerindeyse daha nedensel bir birliktir. Belirli bir köyde yaşayıp da, iç anlaşmazlıklar yüzünden bir komün oluşturmak üzere birleşemeyenler ve aynı nedenle bir artel kuramayanlar en azından, iştirakçileri daha fazla bağlamayan bir tarzda kooperatif çiftçiliğe girişebilirler. Bunun sonucunda, bir istisna ile, her şey eskisi gibi kalır. Köyün ortak toprağı artık tarlalara bölünmez, kooperatif olarak işlenir. Her küçük çiftliğin kendi sebze bahçesi vardır; her köylü kendi özel mülkünü elde tutar; fakat makineler ve atlar belirli bir dönem için bütün köy yararına çalışır.

Merkez Komite tarafından onaylanan toprağın toplumsallaştırılması ile ilgili düzenlemeler kollektif tarımın en ilkel aşamasını oluşturur. Böyle bir birlik oluşturmanın avantajları tam bir faaliyet özgürlüğünden ibarettir. Bu özgürlük aktüel emek sürecinden ayrı olarak her bir köylü için geçerlidir. Öyle ki, her köylü, kendi bağımsızlığını kaybetme riski olmaksızın bu türden bir birliğe katılabilir. Ancak kooperatif çiftçiliğin ek olarak bir çok avantajı vardır: Bireysel küçük mülk sahibinin elindeki toprağın tarlalara bölünmesine son verir. Bu tarlalar çoğu kez birbirinden ayrılmış durumdadır. Ayrıca bu reform çok tarlalı sistemin mümkün olmasını sağlar; tarımsal araç gereç ve makineler eşit olarak kullanılabilir: işçi, araç gereç, sığır vb. eksikliği çeken ev halkına yardım için daha etkin bir iş bölümü sağlanabilir.

Kooperatif çiftçilik kollektif tarımın ilk aşamasıdır. Bu nedenle doğal olarak, var olduğu kadarı ile kollektif tarımın bu biçimde var olacağını umabiliriz. 1919 sezonu ile ilgili veriler, kooperatif çiftçiliğin bir çok bölgede kurulmakta olduğunu gösteriyor. Geniş bölgeler küçük bölümlere bölünmüştür ve buralarda kooperatif çiftçilik yapılmaktadır. Bazı durumlarda köyün ortak topraklarının bir kısmı bu şekilde kooperatif olarak işlenmektedir.

110. TARIMSAL KOOPERASYON

Devrimden önce bile, çeşitli tarımsal ürünlerden tam olarak yararlanılması için kurulan kooperatifler köylüler arasında oldukça yaygındı. Bütün kuzey eyaletlerinde ve Volga kıyıları boyunca çok yaygın olan süthane artelleri (peynir ve tereyağı yapımcılığı) bu kategoriye dahildi. Keten imalatının ilk aşamaları, ham şeker imalatı, kurutulmuş sebzeler ve saman balyalama gibi işler için kurulmuş arteller de vardır. Sovyet İktidarı bütün bu kuruluşları destekler. Kır emekçilerinin kooperatif kurmalarına ve kurulmuş olanları geliştirmelerine yardım etmek ve köylüleri çalışma yöntemlerini iyileştirmeye teşvik etmek Komünist Parti'ye düşer. Parti aynı zamanda küçük ölçekli sermayenin Sovyet İktidarı'na ve büyük ölçekli sosyalist tarıma karşı mücadele etmek üzere bu tür artelleri kendisine siper etme girişimlerine karşı bütün gücüyle direnmelidir.

111. TERK EDİLMİŞ BÖLGELERİN DEVLET TARAFINDAN KULLANILMASI; TARIM UZMANLARININ SEFERBER EDİLMESİ; KİRALAMA İSTASYONLARI; TOPRAĞIN ISLAHI; YERLEŞME BÖLGELERİ

Tarımın savaştan kaynaklanan olağanüstü dağınık durumu geniş bölgeleri tarım dışı bırakmıştır. Şiddetli bir besin maddesi krizinin şehirlerde ve daha az verimli eyaletlerde hüküm sürdüğü bir sırada proleter Devlet bu bölgelerin boş bırakılmasına izin veremez. Bu nedenle Sovyet Devleti kime ait olduğuna bakmaksızın bütün terkedilmiş bölgelerin ekime açılmasını üstlenir. Bu önlem iç savaşın sürdüğü bölgelerde özel bir öneme sahiptir, çünkü buralarda zengin köylüler çiftiliklerini terketmiş ve gerileyen düşmanın eşliğinde geri çekilmişlerdir. Sahipleri tarafından terkedilen ürünü ve sahiplerinin yardım görmeden

kaldıramayacakları ürünün Devlet tarafından işlenmesi ve kaldırılması daha az önemli değildir.

Rus tarımı, içinde bulunduğu karışıklıktan ancak bir dizi sağlam ve devrimci önlem sayesinde çıkarılabilir. Bu önlemlerden biri, bütün tarım uzmanlarının iş gücünün seferber edilmesi, başka deyişle, bu tür kişilere uygulanacak hizmet yükümlülüğüdür. Rusya'da asla çok sayıda kalifiye tarımcı olmamıştır. Tarımsal yöntemlerin geliştirilmesi konusunda önümüzde duran muazzam görevler ve kırsal bölgelerde üretkenliği acilen arttırma ihtiyacı karşısında bu eksikliği görmezlikten gelemeyiz. Tarımsal uzmanlık bilgisinin seferberliği pratikte bu bilginin toplumsallaştırılmasına eşittir ve bu bilgi Devlet tarafından en iyi ve en bilinçli biçimde kullanılabilir.

Emperyalist savaş Rusya'nın tarım makinesi ithalâtını imkânsız hale getirdi. Bu tür makinelerin yerli üretimi talebi asla karşılamamaktadır. İçlerinde en mükemmel ve en karmaşık olanlarının da bulunduğu pek çok makine şimdiye kadar Almanya, İsveç ve Amerika Birleşik Devletleri'nden ithal edilmiştir. Ayrıca, metal, yakıt ve diğer pek çok maddenin kıt olması nedeniyle yerli tarım makinesi üretimi en aza düşmüştür. Bütün bunlar tarım araç gereçleri alanında ciddî bir yokluğa yol açmıştır. Muazzam makine ve araç talebi ve proleter Devlet'in bütün bunları yetersiz miktarlarda tedarik etmesi nedeniyle, sahip olduğumuz kadarıyla bu tür araç gerecin adil biçimde dağıtılması ve bunlardan en iyi şekilde yararlanılması son derece önemli bir mesele haline gelmiştir. Fakat tarımsal araç gereçte özel mülkiyet var olduğu sürece, bunların tam kullanımı imkânsız olmaya devam edecektir. Bu makinelerin uzun dönemler boyunca atıl kaldığı; yeterince kullanılmadığı; bu arada komşularının, bu makinelerin eksikliği yüzünden, tarlalarını süremedikleri ve ürünü kaldıramadıkları görülüyor.

Araç gereç eksikliği yüzünden zor durumda kalan bu kırsal nüfus tabakalarına yardım edebilmemiz ve araçların tam kullanımını sağlayabilmemiz için, makine ve araçları özel mülk sahiplerinin kullanımına bırakmamalı ve bunları, ihtiyaç duyanın tedarik edebileceği *kiralama istasyonları*'nda toplamalıyız. Başka deyişle, köylünün kullanımına verilen ve belirli bölgelere (köyler, kırsal bölgeler veya çevreler) tahsis edilen makine ve araçlar tek tek köylülere satılmayacaktır; ihtiyacı olanların geçici olarak kullanımına verilecektir; ve maliyeti karşılamak için belirli bir yükümlülük getirilecektir. Bu tür düzenlemeler için kullanılan depolar kiralama istasyonları olarak biliniyor. Makine ve araçlar buralarda depo edilir, kullanımdan sonra bakımları yapılır ve (donatımı iyi istasyonlarda) onarımları gerçekleştirilir. Şimdiki durumda, sayıca az olmakla birlikte bu tür kiralama istasyonları mevcuttur ve çalışmaktadır. Olduğu kadarıyla bütün tarım makinelerinin, daha karmaşık tipte makineler de dahil olmak üzere kiralama istasyonlarında toplanması Sovyet İktidarı'na düşen bir görevdir. Makinelerin çalışma süreleri içinde yeterli biçimde kullanılmalarını güvence altına almanın başka yolu yoktur. Belirtmek gereksizdir ki, bu yolla, makineleri özel mülkiyetine geçirecek kadar varlıklı olmayan yoksul köylülere de yardım etmiş olacağız. Zengin köylülerden müsadere edilen makineler kiralama istasyonlarında tutulmalıdırlar. Kiralama istasyonları aracılığı ile sağlanacak geniş çapta örgütlü bir tarımsal makine tedarik sistemi yavaş fakat emin adımlarla en önemli tarımsal üretim araç gereçlerinin tamamının ulusallaştırılmasına varacaktır; ve sonuç olarak, köylü endüstrisine yardım sağlamanın yanısıra daha ileri düzeyde bir toplumsallaşmaya yol açacaktır.

Proleter İktidar'ın tarım programında toprak ıslahı son derece önemli bir yer işgal etmelidir. Sovyet İktidarı şimdiki durumda milyonlarca desyatin top-

rağın denetimine sahiptir. Henüz ekilebilir olmasa da bu topraklar az bir emek kullanılarak, temizlenme, köklerin ayıklanması, drenaj (hendeklerin kazılması veya yer altı borularının döşenmesi ile), sulama vb. sayesinde ekime elverişli hale getirilebilir. Ekime açılmış ve açılması düşünülen topraklar bakımından sovyet çiftliklerinin genişletilmesinin sınırları olsa da, toprak ıslah yöntemleri sayesinde genç sosyalist tarımımızın doğadan söküp alabileceği toprakların sınırsız biçimde geliştirilmesi olanağı vardır.

Toprak ıslah çalışması Sovyet İktidarı'nın örgütlemek zorunda olduğu bütün kamu faaliyetlerinin en önemlisidir. Ayrıca, toprak ıslah çalışması, toplumun bütün parazit tabakalarından en iyi şekilde yararlanabileceğimiz üstün bir çalışma alanıdır.

YERLEŞME BÖLGELERİ. Bu nokta programımızda gözden kaçırılmıştır. Fakat burada ele alınması gerekiyor, çünkü Sovyet İktidarı er ya da geç yerleşme bölgeleri politikasına pratikte önem vermek zorunda kalacaktır.

Toprak sahiplerine ait mülklerin dağıtılmasına rağmen toprak açlığı bir çok eyalette hâlâ sürmektedir. Öte yandan, uzak bölgelerde muazzam genişlikte işgal edilmemiş toprak bulunmaktadır. Merkezden uzak yerlere göç yakın gelecekte kaçınılmaz olacaktır. Yeni yerleşim bölgelerine göçenlerin, bölünmüş toprak parçaları üzerinde küçük ölçekli tarım faaliyetine girişmemelerini sağlama görevi proleter Devlet'e düşecektir. Şunu bilmeliyiz ki, yeni gelenler için gerekli hazırlıklar yapılmış, büyük ölçekli tarım için gerekli olan her şey (komünal çiftlik binaları, bütünüyle çok tarlalı sisteme ayrılmış komünal topraklar, modern tarımsal makineler, vb.) sağlanmıştır.

112. KÖYLÜ TARIMINA DEVLET YARDIMI

Sovyet çiftlikleri, komünler ve arteller, yukarda betimlenen bütün önlemlerle bağlantılı olarak ve bü-

yük ölçekli kollektif tarımın örgütlenmesi sayesinde emeğin üretkenliğinin fazlalaştırılmasına ve topraktan gelen mahsulün artmasına hizmet edecektir. Arzulanan hedefe ulaşmak için bundan başka, kesin, hızlı ve doğrudan bir yol yoktur. Ancak, sovyet çiftliklerini ve komünleri örgütleme meselesinde ne kadar başarılı olursak olalım, küçük ölçekli köylü çiftçiliği daha uzun bir süre Rusya'da hâkim tarımsal üretim biçimi olacaktır. Bu durum gerek ekim yapılan alan, gerekse tarımsal ürünün niceliği bakımından geçerli olacaktır. Burada şu soru ortaya çıkıyor: Küçük burjuva sınırlarının getirdiği kısıtlamalara rağmen bu çiftçilik yönteminin toprağın üretkenliğini arttırmasına nasıl yardımcı olabiliriz?

Programımız, Sovyet İktidarı'nın küçük ölçekli köylü çiftçiliğinin yardımı ile uygulayabileceği bir çok önlem öneriyor. Bu önlemler şunlardır.

Hepsinden önce, toprağın bölüştürülmesinde yardım sağlanabilir. Kırsal hayatımızın başındaki en büyük belâ ekilebilir toprağın uzun ve dar şeritlere bölünmesidir. Bir köyün ekilebilir topraklarının bir sonraki köyün sebze bahçelerine kadar uzandığını görüyoruz. Ekilebilir toprağın bazı bölümleri yerleşim yerlerinden beş ya da altı mil kadar uzakta olur ve çoğu kez ekilip biçilmeden bırakılır. Bu şerit sistemine son verilmesi için köylüler ekilebilir toprakların modası geçmiş bir tarzda bölüşülmesi yöntemini terketmeye teşvik edilmektedirler. Bu yöntem genellikle toprak sahiplerinin mülkleri ele geçirildikten sonra yapılan yeni alt bölmeler ile çelişiyor. Şerit sistemine karşı mücadele daha yüksek düzeyde gelişmiş tarım biçiminin öncüsü olduğu ve genelde denildiği gibi köylülerin ekilebilir toprağın bölüşülmesinde yardıma ihtiyaçları olduğu için Sovyet İktidarı ölçüm ve tarım uzmanları ile onlara yardım etmelidir.

Sovyet köylüleri ekim için genellikle seçilmemiş tohum kullanırlar. Seçilmiş tohum ekmeleri halinde, diğer koşullar değişmeden kalsa bile, daha iyi ürün

alırlar. Daha iyi tohumların kullanılması sayesinde hasat daha iyi olabilir. Ne var ki bu köylüler ancak Devlet'ten güvence sağlayabilirler. Onlar için ülke dışından satın alabilecek ya da yok olmaktan kurtarılmış, ıslah edilmiş tohum stoklarından çiftçilerin ihtiyaçlarını karşılayabilecek pozisyonda olan sadece Devlet'tir.

Köylü çiftçilerimizin ellerindeki çiftlik hayvanları genellikle dejeneredir. Soy ıslahına acilen ihtiyaç vardır. Rusya'da hâlâ bulunabilen cins büyükbaş hayvanlar şimdilik, sovyet müllkerinde, sovyet süthanelerinde ve haralarda toplanmıştır. Bu ıslah meselesinde Devlet her sovyet çiftliğinde çiftleşme istasyonları örgütlemek suretiyle köylülere büyük yardım sağlayabilecektir. Bu istasyonlarda cins hayvanlar bulunmaktadır. Ayrıca Devlet damızlık hayvanların her bölgedeki çiftleşme istasyonlarına sistematik dağılımını sağlayacaktır.

Köylülerimizin pek çoğu en temel ve önemli tarımsal sorunların bazılarında hâlâ cehalet içinde bulunmaktadırlar. Bu nedenle aşikârdır ki, bu meselelerde daha geniş bilginin yayılması kaçınılmaz olarak tarım faaliyetinde gelişmelere yol açacaktır. Tarımsal meseleler üzerine verilen konferanslara - çeşitli merkezlerde sürdürülen bu faaliyet sovyet uzmanlarının görevidir - ek olarak sovyet çiftliklerinde kısa kurslar düzenlenmelidir. Çiftlikler belirli amaçlara yönelik model tarlalara sahip olacaklar, tarımsal fuarlar düzenleyecekler, tarımsal konularla ilgili literatürü dağıtacaklardır, vb.

Sovyet İktidarı, tarımsal bilginin yayılmasına ek olarak köylülere doğrudan uzman yardımı sağlamalıdır. Şimdiki uzman yetersizliği bakımından bütün personelin seferber edilmesi yararlı bir sonuç sağlayacaktır. Eskiden sadece büyük toprak sahibinin emrinde çalışan uzman artık köylülerin hizmetinde olacaktır. Bundan başka Sovyet İktidarı köylü safların-

dan tarım uzmanı çıkarmak için yaygın eğitim önlemleri almalıdır. Gittikçe artan sayıda tarım kurslarının ve tarım okullarının yanısıra sonuca ulaşmanın en iyi yöntemi, komün ve artellerin en kalifiye üyeleri için özel kurslar düzenlemek olacaktır. Böylelikle eğitilmiş tarımcılardan oluşan bir öncü köylülerin kendi saflarından sağlanabilecektir.

Tarımsal araç gerecin onarımı için elde bulunan olanakların geliştirilmesi bu koşullarda köylüler için büyük öneme sahiptir. Açlık koşulları yüzünden küçük özel atelyelerin gerekli onarımlara yetişmesi imkânsızdır. Sadece Devlet sovyet çiftliklerindeki onarım atelyelerinin faaliyetlerini genişletmek ve kısmen de kırsal kesimi, özellikle tarımsal araç gereç onarımını gerçekleştirecek bir atelyeler şebekesi ile donatmak suretiyle bu meseleyi yeterince geniş bir kapsamda örgütleyebilecek pozisyondadır.

Şimdiki durumda ekime uygun olmayan muazzam topraklar en iyi ekilebilir alanlara mükemmel biçimde dönüştürülebilir. Gerekli ıslah faaliyetleri bugün için yetersizdir. Bunun sebebi, kısmen, bu tür faaliyetin köy komününün olanaklarının ötesinde olması ve kısmen de, köylülerin modern toprak ıslah yöntemleri ile tanışmamış olmalarıdır. Dolayısıyla Sovyet İktidarı bu meselede köylülere elinden gelen her türlü yardımı yapmalıdır. İç savaşa rağmen pek çok bölgede mükemmel bir faaliyet bu çizgilere uygun biçimde sürdürülmektedir.

1901'den 1910'a kadar geçen on yıl içinde çeşitli ülkelerde desyatin başına ürün şöyle idi:

	Çavdar	*Buğday*	*Arpa*	*Yulaf*	*Patates*
Danimarka	120	183	158	170	—
Hollanda	111	153	176	145	1.079
İngiltere	—	149	127	118	908
Belçika	145	157	179	161	1.042
Almanya	109	130	127	122	900
Türkiye	98	98	117	105	—

Fransa	70	90	84	80	563
ABD	67	64	93	74	421
Rusya	50	45	51	50	410

Rus toprağının batı ülkelerininkinden çok daha zengin olması gerçeğine rağmen ülkemiz verimlilik bakımından listenin sonundadır. Rusya, Danimarka ve Belçika'dan desyatin başına üç buçuk kat daha az yulaf; Danimarka'dan dört kat, Almanya ve İngiltere'den ise üç kat daha az buğday; Belçika'dan üç kat daha az çavdar yetiştiriyor. Türkiye'de bile desyatin başına ürün Rusya'dakinden iki kat daha büyüktür.

Belirtmek gerekir ki, köylü çiftliklerimizin ürünü yukardaki tabloda belirtilenden de daha düşüktür, çünkü tabloda ortalamalar yer alıyor ve dolayısıyla toprak sahiplerine ait özel mülklerin yüksek verimliliğini yansıtıyor. Buralarda ürün köylü çiftliklerinin ürününden 1/5 kat ile 2,5 kat arasında değişen miktarlarda daha büyüktür.

Demek ki, ekime açılan topraklarda bir artış olmaksızın köylülerimiz sadece antika yöntemleri çağdaş tarım yöntemleri lehine terketmek suretiyle ürünlerinde iki ya da üç kat artış sağlayabilirler.

113. TARIM İLE İMALAT SANAYİİNİN BİRLİĞİ

İmalat sanayiinin tarımdan ayrılmasının ve bir bütün olarak toplumsal hayatın ekonomik sürecinde imalat sanayiinin yerine getirdiği hâkim rolün sonucu şehirlerin gelişmesi oldu. Şehirler kapitalizmin daha sonraki aşamalarında muazzam bir büyüklüğe ulaştılar. Köy hayatının enerjisi sistematik olarak köyden şehre geçti. Sadece kent nüfusu kır nüfusundan daha hızlı artmakla kalmadı, aynı zamanda şehir de kır aleyhine pozitif olarak büyüdü. Pek çok kapitalist ülkede kırsal nüfusta mutlak bir azalma olmuştur. Öte yandan bazı şehirler fantastik denebilecek ölçüde büyümüştür. Sonuç hem kır hem de şehir için felâket olmuştur. Kötü etkiler arasında şunlar sayıla-

bilir: Köylerde nüfus azalması ve buralarda ilkel koşullara dönülmesi; kırsal hayatın kent kültüründen kopması; şehir halkının doğadan ve sağlıklı tarımsal faaliyetlerden kopması ve böylelikle kent nüfusunun fiziksel dejenerasyona uğraması; tarımsal ürünlerin işlenmesi ile gerçekleştirilen bir çok endüstri dalının gereksiz yere şehre taşınması; şehirlerde topraktan alınan besin maddelerinin toprağa gübre olarak dönmemesi yüzünden toprağın aşırı tükenmesi; vb.

Şehir ile köyün birbirine yaklaştırılması, imalat sanayii ile tarım arasında bir birliğin sağlanması, işçilerin fabrikalardan tarıma çekilmesi - bunlar, bu bağlamda, komünist yeniden inşanın doğrudan hedefleri olmalıdır. On binlerce desyatin sovyet toprağının çeşitli atelyelere, kurumlara ve girişimlere tahsisi ile bir başlangıç yapılmış bulunmaktadır. Burada hedef şehir işçilerinin sovyet çiftliklerine bilinçli ve örgütlü transferi idi. Bunu gerçekleştirmek için, tek tek fabrika ve atelyeler için tarım yapılabilecek topraklar ayrılmış; her kent işçisinin tarım faaliyetine yardım etmek üzere komşu köyleri ziyaret ettikleri Komünist Cumartesiler düzenlenmiş; sovyet çalışanları belediyelerin pazar bahçelerinde çalışmak üzere seferber edilmişlerdir; vb.

Geleceğin imalat sanayii ile tarımın birleşmesinde olduğuna kanaat getiren Komünist Parti bu çizgi boyunca ilerlemeye devam edecektir. Bu birlik sonunda kentlerin aşırı nüfustan kurtarılmasını ve bu fazla nüfusun bütün ülkeye dağılmasını sağlayacaktır.

114. KÖYLÜLERLE İLİŞKİDE KOMÜNİST PARTİNİN TAKTİKLERİ

Tarım programımızda bu alanda neyi gerçekleştirmek istediğimizi tartışıyoruz. Programımızı nasıl gerçekleştireceğimizi düşünelim; nüfusun hangi tabakalarından destek alacağız; köylülerin büyük çoğun-

luğunu saflarımıza kazanmak için hangi yöntemleri uygulayacağız ya da, en azından, köylülerin taraf-sızlığını nasıl sağlayacağız.

Toprak sahiplerine karşı açılan kampanyada kent proletaryası, zengin köylüler de dahil olmak üzere bütün köylüler tarafından desteklendi. Bu durum Kasım devriminin hızlı başarısını açıklar, çünkü böylelikle, toprak soyluluğunun tasfiyesini ertelemeye teşvik edilen burjuva Geçici Hükümet'in yıkılması sağlanmış oldu. Fakat, ekilebilir alanların eşit bölünmesi ile toprağın sözde toplumsallaştırılmasını öngören yeni tarım yasasının çıkması, zengin köylüleri karşı devrim kampına itti. Çünkü zengin köylüler devrimden önce sahip oldukları toprağın bir bölümünü kaybettiler; yoksul köylülerden kiralama yoluyla elde ettikleri ve üzerinde tarım yapabilecekleri toprakları da kaybettiler. Büyük toprak sahiplerinin mülkleri yağmalandığı zaman ele geçirdikleri her şeyi kaybettiler. Nihayet ücretli emek kullanmaları da imkânsız hale geldi. Zengin köylüler, devrimimiz bir burjuva demokratik devrimin sınırlarını aşmamış olsaydı, ilerde bir toprak soyluları sınıfına dönüşecek sınıfı oluştururlar. Onlar, tarımın sosyalist örgütlenmesine yönelik bütün girişimlere doğal olarak öldürücü biçimde düşman bir sınıf oluştururlar. Zengin köylülerin bir sınıf olarak amacı tarımsal sistemimizin Danimarka ve Amerika Birleşik Devletleri'ndekine benzer bir yönde geliştirilmesini sağlamaktır. Fakat proleter otorite ve onun sosyalist politikası için Rus tarımı eski toprak soyluları sisteminin feshedilmesinden sonra, büyük bir hızla, toprak ıslah yöntemlerinin yardımı ile, ücretli emeğin kullanıldığı bir burjuva çiftçilik sistemine geçecekti. Bununla aynı zamanda dev bir yarı proleter köylüler sınıfı oluşacaktı. Zengin köylü bu yüzden devrimi büyük umutlar ve beklentilerle karşıladı, fakat devrimin bir sonucu olarak kendisini daha önce sahip olduğu topraktan çıkarılmış durumda buldu. Bu zengin köylüler sınıfı var olmaya devam

ettiği sürece, bu sınıfın üyeleri proleter Devlet'in ve onun tarım politikasının, kaçınılmaz olarak uzlaşmaz düşmanları olacaklardır. Bu nedenle artık Sovyet İktidarı'ndan karşı devrimci faaliyetlerine karşı amansız bir mücadeleden başka bir şey umamazlar. Sovyet İktidarı sonunda zengin köylüleri planlı olarak mülksüzleştirmek, onları toplumsal çalışma için seferber etmek ve daha önemlisi köylü toprağının ve sovyet çiftliklerinin geliştirilmesinde çalıştırmak zorunda kalabilir.

Orta köylüler Rus köylülerinin büyük çoğunluğunu oluştururlar. Bu orta köylüler toprak soylularının mülklerinden kendilerine düşen payı kent proletaryasının yardımı ile güvence altına aldılar ve ancak bu proletaryanın yardımı ile kapitalistlerin ve büyük toprak sahiplerinin karşı devrimci hareketi karşısında bu toprakları ellerinde tutabilirler. Ancak proletarya ile ittifak halinde, ancak proletaryanın liderliği altında, ancak bu liderliği dürüstçe kabul etmek suretiyle, orta köylüler kendilerini dünya kapitalizminin saldırılarından, emperyalistlerin yağmasından, çara ve Gecici Hükümet'e olan borçlarını ödemekten kurtulabilirler. Küçük tarım sistemi her durumda yok olmaya mahkûmdur. Bunun yerini daha avantajlı ve daha verimli bir sistem, büyük ölçekli kooperatif tarım sistemi almalıdır. Ancak proletarya ile orta köylüler arasında kurulacak bir ittifak sayesinde bu dönüşüm, yoksulluk, yıkım ve büyük acılar olmaksızın gerçekleştirilebilir.

Ne var ki, orta köylülerin sahip oldukları küçük mülk sahibi zihniyeti onları zengin köylüler ile ittifak kurmaya yöneltir. Bu yönde işleyen bir dürtü daha vardır, çünkü orta köylüler ellerindeki fazla tahılı şehirlerdeki işçiler ile paylaşmak veya kendi tüketimleri için gerekli olmayan tahılı, karşılığında kent endüstri ürünleri beklemeksizin teslim etmek zorunda kalıyorlar. Bu nedenle Komünist Parti'nin orta köylüleri zengin köylülerden ayrılmaya teşvik etmesi el-

zemdir; zira zengin köylüler gerçekte uluslararası kapitalizmin ajanlarıdırlar ve bir bütün olarak köylülüğü, devrimin bütün kazanımlarının kaybedileceği bir yola girmeye teşvik etmektedirler. Bundan başka, partimiz, orta köylülere onları zengin köylüler ve burjuvazi ile ancak zayıf ve geçici çıkarların birleştirebileceğini en iyi şekilde açıklamalıdır; onlara, gerçek, sürekli ve uzun vadeli çıkarlarının, gerçek işçiler olarak kent proletaryası ile ittifak kurarak sağlanabileceğini göstermeliyiz. Nihayet, tarımın sosyalist dönüşümünü sağlamaya çalışırken, iyi düşünülmemiş zamansız önlemlerle orta köylüleri yabancılaştırmaktan özenle sakınmalıyız ve onları komünler ve arteller oluşturmaları için zorlamaya kalkışmamalıyız. Rusya'da komünizmin şimdiki koşullarda başlıca görevi, işçilerin ve köylülerin kendi inisiyatifleri ile karşı devrimi yok etmelerini sağlamaktır. Bu gerçekleştirildiği zaman tarımın toplumsallaştırılmasının önünde büyük engeller olmayacaktır. Yoksul köylülere gelince, bunların proleter ve yarı-proleter tabakaları, devrim sayesinde, önemli ölçüde orta köylüler düzeyine yükselmişlerdir; bununla birlikte, yoksul köylüler tabakası hâlâ proletarya diktatörlüğünün önemli bir dayanağını oluşturur. Yoksul köylüler ile ittifak sayesinde Sovyet İktidarı zengin köylülere güçlü darbeler indirebildi, orta köylüleri zengin köylülerden ayırabildi. Yoksul köylülerin komünist zihniyeti Sovyet İktidarı'nın kırsal bölgelerde kullanabileceği araçları yaratmasını, böylelikle askeri bakımdan önemli ve belirleyici ilk köylü seferberliğini gerçekleştirmesini sağladı*. Nihayet, komün ve artellerin üyeleri şim-

* Köylülerin iç savaşa aktif olarak katılmaları için ajitasyon yaparken bu katılımın kendileri için neden avantajlı olacağını açıklamak zorunda kalıyoruz. Köylüyü ilgilendiren, sosyalizm uğruna savaşıyor olmamız değil, emperyalistlerin küçük mülk sahiplerini barbarca sömürmelerini ve köylüleri tekrar toprak sahibi veya tüccarın boyunduruğu altına

diye kadar en çok yoksul köylüler olmuşlardır ve gene onlar toprak kararnamelerinin ve Sovyet İktidarı'nın çıkardığı diğer kararnamelerin uygulanmasına aktif olarak yardım etmişlerdir.

Komünist Parti'nin yoksul köylülerle ilgili en önemli görevi, yoksul köylü komitelerinin kaldırılmasından sonra bu tabakanın uğradığı parçalanmaya bir son vermektir. En iyi yol yoksul köylüleri üretim temelinde birleştirmektir. Onların köy hayatı üzerinde yarattıkları etki, eğer tarımın geliştirilmesi yöntemlerine katılmaları sağlanırsa, artacaktır. Bunu sağlamak bütün yoksul köylülerin güçlerini artellerde veya komünal topraklarda birleştirmekle mümkün olabilir.

Zengin köylünün bu kadar büyük bir öneme sahip olmasının nedeni, onun başarılı bir çiftçi olmasıdır. Fakat zenginin çiftçiliği küçük burjuva köylü tarımı kapsamında kalmaya devam eder. Eğer yoksul köylüler komünlerde birleştirilirlerse kendilerine köylü çiftçiliğinde olduğundan daha iyi tarım yöntemleri sağlanabilecek ve böylelikle, ekonomik bakışaçısından, orta köylüler, hattâ zengin köylüler kadar güçlü hale getirileceklerdir. Kırsal hayatta yoksul köylülerin diktatörlüğü, bu ekonomik temel üzerinde, komün üyesinin küçük çiftçiye maddî bakımdan üstünlüğünün sağlanması ile inşa edilebilir. Fakat katı anlamda bir yoksul köylüler diktatörlüğü olmayacaktır; yoksul köylü komiteleri zamanında zengin köylülerin şikâyet ettikleri (sebepsiz değildi) «yoksullar ve aylaklar» yönetimi olmayacaktır. Kırsal emekçilerin öncüsünün yönetimi, iki yüz yıldır çoğunluğun başını çeken o azınlığın yönetimi olacaktır.

Ne var ki, bütün yoksul köylüleri komünlere katmak olağanüstü zordur. Yakın zamanlarda önemli sayıda orta köylü komünlere katılmış ve artellere katıl-

---

sokmalarını imkânsız hale getirmek için savaşıyor olmamızdır.

ma eğilimi artmıştır. Yoksul köylüler küçük tarımdan vazgeçmeyecekleri için, onları yoksul köylü sendikaları kurmaya ikna etmeliyiz. Bu sendikalar zengin köylülere karşı mücadele etmeli, yoksul köylü komitelerinin tam sonuç alamadığı bu mücadeleyi sürdürmelidirler. Yoksul köylüler karşılıklı yardımlaşma için birleşmelidirler; Devlet için belirli bir çalışmayı üstlenebildikleri sürece, karşılığında tercihli olarak bazı ürünleri almak ve çeşitli ekonomik yardımlar sağlamak suretiyle Devlet ile ekonomik ilişkiye girmelidirler. Rusya'nın yoksul köylüleri arasında şimdiki durumda çok sayıda sendika bulunmaktadır; bunlar çeşitli amaçlar için kurulmuşlardır, ancak genelde yerel ve geçici niteliktedirler. Bunlar daha büyük sendikalar içinde birleştirilmelidirler. Besin maddesi üretimi çok az olan eyaletlerde - örneğin, zift ve katran üreten bölgeler, kereste elde edilen ormanlık bölgeler, vb. - nüfusun yoksul tabakaları arasında kurulan bu tür sendikaları parlak bir gelecek beklemektedir.

Komünist Parti'nin yoksul köylülerle ilgili ek görevi, onları küçük burjuva ve yersiz umutlardan kurtarmak için, kent proletaryası ile daha yakından temas etmelerini sağlamaktır. Bu yersiz umutlara kapılanlar gelecekte, güçlü, bağımsız ve tekil çiftçiler olabileceklerine inanmaktadırlar. Yoksul köylülerin çok sayıda oldukları yerlerde, komünist grupların veya komünizme sempatizan grupların oluşmasını sağlamalıyız. Her yoksul köylü bir komüne üye olmalıdır. Her komün üyesi bir komünist olmalıdır.

LİTERATÜR

Engels, *The Peasant Problem in France and Germany;* Lenin, *The Agrarian Problem and the Critics of Marx;* Lenin, *The Agrarian Problem in Russia at the Close of the Nineteenth Century.*

Devrimden sonra yayımlanmış en tanınmış broşürler arasında şunlar zikredilebilir: Zhegur, *The Organization of Communist Agriculture;* Ky, *Rural Communes;* Mesceryakov, *Agricultural Communes;* Preobrajenskiy, *Agricultural Communes;* Larin, *The Urbanization of Agriculture;* Mesceryakov, *The Nationalization of the Land;* Lenin, Komünist Parti'nin sekizinci kongresinde orta köylülüğün durumu hakkında konuşma; Sumatokin, *Let us live in a Commune!;* Lenin, *The Struggle for Bread.*

XIV

DAĞITIMIN ÖRGÜTLENMESİ

115. Özel ticaretin kaldırılması. 116. Dağıtım aygıtı. 117. Eski günlerde kooperasyon. 118. Çağdaş kooperasyon. 119. Öteki dağıtım organları.

115. ÖZEL TİCARETİN KALDIRILMASI

Her üretim yöntemine özel bir dağıtım yöntemi tekabül eder. Üretim araçlarında kapitalist mülkiyetin kaldırılmasından sonra Sovyet Cumhuriyeti, kaçınılmaz biçimde, kapitalist dağıtım yöntemi, yani ticaret ile çelişti ve kararnameler yoluyla bu yöntemin kaldırılmasını sağlamak zorunda kaldı. İlk önce büyük depolar müsadere edildi. Bu önlem, şiddetli besin maddesi kıtlığı ve besin maddelerine duyulan genel ihtiyaç bakımından da gerekli idi. Spekülatörlerin fiyatların yükseleceği beklentisi ile istifledikleri mallar emekçi kitlelere dağıtıldı ve Kasım devrimini izleyen ilk haftalarda bu önlem krizin yatışmasına hizmet etti.

Ticarî depoların ulusallaştırılması sadece bir adımdı. Bunu, büyük ölçekli ticaretin ulusallaştırılması izledi. Bu önlem spekülasyon ile savaşmak, cumhuriyetin bütün mallarının stoğunu belirlemek bakımından gerekli idi. Buradan elde edilen mallar da emekçi sınıfa dağıtılabilir. Sovyet İktidarı, sadece besin maddeleri için değil, genelde imal edilmiş mallar ve ev

içinde kullanılan bütün mal kalemleri için de bir sınıf tayın sistemi getirdi.

Belki de Sovyet İktidarı için en iyi yol şu uygulamaları gerçekleştirmek olacaktı: Özel tüccarların elindeki bütün malları müsadere etmek; Sovyet Devleti'ni korumak, kendi amaçları için kullanmak durumunda olduğu ticaret aygıtını yıkmadan, bu malları, sınıf tayın sistemine uygun olarak dağıtmak.

Aslında çalışmalarımız bu çizgiye bir ölçüde uygundu. Ancak mallar ne yazık ki çok geç, büyük kısmı paraya çevrilip sahipleri tarafından gizlendikten sonra müsadere edildi. Büyük ölçekli dağıtım aygıtının tamamı Sovyet İktidarı tarafından ele geçirildi ve çalışanların bağlı oldukları sendikaların yardımı ile Sovyet İktidarı yararına kullanılmaya başlandı. Sadece iş başında bulunanlar azledildiler, çünkü bunlar tamamen parazit unsurlar haline gelmişlerdi. Daha önceleri bu malları satın almak, sahiplerini saklandıkları yerlerden çıkarmak ve onlarla pazarlık etmek gerekmişti. Ancak şimdi, ulusallaştırılmış atelyelerde başlıca mal üreticisi bizzat proleter Devlet olduğu için, bu Devlet'in kendisine mal satması ve tüccarları kendi zararına muhafaza etmesi anlamsız olacaktı. Ayrıca, köylüler ile Devlet arasında olduğu gibi, Devlet ile tüketiciler arasında da aracılara gerek yoktu. Tahılda, kısa süre içinde, bir Devlet tekeli kurulmuştur. Aracıların, köylüleri, ellerindeki tahılı Devlet'e teslim etmeye teşvik etmeleri mümkün değildir. Köylülerin de ellerindeki tahıl için alıcı aramalarına sebep yoktur, çünkü alıcı yoktur.

Bu nedenle, proleter İktidar birçok önemli mal kaleminin üretimini üstlendiği ve üretim faaliyetinin önemli bir kısmını kendi aygıtlarına dayanarak düzenlediği için, kendi dağıtım aygıtlarına ihtiyaç duyuyor. Burada özel ticarete yer yoktur.

Peki küçük çaplı özel ticarete ne olacaktır? Bu ticaret, küçük ölçekli bağımsız ev endüstrisinin ürettiği malların dağıtımına hizmet ediyor. Sovyet İkti-

darı bu üretim dalının sahipliğini henüz almamıştır. Henüz ev endüstrisi ürünlerinin tekelci alıcısı haline gelmeyi başarmış değildir. Halk arasında bu tür ürünlerin (Sovyet İktidarı'na bağlı unsurların sabit fiyatlarla sağlayamadıkları mal kalemlerinin) dağıtımını yapan küçük tüccarların durumu ne olacaktır?

Bu sorun, kuşku götürmez biçimde, büyük ölçekli ticaret sorunundan daha karmaşıktır, çünkü büyük ölçekli ticaretin kaderi sermayenin genel kamulaştırılması olgusu tarafından belirlenmiştir. Sovyet İktidarı'nın küçük ticareti yasaklaması anlamsız olacaktır. Çünkü şu sıralarda bu ticaret, kendi dağıtım organlarının faaliyeti ile işlevlerini yerine getirebilecek bir pozisyonda değildir. Bazı durumlarda ve en önemlisi Beyaz Muhafızlar'ın yakın zamanda temizlendiği bölgelerde, yerel sovyetler ve devrimci komiteler, gerekli ihtiyaç maddelerini sağlamak için kendi aygıtlarını oluşturmaksızın, özel ticareti yasakladılar. Kendi aygıtlarını oluşturmuş olsalar bile, bu aygıtlar henüz nüfusa yeterli miktarda mal arzedecek düzenli bir işleyişe sahip değildiler. Sonuç olarak, özel ticaret yer altına itildi ve fiyatlar muazzam miktarlarda yükseldi.

Küçük ticaret hayata bütün gücüyle asılacaktır. Bu ticaretin yok edilmesi ancak nüfusa arz edilecek ürünler gittikçe daha büyük miktarlarda Devlet'in eline geçtiği oranda mümkün olacaktır. Bugün Narkomprod (Besin Maddeleri Halk Komiserliği) Suharevka (bir Moskova pazarı) ile yan yana bulunuyorsa, bu durum, kapitalizm ile sosyalizm arasındaki savaşın dağıtım alanında hâlâ devam etmekte olduğunu gösterir. Mücadele şimdiki halde küçük ticaretin işgal ettiği pozisyonlar çevresinde sürüyor. Devlet otoritesi küçük endüstri ürünlerinin baş alıcısı haline gelene kadar; veya sonunda bizzat Devlet bütün bu ürünlerin imalatçısı haline gelene kadar, bu durum devam edecektir. Kuşkusuz burada, küçük tüccarların Devlet'in dağıtım organları tarafından sağlanmak-

ta olan ürünleri sattıkları durumla ilgilenmiyoruz; hırsızlığa ve sovyet dağıtım mekanizmasının diğer kusurlarına karşı basit mücadele biçimleri ile de ilgilenmiyoruz. Küçük ticaret, her durumda, birinci olarak, büyük ölçekli üretim şehirlerde yeterli biçimde örgütlenene, ve ikinci olarak, Devlet tekelinin henüz üretmediği bütün ihtiyaç maddeleri tam olarak sağlanana kadar, sürecektir.

Dağıtım alanındaki aracıların tamamen ortadan kaldırılması sosyalizmin hedefi olmakla ve bu amaç eninde sonunda gerçekleştirilecek olmakla birlikte, aşikârdır ki, yakın gelecekte perakende ticaret aygıtlarının tamamen ortadan kaldırılmasını bekleyemeyiz.

116. DAĞITIM AYGITI

Uygun sosyalist dağıtım organları halka arz edilecek muazzam miktardaki gerekli ürünler kitlesi ile bağlantılı olarak kurulmalıdır. Şimdiki halde bu ürünler Devlet'in elinden geçmektedir veya kısa süre içinde geçmeye başlayacaktır. Bu dağıtım organları şu karakteristikleri taşımalıdır. Merkezileştirilmiş olmalıdır. Merkezileştirme en eşit ve en hassas dağıtımı sağlayacaktır. Aygıtın devamı için gerekli maliyeti azaltacaktır; çünkü sosyalizmde bu aygıt, özel ticaret aygıtları için gerekli olan iş gücü ve maddî araçlar için yapılan harcamadan çok daha azını gerektirecektir. Sosyalist dağıtım aygıtı hızlı çalışmalıdır. Bu nokta çok önemlidir. Sadece aygıtın Devlet'e çok az harcamaya mal olması değil, buna ek olarak, tüketicinin çok az zamanını alması da, elzemdir. Aksi halde, üretken olmayan enerji harcaması yüzünden, bir bütün olarak toplum büyük kayba uğrayacaktır. Bir özel ticaret sisteminde ve kapitalist ekonominin normal koşullarında, paraya sahip olması şartıyla tüketici ne isterse ve ne zaman isterse üretebilir. Bu meselelerde, sosyalist dağıtım aygıtı, en az özel ticaret

aygıtı kadar iyi olmalıdır. Ancak yüksek derecede merkezileşme nedeniyle büyük bir risk vardır: sosyalist aygıt hantal ve sürüncemeli bir mekanizmaya dönüşerek dejenere olabilir; pek çok mal kalemi tüketicinin eline ulaşamadan çürüyüp bozulabilir. O halde, etkin bir dağıtım aygıtı nasıl inşa edilmelidir?

Sovyet İktidarı'nın önünde iki olanak vardı. Bütünüyle yeni bir dağıtım aygıtı yaratabilirdi; veya kapitalizmin yarattığı bütün dağıtım organlarını, bunları sosyalist hizmete zorlayarak, kullanabilirdi.

Sovyet İktidarı ikinci olanağı benimsedi. Özellikle kapitalist koşulların yıkıma uğratıldığı başlangıç döneminde, gerekli olan her yerde kendi organlarını kurarak, bütün dikkatini kooperatifler üzerinde topladı; malların dağıtımı için esas olarak kooperatif aygıtı kullanmayı hedefliyordu.

117. ESKİ GÜNLERDE KOOPERASYON

Kapitalist toplumda kooperatiflerin başlıca işlevi, tüketiciyi aracının tiranlığından, spekülatif ticaretin pençesinden kurtarmak; ticarî kârları tüketiciler sendikası için güvenceye almak; tüketici için yeterli miktarda mal sağlamaktır. Kooperatifler büyük bir başarıyla bu sonuçlara ulaşırlar; ancak bunu sadece kendi üyeleri, yani toplumun bir bölümü için yaparlar.

İlk kooperatörler kapitalizmin kooperasyon aracılığı ile barışçı biçimde yenileneceğini sandılar. Ne var ki, sonuç farklı oldu. Bütün başarılarına rağmen kooperasyon sadece perakende ticareti az çok başarıyla yıkabilmiştir; fakat, kendisinin de boyun eğdiği toptan ticaretin gücünü kırmak için hiçbir şey yapmamıştır. Kuşkusuz, dağıtım kooperasyonundan söz ediyoruz. Üretici kooperasyon söz konusu olduğunda, bunun bütün kapitalist üretim sistemi içinde oynadığı rol önemsizdir ve kapitalist endüstrinin gidişatı ve

gelişimi üzerinde pratik olarak hiç bir etki yapmaz. Genelde şunu söyleyebiliriz ki, sermayenin dev örgütü kooperasyonu ciddî bir rakip olarak görmez. Kapitalizm istediği zaman kooperasyonu bir kedi yavrusu gibi boğabileceğini biliyordu ve bu nedenle kooperatif hareketinin hayalperestlerini kapitalizmin yıkılacağı rüyası ile başbaşa bıraktı ve kooperatif muhasebecilerinin küçük tüccarlardan çekip aldıkları kârlarla ödüllenmelerine izin verdi. Kooperasyon kendini kapitalizme uydurdu ve kapitalist dağıtım sisteminde belirli bir rol oynar hale geldi. Bu durum kapitalist sistem içinde de avantajlı oldu, çünkü kapitalist dağıtım aygıtının maliyetini azalttı ve böylece ticaret sermayesinin belirli bir miktarının üretim endüstrisinde kullanılmak üzere serbest kalmasını sağladı. Öte yandan, kooperasyon, küçük aracıların sayısını azaltmak ve tüketicinin büyük ölçekli kapitalist üretici ile daha yakın ilişki kurmasını sağlamak suretiyle emtiaların değişimini hızlandırdı, senetlerin tam ve zamanında ödenmesini garanti altına aldı ve son tahlilde yedek sanayi ordusunun durumunu öncekinden daha kötü hale getirdi - çünkü sanayi ordusu içinde yer alanlar genellikle küçük ticaret hayatına atılma eğilimi göstermişlerdir. Ayrıca, sayısız araştırma göstermiştir ki, kooperasyon köylüler arasında söz konusu olduğu zaman bunun avantajları genellikle iyi halli, zengin köylüler ile sınırlıdır; oysa yoksul köylü bundan çok az yarar sağlar.

Dağıtım kooperatifleri, üyelerinin ayrı ayrı mensup oldukları sınıf bakımından, işçi kooperatifleri, köylü kooperatifleri, şehirlerde yaşayan görece iyi halli kişilerin - küçük burjuvazi ve kamu görevlileri - kooperatifleri olarak bölünebilir. İşçi kooperatifleri, genel olarak kooperatif kurumları arasında daima aşırı sol kanadı oluştururlar; fakat proletaryanın sınıf örgütleri bakımından aşırı sağ kanadı oluştururlar. Köylü kooperatiflerinde belirleyici olan iyi halli köylülerdir. Üçüncü tip kooperatiflerde, bütün kooperatif

harekete kafa gücü bakımından hâkim olabilecek çaptaki küçük burjuva entellektüeller başat konumdadırlar. Bu kişiler kooperasyonun büyük bir misyona sahip olduğuna, pastanın kooperatif olarak bölünmesinin kapitalizmi yıkacağına inanırlar.

Rusya'da kooperatif hareketinin gerçek yapısı proletarya devrimi ile keşfedildi. Bazı işçi kooperatifleri dışında bu hareket - özellikle kooperatif liderleri arasında bulunan entellektüeller ve zengin köylüler bakımından - sosyalist devrime karşı kesinlikle düşmanca bir tavır aldı. Aslında, Alım Satım Kooperatifleri olarak bilinen Sibirya kooperatifleri ve diğer dağıtım kooperatifleri açıkça karşı devrimin yanında yer aldılar ve dünya emperyalizminin yardımı ile Sovyet Cumhuriyeti'nin ezilmesini savundular.

1 Ekim 1917'de Rusya'da 612 kooperatif derneği vardı. Ne var ki, bu sayı çok düşüktü, çünkü 1 Ocak 1918'de, çeşitli kaynaklardan sağlanan değerlendirmelere göre 1000 kadar bu tür dernek vardı. Sentrosoyuz'da (merkezî kooperatif birliği) toplam üye sayısı 13.694.196 olan 38.601 dernek bulunuyordu. Ancak, aynı kooperatif iki ya da üç ayrı birliğe mensup olabildiği için, Rusya'daki kooperatiflerin ve kooperatörlerin sayısı muhtemelen bu tür değerlendirmelerin ortaya koyduğundan daha azdı. Üretim kooperatiflerine gelince, 1918'de Rusya'da genellikle küçük çapta iş yapan 469 kooperatif dernek ve birlik vardı.

118. ÇAĞDAŞ KOOPERASYON

Kapitalist sistemde kooperasyon genel sistem içinde belirli bir rol oynar. Sovyet rejiminde kooperatif aygıt ya diğer bütün kapitalist dağıtım aygıtları ile birlikte yok olup gitmeye mahkûmdur ya da sosyalist dağıtım sistemine girecek ve bir Devlet dağıtım aygıtı rolünü oynayacaktır. Kooperatiflerin eski liderleri - menşevikler, sosyal devrimciler ve Kolçak tipinde çeşitli «sosyalistler» - kooperatiflerin proleter

Devlet'ten bağımsızlığını, yani onlara yok olma özgürlüğü sağlamak isterler. Öte yandan, geniş emekçi kitlelerinin gerçek çıkarlarını gözeten ve özellikle de kooperatörlerin çıkarlarını kollayan Sovyet İktidarı başka bir yol izler. Sovyet İktidarı, kooperatiflere önderlik eden entellektüellerin fikirlerine bakmaksızın ve bu liderlerin karşı devrimci faaliyetleri yüzünden bütün kooperatif aygıtı feda etmeksizin, kooperatif dağıtım aygıtlarının kendi dağıtım organları sistemi ile birleşmesini sürekli olarak teşvik eder. Sovyet İktidarı kooperatif faaliyetlerinin daraltılmasından çok genişletilmesini teşvik etmiştir. Sovyet İktidarı'nın ve Komünist Parti'nin bu bağlamda pratik hedefleri aşağıdaki biçimde belirlenmiştir.

Burjuva tipteki normal kooperatif toplum içinde belirli çıkarlara sahip yurttaşların gönüllü bir birliğidir. Bir kural olarak dernek kendi üyelerinden başka kimseye hizmet etmez; eğer kendi dışındaki insanlara ürün arz ediyorsa, bunu kendi üyelerinin zarar göremeyecekleri şekilde yapar. Öte yandan, bizler, bütün nüfusun kooperatiflerde örgütlenmesini, topluluğun her üyesinin bir kooperatife mensup olmasını gerekli görüyoruz. Ancak o zaman kooperatifler aracılığı ile yapılan dağıtım, bütün nüfusa yapılan dağıtım anlamına gelecektir.

Bir dağıtımcı kooperatörler derneğinde genellikle derneğin bütün üyelerinin yönetimi altında faaliyet gösterilir. Gerçekte ise, bir kural olarak, işlerin yürütülmesinden küçük bir üyeler grubu sorumludur. Ancak bu da, üyelere bağlı bir durumdur. Derneğin tüzüğü mutlak kontrolu üyeler genel meclisine verir. Eğer cumhuriyetin bütün yurttaşları kooperatiflere girerlerse, bu örgütlerin aşağıdan yukarıya tam kontroluna, böylelikle proleter Devlet'teki dağıtım aygıtının bütününün denetimine sahip olurlar. Kitleler yeterince bağımsız davranabilirlerse, kötü yönetim ve bürokrasiyi kararlı ve başarılı biçimde ortadan kaldırabilirler ve böylece gerekli her şeyi Devlet kooperatif

örgütü aracılığı ile tam olarak ve zamanında sağlayabilirler. Tüketiciler dağıtım faaliyetine bizzat katıldıkları zaman, dağıtım organları artık kitlelerin tepesinde asılı olmayacak, bizzat kitlelerin elinde bulunacaklardır. Bu durum, hiç kuşkusuz, komünist bilincin gelişmesini ilerletecek, işçiler arasında yoldaşça disiplinin gelişmesini sağlayacaktır. Aynı zamanda, kitlelerin, sosyalist toplumdaki üretim ve dağıtım aygıtlarının entegre yapısını kavramalarına yardımcı olacaktır. Bütün nüfus kooperatiflere katıldıktan sonra, bu örgütlerde öncülüğün nüfusun proleter tabakasına ait olması gereklidir. Bunu sağlamak için şehirlerde işçilerin kooperatif faaliyetlere daha aktif katılımları güvence altına alınacaktır. Yönetim organlarına bir komünist ve proleter çoğunluğun seçilmesini güvence altına almak ve bunu gözetmek suretiyledir ki, kent tüketici komünlerine dönüşen kooperatifler, küçük burjuvazi ve kamu görevlileri tarafından kurulan kooperatifler değil, işçi kooperatifleri olacaklardır. Kooperatifler ile sendikalar, yani dağıtım ve üretimin ayrı organları arasında yakın bir ilişki oluşturmak, bu sonuca ulaşmak için, elzemdir. Böyle bir birliğin büyük bir geleceği vardır. Zamanla Devlet'in işlevi bir merkezî değerlendirme bürosuna indirgenecek ve o zaman üretim örgütleri ile dağıtım örgütlerinin birliği, kapsayıcı bir önemde olacaktır. Nihayet, komünistlerin, bu kooperatif dağıtım sisteminin inşasına anlaşmış bir grup olarak katılmaları ve faaliyete hâkim bir rol oynamaları elzemdir.

Kırsal bölgelerde, zengin köylülerin kooperatif yönetiminden çıkarılmaları; kırsal kesimin göreve iyi durumdaki sakinlerinin dağıtım meselelerinde imtiyazlı bir durumda olmamalarının sağlanması; ve bütün kırsal kooperatif aygıtlarının yoksul köylüler ve orta köylüler arasındaki sınıf bilinçli unsurlar tarafından denetlenmesi, önem taşımaktadır.

119. ÖTEKİ DAĞITIM ORGANLARI

Kasım devrimi gerçekleştiğinden beri, devrim tarafından çeşitli ek dağıtım organları yaratıldı. Bunların merkezinde, eyaletlerdeki ve ilçelerdeki bütün alt bölümleri ile birlikte Narkomprod (Besin Maddesi Halk Komiserliği) bulunmaktadır. Besin maddesi tedarikini sağlayan bu örgütler bir besin maddesi depo ve mağazaları şebekesi biçiminde dağıtım aygıtlarına sahip olmuştur. Kırsal bölgelerde yoksul köylü komiteleri bir süre dağıtımı sağlıyorlar, böylece kooperatif dağıtımı dengeliyorlardı. Kooperatiflerin dağıttıkları ürünlerin çoğunu iyi durumdaki köylüler alırlarken, yoksul köylü komiteleri Devlet'ten aldıkları malların en büyük kısmını ve en iyilerini yoksul köylüler arasında dağıttılar. Büyük şehirlerdeki ev komiteleri ve ev komünleri dağıtımda önemli bir rol oynadılar. Sendikalar ve fabrika komiteleri de aynı şekilde dağıtım faaliyeti ile meşgul oldular.

Sovyet İktidarı'nın görevi, bu çoklu dağıtım organlarının tek bir dağıtım organı ile yer değiştirmesini veya bunların entegre bir dağıtım mekanizmasının parçaları haline gelmesini sağlamaktır. Bu bağlamda, örneğin, ev komiteleri ve ev komünleri yararlı bir rol oynarlar, çünkü tüketicilerin saatlerce veya günlerce kuyrukta beklemeden ihtiyaç duydukları malları almalarını sağlayabilirler.

XV

BANKALARIN VE PARA DOLAŞIMININ ÖRGÜTLENMESİ

120. Bankaların ulusallaştırılması ve birleşik halk bankası. Bir merkez muhasebe kurumu olarak banka. 121. Para ve parasal sistemin ortadan kalkması.

120. BANKALARIN ULUSALLAŞTIRILMASI VE BİRLEŞİK HALK BANKASI. BİR MERKEZ MUHASEBE KURUMU OLARAK BANKA

Bankaların ve kapitalist toplumdaki işlevlerinin ne olduğu hakkında pek az işçinin kesin bir fikri vardır. Bir bankanın zengin insanların paralarını istifledikleri bir tür dev hazine kasası olduğunu düşünürler. Biraz tasarrufu olan ve onu bir bankaya yatıran işçiler bu mevduata faiz ödendiğini bilirler ve özel bir bankaya yatırılan paranın bazen ortadan kaybolduğunun farkındadırlar. Tasarruflar kaybedilir.

İlk olarak şunu anlamalıyız ki, banka bir para kasası değildir. Belirli bir anda bankada çok az hazır para vardır. Bankacılığın özü, halkın biriktirdiği paranın yangından korunması gibi bir işlevden tamamen farklıdır. Yüz milyonları bulan tasarrufların bankalara ödendiği doğrudur, ancak bu meblağlar sağlam kasalarda dokunulmadan durmaz. Bankalara akan para tekrar dolaşıma sokulur. Bu para, ilk planda, fabrika kuran, işçileri sömüren girişimcilere ödünç

verilir ve bu kişilerin kazançlarının bir kısmı bankalara faiz olarak ödenir. Banka da kârının bir kısmını para yatıranlara öder. İkinci planda, bizzat bankalar mevduat sahiplerinden aldıkları fonlar ile yeni işler kurarlar veya daha önce kurulmuş işleri finanse ederler. Nihayet, bankalar çeşitli devletlere ödünç para verirler*. Bu devletler de aldıkları paranın karşılığında faiz öderler. Böylece bankalar, hükümetleri aracılığıyla, borçlu devletlerin halkını yağmalarlar. Bankalar zengin kapitalistlerden oluşan küçük bir gruba ait oldukları için, gerçekleştirdikleri faaliyetin son tahlilde, kendi sermayelerinin ve kendi mevduat sahiplerinin yardımı ile artık değer sağlamaktan ibaret olduğu görülür.

Ancak bankalar sadece işçi ve köylülerin yarattıkları artık değeri sömüren örümcekler değildirler. Ek bir önemleri vardır. Farzedelim ki, biraz param var ve bu parayı bankaya yatırdım. Bu, elimde bazı malların bulunduğu ve bunları satarak paraya dönüştürdüğüm anlamına gelir. Yeni kazanılan paraların bu şekilde bütün bankalara akması ve bir toplumdaki toplam sermaye miktarının artması, yeni değerler kitlesinin dolaşıma sokulmakta olduğunu gösterir. Para, ürünü temsil eder; denebilir ki, para bir ürünün sertifikasıdır. Paranın genel sirkülasyonundan ürünlerin genel hareketini yaklaşık olarak anlayabiliriz. Bu nedenle bankalar ister istemez, olabildikleri kadarıyla, kapitalist toplumun muhasebe büroları haline gelirler.

Bütün bu düşünceler bize bankaların kapitalist toplumda yerine getirdikleri işlevi ve proletaryanın iktidarı ele geçirdikten hemen sonra bu konuda ne yapması gerektiğini gösterir.

Sosyalist devrimden sonra ya da, daha doğrusu, sosyalist devrim sırasında işçi sınıfı bütün bankala-

---

* Örneğin, yabancı bankalar, çarlık hükümetine ve Kerenskiy hükümetine 16.000.000 rubleden fazla ödünç vermişlerdir.

ra, öncelikle de Devlet'in merkez bankasına el koymalıdır. Bu, öncelikle işçilerin, burjuvazinin elindeki bütün parasal depozitleri, bütün pay sertifikalarını ve kapitalistlere ait bütün parasal senetleri müsadere edebilmeleri için gereklidir. Bu müsadere eylemi kapitalist sömürüyü canevinden vuracaktır.

Kasım devriminden sonra bu çizgiyi benimsedik ve eylemimiz Rusya'nın kapitalist sınıfına indirilmiş öldürücü bir darbe oldu.

Proletarya iktidarı, müsadere ettiği bankaları ne yapmalıdır? Kapitalist bankacılık sisteminde değere sahip her şeyden yararlanmalıdır. Bu da şu anlama gelir ki, işçiler bankaları, üretim hesaplarının tutulduğu aygıtlar ve malî kaynakların dağıtılması için kullanılan araçlar olarak muhafaza etmelidirler. En önemlisi, bankacılık kapsamlı biçimde ulusallaştırılmalıdır. Sadece burjuvaziden alınan bütün bankalar proletaryanın Devlet kurumlarına dönüştürülmekle kalınmamalı, geleceğin bütün bankacılık işlemlerinde Devlet tekeli kurulmalıdır. Banka kurma izni ancak Devlet'e verilebilir.

Ayrıca, bütün bankalar birleştirilmelidir. Gereksiz bankalar feshedilmeli, muhafaza edilmesi uygun görülenler Sovyet Cumhuriyeti'nin birleşik bankasının şubeleri haline getirilmelidir.

Çeşit çeşit muhasebe tutma yöntemleri ve burjuva bankalarının çeşitli türde bankacılık işlemleri yerine halkın birleşik bankasında tek ve basit bir muhasebe yöntemi olacaktır. Bu, proleter Devlet'in nerede ne kadar ödeme yaptığını ve nereden ne kadar aldığını tam olarak gösterecektir.

Ne var ki, Devlet'in gelir ve giderleri cumhuriyetin birleşik bankası tarafından kaydedilirse, bizzat Devlet, gittikçe artan bir eğilim olarak, ülkenin bütün ekonomik hayatını örgütleyen birleşik ve dev bir aygıtın tek yöneticisi haline geldiği zaman, bu banka ne olacaktır?

Aşikârdır ki, banka bir ekonomik girişimdeki mu-

hasebe bürosu rolünü oynayacaktır. Böylelikle banka zaman içinde yok olacaktır. Parti programımızda açıklandığı gibi, banka, merkezî muhasebe bürosu, «komünist toplumun merkezî muhasebe kuruluşu» haline gelecektir.

121. PARA VE PARASAL SİSTEMİN ORTADAN KALKMASI

Komünist toplumda para bilinmeyecektir. Her işçi genel refah için mal üretecektir. Topluma kazandırdığı malın karşılığı olarak herhangi bir sertifika almayacaktır; yani para almayacaktır. Aynı şekilde, ihtiyaçlarını ortak mağazadan sağladığında, topluma para da ödemeyecektir. Kapitalizm ile komünizm arasında bir ara aşama olarak kaçınılmaz olan sosyalist toplumda çok farklı bir durum sürer. Burada para gereklidir, çünkü para emtia ekonomisinde bir rol oynamak durumundadır. Eğer bir çizme yapımcısı olarak benim bir paltoya ihtiyacım varsa, elimdeki malları, çizmeleri, paraya dönüştürmem gerekir. Para, sayesinde bir başka emtiayı temin edebildiğim ve sayesinde, belirli bir durumda, istediğim belirli bir şeyi, örneğin bir paltoyu temin edebildiğim bir emtiadır. Her emtia üreticisi aynı tarzda davranır. Sosyalist toplumda, bu emtia ekonomisi bir ölçüde sürecektir.

Farzedelim ki, burjuvazinin direnişi kırıldı ve daha önce hâkim sınıfı oluşturanlar işçi haline geldiler. Fakat köylüler hâlâ varlıklarını sürdürüyorlar. Onlar toplumun geneli için çalışmazlar. Her köylü fazla ürününü Devlet'e satacak, karşılığında, kendi kullanımı için ihtiyaç duyduğu sanayi ürünlerini alacaktır. Köylü bir emtia üreticisi olarak kalacaktır. Komşuları ile ve Devlet ile alışveriş yapabilmesi için paraya ihtiyacı olacaktır. Aynı şekilde Devlet'in de toplumun, henüz genel üretici komünün üyeleri ha-

line gelmemiş olan bütün üyeleri ile alışveriş yapabilmesi için paraya ihtiyacı vardır. Özel ticaretin büyük çapta sürdüğü bir sırada ve Sovyet İktidarı sosyalist dağıtımı bütünüyle özel ticaretin yerine geçirecek bir pozisyonda değilken, paranın tamamen ortadan kaldırılması imkânsızdır. Son olarak, kâğıt para vergi ödemelerinde kullanıldığı ve bu durum, şimdiki olağanüstü zor koşulların üstesinden gelmesi için proleter Devlet'e yardımcı olduğu sürece parayı tamamen ortadan kaldırmak dezavantajlı olacaktır.

Ne var ki, sosyalizm inşa halindeki komünizm, tamamlanmamış komünizmdir. Komünizmi inşa etme faaliyeti başarılı biçimde sürdürüldüğü ölçüde, paraya duyulan ihtiyaç ortadan kalkacaktır. Muhtemelen Devlet, zamanı gelince, cançekişmekte olan para dolaşımına bir son vermek zorunda kalacaktır. Bu, burjuva sınıfının gecikmiş unsurlarının nihaî olarak ortadan kaldırılmalarını sağlamak bakımından özel önem taşıyacaktır. Bu unsurlar, para biriktirmek suretiyle bir toplumda işçilerin yarattıkları değerleri tüketmeye devam edeceklerdir. Bu kişilere, «Çalışmayana yemek yok,» denecektir.

Böylelikle para, sosyalist devrimin başlangıcından itibaren önemini kaybetmeye başlar. Bütün ulusallaştırılmış işletmeler, tek bir zengin kişinin sahip olduğu bir işletme gibi (birleşik girişimlerin mülk sahibi artık proleter Devlet'tir) ortak bir muhasebe bürosuna sahip olacak ve karşılıklı alım satımlar için paraya ihtiyaç duyulmayacaktır. Kararnameler ile parasız bir muhasebe sistemi getirilecektir. Bu sayede paranın geniş ulusal ekonomi alanında herhangi bir etkisi olmayacaktır. Köylülere gelince, onlar için de para kararnameler yoluyla önemini kaybedecektir ve doğrudan emtia değişimi bir an önce öne çıkarılacaktır. Köylüler arasındaki özel ticarette bile, para geri planda kalacaktır ve alıcı kendisini ancak, giysi, ev eşyaları, mobilya vb. gibi aynı ürünler karşılığında tahıl tedarik edebilecek durumda bulacaktır. Devlet'in,

sanayinin içinde bulunduğu karışıklık nedeniyle emtiaların değişimine sınırlamalar getirirken geniş çapta kâğıt para basması da paranın dereceli olarak ortadan kalkmasını etkileyecektir. Paranın gittikçe daha fazla değer kaybetmesi, esas olarak, parasal değerlerin ilgasının bir ifadesidir.

Fakat parasal sisteme en büyük darbeyi, bütçe kayıtlarının tutulması ve işçilere ayni ödeme yapılması, vuracaktır. İş kayıtları, kişinin ne kadar iş yaptığının, bu da Devlet'in ona ne kadar borçlu olduğunu gösterecektir. İşçi, kayıt defterine göre, tüketici mağazalarından ürün alacaktır. Böyle bir sistemde çalışmayanların para karşılığında mal tedarik etmeleri imkânsız olacaktır. Fakat bu yöntem ancak Devlet sosyalist toplumun bütün çalışan üyelerine yetecek miktarda tüketim maddesini kendi elinde toplayabildiği zaman gerçekleştirilebilir. Dağılmış sanayi sistemimiz yeniden inşa edilene ve yaygınlaştırılana kadar bunu gerçekleştirmek imkânsız olacaktır.

Genel olarak konuşursak, para dolaşımını feshetme süreci günümüzde şu biçimi almaktadır. Her şeyden önce, para, ulusallaştırılmış işletmeler söz konusu olduğu ölçüde (fabrikalar, demiryolları, sovyet çiftlikleri vb.) ürün-değişim alanından çıkarılıyor. Aynı şekilde para Devlet ile sosyalist Devlet'in işçileri arasındaki muhasebe hesabı alanından da kayboluyor (yani, bir yanda Sovyet İktidarı, öte yanda sovyet işletmelerinde çalışanlar ve işçiler arasındaki muhasebe hesabı alanından). Bundan başka, doğrudan mal değişimi Devlet ile küçük üreticiler (köylüler ve ev emekçileri) arasında gerçekleştikçe, para, gereksizleşiyor. Küçük ölçekli sanayi alanında bile, malların doğrudan değişimi para kullanımının yerini alma yönünde gelişecektir; ancak, küçük ölçekli sanayi ortadan kalkana kadar, para, tamamen ortadan kalkmayabilecektir.

LİTERATÜR

Bu konu ile ilgili pek az literatür vardır. Aşağıdakiler tavsiye edilebilir:

Pyatakov, *The Proletariat and the Banks;* Sokolnikov, *The Nationalization of the Banks.* Ayrıca, «Ekonomicheskaya Zhizn» (Ekonomik Hayat) ve «Narodnoe Khozyaistvo» (Ulusal Ekonomi) dosyaları.

XVI

PROLETER DEVLETTE MALİYE

122. Parazit bir aygıt olarak Devlet. 123. Üretici bir aygıt olarak Proleter Devlet. 124. Proleter Devlet'in bütçesi.

122. PARAZİT BİR AYGIT OLARAK DEVLET

Daha önce gösterdiğimiz gibi Devlet, zorun örgütlenmesi, bir sınıfın diğer bir sınıf veya sınıflar üzerindeki egemenliğinin ifadesidir. Kapitalist gelişme sırasında burjuva sınıfı, üretim faaliyetine hiç bir katkıda bulunmadan mal tüketen bir aylaklar sınıfı haline gelir. O halde, bu aylakların sömürülen kitlelerden sağladıkları gelirin korunmasına hizmet eden burjuva Devlet'i nasıl ele almalıyız? Polis ve jandarma, düzenli ordu, bütün yargı aygıtları, bütün yönetim mekanizması - bunlar, hiç biri bir kile buğday, bir yarda kumaş veya bir toplu iğne bile üretmeyen kişilerden ibaret dev bir insan kitlesini oluşturur. Bütün örgüt, işçilerin ve köylülerin ürettikleri artık değer ile yaşar. Bu artık değer Devlet tarafından doğrudan ve dolaylı vergiler biçiminde özümlenir. Örneğin, çarlık hükümeti bu yolla işçi ve köylülerden üç milyar rubleden daha fazla sızdırıyordu. (Kâğıt paranın günümüzdeki değerini düşünürsek bu miktar, Rusya'da mevcut paranın üç misline ulaşan üç yüz milyarı ifade edecektir.) Devlet gelirlerinin sadece

küçük bir bölümü, üretime, karayolu ve demiryolu, köprü, gemi vb. gibi şeylerin inşasına ayrılıyordu.

Proleter Devlet'i ele aldığımızda şunu görürüz ki, bu devlet de, iç savaş sürdükçe ve burjuvazinin direnişi kırılmadıkça, bir ölçüde üretimin üzerinde yer alan bir organ olmalıdır. Proleter Devlet aygıtlarının pek çoğunun işleyişi yeni değerlerin yaratılmasını sağlamaz. Aslında Devlet aygıtlarının pek çoğu, işçilerin ve köylülerin ürettikleri mallar pahasına muhafaza ediliyor. Askerî aygıtlarımız ve Kızıl Ordu, yönetim sistemi, karşı devrim ile mücadelenin gerektirdiği bütün araçlar vb. bu kategoriye dahildir. Fakat bu tür özellikler proleter Devlet'in karakteristiği değildir; bu bakımdan proleter Devlet sömürücülerin Devlet'inden radikal olarak farklıdır. Proleter Devlet'in başlıca karakteristiği, üretici olmayan bir örgütlenmeden ekonomik hayatın yönetimini sağlayan bir örgüt olmaya dereceli olarak dönüşmesidir.

123. ÜRETİCİ BİR AYGIT OLARAK PROLETER DEVLET

İç savaşın bitiminden hemen sonra proleter Devlet esas olarak mal üretim ve dağıtımı ile ilgili hale gelir. Merkez ve yerel komiserliklerin bir dökümü bile bu durumu açıkça ortaya koyar. Sovyet örgütlerinin en önemlisi, çeşitli alt bölümleri olan Yüksek Ekonomi Konseyi'dir. Bu yapı özellikle üreticidir. Tarım, besin maddesi, komünikasyon ve emek komiserlikleri de aynı şekilde üretici ve dağıtıcı örgütlerdir veya işgücünün kullanımı için gerekli örgütlerdir. Aynı tarzda Halk Eğitimi Komiserliği de, programında yer alan bir birleşik emek okulu kurumunu gerçekleştirdiği oranda, kalifiye işgücünün hazırlanmasını sağlayan bir örgüt haline gelir. Proleter Devlet'te Halk Sağlığı Komiserliği işçilerin sağlığının korunması için bir araçtır; Toplumsal Refah Komiserliği esas olarak işçi olanların veya olacakların (sanatoryumlar, konut-

lar vb. olarak) refahı ile ilgilenir. Yönetim Komiserliği bile yerel ekonomik hayatı düzenleyen örgütlere ve özellikle belediyelerinkine destek vermek ve bunlara önderlik etmek suretiyle faaliyette bulunur. Bir bütün olarak ele alırsak proleter Devlet mekanizması, ekonomik hayatın yönetilmesi ve bu hayatın mümkün olan her yol kullanılarak geliştirilmesi için çalışan dev bir örgüte dönüşür. Sovyet Cumhuriyeti'nin bütçesi üzerine yapılacak bir inceleme bu durumu açıkça ortaya koyacaktır. Karakteristik harcama kalemleri şöyledir:

	Ocak-Haziran 1919 arası, milyon ruble olarak.
Yüksek Ekonomi Konseyi	10.976
Besin Maddesi Komiserliği	8.153
Komünikasyon Komiserliği	5.073
Eğitim Komiserliği	3.888
Halk Sağlığı Komiserliği	1.228
Toplumsal Refah Komiserliği	1.619
Tarım Komiserliği	533
Ordu Komiserliği	12.150
Donanma Komiserliği	521
Dışişleri Komiserliği	11
Ulusal İşler Komiserliği	17
Adalet Komiserliği	250
İçişleri Komiserliği	857
Olağanüstü Komisyon	348

Bu sayılar cumhuriyetin savunulması için şimdiki durumda büyük miktarlarda paranın gerekli olduğunu ortaya koyar. Şu anın özgül koşullarından kaynaklanan bu kalemi bir yana bırakırsak, görürüz ki, proleter Devlet harcamalarının onda dokuzu, üretim, yönetim, gelecek için fonksiyonel kapasitenin korunması, işgücünün muhafaza edilmesi vb.ye ayrılmıştır. Bütün bu harcamalar saf anlamda ekonomiktir.

Bundan başka, Komünist Cumartesiler'de işçiler çeşitli üretici örgütler içinde olmak üzere, ayrıca Kı-

zıl Ordu'nun askerleri ve savaş komiserleri, hepsi, üretici emek meselesinde görevlidir. Gene de elde edilen sonuçlar yeterli olmaktan uzaktır. 1919 yılından önce dünyada, kamu görevlilerinin gönüllü olarak lokomotif onarımı veya ormancılık gibi işlerde Devlet yararına çalıştıkları tek bir Devlet yoktu.

124. PROLETER DEVLET'İN BÜTÇESİ

Proleter Devlet harcamalarının gittikçe daha fazla üretim hedeflerine ayrıldığını gördük. Şimdi ortaya çıkan soru, bunun için gerekli gelir kaynaklarının nereden bulunacağıdır.

Bu konuda gerekli bilgi bir ölçüde Rus Sovyet Cumhuriyeti'nin maliyesinden sağlanır.

Sovyet İktidarı ilk günlerinde olağanüstü bazı gelir kaynaklarına sahipti. Burjuvaziden müsadere etmiş olduğu banka depozitoları vardı; son hükümetin bıraktığı nakit kaynakları vardı; vergilendirme yolu ile burjuvaziden, özel tacirlerden, firmalardan vb. müsadere ettiği malların satışından sağladığı çeşitli meblağlar vardı vb. Bütün bu gelir kaynakları gerekli harcamalara oranla küçüktü. Yerel sovyetler söz konusu olduğunda, kapitalistlere getirilen vergiler uzun bir süre bu sovyetlerin yegâne gelir kaynaklarını oluşturdu, ancak bu tür vergiler merkezî hükümete önemli bir destek sağlamıyordu. Ayrıca bu gelir kaynağı geçici idi. Hemen sonra burjuvazi mülksüzleşti veya, daha çok görüldüğü üzere, burjuva sınıfının üyeleri tasarruflarını gizledikten sonra ortadan kayboldular. Dereceli gelir vergisi tatmin edici sonuçlar vermedi ve vermiyor. Çalışanlardan ve işçilerden vergi alınmasına gelince, bu bir saçmalıktır, çünkü Devlet, maaş veya ücret biçiminde ödediğini vergi biçiminde geri alıyor. Kent burjuvazisinden vergi alınmasına gelince, resmî olarak artık böyle bir burjuvazi bulunmuyor. Yasal olarak burjuvazi önceki konumunu sürdüremez.

Dolayısıyla böyle bir vergiyi toplamak olağanüstü zordur ve Devlet gelirlerinin bu kaynağının tamamen yetersiz olduğu görülmüştür. Dereceli bir gelir vergisi, köylülere getirildiği zaman, daha kazançlı olabilir; ancak bu verginin düzenli olarak toplanması için yerel düzeyde faaliyet gösterecek vergi toplama araçlarının çalışmasına bağımlı olmak durumundayız. Bunların da, daha çok kırsal bölgelerde bulunan yerel yetkililer tarafından örgütlenmesi gerekecek. Orta köylülerin durumuna gelince, iç savaş sürdükçe bu kesime vergi yükümlülüğü getirmek politik nedenlerle doğru olmayacaktır; çünkü böyle bir önlem onları proletaryaya yabancılaştıracaktır. Bir devrimci vergiyi on milyarlar tutan bir miktara yükseltme girişimi başarısızlığa uğradı, çünkü, büyük çabalardan sonra, ancak iki milyar kadar toplanabildi. Kâğıt para basmak Devlet'in başlıca gelir kaynağı olmuştur. Para herhangi bir şeyi satın alabildiği ölçüde, bu işlem, gerçekte özel bir vergilendirme biçimidir. Kâğıt para basımı paranın değer kaybını hızlandırdığı ölçüde, dolaylı olarak burjuvazinin para sermayesinin müsadere edilmesine yol açar, çünkü bu para sermayenin satınalma kapasitesini önceki kapasitenin küçük bir bölümüne indirger. Kolayca anlaşılabileceği gibi, kâğıt para basımı uzun vadede, paranın tamamen ortadan kaldırılmasını hedefleyen bir Devlet için gelir kaynağı oluşturamaz. Burada şu sorunla yüz yüze bulunuyoruz: Proleter Devlet'in gelirlerini üzerine inşa edebileceği en iyi temel nedir?

Böyle bir sağlam temel üretim ile sağlanır. Şimdiye kadar kâğıt para basımı başarılı bir Devlet geliri toplama yöntemi olarak görüldü ise, bunun nedeni, bu tür verginin, mükellef ödemede bulunduğunu farketmeden, toplanabilmesidir. Devlet tekeli sayesinde dolaylı olarak sağladığımız gelir de önemsiz değildir. Bu Devlet geliri biçimi, gerçekte, mükemmel biçimde adildir. Devletin ürettiği bir mal kaleminin üretim maliyeti, o üretim dalının gerektirdiği bütün

yönetim giderlerini içermelidir. Proleter Devlet aygıtı böyle bir yönetim biçimini aktüel olarak gerçekleştirir. Pratikte bu şu anlama gelir ki, eğer yolcu taşıma maliyeti yılda bir milyar rubleyi buluyorsa, Devlet, tarifeleri, bu kaynaktan bir milyar iki yüz milyon ruble sağlayacak bir sayıda sabitleştirebilir. Eğer bütün mamul malların toplam maliyeti beş milyar ise, bunlar altı milyara satılabilir vb. Buradaki fazla Devlet tasarrufuna bırakılır. Kuşkusuz, tekelden sağlanan gelirler, sadece para biçiminde değil, aynı zamanda belirli miktarda mal biçiminde olur.

Proleter Devlet bir bütün olarak sosyalist ekonomik sistemin yönetimini sağlayan bir organa dönüşürse, onun muhafazası sorunu, yani bütçe sorunumuz büyük ölçüde basitleşir. Mesele sadece belirli miktarda malın, belirli bir harcama kalemine tahsisi meselesidir.

Devlet bütçesi sorunu şimdi çok basit olmakla birlikte, ürünlerin hangi oranda tüketileceğini, yani bir bütün olarak ekonomik sistem içinde ne oranda sarfiyat yapılabileceğini tam olarak nasıl belirleyebileceğimiz sorunu bu kadar basit değildir. Toplam ürünlerin hangi oranda tam olarak tüketilebileceğini, üretim artışı için tam olarak ne kadarının depolarda tutulması gerektiğini kapsamlı biçimde hesaplamak zorunlu olacaktır.

Görüyoruz ki, parazit bir aygıt olarak Devlet yıkıldığı oranda, Devlet bütçesi sorunu, sosyalist bir toplumdaki bütün ürünlerin genel dağıtımı sorunu ile birleşir. Devlet bütçesi kooperatif cumhuriyetin entegral bütçesinin sadece küçük bir bölümü haline gelecektir.

LİTERATÜR

Özel olarak bu konuyla ilgili literatür yoktur. Potyaev'in, *The Financial Policy of the Soviet Power*'ını tavsiye edebiliriz.

XVII

KONUT SORUNU

125. Kapitalist toplumda konut sorunu. 126. Proleter Devlet'te konut sorunu.

125. KAPİTALİST TOPLUMDA KONUT SORUNU

Burjuva sınıfının imtiyazları konut meselesinde diğer alanlarda olduğundan daha barizdir. Burjuvazi şehirlerin en iyi semtlerinde oturur. Hali vakti yerinde sınıflar en iyi caddelerde yaşar. En temiz, en güzel bahçelerin bulunduğu, ağaçların bol olduğu caddelerdir bunlar. Öte yandan, emekçi sınıf, bütün ülkelerde, vasat caddelerde ve dış semtlerde tıkış tıkış otururlar. İşçilerin dış semtlerde yaşamalarının sebebi çoğu fabrikanın genellikle şehirlerin eteklerinde kurulmuş olması değildir. Şehrin merkezindeki bir fabrikada bile, burada çalışan işçiler, genel olarak, dış semtlerde bir yerlerde yaşayacaklardır. Fakat iş yerleri şehrin uzak semtlerinde bulunan fabrika sahipleri şehir merkezinde yaşarlar.

Burjuva aileler birçok odası olan bütün evleri veya katları işgal ederler. Bu evlerin, içinde yaşayanlardan daha çok odası vardır. Güzel bahçeler, banyolar, her türlü konfor vardır.

İşçi sınıfı aileleri bodrum katlara, tek odalı apartman dairelerine tıkılmışlardır. Çoğu kez hapisaneye atılmış mahkûmlar gibi barakalarda yaşarlar. İşçi,

gün boyunca, fabrika dumanı, talaş tozu ve her türlü pisliği solur; geceleri de, içinde beş ya da altı çocuğun uyuduğu bir odanın havasını içine çeker.

İşçi sınıfı semtlerinde yaşayan insanların, saatlerce çalışan, çok dar yerlerde kalan ve hayatı çok kısa olan halk kesiminin ne kadar çabuk öldüklerini istatistiklerin ortaya koyması şaşırtıcı değildir. Elimizde bazı veriler var. Britanya'da ortalama ölüm oranı binde 22'dir. Burjuva semtlerinde ölüm oranı sadece 17, işçi sınıfı semtlerinde 36; işçilerin en yoksullarının yaşadıkları bazı semtlerde 40 ile 50 arasıdır. Belçika'ya gelelim. Burada, Brüksel'in işçi sınıfı semtlerinde her yıl 29 kişiden 1'inin öldüğünü, oysa en iyi burjuva semtlerinde her yıl 53 kişiden sadece 1'inin öldüğünü görüyoruz. Demek ki işçi sınıfının ölüm oranı burjuvazinin ölüm oranının yaklaşık iki katıdır.

Burjuvazinin, yani iyi aydınlatılmış, rutubetsiz ve sıcak evlerde yaşayanların hayat süresi, işçi sınıfı semtlerinin bodrum ve tavanaralarına tıkılmış olarak yaşayanların hayat sürelerinden yarı yarıya daha uzundur.

Budapeşte'de 5 yaşın üzerindekilerin hayat süresi şöyle idi:

	Yıllar
Tek odada 1- 2 kişi yaşayanlar	47.16
Tek odada 2- 5 kişi yaşayanlar	39.51
Tek odada 5-10 kişi yaşayanlar	37.10
Tek odada 10'dan fazla yaşayanlar	32.03

Çocuk ölümleri bakımından işçi sınıfı ile burjuvazi arasındaki farkı ortaya koyan sayıları incelediğimizde, burjuvazinin bu bakımdan da daha avantajlı olduğunu görürüz. Ortalama bir kişiye bir odanın düştüğü burjuva evlerinde, bebekler arasında ölüm oranı (bir yaşın altında olanlar) bir odada üçten fazla kişinin kaldığı işçi sınıfı evlerindeki bebek ölüm oranının sadece dörtte biri kadardır. 1-5 yaş arası ço-

cuklara gelince, burjuvazinin ölüm oranı işçi sınıfının ölüm oranının sadece yarısı kadardır.

Kasvetli ve sağlıksız yerlerde yaşayan işçiler burjuvalardan sadece on beş yıl daha erken ölmekle kalmazlar; ek olarak bunun için kapitalist mülk sahibine ücret ödemek zorundadırlar. Gerçek bir oda veya bir ev için değil, her köşe, bodrum ve tavanarası için ev sahibine haraç ödenir. Ödemezseniz sokağı gösterirler! Ev kiraları daima işçilerin ücretlerinin büyük bir kısmını, genellikle % 15 ile 25'ini yutar. Kapitalist ülkelerde konut maliyeti - işçiler için - sürekli olarak artar. Örneğin Hamburg'da aylık olarak kazanılan her 100 mark için ödenen ev kirası şöyle idi:

	Oranlar		
Aylık Gelir	*1868*	*1881*	*1900*
900- 1.200 mark	19.8	24.1	24.7
1.200- 1.800 mark	19.9	18.9	23.2
1.800- 2.400 mark	20.3	19.5	21.6
6.000- 9.000 mark	16.5	15.7	15.1
30.000-60.000 mark	6.7	8.1	6.0
60.000 marktan fazla		3.9	3.0

O halde gelir azaldıkça bu gelirin oransal olarak daha büyük bir kısmının ev kirasına ayrılması zorunludur ve kiraların yıllık artış oranı daha hızlı olmaktadır. Öte yandan, burjuvazi için gelirin ev kirasına ayrılan kısmı, işçilerin ödemek zorunda oldukları miktarın sadece altıda biri kadardır ve artış göstermesi söz konusu olmayan bu oran küçülmektedir.

126. PROLETER DEVLET'TE KONUT SORUNU

Proletarya devrimi konut koşullarında tam bir değişiklik sağladı. Sovyet İktidarı burjuvaziye ait konutları ulusallaştırdı. İşçi sınıfı semtlerindeki kira

borçları bazı durumlarda tamamen silindi ve bazı durumlarda da miktarlarda indirim yapıldı. Sadece bu kadar değil. Ulusallaştırılmış konutlarda yaşayan işçilerin hiç kira ödememeleri için planlar hazırlanıyor. Bunlar kısmen yürürlüğe konulmaktadır. Büyük şehirlerde işçilerin, bodrumlardan, harap evlerden, sağlıksız barınaklardan alınıp, şehirlerin merkezî semtlerindeki burjuvaziye ait villalara ve malikânelere sistematik olarak yerleştirilmelerine başlanmıştır. Ayrıca işçilere mobilya ve ev içinde gerekli olacak her türlü araç gereç sistematik olarak sağlanıyor.

Bu politikayı sürdürmek, konut ekonomisini mükemmelleştirmek, ulusallaştırılmış evlerin kötü kullanımına karşı bir kampanya açmak, evlerin temiz tutulmasını ve gerekli onarımlarının yapılmasını denetlemek, kanalizasyon, su donatımı, ısıtma sistemi vb.'nin işler durumda bulunmasını temin etmek Komünist Parti'nin işidir.

Ancak, Sovyet İktidarı, büyük ölçekli kapitalist konut mülkiyetini ulusallaştırma politikasını geniş çerçevede sürdürürken daha küçük ev sahiplerinin çıkarlarını ihlâl etmeyi gerekli görmez - bunlar, işçi, çalışan ev sahipleri veya kendi evlerinde yaşayan sıradan insanlardır. Küçük evleri tıpkı büyük evler gibi genel bir ulusallaştırmaya tabi tutma girişimleri (eyaletlerde bu tür girişimler oldu), ister büyük ister küçük olsun ulusallaştırılmış evlerin bakımlarının tam olarak yapılamaması sonucunu doğurdu. Bunlar çoğu zaman onarımsız kaldılar ve pek çok durumda bu evlerde yaşamayı kimse istemedi. Öte yandan küçük ev sahipleri arasında Sovyet İktidarı'na yönelik düşmanca duygular yükseldi.

İnşaat faaliyetlerinin tamamen durması nedeniyle şehirlerde şiddetli bir konut krizi ile karşılaşan Sovyet İktidarı, çetin bir görevi, mevcut konutların adil biçimde paylaştırılması görevini yerine getirmek zorundadır. Sovyetlerin konut ile ilgili bölümleri şehirlerdeki bütün boş evlerin sorumluluğunu üstleniyor

ve bunları planlı biçimde tahsis ediyorlar. Bu bölümler, büyük evlerdeki, ailelerin ve bireylerin ihtiyaçtan fazla odaya sahip konutlarındaki iç düzenin planını yapıyorlar.

İç savaş bitince ve üretimdeki kriz sona erince kent nüfusunda büyük bir artış olacaktır. Köylere sürülmüş olan proletarya şehirlere dönecek ve kırsal bölgelerdeki fazla nüfus da kent merkezlerine gelecektir. Sovyet İktidarı komünist toplumun ihtiyaçlarını karşılayacak yeni evlerin, konutların inşası sorunu ile ilgilenmek durumunda olacaktır. Şimdiki durumda, en iyi bina tipinin hangisi olduğunu söylemek zordur. Bahçeleri, ortak yemek salonları olan büyük evler olabileceği gibi; işçilerin ayrı ayrı kalacakları, küçük ve iyi tasarlanmış konutlar da olabilir. Son derece açık olan bir nokta vardır. Konut programı sanayi ile tarımın birleştirilmesi tasarısı ile hiç bir şekilde çelişmemelidir. Program şehrin kırsal kesime yayılmasına müsait olmalı; yüz binlerce ve milyonlarca insanın sınırlı bölgelerdeki yoğunluğunu arttırmamalıdır. Böyle bir yoğunlaşmaya uğrayan kişiler temiz hava alma olanağından yoksun kalırlar, doğadan koparlar ve erken ölüme mahkûm olurlar.

LİTERATÜR

Engels, *The Housing Question;* Federovic, *Working-Class Dwellings;* Dementev, *The Factory, its Merits and its Defects;* Svetlovskiy, *The Housing Question in Western Europe and in Russia;* Pokrovskaya, *The Improvement of Working-Class Dwellings in England.*

XVIII

EMEĞİN KORUNMASI VE TOPLUMSAL REFAH ÇALIŞMASI

127. Emeğin korunması ne demektir? 128. Emeğin korunmasının başlıca alanları. 129. Emeğin korunması için Rusya'da neler yapılmıştır? 130. Toplumsal refah çalışması ne demektir? 131. Toplumsal refah çalışmasının başlıca alanları. 132. Rusya'da toplumsal refah çalışması. 133. İşçi sınıfının koşullarını iyileştirme konusunda diğer önlemler. 134. Partinin ilerki görevleri.

127 EMEĞİN KORUNMASI NE DEMEKTİR?

İşçi sınıfı bir komünist sistemi gerçekleştirmek için savaşır, çünkü bu sistem işçileri sömürüden kurtaracaktır ve çünkü komünizm üretici güçlerin öyle bir boyutta gelişmesini mümkün kılacaktır ki, insanlar hayatlarının tamamını yaşamak için üretmeye adamak zorunda kalmayacaklardır. Bu nedenle, işçi sınıfının komünizme giden yolda sağladığı bütün kazanımlar, özünde, doğrudan ya da dolaylı olarak, emeğin korunmasına eşitlenir ve işçilerin pozisyonunda bir ilerleme sağlar. Örneğin, Sovyet Cumhuriyeti'nde işçi sınıfının politik özgürlüğünü, hâkim sınıf olarak işçilerin pozisyonunu düşünelim. Açıktır ki, bu yeni politik statü, emeğin korunması yönünde ileri doğru atılmış bir adımı gösterir. Aynı şey, işçi sınıfının istisnasız bütün kazanımları için söylenebilir.

Ancak, emeğin bu genel anlamda korunmasından, terimin taşıdığı daha özel bazı anlamları ayırtetmeliyiz. Bu ikinci durumda, genelde işçi sınıfının değil, fabrikadaki, atelyedeki, madendeki işçi sınıfının pozisyonunu düşünmeliyiz; başka deyişle, aktüel iş süreci içinde işçileri etkileyen koşulları düşünmeliyiz. Fabrikalarda ve atelyelerde, makinelerin orta yerinde ve çoğu kez kirlenmiş bir atmosfer içinde yapılan iş çok tehlikelidir. İş gününün uzatılması tehlikeyi arttırır; işçiler yorgun düşerler, enerjileri tükenir, dikkatleri dağılmaya başlar ve kaza yapma ihtimalleri artar. Çalışma süresinin aşırı arttırılması organizmanın aşırı biçimde tükenmesine yol açar.

İşçilerin hayatlarının çevrelerine ve genel çalışma koşullarına nasıl bağlı olduğunu göstermek için birkaç örnek yeterli olacaktır.

1. Her şeyden önce *kazalar* sorunu gelir. Elimizde birkaç sayı var. Petrograd'daki Nevskiy Gemi Fabrikaları'nda tutulan kaza kayıtları şöyledir:

Yıllar	*Kaza sayısı*	*İşçi sayısı*	*1.000 işçi başına kaza sayısı*
1914	4.386	6.186	709
1915	4.689	7.002	669
1916	2.830	7.602	371
1917	1.269	6.059	210

Kaza sayısında görülen azalma, esas olarak, alınan bir dizi özel önlemden ötürüdür. Ancak 1.000 işçi başına 210 kaza sayısı da oldukça yüksektir.

Bazen işçilerin her yıl % 70'i kazaya uğrar. Bir bölge hekiminin raporuna göre, Ekaterinoslav eyaletinde hasat zamanı bölge hastaneleri savaş zamanında kurulan seyyar hastaneleri andırmaktadır. Kuşkusuz bu tür kazalar Rusya'ya özgü değildir, her yerde oluyor. İngiliz parlamentosunda Ramsey MacDonald bir keresinde çalışma sırasında ölen 1.200 maden-

ciden 1.000 kadarının kapitalistlerin almayı ihmal ettikleri güvenlik önlemleri yüzünden öldüklerini belirtti.

Yukardaki örnek, eğer istersek, kaza sayısını önemli ölçüde azaltabileceğimizi gösterir. Fakat kapitalist bakış açısından, zorunlu önlemler için «ödeme» yapılmaz.

2. İkinci temel sorun, *sağlığa zararlı çalışma ortamı, meslek hastalıkları ve bunlardan kaynaklanan ölümlerdir.*

Örneğin, fosfor imalatını ele alalım. Lazarev, Rusya'daki, hiç bir güvenlik önleminin alınmadığı fosfor fabrikalarında bir işçinin bir «yaşayan ölü» haline gelmesi için beş yılın yeterli olduğunu bildirmiştir. Kimyasal madde üretim atelyelerinde, cam imalat atelyelerinde, madenlerde vb. sayısız meslek hastalığı görülüyordu. Benzer fenomenler üretimin diğer branslarında da görülüyordu. Uzun süre ayakta duran işçilerde varis; fosfor işçilerinde çene nekrozu; civa zehirlenmesi, arsenik zehirlenmesi, tüberküloz vb. görülüyordu.

Elimizde bazı sayılar var. İngiltere'de 1900-1902 yıllarında, çeşitli mesleklerden 1.000 ölüm arasında veremden ölenlerin sayısı şöyle idi:

Ruhbanlar	55
Toprakla uğraşanlar ve hayvancılar	76
Avukatlar ve emlâkçılar	192
Kamu görevlileri	129
Cam işçileri	283
Porselen ve çömlek işçileri	285
Mürettipler	300
Fırça yapımcıları	325
Bıçak bileyiciler vb.	533
Madenciler	579-816

Dr. Baranov'un raporlarına göre, proletarya içinde veremden ölüm şöyle idi:

100 sigara imalat işçisinin	63.4'ü
100 oymacının	58.2'si
100 mürettibin	53.1'i
100 terzinin	50.9'u
100 taş ustasının	50.6'sı
100 çilingir, tornacı, çizmeci, ciltçi, tenekecinin	46-47'si
100 karton imalatçısı, marangozun	45-45.5'i

Alman istatistiklerinden öğrendiğimize göre, Solingen metal boyacıları arasında veremden ölümler, diğer hastalıklardan ölümlere oranla dört kat daha fazla idi.

3. Açık hastalıklara sebep olmanın yanısıra, kötü çalışma koşulları işçi sınıfının fiziksel durumunda genel bir kötüleşmeye yol açar. Bu durum, askerlik hizmetine uygun olmayan erkek sayısındaki artıştan anlaşılmaktadır. Her yıl ciğerleri zayıf ve fiziksel bakımdan yetersiz kişilerin sayısı artıyor; ve proletaryanın bu tür kişiler içindeki oranı, nüfusun diğer tabakalarına kıyasla çok daha fazladır. İsviçre'de askerlik hizmetine çağrılanlar arasında, bu hizmete uygun olmayan kent işçilerinin oranı % 39.5 iken, uygun olmayan kır emekçilerinin oranı % 25 idi. Benzer durumlar diğer alanlarda da görülebilir. Kadınlar arasında, fiziksel bakımdan kötüleşme sıklıkla çocuk doğurma yeteneğinin kaybolması ile birlikte ortaya çıkar.

Aşikârdır ki, bütün bu felâketlerin üretim koşulları ile çok yakın ilgisi vardır. Emeğin korunmasında kapitalist sınıfın çıkarı yoktur ve bu sınıfın emek gücüne yönelik politikası sadece bir yağmacılık politikasıdır. Kapitalistler işçileri bir limon gibi sıkıp kabuğunu atmak isterler. «İlerici» Amerikan sermayesinin politikası da budur. ABD'de sağlıklı işçilerden başkasının fabrikalara girmesine izin verilmez. Kas gelişimleri dikkatle ölçülür ve test edilir. Fiziksel olarak zayıf emekçilerin ülkeye girmelerine bile izin ve-

rilmez, çünkü zayıf olan kişilerin bir tür kalitesiz yük hayvanı olduğu düşünülür. Fakat Birleşik Devletler'de işçilerin kırkbeş yaşına ulaşabilmeleri istisnaî bir durumdur. Sermaye Tanrısı mümkün olan en «ilerici» tarzda onların hayatını emip tüketir.

Emeğin korunması meselesini sağlam bir zemine oturtmak bakımından proletarya diktatörlüğü, kuşkusuz, ilk araçtır. İşçi sınıfı iş gücünün korunması ile doğrudan ilgilidir. Üretimin bu en değerli ve en önemli gücü için mümkün olan her şey yapılmalıdır. Komünist sistemin, insan gücünün, aptalca, caniyane ve haksız biçimde harcanması ile hiç bir ilişkisi olmayacaktır. Bu sistem yüksek düzeyde gelişmiş bir tekniğin yardımı ile işleyecektir. Bu tekniğin ilk konusu iş gücünün korunması olacaktır. Emeğin korunmasının, insan toplumunun komünist aşamaya geçmesi sırasında böylesine büyük bir önem taşımasının sebebi budur. O HALDE, EMEĞİN KORUNMASI İŞÇİLERİN ZARARLI ÜRETİM KOŞULLARINDAN KORUNMASI ANLAMINA GELİR.

128. EMEĞİN KORUNMASININ BAŞLICA ALANLARI

İşçi sınıfının korunması için en önemli gereklilik ve ona fiziksel yıpranmaya, hastalıklara, ölüm oranlarının artmasına karşı sağlanacak en önemli koruma *normal iş günü*'nün gerçekleştirilmesidir. İşçi sınıfının genel mücadelesinde en ön plana çalışma saatlerinin kısaltılması mücadelesini koyması şaşırtıcı değildir. İş günü ürünlere dönüşen insan enerjisinin miktarını belirler. Kapitalist toplumda bu enerji kapitalist kâra dönüşür ve bu nedenle kapitalistler iş gününün uzatılmasına büyük ilgi duyarlar. Gücünü zorlayan işçinin daha fazla çalışma kapasitesi azalır; bünyesi zayıflar; hastalıklara müsait bir hal alır ve çabuk ölür. Anormal ölçüde uzun bir iş günü insan enerjisinin tamamen tüketilmesine yol açar. Normal

bir iş gününün belirlenmesi emeğin korunmasında atılan ilk adımdır.

İkinci adım, *işçi sınıfı içindeki özellikle zayıf unsurların korunmasıdır*. Sınıf yalnızca yetişkin erkeklerden ibaret değildir. Yaşlıları, gençleri, çeşitli yaşlardan kadınları da kapsar. Açıktır ki, süregiden zarar verici koşulların gücü işçi sınıfının çeşitli kesimlerini farklı biçimlerde etkiler. Yetişkin bir erkek için kolayca yapılabilecek ve sağlık bakımından tehlikesiz olan bir iş, bir kadın için son derece sağlıksız ve genç bir çocuk için tehlikeli olabilir. Örneğin, ağırlık taşımayı gerektiren işleri düşünelim. Ayrıca kadınlar hayatlarının bazı dönemlerinde, hamilelik, doğum, emzirme dönemlerinde özel bakıma ihtiyaç duyarlar. Bu meselelerde özel önlemlerin alınması elzemdir. Kadının ve çocuğun korunma alanı budur.

Üçüncü ve son olarak büyük önem taşıyan bir mesele, *fabrika ve atelyelerdeki teknik ve sağlık örgütüdür*. Kazaların önlenmesi, üretim faaliyetinden kaynaklanan zararlı etkilerden sakınılması, çalışma koşullarının genel olarak iyileştirilmesi için çok şey yapılabilir ve yapılmaktadır. Kötü koşullar ile, özellikle toz, yetersiz aydınlatma, soğuk, nem, kir vb.yi kastediyoruz.

Emeğin korunmasında bu belli başlı üç alan öncelik taşır.

129. EMEĞİN KORUNMASI İÇİN RUSYA'DA NELER YAPILMIŞTIR

Proletarya diktatörlüğü, bütün sosyalist partiler tarafından öne sürülmüş olan talepleri yerine getirmeyi mümkün kılan koşulları yaratmıştır. Bu bakımdan dünyadaki hiçbir yasa koyucu Sovyet Cumhuriyeti'ninki gibi bir yasamaya sahip olmakla övünemez. Sorunlarımız (azalmakta olsa da, boldur) kötü yasalardan değil, pek çok şeyin pek azına sahip oluşumuz

ve bazı temel konularda da tam bir eksiklik içinde oluşumuz gerçeğinden kaynaklanır. Daha önce de gördüğümüz gibi, kıtlık durumu, dünya emperyalizminin bize karşı açtığı mücadeleden ve işçi sınıfı düşmanlarının birbirlerine karşı açtıkları emperyalist savaştan dolayıdır.

Sovyet Cumhuriyeti'nin emeğin korunması için yaptıklarını özetler ve Sovyet Cumhuriyeti'nin yasalarını incelersek, genelde, şu görünümü elde ederiz.

(a) *İş saatlerinin sınırlanması.* Bu meselede Sovyet İktidarı çeşitli önlemleri yürürlüğe koymuştur.

1. Nihayet sekiz saatlik iş gününü yasal olarak gerçekleştirdik (Koalisyon Hükümeti'nin kararlılıkla kaçındığı bir adım). Kafa emekçileri ile bürolarda çalışanlar için altı saatlik iş günü uygulamasını gerçekleştirdik.

2. Fazla çalışma bir kural olarak yasaklanmıştır. Buna ancak olağanüstü durumlarda sınırlı bir ölçüde izin verilir ve karşılığında yarım günlük ücret ödenir.

3. Özellikle sağlığa zararlı işlerde çalışma saatleri daha da kısaltılmıştır. Tütün işçileri günde 7 saat, gaz işçileri 6 saat için istihdam ediliyorlar.

4. Haftada normal 42 saatlik dinlenme sağlanmış ve bu amaçla Cumartesi günleri için çalışma saatleri her yerde 6'ya indirilmiştir. Pazar günü de çalışmayı sürdürmek durumunda olan her işçi haftanın bir diğer günü dinlenebilir.

5. Her işçi yılda bir kez ücretli tatilden yararlanır. Yasal olarak belirlenmiş tatil süresi bir aydır, fakat şimdiki zor zamanlarda (güz, 1919) bu süre on beş güne indirilmiştir.

6. Özellikle sağlığa zararlı işlerde ve toprakta çalışan büyüme çağındaki çocukların durumunda on beş günlük ek bir tatil süresi verilir.

(b) *Kadın emeğinin ve çocuk emeğinin korunması.*

1. Kural olarak kadınlar geceleri çalışmamalıdır-

lar ve fazla çalışmamalıdırlar. Bu tür işlere alınmayabilirler.

2. On altı yaşın altındaki çocuklar sanayide çalıştırılmazlar. Sanayi alanından dereceli olarak (öncelikle sağlığa zararlı işlerden) alınırlar; sanayiden alınanlara maddî destek sağlanır ve bunlar okula gönderilirler.

3. Halen çalışmakta olan on altı yaşın altındaki çocuklar günde sadece 4 saat istihdam edilirler; on altı ile on sekiz yaş arası gençler günde 6 iş saati çalışırlar.

4. Fazla çalışma, gece işi ve götürü iş, on altı yaşın altındaki bütün kişiler için yasaklanmıştır.

Annelerin korunması için aşağıdaki yasalar getirilmiştir:

1. Hamile ve çocuk bakan bütün kadınlar, ister çalışıyor olsunlar, ister işçi karısı olsunlar, hamilelik ve çocuk bakım dönemi boyunca yaptıkları iş kesintiye uğrasa da belirli bir tahsisat alırlar. Bu tahsisat tam ücrete eşit olur.

2. Fiziksel olarak çalışan hamile kadınlar bu tahsisatı doğumdan önceki sekiz hafta için alırlar; kafa emekçileri ve büro çalışanları aynı tahsisatı doğumdan önceki altı hafta için alırlar.

3. Doğumdan sonra tahsisat sekiz hafta ve altı hafta olarak aynı şekilde devam eder.

4. Sanayide çalışan ve çocuk bakan anneler her üç saatte bir yarım saat kadar işi bırakırlar.

5. Bütün anneler doğumdan sonra dokuz aylık bir dönem için çocuklarını beslemek üzere günde 24 rublelik bir ek tahsisat alırlar. Ek olarak, çocuğun masraflarını karşılamak üzere 720 rublelik bir toplam miktar alırlar.

Yürürlüğe konulmuş olan bütün bu önlemlerde iş yasalarından bazı uzaklaşmalar vardır. Bu uzaklaşmalar şu biçimleri alır. İstisnaî durumlarda çalışma süresinin aşılmasına izin verilir. Bu süre toplam olarak yılda 50 günü aşmaz. On dört ile on altı yaş

arası çocuklar sanayide günde 4 saati aşmayan süreler içinde çalışabilirler. Bir aylık tatil geçici olarak on beş güne indirilmiştir. Gece çalışma süresi 7 saate çıkarılmıştır.

Bütün bu ayrılmaları zorunlu hale getiren, emperyalist güçlerin vahşi saldırılarının Sovyet Cumhuriyeti'ni içine soktuğu olağanüstü kritik durumdur.

(c) *Fabrikaların teknik ve sağlık örgütü.* Bu konuda aşağıdaki önlemler alınmaktadır:

1. İş güvenliğinin sağlanması için gerekli teknik önlemler, genel sağlık durumu ve hijyen ile ilgili olarak birçok zorlayıcı yasa çıkarılmıştır. Bütün bunların hedefi fabrika ve atelyelerdeki çalışma koşullarında dikkat çekici bir iyileşmenin sağlanmasıdır.

2. Üretimin sağlığa zararlı bütün branşlarında, işçiyi, toz, gaz ve rutubet vb.den koruyacak özel giyimlerin sağlanması için gerekli düzenlemeler yapılmıştır.

3. Bütün işçilere, işçilere ait olan ve sadece iş saatlerinde işçiler tarafından kullanılacak tulumlar sağlanmıştır.

4. Emeğin korunması için alınan bütün önlemleri gözetim altında tutmak için, genel işçi konferansları tarafından seçilen bir İş Müfettişliği sistemi kurulmuştur. Özel çalışma koşulları ile karakterize olan kişisel işlerde ve yapılan işin yapısı gereği işçilerin dağınık olduğu işlerde (ulaşım, inşaat, tarım), iş müfettişliği için özel komiteler ilgili sendikalar tarafından seçilirler.

Yeni müfettişlik kurumlarının personel durumu ile ilgili sayılar, işçilerin bu meseleye ne ölçüde katıldıklarını gösterir. 1 Ağustos 1919'a kadar, bütün müfettişlerin % 53.5'i kol emekçileri idi. Gerçek oran daha yüksek olabilir, çünkü müfettişlerin pek çoğunun önceki işi kaydedilmemiştir. Önceki işi kaydedilmiş bütün müfettişler arasında, kol emekçilerinin oranı % 62.5 kadardır; memur olarak çalıştığı belirtilenlerin oranı ise % 15.5'tir. Böylelikle kol emekçileri ve

memurlar bir arada, önceki mesleği belirtilmiş olanların % 88'ini oluştururlar.

Aşağıdaki tablo, 1 Ağustos 1919'a kadar, müfettişlerin önceki mesleklerine göre dağılımlarını gösterir.

Meslek	*Kişi sayısı*	*Toplam müfettişlerin oranı*	*Mesleği belirtilmiş olanların oranı*
İşçiler	112	53.5	62.5
Usta, teknisyen ve ressam	21	10	11.5
Memur, satıcı ve yazıcı	28	13.5	15.5
Cerrah yardımcıları	4	2	2
Eczacı kimyagerler	1	0.5	0.5
Öğretmenler	5	2	2.5
Öğrenciler	4	2	2
Doktorlar	5	2.5	2.5
Mühendisler	1	0.5	0.5
Avukatlar	1	0.5	0.5
Mesleği bilinmeyen	28	13	0
	210	100	100

Önceki yarı yıla kıyasla kol emekçilerinin sayısı artmıştır (% 47'ye karşılık % 53.5; veya % 60'a karşılık, bütün mesleği belirtilmiş olanların % 62.5'i). Usta ve teknisyenlerin oranı pratikte değişmemiştir (11'e karşı 10). Memurların sayısında dikkat çekici bir artış vardı (% 8'e karşılık % 13.5). Öğrencilerin sayısında, göreli olarak % 6'dan % 12'ye azalma oldu; mutlak olarak, öğrencilerin sayısı, yılın ikinci yarısında, birinci yarısının sadece yarısı kadar oldu. Diğer sayılar pratikte değişmedi.

Böylece Rusya'da, sadece hedefleri bakımından değil, personeli bakımından da ismini hakeden gerçek bir *işçi teftiş kurumu* oluşturuldu.

Bununla birlikte fabrikalarda hâlâ emeğin korunması meselesinde yapılması gereken pek çok şey vardır. Pek çok durumda çalışma koşulları hâlâ çok kötüdür, özellikle işçilerin kültürsüz ve kötü örgütlenmiş olmaya devam ettikleri daha geri işletme biçimlerinde. Böyle karanlık köşelerde her şey eskisi gibidir. Aslında buralarda gerekli iyileştirmeyi sağlamak şimdiki durumda imkânsızdır, çünkü tamamen yeni tesisatı ve tamamen yeni bir organizasyonu gerektirecektir. Ne var ki, kitlelerin gittikçe daha geniş kesimleri iş koşullarının iyileştirilmesi ile ilgilenirse, bu kapsamlı değişiklikler olmadan da büyük işler yapılabilir.

130. TOPLUMSAL REFAH ÇALIŞMASI NE DEMEKTİR?

Gördüğümüz gibi, kapitalist sistem işçi sınıfından kâr sağlamayı amaçlar. Ücretli işçiler, proleterler sadece kapitalistin zenginleşme araçları idi. Bu canlı aletler yıprandıkları zaman, kârlı olmaktan çıktıkları veya gereksiz hale geldikleri zaman, tıpkı bir sıkılmış limon veya kırılmış yumurta kabuğu gibi bir kenara fırlatılıp atılırlardı. İşsizliğin, hastalığın, yaşlılığın, sakatlığın getirdiği sefalet, yardım etmeksizin muazzam insan kitlelerini safra olarak atan veya güvenilir hizmetkârlar arasında sadece en fedakâr olana, hayat damarlarını henüz tükettiklerine yardım eden kapitalistler için hiç bir anlam taşımaz.

Sovyet Cumhuriyeti'nde işçiler ve yoksul köylüler sömürünün nesneleri değildirler. Fakat buradan, ülkede yoksulluğun yaygın olmadığı sonucu çıkarılamaz. Düşmanları tarafından sürekli taciz edilen, her yandan kuşatılan, kömür, petrol ve hammadde kaynakları ile bağlantısı kesilen Rusya'da müthiş bir yoksulluk vardır. Artık kapitalist işçileri fabrikadan atmıyor, fakat fabrikalar yakıt ve hammadde yokluğundan ötürü kapanmak zorunda kalıyorlar. Bu ne-

denle işsizlik var. Eskisi gibi bir işsizlik değil; çok farklı nedenlerden kaynaklanıyorsa da, varlığını sürdürüyor. Emperyalist savaşın bir mirası olan zayıflıklarımız ve sakatlıklarımız var; karşı devrime sayısız kurban verdik; yaşlılarımız, hastalarımız ve çocuklarımız var - bütün bu çaresiz insanların bakıma ihtiyaçları var. İşçi hükümeti onlara sağlayacağı yardımı, bir armağan, bir sadaka veya bir hayır işi olarak görmüyor. İşçi Devleti, özellikle emek ordusu veya Kızıl Ordu'dan ayrılmış olanlar söz konusu olduğunda, bu insanlara verdiği desteği başlıca görevi olarak kabul ediyor.

Nihaî hedefimiz, hangi nedenle olursa olsun çalışma kapasitesini kaybetmiş bütün kişilerin, çalışamayacak durumda olan bütün kişilerin destek görecekleri bir toplumun var olmasını sağlamaktır. Yaşlı insanların her türlü konfordan yararlanacakları bir yaşlılık sürdürmelerini; çocukların her türlü ihtiyaçlarının karşılanmasını; güçsüz ve sakatların kendi durumlarına en uygun koşullarda yaşamalarını sağlamalıyız. Yıpranmış ve aşırı çalışan insanlara, zengin burjuvalar hastalandıklarında kendilerine sağlanan her türlü bakımı görebilecekleri koşullar sağlanmalıdır. Artık hiç kimse zor zamanların geleceği beklentisi ile sürekli taciz edilmeyecektir.

Kuşkusuz, günümüzde bu tür kazanımlara ulaşmış olmaktan çok uzağız. Uluslararası soyguncular sayesinde ülkemiz son derece yoksul düşmüştür. İlâç gibi en sıradan gereksinimlerden bile yoksunuz. Emperyalistler ilâç ithal etmemize izin vermiyorlar; ablukayı sürdürüyorlar. Fakat bir şey var ki, inkâr edilemez. Sovyet İktidarı çalışamayacak durumda olanlara yardım ve bakım sağlamak için hiç bir şeyi esirgememektedir.

131. TOPLUMSAL REFAH ÇALIŞMASININ BAŞLICA ALANLARI

Toplumsal refah çalışmasının başlıca iki bölümü vardır. Birincisi, işsiz olan veya kendi mesleğini (kafa veya kol emeği harcayarak) sürdürürken çalışma kapasitesini kaybetmiş olan kişilerin bakımını kapsar. Hastalık, kaza, hamilelik, çocuk bakımı gibi nedenlerle çalışma kapasitesinin geçici olarak kaybı ve genç yaşta sağlığın bozulması, yaşlılık, kronik hastalık vb. yüzünden çalışma kapasitesinin sürekli kaybı, bu kategoriye girer. İkinci olarak, bir işte çalışmayan, üretim faaliyeti içinde yer almayan, bir kazaya uğramış veya herhangi bir nedenle çalışma kapasitesini kaybetmiş kişilerin durumu söz konusudur. Emperyalist savaş sırasında sakatlananlar, Kızıl Ordu'da hizmet verirken yaralananlar, bu Kızıl askerlerin aileleri, karşı devrimin veya doğal afetlerin (yangınlar, taşkınlar, salgın hastalıklar vb.) kurbanları bu kategoriye girer. Eski toplum düzeninde geçerli olan koşullar yüzünden çalışamayacak durumda olanlara, o zaman geçerli olan utanç verici toplumsal koşulların kurbanlarına da bakım sağlamak zorundayız. Profesyonel dilenciler, evsiz ve barınaksız kişiler, zihinsel özürlüler vb. bu kategoriye girer.

Bundan başka, ölüm durumlarında, ölenin ailesine yardım edilmelidir.

Görülüyor ki, yardım görmesi gereken kişiler muazzam bir sayıdadır. Birinci kategoriye girenler, yani üretim alanı ile şu ya da bu biçimde bağlantılı olmakla birlikte işsiz durumda olanlar veya çalışma kapasitesini kaybetmiş olanlar, sendikaların denetimi altında bulunan Emek Komiserliği'nin ilgi alanına girerler. İkinci kategoriden olanlar ile Toplumsal Refah Komiserliği ilgilenir.

132. RUSYA'DA TOPLUMSAL REFAH ÇALIŞMASI

Faaliyetlerini bir bütün olarak gören Sovyet İktidarı, işsizlik dahil çalışma kapasitesinin kaybedildiği her türlü durumda, dünyanın hiç bir yerinde görülmemiş kazanımlar sağlamıştır.

Birinci kategoriye giren kişilere uygulanan önlemlerin listesi şöyledir:

1. «Ücretli emek»le yaşayan bütün kişiler, her türlü sosyal sigorta masrafından muaftırlar.

2. İşadamları, örgütlü toplumsal refah ve emeğin korunması faaliyetinin tamamen dışında bırakılmışlardır; bu faaliyetin bütün araçları işçi örgütlerinin temsilini temel almıştır.

3. Toplumsal refah yardımları, çalışma kapasitesinin kaybedildiği durumlarda ve bütün işsizlik durumlarında uygulanır.

4. İşçinin ölümü halinde toplumsal refah yardımları işçi ailesinin üyelerine uygulanır.

5. Hastalık, kaza, karantina ve çalışma kapasitesinin geçici olarak kaybedildiği diğer durumlarda, işçinin geliriyle aynı oranda tahsisat verilir.

6. Çalışma kapasitesini sürekli olarak kaybetmiş bütün kişilere, bu durumun sebebi ne olursa olsun (yaşlılık, sakatlık, meslek hastalığı vb.) ve çalışma yılları sayısına bakılmaksızın ayda 1.800 ruble (Moskova'da) emekli maaşı ödenir.

7. 1.440 rubleye kadar cenaze masrafları için her işçiye bir tahsisat ayrılır; işçi ailesinin her üyesi için de, yaşa göre 400 ruble ile 800 ruble arasında değişen benzer bir tahsisat ayrılır.

8. İşçinin ölümü halinde, ailesi ayda 1.200 rubleye kadar değişen oranlarda (Moskova'da) emekli maaşı alır ve bu miktar ailenin büyüklüğüne göre değişir.

9. Bu tahsisatların miktarı ile ilgili sorunların daha iyi belirlenebilmesi için emek departmanları ile bağlantı içinde özel işçi komiteleri atanmıştır. Bu

komiteler emekli maaşlarını ve tahsisatları belirleyeceklerdir.

10. Bütün eyaletlerde, işçilerin başkanlığı altında sağlık heyetleri kurulacak ve bu heyetler her durumda çalışma kapasitesizliğinin derecesi hakkında karar vereceklerdir.

11. Bütün ilçelerde, işçilerin başkanlığında özel komiteler atanacaktır. Bu komiteler hasta işçilerin iyileştirilmesini gözetim altında tutacaklar ve genel bir denetim sağlayacaklardır.

12. Refah yardımı sistemini işçilerin bulundukları bütün yerlere biraz daha yaklaştırmak için, tahsisatlar ve emekli maaşlarının kayıtlarının tutulması ve ödemelerin aynı olmasının sağlanması amacıyla merkezler kurulacaktır. Büyük ölçekli girişimlerde tahsisatlar söz konusu girişimler aracılığı ile ödenecektir.

13. Tahsisatların ödenmesinde hiç bir zaman sınırı yoktur. Hastalık durumunda, tahsisat, sağlık durumu düzelene kadar ödenecektir; çalışma kapasitesinin sürekli kaybı durumunda tahsisat ölüme kadar sürecektir.

14. Sosyal refah yardımı, ücretli emekle yaşayan istisnasız bütün kişilere ödenecek, ev emekçilerini, bağımsız zanaatkârları ve köylüleri kapsayacak şekilde genişletilecektir.

15. Sovyet Cumhuriyeti 1919 yılının ikinci yarısı için, işçilere ve çalışanlara sosyal refah yardımı sağlamak amacıyla beş milyar ruble ayırdı.

Sosyal refah yardımı alanların ikinci kategorisi söz konusu olduğunda, en önemli miktarda yardım Kızıl Ordu'daki askerlerin ailelerine ve Kızıl askerlere ödenmiştir.

Çalışma kapasitesini tamamen kaybetmiş bir Kızıl asker (kapasitesinin % 60'dan fazlasını) yaşadığı yerde geçerli olan ortalama ücrete uygun bir emekli maaşı alır. Maaş, çalışma kapasitesinin kaybı oranında bir azalmaya oransal olarak tabi tutulur (% 30

kapasite kaybına % 15 iken, eski askerin maaşı, geçerli ücretin 1/3'üdür). Bir Kızıl askerin toprağı sürülmelidir ve çiftliğine gerekli miktarda tohum sağlanmalıdır. Ailesi, çalışamayan aile üyelerinin sayısı oranında bir tayın almalıdır. Bir Kızıl askerin ailesi kiradan muaftır ve ek besin maddesi karnesi alır. Bir Kızıl askerin ölümü halinde, ailesinin çalışamayacak durumda olan ve kendisine sosyal refah yardımı sağlanmamış üyeleri, çalışma kapasitesini kaybetmiş tek kişi için geçerli yerel ücretin % 60'ına varan miktarda bir maaş ve çalışma kapasitesini kaybetmiş üç ya da daha fazla kişi için tam ücret vb., vb. alacaktır.

Kızıl askerlerin ailelerine tahsisat ödenmesi için 1919 yılının ilk yarısında 1 milyar 200 milyon ruble harcandı. Aynı yılın ikinci yarısı için yapılan harcama tahminleri 3 milyar 500 milyon ruble kadardır. Yoldaş Vinokurov'un raporlarına göre, 1919 güzünde 4.500.000 Kızıl asker ailesi tahsisat alıyordu.

Ek olarak, 4 Temmuz ile 1 Aralık 1919 arasında, iki buçuk milyar rubleyi aşan bir miktar eyaletlere ödendi. Tarım yardımı için 200.000.000 ruble; konut için 150.000.000 ruble; Kızıl askerlere emekli maaşı olarak 100.000.000 ruble; savaşta sakat kalanlara tahsisat olarak 168.000.000 ruble ayrıldı.

Toplumsal refah faaliyetimizin başlıca kusurlarından biri aygıtın kötü işlemesidir. Yardımdan yararlanan kişilerin eksiksiz kaydı yoktur; Sosyal Refah Komiserliği'nin alt şubelerinde fazla zaman israfı olmaktadır; ve benzeri. Partimizin bu meselelerde daha iyi örgütlenmek için elinden geleni yapması kesinlikle elzemdir.

133. İŞÇİ SINIFININ KOŞULLARINI İYİLEŞTİRME KONUSUNDA DİĞER ÖNLEMLER

Yukarda belirtilen önlemlere ek olarak Çalışma Yasaları'nda betimlenen diğer çeşitli önlemler işçi sı-

nıfının içinde bulunduğu koşullar bakımından büyük önem taşır. Bu önlemler, proletaryanın hâkim sınıf haline gelmesi olgusu ile doğrudan bağlantılıdır ve bu nedenle sosyalist partilerin programında alışılagelmiş biçimde yer alan taleplerden daha kapsamlıdır. Bunları üç başlık altında özetlemek mümkündür.

1. İşçi örgütlerinin, işçilerin işe alınması ve işten çıkarılması ile ilgili sorunlarda alınacak kararlara katılması. Bu meseleler fabrika ve atelye komitelerine ve işçilerin fabrika yönetimlerine havale edilmiştir.

2. Devlet'in ücretle ilgili düzenlemeleri. Bu bağlamda en ilginç mesele, ücret oranlarının sendikalar tarafından saptanması ve kendisi de aktüel olarak sendika temsilcilerinden oluşan Emek Komiserliği'nin onayına sunulmasıdır.

3. Sendikaların ve sovyetlerin özel departmanları tarafından zorunlu olarak işsizlik araştırmasının yapılması (iş gücünün dağılımı ve kaydı ile uğraşan departmanlar tarafından).

Bütün bu önlemler işçi örgütlerinin ve özellikle sendikaların başat konumu ile yakından bağlantılıdır.

134. PARTİNİN İLERKİ GÖREVLERİ

Partimizin bütün görevlerinin en önemlisi Sovyet İktidarı'nın kararname ve kararlarının en tam ve en kapsamlı biçimde gerçekleştirilmesinin sağlanmasıdır. Pek çok durumda, bir kararnamenin gerçekleştirilmesi eksik kalmaktadır; alınan karar kâğıt üzerinde kalıyor, fakat gerçek hayatın içinde hiç bir anlam taşımıyor. Bütün kararnamelerin ve kararların tam ve doğru olarak, titizlikle gerçekleştirilmesi esas olarak örgütsel aygıtın doğru işlemesi ile güvence altına alınacaktır. Bu arada, merkezin yerel organlar ile tam bir bağlantı içinde olması ve yerel organların da, tüm mekanizmasının çalışması için, merkez ile tam bir

bağlantı içinde olması gerekir. Bu ancak, bizzat kitlelerin çalışmaya katılabilmesi ile mümkün olur. Bu konuda aşağıdaki önlemleri almak gerekmektedir:

1. Örgütlenme ve iş müfettişliğini yaygınlaştırma çalışması aktif olarak ele alınmalıdır. Bizzat işçiler arasından çıkan yeni güçler sürekli olarak bu faaliyet alanına aktarılmalıdır. Hiç kimse, çalışma koşulları içinde yaşayan işçilerden daha iyi bilemez ve bu koşullar kusurlu olduğu zaman, bu koşulları düzeltmek bakımından hiç kimse işçilerden daha uzman değildir.

2. İş müfettişliği küçük ölçekli üretim ve ev endüstrisi alanlarını kapsamalıdır. Sanayinin bu dallarında bu meseleler sürekli ihmal edilmiştir. Oysa en kötü çalışma koşulları özellikle buralarda hüküm sürmektedir. İşçilerin gerçekleştirecekleri teftiş bu alanlara büyük yardım sağlayacaktır.

3. Emeğin korunması, inşaat, toprak, su nakliyesi, ev hizmetleri ve tarım dahil, bütün çalışma dallarına yayılmalıdır. İşçilerin, yapılan işin koşulları nedeniyle dağınık oldukları, bu nedenle sendikal örgütlenmenin çok zor olduğu bu iş kolları genel sistemin kapsamına alınmalıdır.

4. Çocukların sanayi ve tarımda çalışması kesinlikle yasaklanmalıdır ve iş günü gençler için ileri derecede kısaltılmalıdır.

Emeğin korunması bakımından şimdiki durumda bir standart oluşturan sekiz saatlik iş günü, partimiz tarafından, iş saatlerinin azaltılması meselesinde bir sınır olarak görülmekten uzaktır. Gerçekte belirli bir sınır yoktur. Her şey emeğin üretkenliğine bağlıdır. Şimdiki durumda, üretici güçlerdeki genel zayıflama ve süregiden dağınıklık nedeniyle, genel bir kural olarak çalışma saatleri sekizden az olamaz. Çoğu kez, iş gününün sekiz saatlik standardı aşması gerekiyor (bu askerî duruma vb. bağlıdır). Fakat ilk fırsatta, altı saatlik iş gününü normal standart olarak oluşturmalı ve halen memurlara - çok sayıda kişiye - uygulan-

makta olan altı saat düzenlemesini bütün işçilere uygulamalıyız.

Öte yandan, üretimi arttırmak için ve iş kalitesinde sürekli bir iyileşme sağlamak için rekabeti geliştiren bir ödeme sistemini yürürlüğe koymanın avantajlı olduğu kanıtlanmıştır.

Parti, sosyal refah çalışmasının genel görevlerini asla hayırseverlik ruhu ile veya parazitliği ve aylaklığı teşvik edecek bir tarzda yapmayacaktır. Proletarya iktidarının basit görevi yardımı gerekli olan yere sağlamaktır. Proletarya İktidarı'nın görevi, kötü toplumsal koşullar yüzünden morali bozulmuş kişilerin çalışma hayatına dönmelerini kolaylaştırmaktır.

LİTERATÜR

Kaplun, *Labour Protection and its Methods;* Milyutin, *On the Road to the Bright Future of Communism;* Helfer, *The Proletarian Revolution and the Social Welfare of the Workers;* Basın, *What is Social Technique?* (Vestnik Truda'da - İşçi Bülteni - yer alan makaleler ve Sosyal Refah Komiserliği'nin yayınları; Holzmann, *The Premium System in the Metallurgical Industry.*

XIX

HALK SAĞLIĞI

135. Halk sağlığını özel olarak koruma gereği. 136. Sağlık kurumlarının ulusallaştırılması. 137. Sağlık işçilerinin emek görevi. 138. Halk sağlığı alanında acil görevler.

135. HALK SAĞLIĞINI ÖZEL OLARAK KORUMA GEREĞİ

Kapitalizmde işçiler daima şehirlerin temiz olmayan ve salgın hastalıkların çıktığı semtlerinde yaşamak zorunda bırakılmışlardır. Kapitalistler ancak kendilerinin de salgın hastalıklara yakalanacakları korkusuyla ücretli kölelerinin oturdukları yerlerin sağlık koşullarını iyileştirmek için bazı önlemler alırlar. 1784 gibi erken bir tarihte İngiliz parlamentosu liberal duygularını açığa vurdu ve işçiler ile bizzat ilgilenmeye başladı. Bu faaliyetin nedeni özel bir parlamento komitesinin raporu idi. Buna göre fabrikalarda müthiş bir tifüs salgını başlamıştı. Kapitalizm halk sağlığını korumakla, ancak kendi sağlığı bakımından gerekli olduğu ölçüde ilgileniyordu.

Emperyalist savaşın bir sonucu olarak, büyük işçi kitlelerinin içinde yaşadıkları koşullar önemli ölçüde kötüleşmiştir. Genel koşullar, açlık, soğuk vb. çok sayıda ölüme neden olan, yokedici salgın hastalıkların, kolera, tifüs ve İspanyol nezlesi olarak bilinen yeni bir hastalığın yaygınlaşmasına yol açmıştır.

İspanyol nezlesinin savaşla çok yakından bağlantılı olduğu anlaşıldı. Halkın içinde yaşadığı koşullar, tükenme ve dağılma, bu hastalığın mikroplarına direnme gücü bırakmadı. Ölüm oranı her yerde inanılmayacak kadar yüksek oldu, öyle ki, salgın gerçek anlamda bir felâket halini aldı.

Savaş bir kalıt daha bıraktı; cinsel hastalıklar, özellikle de frengi olağanüstü yayıldı. Çok sayıda asker bu hastalığa yakalandı ve sonra, evlerine döndüklerinde, hastalıklarını köylere taşıdılar.

Cinsel hastalıklar hiç bir zaman günümüzdeki kadar yaygın olmadı.

Bütün bu felâketler halk sağlığı ile özel olarak ilgilenmemizi elzem hale getiriyor. Kuşkusuz, sağlık başlığı altında özel olarak sınıflandırılacak önlemlere ek olarak hastalıklara karşı mücadele etmenin pek çok başka yolu vardır. Örneğin, konut sorununun çözümlenmesi büyük önem taşımaktadır. İşçi konutlarının iyileştirilmesi ile birlikte pek çok salgın hastalığın kökü kazınmış olacaktır. Emeğin korunması daha az önemli değildir. Besin maddesi tedarikinin ve halkın genel beslenme koşullarının ne kadar önemli olduğu herkesin bildiği bir şeydir.

Ancak bu meselelere dikkat çekilmesi, bizleri, büyük çapta uygulanması gereken özel sağlık önlemlerinin alınması zorunluluğundan uzaklaştırmamalıdır.

Bugün, sağlıklı yaşam için en temel ihtiyaçlar bakımından bile kötü durumda olduğumuz bir sırada felâketle mücadele için elde bulunan her türlü araca sıkıca sarılmalıyız. Burada özel bir sosyal çalışma departmanına, halk sağlığının korunması için önlemlerin alınmasına acilen ihtiyaç vardır.

136. SAĞLIK KURUMLARININ ULUSALLAŞTIRILMASI

Kapitalist toplum kapitalist olarak örgütlenmiş bir sağlık sistemine sahipti. Özel hastaneler ve akıl has-

taneleri, özel sağlık kurumları, sanatoryumlar, hidropatikler, kimyasal madde mağazaları, elektroterapi, radyoterapi ve diğer çeşitli iyileştirme kurumları kâr sağlama temelinde örgütlü idi. Bunların büyük bir bölümü, aşırı şişmanlık, gut gibi aristokrat şikâyetlerinin giderildiği yerlerdi. Denebilir ki, bunlar kapitalist toplumdaki hâkim sınıfların özel hastalıklarının iyileştirilmesi amacını taşıyordu. İşçiler bu son moda sağlık kuruluşlarına giremezlerdi ve sanatoryumlarda işçi sınıfına mensup tek bir kişi bile bulunmazdı.

İlâç sektörü de aynı şekilde bir kâr kaynağı oluşturuyordu. Ekonomik açıdan düşünülmüş bütün bu kuruluşlar kâr sağlayan diğer girişimler ile aynı zeminde yer alıyorlardı.

Dolayısıyla bu kuruluşları, kapitalistlerin ceplerini doldurma araçları olmaktan çıkarmalı, işçilerin hizmetindeki araçlara dönüştürmeliyiz. Bu yönde atılması gereken ilk adım bu tür bütün girişimlerin ulusallaştırılması oldu.

137. SAĞLIK İŞÇİLERİNİN EMEK GÖREVİ

Salgın hastalıkların büyük çapta yayılması ve daha fazla yayılmalarını önlemek için uygun önlemler alma ihtiyacı, bu yönde, bilinçli, örgütlü ve yaygın bir kampanya olanağını düşünmeye yol açtı. Hazır bulunan emekçilerin sayısı görece az olduğu için, bunların salgın hastalıklara karşı açılan bu kampanyada programlanmaları ve seferber edilmeleri ihtiyacı acilen ve kendiliğinden ortaya çıktı.

Bu önlemler sayesinde, en seçkin profesörlerden, daha ilk yılını süren öğrencilere ve asistanlara kadar elde hazır buluan bütün sağlık gücünden pratikte yararlanılması sayesinde öldürücü salgın hastalıkların - kolera ve tifüs - üstesinden gelmenin mümkün olduğu kanıtlandı.

Ne var ki, sağlık işçisinin emek görevi «itfaiyeci

faaliyeti»nden çok daha büyük bir önem taşımıştır. Bütün sağlık girişimlerinin ulusallaştırılması ile birlikte, bu görev, geleceğin örgütlü sosyal sağlık ve sosyal hijyeninin tohumlarından birini oluşturmaktadır.

138. HALK SAĞLIĞI ALANINDA ACİL GÖREVLER

En temel maddelerden çoğunun (hastaneler için yeterli besin maddesi tedariki, ilâç, araç gereç vb.) son derece yetersiz olması nedeniyle, faaliyetimiz büyük zorluklarla yüz yüzedir. Komünist Parti halk sağlığı faaliyetine müdahale edebildiği ölçüde, bu faaliyetin belli başlı üç alanı oluşmuştur.

Birincisi, geniş çapta alınan sağlık önlemlerinin kararlılıkla uygulanmasıdır. Dikkat, halkın yaşadığı bütün yerlerin sağlık koşullarına verilmelidir. Pek çok salgın hastalık, suların kirlenmesinden, sokaklardaki üstü açık su kanallarından, yağmur oluklarından, pislik ve gübre yığınlarından, lâğım çukurlarından, klozetlerden vb. bulaşmaktadır. Komünal mutfakların, bilimsel ve hijyen temelinde besin maddesi tedarikinin örgütlenmesi de bu önlemler kategorisine girmektedir. Yetersiz tedarik yüzünden bu görev şimdiye kadar büyük zorluklarla yerine getirilmiştir; ancak, komünal mutfaklarda, çocukların yararlandıkları mutfaklarda, hastanelerde ve diğer kamu kuruluşlarında besin maddelerinin hijyen kurallarına uygun olarak hazırlanmasını sağlamak halen yeteneklerimiz dahilinde bulunmaktadır. Bulaşıcı hastalıkların salgın niteliği kazanmasını önlemek için gerekli önlemleri almak da gereklidir. Bu, kurumların, özel evlerin, okulların sağlık bakımından teftiş edilmesi ile, suyun filtre edilmesi ile, kaynatılmış su depolarının örgütlenmesi ile, mikroptan arıtma faaliyeti ve giyim eşyalarının zorunlu olarak sterilize edilmesi vb. ile sağlanacaktır.

İkinci görev, sosyal hastalıklar denilen türlere

karşı, yani halk kitlelerini etkileyen ve sosyal sebeplerle oluşan hastalıklara karşı dikkatle planlanmış bir kampanyanın yürütülmesidir. Özellikle üç hastalık bu kategoriye girmektedir. Birincisi, kötü çalışma koşullarına bağlı olan tüberkülozdur. İkincisi, savaşın bir sonucu olarak geniş çapta yayılmış bulunan cinsel hastalıklardır. Üçüncüsü, alkolizmdir: bu, kısmen, vahşileşme, depresyon ve sefalet koşullarından kaynaklanır; kısmen de, yozlaşma ve parazit bir hayat tarzı yüzünden ortaya çıkar. Bu hastalıklar, sadece bunlara yakalanan yetişkinleri etkilemekle kalmaz; bebekler üzerinde de feci bir etki yaratırlar. İnsanlık bu hastalıklar nedeniyle büyük bir tehlike ile yüz yüzedir; çünkü bugün sözkonusu felâketlerin etkileri sürmekte olan olumsuz koşullar yüzünden olağanüstü büyüktür.

Üçüncü ve son olarak, bütün nüfusa parasız tıbbî bakım ve eğitim sağlanması büyük bir önem taşımaktadır. Şimdiki durumda başlıca zorluğumuz ilâç yetersizliğinden kaynaklanmaktadır. Bu yetersizlik Rusya'da üretim faaliyetinin içinde bulunduğu örgütsüzlükten çok, ablukanın bir sonucudur. «İnsancıl» Müttefikler, sadece hammadde ve yakıtımızı kesmekle değil, sadece «açlığın kemik eli» ile değil, salgın hastalıklarla da bizi ezmeyi umuyorlar.

LİTERATÜR

Semaşko, *The Elements of Soviet Medical Science;* Lendemann, *The Struggle with Typhus.* Sempozyum: Halk Sağlığı Komiserliği'nin Bir Yıllık Faaliyeti.

RUSYA KOMÜNİST PARTİSİ PROGRAMI

18-23 MART 1919'DA TOPLANAN SEKİZİNCİ PARTİ KONGRESİ'NDE KABUL EDİLMİŞTİR

Rusya'da Kasım devrimi (eski tarihle 25 Ekim; yeni tarihle 7 Kasım 1917), komünist toplumun temellerini kurmaya başlayan proletarya diktatörlüğünü, yoksul köylülerin ve yarı-proletaryanın yardımı ile, gerçekleştirdi. Almanya'da ve Avusturya-Macaristan'da devrimin gelişmesi, bütün ileri ülkelerde proletaryanın devrimci hareketinin büyümesi, bu hareketin sovyet biçiminde (proletarya diktatörlüğünü doğrudan gerçekleştirmeyi hedefleyen biçim) yayılması - bu gelişmeler, dünya çapında proleter komünist devrim çağının başlamış olduğunu göstermektedir.

Bu devrim, şimdiye kadar uygar ülkelerin çoğunda başat durumda olan kapitalizmin gelişmesinin kaçınılmaz sonucu idi. Partinin «sosyal demokrat» olarak yanlış isimlendirilmesini bir yana bırakır ve bunun yerine «komünist» sözcüğünü kullanırsak, eski programımız kapitalizmin ve burjuva toplumunun yapısını aşağıdaki tezlerde, doğru olarak, karakterize etmiştir:

«Kapitalist üretim ilişkileri temelinde emtia üretimini bu toplumun başlıca karaktersitiği olarak görüyoruz. Bu kapitalist üretim ilişkilerine uygun olarak, emtia üretim ve dağıtım araçlarının en önemli ve belirleyici bölümü görece az sayıda kişiden oluşan

bir sınıf tarafından sahiplenilirken, nüfusun proleterlerden ve yarı-proleterlerden oluşan büyük çoğunluğu, ekonomik pozisyonları yüzünden iş güçlerini sürekli olarak veya zaman zaman satmak, yani, kapitalistlerin hizmetinde ücretli işçiler haline gelmek ve toplumun daha yüksek sınıflarının gelirlerini kendi emekleri ile yaratmak zorunda bırakıldılar.

«Kapitalist üretim ilişkilerinin alanı, büyük ölçekli girişimlerin ekonomik önemini arttıran ve bağımsız küçük üreticilerin, bazılarını proleterlere dönüştürerek, geri kalanların toplumsal ve ekonomik hayattaki rollerini kısıtlayarak ve pek çok yerde onları - oldukça bütünlüklü, oldukça aşikâr, oldukça acınacak biçimde - sermayeye bağımlı hale getirerek ezilmelerine yol açan tekniğin sürekli gelişmesi ile orantılı olarak sürekli biçimde genişler.

«Ayrıca bu teknik gelişme, patronların, kadın ve çocuk emeğini, emtiaların üretim ve dağıtım sürecine gittikçe artan ölçüde katmalarını mümkün kılar. Öte yandan, bu teknik gelişme, patronların, işçilerin canlı emeğine duydukları talepte göreli bir azalmaya yol açar, öyle ki, iş gücüne duyulan talep zorunlu olarak arzın altında kalır. Bu nedenle, önce, ücretli emeğin sermayeye bağımlılığında bir artış ve, ikinci olarak, sömürü oranında bir yükselme olur.

«Kapitalist ülkelerdeki bu durum ve dünya pazarında bu ülkeler arasındaki rekabetin gittikçe şiddetlenmesi, sürekli olarak artan miktarlarda üretilen emtiaların elden çıkarılmasını gittikçe daha da zorlaştırmaktadır. İfadesini, oldukça uzun durgunluk dönemlerinin izlediği oldukça şiddetli üretim krizlerinde bulan aşırı üretim burjuva toplumunda üretim gücünün gelişmesinin kaçınılmaz sonucudur. Krizler ve üretimin durgunlaştığı dönemler, sırayla, küçük üreticilerin gittikçe daha yaygın biçimde iflâs etmesine, ücretli emeğin sermayeye bağımlılığının artmasına yol açar ve işçi sınıfının içinde bulunduğu durumun

göreli veya mutlak anlamda kötüleşmesini hızlandırır.

«Bu anlamda, teknikte görülen gelişme, emeğin üretkenliğinde ve toplumsal servette bir artışa yol açarak, burjuva toplumunda toplumsal eşitsizliğin artmasını, sahip olanlar ile olmayanlar arasındaki uçurumun genişlemesini, yaşama güvencesinin azalmasını, işsizlikte, emekçi kitleler arasında gittikçe daha geniş kesimlerin her türlü yoksunluğunda artışı gerektirir.

«Burjuva toplumuna özgü çelişkiler arttığı ve geliştiği oranda, emekçi ve sömürülen kitlelerin mevcut düzene duydukları hoşnutsuzluk artar ve aynı zamanda proleterlerin sayısı ve dayanışması ve onların sömürücülere karşı verdikleri mücadelenin şiddeti de artar. Tekniğin ilerlemesi, aynı zamanda, üretim ve dağıtım araçlarını yoğunlaştırarak ve kapitalist girişimlerdeki emek sürecini toplumsallaştırarak, kapitalist üretim ilişkilerinin komünist üretim ilişkilerine dönüşmesi için gerekli maddî olanakları gittikçe daha büyük bir hızla yaratır; yani, sınıf hareketinin bilinçli ifadesi olarak görülen uluslararası komünist partilerin bütün faaliyetlerinin nihaî hedefini oluşturan toplumsal devrimi yaratır.

«Proletaryanın toplumsal devrimi, üretim ve dağıtım araçları üzerindeki özel mülkiyeti toplumsal mülkiyete dönüştürerek ve refahın güvence altına alınması, toplumun bütün üyelerinin çok yönlü gelişmesi için toplumsal üretim güçlerinin bilinçli örgütlenmesini sağlayarak, toplumun sınıflara bölünmüşlüğüne son verir ve böylelikle, toplumun bir kesiminin diğeri tarafından sömürülmesinin bütün biçimlerini ortadan kaldırarak baskı altındaki insanlığın tamamını kurtarır.

«Bu toplumsal devrimin zorunlu bir koşulu, siyasal iktidarın sömürücülerin direnişini ezebilmesini sağlayacak ölçüde proletarya tarafından fethi anlamına gelen proletarya diktatörlüğüdür. Proletaryanın

büyük tarihsel görevini yerine getirme yeteneğini belirleyen uluslararası Komünist Parti, proletaryayı, bütün burjuva partilerine karşıt bağımsız bir siyasal parti içinde örgütler; sınıf mücadelesinin bütün dışavurumlarında işçilere önderlik eder; kendileri ile sömürücüler arasındaki uzlaşmaz çıkarlar çatışmasını sömürülenlere gösterir; ve proletaryaya yaklaşan toplumsal devrimin tarihsel anlamını ve gerekli koşullarını açıklar. Aynı zamanda, parti, emekçi ve sömürülen kitlelerin diğer kesimlerine kapitalist toplum içindeki durumlarının umutsuzluğunu açıklar ve onlara toplumsal devrimin, sermayenin boyunduruğundan kendilerini kurtarabilmeleri için zorunlu olduğunu gösterir. İşçi sınıfının partisi, Komünist Parti, proletaryanın bakışaçısını kabul etmeleri halinde emekçi ve sömürülen nüfusun bütün tabakalarını kendi saflarına çağırır.»

Sermayenin yoğunlaşma ve merkezileşme süreci, serbest rekabeti yıkarak, yirminci yüzyılın başlangıcında, ekonomik hayatta belirleyici bir önem kazanan, güçlü, tekelci, kapitalist oluşumların - sendikalar, karteller ve tröstler - yaratılmasına yol açtı; aynı zamanda, banka sermayesinin yüksek düzeyde yoğunlaşmış sanayi sermayesi ile birleşmesine ve yabancı ülkelere canlı bir sermaye ihracatına götürdü. Kapitalist Güçler'in bütün gruplarını bir araya getiren tröstler, zengin ülkeler arasında bölgesel olarak parçalanmış bulunan dünyanın ekonomik bakımdan bölüşülmesini başlattı. Kapitalist Devletler arasındaki mücadeleyi kaçınılmaz olarak şiddetlendiren bu finans kapital çağı, emperyalizm çağıdır.

Bu nedenle, emperyalist savaşlar, pazarlar, sermayenin yatırım alanları, hammaddeler ve emek gücü için verilecek emperyalist savaşlar, yani, dünya egemenliği için, küçük ve zayıf uluslar üzerinde güç sahibi olmak için verilecek savaşlar kaçınılmazdır. 1914-1918 birinci büyük emperyalist savaşı böyle bir savaş idi.

Dünya kapitalizminin büyük çapta gelişmesi; serbest rekabetçi bir sistemden tekelci kapitalizmin başat olduğu bir sisteme dönüşmesi; emtiaların üretim ve dağıtım sürecinin ortak düzenlenmesi için gerekli aygıtın bankalar ve kapitalist oluşumlar tarafından yaratılması; hayat pahalılığının, işçilerin işveren sendikaları tarafından ezilmesinin, işçilerin emperyalist Devlet tarafından köleleştirilmesinin, proletaryanın ekonomik ve politik mücadelesinde yüz yüze geldiği muazzam zorlukların (kapitalist tekelciliğin gelişmesi ile kaçınılmaz olarak bağlantılı fenomenler) artması; sefalet, yoksulluk ve emperyalist savaşın yol açtığı tahribat - bütün bunlar, kapitalizmin çöküşüne ve daha yüksek tipte bir toplumsal ekonomiye geçilmesine kaçınılmaz olarak katkıda bulunmuştur.

Emperyalist savaş tam bir barış ile veya burjuva hükümetler arasında kalıcı bir barış ile sona eremez. Kapitalizmin ulaşmış olduğu şimdiki gelişme aşamasında bu savaş kaçınılmaz olarak, sömürülen emekçi kitleler ile burjuvazi arasında bir iç savaşa (proletaryanın önderliğinde) dönüştürülmelidir ve gözler önünde dönüştürülmektedir.

Proletaryanın verdiği azimli mücadele ve çeşitli ülkelerde işçilerin kazandıkları zaferler, sömürücülerin direnişini şiddetlendirmiş ve kapitalistler arasında yeni uluslararası birlik biçimlerinin yaratılmasına (Milletler Cemiyeti vb.) yol açmıştır. Bunlar, dünyanın bütün halklarının sistematik olarak sömürülmesi için, dünya çapında örgütlenerek ve güçlerini biraraya getirerek, bütün ülkelerdeki proletarya hareketinin doğrudan ezilmesini hedeflemektedirler.

Bütün bunlar, kısmen, kendilerini kapitalist saldırıya karşı korumakta olan proleter Devletler'in ve kısmen de, emperyalist güçlerin boyunduruğunu kırıp atmak için uğraşan ezilen halkların açtıkları devrimci savaşlarla, kaçınılmaz olarak, tek tek ülkelerde bir iç savaşlar konjonktürüne yol açmaktadır.

Bu koşullarda, pasifizm, kapitalizm altında ulus-

lararası silâhsızlanma, hakemlik yapacak mahkemeler kurma vb. gibi parolalar gerici ütopizmden de daha kötü bir şeydir; bunlar, proletaryanın silâhsızlandırılmasını ve proletaryayı sömürücüleri silâhsızlandırma görevinden saptırmayı amaçlayarak, işçileri doğrudan doğruya aldatmaktadırlar.

Proletaryadan, komünist devrimden başka hiçbir şey, insanlığı, emperyalizmin ve emperyalist savaşların soktuğu çıkmazdan kurtaramaz. Geçici yenilgiler olsa da, devrim yolunda karşılaşılan büyük zorlukların üstesinden gelinebilir; karşı-devrimin yüksek dalgalarına rağmen proletaryanın nihaî zaferi temin edilmiştir.

Dünya çapında proletarya devriminin zaferini sağlamak için, ileri ülkelerdeki işçi sınıfı arasında tam ve karşılıklı güvenin olması, en yakın kardeşçe ittifakın kurulması ve devrimci faaliyetlerin mümkün olan en yüksek düzeyde birleştirilmesi elzemdir.

Önde giden sosyal demokrat ve sosyalist partilerde hâkim durumda bulunan sosyalizmin burjuva anlamda saptırılmasına karşı amansız bir mücadele açmayı ve ilişkileri kesmeyi bir ilke meselesi haline getirmedikçe, bu koşullar gerçekleştirilemez.

Bu saptırmada, bir yandan, oportünizm ve jingo sosyalizm eğilimi gözler önüne serilir. Bu akım kendisine sosyalizm der, fakat gerçekte, jingoizmdir; anavatanın savunulması sahte parolasının renkleri altında kendi ulusal burjuvazisinin yağmacı çıkarlarını savunanların maskesidir. Bu parola, 1914-1918 emperyalist savaşına hem genelde hem de özelde uygulandı. İleri kapitalist Devletler'in sömürgeleri ele geçirmesi ve zayıf ulusları ezmesi nedeniyle ortaya çıkan bu trend, bu ülkelerin burjuvazilerinin, yağmadan kazandıkları büyük kazançlardan ayrı olarak, proletaryanın daha yüksek düzeyde kalifiye üyelerine imtiyazlı bir pozisyon sağlamalarını ve böylece barış zamanlarında avantajlı bir küçük burjuva statü vererek onları satın almalarını mümkün hale getirdi. Bur-

burjuvazi, aynı zamanda, bu tabakanın liderlerini kendi hizmetine alıyordu. Oportünistler ve jingo sosyalistler, burjuvazinin hizmetkârları haline gelerek, özellikle günümüzde, kapitalistler ile ittifak halinde proletaryanın kendi ülkelerindeki ve diğer ülkelerdeki devrimci hareketini silâh zoruyla ezmeye çalıştıkları bir sırada, proletaryanın doğrudan sınıf düşmanları durumundadırlar.

Öte yandan, sosyalizmin burjuva anlamdaki bu saptırılması gelişirken, bütün kapitalist ülkelerde kendisini aynı tarzda açığa vuran merkezci eğilim ortaya çıkar. Merkez, jingo sosyalistler ile komünistler arasında gidip gelir; ancak, birincisi ile olan birliğini muhafaza eder ve iflâs etmiş İkinci Enternasyonal'i yeniden inşa etmeye çalışır. Proletaryanın kurtuluşu için mücadelede lider olarak sadece, Rus Komünist Partisi'nin de saflarında yer aldığı, yeni, Üçüncü, Komünist Enternasyonal vardır. Bu Enternasyonal, gerçekte, çeşitli ülkelerde, özellikle Almanya'da sosyalist partiler arasındaki gerçek anlamda proleter unsurlardan çıkan komünist partilerin örgütlenmesi ile yaratılmıştır. Resmen Mart 1919'da kuruldu ve ilk oturumu Moskova'da yapıldı. Bütün ülkelerdeki proleter kitlelerden gittikçe daha fazla destek gören Komünist Enternasyonal, benimsenen ismi bakımından Marksizm'e dönmekle kalmamış, ideolojik ve politik ilkeler bakımından da Marksizm'e dönmüştür; ve bütün faaliyetlerinde, Marx'ın, burjuva oportünist sapmaları temizleyen devrimci öğretisini gerçekleştirmektedir.

Bu dikkat çekici özelliği nüfusun küçük burjuva tabakasının sayısal üstünlüğü olan bir ülkeye, Rusya'ya uygulandığı şekliyle, proletarya diktatörlüğünün görevlerini somut olarak gerçekleştiren Rus Komünist Partisi bu görevleri aşağıdaki tarzda betimlemiştir.

GENEL POLİTİKA

Bir burjuva cumhuriyeti, demokratik ve halkın iradesi, bütün ulusun iradesi, bütün sınıfların iradesi parolaları ile kutsanmış olsa da, kaçınılmaz olarak, burjuvazinin, kapitalist klik tarafından işçilerin büyük çoğunluğunun sömürülmesini ve ezilmesini sağlayan bir mekanizmasının diktatörlüğünü ifade eder - çünkü bu cumhuriyet, gerçekte, toprağın ve diğer üretim araçlarının özel mülkiyetini temel almıştır. Bunun tam tersine, proleter veya sovyet demokrasisi, kapitalist sınıf tarafından ezilenlerin, proleter ve yarı-proleterlerin (yoksul köylüler), yani, nüfusun büyük çoğunluğunun kitle örgütlerini, yerel veya merkezî, yukardan aşağıya bütün Devlet aygıtlarının sürekli ve birleşik temeline dönüştürür. Böylelikle Sovyet Devleti, diğer şeylerin yanı sıra, yukardan herhangi bir yetki empoze edilmeksizin yerel yönetimi, daha önceki herhangi bir yönetim biçiminden çok daha geniş ölçüde gerçekleştirir. Partimizin görevi, kitlelerin kültür, örgütlenme ve inisiyatif güçlerini sürekli olarak daha yüksek düzeye çıkarmak için gerekli olan daha üstün demokrasi tipinin tam olarak gerçekleştirilmesini sağlamak için usanmadan çalışmaktır.

Kapitalist Devlet'in sınıf karakterini gizleyen burjuva demokrasisinin tam tersine, Sovyet İktidarı, her Devlet'in kaçınılmaz olarak bir sınıf karakterine sahip olacağını ve toplumun sınıflara bölünmüşlüğü tamamen ortadan kalkana kadar ve bütün devlet otoritesi böylelikle sönümlenene kadar bu durumun süreceğini açıkça kabul eder. Yapısı gereği sömürücülerin direnişini ezmek durumunda olan Sovyet Devleti ve emeğin sermayenin boyunduruğundan kurtuluşu ile çeliştiği ölçüde bütün özgürlüklerin bir hile olduğu fikrini temel alan Sovyet Anayasası, sömürücüleri politik haklardan yoksun bırakmaktan çekinmez. Partimiz, proletaryanın partisi, sömürücülerin direnişini amansız biçimde ezerken, burjuva hak ve

özgürlüklerinin ihlâl edilemez olduğuna dair kökleşmiş önyargılara karşı fikir alanında savaşırken, açıkça belirtmelidir ki, politik hakların bir ceza olarak kaybedilmesi ve her ne olursa olsun özgürlüğe getirilen kısıtlamalar, sömürücülerin ayrıcalıklarını yeniden kazanma girişimlerinin üstesinden gelebilmek için alınan geçici önlemlerden ibarettir. İnsanın insan tarafından sömürülmesinin objektif olanağının ortadan kalkması ile birlikte, bu geçici önlemlere duyulan ihtiyaç da ortadan kalkacak ve partimiz bunların sınırlanmasını ve nihayet tamamen kaldırılmasını hedefleyecektir.

Burjuva demokrasisi, politik hak ve özgürlüklerin resmen ayrılması temelinde örgütlüdür: Örneğin, miting yapma hakkı, toplanma hakkı, basın özgürlüğü; bütün yurttaşların bu konularda eşit görülmeleri. Fakat gerçekte, idarî uygulamalar nedeniyle ve daha önemlisi, ekonomik kölelikleri yüzünden, burjuva demokrasisinde yaşayan işçiler daima geri saflarda kalmışlar ve bu hak ve özgürlükleri dikkate değer bir ölçüde gerçekleştirmeyi başaramamışlardır.

Tam aksine, proletarya demokrasisi, hak ve özgürlükleri resmi olarak ilân etme yerine, bu hak ve özgürlükleri, her şeyden önce ve en çok, nüfusun, kapitalizm tarafından ezilen sınıfı, yani, proletarya ve köylülük için gerçekleştirir. Bu nedenle Sovyet İktidarı, burjuvazinin varlıklarını, yani, basım evlerini, kâğıt depolarını vb. tamamen işçilerin ve onların örgütlerinin emrine vermek için müsadere etmektedir.

Rusya Komünist Partisi, emekçi nüfusun gittikce daha geniş kitlelerinin demokratik hak ve özgürlüklerden yararlanmalarını sağlamalı ve maddî olanaklarını bu yönde genişletmelidir.

Burjuva demokrasisi, bireylerin, cinsiyet, ırk, din ve milliyetten bağımsız olarak eşitliklerini tekrar tekrar ilân etmiştir; fakat kapitalizm bu haklar eşitliğini pratikte hiç bir yerde gerçekleştirememiştir ve emperyalist aşamada kapitalizm ırksal ve millî baskıyı

olağanüstü ölçüde şiddetlendirmiştir. Sovyet İktidarı bir İşçi İktidarı olduğu içindir ki, dünyada ilk kez karı koca ve aile hakları alanında kadının eşitsizliğinin son izlerini, tamamen ve hayatın bütün alanlarında ortadan kaldırabilmiştir. Şimdiki durumda, bu sonuca en iyi şekilde ulaşmak için fikirler ve eğitim alanında çalışmak partimizin görevidir; özellikle proletarya ve köylülüğün en geri tabakaları arasında daha önceki eşitsizlik ve önyargıların bütün izlerinin nihaî olarak ortadan kaldırılması böylelikle sağlanabilir.

Kadınların eşit haklarını resmî olarak ilân etmekle yetinmeyen parti, komünal konutlar, komünal yemek odaları, merkezî yıkanma yerleri, kreşler vb. uygulaması ile, kadınları, eski ev ekonomisinin maddî yüklerinden kurtarmaya çalışır.

Sovyet İktidarı emekçi kitlelere, burjuva demokrasisi ve parlamentarizmindeki ile kıyaslanamayacak kadar büyük ölçüde, seçimlere katılma ve delegeleri geri alma yetkisi sağlar; bu uygulamalar işçiler ve köylüler için kolay ve erişilebilir hale getirilir. Böylelikle Sovyet İktidarı parlamenter sistemin kusurlarını - özellikle, bu sistemin karakteristiği olan yasama ve yürütme alanlarının ayrılmasını, temsilî kurumların kitlelerden uzaklaştırılmasını vb. - ortadan kaldırır.

Sovyet İktidarı böylelikle Devlet aygıtını kitlelere yaklaştırır; Devlet'in seçmen birimleri, yapısının kaynaklandığı temel hücreler artık seçim bölgelerinden değil, üretim birimlerinden (fabrikalar ve atelyeler) oluşmaktadır.

Partimiz enerjisini, iktidar aygıtları ile emekçi kitleler arasında daha fazla yakınlaşmanın sağlanması, demokrasinin bu kitleler tarafından ve özellikle kişilerin duyarlık ve sorumluluklarını geliştirmek suretiyle, pratikte daha açık ve daha tam bir biçimde gerçekleştirilmesi üzerinde toplamalıdır.

Burjuva demokrasisi, kendi iddialarının aksine

orduyu, emekçi kitlelerden ayırıp onlara karşı kurarak, askerlerin politik haklarını kullanmalarını imkânsız hale getirerek, zengin sınıfların bir aracına dönüştürürken; Sovyet Devleti işçileri ve askerleri, eşit haklara ve aynı çıkarlara sahip oldukları kendi örgütleri, sovyetler içinde biraraya getirir. İşçilerin ve askerlerin sovyetler içindeki bu birliğini güvence altına almak ve geliştirmek, silâhlı kuvvetlerin proletarya ve yarı-proletaryanın örgütleri ile sarsılmaz birliğini güçlendirmek partimizin görevidir.

Emekçi kitlelerin en yüksek düzeyde yoğunlaşmış, en fazla birleşmiş, en fazla aydınlanmış ve mücadeleye en mükemmel biçimde hazırlanmış kesiminden oluşan kent sanayi proletaryası, bütün devrimlerde önder olmalıdır. Proletarya başından beri bu rolü sovyetlerde yerine getirdi; ve sovyetlerin iktidar organlarına dönüşüm süreci boyunca proletarya öncü rol oynamaya devam etmiştir. Sovyet Anayasamız, köylerdeki görece dağınık küçük burjuva kitlelere kıyasla sanayi proletaryasına bazı tercihli haklar tanımak suretiyle, bu durumu yansıtmıştır.

Tarihsel olarak köylerin sosyalist örgütlenmesini etkileyen zorluklara bağlı olan bu ayrıcalıkların geçici karakterini kabul eden Rusya Komünist Partisi sanayi proletaryasının bu durumdan en iyi şekilde yararlanmasını sağlamak için, durmaksızın ve sistematik olarak, elinden gelen her şeyi yapmalıdır. Kapitalizmin işçiler arasında geliştirdiği dar ticarî ve zanaat çıkarlarına bir karşılık olarak partimiz, bir yanda işçilerin öncüsü ile, diğer yanda orta köylüler ile birlikte kırsal proletarya ve yarı-proletaryanın görece geri ve dağılmış kitleleri arasında daha yakın bir birlik sağlamalıdır.

Proletarya devriminin, burjuvazinin eski Devlet aygıtlarını, resmî kurumları ve yargı mekanizması ile tek bir darbede yıkması ve kökünden sökmesi ancak Devlet'in sovyet örgütü sayesinde mümkündü. Ne var ki, kitlelerin görece düşük kültür düzeyi, kitlelerin

arasından çıkıp sorumluluk gerektiren görev yerlerini dolduranların idarî işlerdeki tecrübe eksikliği, zor meselelerde hizmetlerine ihtiyaç duyulan eski tip uzmanlara geçici olarak görev verme ihtiyacı ve kent işçilerinin en ileri tabakasının (savaşa katılmak zorunda kalanlar) geri çekilmesi, sovyet sistemi içinde bürokrasinin kısmî olarak yeniden canlanmasına yol açmıştır.

Bürokrasiye karşı kararlı bir mücadeleye girişen Rusya Komünist Partisi, bu belâdan tamamen kurtulmak için aşağıdaki önlemleri savunur:

1. Bir sovyetin her üyesi idarî hizmette belirli bir işi yapmalıdır.

2. Bu tür görevlerde bulunanlar arasında sürekli bir rotasyon olmalıdır. Bu sayede her üye idarenin her branşında sırayla tecrübe kazanacaktır.

3. Bütün çalışan nüfus, kararnameler ile, sırayla idarî hizmette yer almalıdır.

Bütün bu önlemlerin tam olarak ve çok yönlü biçimde uygulanması (bu, bir öncü olarak Paris Komünü'nü açtığı yolda daha ileri adımlar atılmasını temsil eder), işçiler daha ileri bir kültürel düzeye ulaştıkları zaman, idarenin yerine getirdiği işlevin basitleştirilmesi ile birlikte, Devlet otoritesinin ortadan kalkmasına yol açacaktır.

ULUSAL SORUN

Rusya Komünist Partisi ulusal sorun üzerine şu tezleri benimser:

1. Çeşitli uluslardan proleterlerin ve yarı-proleterlerin, toprak sahiplerini ve burjuvaziyi devirmek için ortak bir devrimci mücadele içinde birleştirilmesi politikası öncelikli bir önem taşır.

2. Ezilen bir ülkedeki emekçi kitlelerin ezen Devlet'in proletaryasına duyduğu güvensizliğin üstesinden gelebilmek için, bir ulusal grubun sahip olduğu

her türlü imtiyazı ortadan kaldırmak, ulusal eşitliği tam olarak sağlamak ve sömürgeler ile ezilen ulusların tamamen ayrılma hakkını kabul etmek, esastır.

3. Bu sonuçlara ulaşmak için parti (tam birliğe yönelik geçici bir adım olarak) bir sovyet temelinde örgütlenmiş bütün Devletler'in federatif birliğini tavsiye eder.

4. Bir ulusun ayrılma iradesini ifade etme hakkını kabul eden Rusya Komünist Partisi, bu sorunla ilgili olarak, belirli bir ulusun ulaşmış olduğu tarihsel gelişme aşamasını dikkate alarak - örneğin, ortaçağdan burjuva demokrasisine, burjuva demokrasisinden sovyet veya proleter demokrasiye vb. geçmekte olup olmadığını - tarihsel sınıf bakışaçısını benimser.

Her durumda, ezen ulus olan veya olmaya devam eden ulusların proleteryaları bakımından, özel bir dikkatin gösterilmesi, ve ezilmekte olan veya eşit haklardan yoksun bulunan ulusların emekçi kitleleri arasında yaşamakta olan ulusal duygulara azami önemi vermek, zorunludur. Ancak böyle bir politika sayesinde, uluslararası proletaryanın ayrı ulusal unsurları arasında kalıcı ve dostça bir birliğin gerçekleştirilmesi için gerekli koşulları yaratmak mümkün olacaktır. Bu, Sovyet Rusya'ya bitişik çeşitli ulusal sovyet cumhuriyetlerinin birlik deneyimi ile kanıtlanmıştır.

ASKERÎ MESELELER

Askerî meselelerde partinin hedefleri aşağıdaki tezlerde özetlenebilir:

1. Emperyalizmin dağılmakta ve iç savaşların patlak vermekte olduğu çağda, eski orduyu muhafaza etmek imkânsızdır ve yeni bir orduyu sözde sınıfsız veya bütün ulus temelinde inşa etmek de eşit ölçüde imkânsızdır. Proletarya diktatörlüğünün aracı ola-

rak Kızıl Ordu, ilân edilmiş bir sınıfsal karakteri zorunlu olarak taşımalıdır. Bu demektir ki, ordu yalnızca, proletaryadan ve köylülüğün yarı-proleter tabakasından oluşturulmalıdır. Ancak sınıf tamamen ortadan kalktığı zaman, böyle bir ordu, bütün halkı kapsayan bir sosyalist milise dönüştürülebilir.

2. Proletarya ve yarı-proletaryanın bütün üyelerinin askerî eğitim görmeleri ve bu askerî eğitimin okullarda verilmesi elzemdir.

3. Kızıl Ordu'nun askerî eğitim ve öğretim faaliyeti sınıf dayanışması ve sosyalist aydınlanma temelinde gerçekleştirilir. Bu nedenle, askerî kurmay ile işbirliği sağlamak için güvenilir ve fedakâr komünistler arasından atanmış politik komiserler olmalıdır; ve bütün komünist gruplar birlik ve öz disiplin fikirleri ile donatılmalıdır.

4. Eski ordu sistemini etkisiz hale getirmek için, aşağıdaki önlemler gereklidir: Kışla dönemi en aza indirilmelidir; kışlalar askerî ve politik-askerî okullar tipinde düzenlenmelidir; askerî birlikler ile fabrikalar, atelyeler, sendikalar ve yoksul köylü örgütleri arasında mümkün olan en yakın işbirliği sağlanmalıdır.

5. Genç devrimci orduda gerekli olan dayanışma ve düzen, ancak, yukardaki maddelere uygun şekilde atanmış sınıf bilinçli işçi ve köylülerden oluşan bir kurmay aracılığı ile sağlanabilir. Bu nedenle, hiç kuşkusuz, Kızıl Ordu'nun kurulmasında en önemli görevlerden biri, özellikle yetenekli ve enerjik ve sosyalizm davasına bağlılığı olağanüstü yüksek askerleri komutanlık görevlerine hazırlamaktır.

6. Dünya savaşı sırasında kazanılan harekât ve teknik deneyimin pratikte en geniş şekilde kullanılmasını sağlamalıyız. Bu amaca ulaşmak için, eski ordunun okullarında eğitim görmüş askerî uzmanları, orduyu örgütleme ve etkin önderlik sağlama faaliyetine çekmeliyiz. Ancak bu uzmanları kullanmanın zorunlu koşulu, ordunun politik liderliğinin ve askerî

kurmayın etkin denetiminin işçi sınıfının ellerinde toplanmasıdır.

7. Komutanları özellikle sıradan askerleri sınıfsal bakımdan tabi kılan bir aygıt olarak eğitilmiş (ve sıradan askerler aracılığıyla da, emekçi kitleleri tabi kılmak için) burjuva ordusu ile ilişkide bir ilke meselesi olarak büyük önem taşıyan, subayların seçimle işbaşına getirilmesi talebi, işçi ve köylülerin sınıf ordusu ile ilişkide bir ilke meselesi olarak artık önem taşımaz. Seçim ile yukardan atamanın mümkün bir bileşimi devrimci sınıf ordusu için pratik zemininde uygundur. Bunun böyle olup olmadığı, askerî birimlerin kültürel düzeyine, ordu seksiyonları arasındaki dayanışmanın derecesine, komuta kadrolarının yeterliliğine ve benzer koşullara bağlıdır.

PROLETARYA ADALETİ

Proletarya demokrasisi, burjuva Devlet'in bütün yetkilerini kendi elinde toplayarak, Devlet aygıtlarını geriye bir şey bırakmaksızın süpürüp atarak, eski düzenin mahkemelerini «yargıçların halk tarafından seçilmesi» şeklindeki burjuva demokratik formül ile birlikte süpürüp atarak «yargıçların işçiler arasından ve yalnızca işçiler tarafından seçilmesi» şeklindeki sınıf parolasını yaydı. Bu parola bütün adliyeye uygulandı ve aynı zamanda iki cinsin, gerek yargıçların seçilmesi meselesinde ve gerekse zorunlu jüri hizmeti meselesinde haklarının eşit olmasını sağladı.

Mümkün olan en geniş proleter ve yoksul köylü kitlelerini adliye işlerine katmak için, kısa aralıklarla sürekli değişen jüri üyelerinin duruşmalara girmesi sağlandı ve işçilerin kitle örgütlerinin, sendikaların vb. üyelerini gösteren jüri listelerinin hazırlanması şart koşuldu.

Süpürülüp atılan toplumsal düzendeki sonsuz diziler halindeki eski mahkemelerin yerine (çeşitli de-

recelerde üst ve alt mahkemelerden oluşan bir sistem idi) birleşik bir halk mahkemesi yaratmak suretiyle Sovyet İktidarı, halkın katılımını kolaylaştırmak ve adaletin ertelenmesine bir son vererek kendi yargılama sistemini kurdu.

Yıkılan yönetimin yasalarını ilga eden Sovyet İktidarı, proletaryanın iradesinin gerçekleşmesini ve onun kararlarının pratikte uygulanmasını, seçilmiş sovyet mahkemelerine bıraktı. Çıkarılan kararnamelerin yeterli olmadığı veya kararnamelerin tam olarak uygulanamadığı durumlarda mahkemelere sosyalist eşitlik anlayışı rehberlik edecektir.

Ceza hukuku alanında mahkemeler cezanın niteliğinde radikal bir değişiklik sağlayacak şekilde örgütlendiler: Geniş bir şartlı hükümlülük uygulaması getirdiler; bir ceza yöntemi olarak sosyal eleştiriyi yürürlüğe koydular; suçlu özgürlükten yoksunken zorunlu çalışmaya katılmasını sağladılar; hapisaneler için eğitim kurumları oluşturdular ve yoldaşça yargılama kurumunu pratik bir önlem olarak gerçekleştirmeyi mümkün hale getirdiler.

Adaletin bu çizgi boyunca gelişeceğini uman Rusya Komünist Partisi, bütün emekçi nüfusun yargı görevlerinin yerine getirilmesine sırayla katılmasını ve cezalandırma sisteminin nihaî olarak eğitici karaktere sahip bir önlemler sistemine dönüştürülmesini teşvik etmelidir.

EĞİTİM

Halk eğitimi alanında Rusya Komünist Partisi, 1917 Kasım devrimi ile başlayan çalışmanın tamamlanmasını görev olarak benimsemiştir. Bu çalışma, okulların, burjuvazinin sınıf hâkimiyetini muhafaza etme organı olmaktan, toplumun sınıflara bölünmüşlüğünün tamamen ortadan kaldırılmasının bir organı, toplumun komünist yenilenmesinin bir organı olarak dönüştürülmesi için başlatılmıştır,

Proletarya diktatörlüğü döneminde, yani komünizmin tam olarak gerçekleşmesini mümkün kılacak koşulların hazırlanmakta olduğu dönemde, okul, sadece komünizmin ilkelerini genel olarak iletmenin bir aracı değil, proletaryanın ideolojisini, örgütsel ve eğitsel etkisini, emekçi kitlelerin yarı-proleter ve proleter olmayan tabakalarına iletmenin bir aracı olmalıdır. Okullarda, son tahlilde komünizmi kuracak yetenekte yeni bir kuşağın eğitilmesi sağlanacaktır. Şimdiki durumda bu yolda atılacak ilk adım, Sovyet İktidarı'nın yürürlüğe koymuş olduğu aşağıdaki temel skolastik ve kültürel değişikliklerin daha da geliştirilmesi olacaktır.

1. 17 yaşına kadar her iki cinsten bütün çocuklara, parasız, zorunlu, genel ve teknik öğretimin verilmesi. (Teknik eğitim temel üretim dallarında uygulanan teori ve pratik üzerine bilgi sağlayacaktır.)

2. Okul hayatına hazırlayıcı bir kurumlar şebekesinin oluşturulması; kreşler, çocuk bakım evleri, çocuk evleri vb. Bu uygulama sosyal eğitimin geliştirilmesini ve kadınların serbest kalmalarını amaçlar.

3. Birleşik emek okulu ilkelerinin, ana dil ile öğretimin, birleşik eğitimin, kesinlikle seküler eğitimin (yani, eğitimin her türlü dinsel etkiden tamamen arınmış olması); teorinin, toplumsal olarak üretici emek ile çok yakın bir ilişki içinde olacağı bir öğretimin, komünist toplumun üyelerinin çok yönlü gelişmesini sağlayacak bir öğretimin tam olarak gerçekleştirilmesi.

4. Devlet eli ile bütün öğrencilere, besin maddesi, giyim, ayakkabı ve okul gereçlerinin sağlanması.

5. Komünizm fikirlerini özümlemiş yedek eğitim emekçilerinin hazırlanması.

6. Bütün emekçi nüfusun aydınlanmanın yaygınlaşmasına aktif olarak katılmasının sağlanması (halk öğretimi sovyetlerinin geliştirilmesi, okuma yazma bilen herkesin seferber edilmesi vb.).

7. İşçilerin ve köylülerin kendilerini eğitmeleri

için çok yönlü Devlet yardımı (bir okul dışı öğretim kurumları şebekesinin kurulması: Kütüphaneler; yetişkin okulları; halk evleri ve üniversiteler; kurslar, konferanslar; sinemalar; vb.).

8. Genel politeknik öğrenim ile işbirliği içinde 17 yaşın üstündeki öğrenciler için profesyonel eğitimin yaygın biçimde geliştirilmesi.

9. İsteyen herkesin, özellikle işçilerin üniversitelerin konferans salonlarına kolayca girmelerinin sağlanması; üniversitelerin, bütün uzman kişiler için bir öğrenim faaliyetleri alanı olarak açılması; çeşitli mesleklere öğrenimin girmesine engel olabilecek bütün yapay engellerin kaldırılması; proleterlerin ve köylülerin üniversitelere pratikte girebilmelerini mümkün kılacak şekilde, öğrencilerin maddî refahına özen gösterilmesi.

10. İşçilerin, kendi emeklerinin sömürülmesi temelinde yaratılmış olan ve şimdiye kadar sadece sömürücülerin emrine amade tutulan bütün sanat hazinelerine kolayca ulaşabilmelerinin sağlanması.

11. Komünist fikirlerin yaygın propagandasının geliştirilmesi ve Devlet'in bütün aygıt ve araçlarından bu amaç için yararlanılması.

DİN

Din konusunda Rusya Komünist Partisi, kilisenin Devlet'ten ve okulun kiliseden ayrılmasını sağlamış olmakla, yani, burjuva demokrasisinin kendi programında yer verdiği, fakat sermaye ile din propagandası arasındaki çok çeşitli biçimlerde gerçekleşen işbirliği yüzünden hiç bir yerde uygulamadığı önlemleri almakla yetinmez.

Kitlelerin bütün toplumsal ve ekonomik faaliyetlerinde bilinçli ve amaçlı olmalarından başka hiçbir şeyin dinsel önyargıların tamamen ortadan kalkmasına yol açamayacağı kanaati Rusya Komünist Par-

tisi'ne rehberlik eder. Parti, sömürülen sınıflar ile dinsel propaganda arasındaki birliği tamamen kırmak için gayret gösterir ve böylelikle, emekçi kitlelerin dinsel önyargılardan kurtarılmasında işbirliği yapar ve bilimsel aydınlanmanın ve din karşıtı anlayışların en yaygın biçimde propagandasını örgütler. Bunu yaparken, müminlerin duygularını incitmekten özenle kaçınmalıyız, çünkü böyle bir yöntem ancak dinsel fanatizmin güçlenmesine yol açabilir.

EKONOMİK MESELELER

Parti, henüz başlamış olan ve büyük çapta gerçekleştirilmiş bulunan, burjuvazinin mülksüzleştirilmesini kesinlikle tamamlamalıdır. Bu mülksüzleştirmenin bir sonucu olarak, üretim ve değişim araçları Sovyet Cumhuriyeti'nin mülksahipliğine geçer, yani, bütün işçilerin ortak mülkiyeti haline gelir.

Sovyet İktidarı'nın ekonomi politikasının önemli bir bölümü, ülkenin üretici güçlerinde genel bir artış sağlamaktır. Yaygın örgütsüzlük nedeniyle, ülkenin korunması için öne sürülen bütün diğer görüşler, tek bir pratik hedefe, elde bulunan bütün araçlarla, halkın acilen ihtiyaç duyduğu malların niceliğinde hızlı bir artışa tabi kılınmalıdır.

Bu bağlamda en önemli görüşler şunlardır:

Üretimin örgütlenmesi ve yönetilmesi bakımından sovyet yeniden inşasının başlangıç dönemine miras kalan ve son derece kaotik bir durum yaratan emperyalist ekonominin dağıtılması. Bu bakımdan, temel görevlerimizden, en acil ihtiyaçlarımızdan biri, ülkenin, genel bir yönetim planına uygun olarak birleştirilmesi gereken bütün ekonomik faaliyetlerinde mümkün olan en büyük tutarlılığı sağlamaktır. Üretimin azami ölçüde merkezileştirilmesini, ayrı işkollarının ve bunlardan oluşan grupların birleştirilmesini; üretimin, mümkün olan en iyi üretici birimler içinde yo-

günlaştırılmasını; ve ekonomik görevlerin en hızlı biçimde yerine getirilmesini sağlamalıyız. Bütün ekonomi aygıtının azami ölçüde dayanışma halinde olmasını, ülkenin bütün maddî kaynaklarından rasyonel ve ekonomik olarak yararlanılmasını sağlamalıyız.

Bu sonuca ulaşmak için, diğer halklarla yakın bir ekonomik işbirliği ve politik ittifak geliştirmeli ve içlerinde, yakın zamanda bir sovyet sistemi kurmuş olanlarla ortak bir ekonomik plan oluşturmaya çalışmalıyız.

Küçük ölçekli üretim ve ev endüstrisi ile ilgili olarak, ev emekçilerine hükümet talimatları vererek bu alandan mümkün olan en geniş şekilde yararlanmalıyız. Ev endüstrisi ve küçük ölçekli üretim, hammadde ve yakıt tedariki genel planına dahil edilmelidir; ve çeşitli ev emekçilerinin, ev emekçi artellerinin, üretici kooperatiflerinin ve diğer küçük işletmelerin daha geniş üretici ve sanayi birimler içinde birleştirilmeleri şartıyla bunlara malî destek sağlanmalıdır. Bu tür birlikleri teşvik etmeli, bu arada, bu tür uygulamalarla ve bir dizi başka önlemlerle, ev emekçilerinin bağımsız küçük imalatçılar haline gelme çabalarını etkisiz hale getirmeye gayret etmeliyiz. Böylelikle bu modası geçmiş üretim biçiminin büyük ölçekli makineli imalatın daha yüksek biçimine sorunsuz geçişini ilerletmeliyiz.

Örgütlü toplumsal üretim aygıtı öncelikle sendikalara bağlı olmalıdır. Bu sendikalar kendilerini zanaat birliklerinden artan ölçüde kurtarmalıdırlar. Bunlar, ayrı ayrı üretim dallarında işçilerin çoğunluğunu, zamanla bütün işçileri toplayan dev üretim birimlerine dönüştürülmelidirler.

Sendikalar daha şimdiden sanayii yöneten bütün yerel ve merkezî organlara (Sovyet Cumhuriyeti yasalarının belirlediği ve pratikte gerçekleştirildiği kadarıyla) katıldıkları içindir ki, ülkenin bütün ekonomik hayatının yönetim faaliyetini kendi ellerinde top-

lamalı ve bunu birleşik ekonomik hedefleri haline getirmelidirler. Böylece sendikalar, merkezî Devlet otoritesi, ulusal ekonomi ve geniş işçi kitleleri arasındaki ayrılmaz birliği koruyarak, gerekli önlemleri alıp, işçileri ekonominin yönetimi faaliyetine doğrudan doğruya katmalıdırlar. Sendikaların ekonomik hayatın yönetilmesine katılmaları ve onlar sayesinde geniş halk kitlelerinin bu faaliyete sokulması, aynı zamanda, Sovyet İktidarı'nın ekonomik aygıtlarının bürokratlaşmasına karşı kampanyamızda başlıca yardımcımız olacaktır. Bu, aynı zamanda, üretimin sonuçları üzerinde etkin bir halk denetiminin kurulmasını kolaylaştıracaktır.

Ekonomik hayatın bilinçli olarak geliştirilmesi için Devlet'in emrindeki işgücünün tamamından yararlanılması elzemdir. Çeşitli bölgeler arasında ve ekonomik hayatın çeşitli kolları arasında uygun tahsisat dağılımı Sovyet İktidarı'nın ekonomik politikasının ana görevidir. Bu görev ancak Sovyet İktidarı ile sendikalar arasında yakın bir işbirliği sağlanarak gerçekleştirilebilir. Sovyet İktidarı'nın fiziksel ve zihinsel bakımdan çalışmaya, belirli toplumsal görevleri yerine getirmeye uygun bütün nüfusu seferber etme uygulaması (sendikalar aracılığıyla gerçekleştirilecek bir seferberlik), şimdiye kadar yapıldığından daha geniş olarak ve sistematik biçimde gerçekleştirilmelidir.

Kapitalist çalışma örgütlerinin dağıtılmasına rağmen, ülkenin üretici enerjileri yenilenebilir ve geliştirilebilir; ancak sosyalist üretim yöntemi, işçiler arasında yoldaşça disiplinin sağlanmasından, onların tam bağımsızlıklarının sağlanmasından, sorumluluk duygusu kazanmalarından ve üretim faaliyeti üzerinde karşılıklı olarak en sıkı denetimi sağlamalarından başka hiç bir yolla pekiştirilemez.

Bu sonuca ulaşmak için, kitlelerin eğitilmesi amacıyla kararlı ve sistematik bir faaliyet gereklidir. Kitlelerin, kapitalistin, toprak sahibinin ve tüccarın yı-

kılışına bizzat tanık olmaları, kendi pratik deneyimlerinin, refahın kendi disiplinli çalışmalarına bağlı olduğunu onlara bizzat göstermesi gibi olgular bu eğitim faaliyetini kolaylaştıracaktır.

Yeni bir sosyalist disiplinin yaratılması faaliyetinde öncü rol sendikalara düşmektedir. Sendikalar, eski alışkanlıkları bir yana bırakarak yeni hedefin gerçekleştirilmesi için çeşitli önlemleri pratikte uygulamalıdırlar. Bu önlemler şunlardır: Muhasebe kayıtlarının tutulması; normal iş gününün ve normal emek yoğunluğunun uygulanması; sorumluluğun yoldaşça bir anlayışla kurulmuş iş mahkemelerine devredilmesi; vb.

Üretici güçlerin geliştirilmesi görevi, bize kapitalizmden devrolan uzmanların (bilimciler ve teknisyenler) doğrudan, yaygın ve çok yönlü kullanılmasını gerektirir. Bu uzmanların pek çok durumda kaçınılmaz olarak kapitalist felsefeyi özümlemiş ve burjuva alışkanlıklarla eğitilmiş olmaları gerçeğine rağmen, onlardan yararlanmalıyız. Parti, sabotaj hareketlerinin gücü kırıldığı için, bu tabakaya mensup olanlara karşı verilen şiddetli mücadele döneminin - onların örgütledikleri sabotajlardan kaynaklanan bir mücadele - sona ermiş olduğunu düşünmektedir. Bu nedenle parti, bu konudaki politikasını, sendikalarla yakın bir işbirliği içinde yürütmelidir. Öte yandan, burjuva tabakanın üyelerine herhangi bir politik taviz vermekten kaçınmalı ve karşı-devrim yönünde açığa çıkan her türlü girişimi amansızca ezmelidir. Öte yandan, işçilerin kapitalizmin ve burjuva sistemin üstesinden, bu uzmanlar kullanılmaksızın ve bir dönem onlarla birlikte öğrenim görmeksizin gelinebileceğine inananların sözde radikalizmine karşı (aslında cehaletten kaynaklanan bir kibir) aynı ölçüde amansız bir mücadele açılmalıdır.

Bütün emek için eşit geliri güvence altına almaya çalışır ve tam komünizmin kurulmasını hedeflerken, Sovyet İktidarı, kapitalizmin komünizme dönüş-

türülmesi yönünde ilk adımların büyük zorluklarla atılmakta olduğu şu sırada, bu eşitliğin tam olarak gerçekleştirilmesi için gayret gösteremez. Bu nedenle, belirli bir süre için uzmanlara yüksek ücretlerin ödendiği sistem muhafaza edilmelidir. Onlar ancak böylelikle öncekinden daha iyi çalışabilirler. Bu sonuca ulaşmak için, olağanüstü başarılı çalışmaya ve menacer kapasitesi gerektiren işlere ikramiye ödemekten geri durmamalıyız.

Bu anlamda, burjuva uzmanları, yoldaşça toplumsal emek ortamına almalıyız. Onlar, bu ortamda, işçi safları içinde onlarla omuz omuza olacaklar ve en ileri sınıf bilinçli komünistler ile birlikte çalışacaklardır. Böylelikle karşılıklı anlayış sağlanacak ve kapitalizmde, kol emekçileri ile kafa emekçileri arasında açılan uçurum ortadan kalkacaktır.

Sovyet İktidarı, bilimin geliştirilmesini ve onun üretim faaliyeti ile birleştirilmesini hedefleyen bir dizi önlemi benimsemiş bulunmaktadır. Uygulamalı bilim, laboratuarlar, deney istasyonları, yeni tekniklerin öğrenilmesi için deneysel çalışmalar ile uğraşan yeni bir kurumlar şebekesi oluşturulmuştur; geliştirme çalışmaları ve buluşlar gerçekleştirilmiştir; bilimsel amaçlar için moral ve maddi araçlar tasarlanmış ve örgütlenmiştir; vb. Rusya Komünist Partisi bütün bu önlemleri destekler; bunları daha da geliştirmek, bilimsel araştırma ve ülkenin üretici enerjisinin artırılmasında bilimin kullanılması için en uygun koşulları yaratmak amacıyla uğraş verir.

TARIM

Sovyet İktidarı, toprakta özel mülkiyeti tamamen ortadan kaldırarak, büyük ölçekli sosyalist tarımın örgütlenmesini geliştirmek için bir dizi önlem almış bulunmaktadır. Bu önlemlerin en önemlileri şunlardır: (1) Sovyet çiftliklerinin, yani, büyük ölçekli sosya-

list ekonomilerin kurulması; (2) toprağın komünal olarak işlenmesi için artellerin veya kooperatiflerin desteklenmesi; (3) ekime açılmamış her türlü toprağın Devlet tarafından işlenmesini örgütlemek; (4) bütün tarım uzmanlarının Devlet tarafından seferber edilmesi, böylelikle, büyük ölçekli çiftçiliğin kooperatif yönetimi için tamamen gönüllü tarımcı-birlikleri olarak tarım komünlerinin geliştirilmesinin sağlanması.

Bütün bu önlemlerin tarımsal emeğin üretkenliğinde mutlak anlamda önemli bir artış sağlayacağını düşünen Rusya Komünist Partisi, onları mümkün olan en etkin biçimde uygulamaya, ülkenin daha geri bölgelerine geniş çapta yaymaya çalışır ve aynı nitelikteki daha ileri uygulamaları teşvik eder.

Rusya Komünist Partisi özellikle şunları savunur:

1. Tarımsal ürünlerin işlenmesini gerçekleştiren tarım kooperatiflerinin Devlet tarafından yaygın biçimde desteklenmesi.

2. Toprağın ıslahı için gerekli yöntemlerin yaygın biçimde uygulanması.

3. Yoksul ve orta köylülere tarımsal araç ve gereçlerin geniş çapta ve bilinçli olarak arz edilmesi. Bu uygulama kiralama istasyonları aracılığıyla gerçekleştirilecektir.

Küçük ölçekli köylü çiftçiliğinin gelecek yıllarda da devam edeceğini hesaba katan Rusya Komünist Partisi, köylü tarımının üretkenliğini arttırmak için bir dizi önlem almaya çalışmaktadır. Bu önlemler arasında şunlar sayılabilir: (1) Çift sürmenin düzenlenmesi (tarımda şerit sisteminin kaldırılması vb.); (2) köylülere daha iyi tohum ve yapay gübre sağlanması; (3) hayvan türlerinin ıslahı; (4) tarımda uzman bilgisinin yaygınlaştırılması; (5) köylülere tarım uzmanı yardımı; (6) sovyet onarım atelyelerinde tarım araç gereçlerinin onarımı; (7) kiralama istasyonları, deney istasyonları, sergi ve panayırların kurulması, vb.; (8) köylü topraklarının ıslahı.

Şehir ile kır arasındaki uçurum, gerek çiftçilik yöntemleri gerekse zihinsel kültür bakımından, her zaman için, kırsal bölgelerin geriliğinin ana sebeplerinden biridir. Ancak, içinde bulunduğumuz son derece kritik durumda, bu kopukluk hem şehir hem de kır için tam bir iflâs tehlikesini barındırmaktadır. Bu nedenle Rusya Komünist Partisi, komünist inşa politikasının temel görevlerinden biri olarak bu ayrıma bir son vermeyi gerekli görmektedir. Savunulan genel önlemlere ek olarak şunlar düşünülmektedir: Sanayi işçilerinin komünal olarak yönetilen tarım yerleşim bölgelerine geniş çapta ve bilinçli olarak çekilmesi; İşçi Yardımlaşma Komitesi'nin ('Sovyet İktidarı'nın henüz kurmuş olduğu bir Devlet branşı) faaliyetlerinin geliştirilmesi; ve benzer önlemler.

Rusya Komünist Partisi, kırsal bölgelerdeki bütün faaliyetlerinde, öncelikle bu bölgelerdeki proleter ve yarı-proleter tabakaların desteğine güvenir. Her şeyden önce, köylerde parti şubeleri açarak, yoksul köylü örgütleri, kırsal proleterler ve yarı-proleterler için özel tipte sendikalar kurarak - bu kırsal emekçileri her yerde kent proletaryası ile yakın ilişkiye sokarak ve onları kırsal burjuvazinin etkisinden ve küçük-burjuva çıkarlardan kurtararak - bağımsız bir güç olarak örgütlenmelerini sağlar.

Zengin köylülere - kırsal burjuvazi - gelince, Rusya Komünist Partisi'nin politikası, onların sömürücü eğilimlerine karşı kesin bir mücadele ve onların sovyet politikasına karşı direnişlerini ezme önlemleri biçimini alır.

Rusya Komünist Partisi'nin orta köylülük ile ilgili politikası, kararnameler yoluyla onları sosyalist inşa faaliyetine çekmektir. Parti onları zengin köylülerden ayırmayı, ihtiyaçlarının karşılanmasına özel bir itina göstererek işçi sınıfının saflarına kazanmayı hedefler. İdeolojik nitelikte önlemler alarak ve zorlayıcı adımlardan dikkatle sakınarak, kültürel meselelerdeki geriliklerinin üstesinden gelmeye çalışır. Ha-

yatî çıkarlarının söz konusu olduğu bütün durumlarda, sosyalist reorganizasyonu geliştirecek tavizleri vermek suretiyle, onlarla pratik anlaşmalara varmaya çalışır.

DAĞITIM

Dağıtım alanında Sovyet İktidarı'nın şimdiki görevi, malların bilinçli dağıtımı ve Devlet tarafından ulusal çapta örgütlenmiş bir dağıtım sistemi ile isabetli bir biçimde alışveriş faaliyetini sürdürmektir. Hedef, bütün nüfusun entegral bir tüketici komünleri şebekesi içinde örgütlenmesini sağlamaktır. Bu şebeke, bütün dağıtım aygıtı sıkı biçimde merkezileştirilirken, en hızlı, bilinçli ve ekonomik biçimde ve en az düzeyde emek harcanarak, bütün gerekli malların dağıtımını sağlayabilecektir.

Tüketici komünlerinin kurulması ve onların birleştirilmesi temelinde, kapitalizm tarihinde bilinenlerden çok daha mükemmel bir dağıtım aygıtı halini alacak, gerçek, kapsayıcı ve işleyen bir kooperasyon kurulmalı ve bir doğrudan tüketiciler örgütü biçimini almalıdır.

Rusya Komünist Partisi, bir ilke meselesi olarak, bu dağıtım sorunu ile ilgili olarak izlenecek doğru çizginin, kooperatif aygıtları parçalamak değil, onları komünist çizgide geliştirmek olduğunu savunur. Parti bu çizgiyi sistematik olarak izleyecektir. Partinin bütün üyeleri bu faaliyete katılacaklar, kooperatiflerde çalışacaklar, ve (sendikaların yardımı ile) onları komünist ruhla yöneteceklerdir; kooperatiflerde birleşmeleri için emekçilerin bağımsızlığını ve disiplinini geliştireceklerdir; bütün nüfusun kooperatiflere girmelerini sağlamaya ve bu kooperatiflerin baştan sona bütün Sovyet Cumhuriyeti'ni kapsayan tek bir büyük kooperatif içinde birleşmelerini sağlamaya çalışacaklardır; sonuncusu ve en önemlisi, proletaryanın diğer emekçi tabakalar üzerindeki hâkimiyeti sü-

rekli olarak muhafaza edilecek ve eski kapitalist tipte küçük burjuva kooperatiflerden, proleterlerin ve yarı-proleterlerin önderlik ettikleri tüketici komünlerine geçişi kolaylaştıracak ve sağlayacak çeşitli önlemleri her yerde pratiğe geçireceklerdir.

PARA VE BANKALAR

Paris Komünü'nün yaptığı hatalardan kaçınan Rusya'daki Sovyet İktidarı ilk olarak Devlet Bankası'na el koydu ve sonra özel ticarî bankaları ulusallaştırdı; ulusallaştırılmış bankaları ve onların birikmiş fonlarını biraraya getirerek hepsini Devlet Bankası içinde birleştirdi. Böylelikle Sovyet Cumhuriyeti Halk Bankası'nın çerçevesi oluşturuldu. İşte o zaman, banka, finans kapitalin ekonomik hâkimiyet merkezi ve sömürücülerin politik iktidar aracı olmaktan çıkarak, işçi iktidarının bir aracı ve ekonomik dönüşümü ilerleten bir manivela haline geldi. Bu mantıksal sonuca ulaşmak için, Sovyet İktidarı'nın, Rusya Komünist Partisi'nin başlattığı çalışma özellikle aşağıdaki ilkelere dayanır:

1. Bütün bankacılık faaliyetlerinin Sovyet Devleti'nin elinde toplanması.

2. Bankacılık işlemlerinin radikal biçimde dönüştürülmesi ve basitleştirilmesi; öyle ki, bunun bir sonucu olarak, bütün bankacılık sistemi Sovyet Cumhuriyeti'nin birleşik muhasebesini sağlayan bir aygıt haline gelecektir. Bilinçli bir toplumsal ekonominin örgütlenmesi gerçekleştirildiği oranda bu durum, bankaların ortadan kalkmasına ve onların komünist toplumun merkezî muhasebe kurumuna dönüşmesine varacaktır.

Kapitalizmden komünizme geçişin başlangıç aşamalarında ve tam olarak gelişmiş bir komünist üretim sisteminin örgütlenmesinden önce, paranın ortadan kaldırılması imkânsızdır. Bu koşullarda, nüfusun bur-

juva unsurları, hâlâ özel mülkiyet altında bulunan parasal değerleri, spekülasyon, kâr sağlamak ve işçileri yağmalamak için kullanmaya devam ediyorlar. Bankacılığın ulusallaştırılması temelinde Rusya Komünist Partisi, parasız bir muhasebe sisteminin kurulmasına ve paranın tamamen ortadan kaldırılmasına bir hazırlık olarak bir dizi önlem geliştirmeye çalışmaktadır. Bunlar şunlardır: Paranın zorunlu olarak Halk Bankası'na yatırılması; bütçe hazırlama uygulamasının getirilmesi; paranın, mal alımlarında sadece kısa süreli olarak kullanılacak yazılı veya basılı belgeler ile, biletler ile değiştirilmesi; vb.

MALİYE

Kapitalistlerden müsadere edilen üretim araçlarının toplumsallaştırılmasının başladığı dönemde Devlet İktidarı, üretim sürecinden beslenen parazit bir aygıt olmaktan çıkar. Şimdi Devlet İktidarı'nın ülkenin ekonomik hayatını yönetme işlevini doğrudan yerine getiren bir örgüte dönüştürülmesi başlıyor. Bu bakımdan Devlet bütçesi ulusal ekonominin tamamının bütçesi olacaktır. Bu koşullarda, gelir ve giderlerin dengelenmesi ancak Devlet tarafından malların üretim ve dağıtımının sistematik olarak kayıtlarının tutulması aracılığıyla sağlanabilir. Geçiş döneminde olağanüstü Devlet giderlerini karşılamak bakımından Rusya Komünist Partisi, devrimin başlangıç aşamasında tarihsel olarak zorunlu ve meşru olan sistemin, kapitalistlere getirilen zor alım sisteminin bir dereceli gelir ve mülkiyet vergisi ile yer değiştireceğini savunur. Ancak mülk sahibi sınıfların geniş çapta mülksüzleştirilmesi nedeniyle bu vergi yeterince kazançlı olmadığı için, Devlet gelirleri, çeşitli Devlet monopollerinden gelirin bir kısmını bu amaç için doğrudan almak suretiyle karşılanmalıdır.

KONUT SORUNU

Konut sorunu savaş döneminde olağanüstü şiddetlendi. Bu sorunun çözümüne yardımcı olmak için Sovyet İktidarı kapitalist toprak sahiplerine ait olan bütün evleri istimlâk etti ve onları kent sovyetlerine teslim etti. İşçilerin dış semtlerden burjuva semtlerine yerleşmeleri sağlandı. Burjuva semtlerindeki evlerin en iyileri işçi örgütlerine teslim edildi ve bakımları devlet tarafından yapıldı; evler, içlerindeki mobilyalar ile birlikte işçi ailelerinin kullanımına açıldı, vb.

Rusya Komünist Partisi, kapitalist olmayan ev sahiplerinin çıkarlarına ters düşecek herhangi bir şey yapmaksızın, emekçi kitlelerin konut koşullarının iyileştirilmesi için; kentlerin eski semtlerinin kalabalık ve sağlıksız durumuna bir son vermek için; kullanılamayacak durumda olan evlerin yıkılması, eski evlerin yenileştirilmesi ve işçi sınıfının yeni hayat koşullarına uygun yeni binaların inşa edilmesi için; genelde işçilerin akılcı bir anlayış ile yeniden yerleştirilmeleri için gerekli olan en uygun araçların bulunmasını ve uygulanmasını, elinden gelen her şeyi yaparak, sağlamalıdır.

EMEĞİN KORUNMASI VE TOPLUMSAL REFAH ÇALIŞMASI

Proletarya diktatörlüğünün kurulması, emeğin korunması alanında sosyalist partilerin asgari programlarının tam olarak gerçekleştirilmesini ilk kez mümkün hale getirdi. Sovyet İktidarı Emek Yasası'nda resmen şunu ilân etmiştir: Azami çalışma süresi olarak, bütün işçiler için sekiz saatlik iş günü - ancak, on sekiz yaşını geçmemiş kişiler için, özellikle üretimin sağlığa zararlı olabilecek kollarında ve madenlerde, iş günü altı saati aşmamalıdır; bütün işçiler için haftalık kırk iki saat kesintisiz dinlenme; çocukların ve-

ya on altı yaşın altındaki gençlerin istihdam edilmesi yasaklanmıştır; gece çalışması, sağlığa zararlı olabilecek işlerde ve mesai dışında çalışma, bütün kadınlar ve on sekiz yaşın altındaki gençler için yasaklanmıştır; kadınlar doğumdan önce ve sonra sekiz hafta çalışmazlar, ancak tıbbî yardım ve tedavinin yanısıra tam ücret almaya devam ederler; çalışan çocuklu kadınlar her üç saatte bir yarım saat kadar verilen emzirme süresinden yararlanırlar; sovyetlerin çalışma koşulları ve sağlık sorunları ile ilgilenen teftiş heyeti sendikalarca seçilir.

Sovyet İktidarı'nın yasaları, başkasının emeğini sömürmeyen bütün emekçiler için, çalışma kapasitesinin her türlü kaybına ve (tarihte ilk kez) işsizliğe karşı sosyal sigorta uygular. Sigorta ücreti, sigortalanan kişiden tamamen bağımsız olarak, sendikaların katılımı ile birlikte, işverenler, Devlet tarafından karşılanır.

Bundan başka Sovyet İktidarı bazı bakımlardan asgari programın ötesine geçmiştir ve yukarda adı geçen Emek Yasası, işçi örgütlerinin, işçilerin işe alınmaları ve işten çıkarılmaları ile ilgili meselelerde alınacak kararlara katılmalarını düzenlemiştir. Bir yıldan daha az olmamak şartıyla sürekli olarak çalışan bütün işçiler için tam ücretli bir aylık tatil kararlaştırılmıştır. Yasa, sendikaların belirleyecekleri derecelendirme temelinde ücretlerin Devlet tarafından düzenlenmesini öngörür. Yasa, sovyetler ve sendikalar tarafından iş gücünün tahsis edilmesi ve programlanması için gerekli özel organ veya departmanların oluşturulmasını düzenler, işsizlere iş bulunmasını zorunlu hale getirir.

Ancak savaşın olağanüstü dağıtıcı sonuçları ve dünya emperyalizminin saldırısı Sovyet İktidarı'nı bazı geri adımlar atmak zorunda bırakmıştır: Yılda elli gün ile sınırlı olarak, olağanüstü koşullarda fazla çalışmaya başvurulması; iş günü dört saatle sınırlı olmak üzere on dört ile on altı yaş arasındaki genç-

lerin istihdamına izin verilmesi; bir aylık tatilin geçici olarak on beş güne indirilmesi; gece çalışmasının yedi saate çıkarılması.

Rusya Komünist Partisi, emeğin korunması için alınan önlemlerin enerjik biçimde yerine getirilmesine bütün işçilerin aktif katılımı için yaygın bir propaganda sürdürmelidir. Bu sonuca ulaşmak için aşağıdaki önlemler zorunludur:

1. Emek koşullarının teftişini örgütleme ve yaygınlaştırma çalışması aktif olarak ele alınmalıdır. Bu amaçla, kol emekçilerinin saflarından alınan aktif emekçiler seçilmeli ve eğitilmeli ve bu teftiş yöntemi küçük ölçekli üretim ile ev endüstrisini kapsayacak şekilde yaygınlaştırılmalıdır.

2. Emeğin korunması, inşaat, toprak ve su ulaştırma, ev hizmetleri ve tarım dahil olmak üzere bütün iş kollarını kapsamalıdır.

3. Çocukların sanayi ve tarımda çalışmaları kesin olarak yasaklanmalıdır ve genç insanlar için iş günü daha da azaltılmalıdır.

Ek olarak Rusya Komünist Partisi aşağıdaki görevleri yerine getirmelidir:

1. Emeğin üretkenliğinde genel bir artış olduğu zaman, ücret payında herhangi bir azalma olmaksızın azami altı saatlik iş günü uygulanmalıdır. Bu altı saate ek olarak, özel bir ödeme olmaksızın iki saatlik zorunlu çalışma uygulanacak ve bu süre içinde, zanaatkârlık, üretim teorisi öğretimi ile Devlet yönetim işleri tekniği ve askerî eğitim konularında pratik dersler verilecektir.

2. Emeğin üretkenliğini arttırmak için, yarışmayı ilerletecek bir primler sistemi uygulanacaktır.

Toplumsal refah çalışması alanında Rusya Komünist Partisi, sadece savaşın ve basit kazalardan kaynaklanan talihsizliklerin kurbanları için değil, aynı zamanda anormal toplumsal koşulların kurbanları için de yaygın bir Devlet yardımı sisteminin örgütlenmesine gayret eder; parazitlik ve aylaklığın bütün

biçimlerine karşı kararlı bir mücadele yürütür; ve koşullar yüzünden emekçi saflarının dışına çıkmak zorunda kalmış herkesin çalışma hayatına geri dönmesine rehberlik eder.

HALK SAĞLIĞI

Halk sağlığının korunması alanında sürdürdüğü faaliyetlerin temeli olarak Rusya Komünist Partisi, her şeyden önce, hastalıklardan korunmayı hedefleyen hijyen ve sağlık önlemlerinin yürürlüğe konulmasını sağlar. Proletarya diktatörlüğü, burjuva toplumu çerçevesinde uygulanamaz olan bir dizi hijyenik ve iyileştirici önlemin tam olarak uygulanmasını mümkün hale getirmiştir: Örneğin, ilâç yapım işleri ile uğraşan firmaların, özel girişimin kurduğu ve işlettiği büyük ölçekli sağlık kurumlarının, ulusallaştırılması; bütün sağlık emekçilerine zorunlu çalışma görevinin verilmesi; vb.

Bütün bunlara uygun olarak, Rusya Komünist Partisi aşağıdaki önlemleri acil görevleri olarak görür:

1. İşçiler için alınan yaygın sağlık önlemlerinin dikkatle izlenmesi. Bu önlemler şunlardır:

(a) Kamuya açık bütün yerlerde sağlık koşullarının iyileştirilmesi; toprağın, suyun ve havanın korunması;

(b) Komünal mutfakların ve besin maddesi tedarikinin genel olarak bilimsel ve hijyenik bir temelde örgütlenmesi;

(c) Bulaşıcı nitelikteki hastalıkların yayılmasını önlemek için alınan önlemler;

(d) Sağlık yasaları.

2. Sosyal hastalıklara (tüberküloz, cinsel hastalıklar, alkolizm, vb.) karşı kampanya açılması.

3. Bütün nüfus için parasız tıbbi bakım ve tedavinin sağlanması.

BELGE YAYINLARI

15. YIL

KURAMSAL DİZİ (Marxist Theory)

Tarihin İronileri / *Isaac Deutscher*
Sosyalizm ve Özgürlük / *Galvano della Volpe*
Uygulanabilir Bir Sosyalizmin İktisadı / *Alec Nove*
Piyasa Sosyalizmi Tartışması / *Nove, Brus, Mandel, Harris* vd.
Marksizm ve Parti / *John Molyneux*
Marksist Yöntem / *Ferit Barut*
Rusya'da İşçi Muhalefeti / *Alexandra Kollontay*
Komintern'den Kominform'a / Cilt I: Komünist Enternasyonalin Bunalımı / *Fernando Claudin*
Komintern'den Kominform'a / Cilt II: Stalinizmin Doruğu / *Fernando Claudin*
İşçi Denetimi ve Sosyalist Demokrasi / Sovyet Deneyimi / *Carmen Siriani*
Proletarya Diktatörlüğü Tartışması / *Hal Draper*
Bitmemiş Devrim: Rusya (1917-1967) / *I. Deutscher*
Bakû Komünü: Rus Devriminde Milliyet ve Sınıf / *Ronald Gregor Suny*
Lenin Döneminde Leninizm / Cilt I: Muhalefet Yılları / *Marcel Liebman*
Lenin Döneminde Leninizm / Cilt II: İktidar Yılları / *M. Liebman* (Çıkıyor)
K. Marx ve F. Engels: Giriş / *David Riazanov*
Türkiye İşçi ve Sosyalist Hareketi / *Dimitır Şişmanov*

SİYASAL DÜŞÜNCE DİZİSİ (Political Thought)

Komünizmin Abecesi / *Buharin - Preobrajenskiy*
Siyasal İktidar ve Toplumsal Sınıflar / *Poulantzas*
İdeoloji ve Politika / *Laclau*
Eski Sol / *Mete Tunçay*
Hürriyet Bildirgeleri / *Derleme*

Spartakistler Ne İstiyor? / *Rosa Luxemburg*
Lenin'in Düşünce Sistematiği / *György Lukacs*
Ulusal Sorun / *James Connoly*
İnsan Hakları / *T. Paine*
Latin Amerika'da Askerî Diktatörlük ve Kadın / *Derleme*
Tarihsel Materyalizmin İzinde / *Perry Anderson*
Hapishane Defterleri / *Antonio Gramsci*
21. Yüzyıl Eşiğinde Sosyalizm / *Derleme*
Devrim Yazıları / *Robespierre, Danton, Marat, St. Just, Babeuf*
İtalya'da İşçi Konseyleri / *A. Gramsci*
Kapitalist Devlet / *R. Miliband*
III. Enternasyonal Belgeleri / *Derleme*

DÜŞÜNCE DİZİSİ (Philosophy and Essays)

Fildişi Kulenin Dışından / *Pier Paolo Pasolini*
Marksizm ve Felsefe / *Karl Korsch*
Bilimlerde ve Sanatta Diyalektik / *Yılmaz Öner*
Eleştiri - Toplum Üstüne Yazılar / *Adorno*
Canlıların Diyalektiği / *Yılmaz Öner*
Parıltılar / *Benjamin*
Özeleştiri Ögeleri / *Althusser*
Kapital'i Okumak / *Althusser*

BİLİM DİZİSİ (Social Sciences)

Tunceli Kanunu ve Dersim Jenosidi / *İsmail Beşikçi*
Geçiş Sürecinde Türkiye / *Der. Schick* ve *Tonak*
Orgeneral Muğlalı Olayı - Otuzüç Kurşun / *İsmail Beşikçi*
Kapitalizmin Gelişmesi Üstüne İncelemeler / *M. Dobb*
Cumhuriyet Halk Fırkası Programı (1931) / *İsmail Beşikçi*
Varlık Vergisi Olayı / *Rıdvan Akar*

İNSAN HAKLARI DİZİSİ (Human Rights)

Askerî Yargıda Çifte Standart
Düşünce Suçu / *Veli Yılmaz*
Eylül Hukuku ve Basın Özgürlüğü / *Veli Yılmaz*
Kamber Ateş Nasılsın / *Cezaevlerinden Öyküler*
İşkence Olayı / *D. Med. Bülent Tarakçıoğlu*
Kürt Raporu / *Helsinki Gözlem Komitesi*

Türkiye'de İşkence: Hukukî Bir Yaklaşım / *New York Barosu*
Devlet Öldürürse: Ölüm Cezası / *Af Örgütü*

TÜRKİYE İNCELEMELERİ VE EKONOMİ DİZİSİ (Economy and Researchs on Turkey)

Türkiye'de Sınıflar / *Y.N. Rozaliyev*
Az Gelişmenin İktisadı / *Pierre Salama*
Alman Emperyalizminin Türkiye'ye Girişi *L. Rathman - R. Luxemburg*
Yeni Osmanlılardan Bu Yana İngiltere'de Türk Gazeteciliği / C. O. Tütengil
Az Gelişmişlik Sürecinde Türkiye (3 cilt) / *Stefanos Yerasimos*
Genel Bunalımın Dinamikleri / *Frank, Arrighi, Wallerstein, Amin*
İktisat Nedir? / *Rosa Luxemburg* (2. baskı çıkıyor)
Kapitalizm Nasıl İşler? / *P. Jalee* (2. baskı çıkıyor)

ÜLKELER - DENEYİMLER (Countries, Regions and Political Praxis)

Nikaragua Sandinist Devrim / Ek: 1990'da Ne oldu? / *Henri Weber*
Peru Aydınlık Yol Deneyimi / *Alain Lambrousse*
Brezilyalı İşçi Partisi Deneyimi / *Ergun Aydınoğlu*
Gerilla Bilanço Çıkarıyor / *Gaby Weber*
Ayaklanma Üstüne / *H. Ortega Saavedra*
İran Kürdistanı / *Dr. Abdurrahman Qasımlo*
İsrail'in Kutsal Terörü / *Livia Rokach*
Güney Kore Model Olabilir mi? / *Ulrich Luther*
Friedman Modeli Kıskacında Şili / *A.G. Frank*
Lübnan'da İç Savaş / *B.J. Odeh*
Uzun Savaş - Salvador / *James Dunkerley*
Özgür Bir Güney Afrika / *Nelson Mandela*
Çağdaş Hellen Tarihine Giriş / *Nikos Svoronos*
Yeni Soğuk Savaş / *Fried Halliday*
Palestine / *Abu Fıras* (İngilizce)
Kapetanions: Yunan İç Savaşı / *D. Eudes* (çıkıyor)
Latin Amerika'nın Atar Damarları / *Osman Balcıgil*

YAŞAM VE ANILAR (Memories and Biographies)

Dışardakiler / *Helmut Oberdiek*
Silâhlı Mücadele İçinde Kadınlar / *Ingrid Strobl*
DENİZ Bir İsyancının İzleri / *Turan Feyizoğlu*
Özgürleşmiş Bir Kadın Komünistin Otobiyografisi / *Alexandra Kollontay*
Mavi Gözlü Dev (Nazım Hikmet'in Hayatı ve Eserleri) / *M. Zekeriya Sertel*
Uzak-Yakın Anılar (Fotoğraflı) / *Vedat Günyol*
OLGA Yürekli Bir Kadının Yaşamı / *F. Morais*
Bolivya Günlüğü / *Ernesto Che Guevara*
Konuşmak İstiyorum / *Domitila* (çıkıyor)
Roman Gibi / *Sabiha Sertel*
Nizamiye Kapısında / *Sacide Çekmeci*
Dağdan Kopan Ateş / *Omar Cabezas*
İRAN Soluyor Çiçekler / *Bahman Nirumand*
Filistin Kazanacak / *Ceylan Göllücü*
1968 İsyancı Bir Öğrenci Kuşağı / *Ronald Fraser*
Ben Bir İnsanım / *Memduh Mahmut Uyan*
Kırmızı Gül ve Kasket / *Zihni Anadol*
Çocukluğumdan Öyküler / *İzak Babel*
Mektuplar ve Kişiler / *Che Guevara*
Ateşi Tutmak - Bir Tupamaro Geçmişe Bakıyor / *Ernesto Gonzales Bermejo*
Çocuklarıma Mektuplar / *A. Gramsci* (çıkıyor)

YENİ SESLER (Resistance Literature From Turkey)

Orkestra Yeni Ezgiler Çalacak / *Sedat Yurtdaş*
Dağlar Tanıktır / *Hüseyin Erdem*
Dersimli Memik Ağa / *Haydar Işık* (Roman)
Hapiste Doğanlar / *Hüseyin Şimşek* (Röportaj)
Yurduna Dönen Gılgamış / *Halil Güçlü* (Şiir)
Yürü Direncim / *Nur Bulum* (Şiir)
Lavrion Öyküleri / *Ahmet Sefa* (Öykü)
Kurt Ağzında Kuzu / *Sait Efe* (Öykü)
Albatroslar / *Birol Keskin* (Öykü)
Suyu Uyandırın Sesim Olsun / *Fadıl Öztürk* (Şiir)
Biri Yitik İki Ülke / *Soysal Ekinci* (Şiir)

Zamanı Durdurabilmek / *Mecit Ünal* (Röportaj)
Firari Düşler / *Mustafa Doğan* (Şiir)
Talan Bir Ömrün Ortasında / *Namık Kuyumcu*
Martı Kanadı / *A. Kadir Konuk* (Şiir)
İnce Yazılar / *Ender Öndeş* (Şiir)
Koyabilmek Adını / *Halil Genç* (Roman)
Sizinle Kaldı Sevdam / *Kenan Özcan* (Şiir)
Döğüşenler Konuşacak / *Ayşe Hülya* (Şiir)
Ayrımı Bol Bir Yol / *Hüseyin Şimşek* (Roman)
Gün Dirildi / *A. Kadir Konuk* (Roman)
Bir Avuç Şiir / *Ersin Ergün* (Şiir)
Çözülme / *A. Kadir Konuk* (3. baskı çıkıyor)
Eylül Şifresi / *Hüseyin Şimşek* (Roman)
Çağrı / *Soysal Ekinci* (Şiir)
Dağın Öte Yüzü / *A. Kadir Konuk* (Öykü)
Gözlerini Değiştirsinler Çocukların / *A. Coşkun*
Kanrevanmaraş / *Nuh Ömer Çetinay* (Şiir)
Requiem - Zamandışı Sessizlik Saati / *Mecit Ünal*
Seni Bir Güle Armağan Ettim / *Safa Fersal*
Sıcak Bir Günün Şafağında / *A. Kadir Konuk*
Ardından / *İbrahim Karaca* (Şiir)
Mavi Bir Leke / *Hüseyin Şahin*
Kendini Anlatırsa Bir Kız / *İnönü Alpat*

MARENOSTRUM DİZİSİ (Mediterranean Literature)

Loksandra / *Maria Yordanidu* (2. baskı çıkıyor)
Günlerin Kitabı / *Taha Hüseyin* (çıkıyor)
Acı Limonlar (Kıbrıs) / *Lawrence Durrell*
Yitik Kentin Kırk Yılı (İzmir) / *Kosmas Politis*
Baykuşun Günü / *Sciascia*
Bir Savcının Günlüğünden / *Tevfik El-Hâkim*
Kaktüs Çiçeği Günlüğünden / *Sahar Khalifa*

ONBİRİNCİ TEZ DİZİSİ (Thesis Eleven Marxist Theoritical Review)

1. Bunalım, Azgelişmişlik, Devlet
4. Türkiye'de, Dünyada Sosyal Demokrasi
5. İşçi Mücadeleleri ve Sendikacılık

6. Demokrasi, Devlet ve Sınıflar
7. Türkiye'de Tarım Sorunu
8. Sosyalizm, Piyasa, Demokrasi
9. Marksizm ve Feminizm
10. Sosyalizm Nereye
11. Marksizmde Tartışmalar

DİĞER YAYINLAR (Other Publications)

Enver Gökçe / Yaşamı ve Şiirleri
Siyabend ile Xecé (Bir Kürt Halk Öyküsü) / *Hüseyin Erdem*
Dostlarım / *Bülent Aydın* (Şiir)
Gorbaçov ve Sosyalizmde Yeni Yollar / *A.B. Kafaoğlu*
Savunmalar / *İ. Beşikçi*

1992 YILI YENİ YAYIN PROGRAMI (New Publication Program For 1992)

Osmanlı İmparatorluğu ve Ondokuzuncu Yüzyılda Dünya Sistemi / *Reşat Kasaba*
Akdeniz Tarihsel Mekan / *Braudel*
Osmanlı 1. Meşrutiyet Dönemi / *Deveraux*
Osmanlı İmparatorluğu'nda Reform / *R. Davidson*
Finans Kapital / *Hilferding*
Ekonomi Politiğin İlkeleri / *Ricardo*
Modern Dünya Sistemi / *Immanuel Wallerstein*
Rusya'da Fabrika Komiteleri / *Anna Pankratova*
Avrupa İşçi Hareketleri Tarihi / *Abendroth*
İşçi Komiteleri, İşçi Konseyleri ve Özyönetim / *Ernest Mandel*
Devrimci Savunmalar / *H. Magnus Enzensberger*
Birikim Bunalımı / *Frank O'Connor*
Tarih ve Sınıf Bilinci / *György Lukacs*
Sosyalizm ve Demokratikleşme / *György Lukacs*
Niçin Yoksullar? *Rudolf H. Strahm*
Asya'da Marksizm ve Ulusal Sorun / *Derleme*
Rantiye Sınıfın Ekonomi Politiği / *Bukharin*
Fransız Devrimi Üstüne / *Karl Marx*
Dış Borç Krizi / *Derleme*
Edebiyat ve Devrim / *Mario Benedetti*

1905 Devrimi Üstüne Yazılar / *Lenin*
Sosyal Demokrasinin Bunalımı / *R. Luxemburg*
Bir Yoldaşa Mektup / *Lenin*
Diktatörlerin Bunalımı / *N. Poulantzas*
Almanya'da Devrim, Karşı Devrim/ *K. Marx - F. Engels*
Fizik ve Felsefe / *Heisenberg - Yılmaz Öner*
Sosyalizmi Kuracağız / *Fidel Castro*
Lumpen Burjuvazi, Lumpen Gelişme / *Andre Gunder Frank*
Fransız Direnişi / *Frida Knight*
İdeoloji ve Toplum / *Colletti*
Tarihsel Materyalizm / *Mehring*
Marx'ın Yöntemi / *Derek Sayer*
Azgelişmişlik İçinde Sanayileşme / *P. Salama*
Abu Cihad'ın Anıları
Yaşanmış Anılar / *György Lukacs*
Rigoberta Menchu - Guatemalalı Bir Kadın / *Elizabeth Burgos*
Kavga Sürüyor / *Domitila*
Mayakovski ve Çevresi / *Şklovski*
İspanya'nın Kanı / *Ronald Fraser*
Büyük Temizlik / *Isaac Deutscher*

komünizmin abecesi

Nikolay İ. Buharin
Yevgeniy A. Preobrajenskiy

"**Komünizmin Abecesi** de iç savaşın en gerilimli momentinde ortaya çıktı. Böylesi fırtına ve gerilim zamanlarında her devrimci doktrinde yer alan ütopyacı unsurlar açığa çıkar.

Böyle dönemler genellikle, harcanan çabanın ve çekilen acıların o anki karışıklığından uzun vadede çıkacak bir gelecek toplumsal düzenin imgelemlerine, uğruna mücadele edilen ideallerin cisimleştiği imgelemlere, yaşanmakta olan katı gerçekçilik ile yan yana ve bunu telâfi etmek üzere, esin verir...

Komünizmin Abecesi, rejimin ilk yıllarında kavrandığı biçimiyle komünizmin amaç ve politikalarına eşsiz bir anahtar sağlar. Buharin tarafından yazılan, kapitalizmin komünist devrime yol açan zayıflamasını ve düşüşünü analiz eden bir "teorik" bölüm ile, büyük kısmı Preobrajenskiy tarafından yazılan, proletarya diktatörlüğü ve komünist düzenin kurulması ile ilgili bir "pratik" bölümden oluşan kitap pratik olanla ütopik olanın çarpıcı bir bileşimini oluşturur; ve bu programın gerçekleştirilmesi sırasında kaydedilen başarı ve başarısızlıkların gözden geçirilmesi devrimin sağladığı kazanımların geniş bir özetini sunar."

E.H. Carr

ISBN - 975 - 344 - 012 - X

belge yayınları